

EX LIBRIS

ELOF FÖRBERG

N:o

D. Ljungström sculpt. A.D. MCMXI. m.

S. 564.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 Rdr Rmt — eller 25 öre i månaden.

En kunglig risbastu.

Historisk Anekdot från Gustaf III:s hof,
meddelad af Crusenstolpe.

Opinionen i våra dagar fäster ungefär samma begrepp vid hofvet och servilism. Sällsamt nog är det just under en dynasti, hvilken sjelf helt nyligen utgått ur skötet af den obemärktaste samhällsklass, som denna regentslägt hos sin omgifning inlagat slafvisk undergifvenhet och i umgängelseförhållanden blifvit föremål snarare för afgudadyrkan än vördnad. Adeln, som — "*et par droit de conquête, et par droit de naissance*" — i alla monarkier bildar den egentliga hofkretsen, lefde dock med svenska Konungahuset på förtroligare fot, och iakttog mot monarkens egen person sjelfständigare hållning — män så väl som qvinnor — under Gustaf III:s lysande epok; och han förstod likväl att uppbära sin purpur, om hvars företrädesrättigheter och glans, både i yttre skick och inre kärna, han var mera öm än hvilken annan Furste som helst.

I slutet af October månad 1779 förlade Deras då regerande Majestät sitt residens till Gripsholm, dit den spåde Kronprinsen Gustaf Adolf medfördes. Utom den vanliga hofuppvaktningen, inbjödos af den högsta umgängeskretsen så många utrymmet på lustslottet medgaf att herbergera. Hofvet ämnade der tillbringa några veckor. Under tiden inträffade Kronprinsens födelsedag den 1 November. Den firades på ett sätt, hvar till väl icke något sidostycke lär kunna uppletas i andra länder, lika litet som hvarken förut eller efteråt i Sverige. Gustaf III, så snillrik, var i ändå högre grad vidskeplig. Till hans öron hade kommit utsagan af en gammal enfaldig gumma, att barn, som agas med ris på sin födelsedag, i synnerhet den första, blifva i alla afseenden efterdömliga, och Konun-

gen beslöt att verkställa rönet på sin egen son. Vid frukosten yttrade han till dennes Öfverhofmästarinna Grefvinnan (slutligen Riks-Rådinnan) von Rosen, född Grefvinnan Stenbock, i närvaro af alla hoffruntimren: "Kronprinsen skall få ris i dag." "Öfverraskningen blef allmän och flera frågade på en gång: "*hvarföre?*" — "Han fyller ett år i dag," svarade Konungen, i mystisk ton. — "Men, min Gud! han har ju ej gjort något ondt!" utbrast Stats-Fru Friherrinnan Cederhjelm, född Grefvinnan Stenbock. Kallt och bestämdt yttrade Konungen: "Nej; men det skall ändå ske."

Derpå begaf Konungen, sig in i rummet der hans son slumrade i sin vagga. Den höge fadren väckte barnet och redade det, till dess han lyckades förmå det att skrika af ilska. Nu ropade han på Kammarfrun Söderberg, att bära fram ett ris till Konungen. Hon blef öfver denna tillställning på en gång så bestört, att hon svimmade. Dennes ogifta dotter, som sedermera blef Erkebiskop Lindbloms hustru i hans senare äktenskap, fullgjorde i stället befallningen. Lifmedikus Dalberg höll den stackars oskyldiga Prinsen och Konungen sjelf förrättade exekutionen.

Som en löpeld spridde sig kring alla slottets invånare underrättelsen om Kronprinsens risbastu och enskildheterna der vid. Drottningen sväljde i mjugg sina tårar; hela fruntimmers-personalen talade högt om omensklighet och barbari. Enhälligt ingicks öfverenskommelsen att gifva Konungen en allvarlig läxa, utan att likväl i ord och åthäfvor brista i uppmärksamhet mot majestätet; ty i dessa omständigheter förstod Gustaf III sig ej på skämt. Alla hoffruntimren delade sig emellan riset, hvarmed Prinsen blifvit så orättvist agad, och hvar och en af dem satte en qvist deraf i sin hufvudbonad. Så utstyrde inställde de sig vid middags-taffeln. Konungen studsade och bet sig

i läppen, men yttrade intet ord, som för-
rådde hans missnöje eller att han fann
sig träffad. Han låtsade ej ens märka
det besynnerliga tillägget i fruntimrens
hufvudprydnader. De fortforo emellertid
att bära det hela dagen, äfven under spek-
taklet på aftonen och vid soupén.

Gustaf III använde hela sin själfbe-
herskningsförmåga, för att synas vara vid
det bästa lynne, ehuru förtrytelsen grodde
i hans bröst. Hans Maj:t var rätt belä-
ten att genast efter soupén få upplösa
sällskapskretsen och draga sig undan dess
uppmärksamhet i sina inre rum, der han
otvifvelaktigt gjorde sina betraktelser öf-
ver den stumma, men begripliga censur
hans hjertlösa vidskepelse varit underkas-
tad. När följande dagen hvarken i hof-
fruntimrens uppsyn eller på deras hufvud-
bonader syntes ringaste spår efter hvad
den föregående dagen förelupit, återfick
Konungen sin otvungna glädthet, och
man tycktes å ömse sidor hafva glömt
hvad som ett ögonblick stört den inbör-
des harmonien. Men Gustaf III sjelf glömde
ganska säkert icke den skarpa läxa han
vid detta tillfälle erhållit; och aldrig blef
fråga om att fira höga födelsedagar med
någon kongl. risbastu.

Anekdoten är hemtad ur efterlem-
nade egenhändiga anteckningar af Hof-
marskalkinnan Jennings, född Friherrinna
Rosenhane.

Återblick på Svenska folkets öden under de trenne sista århun- dradena.

I.

Det är ingenting *nytt*, som jag kom-
mer att berätta för eder. J känna fä-
derneslandets häfder lika väl som jag,
och dock torden J icke utan intresse följa
mig på en hastig vandring genom trenne
århundraden af Sveriges historia. Det
finnes ting, hvilka ett sitt fosterland äls-
kande folk aldrig kan höra för ofta, och
dertill hör utan tvifvel äfven berättelsen
om huru en nation efter århundradens
vexlande öden och betryck äntligen vun-
nit sin frihet.

Jubeldagen af Sveriges femtiåriga med-
borgerliga frihet är längesedan förbi, men

idéen, som låg till grund för denna guda-
tjänst, skall fortleva i folkets minne så
länge Sveriges namn icke är utplånadt
ur historiens böcker. Och hvarföre är
jag så säker på min sak? Aflägger icke
verldshistoriens brokigt lappade mantel
blott allt för ofta vittnesbörd om huru
folken bortslösade sitt dyrbaraste gods
och tröstade sig öfver dess förlust! Nej!
det skall aldrig blifva Sveas öde, ty den
som förvärfvat detta gods under så hårda
lidanden och bittra försakelser som Sve-
riges folk, vet att vakta det med miss-
tänksamhetens Argusögon. Derföre är
också Sveriges historia den lärarikaste.
Vi vilja i hastig flygt genomläsa den
ifrån reformationens införande till grund-
läggandet af rikets frihet genom 1809
års män, för att derefter nogare skär-
skåda denna tiderymds in- och utgångs-
punkt.

Hur *Gustaf Wasas* hjeltemod och fo-
sterlandskärlek aftvang Kristiern Sveri-
ges sjelfständighet, hur ett tacksamt folk
nästan påtrugade honom kronan, är all-
om bekant; men mindre allmänt kända
torde hans utomordentliga förtjenster som
reformator, organisator och statsekonom
vara, och det är från denna ståndpunkt
vi skola betrakta honom uti en följande
artikel. Men hvilken om än aldrig så
stor man är fri från fel? Gustaf Wasa
delade tyvärr den mannens svaghet, om
hvilken sagan berättar att han egde en
klenod, men tre söner, som han älskade
lika mycket. Åt hvar och en af dem
utlofvade han klenoden. Mannen dog och
domaren tillerkände klenoden åt den dyg-
digaste och äldaste. — Men efter Gustafs
död lefde ingen sådan domare, som hade
kunnat skipa rätt emellan sönerna och
rikets klenod sönderslets under brodertvi-
ster och inbördes krig. Det ömsesidiga
misstroendets säd sköt upp i full åring
och dess frukt blef — brodermord.

Gustafs äldste son, *Erik XIV*, egde i
rikt mått privatmannens älskliga egen-
skaper, men var föga danad till regent;
han upphöjde en flicka af låg börd till
sin gemål och svärmade med henne un-
der sommarens ljumma, ljusa nätter på
Mälarens klara våg; — men misstroen-
det mot brodern *Johans* äregiriga planer
lemnade honom icke ro, och fängslad
måste *Johan* försmäkta på Gripsholm,
tills samma dystra murar hvilka *Johan*

lyckligt undkommit, omslöt den olycklige *Erik*, för hvikens svåra lidanden brodern *Johans förgift* äntligen satte en gräns. Verldshistorien har icke att uppvisa någon tydligare bild af otyglade lidelser, än denna brodertvist; men öfver denne passionernas stormsväfvade en lika herrlig, rörande och försonande ande af qvinlig kärlek och uppoffring, som efter bibelns ord Guds ande sväfvade öfver vattnet. Men icke länge skulle *Kain* glädja sig åt frukterna af *Abels* död; plågade af samvetsagg, sökte *Johan* förgäves aflat och förlåtelse uti den romerska kyrkans sköte. Han efterlemnade riket i bedröfligt tillstånd, åt sonen *Sigismund*, hvilken, snart derpå vald till *Polens* konung, afstod, ehuru ogera, *Sveriges* krona till sin farbroder *Carl*.

Carl IX skref sina lagar med blod, men — underbara motsats! — rättvisa lagar, uti kommande århundradens ande, med den blodiga griffeln af försvunna barbariska tider. Hvad *Carl* genom förkastliga medel eftersträfvat, bragte hans son, den hjeltmodige och vise *Gustaf II Adolfs* omfattande ande till mognad.

Medan det i trångmål suckande protestantiska Tyskland med höga glädjerop följde den nordiska hjeltens segertåg, diktade den vise ur sina tyska ståndqvarter förordningar för sitt älskade fäderneslands välfärd, och sörjde med lika så stor ifver för vetenskapernas och konsternas utveckling. Han satt på tronen — derföre återfaller äfven på honom reflexen af hans väns och "alter ego", *Axel Oxenstjernas*, storhet. Men då *Gustaf* på *Lützens* blodiga fält utandats sin ädla själ, styrde *Oxenstjerna* i Tyskland ensam med kraftig hand sitt folks vacklande öden och afslöt ärorikt den store konungens tidsålder,

Historiens ytliga läsare och tanklösa åskådare må betrakta det såsom en ödets ironi, att i *Sveriges* annaler tronföljaren så ofta trampar sina stora förträdares idéer i stoffet och bortslösar deras gerningars frukter; — vi deremot se deruti blott försynens finger, en uppmaning till folken att icke låta sina öden bero på den styrandes goda vilja och karakter allena; men att folkets kärna själf skall bilda den mur, mot hvilken både tronens och pöbelns godtycklighet vanmäktigt studsar tillbaka.

Dessa betraktelser finna, som sagt; ofta sin användning i svenska historien, men ingenstädes mera, än under den mörka perioden, hvilken vi nu komma att teckna, ty *Gustaf Adolfs* dotter, den visserligen myndig förklarade, men dock aldrig från riset yuxna *Kristina*, förstörde så grundligt sin store faders vinnigar, att man frestas tro att hon blott velat tjena sin faders storhet till folie. Öfverallt sätter hon skenet i väsendets ställe; vi igenkänna i alla hennes handlingar försten efter den qvinliga arfsyndens; fåfångans tillfredsställelse, längtan att lysa, trängtan att låta sitt rykte utbasunas i alla verldens ändar. Så blef *Sverige*, hvarest hittills gammal nordisk sed och enkelhet varit hemmastadda, snart ett Eldorado för alla länders industridare och lycksökare, på hvilka på det skamlösa sätt statsinkomsterna slösades, och dessa gunstlingar visade sin tacksamhet, i det de införde till *Sverige* välsk yppighet och olater. Alla upplysta statsmän, alla äkta patrioter sågo med sorg och förskräckelse tidpunkten komma allt närmare, då hennes regerings glitterguld måste falla i trasor; en *Axel Oxenstjernas* och *Pehr Brahes* visa rådslag gafs på båten, alla välmående föreställningar visades med hån och förakt tillbaka.

Slutligen skulle dock förblindelsens bindel falla äfven från *Kristinas* ögon och medvetandet om hennes egen oundvikliga moraliska och statens ekonomiska bankrutt kunde hon icke längre dölja för sig själf. Genom sin tronafsägelse och styrelsens öfverlemnande till sin kusin, *Gustaf Adolfs* systerson, *Carl Gustaf* (af huset *Pfalz Zweibrücken*), försökte hon vältra sin skuld inför historiens domstol på sin efterträdare. Fåfängt försök! Historien är den enda domaren, som aldrig kan mutas!

Carl X Gustaf fattade regeringstommarna med kraftig hand — men en allt för kort hjeltebana. tillät honom tyvärr icke fullborda något af sina vidtutseende framtidsplaner, så att *Sverige* vid hans död ånyo befann sig vid afgrundens brädd, från alla sidor instängdt af endast till hälften besegrade fiender. Hvad som likväl räddade riket för ögonblicket, var dessa fienders inbördes splittring och afundsjuke. Polen, Brandenburg, Danmark,

Holland och England tvistade om det — som de tyckte — lätta bytet, och höllo derigenom hvarandra i schack.

Under det Carl X:s ende son ännu var i sin spädaste barnålder, tog, i följd af hans och rikets förmyndares ocnighet, en *anarki* uti landets förvaltning öfverhand, hvilkens allvarsamt hotande följder den i ordets hela mening myndigvordne *Carl XI* förekom. Anarkien var nu visserligen undanröjd; men, som det alltid plär gå, intog det icke mindre förderfliga *enväldet* dess ställe.

Vid Sveriges södra gränser hade länge dess arffinde, Danmark, lurat och inföll nu i landet för att återvinna hvad det under Carl Gustaf förlorat. Tidpunkten tycktes i alla hänseenden vara lyckligt vald; den unge hjeltemodige konungen parerade dock slaget och återvände som segervinnare till Stockholm. Men långt ifrån att vilja med folkets blod och välmåga betala dylika för detta pris allt för dyrköpta lägrar, lemnade han den krigiska banan och aflade för sig sjelf ett heligt löfte, att endast tvungen till försvar gripa till vapen, — och han höll ord. I stället använde han hela sin förmåga att upphjelpa rikets dåliga finanser. Han lyckades som — *enväldskonung!* Han gick visserligen icke blodigt till väga som den nionde Carl, men likväl icke mindre grymt och våldsamt, och de sår, som hans statshushållningsifver tillfogade, voro ej mindre smärtsamma. Hade Carl IX brutit aristokratiens växande öfvermod med svärdet, så föredrog Carl XI den fredligare vägen att ruinera adeln ekonomiskt.

Hvad Carls liberala och slösaktiga företrädare hade bortskänkt till rikets förtjenta män och sina gunstlingar af egendom, räntor och andra belöningar, blef nu förklaradt ogiltigt och indraget för kronans räkning. Många af rikets magnater blefvo derigenom bragta till tiggarsstafven, och deribland äfven konungens egen farbroder (Carl Gustafs väger), Kristinas f. d. gunstling, grefve Magnus Gabriel De la Gardie.

Men icke blott hvad staten genom den stränge hushållaren Carl XI förvärfvat, gick genom sonens, den till vansinne öföfvågne *tolfte Carls* krigmani förloradt. Riket blef också genom Carls äfventyrliga Argonauttåg till en sådan grad för-

sänkt i elände, att verldshistorien knappt kan uppvisa ett motstycke dertill uti besegrade och underkufvade nationers öden. Men här visade sig tillika svenska folkets försakelse- och uppoffringsmod uti sin mest lysande dager. — Likaväl är Carl XII ännu tills denna stund svenska folkets dyrkade Heros, och icke ens Fryxell torde förmå att atkläda honom den gloria, med hvilken folktron har omgifvit honom. Om den fiendtliga eller förrådiska kulan, som dödade honom vid Fredrikshall, afskar hans möjliga återvändande till förnuft eller hans vidare framgång på den beträdda farliga banan, måste förblifva oafgjordt.

Nu, sedan Carl XII aflidit utan bröst- arfvingar, tycktes det gynnsammaste ögonblicket hafva varit inne, att införa nationens frihet efter folkets mångåriga lidanden under konungarnas envælde; men, fåfängt hopp! man kom blott ur askan i elden; — *konungens* despotism öfvergick på en mängd *småkonungar*, en oligarki, som förrådde och sålde fosterlandets intressen till Ryssland och Frankrike, och dock kallade sig "par esprit de contradiction" Patrioter, och efterverlden betecknade deras epok med det granna namnet "*frihetstiden*".

Tronföljden efter Carl XII:s död hade vägt emellan hans äldre systers manlige descendenter och den yngre med prinsen Fredrik af Hessen-Cassel gifta systemen *Ulrika Eleonora*.

Den senare, för kronans pris beredd till hvarje offer, segrade. Hon afsvar uti ett herrsklystet och egenlyttigt adelspartis händer det *verkliga* konungsliga väldet och bibehöll endast kronans prerogativer så långt de angå det yttre barnsliga prålet, apanager och undertecknandet af det herrskande partiets beslut. Men icke nog dermed, konungadömet har i hennes person också erfarit den förödmjukelsen, att hon endast erkändes till *vald drottning*, icke till *berättigad arftogerska* till tronen. Äfven hennes gemål, medregent och efterträdare, Fredrik I, en epikuré och ett värdigt sidostycke till sin samtida Ludvig XV af Frankrike, var glad att slippa regeringens börda och regentens pligter. Men så passiv också den ömkliga rölen varit, som dessa båda kungliga makar spelat, så har dock denna passivitet i ett fall tryckt en outplånlig

skamfläck på deras minne. Mången torde gissa att vi mena det holsteinska geheimerådet *Görtz's* afriktning; men mången torde också med oss betvifla Ulrika Eleonoras passivitet uti detta justismord; ty *Görtz* föll icke blott till last att han för *troget* tjent sin konungslige vän Carl XII under dess listid; han hade också efter hans död ifrigt arbetat att upphöja den af Carl designerade tronföljaren (hans systerson) till svenska kronan.

Naturligtvis måste det ligga uti oligarkernas intresse att gifva den (endast med *oäkta* barn välsignade) Fredrik en efterträdare, som var en lika fullkomlig nolla och oligarkernas intressen lika så litet hotande personlighet, som Fredrik sjelf. Och medgifva måste man att valet icke kunde falla på en detta ändamål mera motsvarande furste än den svage *Adolf Fredrik*, hertig af Holstein-Gottorp; likväl hade oligarkerna gjort upp sin räkning utan värd; de hade glömt att det s. k. *svagare* könet i verkligheten ofta är det *starkare* och otvifvelaktigt tillhörde *Adolf Fredriks* gemål, *Lovisa Ulrika* (Fredrik dens Stores syster) det senare. Stackars man! beklagensvärda maka! *Oxe* och *Pegas* duga icke att gemensamt draga plogen! *Lovisa Ulrika* blef naturligtvis sin fredälskande mans huskors; men i trots af alla hennes ansträngningar lyckades det henne dock blott för momanger att besegra hans naturliga apati. Hon sjelf, klok, intrigant, herrsklysten, älskande konst, vetenskaper och prakt, blef snart själen uti en sammansvärjning, som hade till ändamål att omkullstörta författningen för att utvidga konungens inskränkta makt; blott med möda kunde *Adolf Fredrik* förmås att låna dessa planer sitt beskydd; planerna strandade och den icke mindre *milde* än *sege* konungen måste erfara *smärtan*, den stolta, pockande drottningen *förödmjukelsen* att se sina anhängare, och deribland grefvarne *Brahe* och *Horn*, bestiga schavotten.

Men huru teckna uti få och markanta drag detta konungapars son och efterträdare? *Gustaf III's* trogne biograf skall alltid (som en ryktbar författare anmärker) likna en dålig romanförfattare, hvilken låter sin hjälte på hvarje tredje sida falla ur rölen. Liksom en pirat hissar han efter tid och omständigheter alla möjliga flaggor, men sällan eller aldrig den äkta.

Gustaf var hufvudsakligast sin moders son; men bakslugare, segare och ännu större hycklare, enär han egde större *sjelfbeherrskning*.

Med honom kom *lögnen* på tronen — det mensklige lifvet betraktades af *Gustaf* blott som en karneval, hvaruti han behagade försöka sig i alla möjliga roller. Denna lattsinniga uppfattning af det djupt allvarsamma och betydelsefulla blef hans och folkets olycka.

Från början tycktes blott den renaste välvilja och kärlek till folket leda honom. Genom 1772 års skickligt utförd statskupp störtade han den oligarkiska författningen och proklamerade sig sjelf såsom "*statens förste medborgare*".

Skulle den nu af honom gifna konstitutionella författningen någonsin hafva varit hans allvar, så måste den dock snart gifva vika för hans absolutiske lystnad, hvilken icke utan häftig strid mot de under tiden till *verkliga* patrioter vordna oligarkerna ånyo ledde till despotism. — *Gustaf* var af en hänförande älskvärdhet, och man måste taga sin uppgift ganska allvarsamt för att kunna motstå denna förtrollning.

Till hans fiender af sårad fåfänga, be-
dragen äregirighet och patriotiskt tänkesätt, hörde hans mördare, *Ankarström*, *Ribbing* och *Horn*.

Ur folkets hjertan ljöd ett fasans skri öfver geringen och förbannelsens öfver mördarna genom Sveriges landamären, *Gustafs* lättsinne, svagheter, laster och brott voro snart glömda, brott mot sedligheten, mot all gudomlig och mensklig rätt, mynt- och namnförfalskning, finansernas ruin genom oerhörd lyx, folkets fattigdom, sinlighetens smuts, med hvilken han icke litet bidrog till nationens demoralisation, — allt, allt var glömdt! endast *snillet* *Gustaf* kvarlefde i folkets minne. Nu drefs riktigt *afguderi* med den aflidne älskvärdaste af konungarna och såsom försoningsoffer hembars åt hans son och efterträdare, *Gustaf IV*, frivilligt de kronans farliga prerogativer, hvilka fadren aldrig *obestridda* egt. Icke underligt då att tron på egen ofelbarhet slagit djupa rötter hos den af naturen styfmoderligt begåfvade, andefattige, egen-sinnige och oböjlige fjerde *Gustaf*. *Gustaf III* hade under sin sista listid hän-gifvit sig åt det chimeriska hoppet att

återupprätta Bourbonernas tron i spetsen för en koalition af Europas furstar — och detta fast han till evidens hade kunnat inse sin oduglighet såsom härförare uti finska kriget — hos sonen urartade denne chimäre till *Mani* — hans hat mot Napoleon kände inga gränser och försmådde hvarje klokhetens tækelse — och redan hade Napoleon och Alexander af Ryssland, i följd af hans omedgörlighet, som gjorde honom omöjlig t. o. m. för hans egna bundsförvandter, i Erfurt beslutit hans afsättning och Sveriges delning, då några behjertade patrioter genom Gustafs tillfångatagande parerade det hotande slaget.

Traditionen berättar kuriösa omständigheter rörande Gustafs tronafsägelse. Denne legitimitetens Don Quixote tyckte sig såsom konung af *Guds nåde* icke kunna ingå på tronafsägelsen och förklarade sig heldre vilja lida *döden* — och detta fast folket hyste ganska stort och rättvist tvifvel om denne konungs egen legitimitet. Först sedan hans egen moder bekräftat dessa tvifvel och intygat att han *icke* var Gustaf III:s son, sveko hans krafter och han undertecknade frivilligt och under framstörtande tårar afsägelseakten.

En ny, fast icke molnfri frihetens morgonrodnad började nu gry på Sveriges himmel.

Den skyndsamhet uti den nya lagstiftningens grundläggning, som omständigheterna kräfde, vallade dess stora brister och bibehållandet af statsmaskinens medelåldriga skick och tröghet; men man tänkte: "En fågel i handen är bättre än tio i skogen, och hafva vi blott den *ena* (tryckfriheten); nog lockar *han* de andra!" Men väl hafva vi ännu den *ena* fågeln i behåll — dock, de andra — hafva sedan 50 år förblifvit i skogen! — — —

Epigrammer.

1. Det farligaste djuret.

"Hvad är det farligaste djur uti naturen?"

Så frågade en kung en vittner man —

"Bland *vilddjur* heter det " *tyran* "

"Och " *smickrare* " ibland de *tama* djuren!"

Humoristiskt Allehanda.

I.

En sällsam kur

(berättad af en i Paris vistande landsman).

Under de första veckorna af mitt vistande i Paris, kom jag händelsevis att bo i ett litet treffligt hus på södra ändan af boulevard *Bourdon* . Jag hade utsigten öfver Arsenal-kanalen och en del af *Mazas* -torget, känt för det stora derå uppförda cellfängelset. Från Arsenal-kanalen till gatan *de la Contrescarpe* gå två små kanaler, vid hvilka tvätterskorna under skratt och sång pläga förrätta sitt arbete. Mitt värdfolk var ett ungt, nygift par, hvars hela familj bestod af en liten, fyra månader gammal rosenkindad gosse, både fadrens och den vackra modrens afgud.

Herr Bernard — detta var den unge äkta mannens namn — var employé i Finansministären och den lilla frun dotter till en hederlig kryddkrämare från *Marois* -kvarteret. Hennes hemgift hade bestått i ett par tusen franes årlig ränta, och på detta sätt lefde de begge unga människorna med en årlig inkomst af 3 till 4000 franes ganska lyckligt och beqvämt. Ty så vacker den unga frun än var, stördes deras äktenskap dock aldrig af dessa seener, som inom många pariserfamiljer höra till ordningen för dagen, tills man slutligen ömsesidigt "arrangerat" sig, hvilket betyder så mycket som att man gifvit hvarandra tillstånd att handla och lefva efter behag. Men man känner all sällhets förgänglighet och alla *Asmodei* frestelser!

Bernard sammanträffade en dag med några ungdomsvänner, som tillhörde en å caféet *Berey* organiserad klubb. Desse öfvertalade honom att öfvervara en sammankomst, på hvilken det dracks mycket *Haut Sauterne* och der det spelades domino, i hvilket förskräckligt tråkiga spel fransoserna synas söka en ersättning för många andra förbjudna tidsfördrif.

En ungarlsklubb är en mycket farlig klippa för en äkta man; minnen och vanor dyka här ånyo upp, och världshuslivets förledande inflytande gör sig på nytt gällande; också dröjde det icke länge innan café *Berey* blef det hem, dit Ber-

nard flyktade, så fort hans arbete å byrån var slut.

Amelie, den unga frun, var otröstlig öfver sin mans förändring, ty icke nog att han, tillbringade alla aftnar utom hus, hände det flera gånger i veckan att han kom rusig hem.

Mitt rum var endast med en tunn vägg skildt från det unga parets sängkammare; jag kom således ofta i tillfälle att blifva åhörare af moralpredikningar, som i saltaktighet och uttryckens kraft godt kunde mäta sig med Bossuets.

Men — *consuetudo est altera natura*, som latinaren säger. Hos Bernard hade källarlifvet redan blifvit för mycket andra naturen, att hans hustrus föreställningar skulle kunna återföra honom till ett ordentligare lefnadssätt: han var döf för hennes oro.

En afton i October månad kom Bernard åter vid elfvatiden hem från café Berçy. Jag var ännu vaken och hörde hur han inträdde i rummet, gnolande på en munter visa.

— God afton, min vän, — sade han, förgäfvets försökande att göra sin hållning säker.

Den unga frun svarade ingenting, tydligt kämpade hon med ett fast beslut. Ändtligen hade hon dock återhemtat sig så mycket att hon kunde tala, och fattande sin druckne mans hand, förde hon honom fram till den lille Gustafs vagga och sade med en beslutsamhet, som kom mig att bäfva:

— Hör på hvad jag nu har att säga dig, Bernard: det lefnadssätt, som du sedan några månader för, ruinerar oss och dödar vår och vårt barns lycka. Men det är en långsam, qvalfull död, jag vill icke lida dessa dagliga marter, derför svär jag att nästa gång du kommer hem i det tillstånd, hvari du nu befinner dig, skall jag störta mig, jemte mitt barn, i kanalen!

Vid denna hotelse greps jag af en darrning, ty jag kände den unga fruns energi och Bernards oförlätliga svaghet. Hustruns ord måtte dock ha gjort ett visst intryck på honom, ty han lofvade att bättra sig, och de två följande dagarna gick också allt förträffligt. Bernard kom direkt hem, då han lemnade byrån, och lyckan syntes åter ha flyttat in i det lilla huset vid boulevard Bourdon.

Men hin onde släpper ej så lätt sitt rof.

Den tredje aftonen möter Bernard, då han kom ifrån byrån, några af dryckesklubbens ledamöter, som drogo honom med sig, och efter att ha tillbringat en god del af natten med dessa vildhjernor kom han hem mera öfverlastad än någonsin.

Den unga frun sade ingenting vid hans inträde i rummet; tyst satte hon ljusstakan, som hon hållit i handen, på bordet och gick innan den bestörte mannen ännu hunnit framstamma ett ord fram till vaggan och ilade sedan snabbt som fogeln utför trappan med barnet i sina armar. Den olycklige Bernard utstötte ett genomträngande skri och rusade efter henne. Men hon hade ett så betydligt försprång, att han ej ankom till kanalen förrän i samma ögonblick som hon kastade barnet i vattnet; men knappt hade hon gjort det, innan hon rusade hemåt, tydligt gripen af fasa öfver sin förfärliga gerning. Det var i October månad och redan ganska kallt, men Bernard störtade sig dock utan en sekunds tvekan i vattnet, fattade tag i den lilla, som af sina vida nattkläder hindrats från att sjunka, och simmade med honom i land, der han darrande af köld, och glädje ville trycka en kyss på det räddade barnets mun; men plötsligt ryggade han förskräckt tillbaka. I stället för barnets rosenläppar hade han mött nosen på deras gamla katt, som, inlindad i den lille Gustafs kläder, genom ett glatt jamande tackade sin bestörte husbonde för sin räddning ur det kalla badet.

Öfver denna till komedi förvandlade tragedies vidare gång tiger jag, som läsaren lätt kan tänka sig den själf; nog af, Bernard blef derefter den solidaste äkta man och Amelie den lyckligaste hustru. Hon kom aldrig mera i tillfälle att klaga öfver sin mans sena hemkomst om aftnarna. Han var kurerad.

Minnesblad.

1.

Menniskoslägtet liknar en stor verkstad. Ut i en sådan äro många arbetare sysselsatta under en mästars uppsigt. Hvar oeh en af dessa arbetare har sitt uppdrag sig anvisadt. Den ena verkstäl-

ler förberedande arbeten åt den andra, ombildar den råa materien till en böjligare och mer användbar. En annan förädla och fullkomnar densamma ännu mer, tilldess hon är passande som en del i ett skönt eller nyttigt helt, hvilket då framställes för världen att beskådas.

På samma sätt har den gudomliga försynen anvisat hvarje nation dess bestämda rum inom menskligheten. Den föregående verkställer ett förberedande arbete till den efterföljandes fromma, okunnig derom, att hon är ett verktyg för det hela. Hvarje nation tror visserligen gerna, att hon uppnått det högsta; men icke desto mindre är hon blott en länk i det stora hela i mensklighetens oändliga kedja. På det rörelsen framåt icke måtte afstadna, uppväcker Försynen tid efter annan utomordentliga andar. Dessa hafva det förflutna klart för sig; de begagna de andliga medlen för någonting bättre och föra det hela alltjemt närmare till dess bestämmelse. Och på detta sätt arbeta individuella menniskor likasom individuella nationer oupphörligt för en menniskoslägtets högre mognad, för Guds rike.

Är Europa överbefolkadt?

Saphir yttrade på en af sina humoristiska föreläsningar: Det säges att Europa är så överbefullt med menniskor att utvandringar måste ega rum. Galenskap! Om Europa är överbefolkadt, hvarföre stå då koncertsalarna och theatrarna tomma? Går man förbi en skräddarebutik fattas menniskor i alla de upphängda rockarne och tittar man in hos en modekrämerska fattas hufvuden till alla de exponerade hattarna! Frågar man en läkare, fattas det honom patienter; frågar man vårdshusvårdarne, fattas dem kunder, och frågar man egarne af sorgmagasiner, fattas dem döde! Tidningarne sakna prenumeranter, flickorna friare och fruar ofta sina män. Hur kan då Europa vara överbefolkadt?

Prisgåta.

Jag härstammar med min matmoder ifrån Asien; men återfinnes dock i hela världen; —

Man säger väl ofta om mig att jag är elak och neka kan jag icke att jag åstadkommit myc-

ket ondt här i världen; likväl är jag ett behof för menniskoslägtet och alla stämma öfverens i att jag smakar godt. Ofta säger man om mig att något ligger på mig som dock icke ligger der; men jag själf är en börda, men för många tyvärr, äfven ett tidsfördrif! Ofta talar man om mig i *Pluralis*, äfven då jag blott finnes i *Singularis*.

Så ofta jag plår ljuga, är jag dock i visst fall den rättvisaste, strängaste domare som aldrig kan mutas.

Har du nu gissat rätt på mig, så återstår dock för dig att visa det, i det du genom omflyttning, flerdubbling och uteslutande af mina bokstäver efter behag (Logograf) bildar 33 ord, af hvilka betyda eller beteckna 1 & 2 hvardera en handling, hvar till tänderna i 3, 4, hvardera en dylik, hvar till händerna begagnas. 5. En för många behaglig, för andra obehaglig rörelse. 6. Ett idislande djur. 7. En socken i Sverige. 8 & 9. Tvenne qvinnor. 10. Ett bibliskt namn (skrifves emellanåt äfven med ett h.) 11. En egenskap som aldrig finnes hos äldre qvinnor. 12. Något som blott en qvinna, som icke vistas i Sverige, kan vara. 13. Om du lägger till en stad i Algerien — en apu. 14. Ett kår. 15. Något som aldrig den afundsjuke gör andra om det är fråga om godt. 16. Något som käns obehagligt läst från höger till venster och tvärtom. 17. En turkisk befälhafvare. 18. Stiekande smärta och hat. 19. Förorsaka smärta. 20. Ett grässlåg. 21. Ett mineral. 22. Blodsförvandt (främmande ord). 23. Skäl på hveteblomman. 24. Presens. 25. Infinitif. 26. Gråla. 27. Något som emellanåt tjenar att beteckna åldern. 28 & 29. En egenskap som Konungen af Danmark eger, och en annan som han icke eger. 30. Blåsa. 31. Något som du önskar att du vid prisutdelningen ej måtte blifva. 32. Ofta något Superlatif (hufvudsakligast i sammansättning med Adjektiver), och äntligen, 33. något som icke kan vara omnämndt i det föregående. (Ordlek).

Pris: 50 Rdr Rmt.

Obs. De som önska deltaga uti täflan om detta pris böra insända en till alla delar nöjaktigt förklarande upplösning!

För att bespara våra prenumeranter onödiga portoutgifter och på samma gång lemna dem tillräcklig tid till gissning, emottagas lösningar till alla uti No 1—8 befintliga prisuppgifter till d. 15 Mars d. å. hos undertecknad, hvarest äfven d. 25 s. m. lottning om priserna emellan de ingångna riktiga lösningarne eger rum och hvar till våra prenumeranter inbjudas. På samma ställe kunna vinsterna afhentas. Förteckning på alla dem som riktigt löst prisuppgiften samt lottningens resultat meddelas genom extrablad, som utkommer d. 1 April d. å.

Expeditionen af Konversationslexikon
Stockholm: Trångsund No 8.

Alla aftryck ur denna tidskrift förbjudas.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 Rdr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Kejsarinnans dotter.

Ett bidrag till ryska historiens mysterier.

Då Elisabeth af Ryssland, Peter den Stores dotter den 29:de December 1761 (5:te Januari 1762) afled, visade ett sörjande folk sin vördnad för hennes minne genom att kalla henne "Den Goda." Såsom oförmäld hade hon redan 20 år förut utnämnt sin systerson Peter till efterträdare. — Hon hade likväl egt en naturlig dotter, hvars tillvaro var allmänt bekant, fastän hennes vistelseort blott var känd af några få förtrogna. Barnet uppfostrades afskiljdt från världen och var troligtvis af den njutningslystna, döende kejsarinnan längesedan glömdt, ty ingen testamenterisk anordning häntydde efter hennes död på någon omtanka för den unga flickans vård och framtid.

Det kejsarliga barnets vistelseort hade händelsevis blifvit upptäckt af polske fursten Radziwill, som i sin äregirighet ämnade vinna ryska kronan. Han uppgjorde nemligen planen att ingå äktenskap med den unga prinsessan, för att, stödd på dennas anspråk på ryska thronen, svinga sig sjelf upp på densamma. Hans djerfva afsigter tycktes gynnade af oroligheterna efter Elisabeths död och aftvedrägten emel hennes efterträdare och dennes gemål Catharina. Drifven af sin hersklystnad och mäktig genom sina lysande egenskaper triumferade slutligen denna intriganta qvinna öfver den olycklige kejsaren.

Peter den Tredjes tragiska slut ökade snart antalet af de missnöjda. En del af dessa saknade honom, under hvars regering de hade trott sig kunna sjelfva regera, samt voro nu utsatta för Catharinas hämnd och hennes gunstlingars högmöd. Andra saknade Elisabeth, hvars slut kommit för många så oväntadt, att det gaf

anledning till åtskilliga gissningar. Således tycktes allt förena sig att gynna den polske magnatens djerfva planer. Han betraktade redan ryska kronan såsom sin egendom, den han tyckte sig hafva så godt som i händerna, blott han förmålde sig med den unga prinsessan, och framställde henne inför folket, såsom rättmätig egarinna till thronen. Att hans plan just icke var utförbar, bevisas bäst af den röl Pugatschew elfva år derefter spelade. När denne, blott en ryktbar rebell, kunde komma den stolta Catharina att darra på sin genom djerfhet och oförskräckthet eröfrade thron, hvad skulle då icke varit möjligt för en Radziwill, om han uppträdte inför ryska folket såsom Peter den Stores dotterdotters gemål, isynnerhet som hennes moder i lifstiden för sina välgerningar och sin ärofulla regering nästan afgudades i hela Ryssland.

Elisabeths dotter hade knappt uppnått sitt tolfte år, då furst Radziwill började verkställa sin plan. Han tog henne i hemlighet från hennes vårdare samt förde henne till Rom, der begge vistades de följande åren. Catharina som snart kom underfund med Radziwills machinationer att störta henne, lade beslag på hans gods i Polen, för att tillintetgöra hans planer. Förgäfves kämpade Radziwills ihärdighet mot Catharinas öfvermakt. Han måste smånigom förvandla till penningar de juveler och dyrbarheter, som han eljest ämnat använda till anhängares anskaffande åt sin myndling (såsom han numera kallade prinsessan). Utblottad och utan några hjälpkällor i främmande land, såg sig Radziwill slutligen nödsakad att spela den ångerfulle och ingick på en förlikning med Catharina, tillfölje hvaraf han skulle återkomma i besittning af sina gods, såsnart han lemnat Rom och sin myndling. Dennes ekonomiska omständigheter voro redan temligen torftiga. Hennes hela omgifning utgjordes af ett

fruntimmer, som visserligen hade namn af guvernant, men i själfva verket blott var en piga, hvars sysslor hon dessutom nu måste sköta. Denna qvinna var likväl en trogen tjänare åt prinsessan, hvilken hon gerna ville rycka ur de torftiga omständigheterna som måste kännas så mycket mera tryckande, som man redan gjort henne de mest lysande förespeglningar om en snar thronbestigning.

Under tiden var ryska hofvet allvarsam samt bekymradt. Radziwill hade visserligen begifvit sig från Rom, men hvad hindrade honom att ånyo hopknyta den afslitna intrigtråden genom andra personer? Kunde icke en annan begagna sig af denna ovälkomna prinsessas tillvaro, för att utkasta nya planer, hvilka kanske icke skulle blifvit så lätta att tillintetgöra? Kortligen, det fanns skäl tillräckligt att aflägsna den unga flickan från Rom och från främmande machinationers område; men som man icke ville gå öppet till väga, sökte man locka prinsessan i en snara, som hon var alltför oerfaren att kunna förutse, och man begagnade sig till detta ändamål af en man, hvilken utan undantag öfvertog alla roller, såvida han dervid hade fördel.

Denne man — historien nämner icke hans namn — skaffade sig, klädd i rysk officersuniform, inträde uti czar Peters dotterdoters anspråkslösa boning. Genom en mästerlig förmåga att förstålla sig lyckades han tillvinna sig de begge nödställda fruntimmrens förtroende. Under betygande af sitt deltagande för den unga flickan erbjöd han henne sina tjänster, sin kredit; bedragen af främlingens hala ord antogo de med tacksamhet hans bistånd. Öfverflöd trädde nu i torftighetens ställe och ett obegränsadt förtroende blef den ryske agentens belöning. Prinsessan och hennes guvernant betraktade honom som en skyddsenkel, hvilken himlen skickat dem i den yttersta nöden.

Knappt hade Catharinas agent öfvertygat sig om att hans offer icke hyste en skugga af misstanke, förrän han ryckte närmare sitt mål; han meddelade prinsessan att greffe Alexis Orlow skickat honom förut såsom sitt hemliga sändebud, på det han skulle rädda dottren till den af grefven tillbedda kejsarinnan Elisabeth ur en belägenhet, för hvilken hon ej var skapad, men att äfven han, greffe

Orlow, ingenting högre önskade än att upphöja henne på thronen, då hon, liksom hennes oförgätliga moder, skulle göra en stor nations lycka. För att qväfva de närmaste betänkligheterna i deras frö, tillade han att hans herre vore oense med Catharina, emedan han icke längre kunnat fördraga att se sina kända förtjenster belönade med otack: nu sökte han ett tillfälle att utföra vedergällning, och bland alla medel, som stodo honom till buds, funnes intet, hvilket vore så ädelt och med hans pligter så öfverensstämmande som återinsättande af en rättmätig arfvinge på ryska thronen. För att emellertid uppnå detta mål, skulle för prinsessan intet annat vara öfrigt än att obetingadt anförtro sig åt grefven, och, tillade agenten i den mest inställsamma ton, detta kunde icke ske säkrare än om hon förenade sig med grefven genom äktenskapets band och följde denne till Ryssland, der under tiden allt skulle förberedas att genom en revolution stöta Catharina från thronen.

Hvad förmår oerfarenheten uträtta mot så fina ränker? Agentens alla förslager blefvo med tacksamhet antagna; utsigten till en krona, hvilken så ofta bländat och bedragit mera öfvade ögon, vinkade på så förföriskt nära håll, att hon icke såg annat än dess strålgans; den djupa afgrunden emellan henne och det djerfva förhållandet såg hon icke.

Prinsessans sällskapsfruntimmer lät lika lätt bedraga sig, ja, det var just hon, som mest bidrog att påskynda företagets olyckliga utgång derigenom att hon uppfyllde sin herrskarinnas hufvud och hjerta med en mängd romantiska griller, mot hvilka insigtsfulla och välmående mäns varningar och råd voro fruktlösa.

Under dessa förberedelser förgingo några veckor: nu ändtligen ansåg greffe Orlow tiden vara inne att i egen person uppträda på skådeplatsen för detta drama. En skön man i sina bästa år kunde icke annat än göra ett gynnsamt intryck. De skarpsynta männernas varningar blefvo alltmera enträgna, alltmera ifriga deras bemödanden att rycka öffret för en listig intrig ur dess förförars våld. Förgäfves skildrade de den utmärkta ynnest, i hvilken Orlow stod hos kejsarinnan; de omnämnde bevisen på hans tillgifvenhet, som stodo i den mest skärande motsats

till hans machinationer; förgäfves beskrefto de — och kanske icke utan öfverdrift — hans samvetslösa karakter. Orlow, som icke ämnade låta sitt byte undgå sig, uppbjöd hela sin vältalighet, för att fästa prinsessan alltmera intimare vid sig, men försmådde det oakadt icke att omgifva henne med spioner, hvilka genast underrättade honom om de ansträngningar man gjorde att motarbete honom. Han insåg genast, att endast ärelystnad icke vore en tillräckligt pålitlig driffjeder att utplåna ett ofördelaktigt intryck, och utan att släppa sitt mål ur sigte riktade han nu sina batterier mot den unga damens hjerta. Den erfarne hofmannen visste blott alltför väl att kärleken väfver en slöja, så tät, att han bakom densamma kunde operera obekymrad för upptäckt. Öfvad i förföringskonsten, spelade han rollen af en passionerad älskare. Genom yttre tecken af den djupaste vördnad sökte han ihärdigt att insmyga sig i hennes hjerta och att förstöra hvarje spår till misstanke.

Det nedriga anslaget blef icke utan det önskade resultatet. I en ålder af sexton år är förnuftet blott sällan moget, och vid den åldern frågar man hjertat om råd. Den unga damen såg vid sina fötter en älskare, hvilken egde allt som kunde förvirra hufvudet på en flicka, och som öfverhopade henne med bedyranden om sin uppriktighet; hvem vill fördöma henne, om hon trodde honom? Förtjust öfver sin knappt anade lycka, öfverlemnade hon sig helt och hållet åt sina böjelser och blundade för allt som kunnat öppna hennes ögon.

Orlow var icke blind för sin seger och visste att begagna den. Genom sitt förslag att prinsessan tillika med sitt hjerta äfven skulle gifva honom sin hand, försäkrade han sig fullkomligt om Elisabeths lätt bedårade dotter.

Så ärelysten än Radziwill var, egde han likväl sträng rättskaffenhet, och långt ifrån att till sin fördel hafva lemnat sin myndlings själ utan kultur, hade han tvertom ingenting försummat för att bibringa henne en god uppfostran, och prinsessan ville således medelst en laglig förening vara betryggad mot sin älskares alla möjliga afsigter. I sig sjelft var ett sådant beslut mycket riktigt, men med en man, för hvilken ingenting var heligt,

i hvars bröst intet menskligt hjerta slog, var detta beslut dock förhastadt.

Den olyckliga förmälningen verkställdes, om eljest ett bedrägeri, dervid prest, notarie och vittnen endast voro förklädda medhjelpare, förtjenar detta heliga namn.

Derefter förlöt icke lång tid innan Orlow lät sin unga maka förstå, att Pisa vore en ojemförligt angenämare vistelseort än Rom; der skulle de mindre än i den kristna världens hufvudstad vara utsatta för att observeras af de europeiska makternas gesandter, der skulle de lugnt kunna afvakta den tidpunkt, då hennes öde, med hvilket numera äfven hans var förknippadt, skulle utveckla sig. Ingen motsägelse, ej ens ett inkast kom öfver den unga fruns läppar; tåligt som ett lam följde slagtoffret.

De anlände till Pisa, der de funno i ordning åt sig ett rymligt, präktigt utstyrdt hotell. Ehuru alla bemötte grefvinnan med förekommande artighet, ehuru hon behandlades med all upptänklig aktning, så doldes dock slafkedjorna bakom blomstren. Utan att hon hade en aning derom, var hon redan en fänge, som blott i sällskap med sin förmenta gemål eller med dess uttryckliga tillåtelse fick lemna hemmet. Sin loge på theatern besökte hon aldrig utan att vara åtföljd af sin svit, och under skådespelet observerades hon på passande afstånd af sju utposterade spioner.

Någon tid derefter ankrade ryska flottan framför Livorno. Den kommanderades af amiral Gluck, engelsman till börd. Underrättelsen derom kom till Pisa; Orlow meddelade prinsessan densamma, i det han tillika beskref med lifliga färger de ryska fartygens storlek och prakt. Detta väckte den unga fruns nyfikenhet, och den älskvärde maken föreslog henne en lustresa till det några få mil aflägsna Livorno, der de tillika med flottan ville taga i ögnasigte staden och hamnen, som han så entusiastiskt beskrifvit.

Prinsessan var förtjust öfver det förestående lustpartiet, likasom öfver sin makes artighet; hon tackade honom i så hjertliga uttryck, att om han icke varit ett odjur, skulle en af hennes blickar varit tillräcklig att afhålla honom från hans nedriga förehafvande.

På den bestämda dagen reste de begge makarne med sin vanliga svit till Livorno

och afstego vid engelska konsuln m:r Dicks hus, der de emottogos med den utmärktaste vördnad. Konsulns och amiralens fruar gingo prinsessan till mötes, ledsagade henne öfverallt och lemnade henne icke ett ögonblick. Man hade kunnat tro att begge älskade henne som sitt eget barn och hyllade i henne den tillkommande herrskarinnan öfver ett af världens mäktigaste riken. De utgjorde på sitt sätt hennes hof. Folket i Livorno, bedraget af skenet, trängdes i hennes väg och slösade med allt det smicker, som är så angenämt för de stores fåfänga.

Alla slags förströelser voro slutligen begagnade, innan man lät höra förslaget att bese flottan. Dag och timma fastställdes; de begge, fruarne och konsuln ledsagade prinsessan. Alla fyra stego i en präktigt utsmyckad båt, som skulle föra dem till amiralskeppet; i en annan följde grefve Orlow; en tredje var besatt med ryska och engelska officerare i rysk tjänst. Knappt närmade sig den första båten skeppet, än en elegant ländstol nedfirades till prinsessans emottagande. Man sade henne att detta vid sådana inbjudningar vore brukligt; hon kände sig genom alla dessa ärebetygelser och bevis på utmärkt aktning oändligt smickrad, ty redan vid hennes annalkande hade hon blifvit helsad med en generalsalfva från kanonerna, och en förträfflig musik välkomnade henne nu.

Berusad af ögonblickets intryck satte sig prinsessan i stolen och denna upphissades genast; men istället för att äfven på skeppet röna ett lysande emottagande, som hon väl väntade sig efter all denna föregående uppmärksamhet, fann hon en fångvaktare, som förklarade henne vara fänge, pålade henne kedjor och anvisade henne skeppsrummet till vistelseort.

Bittida morgonen derpå lättade flottan ankar och lemnade hamnen, för att i triumf segla hem.

Första akten af detta afskyvärda drama, prinsessans fängslande, hade skett i närvaro af en talrik mängd åskådare. Ingen anade sammanhanget och likväl spriddes ännu innan nattens inbrott underrättelsen om den bedröfliga utgången på denna präktiga fest, till befolkningens alla klasser och framkallade ett så mycket

mera öppet ogillande, som man icke kunde vara i tvifvel om slutakten. Orlow lät deraf icke bekomma sig; han gaf sig ej ens mödan att förhemsiga sina ränker, huru mycket än storhertigen förtörnades. Förgäfvess skickade denne kurirer till Wien och Petersburg. Han klagade bittert öfver detta brott mot folkrätten; hans klagan var dock gagnlös och om än Orlow samt de ryska officerarne ännu voro i hans våld, så vågade han likväl icke förgripa sig på deras personer för att derigenom tvinga Catharina att återförsätta i frihet den från ett gästfritt land bortröfvade dottern af Elisabeth.

Att kunna tillvägabrinda detta, skulle dessutom varit svårt till och med för mäktigare furstar. Domen öfver det beklagensvärda offret för främmande intriger var af kejsarinnan redan fälld; den olyckligas dagar voro räknade — hon måste, så fordrade Catharinas säkerhet, försvinna från de lefvandes antal. — Och hon försvann. Ingen kan säga, hvilket slut var henne ämnadt, men ända till våra dagar har ryktet bibehållit sig att Elisabeths dotter uppgaf sin anda under — knutpiskslag!

Återblick på Svenska folkets öden under de trenne sista århundradena.

II.

Gustaf Wasa och den Tyska Hansan.

I.

Mot slutet af det fjortonde århundradet hade bland de skandinaviska Nordens makter en ny, som man dittills ej velat tillerkänna någon politisk vikt, uppsvingat sig till en höjd, som gjorde dess öfverlägsenhet obestridlig. Ursprungligen bestående af tyska köpmanna-gillen i främmande länder och enstaka förbund mellan nordtyska städer, hade den tyska Hansan utvidgat sig till en stor federation, och, i de svåra krigen mot konung Waldemar Atterdag af Danmark, vunnit

den politiska öfvervigten öfver det maktigaste af de tre nordiska rikena.

Samtidigt härmed grundlade Hansan äfven i de båda andra nordiska rikena sitt handelsvälde.

I Sverige hade Hanseaterna visserligen intet privilegiradt faktori som i Danska och Norska städer, men en rättighet, som 1251 blifvit Lübeckarne tillförsäkrad, och dels i kraft af urkunder, dels genom häfdvunnet bruk, blifvit utsträckt till de andra städerna, gaf ersättning derför. Det tilläts nemligen köpmännen att slå sig ner derstädes och lefva efter svensk lag; de skulle kallas sueni, hvilket (enligt hvad Sartorius tror) skall betyda sve-nar, knapar, den lägsta klassen af adeln. Sedan tidigt gjorde tyskarne bruk af denna rättighet; Wisby var mer en tysk än en svensk stad, och de tyska borgarne i de svenska handelsstäderna blefvo i allmänhet så talrika, att de derstädes, i synnerhet i Stockholm, förvärfvade sig rättigheten, att besätta halfva rådet med tyskar.

Sedan Christian genom Sveriges eröf-ring blifvit de tre nordiska rikenas beherrskare beslöt han att göra allt hvad i hans makt stode för att beröfva Hansan dess handelsvälde och politiska betydighet, ja han tänkte till och med på att underlägga sig det stolta Lybeck.

Efter hemliga förberedelser öfvergick han snart till öppet våld. Kort efter Stockholms intagande lät han gripa och fängsla de tyska köpmännen derstädes och lade beslag på all tysk egendom, hvarjemte sjöfarten beständigt stördes genom rof och plundringar. Dessutom förbjöd konungen nu som förr seglationen på Sverige.

Ännu mer hotande för det hanseatiska monopolet i Sverige var en annan plan vid hvars utförande Christian lade hand straxt efter Stockholms intagande. Det var nemligen fråga om ingenting mindre, än att förena köpmännen i Danmark och Sverige (Norge, såsom ett lydrike, om hvars välstånd man var likgiltig, kom härvid ej i betraktande) till en korporation, som skulle blifva stark nog för att bilda en motvigt mot Hansan. På de danska köpmännen i Köpenhamn och Malmö kunde Christian räkna; det berodde blott på att försäkra sig om Stockholms medverkan och konungen dröjde

ej heller att vidtaga åtgärder, som befordrade detta syfte, men som stodo i en slags motsägelse mot den politik han för öfrigt iakttog. Ty ehuru han eljest öfverallt förföljde Tyskarna, sökte han här stödja sig på den tyska befolkningen, hvilken han gynnade framför de infödda Svenskarna, ett beteende hvars orsak ej är lätt att förklara. Möjligt är det, att konungen ej vågade lita på Svenskarna och fann att de saknade affärskänedom och kapital; kanske hoppades han också att helt och hållet kunna lösrycka Tyskarna från deras förbindelser med sina moderstäder, för alltid fästa dem vid deras nya hembygd och göra dem till de fruktansvärdaste konkurrenter för deras landsmän i Tyskland. Vare sig härmed hursomhelst, det företråde han visade utlänningarne var så uppenbart, att de Svenska rimkrönikorna deraf tagit sig anledning, att beskylla Tyskarna för att hafva tillställt blodbadet i Stockholm, för att befria sig från sina svenska konkurrenter. Konungens bemödande rönt emellertid den framgång att Tyskarna närmade sig honom. Ända till Stockholms intagande genom Gustaf Wasa innehade en liten minoritet (omkring 80 personer), för det mesta Tyskar, stadens styrelse, för hvilken den, med tillhjälp af besätningen på slottet, bibehöll sig mot de infödda Svenskarna. Faktiskt åtminstone återställdes också efter blodbadet i Stockholm den gamla lagen, att hälften af magistraten i städerna skulle bestå af Tyskar; af de 16 rådsherrar, som d. 11 November 1520 undertecknade den andra hyllningsakten, voro 9 Tyskar, och jemte de två svenska borgmästarne, Jens Jonsson och Hans Lorensen, finner man tvenne tyskar, Gorius Holste och Claus Boye. Då Christian sålunda kunde anse sig säker på sin svenska hufvudstads medverkan, lät han till Stockholm sammankalla deputerade från de förnämsta danska handelsstäderna för att med rådet i denna stad öfverlägga om ett af honom tillernadt danskt-svenskt handelskompagni. Den 4 December 1520 förenade sig de deputerade från Köpenhamn och Malmö med det Stockholmska rådet beträffande det blifvande fördragets hufvudpunkter. I den hithörande urkunden förklara de församlade på sina kommittenters vägnar, att

de, "i den Heliga Treenighetens namn i god afsigt och mening förenat sig till ett köpmannasamfund, för att, trofast och redligen, såsom ärliga köpmän pläga, trafikera med hvarandra." Allt skulle ske efter hanseatiskt mönster; fyra nederlagsplatser eller faktorier skulle anläggas, det första i Köpenhamn, det andra i Stockholm, det tredje någorstådes västerut (möjligen i Nederländerna), det fjärde i Finland vid Ryska gränsen. De varor, som nederlades i de båda förstnämnda orterna, skulle öfver Öresund sändas till det vestra faktoriet och der till sällskapets bästa säljas för högsta pris; i stället skulle sådana varor hem-sändas, hvaraf man inomlands mest vore i behof. Derjemte fastställdes att allt skulld gå genom faktorernas händer. Hela föreningen hvilade således på Hanseatiska grundsatser, enligt hvilka samtliga förbudsmedlemmar i utlandet representerades genom faktorier och all handel uteslutande var förbehållen dessa sednare. (Forts.)

Humoristiskt Allehanda.

II.

Jenny Lindiad.

Theaterföreståndaren Snarletown som för några år sedan strök omkring med sin lilla trupp i Shire Lancaster och der i byar och köpingar uppslog sin theater och mot 6 pences eller litet potates, rofvor och surkål, i sin anletes svett skänkte de gapande bönderna njutningen af en *Hamlet* eller *Kung Lear*, såg sig år 1846 tvungen att stänga portarna till sitt ambulatoriska tempel, emedan det icke mera ville lyckas honom att locka publiken in i helgedomen, oakadt den lysande repertoiren som han bjöd på. Tröstlös stod han der och såg sina sujetter försvinna åt olika håll; snart återstod honom af hela hans sällskap endast hans egna små plantor, hvilka i alla möjliga tonarter ropade på "bröd."

— Upp till Manchester! utropade han efter ett kort funderande — der spelar direktör Gurly, min gamle vän och kamrat, han vet nog råd! Vi ha endast fyra timmars väg dit, således raskt åstad!

Med hustrun under armen, tre barn vid hvarje rockskört och en paraply, hans enda rikedom, i högra handen, bar det af i stormsteg mot den stora fabriksstaden. De voro snart vid ort och ställe, men o ve och fasa, den sköna brokiga såpbubbla som Snarletowns förhoppningar framtröllat sönderföll till intet! Gurly hade sedan en vecka med hela sitt sällskap lemnat Manchester!

Nu var nöden stor. Utan att vota hvad som borde göras, följde den lilla familjen menniskoströmmen som böljade mot jernvägsstationen.

— Hvad står här på? frågade den stackars Snarletown en gentleman, då de anlänt till den imposanta jernvägs-restaurationen. — Hvad betyder denna ovanliga rörelse?

— Miss Lind kommer — svarade flora röster — den svenska näktergalen!

Knappt hade dessa ord blifvit yttrade förrän ett elegant ekipage kom rullande åtföljdt af en skara gentlemän till häst och till fots. I vagnen satt en blek, ljushårig flicka; denna flicka var det musikaliska fenomenet, sångens drottning, Jenny Lind. Hon skulle just, rikt belastad med de lagerkransar och det guld som tre concerter inbringat henne, per jernväg återvända till London. Men menniskohopen var kring bangården så stor att vagnen måste hålla; den stannade ett par steg från familjen Snarletown.

— Vet du hvad, min gubbe — sade plötsligen Mrs Snarletown — den främmande damen kunde hjälpa oss om hon ville.

— Det är sannt — svarade den äkta mannen och lade djupsinnigt fingret på näsan.

— Skynda dig att tilltala henne, ögonblicken äro dyrbara, fortfor impressariens fru och lät sina ord åtföljas af en uppmuntrande knuff.

— Må ske då — sade denne — "vara eller icke vara, det är frågan!"

Han befriade sina rockskört från de små ättlingarnas händer, aftog sin hatt och närmade sig under djupa bugningar vagnen.

De kringstående framsträckte sina hal-sar och frågade:

— Hvad kan den der vilja?

Men herr theaterdirektören lät icke bekomma sig, utan adresserade djerft

följande tirad till den namnkunniga sångerskan:

— Strålende stjärna, du Polyhymnias dotter, du ser framför dig en Thespi's son, en ny Lear omgifven af ödets skuggor.

Några röster ur folkhopen började genast att ropa:

— Liknelsen duger inte!

Men obekymrad härom fortfor mr Snarletown:

— Kasta ögonen omkring er, hulda konstnärinna, här står min hustru, mrs Snarletown, och mina sex oförsörjda barn, alla utan den ringaste matsmula i sig! Hjelp en djupt bedröfvad kamrat, en stackars afsigkommen theater-direktör! Jag begär icke den jordiska metallen, utan endast en ton eller par af er rösts himmelska metall! Skänk mig en enda liten visa och jag är räddad ur min stora nöd!

— Bravo! bravo! ropade mängden. Derefter skreko alla som med en mun:

— Sjung! sjung!

— Hvad säger den gamle mannen? frågade Jenny den bredvid henne sittande damen; då denna ord för ord öfversatt Snarletowns tal började den svenska sångerskan att skratta och sade gladt:

— Jag vill hjälpa honom!

Snarletown hoppade högt upp i luften då glädjeposten nådde hans öron och utropade med en röst som om han spelat Macbeth:

— *Silence Gentlemen!* gudinnan sjunger! sjunger för mig John Snarletown, den oeffterhärmligas arme broder i Apollo!

En andlös tystnad uppstod ögonblickligt.

Jenny Lind reste sig ifrån sin plats och vändande sig mot mängden började hon att sjunga den enkla engelska folksången: "*Rule Britannia.*"

Bifallsstormen ville knappt tystna då första versen var slut, men hvad brydde Snarletown sig om sångerskans triumf, han tänkte endast på hvad den kunde inbringa honom.

— Hitåt ladies och gentlemen, utropade han och kilade likt en ål genom mängden — jag är concertgifvaren, sex pence personen, en spottstyfver för en concert, på hvilken den svenska näktergalen låtit höra sin beundransvärda stämma!

Ack! hur många shillingar och till och med halfpund-sedlar föllo ej i den öfverlycklige impressarions hatt! Han orkade knappt bära den då han återvände till sångerskans vagn.

— Hustru — sade den glädjedruckne Snarletown till sin äkta hälft då Jenny Lind sjungit den sista versen — återgälda den gudomliga hvad hon gjort för oss kunna vi ej, men något måste vi ändå göra för henne och jag vet hvad det skall bli, vi vilja traktera henne som vore hon en drottning!

Man måste förlåta den stackars theater-direktören denna tanka, han var själf hungrig, derföre satte han i detta ögonblick ett mål mat högre än allt annat.

— Engalika väsende — sade han till sångerskan, under det att mrs Snarletown höll hans hatt — ser ni dessa tårar i mina ögon, de äro framlockade af tacksamheten! Stig nu ur vagnen, hulda qvinna och träd in i denna magupplifvande anstalt, der min fru redan beställt för oss en högtidlig måltid. Värdigas dela en plumpudding med oss, må detta blifva lönen för er ädla gerning!

Jenny Lind skrattade hjertligt, nickade vänligt åt den bombastiske, men välmenande theaterdirektören och gaf kusen ett tecken att fara vidare. Mängden följde gladt sjungande: "*Rule Britannia*" det bortilande äkdonet

Anekdoter.

På värdshuset "Jernkorset" i *Delitzsch* står öfver ett visst ställe följande inskrifption: "Samling af ekonomiska bidrag".

— Hvarföre finner man i små städer mera människokärlek än i stora? Emedan åtgången är större. Stockholm har 100,000 menniskor, hur mycket kan då hinna till åt hvarje?

— En fremmande kom en gång in på ett värdshus och begärde ett glas vin, som uppapperskan genast med ett förekommande leende framsatte åt honom. Men knappt hade gästen fört det till sina läppar, förrän han satte det ifrån sig och frågade hvad han var skyldig? — Femtio öre! Den fremmande lade en Riksdalers-sedel på disken och be-

redde sig att gå. Ni skall ha femtio öre tillbaka, ropade uppasserskan efter honom — Nej, jag tackar — svarade fremlingen, de äro för den som kan dricka ut *det* vinet.

Notis.

Vi vilja redan nu rikta våra läsares uppmärksamhet på en snart utkommande "*Ny Sockenstatistik öfver Sverige*", hvil- kens slutresultater gifva anledning till ganska intressanta kalkyler.

Hela rikets uppskattningsvärde uppgick året 1830 till B:co R:dr 383,465,584 — året 1856—57

deremot till " " 513,507,990 —
Folkmängden uppgick 1830 till 2,888,082

året 1856 deremot till 3,639,332
således motsvarade året 1830 hvarje in-
nevånarens andel uti Rikets fastighets-
värde . . . . . B:co R:dr 132. —
året 1856—57 deremot " " 141. —

Som uppskattningsvärdet 1857 motsva-
rade 770 millioner R:mt, utgör den af
Kgl. Maj:t under denna statsreglering fö-
reslagne utgiftsstaten af 27 icke fullt 4
procent af Rikets fastighetsvärde 1857.

Vi återkomma till detta arbete efter
dess utgiftning i bokhandeln.

Epigrammer.

2. Grafskrift öfver en hofman.

Här hvilar Kammarherrn af Doft
Som genom döden vann — han blef
af *Intet* — stoft.

Minnesblad.

2.

Huru ofta sväller icke hjertat af stolt-
het och hänförelse, då man hör talas om
ett stort verk, om en hjältebragd?
Huru önska vi ej då på det lifligaste
att sjelfva vara i stånd till att verk-
ställa någonting lika stort, till att
kunna handla lika högsinnadt, om det
ock skulle ske med uppoffrandet af oss
sjelfva? Men med en suck beklaga vi,
att våra förhållanden äro så begränsade,
så inskränkta, att det är nära nog medlid-
samma blickar vi kasta på dem, emedan
de göra det för oss omöjligt att handla

så som vi ville. — Hvad den är dåraktig,
hvad den är fördomsfull, som tänker så-
dant! I hvilka förhållanden som helst,
de må vara aldrig så inskränkta, aldrig
så begränsade, kan man vara stor. Och
tro mig att det ofta är lättare att verk-
ställa *en* af dessa storartade bragder än
att dagligen, stundligen uppfylla de små-
aktiga och likväl så svåra dagliga pligter,
som ofta helt och hållet strida mot en
menniskas natur. Men om du uppfyller
dem i hela deras omfång och dertill med
glädje, om du står på din plats orubblig
och som ett godt föredöme, som en väl-
signelse för dina medmenniskor, så är du
också stor i Guds ögon och lika mycket
värd som den hjelte, om hvilken världen
talar med beundran.

Prisuppgifter.

Charad N:o 1.

Allt från den tid, då Johan Gutenberg
Utkämpade sin strid mot mörkrets rike,
Mitt första har åt lifvet gifvit färg
Och ljus och fröjd och njutning, utan like. —
Mitt andra är ett litet, litet djur,
Väl till det yttre fromt till sin natur,
Men kan dock göra skada — ja, omätligt.
Mitt hela är ett ganska tråkigt ting,
Af ingen älskad här på jordens ring,
Om ock det gör sitt minne oförgätligt.

Rebus-gåta N:o 2.

K (En välsmakande frukt och barnens fruktan) N
(Ett outhärligt redskap för vissa verk) (Mången
blir det utan att derför ega någon förtjenst; men
den största förtjensten är, att vara det, i ordets
hela betydelse) M (Nutidens förnämsta drifkraft)
B (Ett uti gamla Testamentets senare del ofta
omnämnt konungarike)
(En välsmakande, från Kina kommande dryck.)

Här äro gåtor satta i bildernas ställe; först
måste således gåtorna lösas för att komma under
fund med Rebussen.

Första Pris.

Praktarbetet *Svecia Illustrata*.

Andra Pris.

Konversations- och Universallexikon.
(Bd. 1 & 2. A. J.)

Tredje Pris:

Europeiska staternas Historia, Geografi och Statistik
bearbetad af G. Thomée, Bd. 1 & 2,

*Lösningar till Prisuppgifterna emot-
tagas till d. 15 Mars (se N:o 1).*

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 Rdr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Nemesis.

Novell.

En liten lampa kastade ett matt, blekt sken i en tarflig vindskammare. Den sängliggande qvinnan och de på ett bord stående medikamentsflaskorna antydde att det var ett sjukrum. Den lidandes ansigte var sorgfälligt skyddadt för lampskenet, som i stället föll klart på hufvudet af en liten omkring tolfårig flicka, hvilken satt eller snarare låg i en gammal ländstol. Den sjukas blickar voro med ett uttryck af lidelsefull kärlek, af oändlig ömhet fästade på den lilla flickans sköna anlete; men i stället att känna stolthet och röna tröst, vid hennes åsyn, klappade modershjertat ängsligare af bekymmer för älsklings framtid.

Huru fridfullt, huru sött slumrade ej Elisabeth! — så var hennes namn — den sorg, som i vakande tillståndet stod präglad på de älskliga dragen, var försvunnen och ett skimmer af lycka hade nu spridt sig deröfver, ja, omkring de blomstrande läpparne spelade nästan ett leende. Den af sömnen rodnande kinden stöddes mot handen, och de yppiga, blonda hårflätorna hängde i behaglig oordning omkring det lilla, ädelt formade hufvudet.

— "Hon blir vacker! och hvem skall skydda henne för alla de lidanden som skönhet ådrager en fattig flicka? Ack, om Gud låtit mig blifva kvar hos min hulda, enda dotter, för att skydda henne för de klippor, mot hvilka hennes stackars moder led skeppsbrott, för att bära henne öfver den afgrund, i hvilken jag störtrade!" — så klagade med matt, bruten röst den sjuka och tårarne flöto ånyo öfver de bleka kinderna.

Derefter dröjde den unga qvinnans tankar vid det förflutna, vid hennes egen bekymmersamma barndom, då hon likväl blomstrade så frodigt och med muntert sinne fann sig i sin värnlösa belägenhet; hon erinrade sig den tid, då hennes flinka, skickliga händer rikligen förtjenade det måttliga uppehållet, och då hennes lilla kammare, som pryddes af blomstren i fönsterna, genljöd af hennes muntra sång!

Huru sedan han korsade hennes lefnadsväg! — Ännu syntes en purpurglöd på den lidandes bleka ansigte vid minnet af hennes första möte med den stolte mannen, som hon knappt vågade se på af bara vördnad, emedan han var så klok och så lärd. Och huru han ändå lyssnade på hennes ord, och huru han fann älskvärdt hvad hon sade eller gjorde! Huru en blick från hennes ögon var istånd att göra honom sorgsen eller glad! Var icke allt ett underverk, en trollsaga! oaktadt den dagligen blifvit upprepadt i hennes tankar var den dock alltid ny för henne. — Men så skön och behaglig jungfrun var, lika skygg och stolt var hon äfven, och icke ett enda otillåtet ord vågade han låta komma öfver sina läppar i hennes närvaro. Han älskade henne med hela glöden af sin jernfasta karakter, och något hinder hade denna obändiga natur ännu aldrig brytt sig om. — Äfven denna gång fann han en väg till sitt mål. Hans guld förskaffade honom en deltagare och medhjelpare i en nerslig handling.

Den lyckliga dagen kom således då hon blef förenad med honom genom äktenskapets band, — så trodde hon åtminstone. Huru kunde den unga, förtroendefulla flickan, som var så obekant med alla onda tankar, som såg upp till den älskade mannen såsom till ett högre väsen, huru kunde hon misstänka, genom hvilket bedrägeri han uppnått sitt mål

Hon kunde icke ana att han var istånd att begå ett nedrigt bedrägeri för att ega henne, att det varit en bedragare i presterlig drägt som sammanvigde dem. — Med djup rörelse, med stolthet och glädje lade hon sin rena hand i hans.

I det lilla vackra huset som stod så ensligt — liksom en blomma i skogen — började för den unga frun en tid af sällhet, så herrlig och solbegläst, att alla hennes rika själs dittills slumrande blomster utvecklades. Han själf förvånades öfver att hafva funnit en så sällsynt skatt och i förtjusningen der öfver glömde han nästan, på hvilket förkastligt sätt han förvärfvat sig den. Men på lyckans höjd kom olyckan, och denna svår och oerhörd. Den gyllene drömmen var förstörd, sällheten, som hon ansett oändlig, var krossad.

Om hon åtminstone fått behålla något af denna försvunna sällhet, om hon blott under sitt derefter följande elände haft kvar aktningen för honom, om blott kärleken till honom hade kunnat stödja henne på sorgens bana, som hon frivilligt beträdde! — Men hennes kärleks blomster voro vissnade, aktningen för honom upprycktes med rötterna. O! detta fruktansvärda ögonblick då marken tycktes vilja sjunka undan hennes fötter vid den första misstanken, som genomför hennes rena själ, då sanningen låg klar för henne, och då han, som hon älskat öfver allt annat i världen, stod der, en förbrytare, som bedragit henne, som, för att ega henne, lekt med de heligaste eder — och detta allt af kärlek till henne, såsom han föregaf. Huru önskade hon ej att kunna utplåna ur sitt minne den förskräckliga upptäckten! Men detta kunde ej ske, och hennes stolta hjerta förblödde.

Då hon nu lät sina tankar genomfara minnets rymder, huru lifligt erinrade hon sig ej nu allt vid gravens rand! Åter tycker hon sig höra hans ord, ömma och smekande, fulla af glödande kärlek, dessa ord, som en gång uppfyllt henne med förtjusning, men i själfva verket varit blott svek. "Förlåt, förlåt en kärlek, som var häftig nog att förmå mig begå brott!" hade han ropat, den stolte mannen, då han bedjande om tillgift kastade sig till hennes fötter. På denna bön hade hon ej ens kunnat svara: tungan hade nekat henne sin tjänst,

hon hade blifvit fattad af en svindel, men under all sin förvirring kände hon dock att — han aldrig älskat henne! ty det gifves ingen kärlek som leker med det heligaste, som bereder sig väg till en annans hjerta genom en förbrytelse, som hopar skam och förderf öfver den älskade. — I sitt minne hörde hon ännu hans ömma böner, hans belysning om evig trohet, hans löften om en betryggad framtid — hon tyckte sig ännu känna i sina händer de tunga dukatrullarna, och då hon med sina störrande blickar fästade på honom, började ana att hon blef erbjuden guld för sin kärlek, sin gränslösa kärlek — då, ja ännu i denna stund tyckte hon sig höra det galla förtviflans skri, som utstöttes ur hennes qvalda bröst. Med darrande händer hade hon slungat den snöda metallen långt ifrån sig, hade hon sönderslitit det dokument, som lofvade henne en oberoende, sorgfri framtid; — stum, men med en blick som brände hett i hans skuldbelastade hjerta, en blick, som ännu alltid lik en åskstråle for genom hans själ, lemnade hon honom, för att aldrig mer återkomma.

Han hade forskat efter henne rastlöst i årtal; men en stor stad erbjuder bästa skyddet mot upptäckt; i dess ofantliga sköte finner flyktingen sig säkrast. I det lilla vindsrummet, hvilket den unga frun isynnerhet de första åren sällan lemnade, lefde hon i stilla enslighet under annat namn. Främmande för den yttre världen, kunde hon således ej få veta att han forskat efter henne, dock icke för att köpa hennes tystnad. I all sin brottsliga förblindelse hade han likväl erkänt detta ädla hjertas trohet; han visste, att, om än kärleken till honom var dödad, skulle hon likväl aldrig anklaga honom. Han var säker att aldrig af henne blifva vanärad. Och ju mera denna öfvertygelse fick makt med honom, ju mera han erkände hennes värde, desto djupare kände han förlusten af henne. Han hade stunder af förtviflan, af trängtan, så att om han funnit henne, skulle den stolte mannen, oaktadt sin högädliga börd, godtgjort sin förbrytelse, genom att göra henne, den enkla dottern af folket, till sin lagliga maka.

Men om hon icke stött honom ifrån sig, om hennes stolta hjerta ånyo kunnat fatta förtroende för honom, ehuru det

blifvit så bedraget? Onyttig fråga! Han fann henne icke; intet tecken till hans efterforskningar, till hans ånger nådde henne i hennes tröstlösa enslighet, och hennes stolthet kunde ej tillåta att hon gafve honom anledning att erinra sig henne. — De voro döda för hvarandra.

Med fördubblad flit hade hennes fina fingrar förrättat arbetet, hvaraf hon hade sitt uppehälle; ty det gillde ju att skydda för nöd och sorg den engel som Gud i sin barmhertighet gifvit henne till en tröst. Det älskliga barnet hade blifvit en engel för henne; det hindrade henne från att hemfalla till förtviflan; och under all den bittra sorgen hade moders-kärleken — den renaste af alla hjertats prydnader — strödt sina blomster för henne. Då barnet växte till och yppigt utvecklade sig till kropp och själ, blef äfven denna arma öfvergifna kvinnas bekymmersamma lif icke utan sina ljusa stunder.

Nu skulle hon skiljas från sin klenod, nu skulle den lilla Elisabeth blifva kvar ensam och vänlös, ty hvad modrens hand förvärfvat med oafslätlig flit, det hade under sista sjukdomen blifvit förtärdt. Det hulda barnet skulle kanske taga sin tillflykt till ett fattig- eller hittebarnshus. Skulle det der trifvas, detta barn, som var van att lefva i en atmosfär af oändlig kärlek, af den mesthängifna ömhet? Skulle Elisabeth der, hvar-est hon blott kunde vara en liten knappt märkbar del af det hela, känna sig hemmastadd och lycklig, hon som var sin moders enda skatt, som af henne rönt alla de små kärleksbevis, hvilka med sådan glädje mottagas af barn?

I mödrar, som med stolthet sen edra rosenkindade älsklingar, i skolen förstå att äfven den minsta omständighet ökade den bittra kalk, som denna olyckliga kvinna måste tömma. Hon föreställde sig huru den grå och grofva klädningen skulle beröra barnets fina lemmar. Hvem skulle sedan fläta detta vackra, yppiga hår, som barnets små händer ännu icke förmådde ordna? Kan-ske skulle man till och med för att slippa det obetydliga besväret, beröfva henne en del af denna herrliga prydnad. Med darrande händer — liksom om redan den grymma saxen vore nära att förkorta den värderade skatten — fattade

modren sakta en af de tunga, nedhängande flätorna och tryckte den till sina läppar.

“Om jag finge taga henne med mig! O, om hon kunde dö med mig! då vore allt lidande förbi för henne, och jag skulle nöjd lägga mitt hufvud till hvila!” så ropade förtviflad den arma modren; men en blick på den sofvande flickans blomstrande ungdom, och oskuld, kom henne att ångra denna onaturliga önskan.

Under det natten långsamt bredde sina skuggor öfver Stockholms stad, blefvo dess lifliga gator alltmärg lugna, och tystnaden i den aflägsna gränden afbröts blott då och då af hastiga fotsteg. Den lidandes timglas var nära utrunnet. I hennes själ blef nu alltmärg klart och hon fattade ett beslut, som för Elisabeths framtid säkert var lyckobringande. — Den ädla stolthet, som förmått henne att aldrig förut, ej ens i den största nöd framställa en bön till honom — denna stolthet måste nu vika; från grafvens rand måste hon ännu en gång tala med honom för sitt barn. Hon uppsteg ur sängen så tyst som blott en moder kan vara då hon ej vill störa sin älsklings ljufva sömn. Det tycktes nästan som om krafterna skulle ännu en sista gång bistå henne, så att hon kunde närma sig det lilla bordet, der Elisabeth aftonen förut skrifvit och qvarlemn timer skrifmaterialerne. Modrens svaga, darrande hand for öfver papperet; det korta brevet var snart färdigt. Det innehöll ingen förebråelse, intet smärtsamt uttryck, ingen erinran om det förflutna. Med den grannlagenhet, som aldrig lem-nar en ädel kvinna, till och med då kär-leken slocknat, var brevet så affattadt, att en djupare mening deri var tydlig, blott för den det angick, så att om det föll i andra händer ingen misstanke träffade den till hvilken det var adresseradt. Det var icke en kvinnas bön till sin förre älskare, det var blott en döende moders, om skydd för sitt värlösa barn.

Om dottren trädde inför sin far, måste han igenkänna henne, äfven om hon ej medförde något bref; ty, nu då lamp-skenet föll på den ännu unga modrens bleka ansigte, såg man tydligt, huru lika det var barnets, en likhet, som ännu klara-re framträdde då Elisabeth, som plöts-

ligt vaknat, trädde med ömt bekymmer fram till den sjuka modren. Om än den sedanarens ansigte var blekt och aftärdt och dottrens deremot strålade af helsans rosor, så voro likväl de ädla, behagliga dragen desamma; och ögonen framförallt! — sådana ögon påträffas ej så ofta, och den, på hvilken de riktas med deras milda klarhet och hjertevinnande värma, den glömmar dem väl aldrig.

Under mångahanda ömma förebråelser, som blott voro ett slags kärleksbevis, hade Elisabeth återfört modren till sängen, slästat kuddarne och med omsorg svept täcket omkring henne. Då den sjuka, utmattad af ansträngningen låg der orörlig, ville barnet i sin ångest skynda till läkaren, men det tillbakahölls af modren, som återfått sansningen.

“Blif qvar hos mig, kom ännu närmare, jag har mycket att säga dig, min älskling!” bad hon med darrande stämma. — Elisabeth knäföll vid sängen, och under det hon försökte värma den sjukas alltmera kallnande händer, lyssnade hon till de afbrutna, nästan ohörbara orden:

“När jag är begravnen — gråt icke, mitt goda barn, det är ju derföre icke säkert att jag nu skall dö, fastän jag säger dig min sista vilja — då går du till det stora, ståtliga huset, derborta vid —”

“Jag vet, kära mamma! det der huset, som vi förliden höst understundom gingo förbi, och framför, hvilket du stannade och såg genom de upplysta fönsterna på den lilla vackra gossen. Jag märkte nog, mamma lilla, att under det jag förbländades af prakten derinne, då jag såg de tunga sidengardinerna och de sammetsklädda stolarna, de höga förgyllda speglarna, så såg du blott på det lilla söta barnet.”

Så var ock förhållandet.

Den döendes tankar dröjde vid denna afton då hon och dottern gått förbi det eljest så noga tillslutna huset och funnit det klart upplyst samt af en förbigående erforo att egaren hemkommit från en utrikes resa. — Och då hon sett in genom fönsterna — hade hon igenkänt honom. Oaktadt så långa, långa års skilsmessa, oaktadt de förändringar som tidens stormar frambragt, oaktadt hans svarta, glänsande hår fått en och annan

silverstrimma och den höga kungliga gestalten blifvit något böjd, behöfde hon likväl blott en blick för att igenkänna honom.

Hvad föregick väl då i den arma unga kvinnans själ, då hon darrande, nästan vanmäktig stod derute i mörkret och såg in genom de upplysta fönsterna; med hvilken blandning af glädje och djupt vemod betraktade hon icke den vackre gossen, hvilken låg på knä på sammetskuddar vid den stolte mannens sida. Hvilka känslor genombäfvade icke moders hjertat, då hon såg detta barn, på hvilket lyckan slösat sina rikaste häfvor; och sedan kastade hon blicken på sin lilla dotter, *hans förstfödda barn*, som i sin tunna klädning stod som en främling utanför fadernehemmet och med sina stora, trohjärtade ögon åskådade all denna herrlighet! — Ja, hvem kunde veta hvilka känslor fyllde hennes bröst, då lifvets kontraster här så skarpt framträdde! — Hvem förstod väl någonsin ett ädelt menniskohjerta i dess innersta djup, hvem läste den hemlighetsfulla, heliga gåtan, som understundom ett kvinnohjerta gömmer?

Dock, innan den stackars bedragna kvinnan lemnade stället, tryckte hon inom sig sina läppar mot *hans* gosses lockiga hufvud och en välsignelse sväfvade upp ofvan stjernorna, der den upptecknades i den heliga bok, som förvarar menniskornas ädlaste handlingar.

Vid minnet af detta återseende spridde sig en djup rodnad öfver den sjukas bleka ansigte; men lika hastigt som den kom, lika hastigt försvann den åter och alltmera tydliga blefvo på hennes ansigte kännetecknen af den nära förestående döden.

“Du skall gå till det der huset, så snart du kommer från min begravning, men ej förr, lofva mig det! Och detta bref, som jag nu lemnar dig, och som du skall noga förvara samt icke visa för någon, det lemnar du till husets egare. Om han antager sig dig, Elisabeth — ty han är känd för att vara ädelmodig och välgörande — så vedergäll genom tacksamhet och kärlek det goda han bevisar dig. Om du kommer att qvarstanna i hans hus, så var alltid ett skydd för den lille gossen!

Den sjuka tystnade; hon var oförmö-

gen att tala vidare. Den fysiska kraften felades henne icke allenast; äfven modet tröt henne att säga de sista afskedsorden åt dottern, hvilken oaktadt all ansträngning att återhålla sina tårar, nu gret bitterligen.. Med passionerad innerlighet slog barnet sina armar omkring mödrens hals och ännu en gång i detta lifvet hvilade de hjerta mot hjerta.

(Forts.)

Aterblick på Svenska folkets öden under de trenne sista århundradena.

II.

Gustaf Wasa och den Tyska Hansan.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

Emellertid kom denna plan ej särdeles längre än till blotta rådpläglingar, ehuru saken såväl i Danmark som Sverige mycket nitiskt bedrefs. Stockholms borgmästare inbjödo flera städer att till en församling i Enköping d. 14 Jan. 1521 sända fullmäktige för att vidare rådpläga om den köpmanshandel, som konungen "företagit och nådigast förunnat dem." Sammankomsten egde rum, men man kom ej till något beslut, och "det obestånd och uppror," som genom Gustaf Eriksson utbredde sig i riket hindrade att man i Stockholm tänkte på något annat. Gustafs slutliga seger hade till följd att detta företag af sig sjelf förföll och den enda fördel Christian hade deraf, att han skaffat Tyskarne öfvervigten i Stockholm, var att denna stad längst af alla förblef på hans sida.

Christians betecnde efter Stockholms intagande, stiftelsen af det danskt-svenska handelskompagniet, det allmänna förbudet mot landthandeln o. s. v., allt detta hade dock nu omsider öppnat Lybeckarnes ögon; de insågo nu, att man i Danmark konsekvent utgick på, att beröfva dem den nordiska handeln. För sent ångrade de nu, att hafva uppoffrat Sverige, men de beslöto derjemte att förbereda sig på krig genom att kalla bundsförvandterna till sitt bistånd.

Det är allmänt känt, huru Christian II, förrädiskt och grymt, straxt efter hyllningen i Stockholm lät döma till döden och afrätta Sveriges yppersta män såsom kättare och bannlysta. Dessa af rättningar egde rum mellan d. 8 och 10 November 1520 — och dylika blodscener föreföllo äfven under konungens återfärd till Danmark: derjemte utskrefs en betydlig silfverskatt. Dessa omenskligheter måste naturligtvis väcka en förtviflad sinnesstämning, som kom folket att våga allt, för att afkasta ett odrägligt ok. Numera hette Christian endast "den omilde", "tyrannen", och Gustaf Wasa fann talrika anhängare, till en början i Dalarne. "Med Gud och Sveriges allmoge" var den lösen, hvarmed han började befrielsekriget, och samme man som Danskarne förut hänfullt benämnt en "skogstjuf och förrädare", blef snart deras skräck. Efter ofta vexlande krigslycka, slog han slutligen den danska ståthållaren Didrik Slaghoeck vid Westerås d. 29 April 1521; Upsala föll i hans händer d. 18 Maj och midsommaren 1521 började han Stockholms belägring. Så talrikt strömmade frivilliga till hans fanor, att han började hysa farhågor för sold och proviant. Nu blefvo honom hans förbindelser med Lybeck till väsendtlig fördel; derifrån erhöi han tillförsel, visserligen ej från rådet, men från sina enskildta vänner; i Juli erhöi han till och med derifrån en förstärkning af tyska knektar under Staffan Sasse, samt kække Holsteinare, som redan förut flera gånger under Christina Gyllenstjerna undsat det belägrade Stockholm.

Indirekte hade således på svensk botten kriget mellan Christian II och Lybeck redan börjat.

Men Lybeckarne voro också tillika betänkta på, att rusta sig till krig. Nödvändigheten häraf visade sig så mycket mer, som Christian, långt ifrån att ådagalägga någon benägenhet till fredliga tänkesätt, d. 30 Sept. 1521, utfärdade en hotande skrifvelse till det Lybska rådet, hvaruti han förklarade, att om Lybeckarne ej upphörde att understödja hans upproriska undersåter, Svenskarne, så finge de skylla sig sjelfva för följderna. Derjemte fortforo kaperierna och Lybska skepp uppbragtes af Danska kryssare. Nu samlades Hansestädernas deputerade

på ett möte (Hansadag) i Lybeck 1521, och Lyb ek fick nu icke allenast de wendiska städerna på sin sida till ett krigsförbund mot Danmark, men äfven uti Danzig en mäktig bundsförvandt.

Sverige var det som först erfor de välgörande följerna af detta förbund. Under tiden hade Gustaf Wasa, d. 24 Aug. 1521, i Wadstena blifvit hyllad till riksföreståndare af 70 adelsmän samt af många andra af alla stånd i Göta rike, lika som tillförene hade skedt i Upland. Detta var adels första offentliga förklaring för Gustaf och hans sak. Nu fortsattes befrielsekriget med ökad kraft. I Sverige och Finland segrade öfverallt Gustafs vapen; det ena fasta slottet efter det andra föll i hans händer; af Sveriges vigtigaste städer återstodo för konung Christian blott Stockholm och Kalmar äfvensom Åbo i Finland. Stockholm belägrades, såsom vi förut nämnt, redan midsommarstiden 1521; men sedan stadens besättning i Jan. 1522 erhållit förstärkning och proviant genom den danska amiralen Severin Norrby, lyckades den genom förnyade utfall (d. 7, 8 och 13 April) att förstöra Gustafs läger. En hel månad derefter såg man ingen svensk styrka framför Stockholm, men Danskarna voro der för svaga för att kunna begägra den ögonblickliga fördelen och redan i början af Juni voro de åter inspärrade på alla håll, utom från sjösidan; på en blockad af hamnen kunde Svenskarne icke tänka, ty den danska flottan var den svenska under Erik Flemming vida öfverlägsen. Nu visade det sig, huru fördelaktig förbindelsen med de båda Hansastäderna var för riksföreståndaren; om den hjälp han erhöi af Danzig hafva vi visserligen ingen noggrann kännedom; om det bistånd Lybeck lemnat äro vi deremot så mycket bättre underrättade. De första kända dokumenter beträffande dessa förhållanden äro tvänne bref af Gustaf, det ena af d. 7 Jan. 1599 till det Lybska rådet, det andra till hans båda gamla vänner Cord König och Herman Israeli; han kallar dem i denna skrifvelse fäder, bröder, vänner, kära grannar, tillkännagifver för dem sin upphöjelse till riksföreståndare och ber om förstärkning af krigsfolk och kanoner; allt lofvar han att redligen återgälda. Hans nästa bref till det Lybska rådet

är dateradt d. 12 Mars; i detta bref omtalar han blodbadet i Stockholm och den derigenom framkallade resning; han hoppades, säger han derefter, att man i Lybeck väl visste, hvad Christian haft i sinnet med deras stad och med de andra wendiska städerna, så framt icke detta motstånd kommit emellan. Derföre ber han, att man för reda penningar eller penningars värde måtte bistå honom med skepp, manskap och vapen; till bestridande af alla kostnader ville han gifva sitt bidrag och med dem våga den sista penningen, för att göra ända på detta tyranni; slutligen förklarar han, att han städse skall vara beredvillig till allt som kan vara till "profit för hans gunstiga vänner och bröder". På dessa bref följde andra af dylikt innehåll, i hvilka han tillika inbjöd Lybeckarne att tullfritt besöka Sverige, lofvade att "begåfva dem med milda privilegier", o. s. v. Våren 1522 sände Gustaf äfven sin skrifvare, Lievert von Helfften, en infödd Dithmarschare, till det Lybska rådet med anhängan om bistånd; och d. 12 Sept. s. år öfversände han till Lybeck Henrik Nygebur med fullmakt, att verka för hans och rikets bästa, att köpa och sälja. Dessa upprepade böner funno i Lybeck villigt gehör; understödt af Gustafs vänner utrustade rådet i största hast 10 skepp med vapen och proviant, besatte dem med matroser, ryttare och fotfolk och öfversände dem under befäl af Friedrich Brun till Sverige; befälhafvaren för knektarne var Hans Stamel. Den 7 Juni skedde landstigningen vid Söderköping, hvarest en svensk fältöfverste infann sig för att taga manskapet i Gustafs tjenst; men knektarne vägrade att aflägga trohetseden förrän de sett den herre de skulle tjena. Gustaf skyndade derföre att sjelf infinna sig och då han visade sig för krigsmännen behagade han dem så väl, att de med hänryckning lofvade att lefva och dö för honom. Ankösten af detta manskap gjorde honom mera oberoende af den uppståndade allmogen, som hittills mången gång förlamat operationerna, derigenom att den plötsligt återvände hem för att sköta åkerbruket och sina hushållsbestyr; nu deremot kunde han hemförlofva de äldre bönderna och endast bibehålla de yngre och ogifta under sina fanor. Stockholm och Kalmar

blefvo nu hårdt ansatta; detta så mycket mer som dessa städer samtidigt blokerades af den förenade svenskt-lybska eskadern; ja, Gustaf kunde redan afsända en del af sin här för att angripa de danska gränsländerna. Dock kände han sig vara alltför svag till sjöss, hvarföre han, i samma bref, hvaruti han tackade Lybeckarne för det honom lemnade biståndet, anhöll att man än en gång, inom fjorton dagar, måtte sända 8 skepp till den svenska kusten. Denna bön uppfylldes, ehuru väl ej inom den tid riksföreståndaren önskat; den 2 Oktober utlupo från Lybeck, under befäl af rådsherren Berend Bornhouwer och Herman Plönnies 8 skepp med krigsfolk, hvilka den 17 Oktober uppnådde Söderköpings-skären. Der landsattes knektarna, men själfva flottan förenade sig, d. 28 Oktober med den eskader som belägrade Stockholm, hvilken sednare derigenom förstärktes tillräckligt för att kunna tillbakavisa ett ytterligare undsättningsförsök af Severin Norrby, d. 29 November.

(Forts.)

Humoristiskt Allehanda.

III.

Bränvinsadvokat mot sin vilja!

Nyligen blef en handelsbetjent i B** som länge varit utan kondition och med skäl misstänktes för allehanda industriknep, anklaged att ha stulit en klocka. I denna kinkiga belägenhet vände han sig till en advokat och bad denne försvara sig. Han förstod att på ett så värtaligt sätt bevisa denne, sin oskuld att advokaten verkligen trodde honom och lofvade att åtaga sig saken. Han lyckades också verkligen att få sin klient frikänd. Knappt var målet fullkomligt nedlagdt förr än den oskyldigt anklagade kom för att göra sin lycklige försvarare ett besök.

— Herr advokat — sade han — ni har gjort mig en stor tjänst, jag kommer nu för att tacka er och tillika begära ett råd.

— Och det är?

— Ni vet ju att jag varit anklagad för att ha stulit en klocka.

— Ja, det må jag väl veta.

— Och ni har i dag öfvertygat do-

maren att jag var fullkomligt oskyldig, är det icke så?

— Jo visst.

— Och jag har ingenting mera att frukta af domstolen?

— Nej, visst icke.

— Nå, då ville jag fråga er om jag också tors begagna den?

— Begagna, hvad?

— Klockan, naturligtvis — svarade klienten lugnt.

— Klockan — upprepade advokaten förundrad — ni hade då stulit den?

— Jo visst.

För första gången i sitt lif fann advokaten inga ord; denna oerhörda fräckhet hade gjort honom stum, men i stället öppnade han dörrn och kastade ut den oförskämde bedragaren.

E pigrammer.

3.

Ett frieri förr i världen.

Personerna: Daphnis, herde.

Chloë, herdinna.

(En herdedal, der man ser betande lamm. Under en skuggande ek halflyger Chloë. Daphnis som sitter vid hennes fötter, afbryter tystnaden i det han visar mot ekens topp.)

Daphnis:

Se detta ömma dufvöpar,

Som vårens blida sällhetsdar,

I kärleks ljufva ro fördrifva!

De byggt sig här af eget val

Ett stilla bo i skuggrik dal.

Hur lyckliga!

Låt, Chloë! dem vårt mönster blifva.

Chloë: (ömt)

Ack, Daphnis! ja ett stilla bo

I kärleks ljufva, rena ro

Med dig jag glad och lycklig delar.

Med dig vid källans blomsterrand,

I lundens skugga, hand i hand —

Hur lycklig, jag!

Mig, i min sällhet, intet felar.

Ett frieri nu för tiden.

Personerna: Herr von Habenichts, en mycket hygglig karl.

Demoiselle Schaber, Grosshandl.

Schabers dotter.

(Scenen försiggår i ett sidorum, till höger om balsalongen.)

Herr v. Habenichts: (qväfvande en gäspning.)

Ack, hulda flicka, själ utaf min själ,

(Men är det skäl att ta en sådan harpa?)

Se för din fot i kärleksbön din träl!
(Och hennes armar se'n, o Gud så skarpa.)

O låt mig finna i din ömma famn
(Der man har hopp att snart nog bli för-
frusen —)

Från lifvets stormar, lyckans lugna
hamn.

(Hå, hå! Hvad gör man ej för — *hundra-
tusén.*)

Mamsell *Schaber*: (mycket smickrad af
anbudet.)

Vänd er, min herre, till pappa och
mamma.

(Ack, så charmant! ögon han har!)
Samtycka de, så .... (här söker hon
stamma.)

v. Habenichts:

O, tack min engel! Jag skyndar med
samma ....

(Ändtligen! — är man rangerad karl!)
L. F.

Minnesblad.

Uti verlden äro företrädesvis två kraf-
ter verksamma, den intellektuella och
den sedliga. I sitt sträfvande hafva
de ofta motsatta riktningar. Den intel-
lektuella drager gerna försorg för sig
sjelf, bygger mest för sin egen räkning
och använder gerna andra såsom verktyg
dertill.

Den sedliga storhetens syfte är att
göra godt, och kärlek, uppoffring för an-
dra. Der hon går fram, lemnar hon
spåren af en gudomlighet efter sig. Den
intellektuella storheten högaktar den sed-
liga och ikläder sig äfven ofta densamma,
när politik så fordrar.

Anekdoter.

I Dublin dog för några år sedan en
advokat hvilken var så fattig att man
för att få honom i grafven, öppnade en
subscription, der hvar och en icke be-
höfde gifva mer än en shilling. Sedan
stadens flesta jurister gifvit sitt bidrag
kom insamlaren också till en viss advo-
kat vid namn Toler, sedermera öfver-
domaren lord Norbury, och frågade ho-
nom om icke äfven han ville teckna sig
för en skilling. — Huru! endast en shil-
ling för att begravas en advokat, se här

en guiné (21 shilling) gå och lät begravas
21 stycken!

— Herr kamrat sade en officer till
en annan, som han mötte på gatan. Min
hustru har i natt skänkt mig en arfvinge,
gissa af hvad kön?

— En son.

— Nej.

— Således en dotter!

— Hur kunde ni gissa det!... Någon
har bestämt talat om det för er!

— En äkta man utropade en gång i
ett ömt ögonblick till sin hustru: ska'
himlen bevara mig från den sorgen att
någonsin se dig som enka?

— En pomeranare som i slaget vid
Leipzig förlorat begge benen, sade kall-
blodigt. Det är mitt eget fel, jag har
ofta bedt den gode Guden bevara min
kropp och min själ, men om benen har
jag aldrig nämnt ett ord.

Prisuppgifter.

Charad N:o 2.

Mitt första fordom var ett litet ord,
Som mången moder till sin dotter sade
Och dermed henne ömt på hjertat lade
Att flitig bli, så var dess lycka gjord.
Mitt andra, Gudi klagadt, mången gång
Gör mannens värde: är blott *det* finurligt,
Så faller det sig ledigt och naturligt,
Att mannens väg till lyckan ej blir lång.
Förr fanns *mitt hela* uti hvarje hus.
I rummen stod det stolt; nu helt förbluffadt
Det blifvit till en vindsvrå undanskuffadt,
Att glömmas der och mögla, i all ro.

Gåta N:o 3.

Tom är jag så tung
Som om full jag vore,
Full är jag så tung
Som om tom jag vore.

Första Pris:

Oettinger, Danska hofvet. 7 Band.

Andra Pris:

Mannen bland Mormonerna.

Tredje Pris:

Sagor om Nordens Gudar.

Lösningar emottagas till d. 15 Mars.

Expeditionen af Konversationslexikon
Stockholm.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela argången 3 Rdr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Nemesis.

Novell.

(Forts.)

II.

En klar men kall vårdag blickade eftermiddagssolen in genom de höga fönsterna på ett präktigt växthus och lät sina strålar behagligt spela på den saf-tiga grönskan och de brokiga blommorna. Man trodde sig försatt till en annan värld, till en tropisk trakt, då man med beundran skådade de sällsamma växterna, hvilka här utvecklats sig med en prakt och en yppighet, som man förut aldrig skådat.

“Lyckliga de, på hvilkas vink allt detta uppstod och blomstrade, lyckliga de, som alltid kunna vistas i detta paradis!” — så skulle väl mångt stackars kortsynt människobarn utropat, då man ju alltid är färdig att döma efter skenet och att öfver höfvan uppskatta rikedomens värde, utan att man betänker att bekymret icke stadnar vid tröskeln till detta blomsterdofande rum, och alltid följer med; ett skuldbelastadt hjertas oroliga slag stillas icke af någon jordisk prakt. —

En hviloplatz var inrättad på det vackraste stället af drifhuset, der de gröna, högstammiga krukväxterna formerade buskar och hvarest mot den mörka bakgrunden de lysande blommorna behagligt aftecknade sig. Ett litet sällskap satt vid det inbjudande kaffebordet, der från den bländande hvita damastduken ända till den präktiga servicen af Sèvresporcelin och den tunga silfverbrödkorgen, allt talade om egarens såväl rikedom som smak. De begge fullvuxna, en herre och en dam, talade föga, men lyssnade istället till en liten, ovanligt vacker gosses älsk-värda pladder och än sinnrika, än öf-vermodiga anmärkningar. Han kunde vara omkring sex eller sju år gammal, men han var stor och stark; hans lilla

bruna, friska ansigte, de af lycka strå-lande ögonen och hans lifliga, lustiga åt-börder vore en anblick som fröjdade hjertat.

Den stolte mannens dystra drag klar-nade, det orörliga uttrycket i hans an-sigte mildrades, när han betraktade det vackra barnet och man såg på honom att hans lycka berodde af denna lilla älskling. Då han nu såg gossen så blom-strande, då han såg dess fysiska och andliga krafter liksom spritta af lefnads-lust, då var det nästan med ängslan som fadren betraktade sin klenod; han var rädd att förlora honom.

Felix sprang omkring än här, än der, för att betrakta än guld fiskarne, hvilka simmade i dammen, än de i solskenet likt diamanter glittrande vattendropparna, som af springbrunnen uppkastades; sedan skulle han gifva sin tant en blomma eller ock kallades han till kaffebordet för att med sin lilla hand lägga socker i fa-drens kopp, då denne tryckte de små-nätta fingrarne till sina läppar. Det låg någonting oändligt rörande i denna scen; en vekhet bredde sig då öfver mannens kalla, stolta drag.

Plötsligt tycktes någonting utanför växt-huset taga gossens hela uppmärksamhet i anspråk; han tittade uppmärksam ut på gatan der en likprocession framskred. Det var en skakande anblick. Den simpla likvagnen följdes blott af en gammal kvinna, hvilken förde vid handen en liten flicka. Då processionen kommit tätt in-vid huset, lutade sig flickan ned för att upptaga någonting från marken. Felix's skarpa ögon märkte att det var en half-vissnad blomma, som han själf i sitt öf-vermod kastat på gatan. Med ett språng stod han vid bordet.

“Gif mig blommor, men genast!” ropade han med häftighet, och då de andre, för hvilka denna anhållan kom alltför bråd-störtande, icke ögonblickligt hörsammade

honom, klättrade han upp på en bänk och slet häftigt af växterna hvad han kom åt.

"Felix! För Guds skull håll!", ropade tanten, då han afbrutit den skönaste camelian, hvilken varit växthusets prydnad; men i sin ifver hörde gossen ej på henne. Hastigare än som fordrats att berätta det hade han fått ett fång dyrbara blommor och som en blix skyndade han nu ut på gatan. Luften var isande kall i jernförelse med värmen derinne, så att en rysning skakade hans lemmar, men Felix aktade det icke; han fortsatte sin väg och hade snart uppnått liktåget.

"Der har du vackra, friska blommor, lilla flicka; kasta bort de der fula och vissnade! ropade han med vänlig röst, i det han kastade sitt dyrbara förråd i flickans utbredda förkläde, samt fortfor hastigt: "Jag heter Felix och bor derborta i det vackra huset. Kom bara till mig, lilla flicka, när du vill ha' blommor!" — Dervid såg gossen med sina klara ögon så vänligt upp till Elisabeth, (ty det var hon), att ett skimmer af glädje kom hennes bleka ansigte att rodna och hennes förgråtna ögon lystes af tacksamhet.

Hon lutade sig ned, hon måste kyssa det engelsköna barnet och sedan hviskade hon: "Jag tackar dig hjertligt, gode Felix, och min mamma, som är i himlen, skall också tacka dig för att du genom din godhet låtit mig pryda hennes graf med så vackra blommor!"

Ännu ett ögonblick stodo de hand i hand och samma solstråle kysste varmt armodets barn och lyckans son — der efter drog den gamla, öfver dröjsmålet redan otåliga qvinnan flickan med sig, och Felix skyndade tillbaka till växthuset förbi tanten, som förskräckt hade skyndat efter honom med en tjock rock, men han brydde sig ej om att begagna den.

Fadren hade beskådat uppträdet, och hans hjerta hade blifvit beklämdt, emedan han tyckte att liksom en dyster skugga af sorgetåget blifvit kastad öfver gossens lefnadsbana. Då det främmande barnet böjde sig ned och de svarta banden, hvarmed hennes hår var infliadt, berörde gossen, då tyckte fadren, att liksom ett sorgedok sväfvade öfver Felix's lockiga hufvud. Men förargad öfver sin ängslan hade han undertryckt den dystra aningen.

Nu såg han med allvarsam min på den ödeläggelse, som barnet i sin häftighet gjort bland de herrliga blommorna. Isynrerhet misshagade honom förlusten af den sällsynta camelian. Det oaktadt erhöill gossen ingen förebräelse; huru skulle han haft mod att tillrättavisa sin älskling? Men just denna allvarsamma tystnad talade mera till Felix's själ än tantens alla förebräelser förmått; han hade svarat henne såsom ett bortskämdt barn plägar svara, men nu kände han bitter ånger öfver att han gjort orätt.

Långsamt steg han upp på en stol, och i det han slog armarne omkring fadern samt bedjande såg på honom, sade han med ljuf röst:

"Var ej ond vidare, pappa! jag skall säkert icke göra så mera! Men om du sett med hvilken omsorg den lilla flickan tog upp den vissnade blomman, skulle äfven du gifvit henne friska blommor, och då J ej tyktes hastigt nog bevilja min bön, ryckte jag till mig blommorna. Ack, pappa, du skulle blott hafva sett huru gladt den stackars flickans ögon lyste; de voro så blå, så blå!" — Felix såg sig omkring för att finna en blomma, hvars färg kunde vara att jemföra med dessa ögon, men förgäfvdes — "så blå, att jag aldrig sett sådana förut," fortfor han. "Pappa, om du sett den lilla flickans glädje och tacksamhet, skulle du icke mera vara ond, du söta, goda pappa!"

På detta sätt smektes fadern med ömma ord; freden var snart sluten; ty hvad var för denne man alla verdens blommor mot ett lyckligt leende af det afgudade barnet. I djupet af sin själ kände han nu glädje och stolthet öfver händelsen. Huru gerna skulle han ej ännu en gång offrat den sällsynta blomman, för att ännu en gång se den varma hjertegodhet som ådagalades af Felix's gerning.

Hos detta barn förenade sig allt det han ännu hoppades af lifvet; det fanns ingen egen lycka för honom; blott med sitt barns ögon betraktade han verlden. För sonens skull arbetade han, för att med sin rikedom göra lifvet behagligt för honom; genom barnet hade den stolte mannen blifvit mildare och bättre, icke blott Felix utan äfven andra fingo erfara hans godhet och välgörenhet; så att verlden högaktade honom för det myekna goda han verkade. Ingen lem-

nade han ohulpen, och likväl var hans lif icke fridfullt. Man sade att han sörjde sin unga, sköna maka, som han mistat i det främmande landet. Men detta var icke orsaken till hans dysterhet. Han hade värderat modren till sin son, men älskat hade han blott en qvinna på jorden. Från det förflutna trängde sig ofta ett minne på honom, som förästrade hans eljest så lysande lefnadsväg; icke ens hans älskade barns närvaro förmådde förgöra de dystra tankarne.

Hvad skulle denne mans lif varit utan sonen? Ett töcken, af ingen solstråle genombrutet, ett intet.

III.

Den enkla kistan hade blifvit nedsänkt i griften; de första skoflarne mull hade redan kastats derpå, och många tårar hade fallit på blommorna, hvilka flickan nu strödde på grafven, i det hon med af snyftningar afbruten röst hviskade:

“Kära mamma, dessa blommor skiekar dig den lilla vackra gossen som du ville så väl.” — “Tror ni icke att mamma glädjer sig öfver blommorna? hon tyckte så mycket om blommor,” — denna fråga gjorde Elisabeth sin följeslagerska, men hon erhöll knappt ett vresigt svar, ty den gamla qvinnan kände icke mera de känslor som rörde sig i den unga flickans själ. För henne skulle ett mynt varit en vida kärkomnare gifva än de vackra blommorna. Med penningar skulle hon kunnat köpa föda åt barnet, ty intill dess domstolen afgjort hvad med Elisabeth skulle företagas, måste likväl grannqvinnan vårda henne; icke kunde man låta henne svälta ihjäl, det insåg qvinnan oaktadt sitt kalla hjerta. — Utan att sätta sig deremot erfor hon således Elisabeths afsigt att begifva sig till det vackra, ståtliga huset. Gumman trodde att flickan ville tacka för blommorna och hoppades i tysthet att ett litet mynt då kanske skulle glida i barnets hand; hon förmådde Elisabeth att vara mycket artig och ödmjuk och att rätt tydligt skildra sin värnlöshet; hon kunde ju eljest tala som en bok; nu borde hon visa hvad hon förmådde. Gumman ordnade Elisabeths dåliga sorgkläder, slätade det vackra

håret, andades på de förgråtna ögonen, så att de ej skulle se så röda ut, samt gaf henne slutligen ånyo många förmaningar.

Elisabeth gick tyst och långsamt på en biväg till det ståtliga huset. Det arma unga hjertat var så tungt af bekymmer, så att oaktadt förbudet att gråta, emedan hon då blefve ful — runno tårarne ånyo öfver hennes kinder.

Ehuru dagen var kall och blåsig, var det likväl vårtiden; knopparne svälde på träden, alla buskar grönskade, gräs och örter hade redan ledsnat att stanna derne i jorden och till och med några blommor hade modigt visat sig. Foglarne sjöngo muntert, ty det var vår, oaktadt den kyliga luften, och derföre sjöngo de.

Och allt detta kunde den älskade modren aldrig återse, aldrig mera höra på jorden! och utan henne måste Elisabeth vandra genom lifvet! — Ett utbrott af nättig smärta följde på dessa dystra tankar; bekymret i det värnlösa barnets hjerta var nu så öfvervägande, att det gränsade till förtviflan; hon tyckte sig ej mera kunna stå på sina darrande fötter, och med händerna för ansigtet samt högljudt gråtande sjönk hon slutligen ned på den ensliga gångstigen.

Då hon åter såg upp sedan hon länge gråtit, var solen redan nära att gå ned och kastade det sista skimret öfver jorden. Stormen hade lugnat sig, knappt rörde sig ett blad; stilla frid låg öfver berg och dal och på afstånd hördes af-tonringningen. Frid kom äfven i barnets ängsliga hjerta; Guds englar, som sväfvade öfver jorden för att hugvala den efter dagens mödor, glömde ej heller den arma värnlösa, hvilken knäböjde vid vägen.

Elisabeth erinrade sig det löfte hon gifvit sin moder. Med säkra steg vandrade hon nu fram till det präktiga huset. En betjent för hvilken hon yttrade sin önskan att få tala med herrn i huset, hade varit vittne till scenen på gatan och trodde nu att hon kommet för att tacka för blommorna. Dessutom hade han redan fått tillsägelse af Felix att om en liten sorgklädd flicka komme, som hade så blå, så blå ögon, så skulle han genast föra henne till Felix. Då nu betjenten just var i begrepp att ledsaga Elisabeth dit, kallades han af en ringklockas ljud in i det inre af huset; han skyndade sin väg, sedan han först ropat till flickan att hon blott borde

modigt gå till växthuset, så skulle hon der träffa hans herrskap.

Med dröjande steg, med häftigt klappande hjerta gick Elisabeth dit samt inträdde tyst och obemärkt genom en sidodörr, som hon fann öppen. Men de präktiga blomstren, den varma luften, den ljufva vällukten, allt detta kom hennes sinnen att svindla, så att hon knappt mera visste hvar hon befann sig eller hvarföre hon kommit. Liksom drömmande stod hon der, hennes ögon tycktes icke stora nog för att låta henne öferskåda all denna herrlighet, förtjusningen var nära att spränga hennes bröst. Sådan prakt hade ju icke en gång förekommit i de sagor, som modren berättat. — Ack, blott hon en liten stund i stillhet fått betrakta denna herrlighet! — detta var den enda klara tanke, som fanns hos det häftigt upprörda barnet. — Vid ljudet af steg gömde hon sig bakom en buske, och hon visste att så väl dölja sin späda, elflika gestalt, att hon icke bemärktes. Då hon såg att ingen kom i närheten af hennes gömställe, lyfte hon åter upp det lilla hufvudet och lät sina förtjusta blickar irra omkring. Den passionerade kärleken för blommor, hvilken Elisabeth ärfte efter sin mor, fann här tillräcklig näring. Om man vetat huru barnets hjerta fäst sig vid en rosenbuske eller någon annan växt som prydde fönstret i hennes lilla kammare och spridde sitt aromatiska doft i rummet, då skall man icke förundra sig om nu en nästan vild förtjusning fattade henne. — Om modren blott en gång i sitt lif sett så vackra blommor! — Och vällukten, som nästan döfvade barnet, så att de trötta ögonlocken sjönko ned öfver de förgråtna ögonen! — — —

Ett starkt buller liksom af en tung dörr som slagits igen samt skramlet af flyklar väckte Elisabeth ur hennes sömn. Hon såg sig förundrad omkring; ändanålet med hennes närvaro återkom snart i hennes minne; hon grep efter brefvet, som hon bar på sig, och i det hon kramade det hårdt i handen, beredde hon sig till att gå till de tistlar der hon märkt att husets egare uppehöll sig. Det skumma dagsljuset tillät henne icke att urskilja om han ännu var kvar, men då hon kom närmare, märkte hon att platsen var tom. Der herrskade nu djup tystnad, blott afbruten af vattnets plaskande och af de

nedfallande torra bladen. Växthuset upplöstes af månans matta sken. Dess strålar föllo genom husets glaskupol, så att de på ett magiskt sätt upplyste rummet, hvilket genom blomsterprakten fick ett ännu underbarare utseende.

Elisabeth klappade på alla dörrar; hon sprang till fönstret, för att se efter om någon syntes till derute, men denna del af parken var nu tyst och öde. I en sidoflygel af slottet lyste ännu ljus, men äfven de släcktes småningom — det måste säkert vara sent, och barnet beredde sig på att här tillbringa natten. Var hon förskräckt deröfver? Så tycktes icke vara förhållandet, ty med alltmera stigande förtjusning, som ofta gaf sig luft i högljudda utrop, vandrade hon omkring bland blommorna. Emellanåt stadnade hon, kände på sina kläder, om det verkligen var hon sjelf, och de stora ögonen öppnades ännu mera, på det hon måtte kunna öfvertyga sig om att hon var vaknen och icke drömde.

Sedan Elisabeth genomvandrat växthuset i alla riktningar, satte hon sig slutligen utmattad på de marmortrappsteg, som förde till en liten höjd hvarifrån man kunde öferskåda det hela. Med hvilken hänryckning voro öj hennes ögon fästade på det doftande blomsterhafvet, som utbredde sig framför henne. Månans strålar lekte emellan grönskan och hvilade här och der på en herrlig blomma, liksom med en viss förkärlek. Den hvita camelian syntes höra till dess synnerliga älsklingar, ty såsom i ett förklaradt skimmer strålade dennas lysande blommor i halfdunklet. Balsamisk doft omgaf flickan; hon indrogs alltmera i en trollkrets, som tycktes vilja rycka henne från verklighetens område. Hennes kinder brunno, en ljuf, underbar känsla genomströmmade henne och framför de trötta ögonen dansade sällsamma, sagolika bilder. Ur *Victoria Regias* kalk tycktes en elflik gestalt uppstiga som på månstrålarna sväfvade fram till barnet och berörde dess ögon med en gyllene staf; derefter blefvo dess dubbelt klarare, så att de, skärpta af trolldomskraften, skådade mera än en vanlig dödligs.

Ur alla blomkalkarna hoppade nu elfvor och bugade sig behagligt på de smidiga stänglarna, samt hviskade och skämtade med hvarandra. Ett underbart ljud

hördes liksom af englaröster; det var så ljuft, att flickan aldrig hört sådant; blomsterdoftet beröfvade henne sansningen och de långa mörka ögonhåren sänkte sig alltmera ned mot de sammetslena, af feberhetta glödande kinderna.

“Jag är trött, ack så trött! —” hviskade hon långsamt och hennes hufvud nedsjönk — “men jag har glömt att bedja; huru kunde jag eljest sofva lugnt!” — Ännu en gång försökte Elisabeth att bemanna sig för att läsa den lilla aftonbönen, men hon förmådde det ej — det gick omkring i hennes hufvud. “Gud välsigne lilla Felix!” voro hennes sista ord.

Derefter utsträckte hon armen, det lilla trötta hufvudet nedsjönk; och då månans silfverstrålar föllo på barnets ädla ansigte, då hördes ett sorl bland blommorna, och alla menade att en sådan herrlig mennisko-blomma hade de aldrig förr sett, och de som kunde räkka henne lutade sig öfver det sofvande barnet, strödde blommor i dess hår; och de blommor som stodo längre bort läto sina systrar berätta för sig om den hulda synen; då de icke sjelfva kunde nå Elisabeth, skickade de i stället sitt ljufvaste doft till henne; hon ömgafs af ett haf af vållukter, som drack hennes lifsafter. (Forts.)

Återblick på Svenska folkets öden under de trenne sista århundradena.

II.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

Den danska amiralen sjelf slog sig igenom med 9 skepp, men 31 proviantskepp föllo i fiendens händer. Till något afgörande slag kom det visserligen ej; ty enligt lybska uppgifter hade Norrby intagit en genom klippor så väl skyddad ställning att den förenade flottan omöjligt kunde angripa honom i linien, utan endast skepp för skepp; deremot påstodo Svenskarne att den danska flottan otvivelaktigt skulle blifvit alldeles tillintetgjord, om icke den lybska amiralen med afsigt undvikit hvarje energiskt anfall samt dessutom vägrat riksföreståndaren två kanoner, ehuru denne erbjöd tvenne

af rikets slott i underpant. Huruvida svenskarnes ytterligare beskyllning, nemligen att det lybska rådet genom hemliga instructioner ålagt sin amiral att undvika hvarje afgörande drabbning, är sann eller icke, torde väl näppeligen någonsin med full visshet kunna afgöras; osannolikt är det just icke att man gerna såg att sakerna så länge som möjligt förblefvo i sitt närvarande skick och att man så länge som möjligt ville fortfara att vara den nyttiga bundsförvandten, ty man gjorde en mycket indräktig affär med den lemnade krigshjelpen. Visserligen förmådde riksföreståndaren ej genast att betala skeppen och de öfversända förnöderheterna, utan behöfde snarare försträckningar i reda penningar, hvilka han ock erhöll af rådet, som, under förhoppning om framtida betalning, åtnöjde sig med att göra räkningarna så dryga som möjligt. Deremot funno alla klasser af befolkningen den största fördel i förbindelsen med Sverige; Östersjöstädernas handverkare hade fullt upp att göra för att medhinna beställningarne; bössmeder, myntmästare, konstnärer och handverkare af alla slag öfverflyttade på Cord Königs och Herman Israels uppmaning till Sverige och funno der lönande selsättning, hvilket visserligen sedermera hade den oangenäma följd, att derstädes en sjelfständig industri bildade sig, hvarigenom afsättningen af utländska produkterna minskades. Men hvem tänkte väl under ögonblickets vinst på den framtida skadan. Köpmännen voro nästan uteslutande i besittning af den så länge störda handeln på Sverige och kunde nu, då de ej hade någon konkurens att befara, å ena sidan fastställa så höga priser de behagade för de till en del på krigsskeppen öfverförda varorna, å andra sidan mot dessa varor för billigaste pris tillhandla eller tillbyta sig landets värdefulla naturprodukter. Dertill kom ytterligare den stora vinst, man hade af underhålliga penningar; Christian II hade först uppfyllt Sverige med klippingar, och nu såg sig Gustaf tvungen af nöden, att låta slå ett lika dåligt mynt; hvilket, ehuru förbudet af de danska ståthållarne vid förlust af lif och egendom, snart blef så allmänt gängse, att man i hela riket ej såg något annat. Deraf förstodo köpmännen att draga fördel; icke blott att

de vid inköp utgåfvo klippingarna för fullgodt mynt och vid försäljning skyddade sig genom stegrade priser; de medförde äfven till Sverige stora förråder, som den danska konungen förr påtvingat dem, och togo sålunda igen sin skada. Deremot utfördes intet af detta mynt ur riket; Lybeckarne föredrogo det svenska jernet och kopparen. Så gick det ej allena till under kriget, utan äfven sedermera; ja, förhållandet förvärrades till och med, då nödmyntet under loppet af sommaren 1523 i Danmark förlorade allt förtroende och nu öfversvämmade Sverige, tilldess konung Gustaf 1524, utan att ens nedsätta klippingarna till deras verkliga värde ($\frac{1}{4}$ af det nominala), genom förbud drog det ur rörelsen. Detta var ett försviktadt medel, som väl icke enligt våra begrepp kan rättfärdigas, men som då för tiden väl torde hafva varit det enda möjliga för att göra slut på den oredliga trafik, som med klippingarne bedrefs af de främmande köpmännen. Påfänga voro böndernas klagomål och böner; Gustaf beklagade dem, men visste ej att gifva dem någon annan tröst, än att de skulle låta göra sig kopparkärl af klippingarna; då hade de bättre kärl än deras konung.

Emellertid bemödade sig Lybeck, att åt det hittills af de vendiska städerna, Danzig och Sverige bestående förbundet vinna en ny medlem i hertig Fredrik af Schleswig-Holstein, Christians farbror; man hoppades att kunna förmå honom att frånträda den opartiskt medlande ställning han hittills intagit och att helt och hållet draga honom på städernas sida.

Fredrik var likväl allt för försiktig för att genast ingå på det lybska rådets krigiska planer.

Vid denna tid synes Christian hafva uppgjort en plan, att från landsidan angripa Lybeck och genom detta plötsliga öfverfall skrämma sin farligaste fiende till fred. För att verkställa något sådant hade han likväl behof af hertigdömena Schleswig-Holsteins bistånd; men med sin farbror hade han brutit och förgäfvets försökte han öfvertala hertigdömenas ständer att bispringa honom. Han fann slutligen rådlöst att afsluta en förlikning med hertigen (i Bordesholm d. 13 Augusti 1522), och i denna uppoffrade han åt honom sin anfallsplan på Lybeck.

Men Lybeck gjorde nu allt hvad det

kunde, för att förmå hertig Fredrik att öppet öfvergå på dess sida. Omständigheternas tvång medförde snart nog ett sådant resultat. I Jutland hade nämligen ett hotande uppror utbrutit mot Christian; d. 21 Jan. 1523 hade Jutarne uppsagt konungen tro och lydnad och d. 29 s. månad erbjöd Magnus Munk, de jutska herrarnes fullmäktig, Danmarks krona åt hertig Fredrik. Då hertigen antog detta tillbud var det gifvet, att han framförallt skulle vilja försäkra sig om Lybecks bistånd och ett fördrag afslutades ock nu mellan båda, d. 5 Febr. 1523. Deruti förpligtade sig Lybeckarne bland annat, att såväl denna gång som framdeles, om det blefve nödigt, bistå hertigen med 2000 knektar och 200 hästar samt kanoner, kulor och krut, hvaremot hertigen lofvade att om han skulle komma på Danmarks thron, upprätthålla Hanseaternas vanliga privilegier och seglationens frihet. Hvad Sverige beträffade, så stadgades, att staden visserligen skulle göra sitt till för att återställa unionen, men om detta ej läte göra sig, så skulle den ej vara förbunden, att på allvar låta bruka sig mot sina vänner Svenskarne, ej heller vara skyldig att afstå från segelfarten till detta land.

Nu stod Christian ensam mot Östersjöstäderna, Sverige, Schleswig och, något sednare, äfven mot Dithmarschen (med hvilket hertig Fredrik d. 3 Mars afslöt ett försvarsförbund). Derjemte hade han att strida mot ett farligt uppror i sitt eget land. Hans läge var således mycket svårt; han beslöt därför att utföra en redan före de sista olycksbudskapen påtänkt plan, att fly till Nederländerna, söka hjälp hos sin svåger och sedermera återvända för att, stödd på de fasta punkterna Köpenhamn och Malmö, återeröfra sin krona. Denna plan kom till verkställighet d. 13 April då han, efter att hafva tagit trohetsed af de begge städerna, med gemål, barn och ett talrikt följe afseglade till Nederländerna.

Vi hafva redan berättat, huru Gustaf Wasa under loppet af år 1522 bemäktigat sig hela Sverige med undantag af Stockholm, Kalmar och Finland, och att han redan angripit de närgränsande danska och norska landskapen. Men på nyssnämnda ställen möttes han af ett hårdnackadt motstånd, hvars förnämsta ledare

var Severin Norrby, kunglig länsherre på Gotland och amiral. Visserligen lyckades denne ej mer, efter sitt andra förfelade undsättningsförsök den 29 Nov. 1522, att återställa förbindelsen med Stockholm, ty sedan hamnen, nu tillspärrad med en kedja, blockerades af en talrik eskader, måste han lemna denna stad åt sitt öde; men från sin vanliga vistelseort, Wisby, ledde han ännu alltid krigsoperationerna i Finland; derjemte var han öfverbefälhafvare i Kalmar och genom sin flotta höll han desse begge punkter i förbindelse med hvarandra och med Danmark samt tillfogade på samma gång den hanseatiska sjöfarten all möjlig skada. Af hvilken vigt denna hans position var undföll ingen; på alla håll bemödade man sig derföre att öfvertala honom att affalla från Christian; från de jutska herrarne, från konung Fredrik och det danska riksrådet äfvensom från Sverige kommo talrika bref och budskap med stora löften. Men Norrby blef sin herre trogen äfven sedan han erhållit underrättelse om hans flykt. Emellertid öppnade Kalmar sina portar för riksföreståndaren d. 27 Maj 1523; endast slottet höll sig ännu. Kort derefter gaf sig äfven Stockholm. Visserligen hade besättningen — för det mesta tyska knektar — och den herrskande tyska minoriteten med största iver tillbakaslagit belägringshärens angrepp, och med våld tvungit de missnöjda Svenskarne att förhålla sig stilla, men sjukdomar och hungersöd rasade i den trångt inspärrade staden och på någon undsättning var ej att hoppas. Ståthållaren Henrik Slaghoeck och de öfriga befälhafvarne afsände derföre Linderlin von Wir och Hans Krumbach, för att för konung Christian skildra sakernas ställning och förfråga sig om hans vilja. Budbärarne fulländade lyckligt sitt uppdrag och erhöilo konungens samtycke till kapitulationen. Efter att hafva erhållit lejd af Lybeckarne, åt hvilka han lofvat att utan svärdsdrag öfverlemna staden, samt hos hvilka han qvarlemnade sina följeslagare som gisslan, återvände Linderlin derpå till Stockholm, och då de församlade knektarne af honom erhöilo besked om utgången af hans ärende, beslöto de att öfverlemna Stockholm åt Lybeckarne, men aldrig åt riksföreståndaren. Till följe af detta beslut och de af Christian före-

skrifna villkoren knötos nu underhandlingar med belägrarne; men Gustaf Wasa ville ej höra talas om någon uppgift till Lybeckarne, hvilka just vid samma tid gjorde stora anspråk med afseende på privilegier och hvilka han möjligen till och med misstänkte för att vilja spela Stockholm i händerna på deras bundsförvandt konung Fredrik. Underhandlingarne blefvo derföre afbrutna, men snart återknutna; Gustaf medgaf att uppgiften skulle få försiggå i nyssnämnda form, ty han hade under tiden blifvit vald till konung (i Strengnäs d. 6 Juni 1523) och behöfde således ej mer frukta någon medtäffare; dessutom hade han ånyo, genom det stora privilegiet af d. 10 Juni, bundit Lybeckarne vid sitt intresse och kunde förlita sig på dem. Sedan besättningen och alla andra, som ville förblifva Christian trogna, erhållit tillåtelse till fritt aftåg med vapen och egendom, uppgafs staden d. 20 Juni; dess nycklar öfverlemnades åt de båda lybska rådsherrarna Berend Bomhaver och Herman Plönnies af ståthållaren Didrik Slaghoeck, som vid detta tillfälle skall hafva utlåtut sig på följande sätt: "Vi öfverlemna riket och staden åt den kejsrerliga staden Lybeck och icke åt skälmen Gustaf Eriksson, som står der." Detta måste han (Gustaf) då smälta, tillägger med patriotisk belåtenhet den krönikeskrifvare, som efter ett ögonvittnes berättelse, meddelat tilldragelsen. Ur rådsherrarnes händer mottog Gustaf sin hufvudstads nycklar och d. 23 höll han sitt intåg under invånarnes jubelrop; men han fann husen tomma och af befolkningen återstod endast en fjerdedel. Den 7 Juni gaf sig det ännu ointagna Calmar slott och kort derefter Lödöse (Elfsborg), Sveriges goda fäste vid vesterhafvet. Ur Finland drefvos Grefve Moritz af Oldenburg och hans legoknektar af de Svenska trupperna under det att en svenskt-hanseatisk flotta hindrade Norrby, att enligt löfte komma denna provins till undsättning; mot slutet af 1523 fanns ej mer någon fiende på svensk jord.

Humoristiskt Allehanda.

IV.

Giftermålsfataliteter.

En komisk scen inträffade nyligen hos en giftermålsmäklare i Hamburg. På en i tidningen införd annons, hvori en man åstundade en hustru med en förmögenhet om femtusen mark, presenterade sig nemligen på giftermålsbyrån ett medelålders fruntimmer, uppgaf sig vara enka och egarinna af det önskade kapitalet. Mäklaren var genast beredd att åväga-bringa ett möte mellan de begge parterne, hvarföre han beställde dit dem vid en viss tid den följande dagen. Frun inställde sig först, hon var i full toilett och infördes i ett sidorum. Efter några minuters förlopp kom äfven herrn, men knappt hade mäklaren öppnat sidorummets dörr för honom, förr än begge de giftaslystne individerna utstötte ett skri som ingalunda kunde tagas för ett kärlekens glädjerop. Borgaren fattade sin hatt och utropade: — Jaså, var det du, Tedeä. Nej, då vill jag förr gifta mig med satan själf, än med dig! Dermed störtade han på dörren. Frun föll i stället öfver den stackars mäklaren och gjorde honom de bittraste, förebråelser, menande att han lockat dit henne för att drifva gyckel med henne och på det gröfsta sätt för-olämpa henne. Mäklaren urskuldade sig dermed att han hvarken kände henne eller giftermålskandidaten och han fick äntligen upplösning på gåtan af frun själf, som i fullt vredesmod meddelade honom att hon sedan tre år blifvit lagligt skild från den nyss bortgångne herrn, med hvilken hon lefvat i ett mycket olyckligt äktenskap.

Anekdoter.

En gammal fröken tillfrågades på döds-sängen af sin själasörjare hvori hon i lifvet funnit sin största tröst: "I löjtnant Lejonskjöld" — svarade hon helt okonstladt.

— På en årsmarknad märkte en köpman att en skicklig hand sträckte sig fram ur trängseln för att göra ett otillåtet tag på hans disk. — Nej, utropade köpmannen — på det der sättet ger jag

inte bort mina varor! — På något annat sätt vill jag icke ha' dem! var svaret.

Epigrammer.

4. Ömsesidighet.

Man frågade en snålgök hur det kom
Att han af ingen omtyckt var?
Ett svar derpå han i beredskap har:
"Säg mig då först hvem *jag* väl tycker om?"

Minnesblad.

4.

Hvarje statsarchiv är af högsta vigt.
Det sprider ljus i det förflytnas mörker,
undanröjer misstag, förmår öfvermodiga
anspråk att blygas o. s. v. Derföre upp-
söker historieforskare alltid sådana archi-
ver med begärlighet och sysselsätta sig
der med uthållig flit.

Men för ungefär ett århundrade till-
baka upptäcktes ett archiv, som icke låg
förvaradt i någon staten tillhörig bygg-
nad eller hos någon lärd. Det befinner
sig uti de öfver hela jorden utbredda
bergartshvarfven eller i sanden och är
archivet från en fornverld, hvars ålder
vi äro ur stånd att beräkna.

Prisuppgifter.

Charad N:o 3.

Halt och kallt och smidigt är *mitt första*.
Har det gått igenom smärtans prof,
Blir det många snåla magars rof,
Blir en läckerhet, ibland de största.
Med *mitt andra* sägs hvar något är
Och bevisas, att det ej är *här*.
Vid *mitt tredje* djupa allvar mången
Känt förtviflan, synnerligast fången.
Det plär sluta mången jordisk tvist
Och det väntar oss vid grafven sist.
Ingen kan sig värna mot *mitt hela*;
Inga böner hjälpa, ingen gråt:
Det med ögon matta, lemmar stela
Möter kung och slaf på lifvets stråt.

Gåta N:o 4.

Genom hetta, ej af frost från norden
Är som snö jag utaf vatten vorden.

Pris:

En dyrbar gravyr.

*Fatalietid för lösningens emottagning:
den 15 Mars d. å. — N:r 5 utkommer
den 6 Februari.*

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

 Med denna nummer erhålla alla prenumeranter å denna tidskrift första afdelningen af den utlofvade Gratispremien: "Industriens bok". Vi hoppas att våra prenumeranter skola finna sina förväntningar både hvad detta arbetes inre värde och yttre utstyrsel vidkommer, uppfylla, om icke öfverträffade.

Nemesis.

(Forts. och slut).

4.

Det var en stilla natt — men i slottet hördes ett lifligt buller. Ljusken syntes i fönsterna; på gården blef det rörligt; skyndsamt sprängde en be-tjent till staden; derefter följde snart en vagn för att hemta en läkare till den plötsligt insjuknade Felix.

I sjukrummet hördes den gälla hostan från barnets bröst, och hyarje suck, hvarje rosslande trängde som ett dolkstyg genom den förtviflade fadrens själ. Med vilda, ångestfulla blickar stod han

lutad öfver sin älskling och höll dess lilla feberheta hand i sin. Läkarens yttrande var icke tröstande. Han ansåg att blott en plötslig och häftig förkylning kunde vara orsaken till sjukdomen, som utbrutit med ovanlig styrka. Alla vanliga medel användes; andra läkare tillkallades; den tröstlösa fadren, som nästan förlorat sansningen, fordrade hjälp för sin ende son och gjorde alla ansvariga för hans lif. Under wild yrsel kastade sig det lidande barnet af och an på sitt läger. Bloduttömning tycktes icke medföra förbättring; under den hvita bindeln som man lagt omkring den feberheta pannan, droppade ännu blodet, men likväl brände kinderna feberheta och de fordom så klara ögonen blickade hjälpsökande omkring i rummet: — "Var god emot den lilla flickan, gif henne många vackra blommor om hon kommer!" — hviskade gossen med matt röst. "Pappa, skaffa mig blommor, ingen mer än du kan skaffa mig de vackraste! — Ser du icke huru flickan med de blå ögonen vinkar?" fortfor han ängsligt.

Fadren skyndade bort för att uppfylla sin älsklings önskan. Morgonrodnaden hade emellertid börjat inträda; den djupa, fridfulla tystnaden derute — förvirringen, bestörtningen derinne — hvilken motsats! —

Fadren hade plockat en mängd doftande blommor; nu gick han till det ställe af växthuset der den stolta camellian befann sig.

Hvad är det som så plötsligt hejdar honom? Hvarföre stirra hans ögon så ofrånvändt och så vildt åt ett enda håll? Är icke det han ser en vacker syn? Huru behagligt ligger hon ej der, med det lilla blonda hufvudet hvilande på armen; kinder och läppar äro så glö-

dande röda, liksom om ännu lifvet vore kvar. En solstråle banar sig väg genom det gröna löfverket och belyser det hulda anletet, som derigenom synes i ett förklaradt skimmer, och från den hvita camelian sjunker den herrligaste blomman långsamt ned och blifver liggande på det vackra barnets blonda hår. —

Det är en herrlig anblick att skåda henne så — men i mannens själ bränner det, genom hans själ skallar det liksom af domsbasunen. Aldrig förr har han sett flickan; han visste knappt om ett barn blifvit födt då — och likväl känner han ögonblickligt att detta är hans barn. Dessa anletsdrag tala alltför tydligt och erinra honom om de lyckligaste, men ock mest brottsliga dagar i hans lefnad.

»Elisabeth, Elisabeth! ropar han, — men hon rör sig icke. Hon måste vakna, om ännu lif funnes i henne, ty hans rop kommer ur djupet af hans själ och måste tränga till det innersta af barnets hjerta. Han är förkrossad, han knäböjer vid barnets sida; sakta och varsamt stryker han med handen öfver hennes lugna ansigte, men han ryggar förskräckt tillbaka: barnets kind är kall, den lilla handen, som ännu krampaktigt qvarhåller brevet, är redan stelnad; ögonen öppna sig ej merå för ljuset — och han har aldrig skådat ned i dess blåa djup! —

Han tager brevet ur den hand, som ännu i döden håller det så fast — och de enkla ord han läser deri, låter honom skåda i dess hela storhet det ädla hjerta, som han på ett så egennyttigt sätt krossat. Det förflutna framstår för hans blickar, så att han till och med icke tänker på det närvarande. — Men ropet ur grafven kommer för sent — han kan icke genom dottren godtgöra den orättvisa han förfövat mot den arma modren. Nu vet han hvem som dagen fört fördes till den sista hvilstaden — och hans son, hans praktige, ende son har hemfallit åt döden, då han strödde blommor i den qvinnas väg, hvars lif fadren gjort så mörk och törbeströdd.

En rysning genomför den stolta gestalten, ett doft stönande hördes från

hans bröst; ångestsvetten perlade i klara droppar fram på hans panna — då den kalla, oblidkeliga Nemesis med det bleka anletet, uppsteg framför hans själs öga, då han träffades af dess tunga hand.

Med vild hast tog han sin dotter i sina armar; en stråle af hopp genombröt förtviflans natt — kanske var räddning ännu möjlig. — Läkarna stodo med sorgsna miner omkring den döds-sjuke gossens läger. Tjenstfolket hade smugit sig in i rummet; alla ville ännu en gång se husets älskling och ett allmänt snyftande hördes.

Fadren genombryster hopen; han bär den späda, liflösa gestalten i sina armar. Den döende gossens redan skumma blickar tyckas ännu en gång återfå sin glans, då han igenkänner flickan med de blå ögonen; ett matt leende synes på hans läppar.

»För lit henne! — hit! närmare, pappa! — hviskar han med otydlig röst.

Fadren lägger henne sakta ned på sängen, så att det lilla blonda hufvudet hvilar på det röda sidentäcket. Hur mild synes ej Elisabeth der hon ligger, under det Felix kämpar den sista, svåra kampen! — — —

Det blir tyst — tyst — — —

Och åter leker samma solstråle omkring begge barnens hufvud, det mörka och det ljusa; den kysser med samma kyss såväl sorgens som lyckans barn.

De äro begge döda.

Naturvetenskapliga skizzer och notiser.

1.

Något tillhörande svalornas naturhistoria.

Under takfoten af mitt fäderneshus i den lilla staden Horn i Teutoburgerwald, byggde år efter år några svalor sitt bo. Om våren 1821 eller 1822 hade svalorna vid vanlig tid (som der anses vara d. 10:de April) återkommit och uppsökt sina gamla bon. Jag var då en gosse om 13 eller 14 år, och från fästuguqvisten observerade jag huru ett svalpar tog det gamla boet i be-

sittning och reparerade det utvändigt. isynnerhet vid öppningen samt försig det invändigt med en ny bädd, hvarföre jag förmodade att detta var samma par som föregående år byggt boet. Jag hörde nu en dag ett ovanligt skrik af svalor och sparfvar i boets grannskap; jag tittade upp och märkte flera svalor som under häftigt skrik flaxade kring boet, under det en eller flera sparfvar voro derinne, och tappert afslogo anfaller. Detta uppträdde förnyades flera dagar, och förkunnades alltid genom väldiga krigsrop från begge partierna. Svalorna skaffade sig hjälp, ty jag såg flera gånger halfva dussinets svalor flaxa omkring boet, och jag väntade att svalorna skulle försöka mura in sparfvarne i boet. Emellertid vågade de intet försök till någonting sådant. I förbigående sagdt anser jag det för omöjligt att svalorna skulle kunnat smeta igen boet, om blott en enda sparf varit kvar derinne, emedan denne lätt skulle förmått att med sin näbb åter borttaga all den lera, som tjugu svalor kunnat ditföra. Svalornas anfall upprepades flera dagar med förnyad häftighet, men afslogos alltid af den vaksamma besättningen, som aldrig lemnade fästningen. Således fortoro sparfvarne att innehafva boet, och svalorna inskränkte sig snart till rekognosceringar allenast; ty tid efter annan visade sig blott en ensam svala framför boet, då alltid ett skri af fruktan eller vrede hördes från vakthafvande sparfven. Jag hyste lifligt intresse för denna strid, och betraktade mig redan såsom af den hämnande Nemesis utsedd att veder-gälla den oförrätt svalorna ledo, ty boet kunde lätt åtkommas och jag ännade borttaga det, såsnart de unga sparfvarne blifvit kläckta, hvarvid jag äfven hoppades fånga de gamla och sedan låta steka dem åt mig, samt medelst hela familjens hufvuden dessutom skaffa mig en liten styfver; ty vid tiden var i furstendömet Lippe ett offentligt pris utfästadt för sparfhufvuden och icke såsom skottpenningar, utan såsom skatt. Hvar bonde var nämligen ålagd att, allt efter sin jords värde, aflemna på en bestämd tid ett visst antal sparf-

hufvuden till styrelsen, som sedan högtidligt uppbrände desamma och förhvarje sparfhufvud som fattades i det bestämda antalet måste han plikta. Härigenom hade sparfhufvuden blifvit en handelsartikel. De betalades med en matier (5 öre) stycket, och på hvarje sparf som föll i en gosses händer, afhöggs obarmhertigt hufvudet, hvilket, sedan man stuckit några saltkorn i näbben, upphängdes lik en skinka till rökning i skorstenen. Jag hoppades således att genom detta sparf- och svalkrig icke blott få en stek, utan äfven några groschen kontant; dock visade sig snart att jag missträknat mig, emedan mina svalor hade sjelfva öfvertagit händen. Jag följde naturligtvis med lifligt intresse tilldragelserna inom denna sparffamilj, ehuru detta intresse hotade den med död och förderf. Jag tittade alltså tid efter annan med otålighet upp till boet, för att slutligen få se om den unga sparffamiljen krupit ur äggen, då föräldrarne skulle mata den, ty jag hade uträknat att liggtiden borde vara slut. En dag, då jag klockan 10 förmiddagen kom ur skolan ställde jag mig på förstugnvisten sysselsatt med min smörgås, men med ögonen fästade på det af sparfvarne usurperade boet, för att utforska om ej de gamla skulle mata ungarne. Jag märkte då några sparfvar som under skrik förgäfvets försökte att med våld skaffa sig inträde i boet. Jag såg nu att rölerna förbytt sig, att svalorna åter voro i besittning af boet och med framgång försvarade det mot sparfvarne. Jag anade genast hvad som hänt. När jag kommit ut på gatan fann jag nedanför boet på stenläggningsen några stackars sparffungar, hvilka kanske först för en eller par dagar sedan krupit ur äggen. Svalorna hade afvakat det ögonblick, då sparfvarne begifvit sig ur boet för att skaffa mat åt ungarne; de hade då åter bemäktigat sig sin egendom och kastat usurpatorns ungar ned på gatan, der dessa ömkeligen omkommo. Jag såg nu de följande dagarne att äfven sparfvarne flere gånger återkommo och förnyade striden; dock visade de icke så mycken ihärdig-

(Forts. Sid. 39).

"Ack, jag är så söm-nig!"

Polka för Piano med Sång

af

E. Beijer.

(Efter 29:de tyska upplagan.)

Introduction.

Polka. (Sången infaller först vid reprisen af denna del.)

Ack, jag är så söm-nig, samma vi-sa sjunges dag och natt.

Der-för har jag till den-samma li-tet me-ra ord nu satt. Bar-nen små,

Vi ock-så. Gamla liksom un-----ga, Denna sång, Mångengång Höras gla--da

sjun---ga. Frun i hu-set dock hörs brumma, Om herrn kommer li---tet smord

Trio. (Sången

Hem och sjunger för sin gumma Gäspar--de blott dessa ord: "Ack, jag är så

p

uteslutes vid denna dels repris.)

sömnig. Ack, jag är så trött, Vill till sängs nu hellre gå, Och i morgon snart uppstå!"

1:mo.

2:do.

f

1:mo. *2:do.*

Ack, jag är så sömnig!

1.

»Ack, jag är så sömnig!» samma
Visa sjunges dag och natt: —
Derför har jag till densamma
Litet mera ord nu sagt

Barnen små,

Vi också,

Gamla liksom unga.

Denna sång

Mången gång

Höras glada sjunga.

Frun i huset dock hörs brumma.

Om herrn kommer litet smord

Hem och sjunger för sin gumma

Gäspande blott dessa ord:

»Ack, jag är så sömnig.

»Ack, jag är så trött,

»Vill till sängs nu hellre gå

»Och i morgon snart uppstå!»

2.

Mången, som till klockan fyra

På en bal sig dansat trött.

Eller som på viner dyra

Mycket pengar har förödt.

Klockan sex

Åter väcks.

Att på nytt arbeta;

Då är svårt

Och rätt hårdt

Att mot sömnen streta.

Men då mästarn hörs brumma

Och hans vilja blifvit spord:

»Ej ditt arbete försumma!»

Sjunger mången dessa ord:

»Ack, jag är så sömnig.

»Ack, jag är så trött,

»Vill till sängs nu hellre gå

»Och i morgon snart uppstå.»

3.

Att se flickan uppå balen

Är ett mycket nöjsamt ting.

Hur hon i den stora salen

Med dansören snurrar kring.

Så förnöjd

Hon med fröjd

Outtröttligt svingar:

Tiden då

Hästar så.

Som den hade vingar.

Men då flickan klockan fyra

Måste hemåt sig bege.

Att arbeta som en myra.

Sjunger hon så klagande:

»Ack, jag är så sömnig.

»Ack, jag är så trött.

»Vill till sängs nu hellre gå

»Och i morgon snart uppstå.»

4.

Men då solens strålar bränna

Och soldaten måste ut,

Skulle han det bättre känna.

Om ex'cisen vore slut.

Öfversten

Likväl än

Ej medömkan känner.

Nej, bevars!

»Framåt marsch,

Fastän solen bränner!»

Men då stiger en som vågar

Fram helt lugnt till öfversten

Och gör »halt och front» och frågar:

»Få vi icke rasta än:

»Ack, jag är så sömnig.

»Ack, jag är så trött.

»Vill till sängs nu hellre gå

»Och i morgon snart uppstå.»

5.

Mången fru, som hemma sitter.

Tänker för sig sjelf som så.

»Ack min man ej mera gitter

»Bli hos mig och sina små!

»Hellre han

»Trifvas kan

»Ibland muntra vänner.

»Kommer hem

»Klockan fem

»Och sig upprymd känner.

»Vänta du, jag skall kureras

»Dig, nog skall betaldt du få:

»Då du vill mig karessera.

»Skall jag liknöjd sjunga så:

»Ack, jag är så sömnig.

»Ack, jag är så trött,

»Vill till sängs nu hellre gå

»Och i morgon snart uppstå.»

het eller så mycken *esprit de corps* som svalorna, ty jag kan icke erinra mig att de återkommo med främmande hjälp; deras fiendtliga besök fortforo icke så länge; svalorna kläckte ut sina ungar och uppfofde dem ända till dess de blefvo stora. Saken slutades således till förderf för de fräcka inkräktarne, hvilkas missgerning straffades äfven in på barnen.

Rossmüssler.

2.

Krukväxters vattuaude med varmt vatten.

Redan för någon tid sedan erhöilo vi ett meddelande som önskades offentliggjordt att Oleanderväxter som förut alldeles icke eller blott ofullkomligt blomstrade, sedan två år bringats till den yppigaste blomstring derigenom att de i början begötos med ljumt vatten samt sedan med vatten af småningom stegrad värme ända till 62° å 75° C. I sex veckor gjordes lika lyckade försök med en gammal planta af den så kallade porslinsblommen. *Hoya carnosa*; Begge försöken bekräftade således uppgiften. Det kan så mycket mindre antagas att Hoyas förnyade växtlighet skulle inträffat utan det varma vattnets verkan, som växten i flera år varit nära nog ofructsam.

Humoristiskt Allehanda.

5.

Kurerad svartsjuka.

Sommaren 18. bodde i Paris den rike markisen S. . . hvilken utom sina pengar, egde en ännu dyrbarare skatt, nemligen en förtjusande hustru, men ehuru afundad af tusen, var markisen dock icke lycklig, ty han led i högsta grad af svartsjuka.

Markisinnan var vacker, mycket vacker, tillbedjarnes antal stort, således hade den äkta mannen allt skäl att bevaka sin unga hustru med Argusögon.

I synnerhet träffade hans misstankar Chevalier de L. . . en ung vacker karl, som helt tydligt gjorde markisinnan sin kur. Markisen öfverhopade helt skoningslöst sin fru med de häftigaste förebräelser, dem hon i känslan af sin oskuld, endast besvarade med ett medlidamt leende eller en fullkomlig tystnad.

— Ja, skratte markisinna — brukade han då säga — bekräftas mina misstankar, kommer det att kosta blod!

Dylika scener upprepades ofta och för hvarje gång stegrades markisens svartsjuka.

En gång kom han sent hem; markisinnan sof redan, enligt hvad kammarjungfrun försäkrade honom och han gick derföre till hälften lugn in i sin sängkammare.

En stund derefter hörde han ett sakta prasslande i den utanför liggande salen. Han öppnade dörrn och såg att någon stod i begrepp att klättra in ifrån balkongen. Ögonblickligt tänkte han på chevalier de L. . . ; han ansträngde hela sin synkraft för att riktigt igenkänna den hemlighetsfulle nattvandranden och tyckte sig verkligen tydligt urskilja chevalierens figur.

Markisen hade oaktadt svartsjukan som råsade inom honom dock så mycken besinning qvar att han för sin äras skull ej ville göra allarm. Han smög sig derföre sakta in i kabinettet efter en pistol och gick hållande den i handen, emot den nu från balkongen inkomne gestalten. Derefter satte han vapnet för den fremmandes bröst och sade i fast, beslutsam ton:

— Herr chevalier, jag vet hvad som hifför er! jag skulle kunna nedskjuta er på stället, men jag vill på ett värdigare sätt hämnas den skytt som ni tillfogat min ära! Gå nu!

Den förmodade chevalieren svarade ej ett ord, utan begagnade sig af den erhållna tillåtelsen att aflägsna sig vände han sig åter emot balkongen och beredde sig att stiga utför densamma då markisen hejdade honom:

— Nej — sade han — ni skulle lätt kunna göra er illa, jag vill sjelf öppna porten för er, men i morgon bittda väntar jag er i Boulognerskogen. Der skola vi afgöra vår tvist med vapen i handen som det höfves två män af vårt stånd.

Utan att göra den minsta invändning, endast varmt tryckande markisens hand aflägsnade sig den fremmande, vägled af markisen, som gick tätt bredvid honom och noga vakade öfver att han hvarken skulle stöta sig mot möblerna, eller åstadkomma något buller.

Efter en sömnlös natt och utan att ha sagt sin hustru ett ord om det förefallna begaf sig markisen den följande morgonen vid utsatt tid till den bestämda mötesplatsen. Honom, den förolämpade, tillkom naturligtvis det första skottet och som han var eh utmärkt skytt betvivlade han ej ett ögonblick att han skulle sträcka sin rival död till marken. Då först skulle han i den stolta känslan af sin seger och sin tillfredsställelse hämnad, återvända hem till sin hustru och berättat henne hur han afsvårt vanäran i blod samt i kalla ordalag säga henne att de måste skiljas.

Oupphörligt sysselsatt med dessa tankar anlände han till Boulogner-skogen. men han fann ingen och sedan han uppehållit sig der i två timmar, stod han just i begrepp att vända om då en man som redan länge inifrån busksnåren syntes ha spejat på honom, närmade sig och efter att vänligt ha hälsat på honom sade:

— Herr markis, ni beställde i natt hit mig, här är jag nu!

— Hvad? — utropade den bestörte markisen — jag känner er ju icke . . . hvad betydta således era ord?

— Jo herr markis, jag är den samme som ni i natt med höjd pistol hejdade när jag ville

stiga in i er sal, och som ni sedan beställde hit till klockan 9 i dag på morgonen!

— Min herre, det är ett misstag och jag förstår icke. . .

— Åh! var lugn, jag vill genast öfvertyga er att jag talar sanning, sade den fremmande karlen och fërde en liten hvisselpipa till sina läppar. Nästan i samma ögonblick var markisen omringad af tio beväpnade män. Han ville naturligtvis sätta sig till motvärn, men den fremmande höll honom tillbaka med dessa ord:

— Ni har ingenting att frukta, min herre, följ oss lugnt och det skall icke tillfogas er något ord, hvarom icke väntas ni här af tio skott, som icke begära bättre än att få befordera er till evigheten.

Markisen bleknade och inseende det vanmäktiga i hvarje försök till motstånd följde han utan vidare invändning sin ledsagare.

Efter ungefär en half timmas väg anlände det sällsamma taqet till en klippa der två, till utseendet mycket misstänkta figurer stodo på vakt. Här tog den fremmande fram ett papper och bad markisen underteckna det, eller det vore förbi med honom.

Af två onda ting återstod det endast markisen att välja det minsta: han underskref derföre utan knot papperet, ehuru det var en anvisning på 10,000 francs att lyfta hos hans bankir.

Då underskriften var färdig befallte den fremmande en af de andra karlarna att genast skynda till Paris med papperet; han sade derefter åt markisen att han måste dröja hos dem till budet återkom, men för att förkorta tiden för honom började han ett ganska intressant samtal, hvarunder han utvecklade lika mycket bildning som qvickhet.

Markisen hvarken hörde eller såg någonting, han stod som på glödande kol, tills ändtligen efter två timmars förlopp budet återkom och han återfick sin frihet.

Han skyndade genast till Paris, dit han ändtligen anlände, uttrötad till kropp och själ.

Hans fru kom genast emot honom med tecken till den största förskräckelse och berättade att man den förlutna natten stulit en mängd dyrbara guld- och silfverpjeser ur salen och flera juvelsmycken ur hennes kabinett. Men markisen syntes ej lyssna till hennes ord, utan begaf sig genast in i sitt sofrum der han skref två bref, det ena till chevalier de L. . . och det andra till sin bankir; till sin stora förvåning erfor han af den återkommande betjenten att chevalier de L. . . för tre dagar sedan rest bort för att fira sitt bröllop med fröken de C**. Han skulle först efter tre veckors förlopp återvända till staden. Och från bankiren fick han det svaret att vexeln på 10,000 francs mycket riktigt blifvit betalad.

Nu insåg markisen i hela dess vidd hur han misstagit sig på nattvandringen. Han berättade hustrun det förefallna, erkände sin orätt och anmälte hemligen i polisen hela uppträdet i Boulognerskogen.

Genom chevaliers de L. . . s giftermål var också det förnämsta föremålet för markisens misstan- kar undanröjdt, men om också icke så varit, är markisen nu fullkomligt botad för sin svartsjuka.

Epigrammer.

5.

5. Thorilds ande till svenska folket

Jag hör så ofta mig berömma
Och rosa mig med största nit
O! varen om mitt rykte mindre ömma
Och läsen landsmän mig med större lit!

Minnesblad.

Menniskan har genom sin oförtröttade forskning i detta århundrade vunnit ett herravälde öfver elementerna, hvars följder ännu icke kunna beräknas. Fria och utan band trotsa dessa all mänsklig kraft, fria ned och anställa fruktansvärda förödelser.

Är det icke vida klokare, att menniskoanden förstår att tämja obändiga krafter och tvinga in dem i masehiner, för att kunna nyttja dem till en hittills icke erkänd bekvämlighet och till vinstgifvande systemål? De fördelar, som härigenom kunna vinnas för den materiella, likasom för den andliga världen, kunna ännu knappast beräknas. Verldsdelarne eller folken, som fordom lågo långt ifrån hvarandra, äro nu närmade, samfärdseln är oändligen underlättad, blixten har trådt i begärelsernas, uti idéernas tjenst.

Derför skola de skiljemurar efter hand falla, som blifvit uppdragna af mensklighetens värsta fiender, ärelystnaden och viusbegäret; derföre skola menniskorna från olika verldsdelar och klimater, med olika språk, seder och färger hellsa hvarandra som bröder, som barn af samma Gud, samma fädernesland.

Prisuppgifter.

Charad N:o 4.

Mitt första fick ej någon röst,
Att Skaparens godhet sjunga:
Det flämtar med sitt kala bröst,
Men har ej någon tunga.
Mitt andra är ett verbum, som
Ej bland aktiv man ställer;
Men mycket det dock ordas om,
Ty det vår välfärd galler.
En himmelsk skatt mitt tredje är;
Jag för dess saknad bäfvar. —
Mitt hela omkring strand och skär
På sträckta vingar sväfvar.

Gåta N:o 5.

Mången det vid stöfveln bär
Sätter därpå högsta värdet.
Mången flicka det ock är
Som vid bröstet gern bär det.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Mars d. å.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela frågngen 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Den svenske Humboldt.

Bland de män, hvilka framför andra inträngt i naturens hemligheter och sålunda befrämjat naturvetenskaperna, samt med sitt snille upplyst det mörker som ännu för hundra år sedan herrskade inom detta område, intager Carl von Linné en af de första platserna. Denne utmärkte man föddes d. 13 Maj 1707 (g. st.) i Rashult i Småland.

Det är ett eget sammanträffande att samma år då i norra Europa den störste botanist man hittills känt, skådade dagsljuset, föddes äfven den ryktbare forskaren inom djurriket Georges Louis Seclerc, greve af Buffon i Montbard i Burgund. Men huru olika voro ej de yttre förhållanden, under hvilka dessa begge stora män sågo dagens ljus!

Under det Buffon, son till en godsägande burgundisk adelsman, föddes i sin faders slott, midt i öfverflödets sköte, stod Linnés vagga i ett anspråkslöst komministerboställe. Fadren, Nicolaus Linnæus, hade två år före sin sons födelse blifvit komminister i Rashult och gift sig med sin företrädares dotter Christina Broderson. Hans små inkomster såsom Rashults komminister förbättrades knappast genom hans försättande till Stenbrohults pastorat. Händelsevis var komminister Linnæus en passionerad vän af trädgårdsskötsel, och då han vid Stenbrohult fann en stor trädgård, som hörde till hans boställe, så användes hvarje ledig stund till dess odling. Blomsterskötseln intresserade honom isynnerhet och ehuru han ej var i stånd att genom inköp af dyrare växter öka sin blomstersamling, så lyckades han likväl småningom att, dels genom utbyte, dels derigenom att

han fick så många växter till skänks, samla fyrahundra särskilda blomsterarter i sin trädgård.

I hvarje rum af komministerbostället stod blomkrukor och den första och enda leksak hvarefter den lille Carls händer utsträcktes, voro blommor, som föräldrarna gäfvö åt barnet i vaggan. I hela timmar satt den lille och betraktade stilla och förnöjd de brokiga blomstren; han jublades högt när fadren kom från trädgården och kastade en ny blomma till honom.

Knappt kunde gossen gå så tog fadren honom med sig i trädgården och under det komministern planterade, omgräfdde sängarne eller rensade bort ogräset, vattnade gossen blommorna eller tog bort skadliga insekter och maskar från bladen och stjelkarne.

Då han uppnått åtta års ålder anvisade fadren honom en särskild del af trädgården till hans uteslutande egendom och tillät honom att der plantera alla de växter han kunde finna i de kringliggande ängarne och skogarne. Denna tillåtelse begagnade äfven gossen i fullt mått och under det ställets öfriga ungdom tillbragte tiden med lek gick den lille Linné ut i skogarne och på fälten; alla blommor och örter som han ej hade i sin lilla trädgård, samlade han för att plantera derstädes. Ingenting är, naturligare än att, med denna faderliga omvårdnad af den hos gossen medfödda kärleken för naturen, men isynnerhet för växtriket, denna böjelse skulle allt, mera stadga sig, och att fadren sjelf derigenom gaf sin sons själ och sträfvande en riktning, som sedan blef den klippa, mot hvilken hans favoritönskan strandade.

Den unge Linnés föräldrar önskade nemligen att deras förstfödde skulle

studera theologien, och isynnerhet modren önskade ingenting högre än att få upplefva den dag då hon kunde se sin son i prestrågt såsom fadrens vicarie på församlingskyrkans predikstol i Stenbrohult. Den uppfostran som den unge Linné till sitt tionde år åtnjöt af sin far, gick ut på att förverkliga denna tanke och var beräknad för det tillkommande theologiska studiet; på samma gång undervisningen i första grunderna af de begge klassiska språken och i religionen tog mesta tiden i anspråk, var blott en liten del deraf egnad åt geografin och naturvetenskaperna. Detta kunde emellertid icke försvaga den hos gossen inneboende böjelsen för de sistnämnda samt isynnerhet för botanik, och såsom fallet vanligen är med energiska naturer: hindren eggade honom ännu mera.

Denna ihärdighet visade sig isynnerhet då han vid tio års ålder, 1717, började besöka gymnasium i Wexiö, som låg nära hans hem. I regn, storm och oväder, i snöyra, köld och i glödande sommarhetta ströfvade han omkring i skogarne och dalarne för att samla dels växter — vintertiden isynnerhet mossor — dels insekter. De flesta af hans lärare, som blefvo missnöjde med hans ringa framsteg i språken och i de historiska vetenskaperna, gjorde honom förebräelser för hans sysslolösa kringströfvande, såsom de kallade hans excursioner och gifvo honom ogynnsamma betyg, hvarigenom hans far mycket bedröfvades. Men redan hade en man, som närmare observerat gossen, fått en ånning om det snille, som låg gömmt hos den unge Linné, och under det lärarne samt till och med gossens kamrater rädde honom att antingen afstå från sitt onyttiga lekverk, såsom de kallade hans sysselsättning med naturvetenskaperna, eller ock att upphöra med studierna, togs han i beskydd af denne, som var rektor vid Wexiö skola, magister Lanærius. Af honom, som själf var en passionerad vän till botaniken, uppmuntrade Linné att fortfara med denna vetenskap, som den tiden ännu stod på en temligen låg grad af utveckling.

Genom Lanærii bemedling lyckades den unge Linné att efter sju års skolgång blifva uppflyttad till det med skolan förenade gymnasium.

Men i denna högre läroanstalt, der han tillika med de begge klassiska språken äfven måste lära sig hebreiska, blefvo angreppen mot honom för det han använde tiden till botanik, ännu häftigare än i skolan, der han åtminstone i rektorn haft en varm förespråkare. Lärarne, med undantag af en enda, som likväl icke egentligen var gymnasielärare (han hette Rothman) hade hängifvit sig åt det pedantiska formväsande, som ej ser någonting godt annat än i de klassiska språken och vill bygga bildningens grundvalar blott på grekiska och latinska grammatiken. De icke blott ogillade hans böjelse på det bestämdaste, utan sade äfven till hans far att sonen icke hade den ringaste duglighet till de theologiska studierna och att han gjorde bäst om han toge sin son från gymnasium och lät honom företaga någonting annat. Denna underrättelse smärtade föräldrarne på det högsta. Den förstörde deras favoritönskan. Fadren saknade medel att låta sonen välja ett annat fack, t. ex. det medicinska, med hvilket naturvetenskaperna äro så nära förenade, och han fattade därför, ehuru efter hård strid, det beslutet att taga sin son från skolan och att sätta honom i skomakarlära. Lyckligtvis utfördes ej denna plan, som skulle hindrat utvecklingen af ett det största genie och beredt naturvetenskaperna en oersättlig förlust.

Vid gymnasium i Wexiö var den förutnämnde doktor Rothman lärare i fysik och i de första grunderna af kemi. Liksom rektor Lanærius märkte denne att Linné väl icke var född till theolog, men att han var bestämd att en gång intaga ett utmärkt rum bland naturforskare.

I följd häraf skref han till Linnés far ett bref hvari han med värma skildrade sonens framsteg i naturvetenskaperna, samt visade tillika den bana, på hvilken den unge mannen kunde uträtta någonting stort, och denna bana

var studiet af naturvetenskaperna och medicinen.

Om än den gamle kyrkoherden inriktligt gladdes åt detta ovanliga och nya utlatande om sonen, så blandades dock denna glädje med en viss smärtsam känsla af yemodig resignation, ty han nödgades nu uppgifva sin älsklingsönskan. Då Linné erhöll underrättelsen om föräldrarnes samtycke till det nya studiefacket, blef han mycket glad, och med uttrycket af triumf och lycka i sitt ansigte, inträdde han i Rothmans rum, och meddelade honom den glada underrättelsen.

Denna stund bildar en epok i Linnés lefnad. Understödd af hjälpmedlen i Rothmans stora bibliothek (under de tre år Linné uppehöll sig vid Gymnasium, vistades han hos Rothman, der han hade fritt vivre och fri bönning) och vägledd af den skicklige läraren, hade den för sin vetenskap brinnande ynglingen redan vid sin afgång från gymnasium till universitet i Lund år 1727 förskaffat sig en sådan skatt af naturkunskaper att Rothman i ett bref till Linnés fader förklarade: »att han icke kunde lära hans son någonting mera, ty lärjungen visste mera än läraren».

Sällan ankom väl en student med ringare yttre hjälpmedel till universitetet, än Linné. Vid ankomsten till Lund utgjorde hela hans kassa tio riksdaler och med detta lilla kapital borde han länge, mycket länge hushålla. Visserligen hade han i Lund en nära anförvandt, professor Humerus, hvilken äfven lofvat honom sitt understöd: men i det ögonblick då han ankom till Lund med landsvägsdammet ännu på kläderna och vände om gathörnet för att begifva sig till professorn, möttes han af en likprocession och på hans fråga hvem den döde vore, svarades att det var professor Humerus som tre dagar förut dött af slagfluss. Med bestörtning hörde den unge studenten denna underrättelse och smög sig sorgsen bort för att hyra en liten anspråkslös vindskammare.

Emellertid varade icke Linnés nedslagenhet länge; hans själ var alltför

eldig och elastisk, alltför mycket uppfyllt af vetenskap för att han skulle kunnat nedböjas af bekymret om de dagliga lefnadsbehofven. Bland de akademiska lärarne var det isynnerhet professorn i medicin och botanik, Kilian Stobæus, hvilken fängslade studentens uppmärksamhet genom den klarhet och systematiska ordning som han försökte bringa i den botaniska vetenskapens kaos.

Den ifver hvarmed den unge studenten begagnade professor Stobæi föreläsningar, väckte snart denne mans intresse. Sedan han efterfrågat Linnés förhållanden och erfarit i hvilka torftiga omständigheter denne befann sig, gjorde han honom det förslaget att bo hos sig och äta vid hans bord, samt att begagna hans bibliothek och naturaliesamling. Linné antog med tacksamhet detta anbud. Han började nu hopsamla ett eget herbarium och undersökte noga växternas byggnad, deras enkla och sammansatta organer, deras karakteristiska likhet och olikhet. Liksom i Wexiö anställde han äfven i Lund flera exkursioner dels för att göra sitt herbarium fullständigt, dels för att lära känna djurrikets lägre klasser (insekterne och maskarne). Vid ett sådant tillfälle blef han af det djur som han i sitt natursystem kallar *Furia infernalis* (mordmask, helfvetesfurie) stucken i fingret och genom den derigenom uppkomna inflammationen blef han så farligt sjuk, att han af sina vänner ansågs förlorad. Lyckligtvis fäddades han af sin goda natur och professor Stobæi konst. Denne var icke blott en skicklig botanist utan äfven en utmärkt läkare.

Linné hade vid den tid då denna händelse inträffade, varit ett år i Lund, och ehuru allt gick honom väl genom Stobæi understöd, så önskade han likväl gerna att kunna besöka Upsala universitet.

Då Linné yttrade denna sin önskan för sin far, hyste denne många betänkligheter, men samtyckte slutligen, och vid Michaelitiden 1728 kom den unge naturforskaren till Upsala med ett rikligt förråd af kunskaper men med gån-

ska liten kassa. Linné bekymrade sig föga om medlen för sin existens; han hade blott till ögonmärke det stora mål han eftersträfvade och var en hängifven åhörare af professorerne A. Rudbecks, Robergs och den berömda A. Celsii skarp sinniga föredrag i naturvetenskaperna. Men snart klappade bekymret på dörren till hans studerkammare och jagade honom från hans arbeten. Han hade ännu icke varit ett år i Upsala och redan voro icke blott penningarne för länge sedan slut utan äfven krediten, ty han hade nödgats göra skulder och nu då kreditorerne yrkade på betalning, kunde han ej förnöja dem.

Slutligen hände det att han i bokstaflig mening ej visste hvarmed han skulle stilla sin hunger eller huru han skulle få tak öfver hufvudet, emedan hans hyresvärd nekade honom att vidare få vivre och husrum på kredit.

I dessa sorgliga omständigheter hjälptes han af den gemensamhetsanda som fordom kanske mera än nu var ett karakteristiskt kännetecken på universiteterna. Han underrättade några kamrater om sin belägenhet. Så godt deras tillgångar medgåfvo, hjälpte de honom. Linné som framför allt hade för ögonen sitt föresatta mål, antog gerna detta understöd, utan hvilket han icke skulle kunnat längre kvarstadna i Upsala. Han åt sin middag och bodde än hos den ene än hos den andre af sina vänner. Han klädde sig med deras aflagde kläder, och som han icke ens hade råd att köpa sig ett par skor, så begagnade han sina kamraters aflagda och söndriga. Med bast sydde han ihop dem och satte kartbitar på de söndriga ställena.

Så uselt måste en man hjälpa sig fram, hvilken redan tio år sednare ansågs vara en af de första autoriteterna i naturvetenskapen och som efter tjugo år bar ett ryktbart namn, som var känt i aflägsna världsdelar och som vetenskapernas och konsternas notabiliteter i alla länder bragte sin hyllning! Hans exempel visar ännu en gång på ett lysande sätt huru vidriga förhållanden, nöd och bekymmer af alla slag äro stora mäns oskiljaktliga följe-

slagare, men det visar äfven tillika att verklig själsstorhet och verkligt snille förlåna åt sträfvandet den energie som är nödvändig för att uppnå det föresatta målet. och att mångas klagan öfver ogynnsamma förhållanden, som förstört snillen och stora talanger, visserligen icke alltid, men dock ofta bevisa ingenting annat, än att den värde-mätare med hvilken vi ofta bestämma en människas kraft, är falsk och att man sökte geni der intet fanns.

Den människa, hos hvilken verkligt snille finnes, hämtar äfven ur denna källa så mycken kraft och energie som är nödigt för att öfvervinna de mötande hindren. Och alltid kunna väl ej stormar och oväder åtfölja människan på hennes lefnadsbana, en gång måste väl lyckans sol uppgå och kasta en stråle på hennes väg. Detta inträffade äfven med Linné efter de hårda bekymren. En dag träffade den förut omnämnde ryktbare professorn i botaniken A. Celsius i universitetets botaniska trädgård en torftigt klädd student med plumpt bopsydda skor på fötterna. Studenten undersökte sorgfälligt växterna och upptecknade i en annotationsbok sina iakttagelser. Celsius inlät sig i samspråk med honom och förundrad öfver hans vidsträckta kunskaper, frågade professorn efter studentens namn.

„Jag heter Linnæus“ — svarade den unge mannen med en bugin och aflägsnade sig, under det professorn förvånad såg efter honom. Celsius hvars uppmärksamhet genom detta samtal blifvit väckt, underrättade sig redan samma dag om den unge Linnés närmare omständigheter, och då han erfor hans betryckta ställning samt hans faders medellöshet, gjorde professorn på samma sätt som Rothman i Wexiö och Stobæus i Lund; han besökte honom och lät honom flytta in i sitt hus samt spisa vid sitt bord. Ehuru Linné redan länge umgåtts med tanken på en reformation i naturvetenskaperna och isynnerhet i botaniken så fick likväl denna tanke lif först då han kom till Celsius. I dennes bibliotek fann han nemligen händelsevis en liten skrift kal-

lad *Sermo de structura florum* (afhandling om blomsterodling) af den berömda franske naturforskaren Vaillant, hvilken år 1721 dött som professor vid *Jardin des plantes* i Paris. I detta lilla verk fann han högst snillrika anmärkningar om hanblommorna (ståndarne) och om honblommorna (pistillerne), dessa, begge *inre* bladgrupper i blomman. Ända dittills och isynnerhet sedan Tourneforts (Vaillants ryktbare företädare) tid, hade man ordnat växternas indelning efter formen och beskaffenheten af blommans begge yttre bladgrupper, nemligen blomfoder- och kronbladen, samt lemnat utan all uppmärksamhet de begge inre bladgrupperne, ståndarne och honblommorna (pistillerne). Linné, som redan ofta märkt det bristfälliga i det Tournefortska systemet, föranleddes genom Vaillants anmärkningar att fästa sin uppmärksamhet på de begge dittills ej skärskådade blomdelarne. Från detta ögonblick kom en ny eld i hans själ och outtröttligt undersökte han nu växterna samt räknade deras ståndare och pistiller. Ungefär vid samma tid blef vid en doktors-promotion i Upsala diskuteradt om ämnet: *de nuptia arborum* eller växternas äktenskap. Detta ämne sammanhängde så nära med de iakttagelser och undersökningar som Linné gjort sedan sitt studerande af den vaillantska skriften, att han, såsnart han sett themat anslaget på svarta taflan i universitetsbyggnaden, gick hem och skref en liten afhandling om växternas befruktande och könsförhållanden. Skriften blef flera gånger afskrifven och circulerade sålunda i manuskript i de lärda kretsarne samt väckte genom dess originella anmärkuingar ett sådant uppseeude att professoru i botanik Rudbeck, en ganska lärd men redan äldrestig studenten gjorde den tjugutre-åriga studenten anbud att blifva hans famulus och att tillika i hans ställe hålla botaniska föreläsningar i botaniska trädgården.

Sålunda beträdde Linné redan som student katedern såsom vicarie för en af de skiolkligaste akademiska lärare och höll föredrag med bifall och under

ett tillopp af åhörare som redan hos några väckte en viss afundsjuke.

Snart skulle ett ytterligare tillfälle erbjuda sig åt honom att föröka sina kunskaper, och att göra ett nytt steg framåt på ryktets bana, som numera låg öppen för honom.

Kgl. Vetenskaps-Societeten i Upsala, hvars ordförande voro Celsius och Rudbeck, beslöt att låta någon vetenskapsman besöka det vilda, kalla Lappland och denna mission anförtrordes åt deras skyddsling, Linné, såsom varande mest passande dertill.

Det var d. 2:dra Maj 1732 som han ensam företog den besvärliga resan. Om man med det ringa understöd som Linné erhöll till sin lappländska resa jemförer den liberalitet hyar med nuförtiden sällskaper och regeringar (vi erinra dervid blott om naturforskarna Barth och Vogel samt om expeditionen med fregatten *Eugenie*) utrusta de resande, hvilka de utsända till undersökning af mindre kända länder eller i allmänhet för naturvetenskapliga ändamål, så kan man endast antaga att Linné förmäddes att företaga resan blott genom en glödande ifver att begagna hvarje tillfälle till ökande af sina kunskaper. Hela den summa som han erhöll till bestridande af resekostnaden, belöpte sig blott till något öfver 112 daler samt, och dermed skulle han genomresa ett land, vida öfver 3000 qv. mil i areal och som är det vildaste samt fattigaste i vår verldsdal. Ty om än de djerfva resande, som Europa sedan nära ett halft århundrade skickar till det inre Afrika, för att forska i detta hittills så föga kända land, måste kämpa med öknens heta sand, med den giftiga qväfande samum, med den tropiska solens brännande strålar, med de dödande träskfebrarne samt med vilda djur, så hade äfven Linné att utstå mångahanda svårigheter då han ensam och mestadels till fots genomreste lapparnes land emellan 67—70° n. b. Detta land är uppfyllt af elfvar, hvilka voro uppsvållda genom den under den korta sommaren smälta snön, af moras, öfver hvilka otaliga besvärliga myggsvärmar uppehöll sig, af tjocka sko-

gar och vilda bergskedjor. Dertill kom äfven den tidiga vintern med sin starka köld och myckna snö. Linné måste kämpa både med hunger och brist på tak öfver hufvudet. Det erfordrades verkligen en kraftig kroppskonstitution, mycket mod, mycken entusiasm för vetenskapen och mycken förnöjsamhet för att öfvervinna alla besvärligheter, alla lidanden under denna resa.

Stelnad af köld, trött och hungrig måste han ofta genomströfva dessa nordliga, vilda berg med dess djupa afgrunder, dess lodrätt från klipporna nedströmande vattenfall. Ofta öfverraskades han af aftonen, utan att han ännu funnit något annat skydd för natten, än ett öfverhängande klippstycke, eller någon annan föda än en skjuten snöripa, som han stekte på ett träspett.

Han prisade sig lycklig, enligt hvad han sedermera berättade, om han för natten fann tillflykt i någon lappkoja.

På denna resa besökte Linné äfven Torneå och Pello, dessa begge ställen, hvilka genom de fransyska lärda Maupertuis, Outhier, Camus, Monnier och den svenska astronomen Andreas Celsius erhölet ett namn i vetenskapen.

Den 11:te Augusti 1732 kom han till Luleå. Han hade då i flera månader lefvat endast af fisk, renmjölk, bröd och salt. Efter några dagar, egnade åt vederqvickelse efter de utståndna mödorna, fortsatte han sin hemresa. Så många försakelser och besvärligheter den unge naturforskaren än nödgats fördraga på denna lappländska resa, så kände han sig likväl tillräckligt belönad därför genom det rika byte han hemförde. Icke blott öfver hundra nya växter hade han upptäckt i detta så föga besökta land, utan äfven gjort högst intressanta iakttagelser om den dervärande djurverlden och mineralriket: äfvensom angående inbyggarnes kulturtillstånd. Vetenskapsakademien erkände med tacksamhet Linnés förtjenster och utnämnde honom till ledamot, sedan den i akademiens tryckta afhandlingar upptagit hans lilla verk: *Florula Lapponica*, i hvilket han beskriver växtriket.

Så litet känt detta lilla arbete den tiden än blef, så är det likväl af stor vikt för botaniska vetenskapens utveckling; i detta verk aflägsnade sig Linné för första gången från Tournefortska systemet, hvilket dittills gällt som en auktoritet; i stället ordnade han växterna efter de af honom själf uppställda grundsatser. Det ärofulla sätt, på hvilket akademien upptagit honom till ledamot, och tillika nödvändigheten att nu med allvar tänka på stadgandet af sin existens, förmådde honom vid föreläsningarnes början, sommarsemestern 1735, att på universitetets svarta tafla slå upp ett anslag, hvori han under rättade studenterna att han vid terminens början skulle hålla en föreläsning om mineralogi och en om botanik. Strängt taget hade Linné icke rättighet att utgifva en sådan kungörelse. För att kunna hålla föreläsningar vid universitetet måste han vara promoverad; men dittills hade alltid penningbristen afhållit honom från doktors-promotionen och han var nu endast medicine kandidat. Då nu vid hans föreläsningar blef ett betydligt tillöpp af studenter, så att till och med flera docenters auditorie-salar stodo tomma, emedan alla ville höra den unge kandidaten som framställde sitt nya system med en entusiasm, en klarhet och tillika med en elegans i uttrycken att sådant var sällsynt, då uppstod afund hos några docenter, och en af dem, doktor Nic. Rosén, en ung man, knappt ett år äldre än Linné, klagade hos akademiens styrelse öfver hans föreläsningar. Styrelsen, som i anseende till Linnés lysande snillegåfvor och omfattande kunskaper kanske eljest skulle tegat stilla, måste nu, då en bestämd anklagelse gjordes, gripa sig an och förbjöd honom att hålla vidare föreläsningar. Med ängslan hade den inför styrelsen inkallade Linné hört detta utslag, och då han kommit ut ur rummet, der detta förbud delgafs honom, mötte han sin anklagare doktor Rosen; full af förbittring drog han sin värja och ville anfälla denne. Linnés vänner och de kringstående afväpnade honom visserligen, men Rosén ingaf ånyo

hos styrelsen en anklagelse mot honom, denna gång för det han försökt anfalla Rosen. Utan Linnés beskyddare professor A. Celsii mellankomst och förmedling, skulle det unga snillet sannolikt blifvit relegerad. Detta skedde visserligen icke, men hans föreläsningar förbjödos och ej heller hade han något hopp att snart förvärfva doktorsgraden, emedan de till promoverandet nödiga penningarne ännu alltid felades honom.

(Forts.).

Naturvetenskapliga skizzer och notiser

4.

Har vattnet färg?

Den som sett hafvets azurblå färg, och sedan fyller ett glas med hafsvatten, men finner detta klart som luft, gör sig med rätta den frågan, hvarifrån kommer hafvets präktiga blå färg? Vanligen härleder man stora vattenytors blå färg från afspiegelandet af himmelens, likasom vattnets andra färger förorsakas af bottenens och de ämnens, hvilka finnas inblandade i vattnet. För någon tid sedan har likväl *Bunsen*, en bekant tysk naturforskare, anställt ett försök, som lätt kan eftergöras, och som visat att det renaste och klaraste vatten verkligen har blå färg, ehuru den, likt luften, är för svag när det ej skådas i massa. Med en blandning af kinnrök och vax svärtade *Bunsen* invändigt ett i en ändan med en lång kork tillslutet glasrör af omkring 6 fots längd och två tums diameter. Så långt korken räckte var alltså glaset bart när den åter urtagits. I denna från den svarta betäckningen fria ändan, satte han en liten hvit postlinspropp, och efter den en kort kork, som täppte röret. Genom den motsatta eller öppna ändan inhållde han kemiskt rent vatten, och då han betraktade postlinet genom den 6 fot långa vattenpelaren visade det sig blåfärgadt. Färgen blef mera matt ju mera vatten han åter hällde ur röret. Vid detta försök kunde någon inverkan af himmelens färg icke komma i fråga; att postlinet syntes

blått, kan endast härröra från vattnets egen färg.

Bamburöret.

Hvarje land erbjuder vanligen sina inbyggare någon inhemsk växt eller någon sådan som blifvit gjord inhemsk, för fyllandet af åtskilliga behov. Spanien har sin *Esparto*, ett slags gräs, hvilket liksom ersätter jern, träd och läder — hinduen har sitt jettestora bamburör. *Alexander Hunter* har gifvit en noggrann beskrifning derom, hvaraf man ser dess mångfaldiga användande. Bamburöret, som är en verklig gräsart, förekommer störst i *Burnah*, der dess leder blifva 10 till 12 tum i diameter och 20 till 24 tum långa emellan bladknutarna. Som dessa leder äro ihåliga emellan knutarna, så kan hvar sådan led begagnas som ett kärl af icke obetydlig rymd. Alltefter jordmånen är växtligheten utomordentligt olika; medan röret i sandig och höglänt jordman blir endast 8 till 10 fot högt, uppnår det i sumpig mark och isynnerhet på dyga flodstränder en höjd af 90 till 100 fot, och som det rikt utgrenar sig bildar det jättelika skogar, hvilka sedda ofvanifrån på långt afstand likna ängar, och äro så i verkligheten, om man med äng förstår en trakt som är bevuxen med gräs. Bamburöret har kanske den snabbaste växtlighet; på 24 timmar kan det tilltaga 18 tum i längden. Man har anmärkt, att ingen planta har ett så mångfaldigt och så högst olika användande som bamburöret. De unga bladen begagnas till boskapsfoder; ett afkok på fröna är ett medel mot feber hos boskapen. Af de unga skotten på honplantorna göras pilar. Skotten på hanplantorna äro de som utföras till Europa och der nyttjas till metspön. De unga sidoskotten användas till spikar och pluggar. Halmen gör tjenst som stöttor, pälar, taksparrar, bjelkar, dörrar, fönsterbågar; hela byggnader uppföras endast af bambu; papper och packduk göres äfven deraf. De späda skotten insaltas och utgöra då en väsentlig beståndsdel af den ryktbara *Chow-chow-sylten*. Af de ihåliga halmlederna för-

färdigas allehanda dosor och kärl, af hvilka isynnerhet de lackerade från Burmah äro utmärkta. Bland en stor mängd andra sätt att använda bamburöret, är afven att deraf förfärdiga musikaliska instrumenter och blåsrör.

Lucilia Hominivorax,

den *menniskoätande Lucilia*, är det hemska namnet på en fluga, som står i tjänst hos civilisationens och folkbefrielsens förkämpe Napoleon III. Enligt i *Annales de la société entomologique de France* pålagas de deporterade i Cayenne på ett förskräckligt sätt af denna fluga. Dess larver utveckla sig till betydligt antal i näsans inre, och förorsaka derigenom den olyckliges död. Sagesmannen, d:r *Coquerel* i Paris omtalar att dessa fall temligen ofta förekomma, och äro så mycket farligare, som första tecknen till den förskräckliga sjukdomen knappast märkas af den sjuke. Det berättas om flera af dem att de nästan alldeles förlorat näsan. Flugan, som är afbildad i den omnämnde tidskriften, är af spyflugans storlek och har stålblå färg.

Humoristiskt Allehanda.

6.

Då general Custine år 1792 inbröt i Pfaltz med franska rhen-arméen och var sysselsatt att strida utanför Speyers stadsportar, mötte han i slagningens tumult en af sina vänner, general Houchon som midt under värsta knurreget trängde emot fienden. Custine ropade åt honom att den fiendtliga hären var så godt som fången (prisonier), men Houchon förstod icke under stridsbullret så riktigt hvad han sade, utan trodde att Custine, hvilken var en stark snusare, begärde en pris snus. Han kastade därför vackert åt honom sin dosa och red vidare. Custine kunde icke förklara sig hvarföre Houchon just nu föll på den idéen att bjuda honom på snus; men som han en gång hade dosan och hans egen dertill var tom, fann han icke påhittat så dumt, utan skulle just öppna den, då plötsligen

en Maintznerhusar kom sprängande emot honom med höjd sabel. I detta ögonblick räddade dosan och generalens själsnärvaro hans lif. »Att man icke en gång kan få taga sig en pris snus i ro» utropade han och kastade snuset i ögonen på husaren, som genast släppte sabeln för att gnugga sina ögon, hvarunder generalen lugnt tog honom till fånga.

Minnesblad.

6.

Allt är fåfänglighet under solen. Karthago grundade sin makt på guld, Rom på jern. Lacædemon på lagen. Athen på folket. Men rosten fräter guld och jern, och den af människor stiftade lagen är underkastad förändring, likasom folket. Blott det riket skulle ingen ända hafva, hvars stiftare regerar högt öfver alla solar, och hvars lag är: kärlek, rättfärdighet, de enda grundvalarne för en salig, evinnerlig frid.

7.

Icke något vidunder kan rasa så fruktansvärdt, som, enligt historiens vittnesbörd, ärelystnaden rasat vid hofven. Beherrskad af henne dödade maken sin maka, modern det värnlösa barnet, sonen sin far, brodern sina bröder. Och likväl delar ärelystnaden samma öde som penningegirigheten: de äro begge en såpbubbla.

Prisuppgifter.

Charad N:o 5.

Mitt första vara lär en fint
Af *Ibis*, som man sport.
Det för oss, ledigt och geschwindt,
Långt bort till fjerran ort.
Att nalkas i *mitt andras* fjät,
Är gossens ljufva lott:
Men, om en qvinna dristar det,
Är hon ett oting blott.
Mitt hela icke mycket högt
På samhällstrappan står:
Dess lif så mödosamt och trögt
Förflyter, år från år.
Dess förman var dock stor, en gång,
Och prisas än i skaldens sång.

Gåta N:r 6.

Du arme man! hur skall med dig det gå?
När man och hustru återfå hvarandra.
Då skall din hustru likväl ej uppstå
för att i himlen vid din sida vandra.

Pris:

En vacker gravry.

Lösningar emottagas till den 15 Mars d. ä.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS J. & A. RILS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Den svenske Humboldt.

(Forts. fr. föreg. N:r).

I denna belägenhet, då, såsom han sjelf sedermera alltid tillstod, förtviflan var nära att öfvermanna honom, fick han af ett antal rika adliga studenter det anbudet att de under hans ledning skulle företaga en vetenskaplig resa genom Dalarne. Linné gick in derpå och företog resan i sällskap med sju unga, förnåma studenter, hvaribland äfven befunno sig sönerne af landshöfdingen i Dalarne baron Reuterholm. Denne, som sjelf var en varm vän af naturvetenskaperna, intresserade sig lifligt för Linné, och vid de resandes återkomst till Fahlun, gaf Reuterholm den unge naturforskaren det rådet att der börja en serie af vetenskapliga föreläsningar. Linné, som icke såg någon utsigt till framgång i Upsala, följde vinken och grundlade derigenom sin lycka. Efter kort tids vistande i Fahlun lärde han der känna den vackra Sara Louise Moré, enda dottern af den skicklige och tillika välmående läkaren Moré (Moræns). De begge unga personerna fattade böjelse för hvarandra, och flicans fader gaf honom på hennes förbön de nödiga penningarne till en promotionsresa till Holland.

Det var nemligen då brukligt i Sverige att alla de som ville ernå en akademisk värdighet t. ex. doktorsgraden, promoverade vid ett utländskt universitet och de medicine studerande brukade då besöka universitetet i Harderwyk i holländska provinsen Geldern. Det var i April 1735 som Linné anträdde sin resa från Stockholm öfver Köpenhamn genom Jutland och Schleswig-Holstein till Hamburg, der han uppehöll sig några veckor. Hamburg hörde

då till de få tyska städer, der en ganska lifligt litterär och vetenskaplig anda herrskade och der till följe af åtskilliga omständigheter men isynnerhet genom handeln en mängd värderika naturalie-samlingar funnos hos privata personer. Linné kunde icke passera förbi sådana skatter utan att åtminstone helt flyktigt taga dem i betraktande.

I en af dessa privat-samlingar fanns bland annat ett såkalladt naturunder, en sjuhöfdad vattenorm, hvarom beskrifningar då cirkulerade genom alla tidningar, likasom nu den stora sjöormen, som en sjökaptan påstår sig hafva sett vid Goda Hoppsudden, en annan vid ön Madagaskar och en tredje kaptan i vestindiska farvatten, i närheten af Antillerna. Köpmannen, i hvars naturaliekabinett denna sjuhöfdade vattenorm fanns, hade erhållit den såsom säkerhet för ett lån, hvilket måste hafva varit ganska betydligt emedan konung Fredrik IV af Danmark, som gerna önskade ega ormen, förgäfvos bjudit pantegaren ett pris af 50,000 thaler. Oaktadt en mängd lärda sett och noga beskrifvit detta naturligtvis döda kuriosum, förekom likväl naturens lek Linné något misstänkt och han undersökte derföre misstostret med ett förstoringsglas, hvarvid han upptäckte att ormens sju käkar med dess spetsiga tänder voro käkarne af små vesslor (*Mustela vulgaris*), hvilka blifvit af den som förfärdigat konstverket öfverdragna med en ormhud. Föröfrigt var allt så skickligt gjordt att mindre öfvade ögon än Linnés lätt skulle kunnat misstaga sig. Afslöjandet af detta »underverk» förorsakade mycket larm och skulle till och med hafva bannlyst följder för Linné; men på sina vänners inrådan afböjde han detta derigenom

att han snart derefter lemnade staden och fortsatte sin resa till Harderwyk, der han d. 27 Juli 1735 promoverades.

Ändanålet med hans resa var nu vinnnet, men det oaktadt beslöt han att ännu någon tid kvarstadna å Holland. Han hade flera orsaker dertill. Holland var då en af de rikaste och mest blomstrande stater i Europa. I nederländska hamnarne lågo alla nationers skepp, och från Ostindien, Westindien, Japan samt från de afrikanska besittningarne, anländer dagligen fartyg, från den tunga tremastaren till den snällseglande briggen, lastade med de tropiska ländernas produkter, hvilka upplades i Antverpens, Amsterdams och Rotterdams stora depöter, för att derifrån försändas till det öfriga Europa. De dyrbara kryddor, som den tiden blott förekommo på de rikas och förnämns bord: kanel, vanilj, saffran, muskottblomma, ingefära, peppar, och andra kryddor, hvilka understundom uppvägdas med guld, voro i tusentals säckar och kistor upplagde i köpmännens magasin och büro vittne om deras rikedom. Denna utveckling af handeln och sjöfarten hade i Nederländerna frambragt ett välstånd, som ännu möter den resandes öga. Författaren, som år 1854 genomreste Holland, blef derom öfvertygad. Detta lands inbyggare hafva egentligen eröfrat det från hafvet, mot hyars anfall det ännu i dag måste försvara sig medelst dammar och fördämningar. Dess af gröna stränder infattade kanaler, på hvilka talrika brokigt målade fartyg, såkallade treck-schuyten, fara fram och tillbaka, dess vidsträckta, gräsrika ängar, med de betande vackra boskaps-hjordarne, de runda, af röd tegelsten byggda väderqvarnarne, hvilka ligga öfverallt kringspridda i landet, att icke tala om de vänliga byarne med deras gröna, hvita, röda, blå och gula hus, allt detta gifver landet utseende af en park, i hvilken den rike egaren förenat allt ett vackert landskaps behag. Detta välstånd, denna lifliga handel och den genom sjöfarten tillvägabragta förbindelsen med aflägsna länder bidrog mycket till utveckling af vetenskaperna, isynnerhet

naturvetenskaperna samt bland dessa särskildt botaniken. Med skeppen erhöles de rika nyheers en mängd tropiska växter, hvarmed de pryddes sina gods, och de holländska universiteternas botaniska trädgårdar fingo på samma väg dessa rika skatter af växter, som gaf dem europeisk ryktbarhet. De rika köpmännen skydde inga kostnader för att göra sina trädgårdar fullständiga. Den nationella passionen för tullpaner gick ända derhän att en enda tullpanblomsterlök någongång kunde betalas med 1000 dukater och deröfver; enskilda personer använde understundom öfver hundra tusen gulden på sina trädgårdar. För Linné, som här fann så rikt ämne till studium, var detta land en verklig skatt. Liksom Peter den store kallade Holland det land der han gjort sina sista studier och ansåg Saardam som en högskola, der han arbetat med timmermansyxan, likaså var äfven Holland för Linné den skola, der han fulländade sina studier.

Af en lycklig händelse, sammanträffade han med Boerhave, det 18:de århundradets berömda läkare. Den unge naturforskaren meddelade den ryktbare, redan 68-årige läkaren sitt nyss uttänkte system öfver växternas indelning, och Boerhave blef genom detta snillrika arbete så intresserad för Linné, att han bad honom om ett besök. Boerhave bodde då i Leyden, der han var lärare vid universitetet. Linné kom och Boerhave förde honom ned i sin trädgård, der han visade honom en mängd exotiska växter, kanske för att öfvertyga sig om den unge mannens kunskap. Men snart märkte han att svenskens kannedom i botaniken vida öfverträffade hans egen, och fattad af beundran bad han Linné kvarstanna i Holland, der han säkert skulle göra sin lycka. Vid afskedet gaf han honom ett rekommendationsbref till professor Burmann i Amsterdam, som mottog honom på det vänskaplighste. Så förflöt vintern och Linné beredde sig nu på allvar att återvända till fäderneslandet, men fick en inbjudning af Amsterdams borgmästare, doktor Georg Clifford, att besöka honom på hans landt-

gods Hartecamp vid Haarlem. Denne man var tillika direktionsledamot i holländsk-ostindiska kompaniet samt en af de rikaste män i Holland. Boerhave hade utverkat denna inbjudning. Clifford var en varm vän af naturvetenskaperna. Hans naturalie-kabinett på Hartecamp var ett af de rikhaltigaste och fullständigaste; hans dervarande botaniska trädgård, hvilken han anlagt med enorm kostnad, var målet för alla botanister, som besökte Holland. Bekantskapen med Clifford skedde af följande anledning. Kort före Linnés tillämnade återresa till Sverige besökte nemligen Clifford professor Boerhave, som var borgmästarens läkare, och Clifford beklagade sig då öfver täta hypokondriska anfall, för hvilka han nyligen varit utsatt. Boerhave, som kände orsaken till denna sjuklighet — ett något sybaritiskt lefnadssätt isynnerhet beträffande bordets njutningar — rådde honom att antaga en skicklig läkare, som skulle vistas i hans närhet, för att genast vara till hands vid de omnämnda anfallen. Vid mera betänkliga attacker borde han likväl genom bref konsultera Boerhave.

”Ert förslag behagar mig rätt mycket” — svarade Clifford — ”men hvar skall jag finna en sådan man?”

”Han är redan funnen” — svarade Boerhave. ”Det är den unge svensken, som tillika är en utmärkt botanist och som rätt gerna skulle vilja öfvertaga uppsigten öfver er trädgård på Hartecamp.”

Resultatet af detta samtal var ofvannämnde inbjudning till Cliffords landt-gods. Borgmästaren förde Linné i sin trädgård och under det de promenerade derstädes, utvecklade den unge botanisten en sådan kunskap om växt-riket, att Clifford erbjöd honom fri bostad, fritt vivre och 365 dukater i årlig lön, om han ville qvarstanna hos honom. Linné antog anbudet med glädje och flyttade till Hartecamp, der han nu fullkomligt hängaf sig åt sitt älsk-lings-studium. Ännu samma år, 1736, utkommo hans ”*Fundamenta botanica*” och ”*Bibliotheca botanica*”, i hvilket förstnämnde verk han i 365 satser upp-ställde grundvalen för sitt nya system;

det sednare verket innehöll förteckning och beskrifning på alla dittills kända växter. Begge arbetena gjorde betydligt uppseende, och på samma gång man i Frankrike, hvarest Tournefortska systemet var det herrskande, med häftighet angrep honom såsom nyhetsmakare i vetenskapen, blef han utnämnd till ledamot af kejsarliga & kungliga akademien för naturforskare (ett af de äldste lärda sällskaper i Tyskland). Enligt ett inom sällskapet vedertaget bruk, erhöi han binamnet *Dioscorides Secundus*. Samma år företog han på uppdrag af Clifford och i trädgårdens angelägenheter en resa till England, der han sammanträffade med detta lands ryktbaraste botanister; dessa måste, trots sin motsträfvighet, antaga hans nya system och de egnade största högaktning åt hans vidsträckta kunskaper samt beundransvärda skarpsinnighet. Men grunddragen i detta nya system bestodo deri att i motsats till de hittills gällande systemerna indelades växterna efter antalet, formen och läget af deras befruktningsdelar (ståndare och pistiller) i klasser och ordningar. Att här uppräknas Linnés systems 24 klasser, af hvilka hvarje åter sönderfaller i flera ordningar, är här icke nödigt, då sådant finnes omnämndt i hvarje botanisk lärobok, hvarest åtminstone för nybörjare det Linnéska systemet ännu alltid följes*).

Men hvilken möda, hvilka ansträngningar, kostade det icke Linné, innan han kunde fastställa detta system och bevisa dess riktighet. Omkring tiotusen växter voro då kända; (nu räknar man öfver hundra tusen) och af detta antal hade Linné till år 1737 på det nogaste undersökt icke mindre än åttatusen. Dertill kom uppfinnningen af nya, kortare och bättre betecknande namn på de enskilda växterna, emedan de dittillsvarande för sin längd och vidlyftiga sammanställning voro ett ganska besvärligt hinder vid studerandet af botanik. Vi vilja t. ex. anföra växtnamnet ”*Monolassiocalleniomenophyllum*”,

*) Det andra systemet är det naturliga af Jussieu; Linnés system kallas äfven det konst-lade.

hvilket namn ej var bland de sällsyn-
taste och längsta.

Och detta herkuliska arbete fulländade Linné på knappt ett år. Men de naturliga följderna af så stora ansträngningar kunde icke uteblifva. Linné insjuknade allvarsamt och måste flera månader ligga till sängs. Slutligen anfölls han af hemsjuka; han längtade efter sin fästmö, och såsnart han tillfrisknat, ämnade han återvända till Sverige; dock beslöt han att först resa till Paris. I medlet af Maj 1738 anlände han till Frankrikes hufvudstad. Hans rykte hade föregått honom, och han fann i bröderna Jussieu och i Reaumur varma vänner. Vetenskaps-akademien utnämnde honom till sin korresponderande medlem och betygade honom sin tacksamhet för hans forskningar. Blott Tourneforts och Vaillants inbitna anhängare voro förbittrade på honom för hans nya satser, och trots den ofvannämnda ärofulla utnämningen af Frankrikes vetenskaps-akademi, fanns det många lärda i Paris, hvilka gäckande sade: "*C'est un jeune enthousiaste, qui brouille tout, qui n'aura d'autre mécite et de gloire, que d'avoir mis l'anarchie dans la botanique.*"

Efter fyra veckors vistelse i Paris begaf han sig slutligen till Sverige.

I Stockholm der han bosatte sig som praktiserande läkare, ville i början icke lyckan gynna honom; man visste att den unge doktorn sysselsatte sig mera med botaniken än med läkarekonsten, och derföre hade man icke något riktigt förtroende för honom.

Flera veckor förgingo innan han blef kallad till någon patient. Dock öppnades vägen för honom sedan han återställt en vän, hvilken lidit af en långvarig sjukdom och förgäfves anlitat Stockholms berömdaste läkare. På en gång kom hans namn i hvar mans mun och framför hans port stannade oupphörligt ekipager för att afhämta honom till de förnämsta hus.

Bland andra kallades han äfven till en riksrådsfru, som plågades af en häftig hosta. Linné ordinerade ett botemedel, som hon ständigt kunde föra med sig i en elegant bonbonnière. Några dagar deref-

ter var fete på kongl. slottet och drottning Ulrika Eleonora satte sig händelsevis vid samma spelbord som riksrådsinnan. Denna anfölls då af hostan och tog ur sin bonbonniér en af de små piller, som Linné ordinerat. "Hvad gör ni?" frågade drottningen. Damen svarade att hon i dessa piller hade ett förträffligt medel mot hostan, och nämnde dervid doktorsnamn.

(Forts.)

Naturvet. skizzer och notiser.

7.

Korpen (*Corvus corax*. Linné).

Bland kråkfågelslägtets arter står korpen i alla hänseenden främst. Kråkor, kajor, skator känner något hvar, emedan man ofta har tillfälle att se huru de bygga och bo, i människornas grannskap. Med korpen är bekantskapen icke så lätt; emedertid förtjenar den att göras, huru mycket korpen undandraget sig den. Han älskar icke något innerligare förhållande till människorna och söker att undvika hvarje förtrolighet från deras sida. Man finner honom derföre blott på glest bebodda ställen, på berg, i tätta skogar, på klippiga hafskuster och i andra trakter, der han kan lefva ostörd. Vid gränserna af vår verld del lefver han i bättre förhållande med jordens herrar; isynnerhet är detta fallet i södra, östra och norra Europa, möjligen derföre att människorna i dessa länder icke äro så elaka, som i vestra och medlersta Europa, der ej sällan de motverka korpens oskyldiga nöjen och handlingar. Derföre är han i Tyskland, Frankrike o. s. v. sällsynt under det han i Sverige så väl som Grekland, i Spanien så väl som i Ryssland kan kallas allmän. För ofrigt inskränker sig hans verkningskrets för ingen del inom Europa, utan den sträcker sig långt utom detsamma. Kamschadalerne veta att berätta om honom så väl som Grönländarne; Araberne såväl som Lappen; Finnarne och Tunguserne njuta äran af hans bekantskap; ja till och med på Godahoppssudden skall han förekomma.

Man kan icke säga, att han föredrar södern framför norden eller östern framför vestern. Det är honom godt att vara öfverallt der icke menniskan stör honom.

Hans favoritställen äro alltid förträffligt valda. Han bebor ett stort jagtområde, och sätter isynnerhet värde på dess produkters mångfald. Trakter, der skog och fält, ängar och vatten omväxla, äro hans mest omtyckta vistelseorter, emedan han här finner mesta föda. Hafskusten eller ett berg i söder ersätta fullkomligt för honom slättlandet; man ser honom till och med icke alltid ensam på sådana ställen, såsom på de sistnämnda, utan understundom i flockar: så räknades en gång på *Sierra-Nevada* i Spanien en flock, som bestod af omkring femtjo.

På sådana för honom passande boningsorter gör sig korpen snart bemärkt. Den stora, ståtliga fågeln observeras lätt och på långt håll höres hans starka röst, som vanligen ljuder kraach, kraach, sällan krach, men vid stor munterhet kloog, kloog. Kännaren urskiljer honom lätt på hans ädla stolta hållning från alla öfriga kråkfåglar; under hans vackra, prydliga och viga flygt genom de långspetsiga vingarne och den starkt afrundade skjerten; då han sitter, genom hans storlek, som öfverträffar kråkans betydligt. Dessutom igenkänner man honom med säkerhet genom den vördnad, som hans stams medlemmar så väl som andra fågelsläkten visa honom.

I morgongryningen börjar han genomströfva sitt jagtområde. Detta gör han ensam blott då honan ligger på ägg eller ungar, men eljest alltid åtföljd af henne; äfvensom af ungarne, så länge dessa äro små och oerfarna. Han lemnar försigtigt sin sofplats och höjer sig snart i luften, alltid utom skotthåll. Här flyger han majestätiskt, och då han spanar efter rof svärfvar han ofta stora sträckor, utan att göra ett vingslag, kanske då och då upp- och nedstigande i vackra skrufformiga kretsar. Vid hastigare flygt rör han vingarne raskt; vid promenadflygt roar han sig understundom i luften, med gymnastiska

kullerbyttor och nedstörtar flera famnar, för att med en ny omkullring åter höja sig; men i allmänhet glömmar han icke den honom egna värdigheten. När han svärfvar öfver berg, närmar han sig gerna marken; men öfver dalarne flyger han nästan alltid i jernhöjd med de dem omslutande bergen. Dervid undfaller likväl ingenting hans skarpa öga med hvilket han genomforskar dalarna, lika väl som höjderna. Om han funnit en åtel närmar han sig alltid med största försigtighet. Ett as omkretsas flera gånger allt lägre och lägre, innan han beslutar sig till att nalkas marken. Här går han med verkligen kunglig värdighet, samt håller dervid kroppen upprätt och nickar betänksamt med hufvudet. Till och med sedan han framkommit till läckerheten stadnar han och liksom pröfvar dess värde. Sedan ser han sig misstroget omkring och tager sig en bit, men tittar genast ånyo uppåt och lyssnar åt alla håll. Så afbryter han oupphörligt sina måltider. När han blifvit mätt, börjar en behaglig, men derföre icke sorglös hvila. Han putsar något litet sina fjädrar, sedan han förut rengjort näbben, och promenerar stolt af och an. Vid ringaste tecken till fara tager han två ansatser och svingar sig upp i luften.

Under egentlig jakt är han dristigare. Han störtar sig på små foglar och då medelstora däggdjur äro någorlunda utmattade, angriper han dem med sin skarpa uäbb så att håren flyga omkring. Då hans offer försöker fly, motar han det genom att angripa dess hufvud, hvarigenom den förföljde tvingas att vända om. På detta sätt ansätter han till och med temligen starka djur och plågar dem bokstafligen till döds. Han hackar upp fiskar genom isen och fångar dem lefvande om de råkat in på grundt vatten; kräldjur förföljer han springande och dödar dem medelst hugg af sin näbb på hufvudet; snäckor och musslor krossar han genom att låta dem falla mot klippor.

Under liggtiden och då ungarne äro halfvuxna mångdubblas hans ströftåg, emedan ungarne behöfva mycken föda, och begge föräldrarne måste arbeta för

dem. Korphonan lägger sina ägg tidigt på året. Redan i Februari sker parningen; hanens läckljud dervid låter *klak, lak, lacke, leck*, eller *klak, klak* och *kurr*, eller ock börjar han med ett snatrande tema, som på mångfaldigt sätt varierar och vida öfverträffar skatans. Honan svarar efter bästa förmåga på denna kärleksförklaring. Sedan de roat sig med att flyga hit och dit, användes vanligen tiden af begge till att bygga boet; hanen skaffar då fram materialerna; honan ordnar och använder dem. Boets underlag består af torrt ris, ofta pinnar af tumstjocklek, jemte jord och lera; sedan följa finare qvistar och rötter, stjelkar m. m. och derpå komma det egentliga, af bast, mossor, gräs etc. sammansatta, samt med hår och ull fodrade boet. Hela bostaden motstår fullkomligt ett hagelskott, isynnerhet som dess belägenhet dertill bidrager. Ty om nästet är byggt i ett träd, så väljes alltid dertill det starkaste, högsta och mest grenlösa. Sålunda föredrager korpen t. ex. barrträden, emedan de hafva en slätare stam och han anlägger gerna nästet på torra grenar, hvarigenom uppklattrandet blir lifsfarligt. I bergsländer är nästet anlagdt på de högsta bergspetsarne, under öfverhängande klippor. Korpen bygger äfven bo i förfallna bergslottar, eller andra gamla murar: men öfverallt på de mest otillgängliga ställen.

I början af Mars lägger honan 3 eller 4 grågröna, mörkprickiga och fläckiga ägg. De äro mindre än hönsägg och päronformiga. Honan ligger ut dem ensam, men så länge hon ligger på dem och på ungarne, förses hon med föda af hanen, som håller henne sällskap under detta enformiga bestyr. Så snart ungarne utkläckts, skrika de häftigt, äro alltjemt hungriga och uppspärra sina näbbar mot himlen, hvilket redan i bibeln anmärkes. Så snart de kunna stå, trampa de ihop boet och hålla det med örsorg fritt från ohyra. Äfven då de äro i fångenskap, gå de baklänges hvarje gång de vilja göra sin talf.

Begge föräldrarne älska utomordentligt sin afföda, samt uraktlåta ej någon försigtighet för boets vård. Redan under byggandet af detsamma speja de

åt alla håll innan de begifva sig ut på anskaffning af materialier; men ännu mera misstroigna äro de då ägg och ungar tillika skola beskyddas. Om nästet förstöres före äggläggningen, bygger korpen ej vidare något det året, och lägger ej heller ny kull om den första blifvit förstörd. Men har äggen lyckligt blifvit värpta och kläckta, så fördubblar han sin fintlighet och omsorg till deras beskyddande. Om en människa nalkas nästet låter han den ej komma närmare än omkring hundra steg, utan flyger ljudlöst bort. Snart derpå återkommer han, men tillräckligt högt, svärfvar öfver nästet och spejar. Hans misstroende blir gränslöst om en människa länge uppehålla sig under nästet. Då förorsakas honom mycket bekymmer af den minsta förändring i nästets omgifning: en koja som uppbygges är icke egnad att lugna honom: han ser fara öfverallt. Under sådana omständigheter låter han de så ömt älskade ungarne hungra i flera timmar, men tröstar dem uppifrån så godt han kan. Så snart fienden lemnat stället, är han genast åter hos dem och ersätter nu allt hvad han försummat. Men skulle nästet verkligen bli borttaget, då sätta sig föräldrarne utom skott-håll i ett träd och uppstämna sorgsna klagoskri, men äro nog kloka att hålla sig på afstånd från sin fruktansvärda fiende, väl begripande att alla deras ansträngningar nu mera äro fåfånga. Träffas åter korpen eller korphonan själf af jägarens skott så uppfylla de ändå noga all sin föräldrapligt äfven om de äro dödligt sårade.

En ur boet tagen unge blir snart tam. Korpen kan fodras för billigt pris, emedan han förtär allting som är ätbart. Han lefver i fångenskapen ända till hundra år, efter hvad sagan förmäler. Han vänjer sig lätt vid sin husbonde och lär sig inom kort tid att känna honom, icke blott på rösten utan äfven på gången. Han lystrar till det namn som gifves honom och svarar när han kallas. Min far egde en körp, som hette Jakob. Fågeln sprang fritt omkring i hela huset och på gården, samt började sitt språkstudium kort efter fångenskapen. Han lärde alla ord efter

min fars röst och eftersade dem så förvillande likt, att flera personer kommo in i huset, »för att besöka herr pastorn, som de hört tala.» I början lärde sig korpen blott ordet Jakob, men sedermera eftersade han äfven de tillsägelser, som han vanligen fick, och ropade: Jakob, kom hit, nå, kom då Jakob! Här-efter inlärde han sig att säga Rudolf, och ropade till den som hade detta namn så ofta han såg honom, att han skulle komma in. Hans första vårdarinnna var en piga vid namn Vilhelmina, och hon helsade honom om morgnarna med ett »god morgon Jakob!» då hon gaf honom mat. Han lärde sig dessa ord, men sedermera äfven åtskilliga andra, till Vilhelminas stora förtret, icke blott utantill utan använde dem äfven praktiskt, t. ex. då han ropade: »Maria, stig upp, vakna då!» En annan piga hette Kristina; detta svåra namn förorsakade honom i början mycken möda att uttala; likväl gaf han sig ingen ro innan han lärt sig det och kunde väcka äfven henne. Ingen brydde sig om att lära honom tala; han lärde sig själf allt och var outtröttlig till dess framgång krönte hans ansträngningar. Han icke blott talade, utan efterapade äfven gårdshundens, skällande, och morrande, dufvornas, kuttrande, hönsens kacklande och barnens skratt.

På gården agerade han sömt enväldig herrskare. Höns och gäss drefvos i skock framför honom; äfven anföll han hunden, som ofta retades af honom; denna dölde väl icke sin harm öfver fogelns oförskämhet, men gjorde honom likväl ingen skada. För att fördrifva tiden retades korpen med den öfriga boskapen, eller ock lekte han med åtskilliga småsaker, som han understundom gömde, liksom äfven alltid den kvarblifna maten. Med gårdstuppen slogs han dugtigt; hönsen jagade han från deras mat; till och med gässen och ankorna måste vika för honom.

En annan korp, som min far egde, angrep till och med små barn, samt dödade och förtärde höns. Denna korp blef man nödsakad att döda.

Författaren *Lenz* hade en korp som anföll alla främmande och stundom bet dem. Då husets matmoder hotande

ropade till honom: »Du, du, akta dig!» lärde han snart dessa ord och ropade dem till sin motståndare. Denna fågel lemnade gården endast då de derstädes vistande ankorna ville ut och promenera, då han skyndsamt dref dem hem igen.

Engelsmannen *Hall* berättar om en korp, som lefde i ett värdshus; den var inlärdd att ropa eller drifva fram hönsen när de skulle matas. En dag hämtade han ur handkammaren alla silfverskedarne och lade en sådan framför hvarje höna samt skötte för öfrigt värdskapet bland sina bordsgrannar.

Denna anekdot erinrar om en annan, något naturligare, som *Nauman* berättar: »En gosse hade tagit en korpunge ur boet och uppfödd honom. Efter omkring tio dagar, då korpen kunde äta själf, fick gossen äfven ett par vackra kråkor, hvilka han födde med kött. Kråkorna mottogo då under mycket skrik sin mat ur sin vårdares händer. Detta tycktes gripa den unga korpens känsla, och han öfvertog själf vårdarens bestyr med matningen. Så snart kråkorna ville hafva föda, framräcktes den af korpen. Gossen behöfde sedan blott anskaffa den; matningen besörjdes af den unge korpen, och han tröttnade icke dervid, till och med då han efterhand fick nya kråkor att mata.

Äfven gamla korpar få understundom en sådan lust att hafva fosterbarn; dock blifva dessa icke sällan i all vänskap kämbart plågade. Naturforskaren *Pretruisky* i Galizien egde en korp, som själf valde sitt sällskap. Man hade engång gifvit honom till sällskap en fångad skata. Sällskapet måste hafva behagat honom; ty redan följande vinter då andra skator infunnö sig i närheten af hans bur, började han jaga dem, så snart han utsläpptes. Sedan dess fångade han en skata, så ofta han fann tiden lång; han höll då denna mot marken och skrek så länge, till dess hans vårdare kom för att taga henne. Men denne vågade icke släppa henne lös utan måste sätta henne i buren; om han underlät detta så fångade korpen nya skator ända till dess han fick sin vilja fram.

Äfven en hjelte.

I Twer-guvernemetet i Ryssland lefde år 1804 en familj, hvars äldste son redan fallit i kampen mot fienden. I motsägelse till den lag, som ur en familj blott fordrar en son för militär-tjenst, hade äfven den andre blifvit utskrifven, och till och med den tredje sonen bortfördes. I det lilla huset qvarblefvo en gammal fader, en jemrande moder, en blind och sjuklig dotter samt en fjerde son, som var en missbildad och till allt arbete oduglig dvärg. Förgäfves voro familjens böner att man skulle återgifva dem dess stöd. Elände och nöd kom modrens hjerta att brista: hon dog. Detta gick den bräcklige gossen djupt till hjertat; om han än kände sig alltför svag att genom sina händers arbete lindra nöden i huset, så ansåg han sig likväl kunna utföra en plan, som han uttänkte i en lycklig stund, och till hvilken han satte alla sina förhoppningar. Utan understöd, utan förespråkare, begaf sig den lilla gossen på väg till den nära sexhundra werst aflägsna kejsarstaden, för att sjelf hos Alexander bönfalla om sin broders frihet. Lefvande af de allmosor, som medlidandet räckte honom, anlände han efter oupphörliga besvärigheter slutligen till St Petersburgs portar. Hans mod sjönk vid anblicken af de höga tornen, den oöfverskådliga raden af stenmassor, vid förnimmandet af vagnarnas buller och menniskohvimlet rundtomkring honom. Ännu tyngre trycktes den rådvilla gossen af sitt elände och han darrade vid tanken att anropa herrskaran öfver allt detta om hjälp och att kanske sjelf tala med honom. Likväl blef han fast vid sin föresats. Himlen må veta huru han lyckades träffa en person, som satte historien om hans nöd på papperet. Med böneskriften i handen skyndade han till paradplatsen. Han kom för sent. Andra dagen felades honom mod att närma sig herrskaren midt ibland dennes lysande svit. Tredje dagen hade han öfvervunnit sin blyghet. Han kastade sig på knä för Alexander och höll sin böneskrift i höjden, en åtbörd, som icke kunde miss-

förstås. Kejsaren lät hämta skriften. Anblicken af den hjälplösa varelsen med omisskänneliga tecken af försakelser och elände, var alltför gripande, för att icke väcka deltagande. En timma sednare hade justitieministern Furst Lapuchin fått befallning att på det strängaste undersöka saken, och om förhållandet vore grundadt, låta frigifva dvärgens bröder, men att deremot ställa guvernören och de embetsmän, hvilka gjort sig skyldiga till en sådan lagöfverträdelse, till strängaste ansvar. Lyckligtvis för den nödställda familjen var Lapuchin en människovän. Brödernas frigifning skedde och den stackars dvärgen fick femhundra rubel för sitt besvär och sina umbäranden. Ännu visste denne icke hvad besked han skulle få, då ministern kallade honom till sig för att säga honom att en kibitka vore i beredskap att föra honom till hans bröder. Obeskrifligt var den olyckliges jubel; han kastade sig till furstens fötter, gret, skrattade och dansade på samma gång samt frågade oupphörligt om det var sannt att hans bröder fingo återvända till fädernehuset. Den kejsrerliga gåfvan ökade hans jubel, så att den lilla bräckliga kroppen trycktes vilja duka under för den alltför stora lyckan. Kibitkan förde den glädjedruckne gossen till Gatschina i sina bröders armar och i triumf foro alla tre till den torftiga fädernehyddan, der sedan kejsarens namn blott nämndes under välsignelser.

Prisuppgifter.

Charad No 6.

En rund figur *mitt första* är,
Som ritas hvarje stund.
På vår *mitt andra* tyda plär,
Kring hela jordens rund.
Mitt hela, fast det marken klär,
Förstöres dock i grund.

Gåta No 7.

Af döda jag omgifven är
Och sjelf om dem jag budskap bär.

Pris: En vacker Gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Mars d. 2.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Den Svenske Humboldt.

(Forts. och slut fr. föreg. N:r).

Morgonen derpå hämtades den unge läkaren medelst ett hofekipage till drottningen, som led af samma slags hosta. Han ordinerade sitt botemedel, drottningen erfor betydlig lättnad och Linné belönades med en läkaretjänst vid flottan. Sedan sålunda hans ekonomiska ställning blifvit betryggad, reste han till Fahlun, der han gifte sig med sin fästmö, mammals Moré. Ehuru det unga paret triffades väl i Stockholm, längtade likväl Linné efter en verkningskrets, der han kunde lefva för sin älsklings-vetenskap ännu mera oberoende än här, hvarest hans tjänst, som läkare vid flottan, upptog mycket af hans tid.

Snart yppade sig ett tillfälle att få denna önskan uppfylld. Några professorer i Upsala pensionerades och Linné ingaf ansökan att erhålla ett af de lediga embetena. Genom riksrådet grefve Tessins förord erhöll han det. Sålunda hade Linné uppnått sitt mål, hvad hans yttre lefnadsbana beträffade. Hans önskingar sträckte sig icke högre än att han ville blifva lärare i botanik vid universitetet i Upsala, och ehuru han erhöll lysande anbud från många håll, till och med från hofvet i Madrid, så afvisade han likväl alla och behöll sitt professors-embete.

Sedan vi sålunda med vår uppmärksamhet följt Linnés yttre förhållanden, äfvensom hans själsutveckling till denna höjd, återstår oss endast att skildra hans personliga och moraliska individualitet, samt hans sednare lefnadsbana.

Må vi först taga den sistnämnda i betraktande.

Under den tid han var professor blef Upsala ett af de ryktbaraste och mest besökta universiteter, dit studerande kommo från de aflägsnaste länder, ja till och med från Nordamerika. Linnés namn hade blifvit känt vida omkring. Om vi skulle uppdraga en paralell emellan denne store man och något snille af annan nation, så vore det blott med naturvetenskapens nestor, Alexander von Humboldt. Ty om än Humboldts vetande var mera universelt än Linnés, så inskränkte sig äfven dennes kunskap icke ensamt *κατ' ἐξοχήν* till botaniken, utan han följde såväl zoologien som mineralogien med sin uppmärksamhet. Att han här icke åstadkom så mycket som i botaniken, bör man icke förundra sig öfver, då man vet hvad det vill säga att vara *mästare i en af de tre stora kunskapsgrenarne*.

Blott i en punkt har Alexander von Humboldt företrädet. Under det denne ända in i senaste ålderdomen med frisk ungdomlig kraft meddelade världen de rika skatterne af sitt vetande, visade sig deremot hos Linné redan vid början af sextioalet en alltmera tilltagande minnesslöhet (enligt läkares uppgift förorsakad af ihållande nattarbete). Detta hastiga förfall af hans själskrafter, hvilka i ungdoms- och mannaåldern visat en så beundransvärd spänstighet, ökades då han år 1774, midt under en föreläsning i botaniska trädgården, träffades af slag. Han återhämtade sig visserligen småningom, men blott med ansträngning kunde han derefter tänka sammanhängande och hade till och med ytterst svårt för att tala.

Man gör dervid en intressant, om än mycket sorglig iakttagelse. För kort tid sedan cirkulerade i åtskilliga tyska tidningar en biografi öfver den utmärkte tyske skalden Willibald Alexis, hvilken man icke med orätt kallar den tyske Walter Scott. Författaren omnämner dervid att skalden led af en rubbning i sina själsförmögenheter, så att han understundom icke ens fann namn på de enklaste saker, som dagligen begagnades, under det han deremot timalt kunde underhålla de snillrikaste samtal. På samma sätt var det med Linné. När han ville äta måste han ofta uttrycka sig pantominiskt, emedan han icke mindes namnet på soppan, köttet, gaffeln eller skeden. I sammanhang dermed stod hans kropps förfall. Han kunde under de två sista åren knappt gå och ofta nekade tungan honom sin tjänst, så att han antingen alldeles icke eller blott otydligt kunde tala.

Kort före sin död, middagen kl. 12 den 10 Januari 1778, blef hans hjälplöshet så stor att man måste påkläda honom, leda eller bära honom i trädgården och då han skulle äta, måste han matas som ett barn.

Hans död väckte en allmän sorg icke blott i Sverige, utan äfven i hela den bildade världen. Alla länders akademier höllo sorgetal öfver honom och konung Gustaf III uttalade vid riksdagens öppnande år 1778 de ryktbara orden, hvilka hedrade såväl honom som Linné:

»Jag har förlorat en man, hvilken i hela världen var berömd, och som hedrade sitt fädernesland så mycket en medborgare förmår. Längre skall Upsala minnas den ryktbarhet, som Linnés namn förlänat det.»

Vi sluta denna lefnadsteckning med att gifva en beskrifning på hans personlighet. Linné var af medelstorlek och hade en stark och smidig kropp. I följd af vanan att söka växter vid sina excursioner, hade hans gestalt blifvit något framåtlutad, hvilket lät honom synas mera liten än lång. Hufvudet var stort, en iakttagelse som man gjort hos nästan alla store män; hans ögon voro bruna och eldiga. Äfven Linné hade den för store män

egna anthipathien mot musik. Så var det äfven med Schiller, för hvars öra prasslet af regndropparnes nedfallande och ett vattenfalls brusande i en bergstrakt hade mera harmonisk klang än den bästa konsert. Samma förhållande med Sir Walter Scott. Linnés verksamhet var förvånande. Under det han i Upsala skötte sitt professorsembete och dervid studerade träget, underhöll han tillika den mest vidsträckta korrespondens, som kanske ingen lärld med undantag endast af A. von Humboldt fört i sådan stor skala. De sista tio åren af sin lefnad besvarade han 3000 bref, ett betydligt antal för en man, som just under dessa sista tio år hemsöktes af åtskilliga kroppsliga lidanden. Denna vidsträckta korrespondens, som satte honom i förbindelse med många personer i aflägsna länder, beredde honom äfven mängen angenäm öfverraskning, och vi veta ej hvilket gjorde honom gladare: mottagandet af en grönskande thébuske (den första som kom till Europa) den han år 1763 erhöill från China, eller ett bref från en europé i Ostindien, med den enkla adressen: *A l'illustre Linné, botaniste en Europe*, men som likväl riktigt kom till Upsala. Från en viss ärelystnad var den store naturforskaren icke fri, och om än hans valspråk var "*famam extendere factis*", så försmådde han likväl icke att af akademier och andra lärda korporationer blifva öfverhopad med yttre ärebetygelser.

I sitt äktenskap var han icke särdeles lycklig; hans maka var ett skönt men något hersklystet fruntimmer, och ofta måste han undan ett husligt oväder fly till sin helgade asyl, studerkammaren, hvars tröskel ingen profan vågade öfverstiga. Han öfverlefdes af sin maka och alla sina barn, bland hvilka den äldste sonen ej utan framgång beträdde fadrens bana, ehuru han dog tidigt.

Och härmed sluta vi denna riktbe-gåfvade, store mans biografi, som ännu en gång bekräftat sanningen af det romerska uttrycket "*Per aspera ad astra*."

Katten, Tuppen och Prinsessan.

(Saga af A. M. Fahlerantz).

1 Cap.

De sörjande vid griften.

Hvar och en aldrig så litet bevandrad i historien vet, att den gamle klockaren i Skorresta dog år 1211, efter att i fulla 37 år med sin stämman ha styrt och fagnat församlingen. Han hade väl på de sista åren fått ett slags medhjelpare, hvarföre han också helt modest kallade sig sjelf f. d. klockare, men Gud må veta hvad hjälp han hade af sin så kallade medhjelpare. Psalmerne hittade bättre den kända vägen genom den gamle klockarens strupe, men gingo alldeles vilse på den nya vägen. Och derpå skall den benägne läsaren ej undra, så snart han får lära känna besagde medhjelpare. Emedlertid var den gamle klockaren nu död, och på hans grafsten stod ristadt:

”Här hvilat det förgängliga minnet af för detta aflidne klockaren N. Med honom begrofs församlingens sorg och saknad.”

Men vid griften stodo två sörjande vänner, en tupp och en katt. Bitter var deras smärta och salta de tårar, som de gjöto på grafven, ty de hade varit den aflidnes gunstlingar, och vördade honom som en far. Då dessa tvenne män komma att spela en så betydande roll i vår berättelse, anse vi för en skyldighet att genast göra dem litet mera bekanta för läsaren.

Tuppen hade ifrån ungdomen varit engagerad som torntupp. I många år hade han med utmärkt heder bestridt denna befattning, men ungdoms-drömmarna om höghet och ära dunstade bort, han tyckte sig behöfva lugn, och det var hvad han mindst hade att påräkna deruppe. Han lade derföre in om afsked med pension. Dertill hade kyrkan inga medel, men att alldeles öfverlemna en utmärkt tjänsteman åt nöd och elände hade varit omenskligt. Han blef derföre mot en summa af en tunna och fyra kappar, hälften råg och hälften korn, inaccorderad hos den gamle klockaren, med förbindelse för denne

att söka att bilda honom till sin efterträdare, och rättighet att under tiden draga hvad parti han kunde till sitt biträde af hans växande talang. Tuppen vann genast sin lärares välvilja genom sin öppna, redliga karakter, men med lärdomen gick det som det kunde. Den nya eleven saknade visst ej röst, ehuru mer utmärkt för styrka och klarhet, än för egentligt behag och böjlighet, men en, dels medfödd, dels kanske också genom ovanligt hård behandling i första barndomen inrotad envishet i lynnet, gjorde det alldeles omöjligt att förmå honom att gå ifrån en viss sångmethod, som den gamle klockaren fann högst olämplig för kyrkan. I följd af samma envishet kunde han också omöjligen förmås att ordentligt tjenstgöra, annat än i ottsångerna. Mycket torde väl äfven böra tillskrifvas den omständigheten, att han blifvit uppfostrad för en helt annan befattning, som fordrade helt andra kunskaper. På hans förra plats var det blott hans skyldighet att med noggrannhet observera vindens rörelser, och derom underrätta allmänheten, hvilket merändels skedde genom tecken-språk. Hans röst var således fullkomligt öföfvad. Emedlertid hade hans för öfrigt redbara uppförande så tillvunnit honom den gamles välvilja, att denne gjorde allt för att öfverskylda sin elevs brister, kallade honom offentligt sin medhjelpare och præsupperade efterträdare, och sig sjelf f. d. klockare. Då hvarken elevens talang eller goda vilja berättigade dertill, så var det visst ej rätt handladt af den gamle. Vi ernä ej försvara det. Vi gilla på intet sätt ett sådant der favorit-system, men kanske få vi förlåta en gammal man ett fel, som blott härledde sig från ett godt och välvilligt hjerta. Också då den gamle klockaren lade ögonen tillsammans och näsan i vädret, var tuppens förhoppning på tjensten alldeles förbi. Han blef väl tillbjuden att återtaga sin gamla befattning, men han hade nu blifvit van vid lugnet, och föredrog det vida framför höghet. Dessutom hade, förmodligen blott genom en kapis af kyrkorådet, ett vilkor blifvit fästadt vid den gamla tjensten, som an-

senligt försvårade den. Man fordrade nemligen af den blifvande torntuppen, att den beständigt skulle vända näsan emot vinden, hvilket nödvändigt i längden måste bli ofantligt påkostande för bröstet. Tuppen betackade sig derföre och svarade nej. Han stod således nu, som man säger, alldeles på bar backe. Kanske var också denna omständighet till en del motivet för hans beslut att hädanefter, i stället för protegé, själf bli protector, som vi snart få se. För öfrigt var han en man, djerf och beslut-sam, kanske något sträf och påflugen.

Hvad katten angår, voro hans föregående öden alldeles en hemlighet, kanske låter han ock framdeles lyfta på den slöja, som betäcker dem. Han hade, vid sin ankomst till klockargården blott kläderna på kroppen, och äfven dessa hade vid själfva inträdet blifvit betydligt skadade af en okunnig hund. Som hunden tillhörde klockaren, torde detta hafva varit första anledningen att förmå den gamle att huldrikt antaga sig den arme förföljde, men snart hade dennes alltid jemna artighet och vänlighet beredt honom ett rum bredvid tuppen i klockarens hjerta. Det är väl sannt att han häldre låg på uggen, än mödade sig att förfölja råttor, och att han derföre af pigan ansågs för en odugling och uppenbart kallades en lathund. Att detta i zoologiskt afseende var ett stort misstag, behöfver ej försäkras, men att det äfven var det i psykologiskt, det vet tills vidare blott jag. Den inneboende kraften slumrade blott, den skulle en gång vakna. Men föregående händelser och deraf följande reflexioner hade ingifvit honom en viss fasa för alla blodiga värf, åtminstone så länge han var mätt, som nästan aldrig slog honom felt i klockargården. Också varnade man i hans blick en viss melankoli, som ingaf aning om bittra minnen, men aldrig yttrade han något derom. Det var ej tuppens muntra frispråkighet, och mången ansåg honom derföre för inbunden och listig. Det var orättvist. Det är sannt att en viss frimodighet i hans sätt att vara kunde göra ett förhastadt omdöme förlätligt. Han hade — hvarföre ej säga

det rent ut? — han hade i sitt väsende verkligen något af »klockarkatt.» Natur och vana kunna ge det yttre en anstrykning, som ej motsvarar, som tvertom döljer det inre. Hans inre¹ menniska var själfva redligheten.

Sådana voro de tvenne män, som vi sett sörjande vid griften. En ytlig betraktare skulle ha förvånats öfver att se dessa begge, så olika till utseende och yttre skick, ändå lifvade af den innerligaste vänskap, men de hade ett föreningsband, det starkaste, remligen ett — eller, om man så vill, *två* goda ädla hjertan.

Men vi låta deras handlingar tala.

2 Cap.

Det ädla beslutet.

Och katten hof upp sin mun och talade: Ej höfves oss blott med veklig klagan fira den ädles minne. Bort det! Du hälft af mig själf, du mitt hjertas vän, hör mig! jag har en plan, en stor plan. Den har länge slumrat i mitt bröst. Nej icke slumrat, den har varit fullt vaken, men tiden att verkställa den har först nu inträffat, och du skall bistå mig. Du skall finna tanken djerf, du skall kanske sveka, men min eld skall uppvärma dig. Du vet att vår ädle välgörare efterlemn timer en älskvärd sondotter, ett spädt barn, som ännu icke kan snyta sig själf. Hon skallej kråla i stoftet, heine vill jag lyfta till lyckans högsta spets.

Tuppen.

Du förvånar mig.

Katten.

Det var jag beredd på, men hör vidare. Redan för längre tid sedan fann jag i klockarens bibliotek ett verk af omätligt värde, med titel: Mästerkatten i stöflor. Då uppgick ett ljus för mig, jag blef såsom en ny människa. Jag läste och läste om igen, jag slukade bokens innehåll, jag nästan tillbad dess hjelte. Det var en man med både hufvud och hjerta. Med sitt höga snille, sin mäktiga vilja förde han sin skyddling genom tusen svårigheter till det högsta mål. Och hvem var denne

skyddling? En simpel torpar-unge, ett nöt, en riktig drummel till pojke. — Du får ursäktas om stilen sjunker litet emellanåt. Sjelfva den höga spänningen gör att jag slappas litet ibland, men det repar sig straxt, skall du få höra. — Då tänkte jag: är då fädrens höga ande alldeles utslocknad? Krypa vi här som dvergar på jättars grafvar? Nej —

— — — — — Alcides hvilar,
Men på hans hjelte-stoft kanske skall
träda fram

En Philoctet, som bär hans pilar.

Tuppen.

Men hvad afsigter har du? hvad ernar du flickan till?

Katten.

Äh, till ex. till drottning. Det kan vara så godt det, som något annat. Men, med all min höga aktning för min store föregångare, måste jag dock bekänna, att han ej alltid uppfyllde den strängaste redlighets fordringar. Det var ej utan ett visst — man skulle nästan kunna kalla det bedrägeri — som han upphöjde sin skyddling. Deri vill jag ej följa hans efterdöme. Ärligt varar längst: det är mitt valspråk. Blott genom prinsessans eget höga värde (ty prinsessa måste hon genast bli) blott genom sitt eget höga värde skall hon hinna målet. Och det skulle väl vara en märkvärdig otur, om inte lilla Ambrosia, då hon är ernad till vår hjeltinna, skulle bli så underbart skön, så högt öfver allt skönt som funits, att vid hennes blotta åsyn alla hjertan skulle kasta sig för hennes fötter, så att hon efter behag kan antingen plocka upp, eller trampa dem. Hon ser redan skaplig nog ut, bara hon håller sig ren om näsan, och låter bli att gapa. Lyckligare än min föregångare kan jag räkna på en väns biträde vid det stora företaget. Jag är öfvertygad att din vänskap för mig ej skall förneka sig vid detta tillfälle.

Tuppen.

Hur skulle den kunna det? Är jag ej, som du nyss så skönt uttryckte dig,

en hälft af dig sjelf, fastän det skulle tyckas att de båda halfvorna ej rätt passa ihop? Jag kan ej neka att ifrån min förra höga ståndpunkt föreföll du mig rätt obetydlig. Jag vet ej, du har kanske ej försökt det, men jag fruktar nästan att de der höga ståndpunkterna ha det med sig. Men en underbar sympati drog mig till dig så snart jag såg dig på närmare håll. Och om du varit af ett annat kön, hvem vet? Du känner väl historien om basiliskens födelse?

Katten.

Om jag verkligen vore af ett annat kön, så skulle du med en sådan propos säkert komma mig att rodna. Historien känner jag visst, men du får ursäktas att jag aldrig kunnat sätta någon oinskränkt tro till den. Jag älskar att tro att en qvinna af mitt släkte aldrig kunnat göra sig skyldig till en så grof förseelse, och då de tillkallade vittnena aldrig fingo se

— — — — — sjelfva djuret
men djurets både far och mor
så får du förlåta mig att jag ej kan anse
djurets verkliga existens fullt bevisad.

Tuppen.

Dermed må också förhålla sig huru som häldst. Skulle ej vänskapen kunna vara lika mäktig som kärleken? Kan jag också ej ännu med din själs hela värma fatta din stora idé, så är det för mig nog att den är *din*.

Katten.

Vår första omsorg måste då bli att uppsöka en kung, som kan med riktigt prestbetyg styrka att han är till äktenskap ledig. Kungen här i landet är som du vet, redan förmäld, och dessutom äro vi begge för upplyste män, för att sätta något värde på vårt eget fädernesland. Vi måste således bege oss på resor. Mödor och svårigheter af många slag, kanske hårda försaker ser vänta oss, jag förutser det, men jag trotsar allt.

Tuppen.

Och jag skall ej svika dig.

Och de båda vännerna räckte hvarandra händerna öfver grafven till ett trofast förbund i lif och död, och gingo hem, för att vidare öfverlägga.

3 Cap.

Rådslag och tillrustningar till resan.

Stöflor eller icke stöflor, det är frågan. Så började katten. Den store man i hvars fotspår jag önskar träda, lät göra sig ett par stöflor för sina resor. För att träda i samma fotspår vore det kanske ej olämpligt att ha ett par dylika stöflor, men jag skulle vilja undvika det. Det skulle väcka för mycket uppteende i orten, och ifall, emot all sannolikhet, våra planer skulle misslyckas, skulle det möjligtvis kunna blottställa oss för åtlöje, det tyngsta att bära för ett ädelt sinne. Nu är frågan: äro stöflor väsentliga för det stora ändamålet? Jag tror det ej. Jag tror att man äfven med oklädd fot kan hjälpa en protegé fram i världen. För dig kan det dessutom knappt bli fråga om stöflor. Först och främst torde du troligtvis få någon svårighet att transportera sporrarna utanpå stöflorna, som en ordentlig riddare egentligen bör bära dem. Dessutom, förlåt att jag säger det, dessutom tror jag dig vara litet fåfång öfver din vackra figur. Jag har, t. ex. observerat den lilla egenheten, att du beständigt går med kortbyxor, för att visa dina vackra vador*). Nå, nå, bli inte ond, hvar människa har sin lilla svaghet, jag är kanske inte heller alldeles utan. — Jag stannar således troligen vid resultatet: icke stöflor.

Nu börjades tillrustningarna till resan. Man beslöt att försälja all klockarens kvarlåtenskap på auction. Tuppen åtog sig att vara auctions-utopare, och genom hans lyckliga sätt att med muntra infall lifva köparne, uppdrefs summan till 43 R:dr 5 sk. 4 r:st. riksgäldsmynt. Katten sjelf inropade den dyrbara boken för 1 sk. 5 r:st. En på stället närvarande buntmakare sökte väl att insinuera hos tuppen, att katten

äfven borde försäljas, men tuppen var för ädel att bifalla det.

En sådan mängd penningar hade hvarken katten eller tuppen nånsin varit egare till, hvad under då att de föreställde sig att det aldrig skulle ta slut. En präktig vagn inköptes genast, och allt tillreddes på det ståtligaste. Det kunde visst vara politiskt att börja resan med en viss elegans, då man var stadd i sådana ärender, men de borde likväl ha bättre beräknat sina tillgångar. Dock, hvad gör icke ovanan att handtera penningar, och hur ofta ser man icke de största snillen vara dåliga financiärer.

Den lilla Ambrosia tvättades, torkades och kammades, fick ett par nya kängor, jemte många förmaningar att hälsa vackert och ej stå med fingerna i munnen, när hon kom ut ibland främmande. Derjemte fick hon veta att det ej var värdt att vara blyg för kungar, att de ej vore mer än menniskor, jemte flera reflexioner af rent republikansk tendens, hvarvid den lilla prinsessan gapade ännu mer än vanligt, och fick derföre nya tillrättavisningar.

Nu var allt färdigt, och man satte sig i vagnen.

4 Cap.

Rese-äfventyr.

Snart visade sig följderna af deras dåliga finansiella beräkningar. Vagnen måste försäljas, och det lysande sällskapet satte sig helt modest på en bondkärra. Obehagligt var att de ofta, så der sammanpackade, måste underkasta sig den förödmjukelsen att bli ansedda för zigenare, och uthärda mycken spott och spe. Den lilla prinsessan gret och ville hem igen, men heder förbjöd hennes guvernör att lyssna till hennes böner. Ännu hade de ej genomtagat många konungariken innan reskassan var totalt slut, och de måste beqväma sig att fortsätta resan till fots. Det olyckligaste var, att alla kungar, som de träffade, redan voro förmälda. Omtanken för folkens väl och dynastiernas förkofran hade öfverallt sträckt sig så långt, att ingen kung

*) Och dessa skulle naturligtvis ej bli fullt tillgängliga för beundrande blickar om de betäcktes af stöflor.

fanns oförmäld, så snart han hunnit till tio års ålder. Snart måste de resande tänka på att förtjena något till lifs-uppehälle, ty att bara gå och svälta blef i längden hårdt, ehuru nitet för prinsessans lycka gaf dem sjudubbla krafter, och den lilla Ambrosia sjelf redan var så snäll att hon nöjde sig med en bit bröd, att tugga till de lysande förhoppningar, som det nu lyckats hennes ledare att ingifva henne. I en stad, dit de anlände då nöden var som störst, tillbjöd sig tuppen att tjenstgöra som brandvakt. Det kostade nog på hans stolta själ. Men stadens innevånare voro ett fredligt folk, som ville sofva i ro om nätterna. »Schlafen und schlafen lassen» var deras grundsats, de behöllo derföre sin gamla brandvakt. Katten tillbjöd sig att ge lektioner i sång, men stadens innevånare voro också ett muntert folk, som ville höra »O du mein lieber August» och dylika stycken, och dem kunde katten ej sjunga. De måste således åter vandra. Gå! gå! skallade det oupphörligt, alldeles som till Herr Sues vandrande jude. Rörande var det att se hur katten och tuppen då ömsom buro den lilla prinsessan på sina armar, när hennes späda fötter tröttnade. Och till tack för alla deras omsorger hade hon intet annat att iakttaga, än att växa och bli vacker. Och det gjorde hon, hon var ett godt barn. Mången gång var hungersnöden så stor att katten, såsom det någon gång hänt i en strängt spärrad fästning, var nödsakad att äta råttor, och tuppen nödgades söka sina smulor på sopbacken. Men prinsessan sattes i glasskåp, och led så ingen nöd alls.

En afton kommo de åter till gränsen af ett nytt konungarike. Är konungen här i riket förmäld? frågade katten som vanligt.

Nej, ännu icke.

Skönt! Och hans ålder?

Tre och en half vecka.

Den kungen var för liten för prinsessans och hennes guvernörers fordringar; de måste således vandra ännu vidare.

Men det riket, som den lille kungen styrde, var ett alldeles ofantligt stort

rike, men med sina ordentliga gränsor och berg och floder, allting riktigt gjordt efter kartan, men så stort, att om det varit uppklistradt på en riktig karta, skulle man kunnat linda den tre hvarf omkring jordklotet. Det riket styrde den lille kungen med ära.

Somliga riken voro något mindre. Så kommo de en dag, sedan de genomvandrat det stora riket, till ett staket, som utgjorde gränsen af ett nytt konungarike, och der en skildtvakt stod, som nekade dem inträde.

Är konungen här i riket förmäld? frågade katten, som vanligt.

Ja Gudbevars! och har stor familj. Civillistan är fem millioner croixader, en myntsort så stor, att de nästgränsande rikenas småmynt ej räcker till att vexla en enda. Krigsmakten är åttahundratusen man. Äfven har riket en mängd collegier och domstolar. Ja hofkalendern finns att tillgå här inne i postkuren. Krigsmakten är dels till häst och dels till fots, de civila embetsmännerna alla till stols. Dessutom har riket en högskola och tre mindre skolor, med lärare och lärjungar i diverse ställningar *). Vidare —

Men allt det der angår oss inte.

Kan väl vara, men den som står på post här har ordre att upprepa det för alla främlingar, för att sätta riket i respekt hos utlänningen, men ingen främling får vistas i riket.

Men då hans majestät konungen redan är förmäld, så önska vi ej att uppehålla oss här. Vi anhålla blott att fritt få genomgå.

Jaså, det var en annan sak. Då skall jag bara ropa åt kamraten derborta vid andra gränsen. Hör du Glader! släpp ut herrskapet på den der sidan!

Och så kommo våra resande lyckligt igenom.

*) Riket kommer äfven med aldräförsta att få en anseelig flotta, men som det på alla sidor är kringflutet af fast land, är man tvungen att först gräfva hamnar att lägga flottan i.

Naturvet. skizzer och notiser.

8.

Mikrofotografi. Med detta namn betecknar man mikroskopiskt små fotografier, hvilka sedan kort tid blifvit — man skulle nästan kunna säga moderna. Jag har sjelf på en liten glastaffa sett den fotografiska bilden af en engelsk tjugopundsnot, som för det obeväpnade ögat såg ut som en liten fyrkantig fläck, stor som ett n. Under mikroskopet kunde jag icke blott läsa den ytterst tydliga skriften, utan äfven se vattenstämpeln och guillocheringen, ja till och med en med blyertspenna skriven siffra i ena hörnet af sedeln. I »Cosmos» omnämnes mikrofotografi, hvilken under mikroskopet framträder som »National-portrait-gallery» i London; man ser deri på en gång alla Englands konungars och drottningars porträtter.

9.

Stjernetfall eller meteorstenar, hafva i nyare tiden, isynnerhet i Tyskland och Frankrike, i hög grad ådragit sig naturforskarnes uppmärksamhet, och man hoppas att derigenom få närmare kunskap om de små mikroskopiska världskroppar, hvilka genomflyga världsrymden, lik solgrand, emedan man antager att hvarje stjernetfall antingen är sammansatt af dessa slags små världskroppar, eller är sjelft en sådan, eller ock fragment af en dylik.

I N:o 26 af *Comptes rendus* förl. år berättar Hr Petit i Toulouse i ett bref till Elie de Beaumont om 2 meteorstenar, hvilka d. 9 Dec. 1858 nedföll emellan Aussun och Clarac vid Montrejean, med fruktansvärdt donder och starkt sken. Den ena vägde mellan 40 och 45 kilogrammer, den andra mellan 8 och 10. Tillika med de begge längst bekanta stjernetfallsvärmarne i Augusti och November, antager hr Petit två andra i Juni och December, hvilka företredesvis bestå af tunga och stora meteorstenar. Beklagligen blef den större af dem sönderslagen af landtfolket, ty hvar och en ville hafva sin andel deraf. Den mindre var ännu så het när den upptogs att man brände fingrarne derpå.

Minnesblad.

8.

Uti hvilka familjer herrskar de förderligaste passioner, det gräsligaste tvedragt, det mest onaturliga trots? Enligt historiens vittnesbörd inom de furstliga.

9.

Den bildade människan för ärestrider. Och likväl hade Romarne en ljuf ögonfågna af sådana; en likuande ögonfågna hafva ännu i dag de »icke-christna» Spaniorerna af dem. Damer kasta kransar ned till den sårade kämpen, när han sträckt den vilda tjuren till marken. De uppmuntra till och med genom sina bifallsrop det rasande djuret, när det lyckats att kasta den till hälften sönderslitna matadoren liflös ned på arenan. Hvilken fin — qvinnlig känslighet!

Men drabbningar, strider mellan människor, äro icke de gräsligare och för christna folkslag vida mer förnedrande än djurfäktningar? Och likväl kan den sårade ärelystnaden eller blotta nycken hos dem, som magten hafva, i ett ögonblick ställa hundratusentals krigare, sina föräldrars förhoppning, flendligt emot lika så många andra, som måste strida för en rättvis sak. Bägge parterna hafva kända uppgifter, att på gifven signal med fruktansvärda mordverktyg och på bestämd tid sträcka så många fiender som möjligt till jorden. Sedan träder segervinnaren, om han och varit den orättvis angripen sjelf, in i den Högstes tempel, för att lyfta sina bloddrypande händer mot himmelen och tacka Gud för den lyckade nedsablingen.

Men förtviflande mödrar, som plössligen blifvit enkor, se sin egen om uppslukad af lågorna. Ledande sina qvidande barn vid handen, söka de förbarmande på ett annat ställe. I deras bön blandar sig nog också en förbannelse öfver tyranner, hvilkas hjerta förblir stenhårt vid åsynen af det elände, som de anställt.

Epigrammer.

6. Jungfru Europa.

Förgäfvos kom Zeus sjelf med kärleksbud till henne som en Gud, en man och slutligen som djur; Europa som försmädd båd' människa och Gud Blef — hören qvinnor! dörad af en tjur!

Prisuppgifter.

Charad N:o 7.

Mitt första himlen är,
Åtminstone bör vara.
Mitt andra räknas plär
Ibland legymers skara.
Mitt hela med besvär
Är dock en soppa, bara.

Gåta N:o 8.

Doge han nu straxt med sina gråa hår,
Funnes dock ej färre menskor än i går.

Pris:

En vacker gravvyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Mars d. å.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS J. & A. RIIS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Katten, Tuppen och Prinsessan.

(Saga af A. M. Fahlcrantz).

(Forts. fr. föreg. Nr.).

5 Cap.

Samtal och reflexioner:

»Du som i höghet tror sällheten finnas, Lyd ej en fäfäng, bedrägelig röst!»

Så suckade en dag tuppen i ett melankoliskt ögonblick.

Om det också skulle lyckas oss, att, efter tusen svårigheter, hinna det höga mål, hvartill du sträfvar, som ännu ser förbannadt kolsvart ut för människors ögon, ha vi då verkligen beredt prinsessans sanna lycka? Om den lilla Ambrosia, då ej ännu prinsessa, fått gå qvar och fnaska i Skorresta klockargård, så hade hon nu kanske varit för-enad med en henne värdig make, hade det ock blott varit med hvad man kallar en simpel bond-tupp. Sjelf har jag aldrig känt kärlekens lycka och familjlifvets fröjder. Ensamt har jag gått, och till och med till en stor del blott stått, igenom lifvet. Också får jag uppriktigt medge, att jag haft föga sinne för denna lycka. Det torde vara oafgjordt till hvad grad stryk kan vara nyttigt i barndomen. Mig har man ordentligt hamrat, för att bibringa mig min första bildning. Kanske var det nödigt för den plats, till hvilken jag då var ernad, men det har gjort mig hård. En gång var det husliga lifvets lycka äfven mig tillbjuden, men fäviskt försköt jag den. Det var en gås vid prostgården som hade den godheten att kasta sina blickar på mig. Kanske hade jag mina personliga egenskaper att tacka för hennes välvilja, kanske

var det blott min höga börd, som förlodde henne; af en gås kan man vänta hvarjehanda. Jag älskade henne ej, jag tror mig knappt vara mäktig af en verklig passion, men hon var en qvinna af ett fromt, saktmodigt lynne, och skulle säkert ha beredt mig en stilla lycka. Men — när skola de fördömda ståndsfödomarna fullkomligt utrotas? Man här väl någon gång sett en fattig aristokrat sänka sig ner till en för-mögen ofrälse flicka, och den här såg verkligen ut att vara rätt välbehållen. Jag tvekade ock, men när jag fick veta att hon ej ens var född i prostgården, utan en lumpen tionde-gås ifrån en bondgård, så finner du väl, att åtminstone med mina då varande åsichter, något allvarsamt parti aldrig kunde komma i fråga. Säkert var jag också då ännu ej mogen för en stilla huslig lycka. I min ungdom hade jag hvälfv höga planer i mitt hufvud. Ynglingens vuer äro vidsträckta, och få kunna ha dem vidsträcktare än en torn-tupp.

Och katten tog till orda:

Högt smärta det mig att du tycks i någon mån ha kallnat för vårt stora värf, och högt förvåna mig dina drömmar om stilla huslig lycka, drömmar, som aldrig förr tyckts ha anfäktat dig. Slå bort dessa jordkrypande tankar. Tänk dig prinsessan Ambrosia på thronen och dig sjelf på lyckans högsta spets, en spets, enligt den noggrannaste mätning, ännu betydligt högre än torn-spetsen i Skorresta*). Men jag vill anse hvad du talat, som blott foster af en melankolisk stund. Dock, lycklig

*) Det torde dock äfven der, för att bibehålla sig på sin plats, vara nödigt att observera ifrån hvilket håll vinden blåser, men det är du ju van vid.

du! Jag känner dessa stunder, men ej i stilla, svärmande melankoli, i vilda, blöfiga fantasier hemsöka de mig! O att jag kunde börja min lefnad på nytt!

Tuppen.

Du förvånar mig, och dock har jag anat något rysligt. Ofta om natten har jag sett dina ögon lysa af en underbar eld. Jag har hört vissa besynnerliga knurrningar, som kommit mig att misstänka. —

Katten.

Du har anat det rätta. Äfven min store föregångare (jag vågar ej säga min stamfar, det kan ej ledas i bevis. Genealogien är en vetenskap, som olyckligtvis blifvit alltför mycket försummad inom min släkt) äfven min store föregångare anfördes, stundom af dylika paroxysmer, dylika knurrningar. En för öfrigt vis konung, men missledd af sin tids materialistiska åsichter, trodde sig på anatomisk väg kunna utforska orsaken, som du kan se af Herr Tiecks dramatiserade berättelse. Det var en galenskap, det var samvetet, som knorrade, ty i detta ögonblick bedrog han den ädle konung, hvars stek han åt.

Men jag förmår ej längre ensam bära mina kval, jag vill nedlägga dem i en väns sköte. Kanske skall du till och med verksamt kunna bidraga att lindra dem, jag anar det. Hör då min historia.

66. Cap.

Kattens historia.

Du har kanske, började katten, någon gång, hört talas om ett slags damer, med menskliga former och egenskaper för öfrigt, men mer än mensklig förmåga och kunskaper. Man kallar dem vanligen trollpackor.

Tuppen.

Åh! jag har sett många af dem på nära håll. Under den tiden jag tjänstgjorde vid kyrkan, såg jag hvarje skärthorsdags-natt hela svärmar rida ut och in genom torngluggarna, och morgonen derpå upptäckte alltid tornväktaren att något var afskafvet af klockorna.

Katten.

Det är bra, du tviflar då ej på deras verkliga existens, såsom många fäkunniga människor.

I en bergstrakt i min hembygd bodde en sådan dame, en af de yppersta. Du har då kanske äfven hört omtalas att de förnämre af dessa fruntimmer ofta till sällskap och biträde begagna en svart katta. Äfven den ifrågavarande damen hade en sådan katta till sitt sällskap, jag måste ty värr säga, sin medbrottsling. Denna katta var min mor (ty det är en falsk uppgift att de måste aflägga klosterlöfte). Min far har jag aldrig kännit. Min födelse förorsakade min mor föga glädje. Hon hade hoppats en dotter, som hon kunnat uppfostra till sin efterträdarinna. Äfven frun fann sig bedragen i sina förhoppningar. Snart fann jag, att jag blott var tald, men af ingen älskad. Och mitt unga hjerta hade dock behof af kärlek. Jag behöfde någon, på hvilken jag kunde slösa mina smekningar, då min egen mor föraktade dem. Du yttrade nyss, att du ej trodde dig mäktig af en verklig passion, du skall nu få höra hur långt passionen hänfört mig. I huset fanns äfven en liten rätta, förmodligen ernad till någon slags trollosoppa framdeles. Med denna rätta hade jag tillstånd att stundom leka, blott det skedde försigtigt. Det var en liten täck unge, ehuru litet sjelfsväldig, det kan jag ej neka. Min mor såg ofta på henne med skarpa blickar, men hon vågade ej aga henné, hon var fruns favorit. Jag älskade henne utomordentligt, det var ett sådant behag i hennes rörelser, en sådan skälmisk eld i hennes blickar. Snart växte min kärlek till en verklig passion. — Hvad skall jag säga? Du har kanske någon gång hört människor yttra om ett vackert barn: det är så sött att man kan äta opp'et. Det låter hyperboliskt, men jag vet att det ej är öfverdrifvet. Så långt dref mig verkligen min vilda passion. Snart saknades rätten. Jag tillfrågades, jag anklagades. Jag ville neka, men då jag öppnade munnen för att hålla mitt försvarstal, grep min mor

en liten snibb af svansen (rättans nemligen) som fastnat mellan tändarna, och höll den för mina ögon. Jag rodnade och bleknade, att neka var omöjligt; jag blef med skymf drifven ur huset.

(Forts.).

Klockaren i Sankt Paul.

En söndag år 1522 under den praktälskande konung Henrik VIII:s regering, då den vackra St Paulskyrkan i London begagnades till katolska gudstjensten, hade en så stor menniskomassa ditströmmat, att kyrkan, ehuru ofantligt stor, dock var otillräcklig att rymma alla. En sådan dragningskraft kunde likväl ej gerna utöfvas af de visserligen förträffliga sångarne. Paulsbarnen, (de bästa röster, som kunde anskaffas inom landet) ej heller genom närvaron af kardinal Wolsey, som i egen person förrättade altartjensten, ej heller af den fullständiga aflät, hvilken medelst stora bokstäfver på kyrkodörarne kungjordes. Det var en mera betydande personlighet än den mäktige kardinalen, som lockade så många nyfikna dit: det var Carl V. Den romerske kejsaren var på besök i England för att personligen skaffa sig bistånd till det förestående kriget mot Frankrike. Enligt hvad som berättades, voro ej heller hans bemödanden utan framgång. Löftet att återskaffa England dess förlorade besittningar i Frankrike, men framförallt den ät kardinalen gifna försäkringen att vid nästa påfveval gynna honom i konklaven, hade förskaffat kejsaren den engelska alliansen, och ett krig med Frankrike var nu att förvänta. Men orsaken hvarföre kejsaren bevistade gudstjensten var icke mindre märkvärdig än hans närvaro; ty i dag skulle från predikstolen förkunnas att den helige fadren förlänat åt sin trognaste son, Henrik af England titeln af Trons försvarare, till belöning för konungens nit om kyrkan mot en tysk munk vid namn Luthers irrläror. Denne hade på ett föraktligt sätt behandlat konungens favoritskriftställare Thomas Aquinius. Påfven hade inför

konsistorium låtit presentera sig Henricks af den Helige Ande ingifna afhandling om de sju sacramentena.

Under det att i kyrkans inre denna högtidlighet försiggick, var man äfven sysselsatt på templets höga tinnar. Der svajade fanor; ty ännu samma afton skulle till festens firande en procession med 500 facklor, med musik och sång tåga omkring kyrkan, hvilket eljest plägade ske endast vid den heliga Catharinas fest.

Ofvanpå kyrkan hördes arbetarnes rop och svordomar, då de i ördning böljade om hvarandra, emedan ledare felades; ty Paulskyrkans klockare hade blifvit kallad till ett samtal på sitt rum af en underofficer vid kungliga gardet, hvilken åtföljt Carl V från Windsor till London. Detta samtal måste hafva varit viktigt, emedan det upptagit vår klockare redan öfver en timmas tid. Den som sett den ängsliga och förlägna min, hvarmed klockaren fattade den reslige underofficiärs hand, då denne just uppstigit från ett med vin och köttträtter rikligen försett bord — skulle verkligen icke hyst något tvifvel om att här var fråga om någonting mycket allvarsamt.

”Vill ni verkligen”, stönade han, ”nu lemna mig i sticket? Sedan vi gått så långt, skola vi lössläppa pojken, som insnärjt sig i våra garn? Då hade ni kunnat bespara er mödan att värfva honom”.

”Hvad kan jag göra; master Lovel svarade väbels lugnt, i det han spände omkring sig sin sarra, ”jag är helt enkelt konungens underofficer och kan ingenting invända, om hans majestät på flickans bön tillåter pojken att lösköpa sig från krigstjensten. Jag är er emellertid tack skyldig. Ni har frikostigt betalt mitt besvär att förleda pojken att taga tjänst; jag tviflar också ej på att ni skulle betala mig ännu frikostigare om jag äfven hädanefter kunde hålla honom ifrån flickungen, men detta är, som sagdt, mera än jag förmår”.

”Fälväbel! bad klockaren ännu mera enträget ”jag skulle vilja gifva er allt hvad ni fordrar, minn halfva, ja, min

hela förmögenhet, om ni kunde göra pojken oskadlig.

»Hvad kan ni frukta af den stackars pojken? Gif honom flickan till hustru, om de icke kunna hålla sig ifrån hvarandra.

»Det der förstår ni icke», svarade klockaren; »sitt ned ännu en liten stund och hör hvilka viktiga intressen jag har vid att giftermålet icke sker».

»Men var kort, ty redan ljuda klockorna; om en kvarts timma lemnar kyrkans kyrkan och jag måste vara med i eskorten.

»När», ropade klockaren med förtviflan, »så erfar då allt i ett par ord! Flickan är min myndling, som ni vet; hon var rik, mycket rik. Om hon gifter sig är jag icke i stånd att redovisa för hennes åt mig anförtrödda förmögenhet; jag förlorar då allt, tjänst, ära, kanske lifvet. — Nu vet ni allt, hjälp, hjälp!»

»Det är bittert» svarade väbeln, »men hvad kan jag göra?»

»Gör honom oskadlig på ett eller annat sätt och befall öfver allt hvad jag eger».

»Om än pojken icke funnes, så skulle er myndling likväl återfordra sin förmögenhet».

»Hon skulle icke taga någon annan. Antingen skulle jag tvinga henne till giftermål med mig eller åtminstone bringa det derhän att hon låter mig förvalta sina penningar».

»Om det är så», sade väbeln funder-samt. »då vore det väl ett godt verk att hjälpa er, emedan ni ofta hjälpt mig. Jag vill öfverväga saken, låt mig nu gå, jag måste skynda mig. En tanke faller mig in; jag tror att jag kan göra något för er».

»Gör det; såsom ett litet bevis på min tacksamhet, tag denna småsak», och dervid tryckte klockaren en pung guldmynt i väbelns hand.

Denne gick så fort han kunde utför torntrappan för att hinna i rättan tid infinna sig vid eskorten. Plötsligt stannade den ståtliga mannen, liksom träffad af åskan. En enkelt klädd flicka i ungdomens första blomstring, mötte honom på den smala trappan, der man hade svårt att vika undan för hvar-

andra. Hon betraktade honom med allvarlig blick och sade:

»Väbel Punkins! jag har förlåtit er att ni förledt Edvard att afvika från sin rätta lefnadsbana. Han är fri om några dagar. Konungen har beviljat min bön. Underrätta Edvard derom ännu i dag och säg honom att så snart jag ordnat mina förmögenhetsangelägenheter skall jag infinna mig för att lösköpa honom».

»Väbeln bugade sig förlägen, utan att yttra ett ord och skyndade utför trappan; en lång stund hördes rasslandet af hans långa släpsabel.

Flickan var Elisa Hervey, klockarens myndling. Hon hade begifvit sig till kyrkan för att bedja klockaren bestämma en dag, då hon borde emottaga förmögenheten, emedan redan flera veckor förflutit sedan hon blifvit myndig, och emedan hon behöfde penningar såväl för att lösköpa sin älskare ur krigstjensten, som till sitt giftermål.

Klockaren emottog sin myndling mycket vänligt, yttrade det hjertligaste deltagande för framgången af hennes bemödanden till sin älskares befrielse och för hennes snara giftermål. Penningarne, sade han, låge redan till hennes disposition, men, som hon insåge, hade det myckna arbetet de sista veckorna icke lemnat honom tid att göra upp sluträkning, hvilket dock skulle med snaraste ske. Han inbjöd henne tillika att på aftonen från sjelfva kupolen åskåda tornets illumination; derefter skulle han meddela henne affärernas ungefärliga ställning, och tillika lemna henne så mycket penningar som vore nödigt till hennes fästmans lösköpande.

Flickan, som synbart var glad öfver att redan dagen derpå kunna befria sin älskare, lofvade infinna sig på aftonen.

Sedan hon gått, mörknade klockarens min; han blef vresig mot sina arbetare och man såg att hans tankar voro sysselsatta med något helt annat än kyrkans dekorering.

Under tiden hvimlade det på gatorna såsom i en myrstack. Tusende sinom tusende trängdes der i brokig blandning om hvarandra, med otålighet väntande

skymningen, då ett så storartadt skådespel skulle ega rum. Det var också verkligen präktigt att skåda, då i skymningen den oerhörda kupolen upplystes af tusentals färgade lampor, hvilka strålade som ett haf af eld och belyste de sköna korinthiska pelarne, på samma gång processionen med brokiga fanor och facklor, samt under sång och musik långsamt rörde sig omkring den ofantliga kyrkan.

Elisa betraktade det på nära håll; men om än ett ögonblick hennes sinnen förtjustes deraf, skulle hon likväl heldre sett om all denna prakt, allt detta larm blifvit förbytt i stilla natt; hon väntade otåligt på sin förmyndare; ty redan samma natt ville hon öfverraska sin älskare med de penningar hon väntade sig erhålla af klockaren.

Den stackars flickan! hon skulle träffa sin förmyndare blott alltför snart.

Då efter ett par timmars förlopp processionen äntligen lemnat kyrkan och människomassan skingrat sig samt eldhafvet blifvit släckt, och då blott här och der en liten lampa flämtade, kom klockaren in i den lilla tornkam-maren; — men huru olika var ej hans utseende mot på middagen. Ännu svär-tad af fackelrök, som han ej haft tid att aftvätta, kastade han sig på en stol; han såg förstörd ut och helsade ej.

Elisa, som blef förskräckt, men som bemannade sig med sin starka själs hela kraft, frågade till utseendet med deltagande huru han befann sig. Dagens myckna arbete hade förmodligen uttröttat honom, sade hon, hvarföre hon icke ville den dagen besvara honom mera, då det dessutom nu var nära midnatt; hon bad honom att emellertid lemna henne penningarne som erfordrades till Edwards befrielse.

Ett vildt spöklikt skratt, som genljöd i tornrummet, var klockarens enda svar.

Elisa trodde att hennes förmyndare blifvit galen; hon darrade vid tanken att vara allena med en sådan varelse midt i natten och långt ifrån all människohjelp; men just hennes kritiska belägenhet tvang henne att sansa sig.

Hon trädde fram till förmyndaren; under smickrande yttranden försökte hon komma närmare dörren. Men han ställde sig i vägen för henne och den stackars flickan märkte nu att hon var i värre belägenhet än om hon skulle haft framför sig en galen människa. Hon insåg nemligen snart att hon var i händerna på en förbrytare som med fullt medvetande var i stånd till hvilken förtviflad handling som helst.

»Ha! Ha! Du vill befria pojkslyngela och på honom offra dina penningar. Slå den tanken ur hufvudet. Edvard blir ej din. I detta ögonblick är han väl redan icke mera istånd att mottaga den frikostiga gåfvan. Jag har icke uppfostrat dig för att du skall tillhöra en annan än mig. Min blir du, om du vill eller icke».

Elisa kastade sig till den ursinniga mannens fötter och besvor honom vid allt heligt att skona henne; hon tog Gud till vittne att hon aldrig ville utkräva sin förmögenhet, att hon vore nöjd om hon finge så mycket som vore tillräckligt för att kunna lefva ett torftigt lif med Edvard.

Förgäfves! Klockaren trodde icke hennes försäkran, som förskräckelsen aftvungit henne; med starka armar lyfte han flickan från golfvet. Men ängsten gaf den svaga varelsen jättekrafter.

Hon stötte honom med fasa ifrån sig, lyckades uppnå dörren och flydde som ett af vargen jagadt rådjur uppföre den dystra torntrappan, hvilken blott här och der genom sprickor på muren upplystes af månans strålar. Uppfylld af raseri och förtviflan sprang klockaren efter henne. Som han bättre än hon kände vägen var han nära att upphinna henne, då ett starkt ljud, som skulle kunnat spränga örhinnorna, ett ögonblick hejdade begge. Kyrkans helt nära hängande jätteklocka slog tolf.

Klockaren höll inne med förföljandet, till dess det af jätteklockan förorsakade förskräckliga bullret var förbi, kanske derföre att han visste att hon ej kunde undkomma, emedan de redan hunnit öfver de sista trappstegen. Men den

olyckliga flickan närmade sig tornuret; den tanken uppstod hos henne att hon medelst klockan skulle kunna tillkalla hjälp.

Ännu innan det tolfte slagets bedöfvande efterklang hade alldeles upphört, fattade hon med båda händerna den tunga hammaren, och verkligen förmodade hon lyfta den något; den nedföll, ett trettionde slag genljöd, om än icke så kraftigt som de föregående. Men andra gången förmodade hon icke lyfta hammaren.

Exaltationens feberaktiga kraft var försvunnen och en förfärlig svaghet inställde sig såsom förebud till vammakt.

Nu närmade sig den förskräcklige, lik en varg, som i mänskenet lurar på sitt offer. Men den förtviflade flickan steg upp på bröstvärnets i tornluggen och hållande sig deri, skrek hon:

”Tillbaka eländige! om ni kommer mig ett steg närmare, störtar jag ned. Döden skall rädda min heder och hoppa hämnd öfver ert hufvud. Om jag påträffas liggande krossad dernere och då domstolen af er fordrar räkskap för mig och min förmögenhet, då blir ni fälld.”

Klockaren bäfvade. Ett så förtvifadt beslut, en sådan katastrofens vändning hade han icke väntat sig. Hennes död låg alldeles icke i hans intresse.

Han besvor henne att lemna bröstvärnets och att förlåta honom hans ursinnighet, som han sade sig djupt ångra. Men hon trodde honom icke.

”Icke förr än jag ser er på ett ställe der jag är oåtkomlig för er, skall jag lemna denna dödens fristad. Begif er ned på Londonbron och tänd der på en fackla; då vill jag stiga ned. Men lemna icke stället förrän efter en halftimmas förlopp, så att jag fått tid att aflägsna mig från kyrkans grannskap. Jag skall se genom denna tornlugg om ni ännu står kvar der, och om ni går ett steg för att närma er kyrkan, skall jag skynda tillbaka hit.”

Klockaren lofvade allt och besvor henne att sköna honom. Men flickan förblef kvarstående vid bröstvärnets, till dess hon igenkände honom, stående

med facklan på London-bron. Då sprang hon ned, men var knappt i stånd att begifva sig från kyrkan. — Och dock måste hon fara till Windsor; ty hon ville hafva visshet om hvad förmyndarens förskräckliga yttranden kunde betyda, då han sagt att hennes älskare icke vore istånd att mottaga hennes hand.

Hon väckte en borgare, som var hennes vän. Denne anskaffade med möda två hästar och åtföljde henne till Windsor, dit hon utmattad anlände vid middagstiden. Under vägen erinrade hon sig alla lyckliga dagar sedan hennes kärlek började uppspira. Skulle hon verkligen förlora honom, vid hvilken hennes hjerta var fästad med hela styrkan af den första kärleken. Men stod han icke under densamme väbels befäl, hvilken var hennes förmyndares vän. Denne hade vid vinglasat narrat Edvard att taga värfning och att mottaga handpenningar, i ett ögonblick då han var häftigt förargad öfver att förmyndaren hånande afslagit hans frieri till henne. Dagen derpå hade Edvard knappt erinrat sig detta mottagande af handpenningar, som likväl oåterkalleligt gjorde honom till konungens soldat.

Och kunde icke denne väbel vara ett förmyndarens verktyg till den förargliga rivalens skadande? Hon skulle blott alltför snart finna sin aning be-sannad.

Utan att gifva sig tid att taga någon förfriskning, efterfrågade hon Edvard. Hans förmän svarade under axelryckningar att han var i fängelse, emedan en nattpatrull med väbels i spetsen funnit honom sofvande då han haft hedersvakt hos kejsar Carl. Konungen hade vid rapporten om denna försummelse i tjensten hos en så hög herrskare och bundsförvandt, råkat i en af dessa besynnerliga anfall af raseri, af hvilka de som förorsakade dem kunde vänta sig döden. Man väntade således redan samma dag en execution.

Det var underbart huru den af natets händelser upprörda och derefter af den häftiga ridten uttröttade flickan kunde ega tillräcklig styrka att skynda från det ena stället till det andra och

använda smicker och mutor för att få se sin älskare ännu en gång. Med stor möda lyckades hon häri.

I det mörka fängelset låg han der, fjettrad, den blomstrande ynglingen. Vid åsynen af sin trolofvade gjöt han bittra tårar. Så skulle han återse henne! I stället för befrielsens dag, i stället för en förening med den älskade, skulle döden rycka honom från henne. Slaget var för hårdt. Och likväl var han oskyldig! Våbeln hade icke träffat honom sofvande utan han hade redligt fullgjort sin tjenstepligt och var fullkomligt vaken då patrullens anförare under svordomar grep och fängslade honom. Han kunde icke begripa sammanhanget. Elisa kunde det.

Hvad skulle hon göra? Att vända sig till konungen var fruktlöst. Det var bekant att då han råkat i raseri, gaf han ej gehör åt hvarken ursäkter eller förnuftiga skäl. En man, som bragte sin egen maka på schavotten ansåg det icke värdt mödan att gifva nåd åt en simpel soldat.

Men den tyske kejsaren, som skulle vara en så fryntlig och vänlig herre, till honom ville hon vända sig: hon ville kasta sig till hans fötter, berättat allt och bedja om hans förbön för ynglingen!

Då kejsaren på middagen red ut, kastade sig den stackars Elisa ned framför hans häst.

Den fryntlige kejsaren steg af hästen, uppreste den sköna flickan och frågade med mildhet hvad hon begärde.

Hon berättade honom allt, händelserna under den förflutna natten och omnämnde slutligen sin misstanke.

Kejsaren blef eftersinnande.

„Jag hade ändå rätt! På det höga Windsorslottet kan man vid gynnande vind tydligt höra Paulskyrkans klocka slå. Under det jag låg sömlös hörde jag klockan slå 13 slag. Flicka, den rättvise Guden dömer. Jag skall själf begifva mig till konungen. Skaffa dit den fängne och våbeln!“

Ett sällsamt tribunal bestående af dessa begge höga potentater förhörde dem.

Våbeln påstod fräckt att han anträffat posten sofvande. Edvard nekade. De öfriga soldaterna, som utgjort patrullen, kunde ingenting upplysa emedan våbeln tvistade, med den fängne långt innan de ankommo. Kejsar Carl frågade Edvard om han icke hört någonting, som kunde bevisa att han vid denna tid icke sofvit.

Edvard sade att före våbelns ankomst, hade han tänkt på sin fästnös i London och räknat slagen af tornuret i St Paul, hvilka man tydligt hade kunnat förnimma. Han hade då tyckt att det slog 13 slag i stället för tolf.

Våbeln, tillfrågad, påstod med bestämdhet att äfven han hört klockan slå, men blott 12 slag.

Nu lät konungen en stafett afgå till London, för att taga reda på om tornuret verkligen slagit 13. Tillika gaf han befallning om klockarens häktande.

Att tornuret slagit 13 bevisades af flera vittnen. Men klockaren hade, då han såg vaken närma sig, i medvetande af sin brottslighet tagit lifvet af sig. Hans qvarlätenskap visade att han genom ett lastbart lefverne, som han länge under skenhelighet fört, förstört icke blott sin egen förmögenhet utan äfven sin myndlings.

Våbeln bekände nu att han blifvit af klockaren förledd, såväl att värfva Edvard till soldat som att rödja honom ur vägen. Det dödsstraff som han tillämnat Edvard undergicks nu af honom själf.

Kejsaren gaf Elisa en hemgift, som till en del ersatte förlusten af hennes förmögenhet, och Edvard blef fri utan lösepenning.

Naturvetenskapliga skizzer och notiser.

10.

En nyare mätare af det nuvarande jordlifvets ålder förekommer enligt ett föredrag af Ehrenberg (i Berliner geografiska sällskapet d. 5 Mars d. å.), i Mississippi-delta't vid New-Orleans. Der finnas i den dyga marken tio lager af skogar öfver hvarandra; deri-

bland äro, trädstammar, som hålla tio fot i diameter. Under förutsättning att dessa träd-lager efter hvarandra blifvit nedbäddade, har man beräknat landets ålder, med stöd af trädens årsringar, till 57 å 58,000 år. I det fjerdje jordlagret ofvanifrån skall man hafva funnit kvarlevor af menniskor, och isynnerhet stridsyxor af flinta, liggande bredvid diluviiska djurskeletter.

11.

Kaurisfångst. Kauris, Myntsnäcka, *Cypræa moneta*, är ungefär af en haselnöts storlek och skalen af dessa snäckor begagnades förr mycket till prydnad på betsel och remtyg under namn af *ormskallar*. Djuret lefver i vestra Afrika och fångas på det sättet att man lägger en nyss afdragen buffelhud i vatt-net, der den får qvarligga några dagar, hvarefter den upptages, då den är alldeles betäckt med Kauris. Dessa små hvita snäckskal utgöra det allmänna skiljemyntet både i deras hembygd och i flera tropiska länder; häraf har äfven Linné hemtat det tillnamn han gifvit djuret i Zoologien.

12.

Atmosferens höjd, hvarom man hittills blott haft mycket stridiga uppgifter, grundade på olika beräkningssätt, har en fransman, *Liais*, nyligen sökt bestämma genom en annan beräkningsgrund, hemtat ifrån skymningens längd under olika polhöjder. Han finner den uppgå till 320 kilometer eller inemot 30 svenska mil.

13.

Det största rosenträd finnes i marinträdgården i Toulon och är en Banksia-ros, som år 1813 ditskickades af Bonpland. Dess stam håller nu 2 fot 8 tum i omkrets vid marken och dess grenar betäcka en mur af 75 fots bredd och 10 till 12 fots höjd. (Det tyckes alltså vara ett spaliertred). Ärligen skjuter det 11 till 15 fot i höjden, samt måste hvarje år afhuggas, emedan trädet eljest skulle uppskjuta öfver muren. Det blommar från April till

Maj och är ofta betäckt med 50 å 60,000 blommor.

14.

För att skydda jern från rost användas åtskilliga medel, af hvilka kalk och murbruk berömmas såsom de verk-sammaste, emedan man funnit jernkrampor oförändrade i sekelgamla kalkstenshus; t. ex. i Wisbys fornlemningar.

Minnesblad.

10.

Högt stående personer äro ofta mer intelligenta än sedliga; de ådagalägga mer hufvud än samvete. Föreskrifna höflichets- och anständighetsformer träda hos dem i sedernas ställe. Därföre betygar folket så mycken vördnad för högt uppsatta personer, hvilkas karakter är obetydligt ädel. Det, som sällan finnes att se, väcker uppmärksamhet.

Epigrammer.

7. Portvakten uti Jungfrustiftet i ** berättar

„Ja! knappt att tro du det förmår,
„Hur' frisk och ren här luften är,
„Så länge Jungfrustiftet står,
„Dog ingen jungfru här!“

Prisuppgifter.

Charad N:o 8.

När du *mitt första* är, plär du trakterad bli.
Mitt andra vara lär en sällhet, som man fattar
Uti dess hela vidd och rätt dess värde skattar.
Först när man saknar det. — Fall ej i raseri,
Om du *mitt tredje* är. Du dermed löper fara,
Att göra hvad du se'n ej mäktar att försvara
Och som du ängra får. *Mitt hela* är en dygd,
Som öfvas öfverallt uti vår nordanbygd.

Gåta N:o 9.

Man köper mig dyrt för att bli som ett svin,
Förlorar man mig, ja då gläds man deröfver;
Men har man mig fått, är åtminstone vin
Den sak, som min egare minst då behöver.

Pris: En vacker Gravvyr.

Lösningar emottagas till den 15 Juni d. å.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt eller 25 öre i månaden.

Katten, Tuppen och Prinsessan.

Såga af Fahlcrantz.

(Forts. fr. föreg. N:r.)

Jag skulle kanske genom ödmjukhet kunnat vinna förlåtelse, kunnat tiggas mig qvar, men mina begrepp hade börjat utvecklas. Jag fann att om jag stannade qvar som vittne till alla de syndiga dad, som der bedrefvos, skulle min moralité slutligen gå alldeles förlorad. Äfven måste jag tillstå att ett visst lättsinne, en viss lust till äfventyr, gjorde det för mig ej obehagligt att komma ut i världen. Att jag var utan kunskaper och utan medel till min bergning beräknade jag ej. Jag hade förut fått hvad jag behöfde, väl knappt, men ändå utan eget bekymmer. Hade jag i min barndom varit uppmärksam och läraktig, så skulle jag visst af min mor och matmor kunnat få lära några små huseurer, såsom att bota kreatur för trolskott, att stöpa öfver sjuka, och dylika mindre grenar af deras höga vetenskap, och hade dermed kunnat hederligt försörja mig, men nu kunde jag intet. Till min lycka hade jag alltid haft mycken lust för jagt. Du vet att det alltid ansetts som ett utsökt nöje för alla ädlare naturer, jordbruket öfverlemna vi, som känt och billigt är, åt mindre begåfvade, gröfre organiserade varelser. Jagten blef således för mig på en gång nöje och medel till bergning. Med min ungdom och berfarenhet blef det naturligtvis ej fråga om någon annan jagt än på foglar och mindre djur. Hade det äfven varit tillgång till något ädlare t. ex. björn- eller vildsvins-jagt, vet jag ej ens med säkerhet, om jag då skulle haft mod dertill.

En jägares lif är temligen osäkert, jag menar ej blott i anseende till de faror som kunna möta, men äfven i anseende till bergning. Ingen bestämd inkomst, stundom vin och stundom vatten. Det var derföre ofta knappt nog för mig, och så hände det att jag en afton temligen uthungrad kom till en prestgård. Hade jag haft en ränsel på ryggen, så hade jag kunnat ge mig ut för vandrande gesäll, och pocka på vederlag, men nu gick det ej an. Jag måste således — jag blygs att säga det — nästan anmäla mig som tiggare. Jag blef med godhet emottagen, och till och med tillbjuden att qvarstanna. Jag hade redan till stor del tröttnat vid mitt kringstrykande lif, jag antog tillbudet. Det var ett ganska hederligt hus, jag hade allt hvad jag behöfde, och fullkomlig tillåtelse, man till och med såg med nöje, att jag på lediga stunder röade mig med jagt. Allt hvad min jagt kunde inbringa, fick jag behålla för egen räkning. Jag hade der kunnat lefva ett lyckligt lif, men ett äfventyr af alldeles egen art, öfver hvilket jag många gånger grubblat, dref mig derifrån.

En morgon suto tvenne af husets mindre barn, lille Christian och lilla Fredrika, på hvar sin pall framför spisen, i hvilken en brasa gladt flammade. Jag har alltid varit road af att umgås med barn, och höra på deras joller. De ha ibland rätt roliga, till och med poetiska idéer. Jag hade derföre lagt mig i gossens knä. Jag vill likväl ej påstå att den idé, om hvilken jag nu kommer att tala, var hvarken rolig eller poetisk. Jag hade en lång stund med nöje afhört deras samspråk, utan att deltaga deri, jag ville på intet sätt inverka på gången af deras tankar. Ändt-

ligen tycktes det som ämnen börjat tryta, ty på en gång ropade gossen: hvad ska vi nu göra? ah vi ska steka katten. Jag hann ej ens skratta åt det bizarra infallet innan jag låg, kastad af hans händer midt upp i glödhögen. Med ett förfärligt skri sprang jag upp, men illa bränd till händer och fötter. Mina plågor voro gruffliga. Det tycktes dock som min plågåre genast skulle ångrat sin gerning, ty som en bror skötte han mig sedan, till dess jag blef fullkomligt fritt. Jag hade likväl förlorat all lust att qvarstanna, jag fruktade att en sådan der mani skulle kunna återkomma ännu en gång. Jag begaf mig således åter ut i vida världen, denna gången mindre gerna, jag hade nu smakat nöjet af ett glädt hemliv.

Men jag talar kanske för mycket om mig sjelf. Då historien om vårt stora företag kommer att skrivas — och jag är öfvertygad att någon utmärkt författare skall finna det höga ämnet värdt att behandlas — så fruktar jag att en granskande läsare kanske torde anse min enskildta historia som en tröttnande episod.

Tuppen.

Ah lappri! Den utmärkte författaren måtte väl ha den delicatessen att utesluta din historia. Han finner ju att det är ett enskildt förtroende vännere emellan, som på intet vis angår publiken. Om han inte har så mycket förstånd, så få vi trösta oss med att vi lefva i ett fritt samhälle, den benägne läsaren kan hoppa öfver hvad han behagar. Mig intresserar det, och det är för ögonblicket hufvudsaken. Gå på du!

Fortsättning af kattens historia.

Och katten fortfor: Jag har ofta grubblat på hvad som kunde vara anledningen till det rysliga företag, som så när kostat mig lifvet. Det var för öfrigt ingen elak gosse, och det är all förhoppning att det framdeles blir folk af honom. Jag hade aldrig omtalat min härkomst, jag blygdes därför, men barn, ha stundom en förundransvärd instinkt.

Jag finner ej annat ord, ehuru ordet instinkt är för lågt för att benämna denna underbara anings-förmåga. Måne ej den omtalte gossen hade ett dunkelt vetande af det medfödt troliska i mitt väsende? Måne det ej var att anse som ett slags renings-process ifrån den arfsynd, som vidhäftade mig ifrån mitt moderne? Jag kan ej redigt förklara det, men det förefaller mig ej otroligt. Om emedlertid den ifrågavarande glödhögen var ernad till ett slags skärseld, så skulle det allt ha gjort mig godt att få ligga qvar en stund längre, ty fullkomligt renad blef jag ej på långt när. Tvertom började nu ett verkligt vagabond-lif, äfventyrligt och lättsinligt, stundom brottsligt. Det gick stundom så långt — se ej på mig, låtsas ej, se min rodnad! — det gick stundom så långt, att jag nedlät mig till verkliga stölder. Jag skulle ha dött af blygsel om någon ifrån det aktningvärda hus, der jag nyss lefvat som vän och medlem af familjen, fått se mig i denna förnedring. Och likväl äro dessa brott, för hvilka jag kanske mest blyges, ej de, som mest sára på samvetet. Jag kommer nu dit.

Det var en afton, då jag passerade förbi en bondgård. Der utanför gick en höna, med ungefär ett dussin kycklingar, en rätt älskvärd familj. Jag hade den dagen gjort en rätt lycklig jagt, och var således på intet vis i behof. Också var det utan annan afsigt än att betrakta de glada barnen, som jag stannade. Omissstänksamma närmade sig de oskyldiga varelserna allt mer och mer, då en oförklarlig mordlust öfverföll mig. Hastigt grep jag två af de närmaste, mördade och förtärde dem i modrens åsyn. Hennes förtviflan och ångestskri kan du föreställa dig. Då rörde de mig ej, men göm dessa kycklingar i ditt minne, de skola återkomma. Jag kan likväl försäkra att de ej voro af dina afkomlingar, den tiden stod du för högt för jordisk kärlek.

Jag fortsatte min vandring, lefde för dagen utan att synnerligen bekymra mig om hvad som komma skulle, men min längtan dref mig till hufvudstaden. Jag

kan ej egentliga säga, att jag hoppades göra lycka, men jag längtade dit. Oxen gick dit ifrån Skåne, för att se det nya slagtarhuset. Det var ändå ett bestämdt ändamål, ehuru bra enfaldigt. Jag hade intet ändamål, men jag ville dit, och jag kom dit. Jag inträdde i den stora staden. Jag var verkligen lite rädd. Jag hade hört att resande borde vara behörigen documenterade, och jag hade verkligen uraktlåtit att förse mig med nödiga documenter. Men på den tiden var der åtminstone mycket liberalt, ingen visitation, ej en gång en fråga efter pass. Jag förmodar att auctoriteterna äro fysionomister och någorlunda se hvad folk de ha för sig. Jag strök omkring gatorna, beundrande och fann mig road. Snart gjorde jag bekantskap med en yngling af min släkt. Kanske var han ej så nära släkt, som han föregaf, men han såg att jag kom ifrån landet, och trodde sig derföre kunna leda mig. Det var en yngling af dåliga seder och uselt uppförande, jag såg honom en tid derefter som riktig hambuse. Af honom blef jag införd i elaka sällskap och skulle troligen snart ha blifvit totalt förderfvad, men en händelse, som i början syntes olycklig, räddade mig.

En dag hade en otrolig mängd menniskor samlat sig vid skeppsbron; det var just den dagen då mamsell Jenny Lind återkom ifrån sitt triumftåg genom Europa. —

Tuppen.

Förlåt mig, min bästa bror! Skulle du inte nu händelsevis göra dig skyl dig till en liten anakronism?

Katten.

På hvad sätt då?

Tuppen.

Låt se, vi reste ifrån Skorresta år 1811. Vi ha sedan genomtagat en tjugu, tretti Konunga-riken, det är sant, men vi ha gått som karlar, så att jag tror ej att vi nu kunna räkna mer än 1814, eller på sin höjd 1815. Och jag är öfvertygad att mamsell Jenny Lind — för hvars talang jag för öfrigt har

all möjlig aktning, ehuru hon ej sjunger i mitt manér — jag är öfvertygad att mamsell Lind ej ännu kan vara född.

Katten.

Nå det är möjligt, då var det väl någon annan högtidlighet. Nog af, det var en förfärlig folkträngsel. Nyfiken, som man kallar det, eller rättare benägen, som jag är af naturen, att se och beundra allt nytt och stort, gaf jag mig in i trängseln. Men nu har naturen, som du kanske observerat, ej begåfvat mig med någon utmärkt stor och stark figur, jag blef derföre snart skuffad hit och dit, och slutligen så illa trampad, att jag låg afsvimmad.

En barmhertig man upptog mig, förde mig hem till sig, och skötte mig med omsorg. Lyckligtvis var ingen lem krossad, jag blef derföre snart återställd. Min gynnare var vaktmästare vid kongl. operan, jag var således åter upptagen i ett hederligt ehuru tarligt hus.

Snart trodde sig min nya husbonde, om jag så skall kalla honom, hos mig upptäcka ej så obetydliga anlag för konsten — sjelf var han naturligtvis stor kännare — han tog mig derföre ofta med sig upp på theater-vinden, de aftnar, då spektakel gafs. Jag hade då, medan min röst ännu var ung och böjlig, kunnat lära mycket, men jag var lättsinnig, och tänkte föga på framtiden. Jag var mera road af någon liten fängst, som jag lyckades göra i vråarna af vinden. Ett och annat lamentabile tror jag mig likväl ännu kunna exequvera försvarligt. Men jag kommer nu till den tidpunkt, som gjorde epok i min inre menniskas historia. Har du sett Gustaf Wasa.

Tuppen.

Nej, han lefde visst före min tid.

Katten.

Nej jag menar operan Gustaf Wasa.

Tuppen.

Jaså. Nej jag tycker inte om Nannans musik. Jag hörde salig klockaren sjunga "Ädla skuggor, vördade fäder", men den föll mig ej i smaken

utan att jag likväl kan bestämdt säga om felet låg hos de vördade fäderna, eller hos klockaren. Det kan väl också hända att exekutionen ej var så alldeles oklanderlig.

Katten.

Det var också ej egentligen musiken som inverkade på mig. Jag var som vanligt på spektaklet. Det var vid den scenen, då de mördades vålnader resa sig omkring den grymme kungen. Jag, så väl som de öfriga på vinden och galleriet, skrattade rätt godt åt att se hur spökena voro utspökade och hur de åbakade sig, men kungen tycktes ha tråkigt. Han var likväl ganska lugn, tog sitt parti och gick och lade sig. Sedan han legat en stund, och de främmande sjungit vackert för honom, steg han upp och tänkte gå sin väg. Att han ej var road, hvarken af sällskapet eller sången, syntes tydligt. Men nu reste sig emot honom vid dörren de båda små Ribbingarnes vålnader, med de blodiga ringarna omkring halsen. Var det en synvilla? Jag tyckte att de kassade sina blickar ej på kungen, utan på mig. Om de båda kycklingarna — nemligen de som jag mördat — om de begge kycklingarna på en gång fastnat i halsen, hade jag ej kunnat bli närmare att qväfvas. Jag uthärdade ej att se på dem som nu rest sig. Med förtviflan i hjertat rusade jag hem. Jag hade ej medvetande, jag såg ej. Ett berserks-raseri hade fattat mig, jag stötte omkull hvem jag mötte.

Ifrån detta ögonblick ha de rysligaste syner följt mig. Än är det två kycklingar med små barnhufvuden, än två små barn med kycklingshufvuden, som kasta sina vilda, mordiska blickar på mig. Alltid de blodiga ringarna omkring halsen. Omkring dem kila råttor, flaxa svalor och tättingar. Öfver mig sväfvar Nemesis som höna, det är den olyckliga mödren. Det är ett spektakel att göra en människa vansinnig. Det är blott fantasier, tänker du. Nå väl, jag påstår också ej att de mördade kycklingarna verkligen uppstiga ur sin gräf. Det skulle tyckas att jag i det fallet borde ha mer bestämda kän-

ningar. Sådana der uppstigningar försigga ej så alldeles obemärkt, det vet jag. Men äro ej också de bilder, som fantasien skapar, verkliga skapelser? Jag drömmer ej, jag ser dem med mina öppna ögon, de måste således existera.

Hvad skall jag vidare säga? Förtviflan dref mig åter ut i verlden. Jag irrade omkring utan mål, stundom två tre dagar utan ett mål, äfven i annan mening, men bestämdt följd af mina plågoandar. Så kom jag äntligen, fattig och uthungrad, förstörd till kropp och själ, till det hem, der vi sedan träffades. Jag blef åter en gång med godhet upptagen i ett hederligt hus. Det var väl blott en klockargård, och jag hade lefvat i en prostgård, som vän af familjen, men sådana betänkligheter gällde nu mera för mig mindre än intet. Jag hade kunnat lefva ett lugnt lif, till någon del återvann jag väl äfven lugnet, men de förfärliga synerna lemnade mig aldrig i ro. Med korta mellantider återkomma de ännu alltid lika fassäckande. I dessa ögoblick är jag Orest, följd af furier: var du min Pylad. Jag har hört sägas att onda demoner fly, när tuppen gal. Derföre, när du varsnar paroxysmen, så visa mig den vänskapen att gala allt hvad galas kan.

Det lofvade tuppen, med tårar i ögonen.

(Forts. o. slut).

Tvenne timmars besök i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-muséum.

af

Octavia Carlén.

”Alldeles Svenskt.” —

Drottning Lovisa Ulrikas valspråk.

”Tvenne timmar endast!” torde mången läsare utropa, ”på så kort tid hinna man väl icke se mycket af ett muséum”. Jo, på de tvenne timmar (från kl. 12 till 2 hvarje Onsdag) som samlingarne äro tillgängliga för allmänheten, får man ett ganska full-

ständigt begrepp om dem, ty på ett artigt och intresserande sätt visa riksantiquarierna och amanuenserne samlingarne för de besökande, och gifva dervid en kort men upplysande historik om det hufvudsakligaste deraf. Till rangen är väl detta museum det första och intressantaste i riket, hvarför det äfven förevisas af tjenstemännen sjelfva.

„Snille-drottningen” Lovisa Ulrika, Adolf Fredriks gemål, och Fredrik den stores af Preussen syster, stiftade *Svenska Vitterhets- Historie- och Antiquitets-Akademien* år 1753. Den snillrike och för vår häfdaforskning högt förtjente Olof von Dalin utnämndes af Drottningen till Akademiens förste sekreterare. I dess samlingsrum står den höga stiftarinnsans byst i hvit marmor; den är arbetad af Sergel och anses vara ett af hans utmärktaste konstverk. Bysten är skänkt af konung Gustaf III. I samma rum står äfven Olof von Dalins, af okänd mästare, utförda byst i bronz.

Lovisa Ulrika afsåg med denna stiftelse hufvudsakligast *historisk forskning*; och fäderneslandets historia, fornlemningar, språk och litteratur hafva haft och hafva en otrolig vinst deraf. Särdeles äro de sednare decennierna utmärkta af den varma fosterlandskärlek, den djupa insigt och det brinnande nit, hvarmed Akademien skött sitt höga värf att åt nationen uppsöka och bevara hvad som under sekler, ja, *årtusenden* legat begravet och okänt, såväl för vårt lekamliga öga som ock för sjelfva forskningens, hvilket dock småningom nedträngt i jordens innandöme och derifrån upphämtat skatter, både för vetenskapen och fosterlandsvännen.

Uti Vitterhets- Historie- och Antiquitets-Akademiens museum förvaras fornlemningar, guld, silfver, bronz, jern och stenpjeser (ofta af otroligt högt värde) samt preciosa i silfver, guld och ädelstenar, som tillhört kungliga och furstliga personer; äfven finnes en mängd kuriosas, Egyptiska och Romerska märkvärdigheter m. m. *Kongl. myntkabinettets* samlingar förvaras ock-

så i detta museum, hvilket är beläget uti Riksarkivets hus vid skeppsbron. Denna byggnad är dock så illa uppförd, att det tyckes som vore tak och väggar färdiga att instörta och begrava detta „jordagods”; men att på dylikt sätt åter blifva „högsatta” vore för dessa relikter mindre ärorikt. Meningen är att dessa samlingar skola flyttas till nya Nationalmuseum då det blir färdigt.

Med undantag af „Nordiske Oldsagsmuseet” i Köpenhamn, finnes ej ett rikare och bättre ordnad antiquitetsmuseum, än det ofvannämnde hos oss; och *allt* hvad som der förvaras är hittadt uti *svensk* jord. En mängd utländska (hvaribland en stor del orientaliska) ytterst dyrbara smycken af guld och silfver samt sällsynta mynt, äro funna hos oss på olika orter under plöjning och andra industriella företaget. Hvad som sålunda hittas i jorden, inlöses af staten först mot fulla guld eller silfvervärdet och sedan en åttendedel derutöfver. Ofvannämnde dyrbara smycken vittna om de rika krigsbyten våra förfäder hemfört från främmande länder. Dessa samlingar hafva under nuvarande Riksantiquarierna Bror Emil Hildebrands öfverinseende på att nästan otroligt sätt förökats. För att gifva ett begrepp derom må nämnas, att då samlingarna år 1837 öfverlemnades till honom, uppgick inventarienummern till 755; men under hans vård hade den vid slutet af 1855 stigit till 2,207. Denna inventarienummer förklarar dock icke nog fullständigt samlingarnas verkliga tillväxt, all den stund hvarje särskildt fynd, liksom hvarje större inköp, ofta innehållande flera hundra föremål, endast erhålla *ett* nummer i inventarium.

Samlingarna förvaras uti en mängd skåp och montrar, försedda med glasrutor, så att sakerna kunna ses utan att vidröras. Dock finnes det flera hundra, kanske tusende exemplar (i synnerhet af stensakerna) som af bristande utrymme, blifvit magasinerade i sjelfva museet.

Hvad Myntkabinettet beträffar, så är det ett af de rikaste och bäst ord-

nade som finnes. För detta står staten i den största tacksamhetsskuld hos Riksansiqvariern Hildebrand, hvilken dervid ådagalagt en förtjenst som samtid och efterverld aldrig skola förgäta; lika litet som den han inlagt vid *medaljsamlingen*; ty för dennas, liksom för den förutnämndas (myntsamlingens) närvarande utmärkta skick, hafva vi *Nästans* uteslutande honom att tacka. Kufiska (arabiska) och anglosachsiska (engelska) mynt finnas här flera än i något annat museum. Sjelfva England har icke på långt när en så stor och vacker samling af engelska medeltidsmynt som här finnas. Detta är ett bevis på de många segerrika krigståg, som våra förfäder gjort emot de stolta anglosachserna. Ofvannämnde mynt förvaras i en mängd vackra dertill inrättade skåp, och hvaraf 10 hafva tillhört Drottning Lovisa Ulrika.

Att här något vidlyftigare beskrifva de särskilda sakerna i Antiqvitetsmuseum, är en omöjlighet, därför att såväl vetenskaplig kännedom derom, som ock utrymme i dessa blad fattas den, som nedskrifver detta. Meningen är blott att för dem som ej äro i tillfälle att sjelfva taga kännedom om dessa samlingar, gifva ett totalbegrepp om det hela.

Nämnda samlingar äro på ett smakfullt och ändamålsenligt sätt ordnade i särskildta rum, efter de trenne, om man så får uttrycka sig, *kulturperioderna* uti hvilka Nordens civilisation indelas. Dessa perioder äro nemligen: *Sten- Bronz* och *Jernåldern*, så kallade emedan under den förstnämnda tidrymden endast begagnades vapen af sten, till följe af dåvarande slägtets okunnighet om metallers användande. I *andra* perioden användas bronz till vapen m. m. och i den *tredje* kom jernet i bruk. De båda förstnämnda perioderna äro *förhistoriska*, d. v. s. att man om dem aldrig haft någon skriven historia, hvilken först börjar med göthernas eller Odens ankomst hit. Man kan antaga Sten och Bronz-pe-

riodernas tidräkning kanske till ett par tusen år före Odens.

Vi hafva således under dessa *tvenne timmars* besök trenne tidsåldrars minnen att beskåda; men vi vilja blott uppehålla oss vid någon af de aldramärkvärdigaste.

Man inkommer först uti stenålderns rike; der finnes en stor mängd *stenvapen* samt *spjutspetsar*, *pilar*, *knifvar* och *yxor* af flinta. Man intages af en underbar känsla vid åsynen af alla dessa vapen som förfärdigats af Sveriges urinnevånare, och begagnats af dem. De vore ett vildt slögte, detta stenålderns folk, som lefde af jagt och fiske. Från dem återfinnes ej ett spår af åkerbruk, eller några slags slöjder; men betrakta vi deras vapen, såsom yxor af kvartz och pilar m. m. af flinta, så måste vi skänka vår beundran åt den ihärdighet och skicklighet hvarmed dessa äro gjorda, helst man besinnar att de inga verktyg hade, utan blott med den ena stenen slipade den andra. Synnerligen beundransvärda äro de jemslipade runda hålen (för skäftets insättande) uti de temligen tjocka stenyxorna. Deras borrhanda måste hafva fordrat stor tid och möda, och har dermed möjligen tillgått på så sätt, att man med sand och en hård trädpinne, oupphörligen cirkelformigt kringsvarfvat den fläcken på yxan, hvarest hålet skulle blifva.

Betraktar man dessa vildars flintvapen, så ser man att de äro både ändamålsenliga och prydliga; de äro så jemnfilade att de glänsa liksom de voro polerade, och äro så skarpa att man ännu lätt kan skära sig derpå.

Man antager att denna vilda stam utträngdes eller förjagades af *Celterna*, som kommo vester eller sydväst ifrån. Med dem tog *Bronz-perioden* sin början. Då den ena nomadstammen utträngde den andra, sökte den att på allt sätt utplåna alla spår af den besegrade och betraktade med afsky allt som tillhört densamma. Så förmodas att celterna, för att bortaga sjelfva minnet utaf det förjagade stenperiodens folk, togo deras vapen (annat byte kunde de ej få) och hoptals vräkte

i sjöar och strömmar, troende sig på detta sätt för everldeliga tider hafva begrafvit kännedomen om deras tillvaro. Men de beräknade icke att *tidens* törstande ande-småningom skulle dricka ur dessa sjöar och bringa i dagen hvad årtusenden gömt, och sålunda förrevigade de sina motståndare, då meningen var att försänka dem i everldelig glömska. Igenom detta hafva vi fått kännedom af dessa vapen; ty de hafva högtals hittats uti mossar, kärr och uttorkade sjöar.

Celterna som inkommo hit voro *Bronz-*periodens folk. Att de voro mera civiliserade hafva vi bevis uti de åkerredskap, husgerådskärl, prydnader m. m. af utmärkt fint och vackert arbete, som finnes kvar från deras tid. Efter denna inträder *Jernperioden* med Oden och Asarne.

Stenålderns människor begagnade gånggrifter till sina döda. Gånggrift var en sorts grottor med långa gångar till, uti hvilka liken insattes. Såväl under *Bronz-* som *Jernperioden* förekommer *bränn-* och *högåldern* d. v. s. att de dels brände sina lik och gömde askan i jorden uti urnor, och dels *högsatte* dem. Detta sednare begrafnings-sätt hafva vi mycket att tacka för de många dyrbarheter, som fordom hittats och ännu påträffas i jorden; ty då en konung, höfding eller förnämligare kämpe var död, ikläddes han sin fullständiga rustning, ofta prydd med dyrbara smycken, och infördes med stor högtidlighet i högen eller grafven, hvilken derpå tillstängdes för att efter sekler blifva den stig i gruset, som ledde till vetenskapens ljusa tempel.

»Sitter i högen, högättad höfding, slagsvärd vid sidan, guldsköld på arm» står det i Frithiofs saga, och detta förer våra tankar till Brävalla slag, hvilket stod i Östergötthland omkr. 740 år eft. Chr. f., och efter hvilket den stupade konung Harald Hildetand med stor högtidlighet blef högsatt, iklädd sin glänsande dyrbara rustning. Säkert gömmer tummelplatsen för denna den blodigaste strid som någonsin stått uti Norden, i sitt sköte mången *guldskrift*

som förtäljer de många »högättade» höfdingar, som deltagit i densamma.

Igenom ofvannämnda »högsättningar» och äfven af bruket att gömma penningar och andra dyrbarheter i jorden vid fiendens öfverrumpling, hafva åt oss blifvit förvaradt så mycket »jordafynd». —

Af de många märkvärdiga saker som på Antiqvitets-museum förvaras från *Bronz-* och *Jernperioden*, må nämnas:

Dolkar, utmärkt väl arbetade af bronz, äfvensom *sädesskärar*, *stridsyxor*, *svärd*, *askurnor*, *kammar* och *rakknifvar* af samma metall. De tvenne sistnämnda sakerna bevisa att både mannen och qvinnan redan den tiden tänkte på sin yttre människa, ett godt tecken till civilisationens framåtskridande.

Qvinnoprydnader, såsom diademer och broscher af bronz. Af de sednare finns en mängd skålformiga, af omkring ett quarters längd; flera äro dock mycket mindre. De hittas alltid parvis, två och två, hvilket antyder att de burits å ömse om bröstet. I några af dem finns lemmingar af förbrändt linne; häraf synes att äfven qvinnorna brändes i sin högtidsskrud.

Flera urnor af sten och ben med bränd aska uti, jemte så kallade *rökelskakor*. Då liken eller offer brändes, kastades måhända dylika kakor uti elden, hvaraf en aromatisk ånga spreds. De bestå utaf ämnen som ännu bibehålla någon värlukt.

Lemningar af en bränd qvinna. funna uti den s. k. Odinshögen vid Gamla Upsala 1846. Dessa bestå af flera brände ben och en mörk hårlock; tillika med detta fanns äfven bitar af det utmärktaste filigramsarbete i guld.

Hvem här denna qvinna varit? Förgäfvos gör fornforskaren denna fråga, här synes verkligen *grafven* vara gränsen för hans vetenskap. Kanske var hon en af söderns yppigaste rosor, hemförd såsom krigsbyte af någon djerf viking, och af honom instängd i »höganloftsbur», der hon »sömmat i silke och sömmat i guld», och emellanåt förljufvat hans vilda lif, de få stunder han kunde rycka sig lös från blodiga

idrotter. Kanske var hon äfven en af dessa Nordiska sköldmör, som satte sin ära uti att i brägger öfverträffa de hårdaste kämpar. För fantasiens *värde* skall du, ur dessa förbrända benknotor, denna förvittrade aska, åter framstä som en ny *Phénix* från bälet, och säga oss: "som sömmerska som amazon, en qvinna är ändå en qvinna" — Ja, du må med sällhet hafva slutit dig intill en älskares högt klappande hjerta och mot honom hafva sträckt armar dem "Amor just beställt sig så, till örngått att få hvila på." — Du må droppe för droppe hafva tömt smärtans bägare; din barm må dervid varit hölj'd af smidigt silkestyg eller af ett glänsande harnesk — dock inför ditt stoft intages vi alltid af underbara känslor, dunkla som våra forskningar öfver den *ande* som fordom lifvade densamma.

(Forts.)

Naturvetenskapliga skizzer och notiser.

15.

Stjernfall. Den 10:de October förl. år nedföll straxt efter midnatten vid Ohaba i Siebenbürgen en meteorsten vägande något öfver 28 skålpund. Kyrkoherden i församlingen väcktes af ett åsklikt donder och såg dervid en eldmassa med blixstens hastighet närma sig jorden. På morgonen fann man stenen, som hade form af en oregelbunden tresidig pyramid, hvilken nedborrat sig i den med mossor beväxade marken i en fruktträdgård. Den har det för meteorstenar ej ovanliga svarta skallet, och består till största af en blandning af olivinaugit och fältspatartad sten, samt små korn af jern och svafveljern. Således återigen blott sådana beståndsdelar, hvilka förekomma på vår jord. Men som meteorstenarne bestämdt ej äro af jordiskt ursprung, utan komma från verdensrymden inom vårt solsystem, så kunna vi deraf draga den slutsatsen att ämnena äro lika på alla planeter i vårt solsystem. Så mycket mera betydande är den ryktbara chemisten *Wöhlers*, äfven i nyare tider

skedda upptäckt, af ett *organiskt* ämne, liknande *paraffin*, i en den 15 April 1857 vid Kaba-Debrezin nedfallen meteorsten.

Minnesblad.

11.

Likt den pålitliga väktaren, står den, som ärligt aktar på sitt kall, alltid på post så länge man lefver. Han är alltjemt uppmärksam, på det ingen fiende måtte öfverraska eller bakslugt öfverfalla honom. Derjemte nyttjar han hvarje tilldragelse, den glada som den sorgliga, till att städse bli klokare och visare. Och på detta sätt fortfar han, till dess försynen kallar honom ifrån hans jordiska post, för att belöna honom med en högre rang.

Epigrammer.

S. Till en osnygg flicka.

Gregor, som alltid dig beundrat.
Säg nyligen bra högt förundrad
Dig slicka ömt, din ära snygga hund —
Att slicka *hunden*, o! det är blott strunt
Men att din hund vill slicka *dig*,
Se!, det förundrar mig!

Prisuppgifter.

Charad N:o 9.

Mitt första vara kan af mångt slag,
Än bålstort, än så litet, som en fluga;
Politiskt menadt, det för hvarje dag
Sitt ord plår sända till palats och stuga.
Mitt andra genomtränger mjukt och hårdt;
Förutan det skomakarn ej kan lefva.
Mitt tredje låta bli är stundom svårt,
När det förbjudet är (se moder Eva)!
Mitt hela tillreds i de flesta kök
Och är en rätt, som fordrar mycket stök.

Gåta N:o 10.

Jag löper ur hand och i hand
Och far öfver stad, öfver land.
Jag gerna förråder allt möjligt;
Och gisslar så gerna allt löjligt;
Jag ljuger väl ock litet grand,
Men det är dock endast ibland.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Mars J. Å.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Katten, Tuppen och Prinsessan.

(Saga af A. M. Fahlerantz).

(Forts. och slut fr. föreg. Nr.)

8 Cap.

Fortsättning af resan.

Den känslofulle läsaren, så framt han ej enligt tuppens förmodan hoppat öfver kattens historia, skall säkert fatta den dystra sinnessämning, som bemäktigat sig sällskapet vid berättelsens slut. Äfven Prinsessan hade varit närvarande vid föredraget, ehuru för det mesta sofvande.

”I sömnens sköt

Hon vexer, den blomstrande rosen.”

Men katten hade på någon tid börjat med bekymmer besinna, att han kanske gjort ett litet misstag vid Prinsessans uppfostran. Han hade möjligen låtit henne sofva för mycket, och i följd deraf vexa för fort. Vid föredragets början hade han visst föreställt sig svårigheter och motgångar, men han visste att han med sin kända kraft och energi skulle besegra dem. Att med denna kraft och energi så mycken tid skulle fordras för att hinna till målet, hade han aldrig föreställt sig. Hvem hade väl och kunnat drömma om att världen skulle lida sådan brist på lediga kungar? Jag menar till äktenskap lediga, ty annars ledig hade väl en och annan kunnat vara att tillgå. Nu hade Prinsessan vext upp, och började åter längta. Det var likväl nu ej egentligen hemlängtan, hon längtade efter — resans slut. Emedlertid hade hennes karakter skönt bildat sig, emellan kattens melankoliska sentimentalité och tuppens djerfva munterhet. Om läsa-

ren skulle finna det inkonsequent, att man på en gång talar om kattens kraft och energi, och hans melankoliska sentimentalité, så tror jag att den benägne läsaren har orätt. Han var visst sentimental af naturen, det såg man af hans rörelser, det hörde man af hans röst, och denna sentimentalité hade genom bittra minnen fått en anstrykning af melankoli, men att der fanns kraft, då det blef fråga om handling, skall läsaren snart med beundran få se.

Resan fortsattes, men utan några lofvande utsigter. De fotspår, i hvilka katten hoppats få träda, hade tiden fullkomligt igensopat. Man vände sig på vinst och förlust hit och dit. Tuppen, som gammal kännare, observerade vinden, och derefter styrde man, men ingen vind blåste till någon oförmåld kung.

Kattens lynne fördystrades allt mer och mer. Han hade ej kallnat för företaget, han ångrade det ej, men det grände honom, att ett helt lif, invigt till stora bragder skulle gå förloradt utan ändamål. Det var rörande att se hur tuppen, som förut syntes mindre lifvad, under sådana ögonblick sökte att muntra sin väu. Han sjöng för honom de lustigaste trumpetstycken, berättade de mest komiska anekdoter från sin första tid då han haft tillfälle att se så mycket. Prinsessan sof. Till lycka tågade man nu genom rika länder. Rik tillgång till jagt, både på vildt och tamt. Många kyklingar uppoffrades nu, utan att på minsta vis trycka på kattens samvete, ty hvarje rike hvars kung var förmåld, ansågs för fientligt land, och der kunde man ju proviantera, på hyad sätt det lät sig göra. Men de fordna kyklingarna lågo ännu alltid lika

osmälta på hjertat, oaktadt de många blodiga försoningsoffer af fientliga kyklingar, som hemburits åt deras skuggor.

En afton kommo de åter till gränsen af ett nytt konungarike.

Är kungen här i landet förmäld, frågade katten som vanligt.

Nej, ännu icke.

Han är väl då mycket liten? (katten kom ihog den tre veckor gamla regenten).

Nej tvertom, han är en stor konung.

Han visar då ingen höjelse för giftermål?

Jo Gudbevars, han är förlofvad med en underskön prinsessa, som redan med stor ståt ankommit, och nu vistas vid hofvet.

Hm, tänkte katten, det var lite dunt, men det gör då i det hela just ingenting. Och med nyväckta förhoppningar lade sig de resande att sofva.

9 Cap.

Krig.

Men kattens anfaktelser förföljde honom den natten mer än vanligt, som det ofta skedde, som förebud till stora händelser, och med bröderlig vänskap galade tuppen af alla krafter. Straxt afgingo mer än hundrade kurirer till kungen med rapport att en stor fientlig krigshär vore vid gränsen, man hade hört trumpeterna hela natten.

Kungen, som var en krigisk kung, bäfvade ej det minsta. Han sammankallade allt sitt folk. De som ej förut voro soldater, grepos, och skickades med fångskjuts och handklävar till arméen, för att tjena som frivilliga. På det sättet fick kungen tillsammans en mäktig stor krigshär, med den tågade han till gränsen. Kungen sjelf tågade i spetsen med krona på hufvudet, spiran i högra handen, och venstra handen i sidan. Det såg ståtligt ut.

När kungen kom dit, der han förmodade den fientliga hären finnas, befallde han sina soldater gifva ett krigsrop. Och de upphäufde ett rop, så att jorden bäfvade. Det fagnade kungen att finna sin här så tapper. Men tuppen flög upp på en hög, och upphäufde äfven ett krigsrop, så att både himmel och jord bäfvade. Då först bäfvade

kungen med och vände om. Kronan lemnade han till en page, för att kunna springa lättare, och så satte han af, och hela arméen i underdånighet efter.

När kungen kom hem så oförmodat, och alldeles oskadad, fröjdade sig hela landet. Men kungen var ledsen och ond på tuppen.

Då grepo alla Hofpoeterna sina gyllene harpor, och besjöngo konungens lejon-natur, ity att lejonet, som annars ej bäfvar för någonting, ändå skrämmes af tupprop. Då blef kungen glad och snäll igen, och hela landet fröjdade sig på nytt.

10 Cap.

Ambassade.

Men katten och tuppen de lade råd huruom en sådan kung kunde vara god att ha för prinsessan. Det blef således beslutet att katten skulle afgå som ambassadör, för att underhandla. Tuppen, som älskade prakt, ville medfölja, för att med sin figur ge mera glans åt ambassaden, men katten, mera enkel, afböjde det. Han bad tuppen kvarstanna till prinsessans beskydd, och aftågade sjelf, åtföljd endast af den svit som naturen hängt vid honom.

När det blef bekant att en parlamentär ifrån befälhafvaren öfver den förfärliga fientliga arméen hade ankommit, blef det stor uppståndelse i staden. Katten blef präktigt inlögerad, och fick genast företräde. Han hade väl tänkt att högtidligt bereda sig på det tal, han skulle hålla för kungen, men föregående nattens anfaktelser hade hindrat honom att rätt grundligt öfvertänka sitt ämne. Han måste således tala nästan oberedd, kanske blef talet ännu förträffligare, just derföre att det var öfverläst. Han började:

Stormäktigste, allernådigste Konung!

Jag har en prinsessa att aflåta, som E. M. väl kunde lägga sig till. Det är den namnkunniga, undersköna prinsessan Ambrosia af Skorresta —

Kungen.

Den namnkunniga prinsessan har jag aldrig hört talas om.

Katten (ond).

Hvad för slag?

Kungen.

Jo jo, Gudbevars! Rikets namn känner jag visst. Jag är väl inte så bortkommen i geografin heller, jag är inte hemma i Enköping jag. Och prinsessan Ambrosia, var det icke så? Jaha, kors hvad en människa kan vara tankspridd! Jo, nu kommer jag visst ganska väl ihog.

Katten.

Nå, det är godt. Den prinsessan är skönare än allt skönt som funnits, i förflutna, närvarande eller tillkommande tider. Hvad var den sköna Helena emot henne? En uggla. Hvad var den sköna Melusina? En markatta. Prinsessan Ambrosia är så skön, att i de länder, som plågades af mulen himmel och tunga, ruskiga dagar, ankommo stora deputationer och anhöllo knäfallande att Hennes Höghet täcktes lyfta på sin slöja. Om de betalte bra, så villfor hon deras begäran, och straxt blef det solsken öfver hela landet. Vi ha förtjent mycket pengar på resan med det knepet. Det måste likväl medgifvas, att i de länder som ledo af torka och vattenbrist, der kunde Hennes Höghet högst obetydligt bidra till landets räddning. Prinsessan är således nyttigast att ha i våta år, af hvilka en mängd efter hvarandra nu komma att inträffa, enligt de lärdaste astronomers beräkningar. Prinsessan har dessutom sina fem sinnen, samt diverse själsförmögenheter. Vore jag som Ers Maj:t, så slog jag till i rapport. Ej den minsta flick af hennes slöja får lyftas, förrän allt är afgjort, men prinsessan Ambrosia är en gris, som E. M. på mina ord väl kan köpa i säcken.

Kungen.

Men jag är förut förlofvad med en underskön prinsessa, som redan ankommit och lyser som en stjärna i mitt hof.

Katten.

Nå ja, är det skapligt hygglig människa, och hon har vacker orlofsedel,

så kunde hon kanske bli antagen till kammarjungfru åt prinsessan Ambrosia. Om hon inte är nöjd med det, så skicka hem henne igen och tacka för lånet. Skattkammaren måtte väl ha medel att betala plikten för lysningen. Jag ger mej f— på, att när E. M. får se prinsessan Ambrosia, så vill E. M. inte ge en pris Dimanders mellansort för den andra.

Kungen.

Men min trolofvade skulle sörja sig till döds.

Katten.

Sää, menar E. M. att hon skulle vara så hjertujupen? Ja, det vore väl högst bedröfligt med en prinsessa, men gör henne till kammarjungfru först, så blir det måttlig skada på henne, ifall hon skulle sörja ihjäl sig.

Kungen (stolt).

Men jag har gifvit mitt kungliga ord, och det bryter jag ej.

Katten.

Jaså, det var en annan sak. Jag hade väl annars ännu ett par skäl, som kanske skulle beveka E. M. att betänka sin egen lycka. Jag är åtföljd af en krigshär, så stor, att om vi äfven antog det omöjliga, att tre fjerdedelar skulle bli nedskjutna af E. M:s tappra soldater, så skulle ändå minst tre fjerdedelar återstå.

Kungen.

Det vore mycket!

Katten.

Ja, E. M. kan sjelf någorlunda dömma, då jag säger, att på en slätt vid gränsen, en slätt af sju mils omkrets, stå soldaterna nu uppställda tre man högt på hvarandras axlar, för att få rum. Hade slätten varit något mindre, så att vi nödgats tillsätta ännu ett hvarf i höjden, så hade de öfversta fått stå krokiga. Det är märkvärdigt hvad himmeln ligger lågt här i landet, åtminstone vid gränsorna. Nå, nå, om det här, som nästan öfverallt, der jag rest, nyttjas hväld himmel, så blir den allt högre, ju längre man kommer inåt landet, det förstår jag

81
väl. — Vidare medföra vi ättahundra-
der kanoner, så svåra, att vi, öfverallt
der vi framtågat, varit nödsakade att
sätta stöttor under vägen, för att bära
dem. Af dessa skäl torde E. M. i
nåder finna, att om inte E. M. tar
prinsessan, så tar fan E. M. Och der-
med punkt.

Det tog. Kungen besinnade sig, el-
ler rättare, han besinnade sig ej läng-
re. På det högsta förskräckt, ingick
han godvilligt på allt. Han bad dock
att katten täcktes hemförlofva den gräs-
liga krigshären. Det lofvade katten,
emot det, att kungen skulle betala krigs-
kostnaderna. Kungen fann det ganska
billigt, då alltsammans skett för hans
skull. Allt blef således uppgjordt på
fredlig väg, och all vidare blodsut-
gjutelse lyckligt förekommen. Katten gjorde
likväl kungen uppmärksam på, att
om Hans Maj:t gjorde minsta mine af
att rygga sitt löfte, så kunde han,
katten, i hvad ögonblick som helst,
uppställa en lika talrik armé. Och
sannt var det.

Den armé öfvergifna önskade, hel-
dre än att bli hemskickad, att få kvar-
stanna som kammarjungfru hos prin-
sessan Ambrosia. Katten kunde lik-
väl ej lemna något bestämdt löfte att
hon skulle bli antagen, emedan öfver-
allt, der de framtågat, hade prinses-
sorna slagits om den platsen. Han
ville likväl se till hvad han kunde
göra, om han finge se hennes orlofs-
sedel.

En sådan hade prinsessan ej, den
skulle först ha utfärdats efter bröllopp-
et. Då hade hon hoppats att till
videtår åtminstone få: *Non sine laude*
approbatur.

Men katten skakade på hufvudet,
han tyckte sig ej ha säkerhet nog, för
att kunna rekommendera henne.

11 Cap.

Prinsessans intåg.

Följande dagen tillrustades allt på
det präktigaste till Prinsessans emottag-
ande. Beskrifningen på den ståt, som
då utvecklades skulle visst ej trötta läs-
aren, långt derifrån, men den vore nä-

stan omöjlig. Det torde vara nog att
säga att den, så vidt i menisklig förmå-
ga står, var värdig Prinsessan. En vagn
af renaste guld skickades för Prinses-
sans räkning, i hvilken hon uppsteg till-
lika med katten, som satte sig på hen-
nes venstra sida. Prinsessans ansigte
var täckt med en tät slöja, men kattens
var otäckt. Han vred ibland på mu-
stacherna, och såg mycket vänlig ut.
Tuppen, som älskade ett slags militärisk
hållning, var till häst, men utan stöflor.
Stadens höns hade flugit upp på taken,
och hurrade när tuppen, tågade förbi.
Somliga stodo också innanför fönstren,
hvitklädda och med blomster-gnirlander,
och viftade åt Prinsessan med näsdukar
och blommor, men de vågade ej kasta
till måls på henne. Tuppen såg rakt
framför sig, och lyfte ej en gång på
hatten. Att han var litet högmödig
tyckte hans släktingar, och så alldeles
fritt var det väl ej. Katten deremot
vann allas hjertan genom sitt nedlåtan-
de sätt att vara. Som Prinsessan åkte
med nedfäld slöja, tog sig den polerade
guldvagnen icke så illa ut. Hade Prin-
sessan lyftat på sin slöja, så hade allt
annat varit — Bosch — mindre än intet.
När de fingo det kongliga Slottet i sigte,
gafs en salut af hundra kanoner på en
gång, hvarvid Prinsessan vaknade. Hun-
dra steg ifrån Slottet mötte Kungen till
fots, och bad aldraödmjukast Prinsessan
vara välkommen, hvilket Prinsessan be-
någet lofvade. När Kungen fick se tup-
pen, gick det visst en liten rysning öf-
ver honom, men han höll ändå så der-
temligen kontenansen, så att ingen kun-
de märka någon darrning, bara att han
bleknade litet.

Då de kommit till slottet och, efter
att ha genomvandrat en oändlig skara
guldklädda hofmän, ändtligen anlände till
högtidssalen, föll Kungen på knä, och
bad Hennes Höghet i nåder upplyfta
slöjan. Och när hon det gjorde, så då
föll en sådan glans öfver Kungasalen,
att alla hofmännerna blefvo solblinda,
och rännde med näsan mot väggarna.
Tre af dem blefvo blinda för lifstiden.
De hade haft den oförsigtigheten att
nyttja glasögon, och dessa verkade som

solglas, ögonen blefvo totalt förbrända. Den förra trolofvade var, som sagdt är, underskön, men Prinsessan Ambrosia var både öfver och — med ett ord, hon var så skön att ingen jemförelse kunde komma i fråga. Men ingen enda af hofmännerna blef kär, de tordes inte för Kungen. Men Kungen sjelf han blef alldeles orimligt kär, han tordes inte annat för tuppen.

I öfvermåttet af sin lycksalighet ville Kungen stifta ett minne af den herrliga dagen, ett minne som skulle glädja och lyckliggöra hans undersåter intill sednaste åldrar. Han befälde därför att Hans Maj:ts statue skulle uppresas, under bilden af ett krönt lejon, men med II. Maj:ts högstegna anlete. Men som det kongliga menageriet var på det viset inrättadt, att den ena hälften var utdöd, och den andra hälften ännu ej införskrifven, och det således var någon brist på lejon, så anmodades vänligen katten att stå modell. Arbetet lyckades förträffligt, det blef likväl ej färdigt den dagen. Nu skedde stor presentation. Äfven den forna trolofvade blef presenterad och antagen, hvaröfver Kungen och hon fagnade sig tillsammans. Att om aftonen var stor bal, förstås af sig sjelft, hvem hoppar ej i glädjen? och Kungen, som var så utsägligt lycklig, hoppade alldeles förtviflad. Men hvarken katten eller tuppen dansade, de ansågo det under sin värdighet.

12 Cap.

Slut.

Redan morgonen efter förmälningen befälde Hans Maj:ts att äfven en statue af den unga Drottningen skulle uppresas, med påskrift: In medio virtus. Drottningen, som ej förstod latin, vändde sig till en af hofvets lärde, för att få förklaring. Han öfversatte det så: *Måttlig dygd är bäst.* Gud vet om öfversättningen var just så riktig, men drottningen lade den på hjertat, sådan den var.

Att de lyckligaste dagar, för kung och folk nu började, behöfver ej försäkras. Uppsteg någon gång en tår i drottningens öga, straxt var Hans Maj:t

tillreds att aftorka den med milda händer. Blef himmeln mulen och regnig, straxt var Hennes Maj:t ute och torkade. Det var den lyckligaste tid, verlden ännu sett.

Katten bibehöll sig beständigt i ynnest. Han var tillbjuden en ministerplats, men mindre äregirig än sin föregångare, prins Zerbino, afslog han det. Han ville helst utan någon bestämd befattning vistas omkring drottningens person. Men då han trodde sig finna att de öfriga hofmännen gjorde mine af att se honom öfver axeln, och han tyckte att drottningen ej gjorde nog för att skydda hans anseende, drog han sig helt och hållet tillbaka till privatlivet. Ofta såg man honom med ädel resignation ligga i spiseln i det kongliga köket. Der låg han lugn med tillslutna ögon, ty äfven de förföljande demonerna tycktes ha lemnat honom, sedan det stora verket var fullbordadt. Mången gång sågo kockspojkarna med förvåning orediga men lysande bilder sväfva förbi hans ögonlock. Det var de höga minnena af det bragdrika förflutna, men det begrepo ej kockspojkarna, och det kan just ingen så mycket undra på. Redan vid förmälningen hade katten ädelmodigt, såsom prinsessans hemgift, återskänkt den ofantliga krigsgården, som kungen skulle betala, sedan han likväl afsatt en betydlig summa, till äreskänk åt sin blifvande historiograf.

Mot tuppen behöll kungen alltid ett litet groll. Egentligen rädd var han likväl inte nu mera, ty han var beständigt omgifven af sin livvakt. Men då tuppen sökte rikshärolds-tjensten, som han efter alla sakkunnigas omdöme var fullkomligt vuxen, så fick han afslag, och afspisades med en lumpen titel af höftrumpetare. Det var otacksamt af kungen.

Slut.

Tvenne timmars besök i Kongl.
Vitterhets-, Historie- och
Antiquitets-muséum.

af
Octavia Carlén.

(Forts. fr. föreg. Nr.).

*Lifgördlar samt flera arm- och hals-
ringar af guld och silfver.*

Bland dessa finnes en *halsning* af guld som väger omkring 3 *℔*, och hvilken inlöstes för 4000 Rdr rgs.

En *löftesring* af guld; denna är kanske den intressantaste och raraste bland muséets dyrbarheter. Dess storlek är ungefär som ett af nutidens fruntimmers armband.

Löftesringar (som funnos forndomdags vid de stora offerställena) kallades så derföre, att då en kämpe skulle aflägga löfte om någon hjeltebragd, slagtades ett offerdjur, och i dess blod doppades ringen; bloddrypaude räcktes den till kämpen, hvilken hållande den i handen, högtidligt aflade sitt löfte att utföra den eller den stora handlingen, eller dö dervid. En ed, aflagd vid löftesring, bröts aldrig. Då man besinnar att de flesta hjeltebragder utfördes efter aflagda löften, kan man föreställa sig att en stor mängd kämpar hållit uti ifrågavarande ring.

Som ett bevis på huru obrottsligt sålunda afgifna eder höllos, må nedanstående romantiska tradition berättas:

En mäktig sjökonung bodde någonstädes vid Sveriges vestra kust. Ryktet om hans rikedom och tapperhet lockade en stor mängd kämpar till hans hof, då han om vintrarne satt i hög-bänk och hvilade efter ärorikt utförda bragder. Konungen hade en dotter hvars fägring dock mera än allt annat ditlockade de yppersta konungar och kämpar som funnos i landet; ty hennes skönhet och dygd gingo på ryktets budkafvel från man till man. Hennes namn var Signe. Bardernas gyldene strängaspel klingade till hennes lof, och hjeltarne bröto lansar till hennes ära.

Fjerran österut bodde en man vid namn Dagur, hvilken hade tvenne söner; den äldsta af dem hette Hakon. Denne hade med stor tapperhet bekrigat en konung i Venden och gjort sig till hans efterträdare, varande sålunda en mäktig konung vida berömd för mannamod och krigslycka. Dagurs yugre son hette Hildiger; då denne såg broderns lycka och anseende som hjelte, ville äfven han förvärfva sig detsamma, hvarföre han på egen hand drog ut i härnad, hvarigenom han ock snart blef en stor och namnkunnig kämpe. Ryktet om Signes skönhet nådde äfven honom, och han reste som gäst till hennes faders gård, der han af denne helsades med välkomstbägaren. Hildiger dröjde öfver vintern hos sjökonungen och förälskade sig derunder i den fagra Signe, och hon som hittills varit osårbar för kärlekens pilar och med stolt-het afvisat alla lysande friare, skänkte sin tro och sitt hjerta åt Hildiger.

Då han anhöll hos sjökonungen om hennes hand, blef denne svåra förgrymmad öfver Hildigers djerfhet att våga höja blicken till en prinsessa af så gamla anor, då Hildiger sjelf blott var en hjelte af ringa börd. Dessutom sade han sig hafva bortlofvat Signe till en mäktig konung, som innan solhvarvet åtföljt året, skulle komma och hemta henne; och detta parti ansåg han mera påssande. Också den tiden gjorde sig *bördsaristokrati*en gällande, men äfven *kärlekens* himmelska anor; och innan Hildiger lemnade sjökonungens gård, smög han sig upp till Signes jungfrubur, der han med blixtrande ögon och flammande hjerta försäkrade henne, att han vid *löftesringen* ämnade svärja att med en sjelfskapad kämpehär återkomma inom ett år och döda hennes tillämnade brudgum, derest denne icke afstode henne frivilligt. Derpå togo de unga afsked och för första gången klappade deras hjertan emot hvarandra i en varm omfamning.

Hildiger begaf sig till en för handen varande offerhögtid; ett offerdjur slagtades, presterna signade öfver detsamma, doppade löftesringen i det rykande blodet och räckte den åt Hildi-

ger. Med ringen i der, ena handen, som var utsträckt emot himlen, och med den andra omfattande slagsvärdet, svor Hildiger ett inom årets slut på lif och död hafva kämpat om prinsessan Signe, och att han själf eller hans medtåflare skulle stanna på platsen.

Han höll ord. Snart stod han med en stridslysten hjelteskarå utaför sjökonungens borg; derinne firades en ståtlig fest, ty Signe tillämnade brudgum, den rike och mäktige konungen fjerran ifrån, var kommen dagen förut, och nu dracks hans hemkomstöl. Sjökonungen ville ej insläppa Hildiger; då slogo dennes kämpar med sina goda svärd på de glänsande sköldarne, så att det klang i de närbelägna klipporna med tusendubbladt eko. Derefter upphäufde de ett härskri så förfärligt, att sjökonungen och den främmande konungen med allt deras folk straxt rusade upp, beväpnade, sig och begynte den häftigaste strid med Hildiger. Sedan den fortgått en stund med stort mannamod å ömse sidor, frågade Hildiger om hans rival, en ståtlig hjelte med hvilken han kämpat bröst emot, ej ville afstå från Signe för mindre än lifvet? »Nej» svarade en dof röst inom det slutna hjälmgallret. Vid ljudet af denna röst spratt Hildiger till, aftog sin hjälm och bad sin motståndare göra detsamma — så skedde, och med utropen: »min broder!» kastade bröderna sig i hvarandras armar. — Den mäktige konungen, som var bestämd åt Signe var Hildigers broder Hakon, nyligen återkommen från Österhafvet, med än mera ära och byte. Sedan bröderna, som högt älskade hvarandra, sålunda helsat, frågade den gamle sjökonungen om de ej nu ville upphöra med striden, dricka »tvemännings» ur horn, och om ej en af dem frivilligt ville afstå från Signe? Hildiger svarade med sorgsen blick att han ej kunde detta, emedan han vid löftringen svurit, att han eller motståndaren skulle dö i kampen, så vidt icke denne afstode bruden. Med mörk blick svarade Hakon, att äfven han vid löftringen aflagt ed att Signe skulle blifva hans brud; men att han eljest gerna skulle afstått henne,

då han nu hörde att Hildiger egde — *kärlekens* förstfödsloret i Signes hjerta.

Efter denna förklaring pasatte bröderna sina hjälmår. Vexlade ännu en hjertlig men sorgsen blick, och ett trofast handslag, samt beredde sig att börja kampen på lif och död. —

Under några minuter herrskade en djup dödsstillhet. De omkringstående bistra kämparne af båda partierna, iakttago en högtidlig tystnad: och så väl förstodo alla helgden af ett sådant löfte, att den som nu hade sökt hindra bröderna i deras förbehavande, skulde af de andra med spott och spe blifvit bortjagade för den dödliga förolämpning som derigenom tillfogats de tapp-ra bröderna.

Striden blef kort; Hakon och Hildiger föllo båda, genomborrade af hvarandras svärd — i dödskampen kramaktigt tryckande hvarandras händer.

Signe som åsett striden, framskynadade då bröderna föllo och hviskade till Hildiger, hvilken lefde några minuter längre än Hakon: »Du följes af din trogna brud i döden» — hvarpå hon framtog en dolk och genomborrade sitt hjerta, hvars klara blodström bortsköljde dödsyvten på Hildigers panna.

Bröderna blefvo med stor högtidlighet högsatta i samma graf, och än i dag visas densamma af allmogen i trakten, hvilken kallar den för »kungshögen»; och om denna händelse sjunges en visa hvaruti förekomma följande strof:

»Och unga hjelten färgas af en blodstöm så varm,
Som stiger upp ur sköna jungfruns liljehvita barn,
Och borg och dalar greto vid den striden.»

Tvenne dyrbara armringar af guld.
Dessa blefvo funna vid Hörningsholm uti Södermanland på följande sätt:

En liten fattig landflicka såg en gång huru en orm kröp in i hålet på en sten-fot. Våren derpå skulle flickan se efter om ormen var kvar; hon trädde så in en krokig käpp dit hon sett ormen krypa, och då hon utdrog käppen satt en präktig guldring på densamma. Som

man förmodade att ringen skulle hafva en make, så anställdes gräfnings och plöjning rundt omkring platsen der den förra var hittad; men utan att finna hvad som söktes. Då kom hönsgumman gående öfver det nyplöjda fältet —; hon snafvade och satte sig i fallet på en stor jordklump, hvarvid denne brast sönder, och se — den glänsande ringen, make till den först hittade, låg deri; båda inlöstes af staten.

En sorts börser i form af ringen.
En sådan börs består af en större guld-ring, på hvilken flera mindre äro uppträdda; dessa gällde som penningar, emedan preglat mynt då ännu icke fanns här. Först under Olof Skötkonungs tid hade man ordentliga penningar. Ofvannämnde ringbörser buro konungar och förnämre personer, i sina gördlar; och då de på ett utmärktare sätt ville belöna en deraf förtjent person, t. e., en bard som sjungit vid deras hof, så afbröto de en eller flera ringar ur gördeln för att skänka den åt den de ville hedra, Den som belönade på detta sätt kallades *ringbytare*.

En mängd guld och silfverstänger, hvilka begagnades som mynt. Dessa stänger äro spiralförmigt kringrullade, och af dem höggos bitar till penningar, hvilka vägdes i vågskålar.

Ett stort guldsmycke, hittadt i Motala stöm uti Östergötland. I midten af detta smycke är infattad en *saphir* af utomordentlig skönhet och af ett nästan oskattbart värde. Detta smycke tros leda sinä anor från den tid då den mäktige biskop Hans Brask med alla sina skatter flydde från sitt residens Munkeboda (nuvarande Norsholm).

(Forts.)

Naturvetenskapliga skizzer och notiser.

17.

En hr Lafour har i "Patrie" med rätta uppträdt mot yanan att värdera kokött så ringa i jämförelse med oxkött. Han säger att visserligen köttet af en genom långvarig mjölkning utmatad ko, är dåligt, men att deremot kött af gödda kor är lika godt som oxkött.

Han anförer som till bevis erfarenheten i Grignon, der man sedan lång tid brukat sälja kött af gödda kor såsom kött af bästa slag.

Epigrammer.

9. Reflektion

Nog är det illa, sade Mäster Norden
Och orätvist jag kallar utan like
Att mesta penningar på jorden
Skall egas af de rike!

Minnesblad.

12.

Man önskar lifligt, att mycket uti världen till och med världen sjelf, måtte bli bättre: Men när du talar om medlen dertill, skrämmar den upp folk så, att man tydligen ser, att de äro svaga icke blott i köttet, utan ännu mer i andan.

13.

Egandet af någon för oss vigtig sak får ett anseeligt högre värde, när densamma icke utan uppoffring blifvit räddad ur en hotande fara.

Prisuppgifter.

Charad N:o 10.

Mitt första i vår barndoms dar
Vår aldri värsta buse var,
När blott dess namn vi hörde.
Men nu, då vårens dagar le,
Och vi *mitt förstas* fägring se,
Vi glade bli och rödde.
Mitt andra under vintern är
Hvad Nordbon bäst behöfva plär.
Det kostar stora summor.
Och om det är *mitt hela*, då
Det för sin nytta skattas må
Af gubbar och af gummor.

Gåta N:o 11.

Fastän min mor ej kan med qvickhet skryta,
Ses mycken visdom dock utur mig flyta.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Juni d. 8.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Tvenne timmars besök i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-museum.

af

Octavia Carlén.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

Lemningar af en skeppshöfdings rustning. För några år sedan hittades uti jorden vid Ultuna, fragmenter af ett skepp och deruti lemningar af en rustning, jemte brickorna till en sorts damspel. Förmodligen har det varit någon förnäm kämpe eller viking som blifvit högsatt uti sitt skepp, iklädd full rustning, häraf finnes nu qvar den delen af hjelmen som suttit öfver pannan, jemte sjelfva pannbenet, hvilket sitter fast vid hjelmplåten. Äfven finnes *tvenne söndriga svärd* hvaraf det ena varit inlagdt med guld, och det andra med silfver, samt en mängd korta jernspikar, hvarmed skeppet varit sammannitadt.

En urna af Corintisk metall. Denna urna som hittats uti jorden med aska uti, är en stor dyrbarhet. En latinsk inskrift derpå upplyser att den varit helgad åt Apollo och solens Gudinna; den är sålunda säkerligen begagnad vid de fester, som i templen tillställdes för dessa Gudomligheter, och har troligen blifvit hifförd som krigsbyte.

En mängd olika fruntimmersmycken m. m., som hittats på Gottland, denna Sveriges rika antiqvitetsgrufva, hvarest säkerligen från Hansetiden (då Wisby var en af detta förbunds viktigare städer) finnes mycket qvar i jordens sköte.

Helgonreliker och åtskilliga Kyrkoprydnader från medeltiden, hvaribland må nämnas:

S:t Brigittas armkota. Den har under katholska tiden varit insatt uti en arm af metall, med en utskärning så att sjelfva benet kunde synas. För att se denna relik vallfärdades långa vägar emedan densamma tillskrefs undergörande verkningar.

En bit af Frälsarens kors, infattadt uti ett krusifix — Detta lærer verkligen vara utaf det rätta korset.

Flera Communionkärl från katolska tiden.

Bland kuriösa och historiska märkvärdigheter märkas:

Kalmar-Unionens sigill. Drottning Margareta, denna »Nordens Semiramis» hade som regentinna många stora förtjenster. — Hennes största verk som sådan var *Kalmar-Unionen*, hvilket förtjänar både bifall och beundran; men denna förening blef icke till sann lycka för Skandinavien folk, af brist på vishet och kraft hos Unionskonungarne — Dyster och blodbestäinkt var vägen uppå hvilken den stolta Margareta vandrade för att kunna uppresa denna tredubbla thron; ty innan hon ditkom, måste en kronprins förgifvas, tvenne konungar, helt unga, dö, och en tredje afträffas. Ibland dessa hennes ärelystnadsoffer var en hennes bror, en gemål och en son.

Från det namnkunniga slaget på Nyckelängen vid Falköping, hvilket stod emellan drottning Margareta och Albrekt af Meklenburg, finnes än i dag en mängd sägner. Så t. ex. skall hvarje julnatt höras från det bredvid liggande Mösseberg, ett underligt strängespel till en sorgligt ljudande sång. Denna musik kommer från alla de Tyska riddare som

stupade i slaget, och hvilka skiljda från sitt hemlands blomstrande dalar, sålunda fira julen i den kulna Norden.

Traditionen har från den tiden äfven bevarat följande:

En Tysk riddare af ädel börd, hade förälskat sig uti en svensk, adelsmanns dotter, den sköna fröken Ingegerd, hvilken lika varmt älskade honom tillbaka. Ingegerds fader närde stort hat till alla tyskar, och ville därför ej hafva riddaren till måg, utan visade honom med hårda ord och under uppmaning att aldrig mera återkomma, från sitt hem. Riddaren red derifrån, i sitt hjerta fast besluten att hemligen bortföra Ingegerd från fadern, hvilken älskade henne högre än sitt eget lif. En morgon var hon äfven försvunnen, och förgäfves anställdes alla möjliga spaningar efter henne. Då kom ett rykte i onlopp att i Möseberg satt en skön jungfru inspärrad af bergtrollen, hvilka så strängt bevakade berget, att alla som nalkades det samma, blefvo med hugg och slag drifna derifrån af ett hiskeligt troll med långa horn i pannan. Man kunde om nätterna höra huru den fångna jungfrun uppstämde de sorgligaste sånger; men om dagen var allt tyst. Det ofvannämnda trollet var ingen annan än den tyska riddaren, hvilken hade enleverat Ingegerd, och som till att börjamed måste gömma sig och henne i en berggrotta, endast känd af honom. Emedan den svenske adelsmannens alla vänner och tjenare krigströfvade hela trakten både natt och dag för att söka efter Ingegerd, så vågade sig riddaren icke ut med henne; men utstyrde sig sjelf såsom ett vidunderligt troll med bockhorn och skinnpels, för att skrämma bort den vidskepliga mängden ifrån berget. För att göra förtrollningen mera trovärd, uppstämde Ingegerd alla thorsdägs- och söndagsnätter kl. 12, klagande sånger.

En natt smög riddaren i sin verkliga rustning ut ur grottan och ställde kosan till adelsmannens gård. Insläppt till denne förklarade han, huruledes han med kärlekens inre siareblick, hade upptäckt att den fångna jungfrun var ingen annan än adelsmannens dotter, och frågade hvad belöning han finge om han

slog ihjäl bergtrollen och befriade jungfrun. I sin stora glädje att möjligen kunna återfå dottren, lofvade adelsmannen allt hvad riddaren ville begära, och denne fordrade Ingegerds hand, hvilket beviljades, så vida riddaren kunde *bevisa* sig hafva dödat trollet. Nattem derpå begaf sig riddaren jemte adelsmannen och en mängd af dennes folk till berget: alla ställde sig under hemsk väntan vid den sidan der man förmenade sig hafva sett trollet. Riddaren starkt beväpnad, försvann under ett kleppblock — Inkommen i hålan der folket ej såg honom, slagtade han en katt, doppade pelsen i dess blod och nedsö-lade sig sjelf dermed. Sedan upphäufde han ett förfärligt stridsrop och slog med skölden mot klippväggen. Derpå utkom han med Ingegerd och trollens blodiga pels som segertecken, och blef emottagen med väldiga hurrarop och högt lof-ord för sin tapperhet. Sedan tillställde adelsmannen ett lysande, bröllop, der glädjen stod »högt i taket»; men dessförrinnan blef bergtrollens horn och pels brändt på bål, såsom tillhörande djefvulens anhang och hedniska troll.

Ingegerd och Riddaren lefde lyckliga; men den förstnämnda grämde sig dock alltjemt öfver att hafva bedragit den gamle fadern, och då konung Albrekt en tid derefter under en resa i Westergöthland gästade på adelsmannens gård, omtalte Ingegerd hela tillställningen för konungen, bedjande honom yppa det för fadern och söka blidka honom. Konung Albrekt var en gladlynt herre, road af muntra upptåg, hvarför han fann hela saken mycket lustig. och ställde snart allt tillrätta emellan fadern och de unga.

Den håla uti hvilken Ingegerds skall varit gömd, kallas än i dag för trollhålan.

Gustaf Wasas käpp. Den är af kanelträd, hvilket den tiden var en stor dyrbarhet här. Käppen har varit mycket nyttjad af konungen sjelf.

En bit af det jerngaller, hvilket Erik XIV med en glasbit affilade, då han satt fången på Stockholms slott. Då ångrens och smärtans bittra tårar, som den olyckliga Wasasonen

utgjöt, hafva för längesedan bortsköljt blodfläckarna från hans sköld. Man kan således icke utan rörelse se detta galler; ty man tänker dervid på huru hopp och fruktan marterade hjertat hos den som verkställde detta underbara arbete.

En bok uti hvilken Gustaf Wasa barn skrifvit sina namn.

Gustaf II Adolfs kommandostaf, hvilken han förde då han stupade på Lützen. Bland muséets historiska märkvärdigheter är denna den dyrbaraste relikten. Man kan säga att den store konungen med denna staf framkommenderade ljusets och sanningens härar till hjälptrupper i den stora striden, uti hvilken han sedan nedlade sitt kommando inför *Allsouveränens*.

Tvenne stora dyrbara pokaler af utmärkt arbete i förgylldt silfver. Dessa hafva tillhört Gustaf Adolf den store, till hvilken de förärades, fyllda med dukater, af borgerskapet i Nürnberg, då han under trettiöåriga kriget gjorde sitt intåg derstädes.

Drottning Christinas bönbok, med pärmnar af rent guld, och deri infattade dyrbara ädelstenar.

En praktfull ordenskedja af ädelstenar. Denna kedja lät Carl X göra som modell till Jehova-orden, hvilken han ämnade stifta; men detta gick dock aldrig i verkställighet.

Rönnowska guldkedjan. Denna kedja var en gåfva af Carl XI till prosten Kärsten Rönnows hustru, för hennes kända fintlighet att rädda konungen undan Danskarne i Åhus prestgård. Kedjan har ända till för några år sedan gått i arf inom Rönnowska släkten såsom en familjeklenod.

En utmärkt vacker bernstenstoilette, hvilken tillhört Carl XI:s gemål, Drottning Ulrika Eleonora.

Några s. k. trolldomstunnor från Lappland. Dessa äro af renskinn, uppå hvilket fantastiska figurer äro målade och hvilka tilltroddes trolldomskraft. Dessa tunnor förskrifva sig från Carl XI:s tid.

Carl XII:s käpp, bestående af en grof granstör. Då hjeltekonungen stude vid Fredrikshall, hade han denna

käpp i handen. Konung Fredrik I lät sedan sätta silfverbeslag derpå.

Carl XII:s sigill af jern.

En kalk och en patén af silfver, hvilka Carl XII-begagnade då han var i fält.

En stor dyrbar pokal af guld och ädelstenar, och hvaraf själfva skålen eller botten utgöres af en enda präktig agat. Denna pokal är en trofé från Prag.

En större skål, aldeles öfversälad med infattade äkta caméer.

Flera andra dyrbara guld och silfverpjäser, hvilka tillhört kungliga och furstliga personer.

En budkafvel, som sammankallade folket till dalkarsupproret 1743.

Ett lingarnsnysta, spunnet af drottning Lovisa Ulrika, som äfven förstod qvinliga sysslor, hvilket ifrågavarande lingarn bevisar; ty det är för sin finhets skull ett verkligt mästerverk.

Bellmans mandolin eller zittra. Detta är samma instrument på hvars strängar skalden slog toner, hvilka aldrig skola upphöra att återljuda i »Svenska hjertans djup.»

Flera ur och sigiller, hvilka tillhört kungliga och furstliga personer, hvaribland Hertigens af Uppland, prins Gustafs sigill. Äfvenledes finnes prins Gustafs flöjt.

Ännu en stor mängd historiskt dyrbara saker finnas, som ej äro omtalade här; orsaken är redan nämnd. Ärdt och hedradt vare emedlertid den utmärkta qvinnans, den stora drottningens minne, hennes som stiftade denna Akademi. Och ära och heder åt de män, hvilka så förstått den snillrika, fosterländska Lovisa Ulrikas tanke i denna stiftelse, att de af dessa samlingar ordnat en *svensk historia*, icke skrifven på förbleknande blad, utan med bokstäfver af sten och metall, hvilka ännu skola trotsa årtusenden.

Denna historia skall blifva allt mer fulländad och bringa skatter åt fosterlandsvännen och vetenskapsmannen, allt efter som den ur jordens sköte framträder, afskakas *stoftfjettrarna* och återbördas af dagens ljus.

(Slut.)

Den stumme jägaren.

En sann berättelse från nordamerikanska vestern.

En underbar fruktbarhet karakteriserar den delen af staten Kentucky, som sluttar mot Tennessee. Denna rika natur bildar en skarp motsats till de norra delarne af landet, hvilka icke bestå af annat än vilda, öda sandkullar och branta bergmassor, genomskurna af djupa svalg; sällan höres der sorlet af en bäck. Hit flydde indianarne som blifvit fördrifna från sina ursprungliga jagtområden, här uppslogo de sina hyddor och förde en hård och ihärdig strid mot sina hvita fiender. Oförskräckta äfventyrare framträngde likväl äfven hit med det fasta beslutet att eröfra här hwarenda tum af Kentuckys mark. Indianernas fienders vilda mod och deras djerfhet var så stor att de förstnämnda ansågo dem ega en öfvernaturlig makt. Den stora och fortfarande framgång, som följde Will Smiths (kallad skogslöparen) expeditioner, gjorde att han i deras ögon förekom som ett verktyg för den store Andens hämd. Deras skräck för denne oblidkelige fiende försakade obeslutsamhet vid deras anfall, hvarefter vanligen följde deras nederlag, som på samma gång gynnade Will Smiths återtag.

Den hemlighet, som hvilade öfver denne underbare person, var minnet af en bitter, oändlig smärta, hvilken beständigt eggade hans hämndtörst och eldade honom till nya anfall mot rödskinnen.

Han lefde fjerran från menniskan, i vilda skogar, der han beständigt rufvade på nya planer att utlägga försåt för indianerna, och han lyckades att med sina välriktade böss-skott nedlägga deras tappreste höfdingar. Sällan vågade någon närma sig den fruktade äfventyraren eller tilltala honom. Till och med indianernas förbittrade fiender undveko honom. Hvem hade kunnat ana att detta känslolösa hjerta fordom klappat af mildare känslor!

Will Smith var son af fattiga utvandrare från Europa, och den första olycka som träffade honom var då han, ännu i späd ålder, förlorade sina för-

äldrar. Den andra olyckan var att han kom i lära hos en farmer i Nordcarolina. Som lät det stackars barnet icke blott lida de hårdaste försakelser utan äfven bröt alla de förbindelser, hvartill han utfäst sig i kontraktet, i hvilket var föreskrifvet att han skulle låta undervisa sin lärning i åtskilliga kunskapsgrenar. Likväl hade det stackars barnets uppfostran blifvit på allt sätt försummad. Will, som hade en liflig törst efter kunskaper, förenade dermed en energi, som genombruter alla hinder. Till sin lycka fann han en lärarinna, som gjorde läran det till ett nöje i stället för en plåga: denna var Mattie Launders, farmarens dotter. Ofta vandrade Wills blickar, under undervisningstimmarne från boken till Matties sköna, blå ögon, och detta nästan utan att han visste det. Flickan bannade honom visserligen hvarje gång, men med så vänlig ton, att Will knappt kunde ångra sin förseelse.

Han gjorde likväl raska framsteg och snart blef lärjungens lärare.

Under dessa gemensamma studier uppstodo med tiden andra känslor än önskan att lära: men hvarken Mattie eller Will anade hvilket inflytande de så hastigt förflutna lyckliga timmarna skulle hafva på deras kommande lif. De älskade hvarandra utan att veta det och den ömma hemligheten upptäcktes först af Matties fader, hvilken till deras olycka en gång öfverraskade dem.

Från det ögonblick då Saunders gjorde denna upptäckt blef han obarmhertig mot den värplöse gossen. Denne måste nu om vintern sofva i ladan på halm och hade knappt ett dåligt täcke att dervid skyla sig med. Will knotade icke, ty han tänkte på sin väninna och fann tröst i det deltagande, som hon visade honom då de någon gång råkades. Mattie skulle gerna velat undvika dessa möten, så mycket smärtades hon af den stackars gossens öde, men hon såg ju att det just var hans enda tröst när han kunde tala med henne. Hon var ju äfven den oskyldiga orsaken till hans olycka.

Alltefter som Mattie uppväxte till jungfru och ju mera fadern spionerade

på henne emedan han ämnade gifta bort henne med en rik man, desto tyngre kändes för gossen farmerns hårdhet, som genom Matties växande böjelse för Will ännu mera tilltog. Kärlekens tålmodiga heroism förmådde Will att fördraga denna förödmjukande belägenhet: — om han kommit ur densamma hade han ju förlorat Mattie, och det skulle för honom varit den största olycka. Längre fördrog han allt, i förhoppning att någon lycklig händelse skulle medföra ändring i hans belägenhet. Men slutligen blef slafveriet odrägligt; uppfylld af vrede beslöt han att fly. Han smög sig en natt in i Matties rum och meddelade henne sin afsigt.

De älskande hade blott föga tid att utbyta sina smärtsamma känslor; en ström af tårar, en sista omfamning och de skiljdes. Det enda hopp som var Mattie öfrigt voro de ord som Will yttrade vid afskedet: "När jag blir stor skall jag komma åter och då skall du blifva min älskade hustru."

Torftigt klädd och med ett stycke bröd i fickan lemnade Will farinen för att begifva sig till unionens hufvudstad. Hans magra proviant var snart slut, så att han blef nödsakad att tigga och att söka skydd öfver nätterna i någon eländig koja. Vid ett sådant tillfälle träffade han en medlidsam man, domaren Campell, hvilken stigit upp bittida för att se till sina hjordar och nu blef mycket förvånad då han i sitt stall fann en trasigt klädd gosse, hvilken var blek af hunger och alla slags umbäranden. Den godsinnade gubben kunde icke återhålla sina tårar och ropade: "Så länge jag har ett stycke bröd skall jag dela det med dig." Den stackars gossen fördes till Campells hus och sväfvade flera dagar emellan lif och död. Han var ur stånd att berätta om sitt elände och att uttrycka sin tacksamhet för sin räddare.

Från denna tid behandlades han som en medlem af familjen.

Genom ett underbart sammanträffande var det första mål som vid nästa ting föredrogs inför Campell en anklagelse af församlingen mot Samuel Saunders, för det han misshandlat Will Smith och

ej uppfyllt kontraktet. Mr Campell, hvilken redan älskade Will såsom om han vore hans egen son, blef på det högsta glad att kunna bestraffa sin skyddlings förföljare, och anordnade nu den strängaste undersökning om saken.

Rättegången väckte lifligt intresse. Campell intog med dyster min sin plats bland domrarna; han hade inom sig redan fällt domen. Mattie, den blyga flickan, bevistade sessionerne och bestormades dervid af de mest olikartade känslor. Scenens nyhet, dess offentlighet skulle varit tillräckliga orsaker att uppröra denna späda varelse i dess innersta; men dertill kommo äfven smärtan att nödgas vara vittne till sin fars förödmjukelse, och vissheten att genom denna rättegång skall Will, hennes ende vän, hennes hopp, vara för alltid förlorat för henne. Darrande af vrede väntade Saunders utslaget, hvilket, då det i högtidlig ton afkunnades, klingade som hans liksång. I detta ögonblick hördes bullret af en ankommande vagn och ett hviskande uppstod bland mängden; den ene frågade den andre hvem den anlande kunde vara. Till och med Mattie rycktes ur den dvala i hvilken hon försjunkit: en obestämmd förhoppning, åt hvilken hon ej kunde gifva form, vaknade i hennes själ, och plötsligt stod han framför henne, han, som hon alltid tänkt på, men som nu var blek, mera lik ett spöke än en menniska. Det var vännen hon förlorat, den trogne studiekamraten, hvars anblick hos henne väckte känslor, svåra att beskrifva. Saunders som ansåg Will vara en öfvernaturlig uppenbarelse, föll i vanmakt och blef bortburen.

Jyryn förklarade att Saunders icke uppfyllt sina skyldigheter i kontraktet och girigbuen dömdes att bekosta gossens uppfostan och underhåll till dess han blifvit myndig.

Will Smiths lefnadshorisont, hvilken dittills varit så dyster, klarnade nu. Gynnad af ödet arbetade han så, att han en dag kunde intaga en respektabel plats vid lagstiftningen. Den gamle domaren hade slutligen den glädjen då han tog afsked från sitt embete att se sig efterträdd af sin adoptifson, hvars

lysande vältalighet han ofta haft tillfälle att applådera. Men Wills högste triumf var då han kunde fria till den älskade blåögda Mattie. Trots alla invändningar gifte han sig med henne och flera års ostörd lycka belönade honom för hans arbete och försakelse. Bekymmer, förödmjukelse och slafveri voro glömda; till och med ärelystnadens drömmar försvunno vid denna innerliga för-
ening.

Likväl väntades Will af nya pröfnin-
gar. Den ädla striden för fäderneslan-
dets frihet och oafhængighet började. Nu väcktes hans karakters alla lidelse-
fulla känslor. Lycka, välfärd, allt
offrades. Mattie gaf glad sitt samtyc-
ke dertill. De tjenster, hvilka Will
gjorde sitt fosterland, voro verksamma
och fortfarande. hans oegennyttja åda-
galades högt derigenom att han förlor-
ade hela sin förmögenhet under kriget;
då det var slut stod han nästan vid
tiggarskafven. Will förtviflade dock icke.
Han kände inom sig tillräcklig själskraft
och energi för att ånyo bana sig en väg
till välstånd. De präktiga landsträc-
korna på andra sidan Alleghany syntes
honom bäst passande härtill och han
beslöt att nedsätta sig der såvida hans
hustru samtyckte att åtfölja honom.
Mattie gjorde ej den minsta invändning:
blott hennes bleka ansigte förrådade de
fruktande känslorna, då hon gaf sitt
samtycke.

Resan var lång och besvärlig. Emi-
granterne funno likväl ersättning genom
denna trakts behagliga natur. Talrika
nybyggen och fästen buro vittne om
huru civilisationen redan inträngt här.
Då Will uppnått Likingflodens stränder
lemnade han sin familj vid ett nybygge
att sammanträffa med sin vän Boone
på ett öfverenskommet ställe för att
vidtaga de första förberedelserna till
koloniseringen. Han var frånvarande
blott sex dagar, men under dessa sex
dagar tilldrogo sig de förskräckligaste
händelser. Denna skiljsmessa syntes
honom dubbel lång ty den var den första
sedan hans giftermål. Vid sin hemkomst
skyndade han till det ställe der han
lemnade allt hvad han på jorden egde
dyrbarast.

Med förvåning såg han att nybygget
blifvit öfvergifvet. I fjerran upptäckte
han några flyende emigranter; han skyn-
dade efter dem och frågade ångestfullt
hvar hans hustru och hans barn voro.

»Ni finner dem der ni lemnat dem;
fråga Shawnies-indianerna; de skola sä-
ga er det öfriga;» detta var allt det
svar han erhöi.

»Förrädare!» ropade Smith, »I hafven
ej hållit ert löfte! de äro döda!» Och
med ett språng rusade han på den som
gifvit svaret, och kastade honom till
marken. Derefter återvände den olyck-
lige mannen till nybygget.

Der fann man honom utsträckt på
marken tillika med de liflösa qvarlef-
vorna af hans hustru och hans barn,
hvilka han emellanåt kysste. Slutligen
reste han sig opp och arbetade under
dyster tystnad i flera timmar, till dess
han grävt en djup och bred graf, i hvil-
ken han nedsänkte sin dyra skatt. Hans
yngsta barn hvilade vid sin moders bröst
och i den älte sonens hand satte han
bössan, hvarined denne förgäfvos för-
sökt tillbakadrifva fienden. Den olyck-
lige fadern uppbyggde en liten pyramid
af stenar, hvarunder nu slumrade allt
hvad han på denna jord älskat. Sedan
fattade han sin reffelböss, och vinkan-
de ett afsked med handen begaf han sig
bort för att förfölja Shawnies.

Aldrig mera upphörde han med detta
förföljande, under långa år spanade han
öfverallt efter indianerna, dödade den
under sömnen och då de höllo sina fester,
när de ströfvade omkring i skogarna,
när de sutto vid sina eldar. En sådan
mängd indianer föllo för hans bössa, att
de fruktade honom såsom om han varit
mordengeln och slutligen öfvergäfvos de
sitt gamla läger vid Gröna flodens strän-
der. Då den sista af deras kanoter
for utföre strömmen, hven en kula midt
in bland hopen och en af dem störtade
död i vattnet; de sägo sig omkring och
varseblefvo nu sin oförsonligaste fiende,
då denne skyndade in i skogen. Men
i samma ögonblick framrusade en indian,
son till den som fallit för den stum-
me jägarens skott, lade an, och den för-
giftade pilen träffade Smith i foten.
Indianen försvann, innan Will återfick

sansen. Mödosamt släpade han sig till nästa nybygge, der han efter några dagars förlopp dog. — En enkel sten, sådan man ofta finner i Kentucky, utmärker det ställe, der den stumme jägaren hvilat, hvars sällsamma historia flera än en gång utgjorde ämnet till en amerikansk roman.

Naturvetenskapliga skizzer och notiser.

16.

Katten.

Katten. fordom en sinnebild af friheten, var hos de gamle egyptierne ett föremål för djup vördnad, icke endast därför att den utrotade de talrika råttor och möss, som förhärjade landet, utau äfven därför att gudinnan Isis en gång skall hafva förvandlat sig till en katt. Vid gästabud innehade kattorna hedersplatserna. När någon af dem dog, så afrakade husets invånare sina ögonbryn och liket fördes till en helig byggnad, blef balsameradt och fördes sedan till staden Bubasti (det nuvarande Basta) samt begravdes. Den som dödade en katt, måste dö; man berättar till och med att en romare blef i Egypten ihjälslagen af pöbeln, emedan han *förolämpadt* en katt. Då Cambyses stormade staden Pelusa, utrustade han sina krigare med kattor i stället för sköldar, och den egyptiska befolkningen vågade icke då göra motstånd.

Turkarne visade äfven kattorne mycken förkärlek. Mohamed bortskar helldre ett stycke af sina kläder än han ville störa en katt, som lagt sig att hvila derpå: ja, han visste icke att på ett mera lysande sätt hedra en arab, som gjort honom en tjänst, än genom att kalla honom *kattornas fader*. Kattorna såsom varande profetens älskingsdjur och utrotare af orena varelser, hafva tilltråde öfverallt och till och med till moskéerne. Alla täfla om att smeka dem.

Innan katten åtföljde fransyska arméens zouaver i slagningens tummel,

hade den äfven i Europa funnit talrika gynnare och vänner; skelettet af Petrarcas svarta favoritkatt förvaras ännu i Padua bland skaldens öfriga relikier. För Montaigne fanns det ingen större vederqvickelse än att studera sin katts handlingar, och Colberts kabinettt hvinnlade bokstafligen af kattor. Fru de Lesdiguieres lät till och med öfver sin katt uppföra en minnesvård, som genom sin enkelhet och elegans gör byggnadskonsten all heder.

Icke sällan hafva äfven kattorna blifvit utnämnda till arfvingar. Den ryktbara harpspelerskan Dupuis i Paris aflade årligen en del af sina inkomster, på det att efter hennes död hennes katts listtidsunderhåll dermed måtte kunna bestridas; hon förordnade dessutom i sitt testamente, att arfvingarne till hennes öfriga förmögenhet skulle en gång i veckan aflägga besök hos katten och underrätta sig om dess välbefinnande.

Jesuiten Drecel berättar om ett fruntimmer, som testamenterade åt sin katt ett underhåll af ~~h~~ mindre än femtusen riksdaler.

De Neufville, en advokat i Nürnberg, hvilken dog år 1784 i en ålder af åttio-åtta år, upprättade för sina sex kattor ett eget testamente. För hvarje af dem bestående han tolf kreutzer i veckan och utnämde sin kökspiga till deras vårdarinna. Därföre tilläts hon att hyresfritt disponera den aflidnes hus; vidare erhöll hon en säng, årligen tjugofem gulden och fyra gulden vedpenningar, "på det att de stackars djuren icke måtte frysa ihjäl." För vård, skötsel och för att akta kattorna för olyckor, samt för husets rengöring voro vidare tolf gulden bestämda. Testamentsexekutorn och två särskildt omnämnde samt derföre aflönade jungfrur måste understundom öfvertyga sig huruvida den aflidnes vilja punktligt verkställdes.

Romarne fodra enligt hvad Volkman berättar i sina underrättelser om Italien, sina kattor öfentligt. "På gatorna gå karlar med stänger, på hvilka köttstycken äro uppträdde. De hafva sina vissa rop, som kattorna mycket väl

känna. Knappt låter en sådan karl höra sig, än kattorna från alla hus ställa sig i portarne. Nu kastas kött till dem, hvilket de tåligt invänta och springa dervid icke fram till karlen. Den som vill på detta sätt fodra sina katter, betalar derföre en obetydlighet i månaden.»

Liksom fordom i Tyskland till och med läkare hade stort förtroende för kattmedicin, så har folket i några trakter af Italien detsamma. Sålunda skall kattblodet fördrifva fallandesjukan, pelssen begagnas mot förkyld mage, hufvudet, till aska förbrändt, mot sjuka ögon. Lefverin, bränd och stött till pulver, skall lindra stenplågor o. s. v. En doktor Ledel berättar helt allvarsam samt att en flicka blifvit botad för en hårdnackad tertianfeber, sedan hon af en händelse råkat dricka mjölk, som begagnats att tvätta en katt.

Således skall man icke förundra sig om katter få epitafier och om öfver dem hållas liktal!

Humoristiskt Allehanda.

7.

Köttbullen.

Gamle glasmästar Brittingen var en sakramenskadtt fiffig karl och ehuru döf på begge öronen, hade han ändå i sitt lif hört nog mycket för att veta hur man bör ställa sig för att draga största möjliga parti af världen.

En dag hängde han sin låda på ryggen och vandrade ut åt landsbyggen, för att der det behöfdes sätta i nya rutor hos bondfolket. Bäst han gick kallades han upp i ett hus, der familjen just satt vid middagsbordet. Köttbullen som simmade i den bruna såsen lågo så vänligt emot den gamle glasmästaren att det slutligen vattnades honom i munnen. Ack! hur gerna skulle han ej ha hört om någon sagt:

— Nå, min gubbe, vill du inte ha dig en portion?

Men han väntade förgäfvets på denna vänliga inbjudning, den ena köttbullen försvann efter den andra i de öppna munnen.

Värdinnan, som troligtvis ville ha någonting att säga frågade honom nu: — Är det kallt ute i dag?

Då gick ett ljus upp för gubben, gissa om ni kan — hvad han svarade:

— Nej, jag tackar, genmälte han och fortsatte sitt arbete.

— Hvad säger han? utropade frun skrattande — han blir då med hvarje dag döfvare! hör han icke, jag frågar hurudant väder vi ha? skrek hon.

— Nej, jag tackar så mycket, jag har redan ätit middag.

— Nu började alla de närvarande att skratta och frun gick ända fram till honom och skrek honom i örat.

— Är han då alldeles döf, nu! Är det kallt, frågar jag!

— Nå, efter frun nödvändigt vill det! svarade han och satte sig lugnt till bordet der han lade för sig en duktig portion under det att alla, utom sig af förvåning, endast betraktade honom.

Epigrammer.

Divide et impera.

*Söndra och herrska! är klogt sagt!

*Förenas och styr! är en högre makt.

Grafström.

Minnesblad.

14.

Passioner likna förbistrykande eldstömmar. De förstöra, utan att kunna bygga upp någonting bättre. Uti den klokes hand är det ett förträffligt verktyg. Det, som passionen tro sig kunna vinna, det vinnes af öfverläggningen.

Prisuppgifter.

Charad No 11.

Mitt första hvarje menska måste ha:

En har det dåligt, andra ha det bra.

Om man mitt andra råkar komma vid,

Så blir man svart, ja, heldst för någ tid.

Hvad skräck och klagan har man ej försport.

Hvar gång mitt hela nakats till en ort!

 Slut på första quartalet! — Lottdragning den 25 dennes (se Nr 1) Extranummer (innehållande lösningar till uppgifterna förteckning på den som insänt riktiga lösningar och den som vunnit prisen) utkommer d: 31 Mars.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Juni d. å.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS J. & A. BILS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Min vän Wolf.

AF Eugène Sue.

1.

Fragmenter ur en obekants Journal.

— — Under det vi uppehöll oss vid Malta år 18. ., ville befälet på engelska skeppet *Genoa* se ombord hos sig officerarne på vår fregatt.

Vid middagsmåltiden satt jag emellan tvänne högre officerare; min granne till venster var en lång, mager karl, med hår, som började gråna, tystlåten, ej bjöd att dricka, och som ej talte ett ord fransyska — jag slog i åt honom tre gånger, och tänkte ej mera på honom.

Min granne till höger var en man om högst trettio år, med ett vackert ansigte, mörklagd, välväxt, elegant och som med ovanlig lätthet uttryckte sig på vårt språk. änskönt en nästan o-märklig brytning förrädde hans främmande härkomst. Han underrättade mig, att han var Svensk, men naturaliserad Engelsman.

Det var liksom en besynnerlig dragningskraft skulle närmat mig till honom; ty före middagen kände vi hvarandra alldeles icke, och vid puddingen voro vi redan fullkomligt bekanta; en stund därefter, då man tog af duken, för att servera torra frukter och franska viner, tror jag, att vi ej hade något mera att berätta hvarandra angående det förflutna, det närvarande, och jag kan nästan säga, det tillkommande.

Enligt bruket begynte förtroligheten först med ett ömsesidigt utbyte af kritiska anmärkningar öfver våra befälhafvares åtgärder, och satiriska anmärkningar öfver våra subalterner, hvarefter kom en opartisk berättelse om den o-

rättvisa, man gjort oss, huru många gånger man gått oss förbi, och hvad vi kunnat vara, om man ej stulit grader ifrån oss. Vi slutade med att förbanna vårt yrke, sedan vi öfvertygat hvarandra, att det ej fans något mera afskyvärt — med ett ord, vi blefvo vänner i lif och död.

Efter gammal vana, då vi spisade med Engelsmän, började vi att knäcka af fötterna på vinglasen, så att det var omöjligt att ej tömma dem i botten vid hvar och en af de oräkneliga toaster man drack för de begge flaggornas förenig. Och som toasterna följde på hvarandra utan afbrott, hvar fente minut, och vi setat nära tre timmar till bords, som man efter vinet serverade punsch, och vi, under det vi rökte, drucko mycket punsch, så slutade vi med att vara, om ej druckna, åtminstone ganska högljudda och disponerade till en gränslös förtrolighet med hvarandra.

Min nya vän isynnerhet, som, efter hvad han sjelf sade mig, vanligen ej drack annat än vatten, hade denna dagen, mig till heder, velat göra ett undantag. Oaktadt alla faderliga föreställningar af den gamla officeren till venster, som upphörligt upprepade på engelska: drick icke! det är nu två år, som vi tjent tillsammans, och jag har ännu icke sett dig taga ett glas grogg. Drick icke, du tar döden på dig, du är icke van!

Men min nya vän, som jag vill kalla Wolf, frågade ej efter dessa varningar: punschen tycktes göra en ganska kraftig verkan på honom — hans i början bleka hy uppblomstrade småningom, hans ögon tindrade, hans tal blef mer eldigt, starkt och förtroligt. — Denne man, som jag i början skulle trott kall-

blef efter hand mycket upprymd, och jag fann hos honom tecken till denna nordboernas concentrerade häftighet, som är så olik söderländningarnes veka och flygtiga liflighet.

Punschen rykte ännu, och det var ett fasligt larm ombord på *Genoa*; man støjade, disputerade, skrek, och theman till denna stormiga öfverläggning handlade, så mycket jag kan påminna mig, om kärleken och de uppoffringar, han stundom fordrar. . . .

Det var ganska nöjsamt att höra ett sådant ämne afhandlas af ett tjug utsväfvande sjömän, som annars föga selsätta sig med teorien af detta ömma tidsfördrif; men som den vigt, man fäster vid en disput, alltid är, i förhållande till de kunskaper, man deri kan utveckla, så anförde man å ömse sidor ömkliga skäl — *pro et contra* — med en särdeles envishet.

„Bah!“ sade Wolf och satte ned glas-et, så att det krossades; „de äro dumma, de tala som den blinda om färgen . . . Kom och gör med mig en tur på däck!“

Rätt gerna. svarade jag . . . ty här är en gruffig hetta. . . .

Vi gingo upp; luften var tung och qvalmig; flaggorna hängde upp och ned. „Hör på,“ sade min vän Wolf, i det han fattade mig i armen, och fästade på mig sina blixtrande ögon — „vi förstå hvarandra så väl begge två, att jag måste berätta för er en historia, som händt mig, men den skall vara emellan oss, förstår ni, tillade han med en nästan vild blick: „jag vill hänga, om jag vet, hvarföre jag gör er detta förtroende, om det är punschen, eller luften, eller mitt öde, eller djefvulen, som tvingar mig dertill: men jag kan icke låta bli att berätta, och likväl är jag öfvertygad, att ni, då ni hört mig, skall anse mig som den föraktligaste varelse — men det är mig likgiltigt; jag säger än en gång, att jag ej kan låta bli. . . .“

Det var i uttrycket af Wolfs ansigte, i tonen af hans röst, en sådan karakter af sanning, att jag fullkomligt begrep denna verkan af ruset, som drifver oss till obetänksamheter, en olyck-

lig verkan, hvaröfver man sjelf förargar sig, som man fördömmar, men som man ej har styrka att öfvervinna, om det än gällde den viktigaste hemlighet.

Också sade jag försigtigt till min vän: jag skulle hellre önska, att vänta tills i morgon: vi äro då mera lugna, och då . . . — „Vid Gud! jag vet nog, att vi då äro mera lugna; men då talar jag också icke om för er min historia, och jag måste berätta er den. . . . Likväl, ser ni, kan det hända, att jag i morgon kommer att ångra, hvad jag gjort under ruset; det kan hända, att jag manar ut er på lif och död, på det min hemlighet måtte bli bevarad genom er död, eller förlora sin betydelse genom min. . . . Jag vet alltför väl, att ni skall säga, att det är en dårskap, min vän! men hvad vill ni göra? nu är det så.“

Wolf visade så mycken öppenhet, att jag ej hade styrka att bli ond på honom, och ännu mindre att undandra mig ett förtroende, hvars resultat lovade så mycket. . . . Jag beredde mig således på att höra; vi satte oss, och sedan han vanligt tryckt min hand, började han sålunda:

2.

Berättelsen.

„För ungefär två år sedan, sade Wolf kommanderade jag under kriget en skonert i Medelhafvet, som var bestämd att tid efter annan konvojera köpmansfartyg. Jag befann mig då för ankar i Porto Venere, en liten italiensk hamn mellan Genua och och Especia.

„Jag hade ett fullkomligt förtroende till min löjtnant, och jag gick ofta i land, ehuru staden Porto Venere var förfärligt tråkig: men saken var, att jag der gjort bekantskap med en ung skönhet, hvars far var hamnkapten.

„Jag vet icke rätt, hur hon kommit till Italien, men hon var Peruvianska och hette Pepa.

„Föreställ dig, min vän — aderton år — en orangevärdad hy — läppar röda som korall — mjellhvita tänder, ett lif, som man kunde ta om med en hand — en fyllig barm, och höfter, som en Andalusiska — och så ögon

sedan . . . ni förstår, alltid halft tillslutna, liksom hon skulle slumra, och sedan en skog af tjockt svart hår — och sedan små bågformiga ögonbryn . . .

»Ack, min vän, om ni sett henne i sin morgonrock, endast hopfästad med ett skärp, barhufvad och gungande sig i friska luften i sin rörmatta . . . Min Gud . . . män kunde bli galen. — Också blef jag galen. —

»Hennes mor var död, och hennes far var en gammal hederlig man, fast något trumpen; jag hade ofta beröring med honom i tjensten, jag sökte vara honom nyttig, han visade sig erkänsam och öppnade för mig sitt hus: det var allt hvad jag önskade. —

»Det var mycket — men Pepa hade dygd och djupa bestämda religionsbegrepp; för att söka draga fördel af deras inflytande, delade jag dem. —

»Jag knäföll med henne för att anropa Gud, och ni kan icke tro, hvad behag jag fann i dessa böner; ty jag hade en gång sagt till henne:

»Pepa, jag tycker, att det är en egenlyttig tanke att bedja för sig själf . . . Om ni vill, så ber ni för mig, Pepa. Och då skall jag bedja för er . . .

»Det arma barnet antog mitt förslag, och då hon en dag frågade mig innehållet af en bön, som jag bad för henne, svarade jag henne otvunget, att det var följande: Min Gud, gif att hon måtte älska mig; ty jag älskar henne obeskrifligt! —

»Hon bannade mig, rodnade och slutade med att säga mig, det hon tvertom icke anropade himmelen om mera än en sak — det var, att hon ej skulle komma att älska mig.

»Ni finner, att denna bekännelse gjorde mig mera kär än någonsin: jag lemnade henne ej mera, jag förföljde henne, och äntligen hann jag öfvertyga henne om min kärlek, son, mellan oss sagdt, var så uppriktig, så häftig, som det är möjligt att föreställa sig. — Jag älskade dessutom för första gången, jag älskade med ursinnighet, emedan flickan hade ett hjerta, ett ädelt hjerta. — Vet ni, att hon en dag sade till mig: — Jag är mycket glad, att ni är gift.

Wolf; ty jag är fattig — och då kan ni åtminstone icke tänka, att jag älskar er, för att få gifta mig med er — att jag älskar er för det ni är rik. —

Ni är då gift? frågade jag min vän Wolf.

»Alldeles icke,» svarade han, »men jag hade föregifvit det, för att pröfva hvad slags kärlek hon hyste för mig; ty jag skulle alltid, utan detta försigtighetsmått, fruktat, att vara älskad såsom tillkommande man — hvilket, oss emellan sagdt, är högst förhatligt. —

»Jag fortfor: — En dag, då Pepas far sjelf for ut, för att visitera ett miss-tänkt fartyg, fann han det uppfyllt af sjuka, hvilket man ej genast gifvit tillkänna, och han blef nödsakad, att tillika med dem undergå åtta dagars karantän, under sträng bevakning af sundhetsvakten.

»Ni kan föreställa er min glädje. . . . Pepa förblef ensam med en gammal guvernant. — Sedan jag tröstat fadren, i det jag höll mig på en honnett distans från hans skepp, gick jag i land, för att ställa dottern tillfreds . . .

»Under de sex första dagarne af faderns karantän, fortfor Pepa att vara obeveklig.

»Den sjunde dagen om morgonen, hade jag fullt och fast beslutit, att skjuta mig för pannan, om hon ännu gjorde motstånd; men som jag alltid velat med allvar det jag velat, föresatte jag mig att segra på Pepa med godo eller våld, innan jag dog. Hon hade under tiden tillstått, att hon älskade mig . . . ägandet var derefter endast en formalitet, eller huru?

»Jag svarade min vän Wolf med ett *hm* . . . som gaf tillkänna ett halft tvifvel, och bad honom fortfara.

»Som jag skulle fara i land, signalerade man en från sjön kommande advis-jagt, jag skickade ut en slup och fick depescher från min amiral: de innehöllo order att afsegla morgonen derpå i dagningen, utan att säga mig hvarföre, och att förena mig med eskadern.

»Jag föll från himmelen, jag hade trott mig få ligga der för ankar i evighet, och jag hade intet ögonblick tänkt på min afresa — jag gaf emedlertid

order! att hålla fartyget segelfärdigt följande dag; och gick i land att meddela Pepa denna nyhet — Utan att ha fattat något beslut, hade jag alltid pistoler på mig.

»Jag seglar i morgon . . . Pepa . . . kanhända se vi hvarandra aldrig mera, sade jag.

»Hvad! . . . är det sanning? . . . seglar du . . . och det i morgon! ropade hon med en glädje, som gjorde mig ursinnig.

»Han seglar i morgon! O min Gud, hvad jag tackar dig! ropade hon, och föll på knä.

»Pepa! . . . ropade jag.

»Nu kastade hon sig hänryckt om min hals, och höljde mig med kyssar . . . du seglar . . . sade hon — men du seglar ej förr än i morgon . . . men denna natt . . . denna natt tillhör oss! Den tillhör oss hel och hållen, denna natt, som du evigt skall minnas. — Ack, ja! . . . efter den skall bli den första och den enda; ja, då skall du ej kunna glömma din Pepa . . . ej kunna glömma henne, sade hon med ett barns glädje och en passionerad kvinnas öfverspanning . . . du skall öfverge henne, medan du ännu längtar efter henne . . . och du skall längta efter henne tusende gånger mera, än du annars skulle gjort . . . ty du vet icke, du kan aldrig förstå, huru mycket jag älskar dig. Men se! du . . . det är så, som jag alltid föreställt mig kärleken: äga en dag, en enda dag uppfylld af den innerligaste, den obeskrifligaste sällhet — blott en enda dag — på det den måste vara den enda bland alla mina öfriga dagar — ty, ser du, om denna dag hade en morgondag, då skulle den vara blek och betaga honom all sin njutning och glans . . . och betänk då, att jag skall lefva hela mitt lif af denna enda dag . . . ty om min aning ej bedrar mig, så återter jag dig aldrig . . . och, om den bedrar mig, så erhåller du aldrig något af mig i framtiden!»

Annamma! sade jag till Wolf, er Pepa var litet egen; men det oaktadt hade jag gerna velat vara i ert ställe . . . ni måtte ha kommit i sjunde himmeln! —

»Så långt, att jag var på vägen att förlora förståndet; också skyndade jag genast tillbaka ombord, för att gifva mina sista befallningar för följande morgon.

»Klockan var omkring tre på eftermiddagen; jag tog en liten joll, som jag ensam skötte, för att komma i land utan vittnen; jag for ännu en gång längs åt sidan på Pepas fars skepp, för att förvissa mig om, att karantänen ej skulle sluta förr än dagen derpå; jag talte med den hederlige kaptenen, han skickade med mig många ömhelshningar till sin dotter, jag vinkade åt honom med handen, och ställde min kosa åt den sidan af kusten, hvilken låg närmast intill trädgården; som hörde till Pepas boning . . .

»Åh! men ni talar ej om de förebräelser, ni borde göra er, sade jag till min vän Wolf, — de förebräelser, ni borde göra er, då ni såg den beskedlige mannen så godtrogen, när ni var på vägen att förföra hans dotter . . .

— Här svarade min vän med en häftighet, som jag endast kunde tillskriva punschen:

»Säg icke saker, som ni ej tänker, och på hvilka ni ej heller skulle tänkt, om ni varit i mitt ställe!

(Forts.)

Barnet i grafven,

af

Andersen.

Der var sorg i huset, der var sorg i hjertan: yngsta barnet, en fyraårs gosse, enda sonen, föräldrarnes glädje och framtidshopp, var död. Vål hade de två äldre döttrar: den äldsta skulle just konfirmeras detta år, välsignadt snälla flickor båda två; men det förlorade barnet är alltid det käraste, och detta var det yngsta och en son. Det var en tung pröfning.

Systrarna sörjde, som unga hjertan sörja, isynnerhet gripne af föräldrarnas smärta; fadren var djupt nedböjd, men modern! alldeles öfverväldigad af den stora sorgen. Natt och dag hade hon

gått kring det sjuka barnet, skött det, lyft och burit det: det var en del af henne sjelf, det hade hon känt och erfarit; hon kunde icke tänka sig, att det var dött, att det skulle läggas i kista och gömmas i grafven; Gud kunde icke taga det barnet från henne, mente hon, och när det likväl skedde och var visst, såde hon i sin sjuka smärta: »Gud har icke vetat det! Han har hjertlösa tjenare här på jorden; de handla, som dem lyster, och höra ej en moders böner.

Hon släppte i sin smärta Vår Herre, och då kommo mörka tankar, dödens tankar, den eviga döden: att menniskan blef jord i jorden, och att allt då var förbi. Med sådana tankar hade hon intet att hålla sig fast vid, utan sjönk i förtviflans bottenlösa djup; — der var intet, intet!

Under de svåraste timmarna kunde hon ej gråta mer; hon tänkte ej på de unga döttrar hon hade; mannens tårar föllo på hennes panna, men hon såg ej upp mot honom; hennes tanke var hos det döda barnet: hela hennes lif bestod i att tillbakakalla hvart minne af barnet, hvartenda af dess oskyldiga ord.

Begravningsdagen kom. Natten förut hade hon icke sofvit, i morgonstunden öfvervåldigades hon af trötthet och njöt någon hvila; imedlertid bars kistan bort i en afsides kammare, och der slogs locket fast; hon skulle ej höra hammarslagen.

Då hon vaknade, stod upp och ville se sitt barn, såde mannen i tårar: »Vi ha slagit igen locket: det måste ske».

»När Gud är hård mot mig,» sade hon, »hvarför skulle då menniskor vara bättre?» och hon föll i gråt.

Kistan fördes till grafven; den tröstlösa modren satt hos sina unga döttrar. Hon såg på dem, utan att se dem: hennes tankar hade ej mera med hemmet att göra; hon öfverlemnade sig åt sorgen, och den kastade henne, som hafvet kastar skeppet, som mistat roder och styre. Salunda gick begravningsdagen förbi, och dagar följde med samma enformiga, tunga smärta. Med våta ögon och bedröfvad blick sågo de

sörjande i hemmet på henne; hon hörde icke deras tröst. Hvad kunde de väl också säga? De voro för bedröfvade dertill.

Det var, som om hon ej mer kände till sömnen, och hon ensam hade dock varit hennes bästa vän; styrkt kroppen och framkallat ro i själen; de fingo henne att lägga sig i sängen, hon lag också stilla som en sofvande. En natt lyddes mannen efter hennes andedrägt och trodde förvisst, att hon fann hvila och lättnad; det var honom ett hopp, han hopknäppte sina händer, bad till Gud, låg sjelf derpå stilla, och då kom sömnen öfver honom; men hos henne var han icke: Snart sof han sundt och fast; han märkte ej, att hon stod upp, kastade sina kläder kring sig och tyst lemnade huset för att komma dit hennes tanke natt och dag längtade, till grafven, som gömde hennes barn. Hon gick genom husets trädgård ut på marken, der stigen förde utur byn bort till kyrkogården. Ingen såg henne, hon såg ingen.

Det var skönt stjernklart, och luften ännu så mild: det var blott i September. Hon kom in på kyrkogården bort till den lilla grafven. Den var som en enda bukett af blomster; de doftade, hon satte sig ned, lutade sitt hufvud mot grafven, som skulle hon genom det täta jordlaget kunna se en liten gosse, hvars leende hon så lifligt ihågkom; det älskliga uttrycket i ögonen, till och med på sjukbädden, kunde ju aldrig glömmas! Huru talande hade ej der hans blick varit, när hon böjde sig öfver honom och tog hans fina hand, som han sjelf ej förnådade lyfta. Som hon hade suttit vid hans säng, satt hon nu vid hans graf; men här hade tårarna fritt lopp: hon grät så bittert, och de heta tårarna föllo på grafven.

»Du vill ned till ditt barn,» sade en röst strax bredvid. Den ljud så klar, så djup, den klang in i hennes hjerta. Hon såg upp, och der stod bredvid henne en man, höljd i en stor fotsid sorgmantel med låtta ned om hufvudet, hon såg under den hans ansigte; det var strängt, men dock så förtroende väckande; hans ögen strålade med ung-

domlig glans, som om han varit i ungdomens år.

„Ned till mitt barn?“ upprepade hon, och det låg en förtviflans bön deri.

„Törs du följa mig?“ sporde skepnaden. „Jag är döden.“

Och hon nickade jakande. Då var det med ens, som om alla stjernorna deruppe lyst med fullmånens glans; hon såg den brokiga färgprakten hos blommorna på grafven, och jordtacket gaf mjukt och sakt efter, som ett sväfvande kläde. Hon sjönk, och skepnaden bredde sin svarta kappa kring henne; det blef natt, dödens natt. Hon sjönk djupare, än grafspaden trängde ned. Kyrkogården låg som ett tak öfver hennes hufvud.

Kappans veck gled tillbaka; hon satt i en väldig sal, som utbredde sig stor och vänlig: der var skymning rundt omkring: men framför sig och i samma nu tätt till sitt hjerta höll hon sitt barn. Det log mot henne i en skönhet, större än någonsin förr: hon utstötte ett glädjeskri, men det hördes ej: ty tätt intill och derpå åter långt borta och åter nära ljud en svällande, skön musik. Aldrig förr hade så saligt stämmande toner nått hennes öra; de klingade på andra sidan det nattsvarta, tätta förhänge, som skiljde solen från det stora evighetshuset.

„Min snälla mamma, min egen mamma!“ hörde hon sitt barn säga. Det var den kända, älskade rösten; och kyss följde på kyss i en oändlig lycksalighet. Och barnet pekade bort på det mörka förhänget:

„Så skönt är det ej uppe på jorden. Ser du, mamma. Ser du dem allsammans? Det är lycksalighet!“

Men modren såg intet, der barnet pekade, intet, utom den svarta natten. Hon såg med jordiska ögon, såg icke så, som barnet, hvilket Gud kallat till sig. Hon hörde klangen, tonerna, men hon förnam icke ordet, som hon borde tro.

„Nu kan jag flyga, mamma“, sade barnet, „flyga med alla de andra glada barnen, strax in till Gud. Jag vill det så gerna; men när du gråter, som du nu gråter, kan jag icke komma

ifrån dig, och jag ville så gerna; får jag icke det? Du kommer ju snart in till mig, söta mamma.“

„O, stanna, stanna!“ sade hon; „blott ett ögonblick ännu!“

En enda gång till vill jag se på dig, kyssa dig, hålla dig fast i mina armar —

Och hon kysste och höll honom fast. Då ljud hennes namn derofvanifrån; så klagande kommo dessa toner. Hvad var det då?

„Hör du“, sade barnet; „det är pappa, som ropar på dig.“

Och åter efter några sekunder ljudo djupa suckar, som från gråtande barn.

„Det är mina systrar“, sade barnet. „Mamma, du har väl icke glömt dem?“

Och hon ihågkom de qvarblefne; en ängest betog henne: hon såg framför sig, och der sväfvade alltjemnt skepnader förbi. Hon trodde sig känna några; de sväfvade genom dödens sal mot det mörka förhänget, och der försvunno de. Kunde hon kanhända få se sin man, sina barn? Nej deras rop, deras suckar hördes ännu uppfån; så när hade hon alldeles glömt dem för den döde.

„Mamma, nu ringa himmelrikets klockor“, sade barnet. „Mamma, nu går solen upp.“

Och der strömmade ett öfverväldigande ljus mot henne, barnet var borta, och hon lyftes; det blef kallt kring henne. Hon hof upp sitt hufvud och såg, att hon låg på kyrkogården, på sitt barns graf; men Gud hade i drömmen blifvit ett stöd för hennes fot, ett ljus för hennes förstånd, och hon böjde sina knän och bad: „Förlåt mig, Herre min Gud, att jag ville hindra en evig själ från dess flygt, och att jag kunde glömma mina pligter mot de lefvande du här gaf mig!“

Och vid dessa ord var det, som om hennes hjerta blifvit lättadt.

Då bröt solen fram, en liten fogel sjöng öfver hennes hufvud, och kyrkoklockorna ringde till ottesång. Der blef heligt rundtom henne, heligt som i hennes hjerta; hon kände sin Gud, kände sina pligter, och längtansfullt skyndade hon till hemmet. Hon böjde

sig öfver mannen; hennes värma innerliga kyss väckte honom, de tattle hjertats, innerlighetens ord, och hon var stark och mild, som hustrun kan vara det; från henne gick förtröstans kraft;

„Guds vilja är alltid det bästa.”

Och mannen frågade henne: »Hvartifrån fick du med ens denna styrka, detta förtröstansfulla sinne?»

Och hon kysste honom och kysste sina barn: »Jag fick det från Gud genom barnet i grafven!»

Humoristiskt Allehanda.

8.

Muraren.

I början af år 1813, straxt efter olyckan i Moskan, ville Napoleon själf öfvertyga sig om sinnestämningen i Paris' förstäder, hvarföre han beslöt att själf ströfva igenom dem. Han ämnade börja runden med förstaden St. Antoine.

En dag steg han således, endast åtföljd af en adjutant, upp i en fiaker, och lät köra sig till Bastiljtorget. Här lemnade han åkdonet och styrde kosan inåt gatan Charonne. Anländ till dess slut stannade han ett ögonblick för att betrakta de med en större byggnad sysselsatte murarne, då han bland dessa plötsligen varseblef en hvilken liksom förstenad, stannade framför honom.

— Känner du igen mig? frågade kejsaren i kort ton muraren och närmade sig honom.

— Ack! min kejsare ... alltid ... alltid! stammade karlen i det han på militäriskt sätt förde handen till mössan.

— Jag känner också igen dig! fortsatte Napoleon — Du heter Gregor Boivin, var korporal vid andra gardes regementet och två gånger sårad. På din öfverstes förord blef du dekorerad och antagen vid invalidhotellet ... hur kan jag då i dag se dig här?

Gregor stod orörlig som en statue utan att säga ett ord.

— Du har blifvit bortkörd, är det

icke så? ... Nå! hvad hade du då gjort?

Samma orörlighet, samma tystnad från Gregors sida.

— Du kommer inte ihåg det mera!

... Nå, då vill jag hjälpa upp ditt minne ... en dag då du begått allehanda narraktigheter, behagade du också prata dumheter!

— Ack! min kejsare — afbröt Gregor lifligt — det var inga dumheter som jag sade, ni vet det nog!

— Huru! Har du icke likt en vansinnig menniska skrikit: »lefve republiken», efter att med några andra af invalidhotellets odågor ha supit dig full ... Ditt namn Boivin (drick vin) passar dig mycket väl!

— Hvad vill ni, min kejsare! jag kom i håg att jag varit volontär år 1793 ... och efter att om qvällen ha varit litet ankommen, ropade jag den följande morgonen ...

— »Lefve republiken!» ... Säg mig hvad var meningen med din republik? ... Emellertid blef du bortkörd för den der opinionsyttringen och det skedde dig rätt!

— Det kan väl vare möjligt, men nog är det i alla fall hårdt, då man älskar sin kejsare så högt som jag gör det och då man dertill har hustru och barn som måste svälta ihjel bara för att man en gång i lättsinnigheten tagit sig ett glas för mycket!

Dessa ord hade låtit murarens röst darra och Napoleon själf kände sig rörd.

— Jaså, du har barn, det var någonting annat ... hvarför har du inte låtit meg veta det förut? ... Hur gammalt är det äldsta?

— Jag har två äldste ... de äro nemligen tvillingar och nästa år kon-skriptionsskyldige!

— Det är bra; hvad har du gjort med ditt kors?

— Mitt kors — upprepade Gregor, i det han raskt öppnade sin väst och framtog ett smutsigt band hvarpå han lade högra handen — mitt kors, det är frånvarande i anseende till en nödvändig lagning och fru Gregors nedkomst, men hvad bandet beträffar så är det här! ... Det är detsamma som

min öfverste gifvit mig . . . , jag medger att det är gammalt och en smula nött och att det högt skriker på att blifva ersatt af ett nytt ur boden, men man kan icke allt hvad man vill!

Sedan kejsaren några ögonblick med tydligt nöje betraktat den gamle invaliden, tog han en femton louisdorer ur adjutanterens börs och gaf dem åt muraren.

— Se der har du något att betala den nödvändiga lagningen på ditt kors med, och tillika dricka min skål med några kamrater; men drick icke för mycket, hör du det, och skulle det så komma på dig att du vill skrika någonting igen, ropa då: »Leve Frankrike! der på skall du öfver allt finna ett ecko och ingen skall ha någonting att invända deremot! . . . Kom i morgon till Tuilerierna och begär att få tala med vakthafvande adjutanten, så får du höra vidare af mig! . . . men gå nu din väg att icke de andra bli uppmärksamma och komma under fund med hvem jag är!

Följande dagen erhöll Gregor Boivin åter ett tillståndsbref för att komma in på invalidhotellet ty han hade ingen pension och kejsaren ville ej att en af hans tappre soldater skulle dö af svält, därför att han en gång i ett gladt ögonblick pratat som han sjelf kallade det, »några dumheter.»

Naturvet. skizzer och notiser.

18.

Ett medel mot strypsjuka (croup).

Följande enkla medel mot denna farliga sjukdom må här omnämnas, då insynnerhet på landet läkarehjelp ej så lätt står en stackars moder till buds så fört, som den farliga sjukdomen fordrar. Detta medel är offentliggjort af en fransk läkare Billard i Corbigny (Nièvre). Då man märker den fläskartade slimpinnan i svalget och då hostan utvisar att barnet blifvit anfallet af sjukdomen, gifver man det hvarje timme dag och natt, en matsked vatten, i hvilket blandadt hvitan af ett ägg på hvarje dricksglas vatten. Till dryck

gifver man dessutom ljumt sockervatten, i hvilket är blandadt guln och hvitan af ett ägg till hvarje butelj sockervatten. Då detta medel användes, säger uppgiften, försvinner inom 2 till 3 dagar alla sjukdomens symptom och barnet tillfrisknar hastigt.

Epigrammer.

Ingen regel utan undantag.
Af oförsigtighet på balen efter valsen.
Fick Klara sig en lungsot uppå halsen.
Och en gång — när som läkarn granskat hade
Det onda tillstånd och medlidansamt sade
Du hostar, stackars flicka, tycker jag
Med större svårighet för hvarje dag
»Besynnerligt» hon svarar, som Ni vet
»Bör daglig öfning gifver färdighet.

Runtus d. v.

Minnesblad.

15.

Afunden är ett barn af sjelfvissheten och afslad i samma ögonblick, det den sistnämnda ser hinder för sina systemåls uppnående. Den glupska modern och hennes svartgula son äro slutad vid de sanivetslösa dåd. Förtal, svart oacksamhet, till och med mord för dem välkomna medel att tillfredsställa sin sällhet eller sin lysnad. — De naglade vid korset, det största sedliga snillet i verldshistorien som kom för att saliggöra människoslägtet.

Prisuppgifter.

Charad N:o 12.

Mitt första utan s omätligt är;
Med s det blott ett klander innebär,
Mitt andra stolt, på s ora stäckt vingar
Sig ledigt mellan sky och bölja svingar.
Och om mitt andra, är mitt hela, då
Är det ej godt för dig att råka på.
Men, lyckas du att det till hemmet föra,
Du dermed skall en tjänst åt vetenskapen göra.

Gåta N:o 14.

Då folk till mig sin tillflykt tager,
Jag dem vid näsan snöpliga drager,
Men är ej någon skälm ändå,
Tvärtom betaldt jag brukar få.

Pris:

En vacker gravyr.

Löseningar emottages till d. 15 Juni d. å.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Min vän Wolf.

Af Eugène Sue.

1.

Fragmenter ur en obekants Journal.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

»Förebråelser! . . . gör man sig förebråelser, då man går att äga en flicka sådan som Pepa! Kom bara ihåg, att hon väntade mig, att hon aflägsnat sin gamla guvernant . . . att hon var ensam . . . alldeles ensam . . . att jag såg henne i tankarne liggande på sin röda divan med sin hvita morgonrock och sitt svarta hår, med skälfvande barm och beslöjade ögon — ty fast hon mötstätt mig, älskade hon mig så mycket, som jag älskade henne. Nu kan ni begripa, min vän, hvad lyckaslighet jag drömde mig, då jag i det samma tätt vid stranden tyckte mig märka en karl, som samn enot mig, och letade sig väg kring de klippor, som omgäfvö inloppet.

»Snart tviflade jag ej mera, och jag såg en naken, svartbrun karl, med krusigt hår, som simmade allt ifrigare och gjorde tecken åt mig med handen.

»Jag minskade seglet. Han upphann mig och frågade på engelska, om jag var officer på skonerten.

»Jag är befälhafvare, svarade jag.

»Då, kapten, behöfver jag ej simma till ert fartyg, se här något endast för er — nu lossade han från sin hals en liten blydosa, som han gaf mig med ena handen, under det han med den andra fattade tag i styret på min joll, och höll sig fast. Jag bröt upp dosan med

min stickert och läste . . . Vet ni hvad det var? . . .

Nej, min bästa Wolf . . .

»En ny order från amiralen att segla, ej följande morgonen — utan i ögonblicket då jag fick brevet. Min skonerts snabbhet var känd, och han befallte mig att genast begifva mig till sig, att utföra ett värf af yttersta vigt; jag hade, sade han, ännu tid nog att komma ur hamnen; men morgondagen, men natten, men sjelfva qvällen, men nästa timme kunde det kanske bli mig omöjligt; ty Fransmännen ärnade kryssa utanför Porto Veneré! . . . De voro redan der kanhända. — Också hade amiralen, i fruktan för en sådan händelse, skickat mig från Especia sin flaggskeppare, en pålitlig karl, och befallt honom lemna båten mellan kliporna utanför inloppet och simma in på reddan, om han kunde, på det hans farkost ej skulle väcka fienden, i fall han redan börjat visa sig.

»Och denna fördömda skeppare hade nu lyckats att uträtta sin amirals order, och var der med handen på styret af min joll, och fästade på mig sina grå ögon och sade:

»Efter vi skola segla, kapten, så var god och tag mig med er. Amiralen har befallt mig att återkomma om bord på er skonert, om jag slapp undan hajarna och Fransoserna, och be er lyfta ankar så snart ni fått denna dosa, som hängt rasande tungt på min hals. — Jag har ej utan möda undslupit Fransoserna; ty jag såg i sydväst en fregatt och en brigg, och om vi ej inom en halftimme äro under segel, så är det för sent, kapten

För fan! och . . . Pepa? sade jag till Wolf.

3.

Slut på berättelsen.

Men Pepa, Pepa? — frågade jag ännu en gång min vän Wolf.

„Vänta“, svarade han. „Då jag nu gör min bigt, så måste jag säga er allt, hvad som för mig genom hufvudet i detta djefvulska ögonblick — och jag vet icke hur det kommer till — men jag påminner mig alla mina tankar, liksom det varit i går. — Det är kanhända för det jag ofta funderar derpå — ser ni“, tillade Wolf, efter ett ögonblicks dyster tystnad.

„Den första tanke, som föll mig in, den som var grunden för alla de öfriga — den var att jag icke skulle segla — hvarefter jag tänkte, att jag helt knapphändigt skulle bli fusilerad — det kom på ett ut, emedan jag på morgonstunden beslutit att fusilera mig själf — om Pepa endast velat gäcka mig. — Men frågan var nu ej derom — den handlade om den satans flaggskepparen från amiralen. — Jag kände honom — det var ej tänkbart att besticka den karln. — Ty om jag nekade att genast segla, skulle han gå ombord på mitt fartyg — tala om den order jag fått, och då kunde det hända, när mina officerare erhöillo underrättelse derom, att jag med godo eller ondo blef tvungen att segla... Men begriper ni hvad det ordet *segla* betydde för mig — nu då ni känner Pepa...“

Jag begriper det så väl, sade jag till min Wolf, att jag bara är förargad öfver en sak... som jag väl kan säga mellan oss — och det är, att skepparen, det kreaturet, icke blef uppslukad af en haj — tillade jag helt sakta...

„Verkligen“... svarade Wolf med en besynnerlig ton. — „Vid Gud, tänkte jag icke just som ni! — Hvilken skada! sade jag för mig själf, som ni — ty jag ponerar, att en haj slukat denna skeppare... Nå väl, då hade jag ej fått någon order från amiralen — och jag hade ej varit tvungen att segla förrän dagen derpå. Det är sant, att jag då blifvit blottställd att stöta på fienden, men jag hade också fått behålla min natt... en lycksalig natt!... och så

seglat af i dagningen... den sista kysen af Pepa — och kanhända en hård strid att bestå — en förtjusande, ärofull strid, då jag var underlägsen, förstår ni... nyss kommen ur Pepas armar — en strid, hvori jag skulle vågat lifvet med glädje... en strid, som tillika med denna lycksaliga natt antingen förherrligat eller slutat mitt lif...“

Det hade verkligen varit afundsvärdt, sade jag till Wolf, och utan den fördomda skepparen...

„Ja, se det är knuten“, svarade Wolf — „men jag glömdo säga er, att under det ögonblick, som var tillfyllest för mig att göra dessa tusen betraktelser öfver Amiralens order, hade min joll, som ej mera fördes af seglet, kommit in i ett temligen starkt strömdrag, och nalkades ett ställe, som var obeskrifligt farligt genom en af dessa vulkaniska hvirflar, som man så ofta träffar på i Medelhafvet... och att jag väcktes ur min öfverläggning af ett skrik från min skeppare — som, utan att tänka på någonting följt min båt, vid hvilken han höll sig fast, och hastigt blifvit fattad af hvirveln och ryckt från rodet... Han drefs nu omkring midt i svalget, och ropade: kasta hit en åra, annars drunknar jag!...“

Jag kunde ej få fram ett ord — och jag bleknade i det jag såg på Wolf: han var liknöjd och kall.

Wolf fortfor, med en röst endast något mera låg:

„Jag bekänner, att om jag följt min första rörelse, skulle jag kastat min båtshake åt karln, för att rädda hans lif.“

Men den andra... Wolf!... ropade jag, hvilken var er andra rörelse?

„Min andra rörelse“, svarade Wolf — „var att ej göra någonting, utan tvertom med nöje se honom omkomma. — Också försvann min skeppare, i det han kallade mig — *mördare*. — Han hade rätt; ty hans lif var i mina händer — och det hade varit så lätt för mig att rädda honom, som att spänna till mitt bälte...“

Jag sprang häftigt upp... men Wolf kvarhöll mig, och sade med ett bittert leende:

„Jag sade er ju förut att jag var en niding. Men ni, som är så samvetsgrann, ransaka det innersta af er själ... ända i botten... rulla upp ett af dessa dolda veck, som den kalla människan knappast vågar åskåda... sätt er i min förtviflade belägenhet i hela yrseln af en galen kärlek, åt hvilken jag redan velat uppföra mitt lif — kom ihåg, att jag aldrig kunde bli blottställd för något ansvar, att en djup hemlighet... djup som den afgrund, som uppslukat min skeppare, dölde mitt brott... som i sjelfva verket endast var ett förnekande af mensklighet: säg åt er sjelf, att slumpen endast gjort allt det der — att jag ej kände den karln; säg också åt er sjelf dessa ord, som kommit mången stark dygd på fall — *ingen kan få veta det* — ty ofta är dygden ej annat, än fruktan för skandal — säg äntligen åt er sjelf allt det tröstande, jag kunde säga åt mig sjelf i min olyckliga belägenhet. — Besinna framför allt, att jag älskade med raseri — besinna hvad jag varit på vägen att förlora och hvad denna karls död kunde återgifva mig... en natt med Pepa! — Och våga sedan svärja vid er mor, att ni ej handlat som jag ropade Wolf med en genomträngande och kall blick, som gick mig genom hjertat.

Jag har mod eller blygs att bekänna, det jag icke kunde finna ett ord att svara.

Wolf, som ej tycktes märka min tystnad, fortfor:

„Jag vill ej tala med er om den natten, jag tillbragte med Pepa — det är nu två år sedan — Pepa är död — och se, hur blotta minnet deraf kommer mina pulsar att slå och mitt ansigte att blekna... ty jag känner, att jag ännu bleknar.

„Dagen derpå, som amiralen förutsett, kryssade Fransmännen utanför Porto Venere.

„Jag kom i dagningen tillbaka till min skonert, och jag måste ännu bekänna, att jag var utan allt medlidande för det fattiga folket, som skulle stupas för min olydnad; ty om jag åtlödt amiralens order, hade vi undvikit en ganska mördande drabbning.

„Jag hade en förträfflig besättning — jag lifvade ännu mera dess mod och och vi lupo ut ur hamnen, väl beredda på att bli skjutna i sank, i synnerhet var jag det — som ni kan föreställa er. — Min skonert kilade som en fisk — och jag hade adertonpundiga slangor — vi upptäckte en brigg och en fregatt, briggen i lovart, fregatten i lä.

„Briggen jagade oss och hann upp oss — Efter en blodig strid, hvarunder jag blef två gånger sårad, öfvergaf han oss nästan redlös. Fregatten måste kryssa, för att hinna upp oss, den öppnade elden och det hade, som jag tror, varit förbi med oss, om ej ett gynnande öde låtit oss skjuta ner hans stormast... Vi fingo bara något af tacklet sönderskjutet — ingenting betydlig skadadt. — Nu blef det vår tur att jaga, och vi uppnådde amiralen om aftonen.

„Jag hade åttio man och fyra officerare före affären. — Då jag kom till amiralen, återstod mig blott en kadett och tjugutre matroser — de öfriga voro döda.

„Amiralen berömde mitt mod och lofvade mig en högre grad; men under det han fägnade sig öfver stridens utgång, kunde han ej underlåta att beklaga förlusten af sin flaggskeppare, som han förmodade vara upptäen af en haj, eller ha fått kramp innan han hunnit till mitt fartyg.

„Hvilken skada, sade han, att den raska mannen icke lyckats att meddela er mina order — då skulle vi ej ha förlorat så mycket tappert folk... men också, tillade han, efter ett litet besinnande — skulle vi ej fått lyckönska er, kapten Wolf, till en så ärofull seger.

„Två månader derefter, belönade en fregattchefs fullmakt min *vackra handling*, som ministern uttryckte sig i sitt bref.

„Se der min historia min vän... dömnå, om jag förstår hvad kärlek vill säga — sade Wolf med en sorgligt hänfull min; derefter tillade han: — „Men nu komma de öfriga kamraterna, jag undrar just, hur långt de hunnit i deras undersökning?

De glada själarne tänkte ej mera derpå. — Man beslöt att gå i land, och som jag i detsamma blef skild från Wolf af en grupp, blef jag tvungen att stiga i en slup, der han ej var. — Då jag vid landningsstället ej träffade honom förmodade jag, att han stadnat qvar ombord.

4.

Episod.

Morgonen derpå, medan jag ännu låg, lemnade mig min uppassare en billjett af följande innehåll:

Jag väntar er på vallen, midtemot stormästarnes palats; jag måste nödvändigt träffa er, var därför god och infinna er.

Wolf.

Af hvem har du fått den här? frågade jag min uppassare. — »Af en engelsk officer — kapten! — en lång, vacker karl.» — Godt, gå du förut ombord.

Jag klädde mig genast och skyndade mig till vallen. Min vän Wolf var der redan. — Han var något blek — men han log och hans ansigte hade till och med ett uttryck af ömhet, som jag icke blifvit varse dagen förut.

Han kom emot mig och räckte mig handen. »Jag var säker, att ni skulle komma», sade han... så mycket räknade jag på er artighet och på verkan af en sympati, som jag förr aldrig känt för någon, det betyder jag...»

Jag skakade hjertligt hans hand och frågade, hvori jag kunde vara honom till tjenst.

»Min bästa vän — emedan ni tillåter mig att gifva er detta namn», svarade han, »jag måste be er tusen gånger om ursäkt, för det jag i går tog upp er tid, att berätta er en högst obehaglig historia.»

Tro mig — sade jag (och det var sant) jag tänkte min själ ej mer derpå. — Det är säkert, att maderan och xeres-vinet gjorde er litet romanesk, min bästa Wolf... Och ni öfverdröf litet. Tala ej mer derom — ännu en gång, jag har glömt det.

»Nej, allt gick till, som jag berättat för er — och ni är den enda» — tilllade han, — i det han fästade på mig sina stora, blå, melankoliska ögon — »ni är den enda, som känner detta fatala äfventyr.»

Och ni kan räkna på min tystlåtenhet, svarade jag — falsk eller sann, är denna händelse för alltid försänkt i den djupaste glömska.»

»Det går icke an», inföll han, »alltid med samma lena och välljudande röst.»

— »Ni vet att jag prevenerade er i går; härefter kan denna hemlighet endast ägas af er — eller af mig — för begge är det omöjligt.»

Är detta ert allvar, min bästa Wolf?

»Mitt rena allvar.»

Det är ett skämt.

»Nej, min vän...»

Men det är ju en galenskap...

»Nej, det är icke någon galenskap; ni innehar en hemlighet, som, om den blir bekant, kan göra mig känd för hvad jag är — *En mördaren* — tilllade Wolf smärtsamt — »och då jag sjelf, för hvilken den är af sådan vikt, ej kunnat bevara den... skulle ni då göra det, för hvilken den är likgiltig?... Dettå tvifvel skulle vara förfärligt, saken måste afgöras, det kan icke bli på annat sätt.»

Det är något starkt — men då ni så vill, Wolf —

»Ja visst!» svarade han, hvarpå han tryckte mina begge händer med ömhet, och fortfor: »var god och noka mig ej hvad jag begär, ni bringade mig i annat fall till ett utbrott, som skulle tvinga er att göra mig till viljes; ni gör det hellre af ett annat motif — men ni gör ju det, är det icke så?»

Må ske, vi måste då skjuta hvarandra för pannan — efter det behagat er, att meddela mig ert helfvetiska äfventyr... Jag samtycker dertill — men ni måste åtminstone medgifva, att det är obehagligt... — sade jag med missnöje, utan att likväl bli fullkomligt förgad.

Jag finner det ganska väl; men det kan icke hjälpas... förlåt mig... min vän», sade Wolf.

Det gör jag icke; det är nog att förlåta, om ni krossar hufvudet på mig... ty på det galenskapen skall vara fullkomlig, så är det väl på fem steg, och på lif och död — förmodar jag?

»Ja visst...» svarade den fördömda Wolf, med sin veka qvinnoröst.

Skola vi ha sekundanter? frågade jag...

»Jag tar er granne till höger i går middags», sade han.

Har ni vapen... Wolf?

»Ja, jag tar mina pistoler — således är det onödigt, att ni har med er edra... i fall ni icke tviflar...»

Kapten!... sade jag, denna gången ganska allvarsamt.

»Förlåt, min vän; men var god och säg åt er sekundant, att det är en liffsak, som ej kan biläggas.»

Jag måste väl det, ropade jag... och när skall den sköna duellen gå för sig?... Min vän Wolf, ni måste likväl medgifva, att vi äro så galna, eller rättare, så barnsliga, som två kadetter, hvilka nyss kommit från marin-skolan; när, om jag får fråga?

»Å, min Gud, om en timme... låt oss mötas vid ruinerna af det gamla kasketlet...»

Må ske! vid ruinerna af gamla kasketlet.

»Er hand», sade Wolf.

Se här.

»Ni är väl icke ond på mig?» frågade han ännu en gång.

Det är jag visst, och ganska mycket ändå.

Han log, nickade vänligt åt mig, och vi åtskildes.

5.

Min vän Wolf.

Jag hade gått ombord för att göra upp mina affärer och skriva några bref — jag trodde verkligen att jag drömde. — En fregattchef af mina vänner samtyckte med svårighet att bli min sekundant, då han fick veta villkoren för denna mördande duell — fem steg, en pistol laddad, den andra oladdad. —

Det som isynnerhet gjorde mig förtviflad, var min värdige sekundants

skarpa föreställningar mot hvad han kallade min *tjurskallighet*. — »Du har sökt affär», sade han — liksom en gång på Martinique. — Du är också alltför retsam, min goda vän... det blir din olycka... Det är skada på en så ung officer med så vackra förhoppningar... och *tutti quanti*.

Jag sökte förgäfves öfvertyga honom, att jag icke var den angripande — Han svarade: Man har sagt mig, att kapten Wolf vänligtvis icke dricker annat än vatten — han är fromsint och af ett melankoliskt lynne. — Huru i all världen vill du då övertala mig att tro, att han varit drucken och förolämpat dig först... det är omöjligt.

Men hör då, i Herrans namn! ropade jag...

»Skönt, skönt», svarade den halsstarrige, sök äfven gräl med mig, för att bevisa, att du icke är grälaktig...

Detta kunde göra en galen, derföre teg jag. — Jag förseglade mina bref — gaf min uppassare några befallningar — begärde en slup, och styrde till det gamla kasketlet med min sekundant.

Då vi stego i land var Wolf der redan förut... han kom emot mig; han var ej mera blek; hans kinder voro färgade af en lätt rodnad, hans hår omsorgsfullt lockadt, hans ögon strålade — jag har sällan sett en så utmärkt vacker karl.

»Litet fortare, min långsamma herre», sade han med en vänligt förebrående ton...

Det är besynnerligt, att jag, som under vägen sökt att göra allt i världen, för att till denna förfärliga strid bli *stömd*, som man säger, ändå icke lyckades deri. — Jag duellerade utan yrede, utan hat, utan illska, utan någon orsak, och endast för hederns skull; ty jag kände Wolf så mycket, att jag var öfvertygad, det han, i fall jag nekade, skulle på det grynmaste skymfat mig, för att tvinga mig att slåss. — Således valde jag hellre att göra det, nästan utan att veta hvarföre — utan att vilja honom något ondt — ty det är visst, att jag, oaktadt hans brott, icke kunde hata honom.

Ja, jag måste bekänna, att denna underbara varelse utöfvade ett besynnerligt inflytande på mig. — Hans sorgsna uppsyn, hans milda röst, hans lugn, en obeskriflig sympati i tänkesätt, som utvecklat sig emellan oss, innan han gaf mig sitt olycksaliga förtroende — och sedan, slutligen, en oändlig förkärlek hos mig till allt ovanligt — allt detta gjorde, att jag, i min förvåning öfver så många obegripliga saker, ej ett ögonblick tänkte på döden, som kanske snart skulle träffa mig.

„Mina herrar“, sade min sekundant, „alla föreställningar äro således förgäfvess...“

„Förgäfvess!“ upprepade Wolf.

„J veten, att en af er kommer att begå ett mord“, sade Wolfs sekundant.

„Vi veta det.“ — upprepade Wolf.

„Gören er då färdiga, mina herrar, och måtte Gud förlåta er“, sade den gamle kaptenen med allvarlig röst.

Wolfs sekundant mätte ut fem steg.

Min sekundant tog de pistoler, Wolf medfört, och ville undersöka dem.

Jag sätter mig allvarsamt deremot — min herre — ropade jag, i det jag hindrade honom...

Wolf fattade min hand, tryckte den hårdt och sade: — ”Godt, kapten — nu har jag allenast en bön att göra er: har ni nog förtroende till min redlighet, för att låta mig välja — änskönt det är mina pistoler?”

Innan våra sekundanter fingo tid att hindra det, hade jag fattat pistolerna och räckte dem åt Wolf. — Han tog en.

Jag tog den andra.

Mitt hjerta klappade förfärligt.

Ehuru Wolfs besynnerliga uppförande kom mig på den tanken, att hela denna duell kanske endast var ett narraktigt infall, ett elakt skämt, ställde jag mig likväl midtemot Wolf.

Jag glömmar aldrig i hela min lefnad hans lugna, glada, och jag kan nästan säga, lyckliga utseende. — Han förde sina finger genom sitt vackra svarta hår, och lutade ett ögonblick sin panna i sin hand, liksom för att bedja; derefter, upplyfte han ögonen till himmelen, det var i hans blick ett omisskännligt uttryck af tacksägelse... derefter såg

han ned på mig — upplyfte pistolen och sigtade.

Jag sigtade äfven — mynningarne af de begge pistolerna rörde nästan hvarandra.

„Ären j färdiga, mina herrar?“ ropade sekundanterna.

Ja...

„O Gud, förlåt dem!“ — sade på engelska den gamla tystlåtna officern, i det han slog ihop händerna.

Begge skotten lossades på en gång.

Jag var ett ögonblick förvirrad — af lågan och Wolfs skott — och då jag efter en sekunds förlopp sansade mig, såg jag våra begge sekundanter lutade öfver Wolf... som, stödde sig på sin armboge...

Min Gud, min Gud! ni ville det sjelf!... ropade jag i förtviflan; ty den olycklige var helt blodig. Ni vet att det icke var min skull... Förlåt, min vän... — förlåt... förlåt... —

„Jag är den angripande, och jag är rättvist straffad. — Jag förlåter er min död“, sade han med svag röst... Derefter höjde han sig till mitt öra — Hans sista ord, som jag ensam hörde, voro dessa: — ”Jag hade föresatt mig att dö af er hand... tack!... O Pepa!

Derefter dog han.

Min kula hade gått igenom bröstet på honom.

Nu begrep jag, hvarföre Wolf velat välja pistol...

Naturvetenskapliga skizzer och notiser.

19.

Något om månen.

Det är bekant att man anser månens ringformiga berg för vulkankrattrar. Mot denna åsigt invända likväl geologer att vulkankrattrarne på den så betydligt större jorden ej i minsta mån kunna mäta sig med månens, hvarken hvad beträffar deras storlek, deras toppars spetsighet eller deras branta sidor. Den skottske astronomen *L. Piazzi Smith* har vid ett föredrag inför Astro-

nomie. Societ. i London d. 22 Mars förl. år försökt att vederlägga dessa inkast. Han omnämnde dervid isynnerhet Piken på Teneriffa, hvilken är 11,408 fot hög och står å midten af en vid krater, som höjer sig 8,900 fot; detta berg skulle, enligt Piazzi Smiths åsigt, hafva den största likhet med ett ringberg på månen. Han säger vidare att våra ännu verksamma vulkaner, eller åtminstone de som bestämdt synas hafva varit det, härröra från jemförelsevis ganska unga perioder af jordens ålder och därför äro små, emedan de utgåro obetydliga verk af den redan aftagande vulkaniska verksamheten i jordens inre. De i den vulkaniska kraftens tidigare perioder bildade jordvulkaner äro enligt hans åsigt icke för oss märkbara, emedan de flera gånger befunnit sig under hafsytan, der de blifvit betäckta af ett lager af stenar tusentals fot tjockt, så att de äro oigenkänneliga. Detta kunde icke ske med vulkanerna i månen, hvilken som bekant är, saknar vatten på sin åt jorden vända sida.

Vår kännedom om månyttans form har kanske gjort ett väsentligt steg framåt genom fotografiens tillhjälp. Man har sedan kort tid tagit fotografier af månen medelst dess eget ljus, och till och med framhaft stereoskopiska glasbilder. För några dagar sedan såg jag en stereoskopisk månbild, som gjorde på mig ett öfverraskande intryck. Den framställde månen såsom ett fullkomligt rundt klot (en egenhet hos stereoskopbilder) med noggrann afbildning af dess yta. Denna afviker mycket från de hittills *tecknade* månkartorna. Som månen under bildens upptagande på glasskifvan, icke står stilla, så måste den fotografiska apparaten äfven röra sig, hvilket gör en särskild inrättning dertill nödvändig. Om denna apparat öfverensstämmer med månets gång och om man finner ett mycket hastigt mottagligt medel till månbildens fästande, så skall kanske hädanefter önskvärda upplysningar om månens yta vinnas, medelst att genom mikroskop betrakta de små månfotografierna. Den omnämnde stereoskopiska månbilden (som jag erhöi ifrån

Antonio Sala i Leipzig) sågs förstörad till ungefär tre tusen i diameter. Ganska märkvärdiga voro på denna bild, (som månens eget ljus hade tecknat) de från en skenbar polpunkt afgående meridianiska oregelbundna strimmorna, hvilka gifva månen någon likhet med en liten strimmig melon.

Humoristiskt Allehanda.

8.

Konsten att förtjena pengar.

Den berömda impressarion Barnum höll nyligen i London i St James salen en föreläsning öfver konsten att förskaffa sig pengar.

Den stora salen var så öfverfylld med människor som om hela Picadilly behöfde flytta till Kalifornien eller Fraserfloden. Som man väl kan förstå, föredrog Barnum endast ett samelsurium af uttuggade regler och råd, då och då kryddadt af någon gammal, men väl anbragt anekdot.

Det som lockat en så talrik och isynnerhet så utvald publik, som Mr. Barnum hade att fröjda sig åt, till St James, var helt enkelt nyfikenheten att se den man som amerikanarne sjelfva kalla deras mest genialiske "humbug".

Barnum är en medelålders man, med sluga ögon, vänligt ansigtsuttryck och en lätt yankeaccent.

Mycket originell blef Barnum då han vid föreläsningens slut ville definiera "humbugen" och förklara den hederlig.

"Då den berömda Londonerfabrikanten — sade han — på Egyptens pyramider lät måla orden: *Försök Warrens blanksmörja Strand et. 30* visste han att hela Europa skulle genljuda af vrede öfver den vandal, som kunnat anbringa sådana ord på ett sådant ställe, men lika långt som ryktet om hans vandalism spred sig, utbredde sig äfven ryktet om hans blanksmörja. Framgången rättfärdigade hans förväntan, ty Warren blef rik. Ser ni, mina herrar, den största puff kan icke i längden bibehålla en sak på modet, men en verkligt god och värdefull artikel

kan icke blifva nog utpuffad. Jag har sjelf länge ansetts för jordens märkvärdigaste humbug (ihållande skratt) jag omtalar detta utan ett grand egoistisk inbildning. Mitt namn har trängt till den civiliserade verdens mest af lägsna gränisor. Man har citerat mig som verldsalltets »erkehumbug» och satt mig i förbindelse med dvergar, jättar, österländska palats, flygande elefanter, ullhåriga hästar m. m. dylikt, kortligen, jag har alltid blifvit nämnd på samma gång som alla möjliga naturunder, endast från den storesjöormen har jag hittills varit befriad, men jag får nog innan jag dör pågöt att skaffa med den också. (skratt) Men just därför har jag gjort lycka att jag alltid bjudit den vördade publiken på någon ting gediget af äkta värde (*ihållande skrattsalvor*).

Till slut förkunnade Mr. Barnum att hvar och en af de närvarande vid utgången skulle erhålla en blå lapp på hvilken de inom några dagar å samma ställe gratis skulle få se den berömda »hafsqvinnan.»

Anekdoter.

Hvar var du i går Pat? frågade en gammal, till Amerika inflyttad irländare, sin förhoppningsfulle son, hvilken hade den lyckan att vara född på Amerikansk jord. — Jag var ute och promenerade med några af infödingarne, mina landsmän — Se här skall du få för dig och dina landsmän svarade fadren och låt orden åtföljas af en handgriplig demonstration. — Jag bryr mig inte om örfilarne stammade gossén då han åter kom tillsammans med sina kamrater, men att få stryk utaf en af de fördömde utlänningarne retar mig!

Vid begrafningarne i London är brukligt att engagera menniskor som gråtande åtfölja liket. En skomakare, hvilken äfven hade detta yrke, bad en morgon en af sina vänner, i sitt ställe tjenstgöra vid bankiren Bt* begrafning tilläggande: I dag kan jag omöjligt gråta, ty jag förlorade hustrun min i nat

Hvad åt er man till middagen? frågade läkaren hustrun till en sjuk vedhuggare. Oxkött — var svaret. — Med aptit? — Nej med pepparrot.

Epigrammer.

Hvarför älskande tala så litet.

Pål.

Hvi sitta Karl August och Malla
så tysta i börtskymd vrå?

Per.

Hvarandra på läppen de falla —
hur kunna de tala då?

Runius d. y.

Minnesblad.

16.

Det gamla Greklands historia förblifver för alla folk den lärrikaste. Här bodde det mest bildade, kraftigaste folk. I spetsen för detsamma stodo de största statsmän, de skarsinnigaste tänkare, de snillrikaste talare, de berömdaste historieskrifvare. Men det mest bildade folket var det etacksammaste. Allt hvad hjelte-sinne eller själsstorhet sökt rädda eller upprätthålla, det blef nedrifvet utaf afunden. Till slut vågade talangen icke att visa sig. Icke uti någon stat förderfvade demagogerna mer än uti Athen. Hvad skulle icke grekiska folket hafva kunnat bli för alla folk, om det förblifvit enigt och dermed gjort lystna tyranners anslag oskadliga.

Prisuppgifter.

Charad N:o 13.

Ett kort, men viktigt ord mitt första är.
Som fröjd och ängslan stundom alstra plär.
Då älskarn det af älskarinnan hör,
Han utaf glädje höga krumsprång gör.
Men ofta, när från läran mun det går,
Den stackars gossen som en lifdömd står.
Heldst om det ordet följes af en geste
Och af ett redskap, som han känner bäst.
Emellan berg mitt andra vara plär
Och Greklands häfd oss derom mycket lär.
I flickan du det också bära kan:
Att resa utan det går icke an.
Mitt hela är ett litet konstigt ting
Som leder seglaren kring jordens ring.

Gåta N:o 13.

Der kommer det någon så glad och så nöjd,
Och klockorna ringa så skönt till hans ära:
Hvad bröderna spara och hvad de umbära
Förstör han så gerna med gamman och fröjd.
För arbetarn är han en oskattbar gäfv,
Men pastorn i fred ej för honom får sofv.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Juni d. 2.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Förtalet.

af A. M. Fahlcrantz.

Jo, kära fru, det har allt sin riktighet, skrek madam Plomgren, under det hon med häftighet instörtade hos fru Knopp — det har allt sin riktighet. Mamselln sitter der kontant med en liten pojke på knäet, och ser glad och förnöjd ut, alldeles som det skulle så vara. Tvy token *skandal!*

Madam Plomgren var en af det slags madamer, på hvilka det i småstäder, och ty värr äfven annorstädes, vanligen finns rik Guds välsignelse, som man plär uttrycka sig, ehuru uttrycket verkligen låter som en hädelse. Madamer, som åtagit sig det mödosamma men tillfredsställande bestyret, att, för en obetydlig vedergällning af en tår bränvin här och en kopp kaffe der, åt vissa fruar, som för bibehållande af sin värdighet hindras att sjelfva vara tillräckligt verksamma, förskaffa nödiga underrättelser om hvad som tilldrar sig, och hvilka madamer naturligtvis, det vill säga enligt deras egen natur, synnerligen con amore sköta sitt kall, när de få något skandalöst att berätta. Och madam Plomgren var allmänt känd och värderad för sin utmärkta talang att tyda och förbättra.

Men vi låta henne ett ögonblick hemta sig innan hon fortsätter sin berättelse, och vända oss emedlertid till en annan sida.

Fru Ros, enka efter en fattig komminister på landet, hade efter sin mans död flyttat in till den lilla staden, för att genom sin egen arbetsamhet, och förnämligast genom sin dotters utmärkta skicklighet i finare sömnader, ha mera utsigt för möjligheten att kunna

nödtorftigt försörja sig och henne. Hon måste lefva rätt knappt i början, den stackars fru Ros, och många gånger vända och omvända de fåtaliga styf-rarna, för att förmå dem att räcka till det aldranödvändigaste. Snart blef dock Helenas skicklighet känd, och hon i samma mån anlitad. Snart fanns det ingen borgarfru, som ej åtminstone skulle ha en krage eller något dylikt af hennes arbeten, och ingen brud af något anseende kunde träda i brudstolen, med hopp om ett lyckligt äktenskap, utan att vara prydd af Helenas snälla händer.

Helena arbetade för det billigaste pris, det vill säga för ett ytterst lågt; huruvida det kan kallas billigt, är en annan fråga. Hvem vet ej, hur de stackars fruntimrens trägnaste arbete belönas! Det tycks vara jemt opp uträknadt såsom: om den der menniskan rent af svälter ihjäl, så får jag ej min granlåt färdig, och det vore ändå skada. Men Helena arbetade ytters flitigt, och behöfde så litet, och så lyckades det att småningom komma i en något bättre ekonomisk belägenhet, och Helena var så glad att se sin mors ängsliga bekymmer i någon mån lättas. Umgänges-vänner hade de nästan inga, blott ett par hyggliga flickor hade Helena gjort bekantskap med. Gumman önskade så gerna att hennes unga dotter skulle ha någon jemnårig att muntra sig med under sitt trägna arbete; sjelf behöfde hon ej något annat sällskap än henne. Och Helena var så nöjd med sin lott, och blomstrade som en verklig ros.

En person till hade dock fått inträde i huset, och hvar gång han kom, blomstrade rosen ännu friskare. Det var en ung hygglig handlande, Rudolf Lid-

man. Han hade börjat med att genom fönstret betrakta den vackra flickan, hufvud hon bitida och sent satt vid sitt arbete, syntes aldrig trött, såg alltid vänlig och glad ut. Snart kom längtan att närmare lära känna henne, och det var väl ej omöjligt; han behöfde ju blott anmäla sig för att göra några beställningar, och det gjorde han. Han var så fullkomligt nöjd med det första arbetet, att snart nya requisitioner kommo. Han pratade ej, och berömde med sådan finhet flickans arbete, att han snart blef modrens gunstling. Han hade emedlertid blifvit allt mer förtjust af flickans älskvärdighet och glada vänlighet. Men snart började gumman misstänka, att någon annan afsigt låg under de tåta besöken. Det vore likväl ej rätt att kalla det misstanke, det var tvärtom en ganska glad tanke. Hon hade ingen anledning att tro Rudolf om andra än hederliga afsigter, och hon kunde ej dölja för sig sjelf, att det vore ett ganska önskvärdt parti för hennes fattiga, älskade dotter. Det dröjde också ej länge innan Lidman formligen begärde Helenas hand, och efter ej lång betänketid erhöill han ett vänligt ja.

Var det kärlek å Helenas sida? Jag vet ej om jag vågar nyttja denna benämning. Visst är det, att hon höll rätt mycket af och värderade Rudolf, i annat fall skulle hon visst aldrig hafva samtyckt; men kanske har man ej rättighet att kalla det kärlek, då något, om än så litet, bi-intresse ingår i känslan. Och nekas kan det ej, att tanken på ett eget hem, på utsigten att ej bli öfverlemnad till nöd och elände, sedan handen tröttnat och ögonen blifvit förstörda genom för träget arbete, äfven till en liten del ingick deri, och att hoppet, att kunna bereda sin mor en glad och sorgfri ålderdom, hade ännu större del i den glädje hon kände, vid tanken på en förening med Rudolf.

Förlofningen blef ej formligen eklaterad — det fanns så få personer som den kunde närmare intressera — men den hölls likväl ej hemlig, och så inträffade ganska naturligt, att Rudolf blef en daglig gäst i huset. Jag hop-

pas att ingen af mina läsare är nog sträng att klandra Helena för det, isynnerhet som hennes mor alltid var närvarande. Om en och annan matrona i den lilla staden fann det mindre passande, så kom deras omdöme ej en gång för de tre intresserade personernas öron, och de njöto således utan förgelse sin stilla lycka.

Helena hade hela vintren igenom arbetat med ännu mera glädtighet än förr, men, om möjligt var, äfven med ännu mera flit. Tröiligen var det en följd af den öfverdrifna ansträngningen, då Lidman emot våren med bekymmer tyckte sig märka, att rosorna på hennes kinder börjat blekna. Förgäfvos försäkrade Helena att hon vore fullkomligt frisk, hans ömna oro ville ej låta öfvertyga sig att hon ej vore sjuk, eller åtminstone på vägen att bli det. Han yrkade därför en tröst, att Helena vid den börjande sommaren skulle företaga en brunnsresa. Så snart tanken blef väckt på möjligheten af någon fara för hennes älskade dotter, blef modern lika öfvertygad om nödvändigheten af en sådan resa, men en brunnsresa kunde ej aflöpa utan betydliga kostnader. Den svårigheten blef likväl snart afhjelpad, då Lidman förbehöll sig, att de måtte öfverlemna den omsorgen åt honom, och i det förhållande, hvori de stodo till hvarandra och då det var fråga om hennes dotters helse, trodde gumman sig ej böra tvöka att tacksamt antaga tillbudet. Resan blef således beslutad och företagen.

Antingen att sjelfva brunnskuren verkligen var nödvändig för Helena, eller att några veckors ledighet från det trägna arbetet, och vistandet i den fria, glada naturen verkade välgörande på henne, visst är det att hon återkom från sin brunnsresa ännu mer blomstrande än fordom. Med fördubblad muntherhet satte hon sig åter till sitt arbete. Hennes bröllop var utsatt till hösten, hon skulle nu få börja att arbeta på sin egen utstyrsel, och det var väl ändå det aldraroligaste.

Så satt Helena en dag, muntert sjungande vid sitt arbete, då ett bref, adresserat till henne, aflemnades. Helena

öppnade det och såg glad på underskriften, men det var ett ovanligt långt bref, och ovanligt innehållsrikt måtte det äfven ha varit, det kunde man dömma af de sinnesrörelser, som afspeglade sig på flickans ansigte under läsningen. Det var först förvåning, sedan en besynnerlig, nästan glad oro. Lidman, som satt bredvid henne och ganska väl såg hennes rörelse, frågade om han skulle få del af brefvets innehåll, eller åtminstone ifrån hvem det vore, men erhöll till svar ett bestämdt, ehuru vänligt nej. Men sin mor tog Helena afsides, meddelade henne brefvet, och talade ifrigt, och, som det tycktes, bedjande, med henne. Gumman skakade flera gånger på hufvudet, med ett uttryck af förvåning och nästan missnöje, men nickade slutligen vänligt bifallande. Mot Lidman var gumman lika stum, men Helena lofvade att han snart skulle få veta hela hemligheten och smekte honom dervid så hjertligt, att han ändtligen skildes ifrån henne utan missnöje öfver hennes förbehållsainhet. Helena satte sig genast att skriva svar på det märkvärdiga brefvet, och afsände det med samma bud.

Nu följde några besynnerliga dagar för Helena. Hon kunde nästan ej mer som förr sitta stilla vid sitt arbete, eller i allmänhet hålla sig stilla. Med korta mellanstunder sprang hon upp, och tittade ut, längs åt gatan, och satte sig åter missnöjd, när hon ej upptäckt hvad hon tycktes vänta. Med sin mor hade hon många hemliga samtalar, hemliga till och med för Rudolf.

Ändtligen, en vacker dag, anlände ett bud, som medförde en den aldrekäraste söta lilla gosse, såkert blott några veckor gammal. Det var visst han, som var den väntande, till och med efterlängtrade. Helena sprang fram och tog den lilla gossen så gladt i sina armar, smekte honom och betraktade honom så noga; det var som om hon velat återfinna några bekanta drag. Troligen ville det ej rätt väl lyckas, ty hon skakade på hufvudet, litet obelåten. Nå, nå, om ej en lycklig inbillningskraft hjälper till, torde det väl i allmänhet ej vara så lätt, att igenkän-

na föräldra-dragen hos ett blott några få veckor gammalt barn. Men, det gjorde ingenting. Helena visste nog ändå hvad hon visste, och gossen blef henne lika kär.

När Rudolf vid sitt nästa besök fann Helena sittande med ett litet barn på knäet, kan det ej nekas att han blef litet förvånad. Att det hade sammanhang med det hemlighetsfulla brefvet, så mycket fick han veta, men ej hvar ifrån gossen kommit, eller hvem han tillhörde, blott det förnyade löftet, att han rätt snart, kanske redan om några dagar, kanske först om några veckor, skulle få veta alltsammans. Och dermed lät han sig nöja.

Men de aktningssvärda fruarna, hvilka ansågo sig ha fått uppdrag att vaka öfver sederna i staden, hade naturligtvis ej rättighet att ta saken lika lugnt. Sjelfva händelsen kunde ej bli någon hemlighet, isynnerhet som hvarken mor eller dotter bemödade sig att hålla den hemlig, men som så få personer omgiungos hos fru Ros, förblef den dock till en början omgifven af ett visst dunkel. En hade hört af den och den, att ett barn verkligen inkommit i huset, och den hade hört det af en annan, och så vidare, så att fru Knopp fått underrättelsen kanske först ur sjette eller sjunde hand, och på köpet med det förargligt försigtiga tillägget af den sista: Det sägs så!

Fru Knopp var likväl ej den som ansåg sig tillständigt att lefva i ovissheit om en sådan sak. Hon afsände derföre sin förtrogna, madam Plomgren, och det var vid återkomsten från denna beskickning, som vi sågo dem tillsammans vid början af berättelsen. Madamen hade verkligen, som hon berättade, funnit Helena sittande med den lilla gossen på knäet, och smekande honom så hjertligt, att man nog kunnat anse det för moders-kärlek. Likväl stod den glada oskulden så tydligt skrifven i hennes ansigte, men se, sådan slags skrift kunde madam Plomgren ej läsa.

Men madam Plomgren har visst ej behöft så här lång tid för att hemta sig; gumman brukar minsann inte förtöfva sig, när hon är stadd i en så in-

tressant tjänstgöring. Vi låta henne således fortsätta. Fru Knopp satte sig beqvämt i sin ländstol, för att med lugn kunna afhöra berättelsen, och madamen fortfor:

— Jo, ser kära frun, jag gjorde mig ärende, som frun bad mig. När jag kommer in, så sitter mamselln kontant som jag säger med ungen på knäet. Herre Gud, tocket litet vackert barn, sa' jag.

— Är det ett vackert barn? inföll fru Knopp.

— Gud välsigna barnungen, kära fru, han är som folket är mest, men jag skulle något säga, för att komma till tals. — Herre Gud tocket litet vackert barn, sa' jag, hvems är den lilla söta gossen, sa' jag.

— Ja se det får madam inte veta, sa' hon.

— Men te si på menniskan, hur fräckt hon log! Just som hon ville säga: ni måtte väl förstå att det är min. Det var riktigt en styggelse te si på. Och modren, kära fru, aldrig en bit bättre. Der gick hon så förnöjd, som allt skulle ha stått rätt till, och klappade ungen med, och såg så vänligt på den der slynan, alldeles som det skulle ha varit en hederlig flicka. Jo jo, kära fru, jag tänkte något jag om den der brunnsresan, som ingen menniska hade hört talas om förut att mamselln var det minsta sjuk. De lär väl inte ha haft råd att göra en tocken resa för ro skull.

— Ja ja, suckade fru Knopp, det skulle så gå. Den der Lidman har ju öfver år och dag sprungit der, dag ut och dag in; är det skickligt det? Låt vara att de tänka gifta sig, det är godt och väl, om det blir något af, men en hederlig fästman går till sin fastmō hvarannan eller hvar tredje söndag, sitter anständigt hos henne en timma eller två, eller bjuder henne ut i det gröna, i sällskap med hennes mor, och öfriga anhöriga på hans och hennes sida, om de ha några. Hvert skulle det här ta vägen? Hvar menniska skulle ha sagt förut, att det skulle gå som det gått.

— Ack, kära fru! utbrast madam Plomgren, med en deltagande suck, om

det stod så till! men det är väl mycket värre än frun tror. Pojken har inte ett drag af den beskedlige herr Lidman, det är nog någon annan.

Nu slog fru Knopp händerna tillsammans af billig fasa. Är gossen lik modren då? frågade hon, sedan hon litet hemtat sig.

— Som ett bär, kära fru. Om jag mött ungen midt på gatan, så skulle jag ha slagit mej i backen på, att det var hennes.

— Ja det är ju förskräckligt att en sådan pestsmitta ska smyga sig in i vår goda stad, der vi, Gudi lof! ej varit vana vid annat än rena seder.

— Ja, må säga det, kära fru, inte annat än rena seder, och det är vackert så. Och det ha vi att tacka kära frun för, och några andra hederliga fruar, som aldrig tålt något besmittadt. Men åt det der herrskapet skadar det inte; det vore rätt om det kunde qväsa deras högmod litet. Men det gör det inte, de ha ingen skam i sig; sätter inte både modren och dottren näsan lika högt?

— Nå, högmod kan man just inte skylla dem för, och inte vet jag hvad de skulle högmodas öfver heller. Jag tror ingen kan säga att jag är högmodig, *jag en gång*.

(Fru Knopps man hade varit rådman i den lilla staden, och en rådman var, enligt hennes öfvertygelse, det yppersta, som Gud och samhället frambringat, en vida nödvändigare och mera välsignelserik Guds gåfva, än dagligt bröd, ty, sade hon — som jag tycker ganska konsekvent — bättre vara brödlös än rådlös).

— Nå, skrek madam Plomgren, det var väl en förbannadt ann' sak med kära frun, som har vett. Frun har visst aldrig varit högmodig, det må jag veta, Gud välsigna kära frun så visst! Men *der* bor mycket högmod innanföre, lita på mina ord, fast ingen kan märka det, det är just knepet det. (Saken var den, att det aldrig lyckats madam Plomgren att innästla sig i huset).

— Fadren, salig komministern, skulle likväl ha varit en hederlig man, har jag hört sägas, fortfor fru Knopp. Och

nu bär hans vanartiga dotter sig så åt, att hennes hederliga far af sorg måste vända sig i grafven.

— Ja, kära fru, vänder han sig inte nu, så må jag riktigt säga att han är inte stort bättre själf. Jag kan just undra hvad den beskedliga mamsell Emelie, Gud välsigna henne! hvad hon skall säga, när hon får höra en tocken historia; hon som trodde den der Helena så väl. Fast hon kunde inte annat än tro alla menniskor väl hon, för hon var så innerligt söt själf.

— Ja, jag var just aldrig riktigt nöjd med att min dotter helsade så ofta på den der menniskan, och berömde henne så mycket. Fast man då inte visste något riktigt ondt med henne, men inte var det väl ändå passande sällskap för min dotter.

— Mätte det, kära fru, det var väl en förfäslig skillnad det. Den der menniskan måtte tacka sin Gud, om hon fick vara piga åt mamsell Emilie.

— Nå nå, så god piga som den der torde väl min dotter kunna få en gång. Att vara *guvernantska* för två små fröknar, som Emilie varit med all heder nu i två år. det torde väl vara något annat det, än att sitta och sylinnesöm. Men si, om det skall bli något stort, så ska man också ha råd att ge sina barn edukation, och det har, Gud ske lof, aldrig fattats för Emilie. Min salig man, salig rådman, såg aldrig på styfvern, när det kom an på att hon skulle få lära någonting. Det kostade vackert, men så hade man också glädje för sina pengar. Med sin fransyska skulle hon kanske ha fått mången prest att skämmas — på riktig fransyska — så som di talar utomlands. Och orgnisten, som lärde henne spela, sa själf, att hon gick öfver honom i de högre tonerna på klaveret. Och när en flicka har fått en sådan underbyggnad, då kan man åtminstone vara säker på, att hon inte gör några sådana der snedsprång. Men så mycket skall jag åtminstone råda, att min dotter aldrig mer skall ha något umgänge med en så förkastad varelse. Hon skall få veta allting till punkt och pricka.

(Forts.)

Öfversigt af Nordpolsexpeditionerna sedan 1845,

samt kapten F. M. M'Clintocks berättelse om upptäckten af de af honom funna Franklinska papperen. *)

Sedan engelska regeringen, i följd af en uppmaning från kgl. vetenskapsakademien i London, beslutat, att, till upptäckande af nordvestpassagen, afsända en ny expedition, lät den i början af år 1845 i Woolwich utrusta de begge skeppen »Erebus» och »Terror». Det förstnämnda fartyget kommanderades af kapt. Sir John Franklin, det sistnämnda af kapt. F. R. M'Crozier. Begge fartygen förändrades till skrufskepp och förseddes med ångmachiner om 20 hästars kraft. Bogserade af ångskeppet »Rattler» och åtföljda af transportskeppet »Baretta junior», löjtn. Griffith, gingo fartygen den 19 Maj 1845 till sjös från Greenhith. Den 26 Maj lemnades de af bogserfartyget och uppnådde den 4 Juli Walfisköarne i Baffinsbay. Sedan »Baretta junior» aflemnat sin laddning, återvände detta fartyg till England, medförande depecher till amiralitetet och bref från manskapet till anförvandter och vänner. I alla dessa bref uttalades förhoppningen om ändamålets vinnande. »Erebus» och »Terror» medförde lifsmedel för tre år. Efter sir John Franklins uträkning skulle de kunnat räcka i fyra år, om inga oförutsedda missöden inträffade.

Skeppen seglade utmed östra sidan af Baffins Bay och blefvo den 26 Juli 1845 i Melville Bay, Lancastersound, prejade af kapten Dannett, skeppet »Prince of Wales». Commodor Fitzjames och sex officerare voro då ombord. Sedan denna tid hördes ingenting om expeditionen.

Kapt. Franklins instruktioner lydde, att han skulle segla genom Lancaster-sound och Barrow Strait till Cape Walker och sedan begagna första gynnande tillfälle för att passera mot sydost till Behring Strait. Om denna pas-

*) De angifna längd- och breddgraderna äro från *Greenwich*.

Miles betyder Engelska mil. ($\frac{1}{6}$ Sv. mil).

sage icke kunde upptäckas, så hade han tillstånd att återvända samma väg, samt genom Wellington Channel och att försöka segla omkring Parry-öarne. Sedan detta skett skulle han fortsätta sin kurs mot söder för att vinna expeditionens ändamål, den nordvestliga genomfartens upptäckande.

År 1848 förmäddes regeringen af den allmänna opinionens starka påtryckning, att utrusta tre särskilda expeditioner till Franklins uppsökande.

Den första af dessa expeditioner utgjordes af skeppen »Enterprise» och »Investigator», under befäl af sir James Clark Ross; skeppen utlöpte den 12 Maj 1848 från Themsen, uppnådde den 22 Juni Walfisk-öarne, besökte Uppernavik d. 13 Juli och voro d. 28 Augusti vid Cape Leopold, vid inloppet till Lancastersound. Det var en af en hvalfiskfångare upphittad cylinder, som inneslöt underrättelsen härom, och man saknade sedermera alla vidare underrättelser ända till dess skeppen helt oväntadt inträffade framför Scarborough d. 3 Nov. 1849.

Då engelska regeringen en längre tid var i saknad af underrättelser om Ross, beslöt den att skicka till honom »Nordstarr», kapt. Saunders, med depecher och provision. Kapt. Saunders kunde likväl icke påträffa »Investigator», som han trodde vara på återresa till England, och efter fruktlösa försök, måste han öfvervintra i Ishafvet, hvarifrån han först år 1850 kunde återvända till England.

Kapt. Ross hade emellertid d. 11 Sept. 1848 ankommit till Port Leopold, Whale Point, på södra kusten af Barrow Strait. Derstädes var han infrusen till d. 28 Augusti 1849. Sedan man genom sägning öppnat en kanal af 2 miles' längd, lyckades expeditionen att nämnde dag komma ur isen. Att framtränga i Barrow Strait var omöjligt, emedan alltför stora ismassor funnos der, och oaktadt flera excursioner kunde man ej påträffa något spår af Franklin och hans följeslagare.

Den andra expeditionen under befäl af doktorerna Richardson och Rae,

lemnade Liverpool den 25 Mars 1848 och seglade till Nordamerika. Derifrån begaf sig expeditionen tillika med ett antal sjöfolk, ingenjörer och några tjensteinän hos Hudson Bay Compagniet landvägen för att undersöka polshafvet emellan Östra och Vestra floden, Makenzie och Koppargrufvefloden. Efter en besvärlig resa såg sig sir John Richardson nödsakad att den 6 November 1848 återvända till England; äfven dr. Rae, som skiljt sig från Richardson sommaren 1849 för att undersöka Wollaston- och Victoria-öarne, tvangs genom öfvervinnerliga hinder och efter outhärliga besvärligheter att den 23 Augusti 1849 återvända, utan att någondera upptäckt ett spår af den förlorade expeditionen.

Den tredje expeditionen under kapten Moore lemnade England på skeppet »Plover» den 31 Januari 1848. Det var bestämdt att detta skepp skulle i Panamas hamn förena sig med inspektionsskeppet »Herald», kapt. Kellett, för att under dess konvoj begifva sig till Behringssundet, dels för att förse sig med lifsmedel för vintern. Men hindrad af vidriga vindar uppnådde Moore mötesplatsen först sedan Kellett, som väntat att redan före sig der träffa »Plover», d. 7 Maj anträdde sin resa till Behringssundet. Bedragen i denna sin förväntan, försökte Kellett att träffa »Plover» i Behringssundet, men nödsakades d. 29 September anträda återresan, och ankom d. 24 Oktober ånyo till Mazatlans hamn, der han öfvervintrade. Commodor Moore hade hoppats att träffa Herald före sig vid sin ankomst till Oahu's hamn, och trodde, då denna förutsättning icke slog in, att han skulle kunna möta honom ännu samma år i Kotzebue-sund, som han för detta ändamål genomseglade, men hade den olyckan att härvid öfverraskas af vintern och låg nio månader infrusen. I Maj 1849 genomsågade kapten Moore den is som inneslöt honom och kunde äntligen d. 13 Juni hinna öppna sjön. Sedan skedde lätt fröningen med den för detta ändamål från Mazatlan återkomne »Herald». Begge skeppen fram-

trängde nu till 72° 51' N. B., skiljdes sedan och seglade i två olika riktningar, hvarvid kapt. Kellett lyckades upptäcka Heraldöarne; men ingendera fann något spår af sir John Franklin; en tredje expedition, som de i båtar afsände under löjtnant Pullen, lyckades ej heller deri och man måste nu med oförrättadt ärende återvända till England.

Den 23 Mars 1849 utsatte engelska regeringen ett pris af 20,000 P. St. för den, som kunde lyckas att rädda det saknade manskapet; lady Franklin höjde det förut af henne utsatta priset 1000 P. St. till 3000 P. St.

Samma år företog läkaren R. A. Goodsir, i förening med hvalfiskfångarkaptenen William Penny, en undersökning af Baffinsbay och Lancaster-sound, utan att finna något spår.

Den 4 Oktober 1849 underrättades amiralitetet att skeppet Chieftain trädt i förbindelse med eskimäerna och genom tecken af dem fått veta att på östra sidan af Prince Regents Inlet två stora skepp lågo infrusna.

En ytterligare expedition under kapt. Collinson, lemnade d. 20 Januari 1850 Plymouths hamn. Den bestod af skeppen »Enterprise» och »Investigator» och hade ordres att genomöka Behrings Strait till Melville Island, men redan vid inloppet till Maghellan-sundet förlorade de begge skeppen hvarandra ur sigte utan att vidare råkas. Kapten Collinson hade det missödet att stöta på alltför stora ismassor och sedan flera hinder inträffat, beslöt han att öfvervintra i Hongkong och att 1851 återvända till Behring Strait.

Kapt. M'Clur, »Investigators» befälhavare, hade efter flera misslyckade försök att återfinna kommodorskeppet, beslutit att på eget ansvar framtränga genom Behring Strait. Efter en snabb färd uppnådde han detta d. 27 Juli 1850, träffade d. 31 Juli vid Cape Lisburne kapt. Kellett, skeppet »Herald», och prejades d. 5 Augusti af »Plover». Han anlände mot slutet af Augusti till Cape Bathurst, samt framträngde modigt på det af européerna aldrig förut befarna hafvet; han upp-

täckte efter hvarandra Baring-öarna, Prince Alberts Land och Prince of Wales Strait, äfvensom Prinzess Island, och hade äntligen den 26 Oktober 1850 tillfredsställelsen att upptäcka den så länge sökta nordvestliga genomfarten. Hans förhoppning att kunna segla igenom denna passage, gick icke i fullbordan. Alltför stora ismassor hade samlat sig och sedan han tillbragt sommaren 1851 med försök här till, såg han sig nödsakad d. 24 Sept. att bereda sig till öfvervintring i en vid inloppet till genomfarten varande bugt, som af honom kallades Bay of Mercy. Här låg han infrusen till den 6 April 1853, då han förlossades ur sin belägenhet af skeppet »Resolute», löjtnant Pim, hvilken vid denna tid anländt med Belcherska expeditionen till Polarhafvet. »Investigator» måste öfvergifvas. Af Franklin hade intet spår påträffats.

Kapt. Collinson lemnade Hongkong d. 2 April 1851 och genomskötte Behring Strait i åtskilliga riktningar under 3½ år. Han befor på denna resa en del af den väg, som löjtnant M'Clure redan befarit och upptäckt. Liksom denne nedlade han på åtskilliga öar berättelser, genom hvilka man år 1854 erhöi de första notiserna om hans expeditions öde. Han sjelf inträffade på »Entreprise» (hvilket skepp han under alla svårigheter vetat bibehålla) d. 8 Augusti 1854 vid Point Barrow, hvarifrån han ofördröjligen anträdde sin resa till England, utan att, oaktadt alla försök, hafva erfarit något om Franklin. På amerikanska sidan vid Makenzies mynning företog kapt. Pullen d. 11 Juli 1850 från Fort Simpson en båtexpedition för att undersöka denna del af Ishafvet, men oaktadt hans förhoppning att lyckas, måste han återvända med oförrättadt ärende, emedan isen hindrade allt vidare framträngande.

Samma år beslöt Newyorkerköpmannen Henry Grinnel att på egen bekostnad utrusta två skepp till sir John Franklins uppsökande, och af kongressen, understödd på det beredvilligaste, kunde expeditionen, som bestod af de

begge skeppen »Advancer», löjtnant de Haven, och »Resener», kapt. Griffin, redan d. 22 Maj gå till sjös från New-York. Med dem afgick den sedermera så ryktbare d:r med. Elisha Kent Kane, som af kongressen fått ordre att åtfölja expeditionen såsom naturforskare.

Under tiden hade från England år 1850 åtskilliga expeditioner afgått och härigenom växte uppsökningsfartygens antal i Baffinsbay till tolf. Dessa skepp voro följande:

»Lady Franklin» och »Sophia» under kapten Pennys befäl, afseglade från Aberdeens hamn d. 13 April.

»Resolute» och »Assistance», tillika med ångfartygen »Pioneer» och »Intrepid», hade under kapt. Austins befäl afseglat från Woolwich d. 5 Maj.

»Felix» och »Mary» under sir John Ross' befäl och klipperskeppet »Prince Albert», kapten Forsyth, som lady Franklin på egen bekostnad afsändt.

Från år 1849 låg ännu »Nordstjär», kapt. Saunders, infrusen i det arktiska hafvet, och först det året, hade han lyckats komma ur isen.

De amerikanska skeppen sammanträffade d. 19 Aug. med kapt. Pennys skepp, utbytte sina underrättelser och skiljdes åter. Den 21 Augusti mötte de skonerten »Felix», kapt. Ross, och d. 22 Augusti klipperskeppet »Prince Albert», med hvilket de voro förenade en dag. Samma dag begaf sig kapt. Saunders med »Nordstjär» på hemresan till England, sedan han äfven samma dag prejat kapt. Penny.

(Forts.)

Humoristiskt Allehanda.

9.

En ny verkan af champagne. Herr Arnold f. d. kapten vid engelska flottan, bebor ett ensamt liggande landthuset på vägen till Aberdeen. Här om natten väcktes han plötsligen af ett ovanligt buller, hvarefter han snart kom till den öfvertygelsen, att någon höll på att bryta sig in genom fönsterluckorna. Han hade intet vapen, men hans sinnesnärvaro öfvergaf honom än-

då icke, han fattade tag i en händelsevis inne i rummet stående champagnebutelj, löste i mörkret sakta af stältråden och afvaktade lugnt det ögonblick då tjuften fått upp fönstret och vände ansigtet emot honom. Då detta inträffade smällde han af korken, explosionen var förfärlig. Tjuften blef utom sig af förskräckelse, champagnen som frustat honom i ansigtet tog han för sitt eget blod och utan att tänka på flykt eller någonting kastade han sig på marken och ropade: Nåd! Nåd!... Så fort herr Arnold öfvertygat sig att han endast hade med en person att göra, bandt han tjuften och förde honom sjelf till nästa by.

Vi rekommendera därför alla att i ställe för pistoler förse sig med detta oskyldiga vapen. Behöfver man ej använda det mot tjuftar, kan man ju använda det mot sin egen gom.

Epigrammer.

13. Skälet.

Af en predikan som den nyss har hört
Blef en församling djupt till tårar rörd.
En bonde blott satt torrögd, lugn och still;
På frågan hur man kan så känslolös dock vara
Man höder bonden helt förundrad svara:
Jo! därför att jag ej hör denna socknen till.

Prisuppgifter.

Charad N:o 14.

Mitt första fins på hvarje ort
Och utgör ofta stadens port.
Mitt andra, om du veta vill,
Sägs ej om det som tager till.
Mitt tredje vill hvar flicka bli....
Att neka det är pruderie.
Mitt tredje, på ett annat sätt,
Ger döden, plägsamt eller lätt.
Mitt hela känner köpman bäst
Och tulluppsyningsman dernäst.

Gäta N:o 13.

Ett enhöfvigt djur. Om du åtskiljer ordets stafvelser till 2 ord, så önskar det af mången med dåligt syn. (Olikt skriftsätt men samma uttal).

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Juni d. ä.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Förtalet.

af A. M. Fahlerants.

(Forts. fr. föreg. N:r).

— Alldeles det, kära fru, låt henne veta alltihop — öfver och inte under. Det vore ju skam, om en sådan Guds engel, som mamsell Emilie, nånsin skulle vilja se på en tocken der menniska. — Jag kan just undra hvem som kan vara fadren.

Det torde ej vara nödigt att steg för steg följa de värda damerna vid deras samtal. Det ämne, kring hvilket det vände sig, känna vi, och säkert är det, att det afhandlades med all grundlighet, och utan någon stridighet i åsigtter. Att Helena var mor åt den lilla gossen, var utom all fråga, men hvem kunde vara fadren? Lidman fick det ej vara, gossen hade ju ej ett enda drag af honom. En samvetssak var det att lemna den stackarn alldeles faderlös. Också var det visst ej damernas mening att hvila, förrän de funnit en far åt honom, men hvart skulle de vända sig med sina gissningar? Ingen man, hvarken äldre eller yngre, umgicks hos fru Ros. Flickan gick aldrig ut, utan modrens sällskap, utom några ögonblick, för att emottaga beställningar, eller aflemna sina små arbeten, och då var visiten alltid till fruntimmer. Det var betänkligt, men fru Knopp trodde sig ej ha rättighet att lemna en sådan sak handlöst; ljus måste det bli. Och madam Plomgren utskickades för att kunskapa: men oakadt hennes erkänt förträffliga väderkorn, var det föga utsigt att lyckas.

Men ännu en sak oroade fru Knopp. Kunde Lidman verkligen vara så enfaldig, att han ej förstod att det var

Helenas barn? Det vore ju synd. Någon menniska måtte väl vara så välvillig och öppna ögonen på honom, yttrade hon.

— Mätte väl det, kära fru, det vore ju synd och skam om den hederlige herr Lidman skulle bli bedragen af ett tocke der — troll i fagert skinn, jag må inte bättre säga.

De båda damerna saknade visst ej välvilja, att sjelfva öppna Lidmans ögon, som de kallade det, men olyckligtvis voro de alldeles för litet bekanta med honom. Genom vänner och väns vänner kunde det dock låta sig göra, och det lät sig göra. Här och der fick han höra vinkar och anspelningar, som snart blefvo alltför begripliga. Här fick han se skakningar på hufvudet och medlidsamma blickar, der ett svagt tillbakahållet åtlöje. Fru Knopp och hennes allierade hade ej varit öfversamma; snart var ryktet, i form af visshet, spridit omkring hela den lilla staden.

Att det ej hos Lidman kunde uppväcka misstankar emot Helena, var naturligt, men likaså naturligt var det att han måste lida deraf, både för hennes och sin egen skull. Förgäfvos bad han Helena att yppa hemligheten; hon svarade blott att hemligheten ej var hennes, och att han snart skulle få veta den. Men vecka efter vecka förgick utan någon förändring. Han blef missnöjd öfver hvad han kallade hennes envishet, men han var för grannlaga att plåga henne med verkliga orsaken, hvarföre han önskade upptäckten. Helena, som nu mest sysselsatte sig för egen räkning, och således nästan ej emottog arbeten åt andra, var ännu mindre än förr i beröring med andra människor, och hade således

ingen aning om att hennes goda namn och rykte sönderslets. Och så skedde det, att hon ansåg hans enträgenhet endast blott för nyfikenhet, och blef missnöjd öfver hans missnöje.

Förtalet började bära frukt.

Sitter så, en vacker dag, fru Knopp förnöjd vid sin kaffekopp och sin patiente-lek. Det hade väl ej lyckats madam Plomgren, att med någon sannolikhet uppspana den eftersökta brottslingen, men hon hade likväl förskaffat en lista på några, alla misstänkta, och af hvilka det ofelbart måste vara endera, efter de ändå alla voro unga, ogifta män. Större var ej anledningen till misstankar för brottet, men vackert så. Som sannolikheten var lika stor för dem alla, och fru Knopp var ytterst samvetsgrann och rädd att såra någon oskyldig genom en orättvis misstanka, hade hon beslutat, att genom patiente med säkerhet utröna rätta förhållandet. Hon tog derföre på vinst och förlust ett namn ur samlingen, och började lägga korten. Nej, det gick ej ut, han var således oskyldig. Det var nemligen afgjort, att den första, vid hvilken namn patienten gick riktigt ut, eller lyckades, den var det, den kunde ej mer räddas. Fru Knopp hade ännu ej lyckats gripa brottslingen, då en vagn stannade vid hennes port, och en äldre herre, prydd med svärdsorden, steg ur.

— Hvem i Herrans namn kan det vara! skrek fru Knopp. — Hade det varit en yngre man, så hade hon troligen tagit för afgjort, att det varit förbrytaren, som patientens trollformler framkallat. Emellertid steg den främmande herrn in, och presenterade sig som major von Feldt.

— Nå, hvilken lycka och hvilken ära! — Herr major von Feldt, min dotters patron. Nå hvad det skall bli roligt att få underrättelser ifrån henne! Hon har ej skrivit på så länge, den stygga ungen.

— Jaha, jo jag kommer just med underrättelser ifrån henne. Hon mår väl, det är ingen fara med henne.

Majoren såg ej ut att i allmänhet vara blyg; men nu tycktes han likväl lida af en viss förlägenhet.

— Nå, jag vet, Gud ské lof, att det i andra afseenden inte kan vara annat än goda underrättelser. Jag är så säker, som om det vore jag sjelf, att hon icke kan skicka sig annat än väl. Herrskapet har också alltid förklarat sig nöjda och så belåtna med henne.

— Jaha, joho, hon skickar sig visst ganska bra, skickar hon sig. Vi ä' alla ganska nöjda med henne. Jag håller af henne, och min hustru och flickorna hålla af henne, och min son håller af henne.

— Nå, herr majorn kan väl tro hvad det skall fägnas en mor, fast jag visste förut, att det skulle så vara: jag känner henne så väl. Ack, hvad det är för en glädje och hugnad, att ha glädje och hugnad af sina barn. Man ser, Gudnås, nog dem, som ha bara sorg och grämelse. Fast kanske vår Herre varit så nådig och skapat somliga mödrar så hårdhertade, att de icke känna hvarken sorg eller grämelse, det ser nästan så ut. Det är inte alla, som ä' lika känslofulla, nog vet jag hvad jag skulle känna, men somliga ha inte en gång någon skam i sig.

— Hör, apropos, inföll majoren, bor här inte också i staden en fru Ros med sin dotter?

— Kors så märkvärdigt! Hur kom herr majoren just att tänka på henne nu, när jag kom att säga si så der? *Apropos* ja, det var just rätta ordet. Åh, herr major har redan hört talas om händelsen, hör jag. Så mycket bättre, jag skulle intet ha velat vara den första, sådant der sprids nog ändå; tiger en, så talar en ann. Jo jo, tyvärr, hon bor nog här.

— Tyvärr! Hvad betyder det? Hur är det med henne? Har det hänt henne någon olycka?

— Åh, hon tycks just inte anse det för någon olycka. Men är det verkligen sant, att herr majoren inte vet det? Nå nå, herr majoren kommer något långväga ifrån. Här i staden och de närmaste socknarna, vet hvar menniska det. Sådant der kan inte länge hållas hemligt, Gudnås! Blir det

gjordt, nog blir det spordt. Fast Gud-nås! borde jag inte säga. Det är alldeles rätt att det blir spordt, så att man kan skilja én hederlig flicka ifrån en tocken der.

— Men hvad f-n är det då, som hela staden och de närmaste sock-narna vet?

— Jo, ser herr majorn, det der folket flyttade hit till staden för ett par år sedan, utfattiga, och flickan började förtjena litet med söm. Modren, om hon gör något eller intet, det vet Gud, det blir hennes sak. jag lägger mig aldrig i andras affärer. Hur det var, så började de repa sig, så att det tycks icke gå någon nöd på dem. De ha till och med en piga nu, fast jag tycker att de just inte kunde vara för goda, att passa upp på sig sjelfva. Visst funderade vi, när vi kommo tillsammans, hvar det togs ifrån, för nog kan man väl förstå, att inte en flickas arbete kunde räcka till att föda tre personer, men ingen visste just då ännu något ondt om dem. Och Gud må veta, att det bjöds till från alla håll, att komma underfund med hur det gick till, för hvar och en ville i det längsta tro allt godt. Nå, en vacker dag, här, i början af sommaren, hette det, att mamsellen var sjuk, fast ingen kunde se det på henne heller, men sjuk skulle hon vara, och måste göra en brunnssresa. Nå ingen misstänkte något ändå, hvem vill inte gerna tro väl om sin nästa, så längen någon möjlighet är. Att vi skulle fundera på hur hon skulle ha råd att göra en sådan resa, det var väl naturligt. Det skulle inte kosta så litet det, för henne och modren. Nå, det var deras sak, jag lägger mig aldrig i andras affärer. Mamsell kom hem igen, och hurudan nu sjukdomen hade varit, men inte kunde det synas på henne att hon varit sjuk. Men hon hade inte varit hemma ett par tre veckor, förrän ett barn blef ditburet, som kunde vara en fem, sex veckor gammalt. Det slår precis in med hennes brunnssresa. Nu ska det heta att det är ett främmande barn, men ingen får veta hvems det är. Nog kan vi väl vara dumma här i staden — —

— Ja ha, nickade majoren.

— Men så dumma ä. vi väl ändå inte, att vi låta narra oss af en sådan saga. Hvarför skulle hon icke kunna säga hvems ungen är, om hon hade rent samvete?

Fru Knopp observerade väl att ett hotande moln började sprida sig öfver majorens ansigte under berättelsen, men hon tog för afgjordt, att det var fasa öfver den rysliga händelsen. Hon fortfor derföre, för att ännu mer uppdrifva den:

— Men det är väl värre än majoren tror, värre än någon hederlig menniska skulle kunna tro. Hon är förlovvad med en annan, och han stackars tok! en beskedlig karl annars, han, är den enda, som är nog enfaldig, att tro henne på hennes ord, att det inte är hennes barn, och är nog färdig att göra allvar af giftermålet ändå. Och det må han göra, om han så tycker, det blir hans sak, jag lägger mig aldrig i andras affärer. Men si nog vore det synd ähndå, att inte öppna ögonen på honom, så tänker jag, och många med mig.

— Men är frun rätt säker på att saken förhåller sig alldeles så, som frun berättat? frågade majoren dystert.

— Herre Gud! fråga hvem herr majoren vill i hela staden, så skall herr majoren få höra samma ord af alla! Och känd sak är så godt som vittnad, det vet nog herr majoren. Och nog kan man förstå hvad förargelse det skulle väcka i vår stad, der aldrig något sådant händt i mannaminne. Och så skulle främmande folk tränga sig in, och sätta en sådan skamfläck på staden. Och modren. tror herr majoren att hon sörjer? Nej, alldeles som det skulle så vara. Och hon är likväl enka efter en hederlig premtan. Om något sådant kunde hända med min dotter, så skulle jag af blygsel sjunka tvärsigenom jorden.

— Nå sjunk nu då tvärsigenom jorden, fördömda sqvallerkäring! skrek majoren, få se hur välkommen ni blir hos Hottentotterna, eller hvad det är för pack, som bor der midtemot oss. Pojken tillhör just er dotter — och min son.

Och fru Knopp sjönk, likväl ej tvärs-igenom jorden; soffan, som hon sjönk ner i, var bastant nog, att förekomma vidare sjunkning. Ah! jag dör, skrek hon, den ena gången efter den andra, men som det ej en gång lyckades henne att svimma, lät majoren ej skrämra sig af hotelsen, utan fortfor:

— Flickan hade bedt mig, på sina bara knän, kan jag nästan säga, att mycke försigtigt komma fram med det der för hennes mor, och utverka hennes förlåtelse. Det var mig en svår kommission, jag kan inte mycke med att slå krokur, och gå som katten kring het gröt. Lyckligtvis behöfver man inte vara så förb— grannlaga med frun, märker jag, och så till vida är allt godt och bra. Men att sprida ut sådana der rykten kring staden och skicka budkafle kring socknarna för att svärta en hederlig flicka, hvars händer frun borde kyssa, det är gement. Men jag skall reparera saken jag, jag skall ta pojken på armarna, och skrika kring hela staden, och kring socknarna med, om det behöfs, att det är min sonson och fruns dotterson.

— För Guds barinhertighets skull, gör inte det, nådiga herr major! jag skulle skämmas ögonen ur mig. Låt det nu vara som det är.

— Låta det vara som det är? Nej se, det gör jag nu, tag mig f-n inte. Och skäms inte frun ögonen ur sig, för frun har ställt till, så sitta de bra fast. Med dem har det ingen fara.

— Fru Knopp uppgaf det ena jämmetropet efter det andra. Tjut då inte så ohylligt, skrek majoren, det är väl inte så förb— farligt, allt kan ju bli godt igen. Flickan är bra, och inte blir hon väl sämre för det att hon blir min sonhustru. Jag kan bara vara förargad på henne, för att hon här en så dålig mor. Nå, det råar hon väl egentligen inte för; men hade en kunnat förekomma det i tid, nog hade det varit bättre. Ja ja, tyst nu, jag säger ingenting mer. Vi ska ju nu bli släkt, och då ska vi väl bjuda till att vara vänner, så godt det vill låta sig göra. Sitt nu vackert stilla och hör på mig.

Och majoren började berätta: Se det gick som det rasande lätt kan gå, när en ung karl och en hygglig flicka råka tillsammans, de började tycka om hvarandra; min son nemligen och fruns dotter. Nå, det var nu helt naturligt. Men illa var det, att de låto passionen förleda sig till felsteg. Frun skall veta att jag är lika mån om sedlighet i mitt hus, som frun är mån om den här stadens heder. Väl visste jag, att gossen hade inte annat än hederliga afsigter, det är en ärlig pojke. Men nu trodde de, att jag skulle ha någonting emot partiet, derför att hennes far ej varit annat, än svarfvare i en liten småstad. Dumheter! hvad brydde jag mig om det.

Han var också rådman, herr major! skrek fru Knopp med häftighet. Det var första gången som fru Knopp uppträdde under samtalet. Att majoren temligen omildt behandlat henne sjelf, kunde hon fördraga, men sin mans minne måste hon försvara. Det var ju rätt vackert af fru Knopp?

(Forts.)

Öfversigt af Nordpols-expeditionerna sedan 1845,
samt kapt. F. M. McClinton's berättelse om upptäckten af de af honom funna Franklinska papperen.*)

(Forts. fr. föreg. Nr.)

Den 23 fann kapt. Erasmus Ommaney från engelska skeppet »Assistance» de första spåren af de saknade, i det han på Cape Riley och Beechey Island upptäckte kvarlevor af ett lägerställe. Löjtnant de Haven på »Advances» erfor detta d. 25 Augusti. Han beslöt att segla igenom Wellington Channel nordvarts, men mötte under färden kapt. Penny, som underrättade honom att genomfarten spärrades af en ismur. Penny hade emellan Cape Spencer och Innesudden upptäckt nya spår af Franklin. Der hade han funnit åtskilliga fragmenter af kläder o.

*) De angifna längd- och breddgraderna äro från Greenwich.

Miles betyder engelska mil. (1/6 Sv. mil).

s. v. och han beslöt att fortsätta efterforskningarne genom Lancastersound.

Kapt. Forsyth, »Prince Alberts» befälhafvare, hade under tiden landstigit på Cape Riley; der fann han de af kapt. Ommaney nedlagda berättelserna och glad häröfver anträdde han genast återresan till England. Honom tillkommer äran att vara den förste som medfört dit underrättelser om Frankliner-expeditionen.

Af de ännu i polarhafvet liggande tio skeppen befunno sig d. 26 Augusti genom tillfälligt sammanträffande fem vid Beechey Island under löjtnant de Havens, sir John Ross' och Pennys befäl, och här upptäckte kapitenerna vid en af dem d. 27 Augusti 1850 kl. 9 f. m. föranstaltad sammankomst, Franklins vinterqvarter tillika med tre sjömäns grafvar. Penny skickade samma eftermiddag en af sina båtar till Cape Riley, för att underrätta kapten Austin derom. Denne styrde genast kosan till Beechey Island och den 28 Augusti voro samtliga eskadrarnes skepp samlade i Unions Bay, Beechey Island. Men alla forskningar som företogs för att finna sir John Franklins berättelser, förblefvo fruktlösa, och så mycket man än gräfd, måste man dock slutligen finna att hvad man redan vunnit icke var tillräckligt. De fyra eskadrarnes befälhafvare beslöto nu att vidare fortsätta sina efterforskningar. De kvarlemnade kapt. John Ross' skepp »Mary», såsom stationsskepp vid Beechey Island. Kaptenerna de Haven, Penny och Ross försökte forcera passagen genom Wellington Channel; hvarifrån de förut hindrats af stora ismassor; de ämnade sedan vid Cape Hotham förena sig med de öfriga skeppen. Till Cape Hotham begåfvo sig också Austinska eskaderns fyra skepp, sedan de i flera veckor varit utsatta för stora faror och härifrån återvände doktor Kanes expedition den 13 September till Newyork.

De kvarblifna skeppen öfvervintrade på andra sidan om Cape Hotham, och kapt. Austins vid Griffith Island; samt kapt. Pennys och Ross' i Assistance Bay, under det »Mary» förblef statio-

neradt vid Beechey Island. På detta sätt förblefvo skeppen under 96 vinterdagar overksamna, och först d. 15 och 17 April 1851 blef det möjligt att afsända fyra särskilda släd-expeditioner till Franklins efterforskande. Af dessa expeditioner återvände tre till skeppen efter långa resor som gjort deras anförare ryktbara. De hade ej upptäckt något spår; den fjerdre expeditionen under Pennys befäl måste redan efter sex dagars förlöpp vända om, emedan, allt för stora hinder mötte. Den 6:te Maj afgick Penny med en ny expedition, hvilken visserligen fann spår af europeer men redan d. 20 Maj återkom till skeppen, emedan expeditionen d. 16 Maj stött på öppet vatten, som af brist på båtar icke kunde passeras. En ytterligare, med båtar försedd expedition hade icke bättre framgång, och sedan Penny d. 20 Juli återvänt till sina skepp, utan att hafva ernått något resultat, bemäktigades kapt. Austins eskader af en modlöshet, som gaf anledning till att man i början af September anträdde återresan till England. Äfven Penny, som var villig att följande året vidare undersöka det af honom upptäckta öppna hafvet, blef nödsakad att uppgifva denna plan af brist på ett ångfartyg; äfven han begaf sig på återresa till England, dit han anlände tidigare än Austin och Ross, i September. De begge sistnämnde uppkommo i Oktober på Themsen.

Doktor Kanes skepp, »Advance» och »Resene» som i förhoppning att kunna undvika öfvervintringen i ishafvet, d. 13 Sept. 1850 skiljt sig vid Cape Hotham från de öfriga eskadrarne, öfverraskades på återvägen af vintern och nödsakades att under mångfaldiga faror öfvervintra bland den hoppackade isen, och äfven under sommaren 1851 hade de att kämpa med så många hinder att deras ankomst till Newyork fördröjdes till d. 30 Sept. 1851.

Från Nordamerika hade år 1851 doktor Rae företagit en ny båtexpedition, dervid man ändtligen lyckades undersöka de länder, dit Pullens och andras expeditioner misslyckats; men något spår af Franklin kunde icke upptäckas.

För sitt storartade företag erhöll han den 24 Maj 1852 guldmedaljen af London Geographical Society.

Från England hade år 1851 blott en expedition afgått. Den utgjordes af skeppet »Prince Albert», kapt. Kennedy och utrustades på lady Franklins bekostnad. Kapt. Kennedy framträngde ända till 73° N.B. och besökte ställen, som Austin och Penny förut undersökt, utan att finna de af dessa nedlagda berättelserna; man öfvervintrade 1851—1852 i Port Leopold. Här låg skeppet 330 dagar, ända till d. 6 Augusti 1852. Sedan man lyckats att komma ur isen, besökte kapt. Kennedy Beechey Island och Cape Riley, der han träffade »Nordstar», kapt. Pullen, som blifvit ditskickad med förråder för 1852 års expedition. Härifrån återvände han till England, dit han d. 7 Oktober 1852 medförde de första underrättelserna om Belcherska expeditionen.

Denna hade d. 21 April 1852 afgått från England och bestod af skeppen »Assistance», »Pioneer», »Resolute», och »Intrepid», under Belcher och Kellett och åtföljd af skeppet »Nordstar», kapt. Pullen. Belcher hade ordres att genom-söka Wellington Channel; Kellett skulle stationera sig vid Melville Island, för att derifrån försöka genom ströfpartier påträffa Collinsons och M'Clure's expeditioner, om hvilka man dittills i England saknade alla underrättelser. »Nordstar» hade blifvit bestämd att kvarblifva vid Beechey Island, för att derifrån, om så skulle behövas, gifva de öfriga skeppen bistånd.

Den 10:de Juli 1852 afgick det på lady Franklins bekostnad utrustadeskeppet »Isabel», som bestämdes att genom-söka norra delen af Baffinsbay. Kapt. Inglefield undersökte med detta skepp Whale- och Smithsund och fick visshet om att Franklin icke framträngt så långt. På sin återresa besökte Inglefield d. 7 Sept. Beechey Island, der kapt. Pullen meddelade honom underrättelser om Belcherska expeditionens öden, och nu återvände han utan vidare dröjsmål till England.

Lady Franklin utrustade i April 1853 ånyo sitt skepp »Isabel» under kapt.

Kennedys befäl, för att låta genom-söka Behring Strait, men i följd af emellan kaptenen och manskapet uppkommen missämja kom denna expedition ej längre än till Valparaiso, der den upplöstes.

Henry Grinnel i Newyork ställde år 1853 sitt skepp »Advance» till doktor Kanes förfogande, till en ny expedition. Doktor Kane lemnade Newyork d. 31 Maj 1852, genom-sökte Smithsund och fann på andra sidan om det-samma ett öppet polarhaf. Men hans förhoppning att här finna Franklin, uppfylldes icke och Kane nödgades, sedan han två år öfvervintrat i den sammanpackade isen, att af brist på förråd öfvergifva »Advance» och i båtar samt på slädon anträda sin återresa till Grönland, dit han anlände i Augusti 1855, sedan hans manskap redan lidit brist på allting. Tre af hans folk hade dött af ansträngningar. Doktor Kane själf dukade snart derefter under för en häftig feber i Havanna, dit han begifvit sig för att återställa sin helsa.

I England hade man år 1853 ansett nödvändigt att till proviantering af Belcherska expeditionen och till vidare efterforskningar utrusta ytterligare två skepp. Man valde härtill skeppen »Phoenix» (ångfartyg) och »Breadalbanen», hvilka ställdes under kapt. Inglefields befäl. Med honom förenade sig franske marinlöjtnanten Bellot, hvilken, drifven af en stark lust att uppsöka Franklin, kommit från Frankrike ensamt för detta ändamål. Kapt. Inglefield uppnådde Baffins Bay i Juni, men fann vid sitt vidare framträngande den 29 Juni Lancaster-sund spärradt genom en oerhörd isbarrier, så att passagen hindrades till d. 6 Augusti. Vid sin ankomst till Beechey Island erhöi han öfverraskande nyheter. Kapt. Kellett hade stationerat sig på det anvisade stället på Melville Island och det hade lyckats honom att under ett ströftåg finna papper med underrättelse om den såsom redan förlorad ansedde M'Clures expedition. Genom dessa underrättelser erfor man upptäckten af nordvestpassagen. Deremot felades alla underrättelser om kapt. Belcher; kapt. Pullen ha-

de för fyra veckor sedan afgått för att uppsöka honom, och man började blifva bekymrad för den sednare, emedan han var försedd med lifsmiddel blott för en månad. Inglefield beslöt att följa den honom gifna ordren att skaffa underrättelser om Belcher och reste d. 10 Augusti efter kapt. Pullen. Han fann d. 14 Augusti vid Cape Recue en berättelse af kapt. Pullen, hvarigenom han erfor att denne, efter kapt. Belchers påträffande, begifvit sig tillbaka till Beechey Island, och som ändamålet med att råka kapt. Pullen nu var förfeladt, återvände han till Beechey Island, der han erfor att löjtnant Bellot, åtföljd af fyra man rest efter honom d. 12 Augusti 1853. De följande dagarne medbragte mycken olycka för expeditionerna. Skeppet »Breadalbanen», som åtföljde »Phoenix», blef d. 21 Augusti under en fruktansvärd storm sönderskuret af isen och sjönk så hastigt att manskapet blott med möda kunde rädda sig. Samma dag ankom till Beechey Island den sorgliga underrättelsen att löjtnant Bellot på sin resa för att upphinna kapt. Inglefield, störtat från ett isberg, som skiljt sig från stranden, samt drunknat. Till hans minne uppsattes 1854 en minnesvård på Beechey Island.

Angående Belchers expedition hade man samma dag på Beechey Island fått följande underrättelser. Expeditionen hade d. 14 Augusti 1852 till undersökning af Wellington Channel afseglat derifrån, men nödsakades redan d. 18 Augusti uppgifva allt vidare framträngande samt bereda sig på att öfvervintra. Åtskilliga slädeexpeditioner, som han afsände från sitt vinterläger, gjorde visserligen viktiga upptäckter på geografisens område, men kunde ingenting erfara om Franklin.

En af dessa expeditioner framträngde sydligt till Melville Island, kapt. Kelleits stationsplats, och bragte till Belcherska skeppen underrättelsen om den upptäckt »Investigator» gjort, hvilket isynnerhet bidrog att förmå kapt. Belcher att återresa till Beechey Island, dit han d. 14 Juli 1853 afreste. På denna återresa träffade han d. 26

Juli vid Hogarth Point kapt. Pullen från »Nordstar» och fick af honom de ofvannämde underrättelserna, hvilka han medförde till Beechey Island. Efter emottagandet af dessa viktiga underrättelser och efter de olycksöden som träffat honom genom löjtnant Bellots död och genom förlusten af »Breadalbanen», ansåg sig kapt. Inglefield icke längre böra dröja med återresan till England. Emellertid medtog han ombord löjtnant Cresswell, som ankommit med M'Clures depecher för amiralitetet. Redan i Augusti lemnade han Beechey Island och ankom d. 7 Oktober 1853 till London. Hit medförde han de första autentiska berättelserna om Belchers och M'Clures expeditioner samt om upptäckten af den nordvestliga genomfarten, som i England väckte oerhördt uppseende och som gjorde den ännu i Ishafvet vistande kapt. M'Clure och hans med depecherns återkomna löjtnant Cresswell till dagens hjeltar. I sin belåtenhet öfver upptäckten förbisåg man nästan helt och hållet att expeditionens egentliga ändamål, Franklins uppsökande, återigen blifvit förfeladt.

I Maj 1854 lemnade kapt. Inglefield med ångfartyget »Phoenix» ånyo England, för att försöka bistå kapt. Belcher och M'Clure samt för att om möjligt eftersöka den ännu alltid saknade Collinson. På Beechey Island väntades han liksom året förut af viktiga nyheter. Löjtnant Pim från »Intrepid» hade på en excursion till Ramsay Island funnit af kapt. Collinson nedlagda berättelser, hvari beskrefs det gynsamma förloppet med hans expedition ända till d. 27 Augusti 1853. Kapt. Belcher och Kollett hade deremot våren 1854 blifvit nödsakade att lemna sina skepp i den sammanpackade isen och voro just i begrepp att på »Nordstar» återvända från Beechey Island till England, då kapt. Inglefield anlände dit. Kapt. M'Clure hade efter »Investigators» öfvergifvande med sitt manskap likaledes anländt till Beechey Island, under »Phoenix's» frånvaro. Men som en längre vistelse i Ishafvet icke kunde vara honom till någon nytta, beslöt kapt. Ing-

lefield att genast resa hem. Han tog med sig kaptenerna på de öfvergifna fem fartygen och återvände åtföljd af "Nordstar" till England dit han ankom i Oktober 1854. Här blef kapt. Belchers expedition emottagen med mycket missnöje. De stora förhoppningar man satt till densamma, hade ej blifvit uppfyllda; eskaderns fyra skepp voro förlorade och det enda man ernått var påträffandet af kaptenerna Collinson och McClure. I anledning af att de fem kaptenerna öfvergifvit sina skepp blefvo de ställda för krigsrätt efter sin ankomst till London, men alla frikändes.

(Forts.)

Humoristiskt Allehanda.

22.

Om rättvisans skipande i Nord-Amerika berättar en af Förenta staternas tidningar åter ett högst karaktéristiskt drag: En man blef anklagad att ha stulit penningar och dragen inför rätta. En af skrifvarne uppläste anklagelseakten och frågade fången:

- Skyldig eller icke skyldig?
- Skyldig, men full, var svaret.

Domaren som satt i sin stol och halfsof frågade:

- Hvad säger han?
- Han säger sig vara skyldig — svarade skrifvaren — men urskuldar sig dermed att han i rusigt tillstånd begått stölden.

- Hvad har han då stulit?
- En större summa penningar på Columbus hotellet.

Domaren reste sig i hela sin längd, och sade:

- "Skyldig, men full", detta är ett mycket sällsamt svar, unge man är ni äfven fullkomligt säkra på att vid ofvannämnde tillfälle ha varit öfverlastad?

- Ja, mycket säkra.
- Hvar hade ni fått ert rus?
- Hos Sterretti Comlumbushotellet.
- Och ni har icke stulit någon anorstadens?
- Nej.

— Ni stal således penningarna sedan vi varit hos Sterrett och druckit?

— Ja.

Domaren satte sig åter och sade till åklagaren:

— Gör mig den tjensten att nedlägga er talan. Bränvinet hos Sterrett är en fördömd dryck som lätt kan narra folk till allehanda galenskaper. Jag kan själf berätta en historia derom. En dag hade jag druckit deraf och stal på stället fem silfvergafflar. — Sheriff släpp lös fången, saken är afgjord.

Epigrammer.

14. Att sofva på saken.

(Nattscen.)

En tjänare (med gråten i halsen).
Vak upp, vak upp, ers nåd, och hör ett sorgens bud:
er ömma mor blef af döden er beröfvad.

Hans herre (gäspande).
Ack, när jag vaknar upp i morgon, store Gud,
hur blir jag icke då beröfvad!

(Somnar in.)

Runius d. y.

Prisuppgifter.

Charad N:o 15.

Vi här i Sverige ha, ibland,
Mitt första sett från fjerran land,
Med likhet af *mitt andra*.
Mitt första är dock högst förnämt.
Mitt andra i ett skrin beqvämt
Mång' hundra mil kan vandra.
Mitt hela, omtyckt i vår nord,
Fins mest på hvarje smörgåsbord.

Gäta N:r 17.

En drottning så fin
Med konung och svin
Tillsammans logerar
Och sig ej generar.
Säg, kan du mig svara
Hvar detta kan vara?

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Juni d. å.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Förtälet.

af A. M. Fahlerantz.

(Forts. och slut fr. föreg. N:r.)

— Jaså, var han också rådmän? Nå, då var det skada på karl, att han skulle dö så snart. Han hade kunnat råda frun att låta bli, att springa staden omkring med dumt sqvaller och ställa till förargelse. Det hade varit hans bästa råd. Som jag sagt, de tyckte om hvarandra. Det var dumt; han är bara löjtnant, och han borde inte ha tänkt på att tycka om någon, innan han åtminstone hade kompani, så gjorde jag. Men han tyckte väl, att han kunde hjälpa sig utan kompani, eller troligast tänkte han ingenting. Emellertid gick det som det gick, och hur det kunde gå så, det kan inte frun förstå, kan jag väl föreställa mig, men jag förstår det nog.

Men nu hände det sig inte bättre, än att pojken, son min, var bortkom-menderad, och jag med bortrest, när flickan upptäckte hur det stod till med henne. Då må tro det blef jämmer och elände af, jag har nog fått höra talas om det sedan. Till hustru min förtrodde hon sig genast, både hvad pojken och hon hade kommit öfverens om, och hur rasande det nu var till-ställdt. Nå, det var nu rätt och bra gjordt af henne, men inte var det just någon glädjepost för hustru min. Gum-man är bra sträng i sådana der saker, och det kan jag inte förtänka henne för. Men som det inte mer kunde hjäl-pas, blef nu största bekymret, hur det skulle kunna cacheras så länge, det var väl ändå kanske det viktigaste. Då förtrodde flickan hustru min, att här i staden bodde en prestenka, fru

Ros, tillika med sin dotter, Emilies bästa vän; en utmärkt god och heder-lig flicka — hör väl på, kära fru! — en utmärkt god och hederlig flicka, och att om hon kunde förmå dem, att på en tid emottaga hennes barn, till dess de vågat yppa saken för mig, och fått den på bästa vis rangerad — mej va di rasande rädda för, och det hade de skäl till. De hade förgått sig, och de visste nog, att jag ej anser sådana felsteg för lappri. Men sedan det nu en gång skett, har man ju intet annat att göra, än att reparera saken på det enda sätt, som det nu låter sig göra.

— Nå, hvar var det jag slutade? Jo, om hon kunde förmå dem att emotta-ga barnet, så skulle hon vara säker, både om den ömmaste omvårdnad om sitt barn, och den fullkomligaste tyst-låtenhet. Och det är den flickan, som frun förtalat kring hela stan och de närmaste socknarna, och hela länet om frun hunnit så långt, till tack för hvad hon gjort för fruns dotter. Fy tusan! Men jag skall ge henne upprättelse jag, jag gör som jag har sagt, jag tar pojken på armen och ställer mig midt på torget, och skriker ut hur det för-håller sig, och att staden inte är värd att hysa en sådan flicka, som mamsell Ros. Ja, det gör jag, och sedan skall det roa mig att se på, hur sqvaller-kärngarna stöta sina långa nesor ihop.

Fru Knopp svarade intet, blott genom några ryckningar och några förnyade utrop, rätt hon skulle dö, gaf hon tillkänna att hon lefde. Och majorn fortfor:

— Nå, men pojken var inte född ännu. Det gick likväl för sig, flickan fick under någon förevändning göra en liten resa, och allt gick lyckligt och bra, utan att någon i hemtrakten hade

någon aning om saken. När jag kom hem, fann jag allt i sitt gamla skick, utom det att jag tyckte att fruntimnerna sågo mycket förlägna och oroliga ut, och hade fasligt mycket att hvisa vid hvarandra. Nå, jag är inte mycke nyfiken; är det någonting som angår mig, så får jag väl veta det, tänkte jag, i annat fall må de gerna behålla det för sig sjelfva. Men jag fick ingenting veta förrän pojken, min pojke nemligen, kom hem, då kom bekännelsen fram. Han skulle ta emot första stormen, som de väntade; så hade de afgjort, nå det var väl också ingen närmare till det. Ja, jag skurpensade opp pojken duktigt, det förstås. Flickan hade jag inte hjerta att säga ett hårdt ord åt, hon såg så ångerfull och gudsnådlig ut, att jag hade göra nog att trösta henne. Nu yrkar hustru min bara på, att de snart få gifta sig, då blir allt bra igen, menar hon. Nå, jag önskar ju detsamma, och inte lär det vara dem emot heller —

— Ja, skrek fru Knopp, hon må också inte visa sig för mitt ansigte, förrän hon är en ärlig hustru igen.

— Dumheter! ärlig hustru! satans dumheter! Således, om han nu vore nog gemen, att inte mer fråga efter henne, skulle flickans fel bli större för det, att han vore en skurk? och skulle hon aldrig mer få visa sig för sin mors ansigte? Frun måtte vara mej en — kuriös människa. Men nu skall det bli giftermål af, och mig skickade de hit, för att på försigtigt vis bereda frun på händelsen, så att frun inte skulle bli för mycket skräm. Och det har jag nu gjort, det bästa jag förstått. Åt de unga tu arrenderar jag tills vidare en egendom, alldeles i grannskapet af mitt boställe. Jag vill ha dem nära, jag tycker om flickan, och hon kan dessutom ännu vara till nytta för mina egna flickor. Frun, det finner jag väl, som har sin lilla gård och alla sina gamla vänner här, frun stannar naturligtvis helst kvar, och det undrar jag inte på, det gillar jag fullkomligt. Dessutom, om frun flyttade till sin dotter, så skulle det nästan se ut, som om frun gillade hennes uppförande, och så alldeles onäpst bör

hon ändå inte slippa. Nej, jag finner fruns beslut, att stanna kvar här, ganska klokt.

Nu hade väl fru Knopp ej med det minsta ord vidrört ett sådant beslut, och likaså litet tänkt derpå, men majoren fann det ändå ej olämpligt, att ge henne en vink om *hvad han fann ganska klokt*. Jag skulle knappt ha trott herr majoren om att vara så fin, men nöden tvingar menniskan att anstränga sig, och majoren skulle säkert ha ansett för det värsta syndstraff, att få fru Knopp i sitt grannskap. Också tyckte han sig nu ha fullgjort sitt uppdrag fullkomligt väl och att han ej hade vidare här att göra. Han tog därför afsked, så artigt han i hast förmodade det, skuddade stoftet af sina fötter, och gick att uppsöka Helena och sin lilla sonson.

Vid sammanträdena i fruarnas historiska vxel-undervisningsanstalt hade det alltid varit en triumf för fru Knopp, att vara den första, som hade en vigtig nyhet att berätta; men den här gången efterlängtrade hon ej denna triumf. Huru skulle hon nu möta systrarna? Hon, som med den bestämdaste säkerhet utbasunat Helenas skam, skulle ej allenast bli befunnen med ett misstag — det vore illa nog det — utan äfven se skammen återfalla på hennes egen dotter! Och att systrarnas känsla vid upptäckten ej just skulle bli rent medlidande vid hennes smärta, derom var hon öfvertygad. Hon gick till sig sjelf, som menniskan alltid bör göra.

Att ens tills vidare dölja saken var ingen möjlighet, hon var säker att majoren i det närmaste skulle uppfylla sin hotelse. Det var en bitter kalk att tömma. Men märk hur en mild försyn ändå vanligen låter en droppa falla i malörtsdrycken. Den triumfen kunde de välvilliga väninnorna ej betaga henne, att, till deras harm en dag, och det rätt snart, få säga: *Min dotter, hennes nåd*.

Helena satt på en pall och sjöng för sin lilla älskling, som hon höll på knäet, och som redan kunde tacksamt le emot henne — då inträdde majoren. Han stod en stund och betraktade den

täcka gruppen. Helena såg på honom, förvånad och förlägen. Gud signe dig, söta flicka! ropade majoren äntligen, och låte dig en gång få mycken, mycken glädje af dina egna barn, till belöning för hvad du gjort för en annans. Helena rodnade. Ja ja, fortfor majoren, jag vet att du är fästmo, du behöfver därför ej rodna för hvad jag säger. Jo jo, se inte så förvånad på mig, jag känner dig nog, och vet hvad du gjort. Jag känner både den vackra historien, och de gemena historierna med. Jag är major von Feldt, du har nog hört talas om mig, min söta flicka.

Det hade Helena visst, hon hade ju genom Emilies bref fått underrättelse om hela förhållandet. Att det ej var i vredesmod majoren nu kom, det såg hon väl. Med en blandning af glädje och förlägenhet räckte hon den lilla gossen åt honom, och han tog gossen på sina armar, som log så gladt emot honom. Du ser mig ut att kunna bli en rask pojke, sade han, och jag har nog lust att kännas vid dig. Men, din byting! hvad hade du att göra här i världen så snart? Tror du att här alltid är så satans roligt? Nå, nå, välkommen nu i alla fall. Om du dröjt några år till, så hade jag kanske aldrig fått se dig. Den fördömda gikten knäcker mig nog en vacker dag.

Fru Ros var mycket beställsam att ta emot och välkomna sin gäst, men hennes sätt var så enkelt och hjertligt, att majoren utropade: Ja, se så der ja, här, med er skulle jag nog kunna trivas. Det syns straxt att frun ej så egentligen hör till den här staden. De fördömda kärngarna! Att ha hjerta att sprida ut 'så gemena historier om en sådan flicka!

— Hvilka historier? frågade fru Ros med förvåning.

— Huru! frågade majoren, lika förvånad, kanske ni visste af ingenting? Är det möjligt, att skriket, som skallar kring hela staden, ej hunnit hit? Nå, då gjorde jag kanske dumt att nämna något. Men det är detsamma, det skulle i alla fall snart ha blifvit känt, jag tänker ej smyga mig härifrån, jag kan också skrika, om det kommer derpå an. Har icke det packet spridt ut,

att pojken der är er dotters, och hvad som värre är — men det hör inte hit. Men du har en fästman, min söta flicka, en bra karl, det är jag öfvertygad om, och den vill jag också tala ett ord vid. Säkert ha de också försökt att sätta några dumheter i hufvudet på honom, men vänta bara! Om Emilie, som också är en bra flicka, fast hon nu råkat att ha lite för brådtom, om hon visste att lilla *rosen* här lidit sådant för hennes skull, och att hennes mor varit så rassande verksam, så skulle det skära henne in i hjerta, det vet jag. Viska tiga med den saken för henne. Hör, min lilla ros! jag går nu bort, och kommer igen om några minuter. Kläd emellertid på pojken och rusta dig själf också; vi göra en liten promenad ut i staden.

Sedan majoren gått, sågo mor och dotter på hvarandra nästan med ångslan. De hade tills nu lefvat i en lycklig okunnighet om det gemena ryktet. De lugnade sig likväl snart; det var ju väl, att de ej fått veta det förr, än i samma ögonblick, då Helena äfven skulle bli rättfärdigad. Helena började nu förstå orsaken till Lidmans missnöje, och hon tackade honom i sitt hjerta för sin grannlagenhet att i skona henne.

Majoren kom tillbaka, klädd i full uniform. Se så, min lilla ros, sade han, nu får jag utbe mig ditt sällskap, för att föra mig omkring att bese stadens märkvärdigheter. Jag har aldrig varit här förr, och jag vill ej gerna ha besökt ett ställe, utan att någorlunda kunna göra reda för hvad jag sett. Jag har ingen bekant här, till hvilken jag kunde adressera mig, och det är till en stor del min afsigt att du skaffar mig bekantskaper.

Helena var i den största förlägenhet. Hvad kunde majorens mening vara? Att bese stadens märkvärdigheter? Då visste hon sannerligen ej hvart hon skulle föra honom.

— Var ej rädd, sade majoren, jag tänker ej ställa till något spektakel. Jag hade väl lofvat fru Knopp, att ställa mig midt på torget och skrika ut hennes bedrifter, men det får vara. Vi göra, som sagdt är, blott en tur

omkring staden. Du för mig på de mest besökta ställen, der vi träffa mesta folket, det skall intressera mig. Staden har, kanske just ej många märkvärdigheter för öfrigt, men märkvärdigt folk har den, det vet jag! Se så, nu gå vi. Låt flickan, pigan der, bära gossen. Han har förmodligen ännu ej haft tillfälle, att se sig mycket omkring. Det skall säkert roa honom att få göra en promenad i sällskap med sin farfar och sin lilla snälla fostermor.

Majoren bjöd artigt sin arm åt Helena, och deingo.

Nu hade en fru, som bodde midt emot fru Knopp, sett, att en officer, af ståtligt utseende, gjort visit hos den sednare. Det var en stadsnyhet, som naturligtvis borde meddelas till den närmaste, och så vidare. Det inträffade derföre så lyckligt, att just vid den tiden, då majoren med Helena började sin promenad, voro flera af stadens fruar satta i omlopp. Och för hvar och en som de mötte, och som Helena kände, och dessa voro väl de flesta, måste hon stanna och presentera majoren.

Då började majoren ett prydligt tal om hur mycket det fagnade honom att göra bekantskap med en vän och bekant till hans högt aktade vän, mamsell Ros. Berättade hur hon ädelmodigt åtagit sig att emottaga och vårda ett litet barn under dess mors långvariga sjukdom — här presenterade han den lilla gossen såsom sin sonson — och hur hon derigenom förvärfvat rättigheten till barnets slägts eviga tacksamhet. Ja, fortfor han, frun känner säkert den stackars gossens mor, det är mamsell Emilie Knopp, en dotter till den här allmänt aktade fru rådmanskan Knopp, och som nu — Emilie nemligen, inte rådmanskan — blir min sonhustru. Saken var den — jag vet ej hur jag rätt skall uttrycka mig för grannlaga öron, men frun torde förstå mig då jag säger, att hon verkligen måste önska, att gossens tillvaro till en tid skulle förblifva okänd. För detta ändamål trodde hon sig ej kunna lemna barnet med mera säkerhet till någon, än till mamsell Ros, som hon beskref för mig, som sin bästa och

pålitligaste vän. Jag afvaktade att hon ej skulle vilja antaga sig en så mödosam och ansvarsfull befattning, men Emilie trodde sig fullkomligt kunna ansvara för hennes godhet och beredvillighet. Ännu en betänklighet återstod för mig. Jag hade ej då den förmån att känna stadens innevånare, och jag fruktade att här kunde finnas miss-tänksamma, pratsjuka, skadelystna människor, och att mamsell Ros' eget rykte kunde löpa någon fara, under det hon skyddade sin väns. Men äfven i detta fall lugnade mig Emilie. Hon påstod att människorna här aldrig blanda sig i andras affärer, om ej för att hjälpa och vända allt till det bästa. Hon har en utmärkt god tanke om sin födelsestad, Emilie, och med allt skäl, derom är jag öfvertygad. Dessutom, tillade hon, är Helenas rykte, under den tid hon vistats der, så stadgadt, att ingen skulle våga ens försöka att sätta en fläck derpå.

Och alla fruarna nego och försäkrade att mamsell Emilie bedömt dem och staden fullkomligt riktigt, att visst aldrig den minsta för mamsell Ros sårande misstanke uppstått eller möjligen kunnat uppstå. Derpå smekte de den allrasötaste *lilla herrn* och rekommenderade sig.

Sedan majoren uppläst samma lexa för ungefär ett dussin fruar, utbrast han skrattande: Nu gå vi hem igen, jag hoppas att det der också snart skall komma omkring hela staden och de närmaste socknarna.

— Hör, sade majoren, då de åter suto tillsammans hos fru Ros, det faller mig någonting in. Min beskickning hit hade väl egentligen blott för ändamål, att på försigtigt vis underrätta fru Knopp om den rysliga händelsen — nå det uppdraget blef inte så svårt, som jag hade föreställt mig, och jag fullgjorde det, utan skryt sagdt, på ett sätt, som jag sjelf kan vara nöjd med. — och jag skulle sedan resa ensam tillbaka. Men nu har jag ingen lust att resa ensam tillbaka. Det var Emilies, eller kanske egentligen min hustrus mening, att det omöjligen gick an, att gossen fick bli synlig förr än efter brölloppet, jag tycker att några

dar förr eller sednare gör ingenting. Jag tycker om pojken, och jag tar honom med mig. Nu hålla de i alla fall på der hemma med lysning och bråk — första lysningen skedde samma dag, som jag reste hemifrån — och vi ha således bröllopp om några dagar. Om de så finna för godt, så går det ju an att stoppa undan pojken i någon vrå, tills det är förbi. Men Emilie är mor ändå, och en längtande mor, det har jag hört och sett under de här dagarna, och glädjen att återse gossen skall visst öfverväga den der lilla barnsliga fruktan.

— Men, inföll fru Ros, hur i Herrans namn skulle herr majoren ta sig ut på vägen med det lilla barnet?

— Det tänker jag att min lilla ros här skulle sörja för, svarade majoren. Tänk på hvad detskall bli för en glädje för Emilie, att få se sin gosse; och se honom i famnen på sin lilla vice mamma, och sjelf få tacka henne. Pigan ta vi med, så att du ej behöfver ha alltför mycket besvär med ungen på resan. När vi väl kommit fram, blir du väl aflöst, kan jag förmoda. Vi få alla väl rum i vagnen, och i morgon biftida fara vi af, och i öfvermorgon afton äro vi framme, och jag skall bli storligen prisad, för det jag förmått dig att följa med.

Förslaget föreföll väl mor och dotter oförmödadt, men snart ej alldeles overkställbart, och om en liten stund var det beslutet; det förstas att fästmannens bifall äfven begärdes och erhöles.

Och följande morgonen satte de sig upp i vagnen, och majoren lät med flit köra långsamt igenom staden, för att lemna alla de ögon, som tittade bakom gardinerna, tillräcklig tid att se hur han saft der, med Helena vid sin högra sida, i den vackra vagnen. Och hur gladt de blefvo emottagna vid framkomsten, det — skulle jag vilja beskrifva, om jag kunde.

Och fru Knopp kom med till brölloppet; det förstas, majoren hade mycket artigt skickat för att hemta henne. Och hon gaf med mycken högtidlighet Emilie sin förlåtelse, samt skickade sig i allo så, att hvilken rådman som helst skulle ha haft heder af henne.

Och Helena klädde den verkligen vackra bruden, och hade isynnerhet mycket bestyr med hårklädseln, för att ingen tomhet måtte kunna upptäckas på det ställe, der kronan hade bordt sitta.

Och den lilla nykomna verldsborgaren blef ej undanstoppad i en vrå, han fick vara inne med, ehuru de båda gamla fruarna väl ville invända något deremot. Och han uppförde sig högst ogeneradt, och de tycktes ej det minsta bry sig om, att han egentligen ej hade bordt vara der.

Och när fru Knopp kom hem tillbaka, aflät hon till väninborna, med nedlåtande mine, en vänlig helsning ifrån *sin dotter, hennes nåd*, och dervid rynkades mången näsa.

Och när Helena kom hem, samlades fruarna omkring henne, och lyckönskade henne, att det orimliga ryktet blifvit så fullkomligt vederlagdt, ett rykte, som de visst aldrig trott. Tvärtom hade de nästan alla förutsett, att det skulle så gå med mamsell Knopp, just derföre att hon, Gudbevars, skulle ha en mycket finare uppfostran, än de hade råd att bestå sina döttrar.

Om hösten stod Helenas bröllop. Hon var rätt täck, den unga, blygsamma bruden. Också hade hon arbetat rätt flitigt, för att kunna pryda sig på sin hedersdag, hon ville så gärna vara vacker för sin Rudolf. Och ingen tviflade nu att hon hade rättighet att bära kronan. Hennes vackra halskedja var en present af majoren.

Till stadens fruars heder bör jag nämna, att madam Plomgren ej förlorade det minsta af deras förtroende, derföre att hon denna enda gång låtit förleda sig till ett misstag, då sannolikheten, efter deras förmenande, var så påtaglig. Likväl hade hon allt framgent skäl att klaga öfver högmood, ty hos Helena fick hon aldrig tillträdde. Lidman sjelf hade temligen omildt förklarat henne det.

Slut.

Öfversigt af Nordpolsexpeditionerna sedan 1845,

samt kapten F. M. M'Clintocks berättelse om upptäckten af de af honom funna Franklinska papperen.*)

(Forts. fr. föreg. N:r.)

Till undersökning af Boothias vestra kust utrustade Hudson Bay Compagniet år 1851 en expedition under doktor Raes öfverbefäl. På sin resa träffade denne ett antal eskimåer, hvilka underrättade honom att år 1850 någre af deras landsmän på King Williams Island mött omkring 40 hvita män, hvilka antydtt att deras skepp blifvit af isen krossade och att de vore på väg till Back-Fish River, der de hoppades kunna jaga hjortar. Eskimåerna berättade vidare att de samma år på fasta landet och på en närbelägen ö, en dagsresa nordvestligt om Great Fish River funnit 35 lik efter dessa män.

Det lyckades doktor Rae att af eskimåerna tillhandla sig några af dem funna saker. Deribland funnos silfverskedar, knifvar och gafflar, en silfvertallrik med inskriften sir John Franklin, K. C. B. en guelpher-ordens stjerna o. s. v.

Doktor Rae återkom i Oktober 1854 till England. I anledning af sin skadade helse afböjde han ett af amiralitetet gjort anbud att om våren 1855 fortsätta Franklins uppsökande, och i följd häraf, beslöt regeringen att öfverlemnna åt Hudsonbay Compagny afsändandet af vidare expeditioner.

År 1855 afgick blott två expeditioner till ishafvet. Den ena utrustades på amerikanska regeringens bekostnad. Den bestod af skeppen "Arctic" och "Release" under kapt. de Havens öfverbefäl, och bestämdes att uppsöka den dittills saknade doktor Kane. Efter fruktlöst sökande i David Strait och Baffinsbay återkom den i September 1855 till Uppernavik och sammanträffade här med den under tiden återkomne doktor Kane. Kapt. de Haven å-

tervände utan vidare dröjsmål till Newyork.

Den andra expeditionen under detta år afgick på Hudsonbay-companiets bekostnad d. 22 Juni 1855 från Fort Resolution vid Great Slave Lake. Den bestod af tre båtar med 18 personer, under officerarne Anderssons och Stewarts befäl, samt skulle följa de af doktor Rae funna spår. Utan att kunna tillägga synnerligt nytt till det redan kända, återvände denna expedition inom kort tid.

Året 1856 förflöt, utan att några efterforskningar af Franklin skedde, men följande året 1857 utrustade lady Franklin ånyo ett litet ångfartyg, som skulle följa doktor Raes spår och om möjligt fullborda efterforskningarne. Hon hade sedan sin makes afresa fortfarande gjort de största ansträngningar. Den till detta ändamål bestämda jakten "Fox" erhöll till befälhåfvare kapt. M'Clintock, hvilken med heder tjänat vid Austinska expeditionen som löjtnant och vid den Belcherska som kapten. Manskapet bestod af 25 personer och utrustningen kostade lady Franklin 6,575 P. St., utom värdet af de förråder som regeringen hade redan förut i lager och som beredvilligt öfverlemnades till lady Franklin. Kapten M'Clintock har på ett lysande sätt uppfyllt de om honom hysta förhoppningarne, och om det än icke blef möjligt för honom att rädda en enda man af Franklins manskap så har han likväl så säkert bevisat att de omkommit, att ytterligare efterforskningar icke behöfva vidtagas.

"Fox" lemnade Aberdeens hamn d. 1:sta Juli 1857, och d. 25 Juli afgaf kapt. M'Clintock sin första berättelse för lady Franklin, i en skrifvelse från Godthaab. Enligt denna hade han passerat Cape Farewell d. 13 Juli, och d. 17 i samma månad för första gången mött större ismassor; han intog d. 19 Juli kol vid Julianshaab och ankom d. 25:te till Godthaab, hvarifrån han ämnade segla till Uppernavik.

Vi återgifva i trogen öfversättning hans berättelse om den af honom skedd upptäckten af Franklinska expedi-

*) De angifna längd- och breddgraderna äro från *Greenwich*.

Miles betyder Engelska mil. ($\frac{1}{6}$ Sv. mil).

tionen. Denna berättelse är ställd till amiralitetssekreteraren och lyder:

Min herre!

Jag tillåter mig att underrätta amiralitetslorderna om att jag lyckligt hemkommit från den sista, af lady Franklin utsända uppsökningsexpeditionen, hvilken jag hade äran att leda. Deras lordskaper skola med tillfredsställelse höra att våra sträfvanden att erfara Franklinska expeditionens öde, blifvit krönta med fullkomlig framgång. På Point Victory, nordvestra kusten af King Williams Island, upptäcktes en berättelse, daterad d. 25 April 1848 och undertecknad af kapt. Crozier och Fitzjames. Deraf synes att Hennes Majestäts skepp »Erebus» och »Terror» blifvit d. 22 April 1848 qvarlemnade i isen fem mil nord-nordvestligt derifrån och att det då ännu lefvande manskapet, som belöpte sig till 105 själar, begaf sig under kapt. Croziers befäl till Stora Fiskfloden. Sir John Franklin hade dött d. 11:te Juni 1847. Flera saker, som tillhört vår förlorade landsman, anträffades på vestra kusten af Williams Island, andra erhöilo vi af eskimåerne, som underrättade oss att det ena skeppet, sedan det öfvergifvits, blifvit af isen sönderkrossadt och sjunkit, samt att det andra kastafs på kusten, der det länge legat och utgjort en outtömlig rikedomskälla för eskimåerna. Som det var omöjligt för oss att framtränga genom Bellotsundet, så qvarblef Fox öfver vintern vid vestra kusten af King Williams Island, och vi företog på slädor undersökningsresor, hvilka leddes af löjtnant Hobson, af kapten Allen Young och af mig. Dessa resor utsträcktes, med inbegrepp af Great Fish Rivers mynning, till upptäckten af 800 miles kuststräcka, hvarigenom vi hafva förenat förda undersökningsexpeditioners upptäckter i norr och vester från vår position med de i söder af James Ross, Dease Simpson och Rae. En berättelse om vårt sätt att gå tillväga skall utan tvifvel blifva af intresse för er; den bifogas härmed, tillika med en karta öfver våra upptäckter och forskningar. Jag skall med det snaraste personligen förfoga mig till

amiralitetet för att lemna vidare upplysningar och framlägga för Edra Herrligheter den på Point Victory funna berättelsen.

Jag har den äran &c.

F. L. M'Clintock.

Sista uppsökningsexpeditionens befälhafvare. Ombord på »Fox», vid ön Wight d. 28 Sept. 1859.

Specialberättelse.

Man torde erinra sig att »Fox» verkställde sin färd ur de stora ismassorna i Dayis Strait, under 63½° N. B. d. 25 April 1858, efter att hafva drifvit med isen 1194 geografiska mil.

Vi ankommo till den lilla kolonien Holsteinborg d. 28:de och skaffade oss der de ringa förräder, som den lilla orten kunde lemna.

Den 8:de Maj fortsattes vår resa; Godhaven och Uppernavik besöktes; i början af Juni inlöpo vi i Melville Bay och seglade ända till Cape York, dit vi anlände den 26 Juni och satte oss i förbindelse med några infödda. De igenkände genast vår folk, hr Petersen, som var bekant för dem sedan Grinnel-expeditionen under Kane. På våra efterfrågningar om eskimåhunddrifvaren »Hans», som »Advance» derstädes qvarlemnadt, underrättade de oss att han vistades vid Whale Sound. Om han varit tillstädes skulle jag gerna tagit honom med mig, emedan hans längtan till Södra Grönland ännu var oförändrad.

Den 12 Juli samtalade vi med Cape Warrenders infödingar vid Cape Horsburg. De hade sedan »Phoenix» besök 1854 ej sett något skepp; ej heller hade någonsin vrak drifvit till deras kust.

Vi uppnådde först d. 27 Juli Ponds Inlet, i följd af isens ovanliga hopande i norra delen af Baffinsbay hvilket mycket hindrade vårt framträngande redan efter afresan från Holsteinborg. Utan ångkraft skulle vi icke kunnat företaga någonting. Här funno vi blott en gammal qvinna och en gosse men de tje-nade oss som lotsar under 25 miles' färd, till dess vi uppnådde deras by.

Ungefär en vecka voro vi i jern och ganska intressant förbindelse med detta folk. De underrättelser viingo af dem, voro i korthet att de visste ingenting om Franklinsexpeditonen, och att sedan 20 eller 30 år intet skeppsvrak blifvit sett vid deras kuster.

(Forts.)

Anekdoter.

Hertigens af Wellington byxor.

Den för flera arbeten öfver trädgårds-skötseln bekanta fru Loudon önskade en gång göra en botanisk excursion till det för sina präktiga bokskogar namnkunniga Strathfieldsaye, hvarföre hon skref till dess egare hertigen af Wellington uttryckande sin längtan att få se hans herrliga bokar (på engelska *beeches*). Då hertigen erhållit detta bref framsökte han sina glasögon tittade efter underskriften och läste: »C. S. Loudon.» — Hm! hm! sadé hertigen till sig sjelf. Det är således från Charles Sames Loudon, erkebiskopen i London. »Han kunde så mycket lättare falla på denna förmodan som stilen verkligen var förvillande lik den högvördige prelatens. Var det då någonting så underligt att denne skref till hertigen af Wellington? Nej visst icke endast innehållet i brevet öfverraskade hertigen, ty hur han läste och läste kom han dock alltid till det resultatet att erkebiskopen begärde att få se hans herrliga — byxor — (på engelska *freeches*). Efter mycket undrande och funderande trodde hertigen dock slutligen att det var frågan om de byxor som han bar vid Waterloo och att de möjligtvis behöfdes till något artistiskt ändamål. Med vanlig raskhet öfversände han följaktligen med omgående det önskade klädesplagget till, erkebiskopen.

Då prelaten erhöi den sällsamma sändningen råkade han om möjligt i ännu större förvåning än hertigen vid brefvets mottagande. Men plötsligen flög en sorglig tanka genom hans hufvud. — Skulle möjligtvis den store hjeltens förstånd ha blifvit rubbadt? Helt och hållet uppfyllt af denna sorg-

liga aning skyndade han till lord John Russel för att meddela denna sina farhågor.

Emellertid hade också hertigen allvarsammare funderat på erkebiskopens sällsamma begäran och äfven kommit till den slutsatsen att det möjligtvis icke stod så alldeles rätt till med hans högvördighets hjerna. Han ansåg det derföre för sin pligt att tala med förste statsministern och för skyndsamt till lord John Russel. Här fann han nu erkebiskopen och den ädla lorden helt viktigt försökande att utstadera byxhemligheten. Men småningom ljusnade det för alla. Lord John Russel läste sjelf omsorgsfullt igenom brevet och kom då ändtligen underfund med från hvem det var och att der icke var frågan om byxor utan om bokar. Som man lätt kan tänka sig erhöi fru Loudon genast den begärda tillåtelsen.

Epigrammer.

15. Divide et impera,

»Söndra och herrska!» är klokt sagdt:
»Förenas och styr!» lär en högre makt.

Prisuppgifter.

Charad N:o 16.

Säg du mitt första, lockande och saftigt,
Sin rundel hvälfva i mitt andras topp?
Säg du mitt andra, hägnande och kraftigt,
Sin hjessa lyfta emot molnen opp?
Säg du mitt tredje putsas, lördagsqvällen,
Då aftonrodnan breddes öfver fjällen?...
Dock — derintill kanske mitt hela låg,
Och med sin njutning lockade din håg.

Gäta N:o 16.

När någon kryper i mig in,
Jag naglar har uti mitt skinn.
På balen kan oss båda,
Mig och min bror, du skåda.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Sept. d. å.

Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

 Alla lösningar till Prisuppgifterna i de 8 numror hvilkas vinster på en gång utlottas, förväntas på en gång inom d. 15. samma månad, då lottdragning eger rum.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr. R:mt — eller 25 öre i månaden.

Öfversigt af Nordpols-expeditionerna sedan 1845,

samt kapt. F. M. McClintocks berättelse om upptäckten af de af honom funna Franklinska papperen. *)

(Forts. fr. föreg. N:r.)

Om qvarlevforna efter tre strandade skepp visste de att berätta. Två af dem synas hafva varit hvalfiskfångarne »Dexterity» och »Aurora», hvilka i Augusti 1821 ledo skeppsbrott 70 eller 80 miles söder om Ponds Inlet. Det tredje skeppet, som nu var nästan alldeles begrafvet i sanden, ligger några mil öster om Cape Hay. Dessa infödda komma hvarje vinter och sammanträffa med Iglooliks innebyggare. De veta alla om Parrys skepp, hvilka år 1822—23 öfvervintrade här. De hade äfven, hört omlalas doktor Raes besök i Sepulse Bay; de beskrefvo hans båt, samt huru hans sällskap bodde i tält och snöhyddor, rökte tobak, skjöto renar o. s. v. Ingen af dem hade dött. De förblevo der blott en vinter.

Om den förolyckade expeditionen hade ej ens något ryckte kommit till dem. I Ponds Inlet berättade de infödde för oss, att isen hvarje år smälter bort och så länge ännu is är förhanden, finnes der hvalfiskar i öfverflöd. Vi sågo några stora sådana och funno bland de infödda en betydlig quantitet fiskben och flera narhvalhorn, hvilka de gerna bortbytte mot knifvar, filar, sägar, bössor och ull. De tecknade för oss på ett ofullkomligt sätt liksom en

karta öfver inloppet, hvaraf syntes att det utvidgade sig till en bred kanal, som leder vestvart till Prince Regents Inlet. Vi kunde blott beklaga att ingen af våra hvalfiskfångande vänner, hvilka så ofta visat sig välvilliga mot oss, voro här för att draga nytta af det goda tillfället. Sedan vi d. 6 Augusti lemnat Ponds Inlet, uppnådde vi Beechey Island d. 11:te och förde här i land en af Lady Franklin för detta ändamål medskickad marmortafla, hvilken med en passande inskrift egnades åt minnet af våra förlorade landsmän på »Erebus» och »Terror.» Lifsmedlen och de andra förnödenheterna befunnos i godt tillstånd, men en liten båt var mycket skadad, emedan den blifvit af en storm kullslagen och drifvit längs stranden. -Husets tak reparerades. Sedan vi intagit något kol och andra förråd, dublerade vi Cape Hotham d. 16:de och seglade d. 17:de 25 miles utföre Peel Strait. Men som vi funno den öfriga delen af kanalen betäckt med fast is, så beslöt jag d. 19 Augusti att segla till Bellot Strait, undersökte de i Port Leopold quarlemnade reservförrådena och qvarlemnade der en hvalfiskbåt, hvilken vi medtagit från Cape Hotham för att begagnas på vår återfärd, ifall vi skulle blifvit nödsakade att öfvergifva »Fox.» Ängfartygets slup hade drifvit högre upp på stranden och blifvit lätt skadad af isen. Prince Regents Inlet var ovanligt fritt från is och på vår färd till Breatford Bay, som vi uppnådde d. 20 Augusti, sågo vi föga deraf. Bellot Strait, som står i förbindelse med vestra hafvet, är i medeltal en mil bredt samt 17 eller 18 miles långt. Vid denna tid var det fullt af is, men i den mån årstiden framskred, blef det

*) De angifna längd- och breddgraderna äro från Greenwich.

Miles betyder engelska mil. ($\frac{1}{6}$ Sv. mil).

alldeles isfritt. Dess stränder äro på flera ställen garnerade med höga granitklippor och några närbelägna berg hafva 1600 fots höjd. Ebb och flod omvexla ganska hastigt.

Den 6:te September foro vi genom Bellot Strait utan hinder och fästade skeppet vid den tvärsöfver dess vestra öppning varande fasta is. Från denna dag till d. 27 September, då jag ansåg nödigt att förbereda oss för vintertvåret, iaktogo vi fortfarande isens rörelser i vestra hafvet. I midten var den sönderbruten och i drift. Småningom ökades öppna hafvet, till dess slutligen den sammanpackade isen var reducerad till 3 eller 4 miles. Men denna fasthölls af talrika små öar och motstod höststormarnes häftighet. Det var ett Tantalusqual att sålunda dag efter dag se öppet vatten som vi icke kunde uppnå, och som sköljde den klippiga stranden några miles söder om oss.

Under hösten gjordes försök att föra depôtér af lifsmedel till magnetiska polens stationer, men detta misslyckades alltid till följd af isens sönderbrytning i söder. Löjtnant Hobson återvände med sin slädeexpedition i November, sedan han lidit mycket af dålig väderlek och undgått en synnerlig fara vid ett tillfälle då isen, på hvilken han befann sig, skiljde sig från stranden och dref med honom i lä.

Vår vintervistelse var vid östra inloppet till Bellot Strait i en liten bugt, som jag gaf namnet Port Kennedy, efter min föregångare, befälhafvaren öfver de föregående expeditionerna till sir John Franklins uppsökande.

Ehuru vegetationen här var temligen frodig, och våra begge eskimå-jägare, hr Petersén samt flere jagtvänner beständigt voro ute på jagt,ingo de likväl ej under en tid af 11 månader mera än 8 reñar, 2 björnar, 18 själlundar samt några snöräp och sjöföglar. Vintern var ovanligt kall och stormig. Vi kompletterade derunder våra rustningar till de tillämnade efterforsknin-garne. Jag ansåg såsom min pligt att personligen besöka Marshalls Island, och ville härigenom göra King Williams Islands kringsegling fullständig.

Jag uppdrog åt löjtnant Hobson att undersöka vestra stranden af Boothia ända till magnetiska polen och från ön Gateshead vestligt till den af Wynniath uppnådda mest aflägsna punkten. Kapten Allen Young, vår segelmästare skulle undersöka stranden af King Williams Land från den af löjtnant Brown upptäckta aflägsnaste punkt och kusten af Bellot Strait nordvarts till den aflägsnaste af sir John Ross upptäckta.

Vid början af våren blefvo resor företagna af kapt. Young och mig. Kapt. Young förde sina förråder till Prince af Wales Land och jag begaf mig sydvarts mot magnetiska polen, i förhoppning att komma i beröring med eskimåerna och att af dem erhålla underrättelser som kunde på en gång föra oss till målet för våra efterforskningar.

Jag åtföljdes af vår tolk, hr Petersén och skeppsinästaren Alexander Thompson. Vi medhade två slädor, som drogos af hunder. Den 23:dje Febr., nära Cape Victoria lyckades vi anträffa ett litet antal infödda och besöktes sedermera af circa 45 personer. Under de fyra dagar som vi hade förbindelse med dem, erhöilo vi många af Franklins tillhörigheter samt underrättelsen att flera år förut ett skepp på norra sidan af King Williams Island, blifvit af isen söndertryckt, men att hela besättningen kommit oskadad i land och begifvit sig till Great Fish River, der den dog. Denna stam af infödingar var väl försedd med ved, hvilken de, enligt sin uppgift, tagit af en stor båt som de hvita männen qvarlemnade vid Great River. Vi uppnådde vid god helsa vårt skepp efter en frånvaro af 25 dagar, men likväl något angripne genom de forcerade marschern och den ovanligt dåliga väderleken. Flera dagar efter vår afresa var qvicksilfret fruset. Den 2 April började vi vår länge projecterade vårresa. Löjtnant Hobson åtföljde mig till Cape Victoria. En hvar af oss hade en af fyra man dragen släda och med sex hunder förspänd reservsläda. Detta var alla reserver öfver hvilka vi hade att disponera. Innan vi skiljdes åt, träffade vi

ytterligare två eskimåfamiljer hvilka lefde i snöhyddor på isen. Af dem erforo vi att ytterligare ett skepp blifvit sett på kusten af King Williams Island och att det strandat i slutet af året. Från detta skepp hade de skaffat sig en mängd trä och jern. Jag uppdrog nu åt löjtnant Hobson att söka efter vraket och att följa despar han möjligen kunde finna på King Williams Island. Åtföljd af mitt eget rese-sällskap och hr Petersén marcherade jag nu längs östra kusten af King Williams Island och träffade tid efter annan öfvergifna snöhyddor, men utan att råka infödingar till dess vi d. 8 Maj. vid Cape Norton anlände till en af snöhyddor bestående by, med circa 30 invånare. De samlade sig omkring oss utan det ringaste tecken till fruktan, oaktadt de aldrig förut sett lefvande hvita människor. De voro ganska beredvilliga att meddela oss allt hvad de visste, äfvensom att tillbyta sig varor, men de skulle hafva stulit allt om vi icke strängt bevakat dem. Ytterligare erhöilo vi många af våra landsmäns tillhörigheter. Vi kunde icke medtaga allt hvad vi kunnat tillbyta oss. De visade åt det inlopp, som vi dagen förut kryssat igenom och sade att de behöft en dagmarsch på isen och sedan fyra dagars landväg för att komma till vraket. Ingen af dem hade varit der sedan vintern 1857—58, vid hvilken tid, enligt deras uppgifter, föga funnes kvar deraf, emedan deras landsmän hade borttagit nästan allt. Största delen af dessa underrättelser erhöilo vi af en gammal intelligent qvinna; hon sade att det var i slutet af året som skeppen strandade; flera af manskapet nedstörtade på vägen till Great River, men detta erforo de först följande året då de funno liken. De försäkrade alla att vi skulle finna infödingar på södra kusten och vid Great River samt några få vid vraket; men olyckligtvis var detta icke händelsen. Blott en familj träffade vi vid Point Booth, men inga på Montreal Island eller på några andra af de ställen vi sedan besökte. — Point Ogle, Montreal Island och Barrow Island genomsöktes utan att vi funno något, med undantag af några

koppar- och jernstycken, som påträffades på ett af eskimåernas gömställen. Då vi foro tillbaka öfver sundet till King Williams Island, fortsatte vi sökandet på södra stranden, utan att finna något, ända till d. 24 Maj då vi ungefär 10 miles öster om Cape Herschel påträffade ett urblekt skelett, omkring hvilket lågo lemningar af europeiska kläder. Sedan snön blifvit varsam samt borttagen, upptäcktes en anotationsbok, som innehöll två bref, hvilka, ehuru de voro mycket förderfvade, likväl ännu kunde läsas. Att döma af klädfragmenterna, hade den olycklige unge mannen varit en steward och hans ställning bekräftade fullkomligt eskimåernas uppgift att folket stupade hastigt under det de framgingo. Då vi dagen derpå uppnådde Cape Herschel, undersökte vi Simpsons stenhög, eller fastmer hvad deraf var öfrigt, ty hela höjden belöper sig till blott fyra fot och den derti befintliga kammaren var förstörd, såsom om människor sökt något deri.

Den åsigt som jag då hade om saken och som jag ännu eger, var att det retirerade manskapet der nedlagt berättelser, som sedan borttogs af de infödda.

Sedan löjtnant Hobson d. 20 April skiljt sig från mig vid Cape Victoria, begaf han sig till Cape Felix. På föga afstånd, vestvärt derifrån fann han en stor stenpelare och invid densamma tre små tält tillika med ylltäcken, gamla kläder och kvarlevor efter en jagt- eller magnetisk station, men ehuru pelaren blef genomgräfd och jorden uppgräfdes på ett afstånd af 10 fot deromkring så fann man likväl ingen berättelse. En bit hvitt papper låg hopvikit i pelaren; invid densamma under nedfallna stenar lågo två sönderslagna buteljer, som kanske innehållit berättelser. Löjtnant Hobson medtog det intressantaste af hvad här fanns, deribland en båtflagga. Ungefär 2 miles längre mot sydvest påträffades en stenhög, men den innehöll hvarken berättelser eller kvarlevor. Ungefär 3 miles norr om Point Victory undersöktes ytterligare en liten stenhög, men derstä-

des funnos blott en sönderbruten spets-hacka och ett tomt kruthorn.

Den 6 Maj slog löjtnant Hobson upp sitt tält vid en stor stenhög på Point Victory. Emellan några stenar, hvilka nedfallit från toppen af högen, påträffades en liten tennask, som innehöll en berättelse, hvars innehåll är i kort-het följande: Denna stenhög uppsattes af Franklins expedition på det ställe der man förmodade att James Ross' stenhög skulle finnas, men som likväl icke kunde upptäckas. »Erebus» och »Terror» tillbragte sin första vinter vid Beechey Island, sedan de seglat uppåt Wellington Channel till 77° N. B. och återvändt på vestra sidan af Cornwallis Island. Den 12 September 1846 voro de infrusna på 7° 5' N. B. och 98° 23' W. L.

Sir John Franklin dog d. 11 Juni 1847. Den 22 April 1848 öfvergaf man skeppen 5 mil N.N.W. från Point Victory, och de öfverlevande, 105 till antalet, landstego här under kapt. Croziers befäl. Denne skrift var daterad d. 25 April, och följande dagen ämnade de begifva sig till Great Fish River. Totalförlusten af döda var till den dagen 9 officerare och 15 man. En mängd kläder och förråder lågo kringsspridda, såsom om här alla umberliga saker blifvit bortkastade; deribland voro spetshackor, skoflar, båtar, kokredskap, jernsaker, tåg, block, segelduk, en sextant, på hvilken var graveradt namnet Frederic Hornby R. N., ett annat navigationsredskap, en liten medicinalkista, åror m. m. Några mil sydligare, på andra sidan Block Bay, påträffades en annan berättelse, som löjtnant Gore och M. de Wauf nedlagt förstades i Maj 1847. Den innehöll intet vidare af vikt.

Löjtnant Hobson fortsatte sina efterforskningar ända till några dagsresor från Cape Herschel, utan att finna något spår af vraket eller af infödingar. Han kvarlemnade fullständiga berättelser om sina viktiga upptäckter, så att jag hade fördelen att erfara hvad redan blifvit funnet då jag återvände nordligt öfver vestra kusten af King Williams Island. Snart efter det vi lemnat Cape Herschel, blefvo spåren af infö-

dingarne mindre talrika, och sedan vi kringgått vestra ändan af ön, upphörde de alldeles. Denna strand är mycket låg och nästan utan all vegetation. Talrika bankar och små öar lågo derinvid och derofvan är Victoria Strait full med stora och oigenomträngliga massor sammanpackad is. På 69° 99' N. B. och 99° 77' W. L. kommo vi till en stor båt, hvilken blifvit några dagar förut upptäckt af löjtnant Hobson, enligt hvad hans berättelse visade. Det tycktes som om denna båt varit bestämd att dermed fara på Fish River, men blifvit kvarlemnad på återvägen till skeppen, emedan den släda på hvilken den stod, befann sig i denna riktning. Den höll 28 fot i längd och nära 7½ fot i bredd samt var omsorgsfullt tätad och byggd så lätt som möjligt, men slädan var tillverkad af solid ek och nästan likaså tung som båten.

En mängd kläder och två mennisko-skelett funnos i båten. Ett af de sistnämnda låg i dess akter under en hop kläder; det andra som tyckts förändrat ställning, sannolikt genom djurs äverkan, låg i fören. Man fann äfven fem fickur, flera silfverskedar och gafflar samt några religiösa böcker, men inga skeppsjournaler eller plånböcker, ej heller var någon klädespersedel märkt med något namn. Två dubbelbössor voro stödda mot båtens sida, alldeles så som de för 11 år sedan blifvit dinställda. En pipa på hvarje var laddad, krut fanns i öfverflöd, äfvensom 30 å 40 skålpund chocolad samt något the och tobak. På brännmaterial var ingen brist; ett helt träd drifved låg knappt hundra alnar från båten. Flera intressanta saker medtogos af löjtnant Hobson och några af mig. Den 5 Juni uppnådde jag Point Victory, utan att hafva upptäckt något vidare. Ännu en gång undersöktes kläderna och deribland kunde finnas skrifter, anotationsböcker etc., men utan påföljd. En berättelse nedlades i stenhögen och en annan nedgräfdes norr om stället. Ingenting anmärkningsvärdt passerade på min återresa till skeppet hvilket vi uppnådde fem dagar efter löjtnant Hobson. Stranden från King Williams Island, emellan dess norra och vestra

ändpunkter, Cape Felix och Cape Crozier, hade sannolikt ej blifvit besökt af eskimäerna sedan »Erebus» och »Terror» öfvergifvits, emedan stenhögen och omkringliggande saker, hvilka i deras ögon ega ett oskattbart värde, ej blifvit vidrörda.

Om vraket ännu är skönjbart, ligger det sannolikt på några af de små öarne, söderut emellan Cape Crozier och Herschel.

Den 28 Juni kom kapt. Young och hans följeslagare tillbaka sedan de verkställt den del af efterforskningarne som tillkommit dem, och hvarigenom man erhöill visshet om att Prince af Wales Land är en ö. Kuststräckan emellan de af löjtnant Osborne och Brown uppnådda yttersta punkterna, blef upptäckt, äfvensom den, hvilken ligger emellan Bellot Strait och den af sir James Ross' år 1849 upptäckta, längst bort belägna punkt i Four River Bay.

Af fruktan att hans förråder icke skulle räcka under den fastställda tiden, skickade kapt. Young fyra af sitt folk tillbaka, och fortsatte sin väg i 40 dagar under dimma och storm, blott med en man och hundarne samt hvarje natt byggande en snöhydda. Men få människor kunde uthärda med så långvarigt och mödosamt arbete och dess inverkan på kapt. Young var blott alltför tydlig. Löjtnant Hobson kunde vid sin återkomst till skeppet icke stå på fötterna utan hjälp. Han var ej riktigt frisk då han anträdde sin långa resa och derigenom att han så plötsligt utsatte sig för den stränga väderleken ådrog han sig ett allvarsamt scorbutisk anfall. Likväl fullgjorde han sin uppgift med mycken skicklighet, och sådana facta bevisa klarare än mitt beröm, det hårdnackade mod hvarmed målet för vår resa eftersträfvades. Vi voro nu alla åter ombord. Som några lätta anfall af skörbjugg förekommo, måste våra omsorgsfullt sparda förråder af Burton Ale, citronsaft och färskt kött anlitas, så att på temligen kort tid alla voro fullkomligt återställda. Under vårt vistande i Port Kennedy måste vi begrafva två af vårt folk. Ingenjören, herr Georg Brand dog af slagfluss d.

6 November 1858. Han hade samma dag varit på jagt några timmar och tycktes befinna sig förträffligt. Den 14 Juni 1859 dog Steward Thomas Bloakwell i skörbjugg; denne man hade medföljt två af de sednaste uppsöknings-expeditionerna.

Som sommaren var varm, kunde vi bestämma dagen för hemresan till den 9 Augusti, och ehuru machinistens död 1857 och ingenjörens 1858 inskränkt antalet eldare till blott två, kunde jag likväl med deras tillhjälp sköta maskinerna och föra skeppet medelst ångkraft till Fury Point.

Sex dagar lågo vi här, fullkomligt omgifna af is, tilldess vindens omkastning bortförde densamma, så att vi utan vidare afbrott kunde fortsätta vår resa till Godhaven på Disco, dit vi d. 27 Augusti anlände, och ganska vänskapligt mottogos af Nordgrönlands inspektör herr Olick och af tjänstemännen. Våra få behof blefvo med största beredvillighet tillfredsställda. De begge eskimå-hunddrifvarne blefvo nu afskedade, och d. 1 Sept. afseglade vi till England.

Enligt hvad som synes af berättelsen och förhållandet med båten, äfvensom af de många bland kläderna upptäckta sakerna, blefvo »Erebus» och »Terror» med stor omtänksamhet öfvergifna. Under loppet af tredje vintern ansträngde man sig för att fullborda utrustningen till resan. Det är att förmoda att sjukdom mycket medtagit krafterna hos alla som befunno sig ombord, kanske ännu mera än de sjelfva trodde. Slädvägens längd från de öfvergifna skeppen till båten är 65 geografiska mil, och från skeppen till Montreal Island 220 miles.

Den största ordning tycktes fortfarande hafva herrskat.

I afsigt att göra denna resa så nyttig som möjligt, anställdes magnetiska, meteorologiska och andra observationer till vetenskapliga ändamål, hvartill vi fått de nödiga instrumenterna genom Royal Societys liberalitet. Kirurgen herr D. Walker försummade intet tillfälle att bilda samlingar i naturvetenskapernas alla grenar.

Denna berättelse skulle vara ofullständig om jag icke omnämnde den tacksamhet jag är skyldig alla resekamrater, såväl officerare som manskap, för deras nit och fortfarande biträde. Känslan af fullkomlig hängifvenhet för den af lady Franklin så högsinnadt befordrade saken, synes hafva upprätthållit dem i all nöd. Med mindre entusiasm och mindre hörsamhet skulle vårt ringa antal — tillsammans 23 personer — icke kunnat räcka till att med framgång utföra ett så storartadt företag.

F. L. M'Clintock, kapten R. N. Befälhafvare för den sista uppsöknings-expeditionen. Ombord å jakten "Fox" vid ön Wight d. 21 Sept. 1859.

Slut.

Humoristiskt Allehanda.

11.

Det olycksbringande poemet.

"Jag var som ung student" berättade gamle kamreraren Strandqvist, en munter ture, som icke gerna lät något gladt äfventyr gå mig ur händerna. Hvarje dörr stod mig derföre öppen och hvar jag visade mig blef jag mottagen på det vänligaste sätt.

På detta vis hade jag också blifvit införd hos doktor Lönnroths. Som öfverallt, vann jag äfven här med det snaraste familjens välvilja. Doktorn var en passionerad schackspelare och det dröjde icke länge förrän han förklarade mig för en sig värdig motståndare, hvarigenom jag åtminstone två gånger i veckan fick det nöjet att tillbringa qvällen i hans hus — Dessa aftnar voro de roligaste i mitt lif! Hvar och en skall säkert inse det, då jag tillägger att den gamle herrn hade två förtjusande döttrar, som sutto nidt emot mig medan jag spelade schack.

Den yngsta, Dora, var elfva år gammal, ett tåckt barn som ofta satte mig i förlägenhet genom sina naiva frågor. Hennes syster Therese räknade redan

sexton somrar, och var skön som en engel. Det var således ganska naturligt att jag förälskade mig i henne redan vid första anblicken. Snart vågade jag smickra mig med att jag icke heller var likgiltig för henne.

Då två personer veta att de älska hvarandra, bruka de också snart meddela hvarandra sin hemlighet. Så skedde också här.

Jag vågade en afton, då fadren blifvit kallad på sjukbud att trycka en kyss på hennes purpurmun. Rodnande lutade hon sitt lockiga hufvud mot mitt bröst. — Är du ond på mig, Therese? frågade jag, sakta tryckande henne intill mig. Hon svarade icke, men hennes läppar sökte mina och det var väl det bästa svar som jag kunde önska mig. Nu började vi öfverbjuda hvarandra i kärlekseder tills den gamle kom hem och gjorde ett slut på vårt joller. Från detta ögonblick fick jag alltid, då det kunde ske hemligt, en kyss af min älskade. Hvilka saliga dagar, upplefde jag icke nu! På den tiden begärde de unga damerna mera af männerna än nu, då de till största delen endast underrätta sig om den tillkommande äkta mannens inkomster. Då var det nemligen bruket att de lofsjängo sin kärlek i goda eller dåliga verser.

Jag hade dock hittills aldrig försökt mig på skaldekonstens fält. Men nu måste jag dock gripa mig an dermed. Härvidlag gjorde jag dock den bittra iakttagelsen att jag som poet endast var en eländig stympare. Alla mina försök att svarfva ihop en vers voro fruktlösa, jag kunde omöjligt få tillsammans något dugligt. Jag var derföre så förständig att jag förskonade min älskarinna från alla dessa misslyckade försök.

Men Therese var likväl långt ifrån belåten med detta mitt beslut. Hon menade att jag icke straxt skulle anse mig slagen, utomdess skulle hennes kärlek hindra henne ifrån att se felen. Kort och godt, hon erkände öppet att det skulle göra henne utomordentligt lycklig att få några verser af mig på sin födelsedag.

Nu var jag fast! Nu måste jag återigen bestiga Pegasen om jag också riskerade att blifva kastad till marken.

Jag hade åtta dagar på mig, en evighet för hvarje annan, men en mycket för kort tid för mig. Der satt jag nu inläst och försökte och försökte, men det gick ej. Den sjunde dagen uthärdade jag dock icke med detta lif, utan öppnade min dörr och skyndade ut. Min lyckliga stjärna lät mig möta en vän, för hvilken jag kunde beklaga min nöd. Denne berättade mig att nästan alla stora skaldar både Tegnér och C. M. Bellman alltid sökt inspirationer i en butelj vin, kanske skulle drufvans saft också öppna min poetiska ådra.

Jublande tryckte jag min vän till mitt hjerta och beslöt att genast försöka hans medel. Jag köpte sjelf i en vinkällare ett par buteljer vin och med dem skyndade jag nu upp på mitt rum. Här lät jag raskt elda, hvarefter jag framlade papper och penna, tömde till min älskade Thereses ära glas på glas, och började.

Min vän hade icke ljugit, jag kom snart under fund med sanningen af hans ord, »endast vinet gör poeten», ty rimmen föllo så lätt ned på papperet som hade jag aldrig skrivit prosa. Innan den tredje buteljen var tom slutade jag mitt poem med den trettiofemte versen. Jag fann detta antal tillräckligt.

Tyvärr har jag nu glömt alla verserna utom en och på det att icke också den skall gå förlorad för efterverlden vill jag här nedskrifva den. Det var poemets början och lydde som följer.

Ode till Therese.

O hur gerna ej din slaf
flöge öfver jord och haf,
genom eld. och brand och sjö
för att möta dig min mö!
Trots orkaner och trots storm
öfver tyska kyrkans torn
flöge jag till dig, min mö!

Så lät första versen och jag inbillade mig icke litet öfver allusionen på »Tyska Kyrkan», ty Therese bodde straxt bredvid, på Svartmangatan N:r 14. De öfriga verserna voro icke sämre och jag beklagar verkligen att detta kärleks-

qväde gått förloradt för den inhemska litteraturen.

Ännu samma afton skref jag af mitt snilleprof på superfint velin och skickade det tillika med några vänliga rader på prosa till henne. Då jag der följande dagen gjorde min uppvaktning för att mundtligen upprepa mina lyckönskningar, sade en sakta handtryckning af den älskade att min poetiska utgjutelse rört henne. Atminstone uttydde jag detta kärlekstecken på detta sätt.

En afton satt jag åter midtemot doktor Lönnroth och funderade på hur jag borde parera min motståndares djerfva anfall då plötsligen den lilla Dora som hela qvällen helt förundrad betraktat mig med sina stora ögon, afbröt den herrskande tystnaden och bedjande sade:

— Flyg, så är du snäll!

— Hvad för något? skall jag flyga? frågade jag förvånad.

— Jo, jag ber dig så mycket, gode, bäste Rudolf, flyg litet!

— Mitt snälla barn, det kan jag icke!

— Ah jo, nog kan du, men du vill inte!

— Var inte barnslig, Dora, bannades gubben — Icke kan någon menniska flyga!

— Jo, det kan Rudolf, envisades flickan — Ah! han kan mycket mera också.

— Och hvad vore det? frågade jag nyfiket.

— Jo, du kan trotsa elden och sjön och stormen och ännu mycket mera, bara Therese vill.

— Jag! utropade Therese, djerft rodande.

— Javisst — fortfor den lilla näsvisa — om du vill det, flyger han till och med öfver tyska kyrkans torn, har han sagt.

Det här började att arta sig bra. Apollo ville bestämt hämnas. Jag satt der som en på bar gerning gripen tjuv och vågade ej slå upp ögonen. Doktorn betraktade oss frågande. Plötsligen utbrast Therese högt gråtande:

— Fy! Dora, hur kan du vara så elak och hitta på sådana der osanna saker.

— Nej, det är sannt, det skall jag kunna bevisa dig — ropade det lilla odjuret och sprang ur rummet.

Therese reste sig också för att skyn-da efter henne, men gubben höll henne tillbaka och sade:

— Dora är straxt här igen. Du be-höfver alls inte gå efter henne!

Ett ögonblick derefter syntes vår demon hållande ett stycke papper i handen. Jag kände genast igen mina födelsedagsversar och böjde ödmjukt mitt hufvud, fast besluten att lugnt uthärda alla stormar. Therese betäck-te sitt ansigte med händerna och bör-jade att gråta. Dora begynte förmod-ligen inse att hon spelat oss ett fullt puts, ty hon öfverhopade sin syster med smekningar och sade liksom för att rättfärdiga sig:

— Var inte ond, Therese, men han kunde väl ha flugit en gång, när jag bad honom så vackert!

Doktorn genomläste flyktigt mittopus, derefter räckte han det till mig sägande:

— Vill ni vara så god och läsa upp ert vackra poem för oss, herr Strandqvist.

Jag betraktade honom frågande.

— Jag önskar det — tillade han allvarsamt och då vågade jag icke pruta emot, utan började att med gråtmild röst deklamera upp mitt opus, hvar- under jag innerligt önskade att jag måtte sjunka i jorden. Då jag var färdig sade den gamle:

— Er tid tillåter er väl icke att stanna längre, herr Strandqvist.

Dessa ord, fastän jag icke en enda gång sagt att jag ville gå! Jag tog dock min hatt och gick. Doktor Lönn-roth följde mig ända ut i porten och här lade han sin hand på mitt hufvud alldeles som om han velat välsigna mig och inföll:

— Han är ett mycket stort geni, herr Strandqvist, så stort till och med att jag måste bedja honom att aldrig mera sätta sin fot öfver vår tröskel!

Då jag derefter helt höfligt ville rekommendera mig, låg min hatt i ränn-stenen och jag sjelf satt midt på gatan, gnidande mitt ben; af doktor Lönnroth syntes ej en skymt.

Anekdoter.

Talande fiskar. Fiskarne äro icke stumma som man förut alltid trott, konsten är blott att lösa deras tungas band. Enligt amerikanska blad skall dock professor Drunkard i Newyork förstå denna svåra konst, ty det har nyligen lyckats honom att få en karp att tala. Han förevisade ett experi-ment, dermed inför en samling vänner och stor var den allmänna förvåningen då den ur vattnet upptagna karpen med svag, men hörbar röst sade: *vatten, min büste!* Då denna begäran icke straxt åtlyddes, upprepade han med ängslig röst: *vatten! vatten!* Och då professorn ändtligen kastade ned ho-nom tillbaka i vattenkaret, höjde han sitt hufvud och utropade gladt: *jag tackar er!*

Epigrammer.

16. Rak eller krokig.

Vex rak, om himlen unnar så,
Om ej, — nå väl! vex krokig.
Till pil du duger väl ej då,
Men blir, som bäge, ej så tokig.

Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:o 17.

Mitt första en partikel är,
I svenska språket outhärlig.
En trakt *mitt andra* vara plär,
Än tjusande och än förfärlig.
Det ock ett skriftdrag vara kan.
Men blott i de german'ska språken.
Mitt tredje qvinna, liksom man
Har i de många lefnadstråken.
Ve den, som ej *mitt fjerde* gör!...
Af hjertat han beklagas bör.
Mitt hela se vi alla dagar:
Det hörer till naturens lagar.

Gåta N:o 17.

Vid gossens lek jag ofta nyttig är,
Den vredes raseri jag svalka plär.
Den svaga gubbens stöd jag kallas
Och skyddar alla som anfallas.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. å.

Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt. — eller 25 öre i månaden.

Giovanni Boccaccio och hans Decamerone.

Liksom Dante och Petrarca var äfven Boccaccio af florentinsk härkomst. Hans förfäders stamslott i Certaldo i Elsdalen nära Florens gaf honom det binamn, med hvilket han ofta kallas. Hans far, en florentinsk köpman, hvilken stundom uppehöll sig i Paris i handelsvärf, hade förenat sig med en Parisiska. Af denna förbindelse föddes Giovanni Boccaccio di Certaldo 1313, ovisst, om i Florens eller Paris. Gossen erhöi i förstnämnde stad en utsökt uppfostran och utbildades derefter för handeln mot sin böjelse. Under en flerårig lärotid i Paris och på upprepade affärsresor i Frankrike hade han tillfälle att göra sig bekant med de franska fabliauerne och riddarromanerne; i hela gången af hans snilles utveckling visar sig denna litterära bekantskaps inflytande. En af hans handelsresor förde honom till Neapel. I denna glänsande hufvudstad, hvilken på denna tid församlade namnkunniga främlingar, särdeles Florentinare, i stort antal kring konung Roberts vekliga fransyska hof, torde den unge köpmannen hafva lefvat obemärkt under flera år, men dock ej slutet för de andliga väckelser, som erbjödo sig för honom både inifrån och utifrån. Redan på gossen hade Dante gjort ett starkt intryck: den Gudomliga Comedien var, som Boccaccio sjelf anmärker det första ljus, som träffade hans själ. Dock, ännu tidigare hade en egendomlig talent yppat sig hos honom. Vi anföra hans egna ord: »Jag kommer ganska väl ihog, att jag, knappt sju år gammal, och

innan jag ännu riktigt lärt läsa, endast genom en naturlig drift författade några, om ock blott obetydliga berättelser.» Dessa intryck och anlag kunde genom det mot desamma stridande kallet väl för en tid, men ej för alltid tillbakahållas.

Vid Virgili graf på Posilippo vid Neapel blef han så afjordt medvetande af sin egentliga kallelse, att han fattade det beslutet att från sig afskaka handelsgöromålens börda och framgent egna sig åt studiet af de gamle och skäldekonssten. Hans fader biföll dessa planer så tillvida, att han tillät sonen att lemna handelsståndet; men han skulle i stället genom studium af kanoniska rätten förbereda sig för framtida indräktiga anställningar.

Under första tiden af sitt vistande i Neapel hade Boccaccio, efter det han der i en kyrka för första gången sett donna Maria, konungens dotter, för henne fattat en häftig kärlek, hvilken vid sednare sammanträffanden vid konung Roberts hof hvilken var Boccaccios, liksom Petrarcas gynnare, städse funnit ny näring. Äfven han lär, heter det i en gammal underrättelse, ej blifvit hatad af henne; hon lär ganska mycket bidragit till hans lycka, emedan han afslog de största anbud, som gjordes honom från andra orter och aldrig ville tjena någon herre. Det innerliga förhållandet blef först då störst, när hans fader, ej nöjd med sin sons förhållande, återkallade denne till Florens omkr. 1342. Men ej blott skiljmessan från den älskade och från mången betydande vän, hvilken han kort fört vunnit, utan äfven fadershuset och hans fädernesstads tillstånd gjorde honom i standet i Florens odrägligt. Han måste

se sin far på gamla dagar gifta om sig och själf fördenskull lida af Marias svartsjuka. Han var närvarande, då Walters af Brienne tyranni nästan förstörde Florens' välstånd, och när det upproriska folket öfverlemnade sig åt ottyglade utbrott af raseri. Förstämmd genom dessa olyckor återvände Boccaccio till Neapel, under ett temligen osäkert beskydd af sin sluge och högmådige landsman, storsenechalen Niccolò Acciajuoli. Här hade efter Roberts död (1342) följt några på lustar och förbrytelser rika år af den unga, lättsinniga Johannas regering. Då antägnade konung Ludvig af Ungern att utkräva hämnd för mordet på hennes gemål, dens gemensamma syskonbarn Andreas. Drottningen och hennes hof, och med detta Boccaccio, måste fly. Men snart förstod den sköna Johanna att förskaffa sig Clemens VI:s mäktiga understöd; hon återfick sin thron, och Ungerns konung måste ge vika. Kort före och efter denna katastrof se vi Boccaccio i närmaste förbindelse med hofvet, hvars herrskarinna var honom personligen bevågen, och hvars skönaste prydnad hans Maria var. Många af de noveller, hvilka, sedermera samlade i Decamerone, blifvit mönster för hela diktarten, hafva detta hoflif att tacka för sin uppkomst. Att låta för sig berättas sinnrika infall och angenäma historier var hela medeltiden ett de stores älsklingsnöje, hvilket väl kommit till Europa från Orienten. Att förskaffa denna underhållning var jongleurernes eller *uomini di corte* förnämsta värf. Men för de upplystare vesterländska hofven förslogo dock ej de barnsliga sagorna. Mest ömtyckt var berättelsen, när den genom kända personer försinnligade en lefnadsregel, ett ordspråk. Af detta slag äro bland annat de noveller, som samlades under namn af de hundra gamla (*cento novelle antiche*) och sedermera utgåfvos, och hvilka sannolikt uppstått redan vid schwabiskt-sicilianska hofvet. Den torra berättelsen om en ur lifvet hemtad händelse, sådan dessa utomordentligt enkla och konstlösa noveller lemna den, kunde ej behaga Johannas öfverförfinade

hof; först Boccaccios flödande värtalighet förstod att förläna berättelsen sitt värde.

Då Boccaccio efter sin faders död bosatt sig i Florens, njöt han redan ett betydande rykte som skald och lärdd. För sina talenter och kunskaper togs han ofta i anspråk för viktiga statsvärf och diplomatiska beskickningar från republiken. Af alla de uppdrag som sålunda anförtroddes honom, torde det för honom angenämaste hafva varit det, som förde honom i närmare beröring med Petrarca. Florentinarné hade, isynnerhet för att genom sammanloppet af en mängd främlingar upphjelpa sin stad, som mycket lidit genom pesten, 1348 grundlagt universitetet i Florens och trodde sig ej bättre kunna höja det, än genom att ställa Petrarca i spetsen för detsamma. Boccaccio sändes till honom; han öfverlemnade (1351) sin berömda landsman, som då vistades i Parma, inbjudningsskrifvelsen, i hvilken tillika högtidligen utlofvades honom återlemnandet af den hans föräldrar vid deras landsförvisning fräntagna egendom. Petrarca mottog ej kallelsen; men för Boccaccio hade beskickningen den lyckliga följd, att den redan föregående året mellan båda uppkomna vänskapen (Petrarca hade nämligen på sin resa genom Florens besökt sin lärdomslike) vann ny styrka och ett innerligt förhållande uppstod, som genom lifligt personligt umgänge och meddelande i brevväxling fortfor ända till den sistnämndes död.

Så lefde Boccaccio, vetenskapligt verksam och fruktbar i diktande, i förbindelse med vänner och den lärda världen, då en besynnerlig händelse gjorde den redan omkring femtioårige mannen affällig från sina böjelser och blef bestämmande för hela hans återstående lif. År 1361 dog i Siena den sedermera salig förklarade eremiten Pietro Patroni. Skickad från honom, ankom hans förtrogne, Gioacchino Piani, till Boccaccio, förkunnade honom, att han snart skulle dö och meddelade honom den uppmaningen från den aflidne, att han måste vända sig från den verldsliga sedeslösa poesien och helga den

ringa tid, som ännu blefve honom öfrig, åt sin dödsberedelse. Boccaccio under rättade sin vän Petrarca om denna händelse; likväl, huru mycket ock denne bemödade sig att för honom framställa varningen såsom ett betydelselöst yttrande af den döende asketen, qvarlemnade den dock hos Boccaccio ett outplånligt intryck. Han gjorde sig förebåelser öfver den osedliga tendensen i några noveller, af Decamerone, såsom klart synes af ett bref till Maghinardo de Cavalcanti, marskalk af Sicilien, i hvilket han beträffande detta arbete skriver. »Att du låter för de höga fruarne i din krets föreläsa mina puts, gillar jag icke; jag ber dig snarare att du af kärlek till mig ej må tillåta detta.» Dante och hans stora dikt, vid hvilken på visst sätt början af Boccaccios bana som skald anknyter sig, blefvo äfven hans sista års sysselsättning. Florentinerna grundade 1374 en serskild lärostat för förklarandet af den Gudomliga Comedien; och Boccaccio var den förste, som beklädde detta läroembete. Under stort tillopp af åhörare höll han en följd af föreläsningar, ur hvilka hans kommentarier öfver dikten framgått. För att i ro idka sina studier, drog han sig tillbaka till Certaldo, der han i sina förfäders hem lefde sina öfriga dagar. Någon förströelse under hans hvilostunder erbjöd honom här vårdens om en liten trädgård på ett nära beläget kägelformigt berg. Här erhöll han också underrättelsen om Petrarcas död. I det testamente, denne fyra år förut gjort, fanns följande bestämmelse. »Åt Giovanni di Certaldo, kallad Boccaccio, testamenterar jag 50 florentinska guldgyllen, för att han må köpa sig en vinterklädnad till sina nattliga studier. Jag blyges att efterlemnna så litet åt en man af hans förtjenster.» Det smärtsamma intryck, budskapet om vännens död gjort på Boccaccio, var orsak till en tärande sjukdom, från hvilken han ej tillfrisknade. Han dog i Certaldo d. 21. December 1375. Enligt sin önskan jordades han i ortens kyrka.

Det verk, som bland flera delslärda, dels vittra, arbeten ensamt förskaffat

Boccaccio hans odödliga rykte, är *il Decamerone* (ett ord, bildadt från grekiskan, som betyder något i tio dagar varande. Det innehåller en samling af hundrade *noveller*, hvilka äro invälda i ett slags roman. Att en stor del af dem är efterbildad gamla franska fabliaux och andra då redan förberedda sagor och berättelser, deraf lider deras författares förtjenst intet afbräck. Det sätt, hvarpå han begagnat och reproducerat dessa materialer, gifver vår diktare den honom egendomliga karakter, som gör honom till den konstenliga italienska novellens skapare och förebild.

Decamerone, som i de gamla handskrifterna äfven kallas Galeotto (*il principe Galeotto*), en benämning, som har sitt ursprung från femte sången af Dantes *Helvete* (versen 137), skall hafva börjats omkr. 1348 efter den tid Florens hemsöktes af pesten, och slutats inemot 1358. Dock hade redan förut enskilda delar af samlingen utkommit i afskrifter. I inledningen till sitt verk lemnar Boccaccio en beskrifning på den omnämnda pesten och sammanbinder härmed den behagliga framställningen af den scêne, som bildar Decamerones grundval. Sju unga damer, Pampinea, Fiammetta, Filomena, Emilia, Lauretta, Neifile och Elisa, råkas under pesttiden en morgön i kyrkan *Santa Maria novella* i Florens; ingen af dem hade öfverskridit sitt tjugooftonde år, ej heller var någon yngre än aderton; hvar och en var förständig, af ädelt blod, skön gestalt, höfviska seder och anständig glädtighet. På uppmaning af den äldsta bland dem, Pampinea, besluta de att lemna den så rysligt hemsökta staden och gemensamt begifva sig till det ena eller andra af sina landtgoods att der bereda sig glädje, lust och förnöjlighet utan att öfverskrida förnufts gränser. Under deras öfverläggning inträda i kyrkan tre unge män, Panfilo, Filostrato och Dioneo, bland hvilka emedlertid ingen var yngre än tjugofem år; och i hvilkas hjertan hvarken tidens olycklighet, eller förlusten af vänner och släktingar, eller fruktan för eget lif hade förmått utplåna, ja, icke ens afkyla kärleken. Dessa sökte fa-

se sina herrskarinnor, hvilka händelsevis alla tre befunno sig bland de sju nämnda, äfvensom de voro beslägtade med några af de öfriga fruntimren. De sluta sig till damerna, och alla tio begifva sig strax till en två mil från Florens belägen villa. Beskrifningen på den präktiga byggnadens herrliga omgifning och på gästernas tidsfördrif bildar en angenäm motsats till de fäsansfulla taflor af elände och sjukdom, som förut erbjudits läsaren; ty i aning försätter oss första scenen, på en verklig dödens och förhärjelsens skådeplats, och hvarken den grekiske historieskrifvaren Thukydidens, eller den römerske skalden Lucretius hafva med mörkare och mera fasaväckande färger skildrat människoslägtets stora gissel; men derpå följer dock i retande omväxling de älskligaste skildringar af behagliga ängar, klara källor, konstiga springbrunnar, skogbetäckta höjder och präktiga slott. Den landtgård, till hvilken den festliga skaran först färdas, återfinnes i *Poggio Gherardi*, det i inledningen till tredje dagen beskrifna palatset är *Villa Palmieri*, och den i slutet af sjätte dagen skildrade dalen den, i hvilken man ännu i dag med förtjusning nedblickar från Fiesoles höjd. Det sätt, hvar på sällskapet tillbringar sin tid på dessa sköna ställen, är följande. Innan solen ännu stod högt på himlen, framsattes en måltid, hufvudsakligen bestående af bakverk och vin. Mot middagen församlade sig alla vid en uppfriskande springbrunn, valde en drottning eller konung till sällskaps ledande; bland hvilket hvar och en berättade en historia. Då sällskapet utgjordes af tio personer, och tio dagar af de fjorton, under hvilka de fortsatte detta lefnads-sätt, till en del fylldes med berättande, så belöper sig antalet af samtliga noveller till hundra. Sedan hvarje dags noveller äro berättade, njuter sällskapet en aftonmåltid eller sen middag och slutar dagen med sång, musik och dans. I öfverensstämmelse härmed slutas i verket, som är afdeladt i tio dagar, hvarje dag (*Giornata*) med en sång (*Ballata*), i hvilken skönhet och kär-

lek ler eller klagar, och månet ömt förhållande saktat uttalar sig.

Hvad angår sjelfva berättelserna, hvilka alltid på dramatiskt sätt samman knyts vid hvarandra, hafva olika critici olika fördelat dem efter sina slag, noveller, parabler, historier, fabler; men den enda riktiga afsöndring, man kan underkasta Decamerones noveller, är den konstiga, diktaren sjelf vidtagit. Under dagar nämligen af de tio uppgifves för sällskapet ett bestämdt hufvudthema, såsom t. ex. berättelser om komiska eller sorgliga händelser, lysande exempel af ädelmod o. d. Blott en bland sällskapet, Dioneo (i hvilken commentatorerne vilja se Boccaccio sjelf) är befriad från detta tvång och kan välja hvilket ämne, han behagar. Hans berättelse är alltid hvarje dags sista och vänligen slipprigaste. Denna inskränkning börjar dock ej den första dagen, då hvar och en berättar hvad han vill, så att sinnrika yttranden och tokroligheter af alla slag omväxla med hvarandra. Den andra dagen bestämmer drottningen till hufvudämne: berättelser om sådana, hvilka det efter mångfaldiga missöden mot förmodan går lyckligt; den tredje utgöres också underhållningens ämne af lyckans omväxlingar, isynnerhet med dem, som genom ifrigt sträfvande ernå något högligen efterlängtadt eller återfå något förloradt. Medan denna dags flesta noveller innehålla kärlekshändelser och äro af komisk art, består den fjärde mest af tragiska berättelser om kärleksäfventyr, som tagit ett olyckligt slut. Ämnet motsvarar lynnet hos Filostrato, som denna dag är konung, och om hvilken i motsats till den muntre Dioneo säges, att han är böjd för svärmod och varit olycklig i kärlek. Kärleksäfventyr utgöra också uteslutande femte dagens ämne, men sådana, hvilka efter olyckliga skiften få ett lyckligt slut. Deremot bestå meddelandena den sjette af infall och qvicka eller bitande svar, hvilka befrias ur någon förlägenhet eller fara. Den sjunde giornata innehåller historier om listiga spratt, dein fruar vid kärlekshandel eller för sin säkerhet, upptäckta eller oupptäckta

spelat sina äkta män, den åttonde puts och streck, dem fruntimmer spela män, eller män fruntimmer, eller ock hvarandra. Af lika beskaffenhet äro den nionde dagens noveller, under hvilken, liksom under den första, det står sällskapets medlemmar fritt att underhålla sig öfver hvad ämne som helst. Historier om sådane, som i kärleksangelägenheter eller af andra anledningar visa sig frikostiga eller ädelmodiga, upptaga slutligen den tionde giornata.

Det finnes få böcker, hvilka utöfvat ett så stort inflytande på litteraturen, som Decamerone. För den italienska har den först och främst den betydelsen, att den uppräktat språket till fullkomlighet och förlänat värdigt tillvaro åt en litteraturgren, som före densamma befann sig i outbildadt skick. Boccaccio samlade de på hans tid i omlopp befintliga berättelserna, utsmyckade dem med nya drag och berättade dem i en stil, som i elegans, naturlighet och behag ej ägde sin like. Detta var orsaken till hans oinskränkta omtyckthet, och därför var också antalet af hans efterhärmarare större än någon annan skriftställares, som förekommer i litteraturens historia. Att grundlägga hans novellsamlings rykte, dertill har i Italien dess toscanska korrekthet i ej ringa mån bidragit. Den öfvervigt, som toscanska dialekten framför alla öfriga haft vid det italienska språkets utbildning, var redan genom Dante tryggad och ytterligare försäkrad genom Petrarca. Men Dantes prosaiska skrifter voro ej för den stora läsande allmänheten, och Petrarca har ej efterlemnats något på italiensk prosa. Boccaccios skrifter åter voro för hvar och en: de äro de första, genom hvilka den finare italienska sällskapskretsen blef noga bekant med Florentinarnes genom litteraturen förädlade dialekt. Snart erhöles de en grammatikalisk auctoritet, som det prosaiska språket ännu behöfde. Decamerone behandlades och behandlas af många ännu i dag såsom italienska språkets högsta lagbok. Till den grad har väl aldrig ett arbete, bestämt ett språk, som denna novellsamling det italienska, emedan måhända aldrig något

verk i så hög grad varit ett helt folks älsklingsläsning. I dess stil var allt nytt för dess samtida, hvad än Boccaccio berättade dem, om han också hemtat sitt ämne ur bekanta fabliaux och dylika främmande men dock redan mångutbredda sägner, ur stadsanekdoter eller ur sin egen fantasi. Alla dessa förtälas i ett och samma lätta och mjuka maner, der orden framglida såsom en spegelklar ström nästan utan vägor och melodiskt såsom en musik på afstånd förnöja det lyssnande örat, medan intrycket för de obetydligt invecklade händelserna blott behagligt och lugnt anslår förståndet och deltagandet. Allvar och skämt räcka hvarandra med behag handen; darskapen begabbas, människohjertats svaga och dåliga sidor afslöjas, visserligen ej alltid utan anstötighet, men dock alltid utan missmod och människohat. Lustiga och skälmiska puts omväxla med tilldragelser, som uppväcka en ljuf rörelse och isynnerhet åskådliggöra de snabba öfvergångarne från lycka till olycka. Verldsoch människokännedom framträda öfverallt, och det praktiska intresset förhöjer det esthetiska hos samlingen. Boccaccio, säger en Italienare, samlar i en bok människoslägtets dygder och laster; han visar oss bedragare och bedragna, girigbukar och vällustingar, judar, hedningar och christna, damer och riddare, pilgrimmer och helgon, hjeltar och röfvere, hycklare och narrar, konungar, påfvar och framför allt munkar; ingen italiensk skriftställare har så noga känt människohjertat och kraftigare skildrat dess egenskaper, ingen ägde i så hög grad den komiska kraft, som kan tvinga människorna att le åt sin egen svaghet och gör dem visare och bättre på deras egen bekostnad. Vi lemna i det följande och kommande numror utdrag ur hans »Decamerone.»

Slut.

Epigrammer.

17. Hundarna.

Du hundar skälla hör i dina spår:
Ja! det bevisar endast, att du går.
Af vår tids gläfsare tas sådant illa;
De tego nog, om blott du stode stilla.

Thronens offer.

En Episod ur Kejsarinnan Josephines lif.

af
Marie Sophie Schwartz.

Under mitt korta vistande i Frankrike gjorde jag bekantskap med General Arthur Carbène, på modernet beslägtad med Marschalk Berthier, Furste af Neuschatel och Wagram. — Monsieur Carbène var i följe af denna släktskap egare utaf en ganska dyrbar samling anteckningar, som tillfallit honom i arf efter den ryktbara Marschalken och hvilka rörde Napoleon den förstes både enskilda och offentliga lif. Nedanstående lilla skizz har jag att tacka generalen för. Han berättade den en afton, då vi voro inbjudna till honom.

Man har beskylt Napoleon den store att lida af brist på hjertats djupare känslor. Skälet till denna anklagelse har man trott sig finna i hans skiljsmessa från Josephina, hvars, i alla älskvärda karakter och obegränsade tillgifvenhet för honom, hade bordt göra omöjligt för hans hjerta att förskjuta henne. Det var icke brist på känsla som förmädde den store Kejsaren till denna handling, hvilken icke af historien kan försvaras; utan det var hans allt uppslukande ärelystnad som förledde honom dertill.

Kärlek och ärelystnad utgjorde den dubbelstjerna som med skiftande glans belyste Bonaparte's lif. Då man läser eller hör förtäljas om denne märkvärdige mans öden, känner man hjertat skälfa och hufvudet svindla, liksom man verkligen bevittnade en jättestrid emellan detta stora hjerta och detta vidt omfattande hufvud. Öfverallt och i allt återfinner man hjälten, men att få en klar och helgjuten bild af *mannen* är nästan omöjligt. Hjelten har gjort allt för att undanskymma meniskan.

Marie Fransisque Josephine Beauharnais hade smakat på lifvets bitterhet, då ödet gjorde henne bekant med general Bonaparte. Hon hade sett sin förste make general Alexandre de Beau-

harnais falla ett offer för skräckväldet och sluta sin förtjenstfulla bana på schavotten. Sjelf hade hon setat fängslad såsom misstänkt för aristokratiska symphier och först genom Robespierres fall befriades hon ur fängelset.

Genom sin skönhet, sitt snille och sin älskvärdhet blef den unga makan snart ett föremål för beundran, och en ibland dem som skänkte henne sin hyllning var den då mäktige Direktorn Paul Francois de Barras. Han såg henne i Madame Talliens salon. — Ryktet påstår att det var genom honom som Josephine gjorde bekantskap med Napoleon; detta är likväl icke öfverensstämmande med rätta förhållande, utan det var hennes då tvååriga son Eugène, som gaf anledning till att hon och Napoleon lärde känna hvarandra.

Efter sektionernas uppror inställde sig en dag en gosse hos den unge generalen Bonaparte och bad att hans faders värja skulle blifva honom återställd. Denne gosse var Eugène de Beauharnais, sedan vice konung af Rom och hertig af Leuchtenberg. Icke mindre öfverraskad af hans skick än rörd af hans begäran, lemnade Napoleon honom vapnet med de orden:

— Jag ser att du skall göra din faders värja heder, tag och för den till Frankrikes ära.

Barnet kastade sig på knä och tryckte värjan till sitt bröst, badande den med sina tårar. — Denne scen var egnad att på *hjeltens* hjerta göra ett djupt intryck, han upplyftade gossen och behandlade honom med så mycken godhet, deltagande och välvilja att Madame Beauharnais följande dag aflade ett besök hos generalen för att tacka honom.

Det intryck den ridderlige gossen gjort på Napoleon hade väckt hans intresse för familjen, ett intresse som vid åsyn af Josephines skönhet och behag antog en så liflig karakter att derunder uppstod en häftig och mäktig passion.

Midt under farorna af sin då brydsamma belägenhet öfverlemnade sig den store mannen, åt en kärlek som med hvarje dag blef häftigare och snart förde till en äktenskaplig förening dem

emellan. Napoleon hade med storm in- tagit den sköna enkans hjerta. Tolf dagar efter hans giftermål erhöill han befälet öfver Italienska armén.

Det är ganska karakteristiskt att se hvilken olika gestalt kärleken till Josephina antog, under de tre märkvärdiga epokerna i hans lif.

Såsom general inrymde han åt sina enskilda känslor ett vida större fält än såsom Konsul och Kejsare. Detta är också fullkomligt i naturens ordning.

Generalen talar till Josephina med vida mindre förtjusning om ett vunnit fältslag än om triumphen att behaga henne och sällheten att med henne få framlefva sina dagar. Han knäböjer för sitt hjertas dam och man vore frestad tro att han blott för ett bifall af henne eröfrat citadeller, kommit städer att falla och utgjutit floder af blod. Han var under denna period af sin ömhet för Josephine, svartsjuk; men svartsjuk med en fransmans goda lynne och denna försynthet i förebräelser och uttryck af hjertats eld som på en gång gifver tillkänna passionens styrka och känslans djup. Man kan säga, Generalen comprometterade aldrig Kejsaren; älskaren aldrig mannen.

Förste Konsuln har förändrat karakter. Den Italienska lavan har stannat. Ärelystnaden börjar finna rivalskapet med kärleken mindre i sin ordning. Den fästar ögonen på ett stort mål, det, den önskar ernå. Napoleon, Konsuln, knäböjer icke mera för den tillbedda qvinnan. Hans passion kastar sina sista strålar öfver själen och på spillrorna af kärleken reser sig grubblande ärelystnad och egoism. Vänskapen, hjertats ålderdom, efterträder den sköna eld hvaraf generalens inre var uppfyllt.

Såsom *Kejsare* antager hans känsla för Josephine eröfrarens despotiska karakter. Han bönfaller icke, han befäller. Ärelystnaden och maktbegäret hafva nu så inkräktat själen att de icke lemnat någon plats öfrig för kärleken. Den store kejsaren har icke tid att älska. Man anar nu att den qvinna inför hvars fötter han knäböjde, skall af honom förskjutas såsom ett hinder

för hans stora och djerfva planer. Han har nu glömt det han en gång, i utbrott af svartsjuka, skref dessa ord till henne: . . . . "Då jag af dig begär en kärlek liknande min, har jag orätt. Hvarföre begära det fjädern skall väga lika med guld; eller att blomman skall vara af lika varaktighet med ädelsten . . . . ."

Besynnerligt nog ökades Josephines kärlek i samma mån som ärelystnaden blekte hennes bild i hans inre. Den djupa och sanna tillgifvenhet hon hyste för Napoleon har gjort henne till ett föremål för allmänt deltagande; emedan han grundade sin förmenta storhet på hennes krossade hjerta.

Josephine var icke allenast en qvinna af personlig älskvärdhet, utan begåfvad med en ädel, upphöjd och verkligt själsstor karakter, ett för välgörenheten alltid öppet sinne och en hög grad af vetenskaplig bildning. Hennes inflytande på den store fältherrn hade i många afseenden varit ganska välgörande; men ty värr, var det icke nog stort att kunna motarbeta hans kolossala ärelystnad. Hon hade uppjudit hela sin förmåga för att öfvertala honom afstå ifrån upphöjelsen till Kejsare. Hon ansåg detta steg af sin gemål såsom en förbrytelse emot nationen: och som en fullkomligt dödsstöt åt hans lycka och framgång.

— Bonapartes lyckas stjärna skall gå ned i samma ögonblick han höljer sig i den konungsliga purpurn, hade hon sagt.

Hennes afsky för kejsartiteln var så stor att hon aldrig kunde förmå sig benämna Napoleon annat än Bonaparte.

Då Josephine den 2 December 1804 smyckades till kröningen och ikläddes Maria Antoinettes juveler, hade hon utbrustit i tårar och utropat:

— Äfven jag skall således blifva ett Thronens offer. Dessa diamanter, fläckade af blod, skola helt säkert bringa mig olyckor och lidanden, bittrare än döden.

Under första åren hon var Kejsarinna visade Josephine en oupphörlig fruktan för att någon olycka skulle skilja henne ifrån den man hon så obe-

gränsat älskade. Hon kände att hon icke mera var densamme, och hon brukade säga:

— Det är en sorglig aning som tillhviskar mig att Bonaparte's ärelystnad en dag skall förmå honom att förskjuta mig.

Som ingenting rättfärdigade denna fruktan, försvann den. Kejsarinnan fann sig så småningom med sin ställning och började att tro på framtiden.

Lysande i hela glansen af sin ära återvände segraren vid Wagram efter fredens avslutande i Wien, till Paris och helsades der af det jublande folket såsom en halfgud. Han var i detta ögonblick: »Mindre än Gud; men mera än människa.» Hela Frankrike kände sig stolt öfver sin kejsare och sin här. Den ena festen följde på den andra i Tuillierierna, der Napoleon och Josephine stodo på höjden af den makt han skapat.

Kejsarinnan kände sig lyckligare än någonsin. Qvinnan fruktade icke mera den krona, som furstinnan bar. Hon hade börjat fatta förtroende till sin ställning och till orubbligheten af Kejsarens tillgifvenhet. Hon befarade icke att Monarken skulle förleda maken att glömma sin kärlek. Besynnerliga ödets lek, just nu då hon kommit till fullkomlig trygghet, var sista striden emellan ärelystnaden och kärleken utkämpad. Kejsaren hade beslutat sig för en skiljsmessa.

Det var en courdag på hofvet, då man om aftonen fann hela den kejsarliga familjen församlad.

Strålade af glädje och sällhet satt kejsarinnan inbegripen i ett lifligt samtal med Madame Letitia Bonaparte, kejsarens mor. Josephina öfverlemnade sig denna afton helt och hållet åt den barnsliga glättighet, som utgjorde ett af hufvuddragen i hennes intagande karakter.

På andra sidan af salonen samtalade Napoleon med sin styfdotter Hortense, Drottningen af Holland.

Hvem har icke läst beskrifningarna om den utomordentligt söna, milda och

olyckliga Drottning Hortense. Hon hade allt ifrån barnåren varit styffadrens älskling och den beundran och tillgifvenhet hon hyste för kejsaren, hade till stor del sin grund i hennes tacksamhet för hans faderliga omsorg om hennes uppfostran och framtida lycka.

Under samtalet med Napoleon hvilade öfver Drottningens af Holland vackra drag ett växlande uttryck af oro och smärta.

— Ni tiger, Hortense, sade Kejsaren, skulle jag verkligen hafva misräknat mig på Er tillgifvenhet, då jag hoppades på Ert bistånd i ett ögonblick sådant som detta?

— Sire, Ni skulle icke heller ha misräknat Er, ifall jag kunde i denna handling se något annat än . . . Hon hejdade sig.

(Forts.)

Epigrammer.

17. Ryttaren.

Har du en häst, som vägen bättre vet
Än du (vi tala i förtrolighet);
Låt honom leda dig, släpp tygeln
Och håll dig bara i stigbygeln!

Prisuppgifter.

Charad N:o 18.

O, hur sällt, när vi *mitt första* voro!
Inga sorger voro till för oss.
Hastigt flyktade all lifvets oro.
Vid en skymt af fantasiens bloss.
När vi, som *mitt första* och *mitt andra*
Syntes hem ifrån *mitt hela* vandra
Med *mitt tredje* par eländigt nog,
Hem af fröjd det lilla hjertat slog,
Att vår frihetstimma nu var inne! —
Blott i *scalan* vi *mitt fjerde* finne.

Gåta N:r 18.

Till munnen man mig alltid för,
Ej samma verkan jag dock gör:
På marknad mig man stundom hör
Ibland gardiner jag förstör.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Sept. d. å.

Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Thronens offer.

En Episod ur Kejsarinnan Josephines lif.

Af

Marie Sophie Schwartz.

(Forts. fr. föreg. N:r).

— Hvarföre afbryter Ni, Madame? frågade kejsaren med rynkade ögonbryn.

— Jag fruktar att min uppriktighet skall misshaga Er.

— Då jag begär den, är en dylik fruktan öfverflödig.

— Nå väl, äfven om jag skall förefalla Er djerf, måste jag, ledd af min tillgifvenhet och tacksamhet uttala sanningens ord, yttrade Drottning Hortense och fästade blicken på kejsarens ansigte med ett uttryck af öppenhet och allvar. Sire, Ni önskar att jag bistår min bror då han i morgon skall gifva vår mor del af att Ni beslutit *skilja* Er vid henne. Det är en grym pligt Ni ålägger både Eugène och mig; men jag skulle utan ett ord till klagan eller invändning fullgöra den, om — om jag i denna handling kunde se något annat än en kall egoism. — Ni säger, att Ni uppoffrar Er hjerta för Er skyldighet såsom monark. Eders Maj:t, gifs det verkligen någon skyldighet som kan rättfärdiga att Ni skoningslöst krossar den kvinnas hjerta, som med hängifvenhet älskar Er? — Jag tror det icke. — Tror Ni att franska folket med välbehag skall åse att dess kejsare förskjuter en maka, hvilken af hela frankrike är älskad såsom hans goda genius? Ack, Sire, låt icke Er svaghet för att blifva beslägtad med något af Europas konungahus förläda Er till en handling den Er samtid och efterverlden skall

klandra och hvilken alltid kommer att utgöra en mörk sida i Er historia. Tänk icke att kejsar Napoleon genom förmälningen med en furstedotter skall kunna komma Europas Monarker att glömma det general Bonaparte varit i franska republikens tjenst. — Ni är för verkligt stor, att behöfva en förbindelse med en kunglig familj för att förblifva trygg på Er thron. — Om i detta ögonblick endast min mors lycka stode på spel skulle jag tåga; men det är Er rykte; ty hvad Ni än vinner på denna skiljsmessa, *ära vinner Ni ej*, icke heller lycka.

Drottningen tystnade och kejsaren betraktade henne tigande med sina Jofursögon. Slutligen återtog han efter en lång paus:

— Ni har rätt i ett enda, nemligen att jag icke vinner lycka. — Min enskilda frid uppoffras för Frankrikes väl. En sträng pligt tvingar Kejsaren att krossa mannens sällhet.

— En pligt som är möjlig derföre att mannens hjerta kallnat i samma mån kejsarens ärelystnad blifvit större, inföll Drottningen med ett uttryck af förebråelse i sin röst.

— Ni är orättvis. Det är icke hjertan sådana som mitt, hvilka undergå förändring.

Kejsarens blick flög bort till Josephine och en skugga af vemod gled öfver de energiska dragen.

— I hjertan af den natur som Er, Sire, aflöser den ena starka känslan den andra. Er ärelystnad har vuxit till en jätte och undanträngt Er kärlek. Det som för generalen varit overkställbart, det är för kejsaren lätt och derföre har Ni utan svårighet kunnat besluta Er till äktenskaps-skiljnad.

Eders Maj:t, tillade Hortense med bedjande röst, lyssna till mina ord, afstå ifrån en handling, som skall lemna Edra fiender och efterverlden skäl att anklaga Er för uppkomlingars vanliga fel, att vilja blifva beslätade med de genom bördens så kallade store. —

— Ni är qvinna, Madame, och bedömer politiken efter Er tränga uppfattning. — Jag är man och vet hvad Frankrikes sanna väl i detta ögonblick kräver. Ni kan icke skilja Er uppfattning ifrån personliga intressen och derföre söker Ni äfven sådana hos mig. — Ni tror mig handla ledd af enskilda bevekelsegrunder, då jag endast tänker på landets väl. Häfdateknaren skall veta att rätt bedöma mig; och skulle äfven efterverlden orätt uppfatta detta drag, vet jag dock att endast pligten ledt mig och att jag handlat *rätt*.

— Rätt! upprepade Hortense. Betrakta Er gemål Sire, just i detta ögonblick, se! huru lycklig hon ser ut. Kan det vara *rätt* att Ni öfver denna trogna och älskande makas lycka bryter stafven. Kan verkligen staten fördra detta af Er? Drottningen var upprörd.

— Madame, Ni talar såsom *kejsarinnans dotter* och vice konungens af Rom *syster*. Jag har haft orätt att vända mig till Er, sade Napoleon med ett uttryck, som gaf tillkänna att han ansåg Drottningen hafva talat till förmån för de sina. *)

— Sire! utropade Hortense med en flammande rodnad på sina kinder. Kejsaren låtsade icke gifva akt uppå hennes utrop eller det intryck hans ord gjorde, utan fortfor:

— Redan för tvenne år tillbaka, då jag var i Milano, gaf jag Eugène del af mitt beslut att skiljas vid Josephine. Er bror åhörde mig med lugn och lofvade att, då jag fordrade det, skulle han meddela kejsarinnan mitt beslut. Frankrikes väl var honom allt för kärt att han ett ögonblick skulle tänka på egen förlust eller fördel.

— Jag har förstått Eders Maj:t, svarade Hortense och hämtade djupt efter andan. Ni har erinrat mig att det ej

är en Beauharnais som skall höja sin röst att försvara kejsarinnan. — I morgon skall jag bistå min bror då han går att underrätta vår mor om att samme man som så ifrigt eftersträfvade hennes hand, nu beslutat att förskjuta henne. Min mor, min bror och jag hafva Eders Maj:t att tacka för *allt*. Ni har varit min mors beskyddare och vår far. Ni eger att befalla öfver oss.

Drottningen uppbar nu sitt idealiskt vackra hufvud med ädel värdighet.

— Barn, sade kejsaren med mildhet. Förstå mig rätt och åhör med lugn mina ord, så skall Ni riktigt kunna bedöma mitt beslut. Frankrikes ställning är sådan att jag måste förskaffa det en bundsförvandt, som kan bistå det om så skulle fordras. Jag måste lemna Franska thronen en arfvinge, som kan räkna på släktskapsband med ett af konungahuset, om han skulle förmå bibehålla den, nya dynastien och befrämja sitt lands lycka och ära. Om jag i likhet med den store Alexander dog bort utan bröstarfvinge skulle detta rike, jag genom mina segrar gjort så ärorikt och stort, falla sönder liksom fordom Macedonien. — Nödvändigheten, klokheten och pligten fordra att jag på allt sätt söker att befästa Frankrikes makt. Det är således icke min ärelystnad, icke mitt personliga intresse, utan statens, som gjort att jag beslutat mig till äktenskapsskilnaden; och jag räknade på Er och Eugène's tillgifvenhet för att så skonsamt som möjligt bereda kejsarinnan på det offer hon och jag måste göra.

— Ni har icke missräknat Er Sire. — Vi, hennes barn, skola försöka att förhindra att utbrottet af hennes smärta icke må blifva så våldsamt att det kommer att återljuda öfver hela Frankrike. Fransmännens kejsarinna, så högt upphöjd genom sin gemäls ära och makt, får icke synas sakna en thron hvars uppoffrande har till *namn* folkets väl och kejsarens storhet. — Beauharnais enka bör icke förolämpa sin första gemäls minne, genom att visa världen det hon sörjer den andra som förskjuter henne. Eders Maj:t kan vara fullt förvissad att jag skall söka motsvara.

*) Eugène Beauharnais hade af kejsaren blifvit adopterad och betraktades såsom Napoleons thronarvinge.

hvad Ni af mig påräknat; äfven om mitt hjerta och förstånd icke kunna fatta eller gilla de intressen som ledt Er.

— Skilj kejsaren från Bonaparte, så skall Hortense förstå mig.

— Eders Maj:t har själf sagt att jag såsom qvinna icke kan se saken med samma ögon som Ni. — Jag bedömer med hjertat; Ni med det kloka förståndet.

— Man har börjat fästa uppmärksamheten vid vårt långa samtal. Kejsarinnans ögon hafva under loppet af några minuter oupphörligt riktats på oss, sade kejsaren, och vinkade åt vice konungen af Rom, som genast nalkades.

— Jag har talat vid din syster, Eugène och hon har lofvat att bistå dig. Öfverläggom gemensamt huru J bören gå till väga. Kejsaren böjde på hufvudet och lemnade de båda syskonen. Sjelf gick han att samtala med Murat, konungen af Neapel.

Följande förmiddag finna vi Drottning Hortense hos kejsarinnan. Denne hade helsat dottren med ett uttryck af fröjd öfver att få rå om henne. Ehuru Hortense bjöd till att äfven synas glad vittnade hennes rödgråtna ögon om att heines sinnesstämning var nedslagen. Hon hade likväl på Josephines förfrågan om orsaken föregifvit någon obetydlig tillfällighet. Lugnad af denna uppgift hade kejsarinnan helt muntert yttrat:

— Ah! jag förstår, konungen af Holland har i dag vaknat vid mindre godt lynne och derifrån härleder sig dessa spår af tårar. Du är ett barn, min älskade Hortense, man måste stålsätta sig emot dessa herrars nycker och icke lägga dem på sinnet. Var nu glad och låt oss njuta af den lyckan att vislippa vara Kejsarinna och Drottning, utan få vara mor och dotter. En lycka som under de sednare åren så sällan förunnats oss. Jag önskar blott att Eugène äfven vore här. Det är så länge sedan jag var förtroligt tillsammans med Er båda.

Hortense försökte att småle emot modren, men det ville icke lyckas. Ett par stora tårar trängde ovillkorligen

fram och runno hastigt utför kinden. Hon led djupt af att se modren så sorglös, så fullkomligt fri från alla aningar om den olycka Eugène hade i uppdrag att förkunna.

— Hvad, min dotter, du gråter, utropade Josephine. Sannerligen måste det icke hafva varit något rätt allvarsam samt som passerat emellan dig och din gemål, efter du ännu kan vara bedröfvad. Jag frågar icke hvad det varit, emedan icke en gång en mor eger rätt att forska efter hvad som rörer tvenne makar; men jag är fullt förvissad att om konungen såg dig i detta ögonblick skulle han ångra sig.

Josephine öfamnade dottren och tillade med ett intagande leende:

— Har din gemål sett dig gråta?

— Nej, aldrig.

— Det är skada. Qvinnans tårar äro en ursäkt om hon felat; men en tyst anklagelse om hon är oskyldig. En äkta man motsår dem sällan; jag vet det af erfarenhet. Bonaparte är alldeles icke af något vekt lynne; utan sträng och fast till sin karakter och likväl har han aldrig kunnat se mig gråta, utan att blifva rörd.

Vice konungens af Rom inträde befriade Hortense ifrån den tortyr hon under några ögonblick utstod. Hon erfor, likväl vid brodrens åsyn och tanka på hvad som skulle följa, en sådan ångest, att hon velat utstöta ett smärtans skrik. Hon tryckte handen emot hjertat, liksom för att befalla sin känsla till tystnad.

Prins Eugène's ädla ansigte bar prägeln af djupt allvar och en bitter smärta. Då han trädde in räckte kejsarinnan handen emot honom, utropande gladt och hjertligt:

— Ah! välkommen min son! Hvilken glädje att få se dig. Jag önskade helt nyss att du skulle vara här och Gud har uppfyllt min önskan. — Kom och sitt vid min sida så att vi kunna få samtala förtroligt.

Prinsen sattade den framräckta handen och förde den till sina läppar; hvarefter han drog sig ett par steg tillbaka med en vördnadsfull bugning, sågande:

— Madame, det är i dag icke Er son som besöker sin mor, utan ett ombud som kommer för att tala till franska kejsarinnan.

— Hvad skall detta betyda Eugène? På din panna hvilar ett moln, skulle du kanske komma för att bringa mig en sorgpost?

Kejsarinnan såg ömsom på Drottningen af Holland och ömsom på vice konungen, liksom hon velat söka ett samband emellan den förras tårar och den sednares ord.

— Eders Maj:t, återtog Eugène, har säkert fullkomligt insedt att ju högre ödet plasserat oss här i världen, dess större blifva våra förpligtelser emot andra, och ju mindre rum få vi inrymma åt våra enskilda intressen. Fursten och furstinnan måste alldeles förgäta sig sjelfva då det gäller nationens väl.

— Hvarföre säger du mig detta? Jag förstår det icke. Mitt hjertas oroliga slag kommer mig att ana det någons rätt svår förlust måste ha drabbat mig.

— Nej, Eders Maj:t, jag kommer endast för att af Er fordra uppfyllandet af en pligt. Då Ni af franska folket emottog dess lands ärorika krona upphörde Ni med detsamma att vara maka och mor. Ni blef i främsta rummet kejsarinnan, med heliga och dyra förpligtelser emot Ert folk. Ni iklädde Er skyldigheten att uppföra hvarje enskilt känsla, hvarje egen önskan och förhoppning då det gällde rikets fördel. Ni fick ett stort ansvar Er ålagt.

— Nå väl, jag trodde icke att man skulle behöfva påminna mig derom, svarade Josephine stolt. Jag vet mig icke såsom kejsarinnan hafva förglömt mina pligter emot Frankrike.

— Sannt; men ännu har icke nationen af kejsarinnan fordrat något. Är Ni säker på Er själs styrka, Madame, att den icke skall svigta ifall jag nu är kommen att i nationens namn af Er kräfva ett stort offer.

— Eugène, hvad menar du? frågade kejsarinnan bleknande.

— Hvad jag af Er begär, är något Ni fruktat allt sedan Ni intog Er plats på den franska thronen. Ni har bät-

vat därför midt under Eder makas ömhets betygelser, Ni har . . . . .

— Prins Eugène, sade Josephine och reste sig häftigt. Hon var dödsblek. Ni har väl icke vågat infinna Er här, för att föreslå *Er mor* en *äkenskapsskiljnad*?

— En skiljsmessa emellan kejsar Napoleon och kejsarinnan Josephine måste ske. Frankrikes väl fordra det.

— Och hvem säger *måste*? — frågade Josephine med flämtande röst. Är det *min* son som vill att jag skall öfvergifva den maka jag älskar, och för hvilken jag är dyrbar och oumbärlig. Min prins, jag hade hoppats att Ni bättre kände Er mor. Märk väl, endast döden kan skilja Josephine från Bonaparte.

— Ni misstager Er, kejsarens vilja kan i detta afseende vara lika mäktig som döden, sade Eugène dystert. Madame, denna skiljsmessa är af honom beslutad.

— Af Bonaparte, utropade Josephine med ett uttryck af vansinnig smärta. Hon stirrade på sina båda barn, hvar efter hon utstötte ett skrik och föll sanslös tillbaka på divanen.

— Slaget har dödat henne! snyftade Hortense på knä vid hennes sida, badande hennes händer med sina tårar.

Eugène sökte medelst lukt salt återkalla henne till lif. Han mumlade med djup nedslagenhet:

— Arma, bäst för dig vore att aldrig mera återvända till lifvet, der du endast skall helsas af sorg och försakelser.

Efter en half timmas förlopp andades kejsarinnan åter och öppnade slutligen ögonen. De föllo på den gråtande dottern och sedan på sonens sorgsna ansigte.

— Heliga Guds moder! förbarma dig öfver mig, stammade hon med nästan tonlös röst och reste sig långsamt upp. Hon drog en djup suck och tryckte händerna emot bröstet: hvarefter hon förblef en lång stund orörlig.

— O min mor! bad Hortense gråtande, tala, säg ett ord. Er stumma smärta skulle kunna döda mig.

— Man dör icke fast hjertat brustit, hviskade Josephine. Jag lever ju, jag.

— Lefver, lefver, — sedan *han* förskjutit mig! — Lefver sedan Bonaparte upphört att älska mig. — Hon fattade häftigt om Eugènes arm, tilläggande: Skiljsmessa, — skiljsmessa, sade du! — Hvarföre gaf 'du mig icke heldre döden.

Kejsarinnan utbröt nu i häftiga snyftningar. Hennes sorg var så våldsäm och häftig, att Eugène och Hortense insågo nödvändigheten att på ett eller annat sätt söka lugna henne. Vice konungen fattade hennes hand, sägande med mildhet och allvar:

— Skall qvinnan komma kejsarinnan att glömma hvad folk och land eger rätt att fordra af den sednare?

— Eugène, stamnade Josephine, var barmhertig.

— Ack, min mor, hviskade Hortense, låt det vara Er en tröst att kejsarens smärta vid detta besluts fattande varit lika stor som Er. Hans pligt såsom regent fordrar att han uppoffrar både Er och sin egen lycka. Ni bör känna igen hans själsstorhet derpå att han aldrig glömmmer sin skyldighet emot sitt folk. Var derföre stark, och gör honom icke detta offer bittrare än det redan är.

Hortense, sjelf qvinna, sökte tala till denna ädelmodiga grundtön som finnes i hvarje verkligt kvinnohjerta, nemligen: att icke öka ett lidande hos *den* det älskar. Kejsarinnan förblef en lång stund orörlig, slutligen förde hon handen långsamt öfver pannan och sade med bitter smärta:

— Vet du hvad det vill säga att förskjutas, öfvergifvas af den man ändå till afguderit älskat? Nej, du vet det icke, tillade hon med passionerad häftighet, ty du skulle icke då bedja mig vara stark i samma ögonblick man krossat mitt hjerta. O min Gud! är detta den kärlek han så ofta och så högtidligt svor mig, att han nu af kall egoism skiljer sig från samma Josephine han tillbad. Åter gömde kejsarinnan sitt ansigte i händerna och utbröt i convulsiviska snyftningar.

— Moder, sade Eugène. Ni söker bedraga Er sjelf då ni tviflar på Er makes ömhet. Den bör vara höjd öf-

ver alla tvifvel. Jag vet bäst huru mycket detta steg kostat honom.

— Tyst! tala icke om en kärlek den hans ärelystnad redan för länge sedan dödat. Huru olycklig var icke den dag då du af honom begärde din fars värja. Det var sonens hjeltemod som ingaf honom kärlek till modren. Och en kärlek sådan som hans, upphöjd, stark och mäktig, omöjlig att emotstå. O! denne människa han hade ett så utomordentligt sätt att vara människa att han tvang mig tro på evigheten af hans kärlek. Och nu — äktenskaps-skiljnad!

— Min mor, Ni bör och skall ännu tro på orubbligheten af hans tillgifvenhet, inföll Hortense. Den som en gång älskat Er, kan ej upphöra att göra det.

— Fransmännens kejsarinna, återtog Eugène, får icke glömma att hon detta ögonblick har Europas ögon fästade på sig. I dag kan Ni gråta, emedan dessa tårar ses endast af Edra barn; men i morgon skall hela Europa räkna dessa tårar och de skola, såsom en svaghet, fläcka kejsarinnans historia.

— Ja, Ni måste vara stor och stark i Er uppoffring, liksom i Er kärlek, bifogade Hortense.

Josephines snyftningar upphörde och åter uppstod en plågsam tystnad. Kejsarinnan bröt den i det hon med värdighet sade åt Eugène:

— Ni har gjort rätt, min Prins, att erinra mig det Europas blick hvilar på kejsarens maka. Jag skall icke glömma det; men om man fränkänner mig rättigheten att gråta, måste man väl icke fränkänna mig den att öfvertygas om det verkliga är statens intresse som kräfrer detta offer, eller om ej detta är en förevändning bakom hvilken döljer sig samma illa beräknade ärelystnad, som förmådde Bonaparte att åt sig eröfra kejsare kronan, och som slutligen skall föra honom till förderfvets afgrund.

— Icke tillkommer det Er att så tala.

— Jo, just mig. — Stod han i detta ögonblick inför mig, skulle jag fråga honom, hvad adoption af min son var för ett politiskt bedrägeri. Beror Frank-

rikes väl på att han förmäler sig med en furstedotter och erhåller bröstärvingar, då var ju, ditt adopterande endast en komedi. Huru ofta, har han icke upprepat för mig, att han icke kunde få någon värdigare efterföljare på franska thronen än dig; att du var fullt förtjent af att bära den ärorika kronan. Hvad han säger, det säger hela franska folket. Det ser och dömmar endast genom honom; men hvad betyder väl Frankrike då hans högmod tillhviskar honom att hans gemål måste vara en konungadotter!

— Eders Maj:t, sade Eugène allvarligt, smärtan gör Er orättvis. Napoleon den store kan icke anklagas såsom monark, att hafva glömt sitt folks väl.

— Han kan icke heller anklagas såsom make?

— Nej! Djupt har han begråtit förlusten af Er.

— Du vill bedraga mig då du säger att *denne man* gråtit. Har du sett honom gråta?

— Ja, min mor, han har *gråtit*; men inför mig *ensam*. Kronans tyngd har krossat mannens svaghet. Det hade varit Napoleon lika ovärdigt att visa den minsta smärta inför sitt folk, då det gällde dess väl, som det vore Eugène ovärdigt att sakna franska kronan och Josephine att längre sätta sig emot sin gemåls och nationens önskan.

Allt hvad Eugène sagdt för att uppehålla *kejsarinnans* stolthet hade förblifvit utan någon särdeles välgörande verkan på henne. Hon ville vara stark; men förmäde det icke. Nu då Eugène försäkrade att han sedt kejsaren begråta hennes förlust, blef den bittra kalken mindre bitter. Hon kände liksom en smekande slägt af hans forna kärlek och detta ingaf henne mod. Med ett uttryck af sann undergifvenhet och smärta yttrade hon:

— Eugène, säg kejsaren att jag underkastar mig hans vilja. Monarkens storhet är nu hans lycka. Mitt lif är ju endast till för att om möjligt bidra till hvad som gör honom lycklig, därför vill jag icke mera knota, utan helt tyst offra mig. Varen lugna, hädanefter skall icke någon ana min smärta, icke en gång kejsaren.

— Han har bevittnat den, svarade en upprörd röst. Förskräckt vände sig alla tre om, det, var Napoleon, som obemärkt inträdt.

Kejsarinnan reste sig hastigt upp med flammände ögon. Eugène och Hortense drogo sig åt sidan. Kejsaren gick fram till henne, sägande:

— Du har bedömt mig strängt och orättvist.

— Jag! utropade hon med bitter smärta. Ack, jag var ju qvinna innan jag blef furstinna. Mitt hjerta har icke hunnit frysa till döds under purpurn, därför måste det utbrista i ett smärtsamt skrik då Eders Maj:t sliter det från Bonaparte. I samma ögonblick jag tvingades att smycka mig med Marie Antoinette's diamanter anade jag mitt olycksöde. — Efter några års förlopp har det också gått i fullbordan.

Napoleon fattade med liflighet hennes händer och drog henne ned på divanen.

— Betrakta mig, Josephine, se djupt in i mina ögon, och läs der huru mycket kejsarens pligt kostat mitt hjerta. En pligt den jag i detta ögonblick finner allt för bitter att kunna hörsamma. Må mitt kejsardöme stöta samman och jag begravas under dess ruiner, förr än jag skiljer mig vid dig.

Han tryckte henne till sitt bröst, bifogande med djupt allvar: Du är och förblifver min maka, min ledsagerska på lifvets törniga stig. Må Josephine förlåta att Bonaparte stod i begrepp att uppoffra hennes och sin egen lycka.

— Sire, Ni glömmet Ert folk, inföll Eugène.

— Tyst, min son, sade Josephine med ansigtet badande i tårar. Nu först känner jag mig rätt stark. Du kan vara trygg, din mor skall förblifva sin gemål, dig och Frankrike värdig. O! Bonaparte, tillade hon, vänd åt honom och fattande hans händer, jag har således återfunnit dig. Jag har än en gång läst kärlek i din blick, hört dess tonfall i din röst; jag tackar dig. Jag hade dött af smärta om du ej gjort denna återgång till dig själf. Aldrig har jag missbrukat mitt inflytande öfver dig och skall det icke heller nu. Att afstå ifrån det som kan bereda

Frankrikes lycka och ära vore en tröst och icke är det din maka som skall förleda dig dertill. Nej, denna skiljsmessa en gång besluten, af politiska skäl, *måste ske*.

Den scene som följde var upprörande. Utbrottet af kejsarens smärta liknade en stormil. Han tolkade sina känslor med samma kraftiga och tydliga språk, som svärdet hans segrar. Det låg så mycken styrka i hans sätt att bedja, att sjelfva bönen antog karakter af befallning, och likväl, ehuru Josephine var häftigt upprörd, blef hon fast och orubblig, i att skiljsmessen måste ega rum, något hvaruti Eugène understödde henne.

När kejsaren slutligen lemnade kejsarinnan var äktenskapsskiljnadens oåterkalleligen beslutad. Napoleon hade yttrat till Eugène:

— Det är endast Josephines *son* förbehållet att visa en så hög grad af själsstorhet, som vice konungen af Rom ådagalagt. Eugène, Ni är en värdig son till en högsint och upphöjd mor.

År 1809 den femtonde December offentliggjordes skiljsmessen emellan Napoleon och Josephine. Vid denna helt och hållet politiska akt voro den kejsarliga familjen jemte grefve Regnault, Erkekanslern Cambasères Generalerne Berthier, Ney, Bessières jemte Talleyrand tillstädes. I de församlades närvaro förklarade kejsaren och kejsarinnan sig efter inbördes öfverenskommelse vilja upplösa sitt äktenskap.

Josephine visade vid detta tillfälle ett lugn och en själsstyrka som Napoleon alldeles saknade. Aldrig hade Josephine varit så fullkomligt kejsarinna som i det ögonblick hon afsade sig sin lycka och sin höghet. Offret, qvinnan gjorde var för stort att andra skulle ha fattat det, derföre dolde hon smärtan bakom den kungliga värdigheten. Hon ntbytte kejsarinnans krona emot en törnekrona.

Sedan protokollet som innehöll förklaringen om äktenskapsskiljnadens blifvit upplöst, ingafs af Erkekanslern förslaget om senatens sammankallande. Några timmar derefter gaf senatens ko-

mité sitt utlåtande, hvilket afkunnade äktenskapsskiljnad emellan Frankrikes kejsare och dess kejsarinna.

Från detta ögonblick öfvergaf Napoleons lyckas stjärna den förmätne eröfraren.

Prins Eugène intog vid detta tillfälle för första gången sin plats i senaten. Man har påstått det Napoleon fordrat detta; men sanna förhållandet lär vara att Eugène sjelf så velat. Han skulle ha yttrat:

— När någon rätt bitter kalk räckes en Beauharnais, tömmer han den till sista droppen, och derföre intager jag just i dag mitt säte uti senaten.

Vice konungens höga och själsstora karakter förnekade sig aldrig. I det tal han höll ifrån tribunen, yttrade han:

— »Då min mor, inför hela nationen, emottog kronan af sin höga gemål ingick hon den förpligtelsen att uppfylla sina personliga önskningar och förhoppningar för Frankrikes sällhet. Hon har nu uppfyllt denna heliga pligt. Hennes själ har lidit djupt vid bevittnande af den *mans* smärta, som är vän att beherrska lyckan och med fasta steg gå sina stora öden till mötes. De tårar som verkställandet af denna skiljsmessa kostat kejsaren, utgöra min mors *äran* . . . . .

Napoleon reste samma dag till Trianon och Josephine skref någon tid derefter ett bref hvaruti hon begärde hans samtycke att få draga sig undan till Malmaison. I detta bref, afmätt och ceremoniöst framskyntadt en viss bitterhet, alstrad af den gnagande smärtan i hennes inre. Till svar derpå erhöll hon från kejsaren följande rader:

»Min vän! Jag mottog just nu ditt bref. Det är i en kall och dålig styl. Hvarföre? Jag är ju alltid *densamma*. *Mina känslor förändras aldrig*. Jag har ej skrivit dig till derföre att du icke gjort det. Jag ville ej göra annat än det som behagade dig.

Du önskar flytta till Malmaison. Jag ser det med nöje och önskar att lycka och frid må följa Josephine dit. Dessa skatter som icke finnas till för mig. Hvarje underrättelse från dig är mig dyrbar och jag hoppas att du ej skall vägra mig glädjen att ofta erhålla sådana.

Jag tillägger ingenting förr än du fått jemföra detta bref med ditt. Sedan må du själf afgöra hvilkens vänskap är störst *din* eller *min*. Farväl, min vän, var rättvis emot dig själf och emot

Napoleon.

Det finnes i detta bref en anda af melankoli som uttryckes i dessa ord: *Mina känslor förändras icke*. Han talade sanning deruti den store fältherrn.

Kort före sin förmälning med erkehertiginnan Marie Louise, yttrade kejsaren till Eugène:

— Jag skall alltid behandla henne, som blifver Josephines efterträderska, såsom min gemål; emedan detta är min pligt; men någon plats i mitt hjerta kan hon icke få.

Detta, och mycket mera bevisar att Napoleons tillgifvenhet för Josephine aldrig slocknade. I allt som rörde hans förhållande till henne röjer sig denna grannligheten, som bättre än allt annat bevisar huru starkt hjertat var fäst vid henne. Ett bevis derpå finner man i de få rader han skref henne till med anledning af hennes lyckönskan vid hans sons födelse.

Paris d. 22 Mars 1811.

»Min vän! Jag har fått ditt bref; jag tackar dig. Min son är stark och stor. Han har mitt bröst, mina ögon och min mun. Jag hoppas att han en dag värdigt skall fylla sin höga bestämelse.

Jag fortfar att alltid hålla lika mycket af Eugène. Han har aldrig gifvit mig skäl till ett ögonblicks missnöje.»

Napoleon.

Det ligger i dessa rader en beundransvärd fin känslighet och undseende, samt en djup kännedom om vår fattiga menniskonatur.

Slut.

Anekdoter.

Uti en af Philadelphias tidningar läses följande: En 100 dollar värd klocka har blifvit bortstulen, om tjuften återlemnar den, lofvar man att gratis gifva honom adress på ett ställe der han

kan få stjäla ett ur som är dubbelt så mycket värdt.

Nyligen kom en ung man in i en bokhandel i Stockholm och begärde att få en glob öfver Sverige ensamt.

En Stockholms sprätt berättas begagna så trånga handskar att han skall ha fått händerna fulla med liktornar.

Vill ni göra mig en tjänst? frågade unge Georg Brock sin rike vän Simon Hansen — låna mig hundra pund — Kom på mitt kontor! Georg Brock lät icke länge vänta på sig — Och hvilken säkerhet kan ni ge mig? frågade Hansen. — Min person — Godt! lägger då in här i kistan — svarade Hansen och öppnade en stor jernkoffert. — Der! Hvarför det? frågade Georg förvånad. — Det är der som jag gömmer alla panter. — I så fall tackar jag för penningarne!

Epigrammer.

19. Erfarenhetens visdom.

Om qvällen har mången blifvit klok
Af hvad som händt på den förlutna dagen;
Men det är fara värdt att han är samma tok
Ända för morgondagen.

Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:r 19.

Mitt första lilla blomman är.
Som minnets helsning innebär.
Mitt andra pryder hvarje man,
Men för en mö det ej går an.
Mitt hela var förfärligt grymt;
Som Sagan nog förtälja yet;
Uti dess bröst: fanns ingen skymt
Af ömkan och barmhertighet.
Dess namn, i mången skymningsstund
Hörs nämnas af en ammas mun.

Gäta N:r 19.

Jag nyheter bringar från vän och till vän.
Mitt munlås är rödt för det mesta,
Med nyckel, om också den bästa,
Det, uppdyrkat, dock ej kan lösas igen.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. kl. 3.
Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Juden Melchisedech undgår en stor fara, som Saladin beredt honom, genom en berättelse om tre ringar.

af Boccaccio.

Saladin, hvars tapperhet var så stor, att den ej allenast gjort honom från ringa man till soldan af Babilonia, utan äfven förskaffat honom många segrar öfver saracenska och christna konungar, hade i flera krig och genom sin stora prakt förslösat hela sin skatt, och då af en händelse behöf öfverkom honom af en god summa penningar, insåg han ej, hvarifrån han skulle kunna få den: så snart, som honom behöf gjordes. Då kom honom i minnet en rik jude, hvars namn var Melchisedech, och hvilken i Alexandria lånade ut mot renta, och han tänkte vid sig, att denne hade det. hvarmed han kunde betjena honom, så mycket han ville. Men juden var så girig, att han aldrig af fri vilja skulle gjort det, och våld ville Saladin ej bruka. Derföre, då nöden likväl trängde honom, och sedan han länge eftertänkt med hela sin själ för att utfinna ett sätt att förmå juden till hjälp, beslöt han att tvinga honom, men så, att det singe något sken af rätt. Han lät derföre kalla honom till sig, mottog honom förtroligt, lät honom sitta bredvid sig och sade derpå: »Förträfflige man, jag har af flera personer hört, att du vore ganska vis och hade isynnerhet uti de ting, som röra Gud, mycket förstånd. Derföre ville jag gerna veta af dig, hvilkendera af de tre lagarne du anser för den sanna, antingen den judiska, den saracenska, eller den christna.» Juden, som verkligt var en vis man, insåg alltför väl,

att Saladin genom att förelägga honom frågor aktade att taga honom på orden, och besinnade äfven, att han ej kunde prisa någon af de tre mer än den andra, utan att Saladin skulle ernå sin afsigt. Således uppbjöd han hela sin skarpsinnighet, såsom den der ansåg sig vara i behöf af ett svar, sådant, att det ej skulle kunna fälla honom; och då det nu plötsligt kom honom före, hvad han borde svara, sade han: »Min herrskare, den fråga, Ni gör mig, är skön; men för att kunna säga. Er min mening derom, måste jag förtälja Er en liten berättelse, som Ni nu skall få höra. Om jag ej tar miste, vill jag erinra mig ofta hafva hört berättas, att det fordom var en hög och rik man, som bland andra dyrbara klenodier i sin skattkammare förvarade en ganska skön och värderik ring. För att efter dess dyrbarhet och skönhet hedra denna och för beständigt bibehålla den i sina afkommandes ägo, förordnade han, att den af hans söner, hos hvilken denna ring, såsom honom af fadren gifven, blefve funnen, skulle anses vara hans arfvinge och borde bland alla de andra mest äras och vördas. Den, åt hvilken den af honom lemnades, bibehöll samma ordning bland sina afkomlingar och gjorde på samma sätt som hans företrädare. Kortligen, ringen gick ur hand i hand till många arftagare: men slutligen kom den till en, som hade tre sköna, dygdiga och sin fader mycket hörsamma söner, hvilka han derföre älskade lika högt alla tre. Men ynglingarne, som kände plägseden med ringen, och hvar och en högligen önskade att blifva den mest hedrade bland de sina, bådo, hvar och en särskildt, på det ifrigaste sin fader, som redan var gammal, att han, när han skulle dö,

mätte lemna denna ringen åt honom. Den förträfflige mannen, som älskade dem alla lika varmt och ej själf kunde utse den, åt hvilken han helst skulle vilja gifva den, öfvertänkte, emedan han lofvat den åt hvar och en af dem, något medel att ställa dem alla tre tillfreds. Han lät derföre i hemlighet en god mästare förfärdiga två andra ringar, hvilka voro så lika den ursprungliga, att till och med han som gjort dem, knappt visste, hvem som var den rätta. Då han nu låg för döden, gaf han hemligen hvar och en af sönerna en ring; och då dessa efter sin faders död ville hvar och en taga i besittning arvet och hedersrummet, och den ene nekade den andra detta, framtoga alla tre såsom bevis, att de med skäl begärde detta, hvar och en sin ring. Men då dessa befunnos hvarandra så lika, att man ej kunde särskilja, hvilken som vore den rätta, återstod fråga hvem som vore fadrens rätta arftagare, oafgjord och — är det ännu.

Så, min herrskare, säger äfven jag Er om de tre af Gud Fader åt de tre folken gifna lagarne, om hvilka Ni framställer en fråga: hvardera tror sig hefva att följa hans arf, hans sanna lag ur hans bud; men hvilken af dem i sjelfva verket har dem, derom är frågan, liksom med ringarne, ännu oafgjord.

Saladin insåg då, att juden ypperligt förstått reda sig ur den snara. han lagt för hans fötter, och beslöt derföre att uppriktigt bekänna sitt behof och se till, om han ville tjena honom, samt gjorde så, äfven upptäckande för honom, hvad han haft i sinnet att göra, om ej han svarat honom så klokt, som han gjort. Juden försträckte då frivilligt Saladin så mycket han behöfde, och denne ersatte honom sedan fullkomligt och gaf honom dessutom härliga skänker, samt hade honom alltid till vän och höll honom hos sig i stor heder och ära.

Slut.

Folkungarne och Wisbys fall

I.

Inledning. — Torkel Knutsson, Konung Birger och hans bröder.

Kasta vi våra blickar på verldshistorien under de första århundraden efter folkens omvändelse till kristendomen, så mötas vi öfverallt af den bedröfliga synen att det missförstådda Evangelii införande mera befordrade än motverkade ett allmänt sedligt förderf.

Hvarthän än Rom utsände sina legater; öfverallt lade de själarne under sitt ok och utbytte himmelens nåd, förlåtelse och försoning mot jordiska egodelar. Och detta lycklande, smilande och sveckfulla Romerska prästerskap tryckte sin pregel öfverallt på de af kyrkan underkufvade nationerna. Äfven den Skandinaviska Nordens historia bär vittne derom. Valhallsalen och sällskapandet med Asynjorna hade städse föresväfvat Nordens hedningar som hjeltekraftens och vikingadygdens yppersta belöning. Hoppet och sträfvet efter detta mål inristade *hederns* — om äfven ofta en missförstådd heders — lagar i hvarje hjerta. — Anorlunda blef förhållandet efter kristendomens införande. Icke som ej äfven den *Romerska kyrkan* vetat att berätta om Paradis, skärseld och helvete — tvärtom — förstod dess prästerskap ganska väl att bruka dessa trosartiklar för sina syften —; men i stället *sanktionerades* på sätt och vis hvarjehanda brott och svek, ty de kunde redan på jorden med afslut. bot och penitens försönas.

Vi må derföre mera förvånas deröfver, att vi under Folkungaätten möta en enda fullkomligt fläckfri karaktär än att äfven *Birgers*, Sveriges största Jarls och Stockholms grundläggares lif är fläckadt af svek, mord och mened. Brottet ärfdes med kronan inom folkungaätten. Som *Birger Jarl* svikit sina fränder och låtit utan barmhertighet halshugga dem han under vänskapens mask lockat till sig, så äfven hans son *Magnus Ladulås* sin broder och konung Waldemars anhängare, så *Magni* söner sin äldre förmyndare

Anmärkning. För dem som skulle tycka stilen uti ofvannästade anckot på sina ställen besynnerlig och konstlad, vill öfversättaren tillägga att han försökt att hålla sig så troget som möjligt till sitt klassiska original.

Torkel Knutsson, så kung *Birger* sina bröder, och värdigt slöt denne med blod besudlade ätt med *Magnus Smek* hvilkens drottning under en måltid förgaf sin son Erik och dess maka *Beatrix*. Under och genom *Magnus Smek* gick Skåne och Blekinge för Sverige förlorade och det sägorika *Wisby* föll för Danska konungens *Waldemar Atterdag* svek och vapen.

Men innan vi med anledning af *Johans* skådespel »Ung Hanses dotter» vända oss till orsakerna af *Wisbys* fall, vilja vi rikta våra blickar på detta tidhvarfs största man, fröjda våra hjertan vid den renaste och mest upphöjda fosterlandskärleken, lagstiftarens vishet, hjeltens kraft och privatmannens dygder alla förenade uti en person midt under en tid af mörker och moraliskt förderf. Sannerligen! om *Torkel Knutsson* icke lever så lifligt i Svenska folkets minne som *Engelbrecht*, *Sturarna*, *Gustaf Wasa*, *Gustaf II Adolf* och *Axel Ovänstjerna* så är det säkert icke derföre att han står efter dem i storhet, dygd, snille, tapperhet och fosterlandskärlek! — men det är fosterlandsvännens pligt att uppriska dessa äldre frejdstore minnens färger hvilkas glans börjar blekna för sednare tiders mindre stora om ock ofta mera lysande händelser och karakterer.

Och denne en fosterlandsväns pligt har som af ingen annan af den vältalige skalden *B. v. Beskow* fullgjorts i hans mästerliga och tyvärr af Svenska folket alltför litet kända »Äreminne öfver *Torkel Knutsson*».

Ur detta Äreminne anføres här åtskilligt till *Torkel Knutssons* karakteristik.

Innan konung *Magnus Ladulås* räcker sin hand åt döden, för att träda ur förgängelsen, delar han, med skum syn och förledd af den faderliga ömheten, magten emellan sina söner, och tager dermed afsked af lifvet. — För sista gången möta hans ögon de kringstående stumma sorg, och i det ögonblick då han är färdig att stå fram för den store domaren af sina gerningar, genomfar den sista tanken hans själ, och han säger: *Torkel Knutsson!* jag

lemnar i din vård mitt folk, min maka och mina barn.

Jag har att tala om en man, hvars första anblick skall förvåna. Det är i trettonde århundradet, det är hos oss, med ett ord det är i *Torkel Knutsson* vi skola finna ett af de sällsyntaste rön, historien förmår att uppvisa: ett ideal för hvarje älskare af sitt fosterland. Ännu var Nörden en skådeplats för täta thronfall, själfkrönta regenter och de täflande ättarnas begär att utrota hvarandra. Regeringslystnad var tidens anda, och segrande våld eller list voro vanliga anspråk, på en thron, som nästan aldrig ännu beträddes af sonen efter fadren. Att tillrycka sig spiran, ledig eller ej, var ett bruk, hvilket Sverige hade att tacka för flera gagneliga regenter. Ännu hade ej visat sig någon man af den sällsynta oegennytta, att han ville stödja kronan och icke bära henne. *Torkel Knutsson*, ovanlig genom sitt snille, sin rättfärdighet och sitt mod. öfverlägsen genom sin statskonst och sin upplysning, folkets älskling och härstammande af kungligt blod, aktade högre det förtroende honom blifvit lemnadt såsom ett barns förmyndare, än sin egen lycka, oaktadt han fick gälda det med förlusten af sitt lugn och sitt hufvud.

Deræfter skildrar talaren *Torkel Knutssons* outtröttliga omsorger för att lindra folkets nöd, bekymmer och förtviflan under pestens härjningar i Sverige, det oerhörda mod, med hvilket han möter det allbjudande Romerska våldets tilltagande anspråk, för hvilka hittills alla Europas herrskare böjt sig; ändtligen den snabbhet, tapperhet och ihärdighet hvarmed han skyddar till de af vilda hedniska horder anfallna Finnarnes hjälp, underlägger hela Karelen Sveriges välde, sprider ljusets och sanningens anda öfver de eröfrade trakter och anlägger hufvudfästen till Finlands försvar.

Riksföreståndaren, fortfar hans minnestecknare, hade bragt det gamla Svithiod till ett ovanligt anseende; hade betydigen ökat dess område, återställt den välgörande freden, satt lagarna i fullkomlig verksamhet, upphjelp statsverket och förenat alla stånd

till den sällsyntaste endragt. Rikets välmåga och glans kunde ej länge vara obekanta för närgränsande makter. En fast och nära förbindelse med detsamma ansågs nu lika hedrande, som gagnande för hvilken furste som helst. Danmarks konung hade länge varit invecklad i ett äfventyrligt och förstörande krig med de tappra Norrmännen. Jemte nederlagens olyckor, väpnade sig mot honom förräderiets svek, och fejdens lyckliga utgång mörknade allt mer och mer för hans syn. Han fästade sin uppmärksamhet på svenska prinsessan *Ingeborg*, och hans beslut var fattadt; han anade sin frälsning. För ett kort mellanstånd af krigets rysliga uppträden, sänkte de stridande sina vapen, hvilande ömsom på vunna fördelar, ömsom på öfverståndna motgångar. *Eric Menved* begagnade detta tillfälle, att för svenska Riksföreståndaren yppa sin önskan. De begge hofven möttes på Rikenas gemensamma gräns, dit de norrska medlarena äfven voro kallade. *Torkel Knutsson*, tecknande på samma gång Svenska och Danska konungahusens förening, och det länge efterlängtade lugnet för tvenne blodstänkta folk, som helsa honom såsom fredens genius, kallade här till Hymens altare äfven brödrakärlekens offer. Vi kunna således till hans ärofulla tillar äfven lägga den, af fredsstiftare i Norden.

— — — — —
Så se vi stormarna, sedan de upprört atmosfärens sköte, sönderslitit de tunga molnen, grumlat den stilla bäcken, och hotat åkermannens skördar, återvända till sina hålor, och den stolta eken, som gifvit skygd mot ovädren, efter deras slut, ännu kvarstå såsom dädens prydnad. Sedan de åter blifvit fängslade, och tystnat, helsa hon af foglarnas glada qvitter, och omgifves af det tacksamma landtfolkets enkla fester. Sådant var det lugn, som Riksföreståndarens mod och rådighet återskänkt fäderneslandet. För en känslfull och deltagande själ, är det en ljuf anblick; att se honom, i denna tidpunkt, belöna sig sjelf i minnet af de mödor, dem han egnat sitt trogna folk. — Den ädla mannen hvilar. — Låtom oss äf-

ven följa honom under dessa stillhetens dagar. Hvad upptäcka vi? — Hvilken scen för Fadershjärtat! — Huru drömmer han icke här en gräns för bekymrens dagar, då han med vållust fäster sina blickar på det älskande par, som under hans ögon genomlefvat oskuldens första ålder, och snart af honom skall höjas på den thron, han med så huld omvårdnad frejdat. Huru rik, tycker han sig icke, och huru lycklig; att, då hans hufvud lutar mot grafven, kunna lyfta sina darrande händer till dem, som, med en barnslig tacksamhet, skola återgälda honom årens förlorade lycka. Det är ej en konung, åt hvilken han skall öfverlemnas ett anförtrodt välde: det är en son, som lyfter bördan af sin gränande faders skuldra; det är ej en drottning som han skall hylla, för att vinna kalla nåde-bevisningar: det är en fosterdotter, som han lyfter af sitt knä till det rum, hvarifrån hon åter skall lå i hans armar, för att tacka honom för en älskad gemål och en krona.

Sådant var det giftermål *Torkel Knutsson* tillvägabrakte, emellan sin fosterson, den unge konung *Birger*, och danska prinsessan *Marta*. För-tjusningen var stor och sunn; den kunde således ej blifva långvarig. Sällheten sträckte ett ögonblick sina vingar öfver dessa fält; men åslägsna thordön tvungo henne snart, att åter lyfta sig undan deras åsyn. Öfver hafvet kommo ilande olyckans och fördelsens offer, och sökte vid Thronens fot åter skydd emot barbarers förnyade anfall. Hämden hade hvässat fiendernas glafvar, och segren hade vid deras fana fäst en omänsklig lager. De stolta fästen, som skulle hindra deras framtåg, voro jemnade med jorden; deras försvarare lågo begrafna under vallarnes grus, och tvenne hopplösa år hade redan sett Finlands byar ryka af sköflingens bränder, och dess jord tyngas af träldomens bojar.

— — — — —
Redan hade ryktet om Riksföreståndarens rustningar till Finlands befriande förelupit desamma, och spridt förskräckelse bland barbarernas hopar. Deras djerfva anförare hade beslutit,

att den ankommande flottans första hvila inom dess skär, skulle blifva stunden till dess förstörelse, och svurit, att den sol, som sett Svearnas landstigning, i sin nedgång ej skulle finna annat af dem, än slafvar och lik. — *Torkel Knutsson* hade ej lärt att trötta krigsryktet med skrytande budskap, men han kände den högre konst, att segra för sin plikt, eller dö med densamma. Med denna lösen vågade han, i spetsen för sina likasinnade krigare, bjuda, öppen fejd åt en här, hvars like ännu aldrig varit synlig från Thules fjällar. Newas vågor rymde knappt dess farkoster, och Nöteborgs slätter voro betäckta af dess brynjor och svärd. Men det var ej nog, att myckenhetens öfvermakt gynnade Nowgorods Furste; han visste, ock att dertill, para en i detta tidehvarf, och af detta folk, oförväntad krigslist. Oförvarandes, kommer en del af dem, liksom oförfarna stridsmän, på lätta lådjour utföre floden, som om de ärnade falla i den svenska flottans våld, då de deremot tänkte bära fördolda bränder i dess sköte, och alldeles tillintetgöra densamma. Men deras djerfva företag tjenade blott att visa dem, huru mycket deras motståndare var deras öfverman. I det ögonblick, då de med sina bloss och förödelsens verktyg voro i anfart mot de oberedda svenska skeppen, kantrade båtarna mot den hemliga förpålning, som *Torkel Knutsson* låtit göra i flodens utlopp; och de ilade sjelfva till en hotande undergång. Nu var signalen gifven till ett allmänt fältslag. *Torkel Knutssons* modiga folk störtade på fiendens villrådiga skaror, såsom till en segerfest. Den göthiska tapperheten på ena sidan, och en vildsint förtviflan på den andra, lemnade utgången för en kort stund oafgjord; men efter några vapenskiften var *Torkel Knutsson* ej mera en täflande fältherre; han var en lysande segervinnare, hvars vilja tecknade nåd eller död, för flyende och trälar. Igenom denna drabbning var i Finland allt återställt i sitt förra skick; ty det var ännu denna lyckliga tid, då härarna ej trotsade årstidernas ombyten, för att hinna förstöra hvarann, och ej behöfde kämpa

under längden af en hel mennisko-ålder, för att emellan sina monarker afgöra ett ofta obetydligt företräde. Landet var befriadt från våld och fiender; och, under *Torkel Knutssons* vårdande hand, uppstego åter de borgar, som med förstörarnes blod seilt sina fordna ruiner färgade, för att nu, med sina återupplifvade namn, påminna dem deras nederlag, och att det svenska lejonet ej ostraffadt väckes ur sin hvila.

Vapnens gny och ära hade ej vänt Riksföreståndarens omtänka från Rikets inre angelägenheter. Han visste, att en thron lika mycket kunde befästas genom vården om dess grundval, som genom afvärjandet af rubbande anfall mot densamma. Hans första omsorg hade varit, att göra konungamakten oberoende af påfve-väldet. Han gick nu sitt mål ett steg närmare, och ville förbinda presterskapet, att äfven, i farans stund, öppna för rikets behöfver en hjälpsam hand. Omgifven af en segrande här, och af glansen af nyss slutade hjeltevärk, ansåg han nu ögonblicket för verkställandet af denna föresats vara inne, då minnet af stormande faror, och vördnaden för Fosterlandets befiare, hade öppnat medborgarnes sinnen för tacksamhetens känslor. Hans företag var lika djerft och vågadt, som det nu förefaller enkelt och föga lysande. Påminnom oss allenast skillnaden emellan vår och *Torkel Knutssons* tid; emellan den, som såg detta värf utföras, och den, som nu dömmar detsamma; och vi skola med trygg tillförsigt teckna denna gerning bland de främsta på hans minnesvård. Svenska konungahusets frände och bundsförvandt, Danmarks konung, hade nyss dristat visa sin myndighet emot Lunds Årke-biskop, och derföre måst lemna honom en upprättelse, som var lika skynflig för en Herrans smorda, som farlig genom dess bindande efterdöme. *Torkel Knutsson* kände likväl tillräckligt sina egna krafter och hvad offer Religionens sanna höghet fordrade, för att kunna bäfva för den Romerska åske-strålen, och visade ånyo, att han blott till Fosterlandets främja och gagn ämnade begagna den makt Försynen lagt i hans händer.

Emedlertid hade årens och mödornas gemensamma börda småningom nedböjt hans själ, och tårt hans ständigt anlitade krafter. Otacksamheten skyndade att fullbörda hvad de ännu ej förmått. I *Torkel Knutsson* hafva vi hittills sett en nyttig och upplyst Regent, som ägde nya grundsatser utan den blinda äregirighetens misstag, var ståndaktig utan en skadlig envishet, hjälte utan herrsklystnad, statsman utan ränkor, segrare utan öfvermod, och rikets vårdare utan enskilt egennytt. Snart skall han från regenters stormiga höjd nedstiga till den gömda dalens hydda, utan anspråk på annan belöning för hela lefnadens slafviska verksamhet och bekymrens fridlösa vakor, än de tysta välsignelser, som ledsaga den dygdige på den okända vägen till sitt fosterland. Oförvitelig i sinandel och obemärkt i sin bortgång, ville han kvarlemnade minnet af sitt lif, lik hugkomsten af denna välgörande dröm, som under hvilat smyger en okänd och lifvande kraft i den tillfrisknandes ådror, och den alltid påminner sig med förnyad vållust.

Häfderna tillåta mig nu att för efterverlden framlägga den sista handling *Torkel Knutsson* i Råds-kammaren ensam beslutat och utfört. Med mer än en faders omsorg hade han, under hela sin regering, sökt försäkra den tillträdande monarken en lugn besittning af dess fäderne-thron, och lät nu äfven sitt sista maktspråk blifva en borgen för dess trygghet. Såsom medborgare hade han betraktat ögonblicket; såsom statsman genomskådar han framtiden. Ännu en gång samlade han omkring sig Rikets fäder och lagstiftare, hvilka, tillika med konungens bröder, i hans sköte nedlade hyllnings-edet åt *Birgers* treårige son; och han kunde nu säga, med en tacksam blick till Himlen: Jag har lefvat nog för Sverige och mig! — Samma dag hade han äfven utsatt till den första af sitt ingående husliga lif, då han på densamma åt en dygdig och älskad brud lemnade värden och förskönandet af de återstående dagar, hvilka sorgerna ej mera borde nalkas: lika de moln, dem skådarn önskar skola skingra sig undan en nedgående sol.

Ögonblicket var inne, då Fosterlandet ej längre skulle se *Torkel Knutsson* vaka öfver dess väl, och fåfängt söka samma kraft, som hittills fattade och utförde besluten. Omgifven af ett åldrigt majestät, och en höghet, som på ett oförklarligt sätt fattade de kringstående sinnen, uppträdde han för sista gången på det rum, hvilket tycktes vara honom ensamt förbehållet bland de stora skuggor, hvars minnen hvilade kring Sveriges thron. Jag igen känner Patriarken i sitt tjäll, midt ibland en talrik afkomma, som afbidar hans ord med en tystnad, den ingen vågar bryta, och vördnaden gjort helig. Längre varade den, ty sorgliga aningar hvilade på Riksföreståndarens panna, och hade spridt en okänd skugga öfver hans milda och vänliga aulete. Om-sider började han med dämpad röst, men en lugn och säker blick på den lyssnande församlingen, att tacka sina kungliga fostersöner för hvarje ynnest de bevist eller tillönskat honom. Han påminde dem med rörelse den stund, då de anförtröddes honom af en döende far, som mera varit hans vän, än hans konung. Han visade dem, huru de tretton år af hans lif, dem han skänkt åt fosterlandet, vänskapen och deras lycka, hade silfrat hans hår, och mäktigt tryckt hans skuldror. Hans darrande händ kunde ej mera föra det farliga roder, som fordrade ungdomens eld, eller mannaåldrens krafter; men allenast dödens boja skulle neka honom att lyfta den till välsignelse öfver dem, som vårdade fridens- och samhällsdygdernas altare på en jord, den han skattat högre än sitt lif och sin sällhet.

Bevekt af sin konungs böner, skulle *Torkel Knutsson* återtaga den befattning, ifrån hvilken han redan trodde sig fri: plågsam för hans svikande hellsa, tryckande genom stillhetens bedragna hopp, men odräglig genom det kränkande misstroende, han måste uppbära af sina egna fostersöner, konung *Birgers* herrsklystna och afundsamma bröder, som, från de regerings-omsorger han med nedslaget sinne åter antog, skymfelig undandrog, hvad som rör-

de deras vålden; han skulle återtaga sitt rum vid thronen, för att åt fäderneslandet lemna ännu en tid af afsky, och åt efterverlden ännu en otacksamhet att förbanna.

Med bekymmer såg *Torkel Knutsson* tvenne oförfarne ynglingar misskänna hans hjerta, försmå hans råd och glömma hans stora tjänster; likväl förmådde de ej hos honom väcka något agg, och förlåtelsen strålade alltid ur den blick, han ofta, tårfull, fästade på de barn, som öfvergifvit honom. Han anade med oro den brytning, som innan kort skulle uppkomma af konung *Birgers* underlägsna förstånd, vacklande grundsatser och hetsiga lynne, i verkan emot heitig *Eric's* stora anlag, folks-kärlek och herrsklystnad, samt *Waldemars* oroliga tänkesätt; och han skyndade att i första tändningen qväfva den låga, som, en gång utbrusten, endast kunde släckas af bröders och medborgares blod. Fjerran hofvets gyllne salar, der förtalet kringsmög med dolda fjät, och afunden lurade med dragen anda, kallade han till sin stilla landtbygd de redan stridssinnade bröderna, för att der använda sina sista krafter, att krossa det redan uppväxande hatets panna. Han kände för väl människohjertat, för att ej veta, hvad oskyldiga nöjen, hvad minnet af deras lyckliga ålder, hvad åsynen endast af den fredliga barndomens omgifvelser, och en slocknande fasterfaders bedjande blickar, kunde förmå öfver känsloömma varelser. Snart söfde han deras själar i ett magiskt lugn, och öppnade dem för den hulta naturens intryck. Det var icke mera ett sönndradt könungahus, der hvär och en, med misstrogenhetens forskningar, spejade tankens dolda ledning, och snörde pantsaret kring det bröst, som borde visa sig höjas af kärlekens andedrag; det var en förtrolig syskon-krets, der kring den fryntliga gubben sorlade en menlös glädje, endast afbruten af dess läror och faderliga förmaningar. Och när han såg dem, dessa missledda prinsar, icke längre med ett skyggt öga möta hvarandras åsyn, icke längre med sökta ordalag uttrycka de känslor, som voro främmande för deras hjertan; och när

han kände deras händer gemensamt hvila uti sina, och han kunde slutföra dem tillsammans i sin faderliga famn; då sade hans tårglänande öga, som tacksamt, hvälfdes mot den klarnande himlen: detta är den skönaste af mina segrar! — Han hade nu trampat hatets orm, som var gömd under de blommor dem han ville förgifta; men ack, den bedragne! han hade ej dödat honom. —

(Forts.)

Anekdoter.

Jag tror ni vet icke en gång hvem som skapat er? — sade en prest till en gammal bonde, - vid husförhöret — För att vara fullt uppriktig så vet jag det verkligen icke, herr pastor, svarade gubben. — Presten ropade då dit en liten förbigående gosse och frågade honom: Hvem har skapat dig? Gud — svarade barnet. — Skäms ni icke gubbe — fortfor presten — att icke veta hvad ett barn har reda på! — Åh! han är inte så länge här han, vi få väl se om han mins det, då han blir så gammal som jag!

En girigbuk frågade hvarje gång som han städde sig en ny betjent om han kunde hvissla, om detta icke var fallet blef den sökande ej antagen. Någon frågade en gång om orsaken till denna sällsamma plägsed. — Jo, svarade girigboken, jag skickar alltid betjenten ensam ned i källaren efter vin och då måste han hvissla under hela tiden som han är nere, så att jag kan vara öfvertygad om att han icke dricker.

På en årsmarknad märkte en köpman att en skicklig hand sträckte sig fram ur trängseln för att göra ett otillåtet tag på hans disk — Nej! utropade köpmannen — på det der sättet ger jag inte bort mina varor! På något annat sätt vill jag icke ha dem! var svaret.

En breffbärare var till den grad tank-spridd att han glömt sitt eget namn; en dag sprang han staden omkring från morgon till kväll för att söka efter en viss Lars Ling, utan att minnas att det var han sjelf.

En gudmor rådde en ung fru som nyss fått tvillingar till att icke låta dem ligga i samma vagga. — Jag mins ännu mycket väl — fortfor hon — hur min tvillingbror knuffade och slog mig. — Men då var väl gossen mycket större och starkare än ni? — frågade den unga frun — ja, det förstås, han var också tre månader äldre!

Crebillon den äldre sade en gång om sin son — »han är mitt sämsta verk» — »det är väl derföre som så många tviflar på att ni är författaren» — svarade sonen.

Den här buteljen rhenskt vin har legat i tio år i källaren — sade en värdshusvärd — Då må jag säga att flugan som kryper omkring i den bibehållit sig märkvärdigt väl.

En gäst gjorde sin värd förebråelser för hans drycker. — Det är för mycket vatten i det här vinet — sade han — Tvärtom, svarade en annan gäst — det är för litet vin i det här vattnet!

En soldat som stod på vakt bredvid en kanon, lemnade den och gick in på ett värdshus. — Hvarför har du lemnat din post, olycklige? frågade kaptenen, som händelsevis varseblef honom. Herr kapten — svarade soldaten — jag har försökt att lyfta upp kanonen, två karlar kunna icke rå att bära bort den. och komma flera dit, skulle jag ju ändå icke ha förmått att försvara den!

En privat lärare som gaf en lektion på ett ställe mellan 3 och 4, sade en

gång, då det redan mot slutet af timman började skymma, till sina två elever: — »Ni måste nu upphöra barn, det är för mörkt att tänka!»

Då någon frågade en bonde som ville sälja sin häst om den var rädd af sig, svarade han: — Nej bevars han har flera gånger stått alldales ensam i stallet.

Epigrammer.

20. Alexanders graf.

Då Alexander kände att den sista Utaf hans dagar nalkades sitt slut,
Befallte han, att ur hans marmorkista
Hans döda händer skulle sträckas ut.
Ät hvar beherrskare af jordens länder
Han ville gifva denna varning blott:
Se, den som verlden egt, ur verlden gått,
Liksom han kommit dit, *med tvenne tomma händer.*
Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:o 20.

Mitt första, mest är öfligt
I sin societé
Och anses för behöfligt,
Att glans åt festen ge.
Mitt första kan ock vara
Ett ting, mest gjordt af ler;
Ibland en törstigt skara
Man det med glädje ser.
Mitt andra, flut och luftigt.
Är lätt och skirt, som skyn,
Och flickan helt förnuftigt
Det bär för rosen hyn.
Mitt hela plägar vara
En saknadens symbol,
Och just fördenskull, bara,
Man det på dräkten tål.

Gäta N:o 20.

Jag är så lätt, jag väger ingenting.
Men stor förargelse jag sprider,
Mig tiggarn haft i alla tider,
Men ock den rike uti hvarje ring;
Den som mig fått uti sin ficka
Bör icke något deri sticka,
Emedan jag har fått en glupsk aptit
Och slukar allt hvad helst man lägger dit.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Sept. d. å.

Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS J. & A. RIIS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Folkungarne och Wisbys fall Ung- Hanses dotter.

Histor. romant. skådespel af Joh. Jolin.

(Forts. fr. föreg. N:r).

Birger var för svag, att ej uti upprätthållaren af sin thron se den, som äfven fördunklade hans egen ära, och hans själ för liten, att han ej skulle hemligt hata en välgörare; hans bröder voro för skarpsynte, att ej uti *Torkel Knutsson* finna thronens och fridens förmur, och de andeliga för högt förolämpade, för att ej andas en evig hämnd.

I sexton år hade *Torkel Knutsson* skyddat *Birgers* thron; i sexton år hade han ledt hans gerningar: och den unge konungen trodde sig ej mer behöfva något stöd åt sin spira, och ynglingen fann sig besvärad af den åldriga vishetens band. Tryggad vid de tredliga försäkringar han nu erhållit af sina bröder, och sårad af det hugskott som träffade hans fåfånga, att anses ännu behöfva förmynderskap. öppnade han sin själ mer och mer för det svarta förtal, och de diktade angifvelser mot Riksföreståndaren, som försålligen fränkastades för honom. Regentens tacksamhet upphörde med behofvet af en rådgifvare, och fostersönens kärlek försvann på samma gång med ungdomens blygare anspråk. Hans bröder iakttog detta tillfälle: hvarst svagheten visar sig, der dröjer och icke länge sveket, att använda sina vapen. Aldrig tyktes furstarnas endrägt och brödrakärlek varit så naturlig, så oföränderlig, som nu, och aldrig hade den villade konungen funnit det

lättare, att styra ett rike, än uti dessa ögonblick af lättrogenhet och förblindelse. Allt böjde sig för hans vilja, allt tydde den bedragnes lof; allenast *Torkel Knutsson* lyftade sin darrande hand, för att slita förvillelsens slöja: den störste man af sitt århundrade, var äfven den dygdigaste. Hvad rörde honom nu gråhårs-mannens lugn och äfventyret af nya mödor, då han kunde gagna konung och fosterland? — Högt varnade han *Birger* för sina bröders svekfulla anstalter, och sökte att hos honom ånyo upplifva minnet af de regeringsläror, som grundade regentens värde på dygd och sjelfständigt kraft.

Så talade fadren för Sveriges gyllne ålder; och hans röst var ljudet af den säng, hvarmed svanen tager afsked af sin lugna vik, innan han går att för sista gången mäta det svallande djupet, der han skall finna sin graf. Svarta moln uppstego redan öfver de vänliga skogarne kring hjeltens tjell. — En ädel medborgare, (häfderna förtiga hans namn), begaf sig, under dessa stormvädrets förberedelser, till den misskändes landtbygd, för att underrätta honom, att det nu lyckats hertigarna bringa konungen den öfvertygelsen, att endast Riksföreståndaren önskade underhålla missämjan emellan bröderna, för att ensam leda styrelsens företag. Den välmenande varnaren besvor honom dertill, att, antingen hos konungen förekomma de olyckliga verknin-garne af en svår misstänka, eller i folkets kärlek, söka ett skydd emot förföljelsen. Men *Torkel Knutsson*s själ var för hög att ens fatta tanken af den djupa nedrighet, att en ännu oskyldig yngling kunde förråda eller uppoffra sin fosterfar och välgörare.

Men redan genljudad den stilla nejden af det skrän och vapengny, under hvilket de trenne bröderna, jemte ett talrikt följe, nalkades målet för sina brottsliga afsigter. Trotsigt, som till en härlig seger, hade de väpnat sig, för att fjättra en försvarslös gubbe, som ägde till allt värn sin makas bedjande händer, och till enda förespråkare, blott äldren och sindygd. Uppväckt af det buller, som trängde till hans öra, skyndade han de ankommande till möte, och då han uti dem igenkände sina fostersöner och de krigare, som, med honom, under samma fanor, trotsat samma dödar, lifvades hans uppsyn ovilkorligen af en vänlig glädje. Med den gamla svenska gästfrihetens uttryck, öppnade han dem sin famn; men de händer, han sträckte emot dem, belades med tunga kedjor.

— — — — —
 Historien säger: *Den gamle Riksföreståndaren fängslades genom öfvervåld, genom brott mot gästfrihetens lagar; man satte honom, med fötterna tillsammansbundna, på en häst, och förde honom, sålunda, under ständigt jagande natt och dag, till Stockholm, der han inkastades i Slottstornet, för att beredas till döden.*

— — — — —
 Någon frälsning var för honom ej att vänta; ej heller hoppades han den. Han kände att hans förföljare äfven skulle blifva hans domare, och att stunden endast var oafgjord, då han skulle räcka sitt hufvud under bilan. Men hans olyckor voro ännu ej jemnstora med hans förtjenster, och en grymhet feltes ännu uti hans öde, innan han kunde sägas hafva tömt lidandets kalk till sista droppan. Han borde först se sitt blod förnedras, innan det skulle flyta under bödels-yxan, och, såsom far, blifva lika beklagansvärd, som han var olycklig medborgare och make, innan han fick taga afsked af lifvet. Under den tid, då framgången krönte hans hjessa med beständigt nya lagrar, hade Waldemar ansett det icke menligt för sin furstliga krona, att dela henne med hans dotter; nu, då nam-

net af den förföljda oskulden utgjorde alla hans titlar, och bojorna voro de enda prydnader, som hvilade på hans hand, upplöste Waldemar sin heligt knutna förening, och en förskjuten dotters jemmerrop, utanför fängelsets slutna portar, voro de första ljud, som väckte fadren ur den sorgeblida dröm, att han åtminstone ensam bar smärtans alla tyngder. Sökom ej, att skildra hans känslor: den som äger ett hjerta af far, barn eller maka, skall vid denna bild, inom sig sjelf, finna den sannaste föreställning af hans olycka; sågom endast efterverlden, att han bar den, som en dygdig man. — Tvenne månader måste han uthärda i denna belägenhet, att vänta döden. — Ändtligen kom denna efterlångtande vän, och vid hans annalkande öfvergick hjeltens sinnesslugg till en ljuf, aning om sällheten i ett bättre lif. Utan rysning fattade han den kalla hand, som nu skulle föra honom utur sina få, sanna vänners åsyn; men äfven en gång förena honom med allt hvad hans hjerta älskat på jorden. Hans utlocknande var solens blodiga nedgång, som bebådade natt och storm; hans öde har gjort honom räknad ibland dygdens martyrer, och hans död blef mer än tillräckligt hämnad af de fasansfulla olyckor, som väpnade sig omkring hans graf.

— — — — —
 Så långt den vältalige skalden — — — — —
 — Vål måtte den tålige korsdragaren Torkel Knutsson i sin dödsstund hafva bedt för kung Birger och hans bröder som hans föresyn, frälsaren för sina förföljare. »Fader, förlåt dem; ty de veta icke, hvad de göra» men skref ock den himmelska fadren denna bön den fromme bedjaren till godo i domarboken — försynen kräfd ut sin hämnd på hans förföljare — och hafva vi nu hört *talaren* med allt hvad språket eger skönt och välljudande förkunna korsdragarens lif och död så skall *folkvisan* i sin enkla, naiva skrud berätta för oss detta sorgespels sista akt — historiens Nemesis, kung Birgers och hans bröders ändalykt:

Drottning Ingeborg hade de bröderna tre,
Den äldste han kung mände blifva,
Men henne af dem deras lif låto de,
Igenom förrädares snara;
Men otro förräder så mången.

De Herrar de ville till Sverige rida,
De voro i lågen så glade;
Fru Ingeborg bad dem hemma bida,
J veten ej af nöd eller skada;
Ty troheten varnar så mången.

Fru Ingeborg ständar uti Helsingborgs port,
Hon bad dem med vänliga ord:
»Mina ädla bröder: J riden ej bort,
»Ty det går mig svärlig emot;
Men trohet förmanar så mången.

Då sade de begge bröder tillika
Och svara: vi det göra kunde,
Men vi länges till vårt fädernesrike,
Så dagar, som timmar och stunder;
Den troheten tryggar så mången.

Vi hafve hos eder så länge nu varit,
Och lefvat i lust med godt nöje,
Hos eder vi mycket godt fått och erfarit,
Vår resa vi inte fördröje;
Men troheten tryggar så mången.

»J töfven och biden i dagarna fem,
»Jag beder, J villen mig lyda!
»Medan jag förtäljer er min starka dröm;
»Mig undrar hvad han mänd' betydde.
Men trohet beskyddar så mången.

»Jag drömde, edra kappor de voro af bly,
»Till tyngden de voro nog dryga,
»Mine ädle bröder voren deruti,
»Er själfvorn till oro och qvida;
Men trohet åtvarnar så mången.

»Och de voro spände omkring eder hals,
»De voro både tunge och trånge,
»Så visst betyder det eder stor falsk;
»Gud löse er af sorg och vände!
Men trohet åtvarnar så mången.

De Herrar lydde inte fru Ingeborgs råd,
De låto sin resa anlända,
De redo till Sverige uppå samma dag,
Trodde dem ingen motgång skulle hända;
Men otro besviker så mången.

Och de redo sig så långt uppå land,
De kommo på den hvita sand,

Der mötte dem Brunke den otrogne man,
Söta ord kunde han väl föra fram,
Men otro besviker så mången.

»J varen välkomne J bröder både!
»Som nu till vår fägnad vill' komma,
»J skolen få dricka Jul med vår nåde,
»Vår ynnest skall blifva Er fromma;
Men otro bedrager så mången.

De Herrar visste inte utaf någon sorg,
De redo till Nyköpings stad,
Och när de kommo sig när intill torg,
Der mötte dem det falska råd.
Men otro besviker så mången.

»J varen välkomne J bröder så käral
»Lägg brynjorna uti vår by,
»Så kunnen J gå med lust och ära,
»På slottet i hofkläder ny.
Men otrohet sviker så mången.

De herrar de gingo på slottet då fram,
Och ställde sig för breda börd,
Men kungen stod upp och han fägnade dem,
Så väl han framförde sin' ord;
Men otro förräder så mången.

»J varen välkomne, mine bröder båda!
»Jag vill Er tillfråga med äran,
»Män' jag icke ensam för landet skall råda,
»Som spiran och kronan mänd bära?
Men otro förräder så mången.

De bröder tillsammans med enighet svara,
De ville de ord intet höra:
»Vår kära broder må han väl vara.
»Men ej ensam i landet regera.
Men otro förräder så mången.

De bröder de voro så glade till mod,
De åto och drucko de stunder,
Och Brunke han gaf dem mång' vänliga ord,
Med list, otro och falska funder,
Men otro bedrager så mången.

»Mine gode Herrar! han till dem sade,
»I hvad tänken J nu vilja göra?
»Viljen J hålla er lustig och glade,
»Att dricka och dansen att röra?
Men otro inbillar så mången.

De dansade ut och de dansade in,
De blefvo helt glade till mode;
Och Brunke han skänkte dem klaraste vin,

Om falskhet de honom ej trodde.
Men otrohet sviker så mången.

De Herrar de stodo på golfvet och qvad:
Sin frihet de mente få njuta,
Men kungen och Brunke de gingo till råd,
Hur de sin list skulle sluta.
Men otro förräder så mången.

»Hertig Waldemar talade till broder sin:
»Vi äkte oss för Brunkes svänker!
»Erik! vi nu dricka alltför mycket vin,
»Ty han kan många skalka-ränker.
Men otro besviker så mången.

»Hertig Erik han slog upp med snöhvitan
hand:
»Vi äro komne uppå tro och lejde,
»Skole vi oss frukta i fädernesland!
»Vi vet ej af krig eller fejde.
Men otrohet faller så mången.

De drucko och dansa' den dag till ända,
Tills mörkret och natten kom på:
Så mände de ljus och bloss upplända,
Som lyste i hvar och en vrå.
Men otro bedrager så mången.

När, såsom det något på natten månd' lida,
Och sömnen han kom dem uppå,
Då ville de Herrar hafva ro och hvila,
På silke och bolstrar de blå.
Men otro besviker så mången.

Men Brunke han följde dem i tornet in,
De trodde i sängkammaren komma,
Och kungen gick med uti skarlakan fin,
De Herrar till slätt ingen fromma.
Men otro bedrager så mången.

De Herrar de trodde, att det var stor gamman,
De visste ej af någon fara,
Förr än de slog' alla de dörrar tillsamman;
Då sägo de sig fångne vara,
Ty otrohet narrar så mången.

Hertig Erik sig värjade såsom en man,
Så våldelig mände han strida;
Till dess han ej stol eller sängstolpe fann,
Han nödgades i tornet se'n blifva;
Men otro förräder så mången.

Kung Birger var färdig af landet, utfara:
»Johan Brunke! J har min gunst och nåd,
»Om J tagen nu mina bröder till vara,

»Me'n jag hör kung Erik Menveds råd.
Men otro bedrager så mången.

De Hertigar blefvo bedröfvad' till mod,
Den tiden han gjordes dem lång;
Så illa på trohet då gick dem emot,
Af köld, och frost och stor hungers tvång.
Men otrohet sviker så mången.

»Vi gifve dig Brunke det guldets så röd,
»Vi äro af hunger så kryste.
»Du gifver oss vatten och det torra bröd,
»Vårt hjerta vill i vårt bröst brista.
Men otrohet dräper så mången.

»Han svarade rätt hastigt det går mig ej an,
»För mig att beklaga er nöd,
»Ty J får nu intet här i Sveriges land,
»Kallt vatten eller det torra bröd,
Men otro hon dödar så mången.

»Vi tro, vår kära broders hustru så god,
»Vi tro den fromma drottning så väl,
»Hon gifver oss halmen att sofva uppå,
»Och låter oss ej svälta ihjäl,
Men otro förderfvar så mången.

Herr Brunke han blef rätt hastig och ond
Han harmades vid dessa orde;
Han tog de nycklar uppå samma stund,
Och kasta' dem i saltan flode,
Men otro vill döda så mången.

Det var en stor ömka att höra uppå,
Det var en stor jemmer och qvida,
När bröder åto hvarandra skuldrorna frå,
Och kött utaf hvarannans sida.
Men otro hon dödar så mången.

Det var ändå en större ömka och harm,
Det var större jemmer och qvida,
Ty bröder lågo döde på hvarannans arm
Och brödevid hvarannans sida.
Men otro hon dödar så mången.

Det stod så uti de månader fem,
Att kungen från Skåne kom hem;
»Hvar äre mine bröder? hvi skänkte J dem
»Hvar måltid icke klara vin?
Men otro hon dörar så mången.

Det svarade då en liten småsven:
»De Herrar ha lidit stor möda,
»Ty Brunke han satte dem i tornet in.
»Jag tror visst, att de äro döda.
Men otro hon dödar så mången.

Kung Birger han in genom vindögat såg,
 Han lät sig det icke förlida;
 Stor ömka var då der som hans bröder låg,
 De lågo döde vid hvarannans sida;
 Ty otro hon dräper så mången.

»Ack hör du nu, Brunke! hvad jag frågar dig
 »Du som dessa dörrar sist läste:
 »Hvar äro de nycklar som du tóg af mig,
 »När jag utaf landet bortreste?
 Men otro bedårar så mången.

Herr Brunke han svarade med falsker fund:
 »De gjorde mig vrede till mode,
 »Att jag tog de nycklar på samma stund,
 »Och kasta dem i saltan flod.
 Men otro bedrager så mången.

Skam få dig derföre, du arga däre!
 Så illa dermed du mig svikit,
 Nu blifver jag för denna gerningen svåre,
 Qvitt nycklarne till Sveriges rike.
 Men otro misshagar så mången.

»Hafver jag förrädt edra bröder båda,
 »Så kan jag ock med sanning bedyra,
 »Att nu får ni ensamma för landet råda,
 »Det sjelfver regera och styra:
 Men otro inbillar så mången.

Men detta förtröt de Hertigars vänner,
 De kunde den sorg inte lida;
 De ville de Hertigars död väl fullhämna,
 För äran begynte de strida.
 Ty otro hon träffar så mången.

Kungen måtte rymma med drottningen sin,
 Och långt bort till främmand' land lända,
 Halsluggen blef Magnus, kungens äldsta son,
 Så skamligt fick hans lif en ända,
 Ty otrohet dödar så mången.

Men Brunke blef lagd på fem stegel och hjul,
 För otrohet måste han falla,
 Han fick då sin lön, som han hade förskyllt,
 Den platsen de Brunkeberg kalla.
 Ty otro allifvar så mången.

När många regenter vill' styra ett rike,
 Då händer det ofta alltså,
 Att de derom sällan sig kunna förlika:
 Ty ingen vill då undergå.
 Ty otro hepröfvar så mången.

Ty den som med otro och falskhetens art
 Vill komma sin nästa i fara,

Tör hända, dess Herre han kan väl rätt snart
 Iuveckla sig sjelfver i snara.
 Ty otro hon faller så mången.

Naturvet. skizzer och notiser.

11.

Är Australien den yngsta eller den äldsta verldsdel?

Redan sedan lång tid tillbaka vet man genom sorgfälligt samlade iakttagelser, att uttrycket: »fast som klippan» endast är ett talesätt. Jordbäfningarne äro bevis derpå. Äfven andra bevis finnes på att äfven klipporna icke äro undantagna från föränderlighetens allmänna lagar.

Beträffande tidrymden som förflyter under dessa förändringar kan man särskilja sådana som ske hastigt, och sådana som genom sin långsamhet undandraga sig vår omedelbara iakttagelse. De förra frambringas genom jordbäfningar och andra våldsamma utbrött af vulkanism, de sistnämnda äro deremot »sekulära» höjningar och sänkningar af jordytan; de ha fått sitt särskilda namn just derföre att deras följder först blifva märkbara efter lång tid, ofta först efter århundraden.

Men, frågar man sannolikt, och med skäl: på hvad sätt kunna de märkas efter så lång tid? Genom hvilka medel kan man varseblifva dem? Huru skola vi erfara om t. ex. Tysklands mellersta del sedan hundra år höjt sig eller sänkt sig, eller om den förblifvit i samma läge? För femtio år sedan voro våra höjdmätningar ännu icke så säkra och noggranna som de nu äro. så att de, jemförda med nutidens, ej kunna visa skillnaden. Ja, om det är fråga om en skillnad af 10 eller 20 fot i en sjös djup. så äro ännu i dag våra mätningssätt icke tillräckligt noggranna för att lemna tillförlitligt mått, och vi finna till och med vid de nyaste höjdmätningarne af en och samma punkt icke sällan betydande olikheter.

Ännu felas oss tillförlitliga mättningsmedel för små nivå-förändringar på afstånd från kusterna. Men med rätta fäster geologen *Nauman* uppmärksamheten på att de noga nivellerade *jernbanlinierna* kunde med tiden blifva ett medel, för att på dem varseblifva nivå-förändringar.

Helt annat är det med kustländerna. Der gifver strandlinien en måttstock. Men om nu en flods vattenlinie i dag ligger högre än för några veckor sedan, så veta vi att detta icke härrör af en strandens höjning, utan af flodvattnets sjunkning. Kan det icke vara samma förhållande med hafvet? Ehuru vi veta, att vattnet, som öfverallt i verldshafvet hänger tillsammans, alltid sträfvat till jemnvigt, och tyngdkraften öfverallt verkar lika från hvarje punkt på jordens axellinea, till hvarje, vinkelrätt ifrån den, belägna punkt på hafsytan, och att derföre en öfverallt fullkomligt orubblig höjd af hafsnivån kan antagas, så kunde likväl alltid en strid mot tyngdkraften, verkade en olikhet i denna nivå. Men så synes det icke vara. Fastmera är verldshafvet i det stora hela detsamma öfverallt. Små olikheter i hafsnivån bero sannolikt af hafsströmmar och derigenom förorsakade uppdämningar. Sålunda tror man sig t. ex. ha funnit Röda hafvets yta något högre än Medelhafvets, samt Mexikanska hafsviken något lägre än hafvet på andra sidan om Panamanäset.

Men ett ännu mera tydligt bevis att de mångfaldigt observerade sekulära sänkningarne och höjningarne af fastlandsmassor icke härröra-från en förändring i hafsnivån, utan äro verkliga höjningar och sänkningar, synes deraf att vid några sammanhängande, långa kuststräckor, förändringar af vattenlinien blott *delvis* kunna märkas. Sålunda höjde sig t. ex. efter en jordbäfning d. 20 Febr. 1835 strandlinien på en stor del af Sydamerikas vestra kust 4 till 5 fot, under det de norra och södra kusterna förblefvo oförändrade. Detta kan naturligtvis icke här-

röra från hafvets sjunkning, ty på en jemförelsevis så ringa utsträckning måste olikheten snart utjemnas. Ännu mera bevisande är den företeelse som skandinaviska halfön framställer. Öns norra ända höjer sig och den södra sjunker, medan den mellanliggande delen bibehåller samma höjd öfver hafvet.

Nyligen har man å Australiens fastland rönt så storartade och tydliga vdermälen af sådane jordytans rörelser, att man deraf trott sig kunna sluta till en vida större ungdom hos denna del af jorden än hos de öfriga.

Härom har förl. är en tysk vid namn Ludvig *Becker* hållit ett intressant föredrag i Melbourne, af hvilket följande må anföras:

Genom flera iakttagelser visar sig, att åtminstone en stor del af Australien höjer sig ganska hastigt. Under de sednaste 12 månaderna har hafsbotten i Hobsonsviken höjt sig icke mindre än 4 tum. Flaggstängens fotställning befann sig ännu för 5 år sedan vid stranden, och blef vid flodtiden ofta öfverspolad af vågorna; nu är den skiljd derifrån genom en bred landsträcka, som redan är yppigt beväxt och hvarpå hus och hyddor stå. Vid Södra Australiens jernbana har *Naumans* ofvannämnda förutsättning redan bekräftats: vägbyggnads-ingenjörernas noggranna mätningar ha uppdagat att den på ett år höjt sig 4 tum. De för sin noggrannhet berömda pejlingskartorna, som 1802 verldsomseglaren *Flinders* upprättade öfver Australiens hela södra kust, visa sig redan otillförlitliga. *Flinders* fann t. ex. i *Lacepede*-viken 10 famnars vatten; nu finner man der blott 7 famnars. Botten måste således på 56 år hafva höjt sig hela 18 fot, hvilket noggrannt öfverensstämmer med de ofvannämnda 4 tummen på hvart år, och tillika visar höjningens stora regelbundenhet. I följd af höjningen hafva ock, sedan flere år, de öfversvämningar (sannolikt genom springfloder) upphört, för hvilka Melbourne förut var blottstäldt. Dess hammurar ligga nu 6 fot högre öfver hafsytan än för 20 år sedan.

Genom ytterligare iakttagelser anser sig *Becker* kunna draga den slutsatsen, att hela detta fastland höjer sig.

Stora saltsjöar i det inre, hvars tillflöden äro mindre än afdunstningen, försvinna småningom; på andra ställen finner man oöfverskådliga, af höga bergskedjor omgifna sträckor, som tydligen fordom varit hafsbotten, emedan de äro betäckta med saltkristaller och med ännu ganska väl bibehållna qvarlëfvor af sjödjur, af samma släkten som ännu lefva i Söderhafvet. De äro utan tvifvel från hvarandra afskiljda fördjupningar i den fordnä hafsbotten, från hvilka hafsvattnet vid höjningen rann undan eller bortdunstade.

Till dessa iakttagelser, som utan tvifvel förtjena naturforskarens hela uppmärksamhet, kommer vidare att i Australien nästan alla yngre eller lagrade bergformationer saknas.

Sålunda förena sig en mängd företeelser, som göra troligt att det Australiska fastlandet, hela 3,000 svenska kvadratmil i vidd, först i nyare tid — hvad man i jordklotets historia kallar ny — har långsamt höjt sig ur oceanen. Tusentals ur dess djup uppskjutande öar blefvo småningom mer och mer omfångsrika, till dess de slutligen förenades till en enda, och medtogo i sina mellanrum och dalar stora insjöar af salt vatten.

Mennisko-, djur- och växtverlden tyckas öfverensstämma med denna Australiens ynglingålder, ty den står i viss mån på en yngre utvecklingspunkt än de andra verldsdelarnes.

En ryktbar resande, baron *von Hügel*, som nära 6 år kringfarit jordklotet, hufvudsakligen för att studera människosläktets kulturttillstånd, yttrade sig härom vid ett naturforskaremöte i Prag år 1837 på följande sätt:

„Att framställa en bild af Nya Hollands olyckliga ursprungsinwånare, innebär för människovännen någonting bedröfligt. Af naturen har väl intet djur blifvit mera vanlottadt än dessa stackars vildar. Deras kroppar äro fula och oformliga, deras anletsdrag vedervändiga; ansigtsuttrycket är hemskt, det är ett mellanting emellan fånens och

fyllhundens. När man betraktar deras ögon — så finner man sin egen blick halka derifrån liksom från en mur; ingenting visar sig i ögats inre, ingen fråga, ingen nyfikenhet, ingen förvåning, ingen tanke: ingenting själfullt rör sig derinno — med ett ord — det är själlöst. Deras ögon bedraga icke — det är beklagligen en trogen spegel af deras inre. Liksom hos ett djur har Ny-holländarens själ ingen högre lyftning; blott med det fysiska lifvet är han sysselsatt, blott med det som kroppen behöfver. Om naturen å ena sidan hänvisat dessa sina stufubarn blott till kroppens själlösa förnöjelser, så har den å andra sidan icke gjort det möjligt för dem att tillfredsställa sina önskingar; de finna knappast sitt uppehälle, ja, de hafva ej ens den instinkten, som många djur, att samla förråder åt sig. Och huru nödvändigt vore icke detta just här; ty Nya Holland frambringar ursprungligen ingen ätbar frukt, ingen planta som duger att begagna som s. k. grönsaker, intet ätbart frö, ingen ätbar rotväxt, som kunnat odlas: intet fyrfota djur som kunnat begagnas till husdjur, intet djur som gifver mjölk, intet som hastigt förökar sig, inga hönsfoglar. Vackra och underbara växter, underliga djurformer — men intet som tyckes beräknadt för människans behof. Liksom en herrlig trädgård, utbreder sig landet oöfverskådligt för den förvånande främlingens öga: skog och äng äro yppiga och ej vidrörda af menniskor eller djur: ingen gängstig slingrar sig öfver ängarnes blomstermatta, intet spår af vildbråd kan blicken märka. Det är som om Nya Holland blott voro skapadt för växtriket. Dettas former äro sköna, men af menniskor och djur har naturen der lemnat blott missfoster.

Alldeles motsatsen af *L. Beckers* uppfattning uttalas af Hr *Ferdinand Hochstetter*, i en af de nyaste berättelserna om Novaraexpeditionen; hvarest han i egenskap af vetenskapsman deltagit. Han kallar Australien *den äldsta verldsdelen*. Lätom oss i korthet höra hans skäl.

Först bevisar Hochstetter genom förstenade kvarlevor, som Novaraexpeditionen erhöi i Sidney, och genom de som nyligen beskrifvits af den berömda engelske paleontologen *Owen*, att det i urtiden icke felats det Australiska fastlandet jättestora växtätande djur af tjockhudigarnes släkte (hvar till elefanter höra), ej heller köttätande; ehuru, som bekant är, känguru nu är Australiens största däggdjur. Detta pungdjur, nu förnämsta representanten af däggdjursklassen, fanns der fordom i jättestorlek, och Hochstetter begagnar denna omständighet som ett bevis för Australiens höga ålder, emedan det äldsta förstenade däggdjur — i juraformationen vid Stonesfield i England — är ett pungdjur.

Ett hufvudsakligt åldersbevis grundar han likväl på Australiens geognostiska beskaffenhet. Han säger, att man der utom några få helt unga (tertiära) bergsformationer, blott finner *olagrade* (granitiska) urberg, hvilka i Europa och i de öfriga verldsdelarne öfverallt ligga under de lagrade. Då nu dessa sednare (Granwacka, stenkolsformationer o. s. v. ända till kritformationen) alldeles fattas i Australien, så drager Hochstetter deraf den slutsatsen, att redan sedan denna äldsta olagrade formations bildande (som man anser vara jordens första stelnade skorpa), måste Australien legat öfver hafsytan; ty i annat fall, om det först sednare hade höjt sig derur, så skulle der, liksom annorstädes under hafsytan, de förnämnda lagrade formationerna (alla eller blott en eller annan) hafva lagrat sig derpå. Slutligen anmärker Hochstetter att äfven Australiens nuvarande växter mera erinra om Europas flötsformationers förgångna växtformer, än om någon annan växtvärld i en sednare tid.

Åt framtida forskningar är det således ännu förbehållet att visa om den ena eller andra af de nu omnämnda uppfattningarne äro riktiga. De iakttagelser, som hittills framställts, tala blott till den slutföljden att Australien icke tycks vara *samtidigt* med jordens

öfriga fastländer, utan antingen yngre eller äldre.

Anekdoter.

En nordtysk blef en gång på ett värdshus i Wien kallad »Ers Nåd» af uppässaren — Nordtysken såde helt blygsamt att han icke var af adel och således icke kunde göra anspråk på att heta »ers nåd» — Det skall nådig herrn icke fästa sig vid — svarade uppässaren — här kalla vi hvarje utsling »ers nåd».

I New York kunde en person så väl härma tuppens galande att solen till och med lät narra sig af honom att gå ett par timmar tidigare upp än vanligt.

Epigrammer.

21. Arbets-regel.

Låt hvarje dag med fyllda värf få slutas,
Och frukta uppskof i ditt göromål:
Det händer ofta så med det som tål uppskjutas,
Att det uppskjutes längre än det-tål.
Grafström.

Prisuppgifter.

Charad. No 21.

Tvätterskan och apothekaren vet
Aldrabäst mitt förstas duglighet.
Af mitt andra många skiljda slag
Ses på våra salutorg hvar dag.
På en högtidskväll det älskas plär
Aldranäst om det mitt heta är.

Gåta Nr 21.

Jag är en stäckars slaf,
Som ingen ro vet af,
Jag är ett litet ting,
Som löper rundtomkring
Från ärets början till dess slut.
Men ack! så snart jag lupit ut.
Jag länge ej i ro får blifva:
Att till nytt arbete mig drifva
En liten man utaf metall
Då *nolens volens* komma skall.
Hvem skall jag om förlossning bedja?
Mitt fångsel ligger sjelft i kedja.

Pris: En vacker gravyr.

Löshningar emottages till d. 15 Sept. d. å.
Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Beskrifning öfver pesten i Florens.

Ur Inledningen till Boccaccios Decameron.

Redan hade åren från Guds sons välsignade förkroppsligande framskridit till talet ett tusen trehundra fyratioåtta, då till den härliga staden Florens, skönast utöfver alla italienska, ankom den dödande pesten, hvilken, genom himlakropparnes inverkan eller för våra oräddträdiga gerningars skull af Guds rättvisa vrede till vår förbättring utsänd öfver de dödliga, några år förut börjat i de östliga länderna och, sedan hon beröfvat dem ett oräkneligt antal människor, utan att stadna, utbredd sig från ett ställe till ett annat samt jämmerligen utvidgat sig till Occidenten. Emot densamma förmodade hvarken menskligt förstånd och försigtighetsmått, i det staden renades från mycken osnyggighet genom dertill förordnade embetsmän, inträde förvägrades hvarje sjuk, och många råd gäfvos för helsans bevarande, icke heller ödmjuka böner, ej en, utan många gånger både i ordnade processioner och på annat sätt hemburna Gud af fromma människor: i thy att hon i början af våren förutnämnde år begynte visa sina olyckliga verkningar på ett underbart sätt, och ej såsom i Orienten, hvaräst, när blodet flöt någon ur näsan, det var ett uppenbart tecken till oöndviktig död. Här åter uppkommo i dess början lika hos män och kvinnor antingen i sätet eller armhålorna ett slags svulster, af hvilka några blefvo stora som ett vanligt äpple, andra som ett ägg, somliga större, andra mindre, och hvilka folket kallade pestbölder. Från de båda nämnda kroppsdelarne började

denna dödande pestböld inom kort utsprida sig till alla de öfriga utan åtskillnad. Men sedan begynte denna sjukdoms beskaffenhet att förändras, så att hos många uppkommo svarta och brunaktiga fläckar på armar, länder och öfriga kroppsdelar, hos somliga stora och spridda, hos andra mindre, men tätt till hvarandra. Och liksom bölden förut var ett det säkraste tecken till kommande död, så blefvo äfven dessa hos hvem de visade sig. Botandet af denna sjukdom tycktes hvarken läkares råd eller något läkemedels kraft verka eller ens befordra. Tvertemot, antingen nu det ondas art ej tillät det, eller att de läkandes okunnighet (hvilkas antal, utom de vetenskapliges, så af kvinnor som män, hvilka ej någonsin åtnjutit undervisning i läkekonsten, blifvit högligen stort) ej förmådde utforska, hvaraf den uppstod, och följaktligen ej heller vidtaga behöriga åtgärder; nog af, allenast få tillfrisknade, hvaremot nästan alla dogo inom tredje dagen från de ofvan nämnde tecknens uppträdande, somliga tidigare, andra senare, och de flesta utan någon feber eller andra tillstötter. Denna pest vann så mycket större kraft, emedan hon genom att från de i henne insjuknade meddela sig öfvergick på de friska, liksom elden gör med torra eller feta ämnen, när de närmas den för mycket. Och det onda gick ända så långt, att ej blott talande och umgänge med de sjuka meddelade de friska sjukdomen eller orsaken till den gemensamma döden, utan att till och med vidrörandet af kläder eller hvad annat som helst, hvilket en sjuk förut rört eller begagnat, syntes öfverflytta denna sjukdom på den vidrörande. Underbart att höra

är hvad jag nu vill förtälja; och om ej många och äfven jag sjelf med egna ögon sett det, skulle jag knappt våga tro eller nedskrifva det, om jag än hade hört det af trovärdiga personer. Jag vill nämligen säga, att den omtalade pestens egenskap att öfvergå från den ene till den andre var af så stor våldsamhet, att den ej blott smittade menniskor inbördes, men många gånger synbarligen gjorde, hvad som är mer, i det nämligen ett ting, som tillhörde en pestsjuk eller tillhört en i denna sjukdom afliden, vidrördt af något slags djur utom menniskoslägtet, ej blott smittade, utan inom ganska kort tid dödade detta. Häraf hade jag med egna ögon (såsom nyss förut är sagdt) bland andra gånger en dag följande erfarenhet. Några trasor efter en fattig, i denna sjukdom död man hade blifvit utkastade på gatan; då kommo dit två svin, hvilka efter dessa djurs vana först med trynet bökade i och sedan med tänderna slet och skakade dem, men en liten stund efteråt efter några ryckningar, som om de fått förgift, föllo döda ned på de illa tilltygade lumporna. Af dylika och nog många andra liknande eller ännu förskräckligare händelser uppkommo mångfaldiga farhøgor och inbillningar hos dem, som stadnat i lifvet. Nästan alla sträfvade till samma grymma mål, att nämligen undvika och undfly de sjuka och deras tillhörigheter, och trodde sig genom denna åtgärd bereda sin egen räddning. Det fanns sömliga, som mente, att måttligt lefnadssätt och afhållande från allt öfverflöd ägde mycken kraft att göra olyckan motstånd; därför bildade de ett sällskap och lefde afskiljde från alla andra. De samlade och inneslöt sig i hus, der ingen sjuk fanns; och lefvande på bästa sätt, i det de med stor måttlighet njöto den läckraste mat och de bästa viner samt undveko all slags utsväfning. Läto de ej någon tala med sig och ville ej utifrån veta något om de döda och sjuka, utan förlustade sig med musik och öfriga nöjen, de kunde hafva. Andra, af alldeles motsatt mening, försäkrade, att dricka bra, vara glad, gå kring med sång och skämt, så mycket som möjligt tillfreds-

ställa lusten i allt samt le och gyckla med det, som hände, vore den bästa läkedom mot en så stor olycka. Och hvad de sagt, satte de i verket efter förmåga, i det de dag och natt gingo från det ena huset till det andra, drickande utan gräns och måtta, samt gjorde detta än mer i andra hus, blott de der funno det, som lände dem till behag och nöje. Detta kunde de helt lätt, alldenstund hvar och en, som om han ej längre skulle lefva, hade gifvit sig och sin egendom förlorad, hvarigenom de flesta hus blifvit gemensamma, och främlingen. blott han händelsevis beträdt ett sådant, nyttjade det, som dess verkliga ägare skulle gjort. Men med allt detta djuriska lefverne flydde de dock så vidt möjligt desjuka. Och under vår stads så stora bedröflighet och elände hade så gudomliga som menskliga lagars vördade kraft liksom helt och hållet förfallit och upplösts; ty deras tjenare och utfölvare voro liksom det öfriga folket döda eller sjuka, eller ock hade de fått behålla så få af sina tjenare, att de ej kunde förrätta något af sina ämbetsgöromål, för hvilken orsaks skull det stod hvar och en fritt att göra hvad helst han behagade.

Många andra höllo en medelvägmellan de båda ofvanbeskrifna lefnadssätten, i det de ej så mycket som de förra inskränkte sig i mat, ej heller utsväfvade som de senare i dryck och annan liderlighet, utan brukade dessa ting till nöjes samt gingo omkring, i stället för att innesluta sig, bärande i händerna blommor, välluktande örter eller olika slags kryddor, hvilka de höllo tätt under näsan, emedan de ansågo detta särdeles verksamt till hjernans stärkande; ty hela luften tycktes af stanken från liken och sjukdomen och läkemedel anstucken och illaluktande. Några flyste en grymmare mening, emedan de händelsevis voro mera tryggade, att nämligen intet annat botemedel mot de pestsjuka voro bättre eller så godt, som att fly för dem. Af detta skäl öfvergäfvos många både män och kvinnor, utan att sköta om något annat än sig sjelfva, sin egen stad, sina hus, sina boningar, sina släktingar och sin förmögenhet och uppsökte andras

eller (fast minst) egna landtgods. liksom om Guds vrede, som ville straffa menniskornas brottslighet genom denna pest, ej skulle hunnit dit, der de vistades, utan blott haft för afsigt att tillintetgöra dem, som befunno sig inom murarne af deras stad, eller som om de menat, att ingen borde blifva kvar i densamma, emedan dess sista stund vore kommen.

Oaktadt nu ej alla af dessa olika tänkande dogo, undkommo likväl ej alla; tvertom insjuknade många anhängare af dessa meningar och försmäktade nästan alldeles öfvergifna, såsom de sjelfva, medan de voro friska, gifvit efterdöme åt dem, som nu voro det. Jag vill ej omnämna, att den ene medborgaren undvek den andre, att nästan ingen granne vårdade sig om den andre, och släktlingar sällan eller aldrig besökte hvarandra; men med så stor förskräckelse hade detta elände fyllt mäns och kvinnors bröst, att en broder öfvergef den andre, farbrödren sin brorson, system sin bror, och ofta hustrun sin man; ja, hvad som är än gräsligare och knappast troligt, fäder och mödrar undveko att besöka och sköta sina barn, som om de ej varit deras. För hvilken orsaks skull för dem som insjuknade (och deras antal, både af män och kvinnor var oräkneligt), ingen annan hjälp återstod, än antingen deras få vänners barmhertighet eller tjenareshet, hvilka betjenade dem, lockade af de stora, ja omätliga lönerne. Likväl var dessas antal med allt detta ej särdeles stort, och de, som funnos, voro män och kvinnor af ringa förstånd och merändels ej vanda vid sådan tjänst; de tycktes knappt tjena för annat än att framrätta åt de sjuka hvad de begärt, eller se på, när de dogo. Men det oaktadt lände dem ofta deras vinst i denna slags tjänst till förderf. Derigenom att de sjuka voro öfvergifna af grannar, släkt och vänner, och man led brist på tjenareshet, uppkom ett bruk, som aldrig förr afhörts, att nämligen ingen dame, hur höfvisk, skön och ädel hon än var, vid sjukdomsfall skydde att låta sig betjenas af en man, vare sig ung eller gammal, och att för honom utan att skämmas blotta hvilken

kroppsdelen som helst, liksom hon skulle gjort för en qvinna, endast hennes sjukdoms behof erfordrade det; hvilken omständighet måhända hos dem, som tillfrisknade, var orsaken till bristande ärbarhet under den tid, som sedan kom. Utom dess följde döden hos många, hvilka förmodligen skulle undslupit, om de blifvit hulpna. Således var dels genom bristen på den behöfliga tjenstehjelpen, hvilken de sjuka ej kunde erhålla, dels genom pestens styrka mängden af dem, som dogo dag och natt i staden, så stor, att det var en fasa att höra det omtalas, än mer att se det. Här af uppstodo nödvändigtvis bland dem, som blefvo i lifvet, vanor och bruk, rakt motsatta medborgarnes ursprungliga.

Så var det sed (som vi alla ännu idag se iakttagas), att en aflidenes kvinnliga släktlingar och grannkvinnor samlades i hans hus och der klagade med dem, som närmast tillhörde honom. Å andra sidan sammankommo utanför huset jemte den dödes manliga släktlingar hans grannar och en mängd andra medborgare, äfvensom presterskapet alltefter den aflidenes rang kom dit, hvar på han bortbars på sina likars skuldror med begrafningsståt af vaxljus och sång till den kyrka, som han före sin död utsett till hvilostad.

Dessa plägseder upphörde dock antingen alldeles eller i det mesta, sedan pestens häftighet började stiga, och andra nya kommo i deras ställe. Ty ej allenast dogo de flesta utan att omgifvas af en hop kvinnor, utan det fanns äfven många, som utan något enda vittne gingo ur lifvet, och högst få voro de, åt hvilka förunnades släktlingars ömma klagan och bittra tårar. Tvert emot brukades i dess ställe mestadels skratt, infall och glada sällskapsfester, hvilken sed damerna, med åsidosättande till största delen af det kvinnliga medlidandet, för sin egen räddning från pesten ypperligt lärt. Ganska sällsynta voro de, hvilkas lik beledsagades till kyrkan af mer än tio eller tolf stycken af deras grannar. Dertill bars bårn ej af aktade medborgare bland deras vänner, utan af ett slags dödgärfvare, som samlat sig af det lägre

folket och brukade kallas pestdrängar, samt för penningar förrättade dylika tjänster. Dessa förde bären med skyndsamma steg ej till den kyrka, den döde själf före sitt aflidande utsett, utan merändels till den närmaste, åtföljda af fyra eller sex andliga med några ljus och rätt ofta till och med utan sådana, hvar på presterna med tillhjälp af de sagde likbärarne utan någon lång förrättning eller ceremoni nedsatte liket i den första lediga graf, som fanns. Det lägre folkets och måhända till stor del äfven medelklassens tillstånd var uppfyllt af än större elände. Ty då dessa af hopp eller fattigdom mest höllo sig kvar i sina boningar och bland sina grannar, insjuknade de till tusentals hvar dag; och som de af ingen betjenades eller vederqvicktes, dogo de allesammans nästan utan räddning. Ganska många var det, som slutade sitt lif på offentlig gata dag och natt, och många, fastän de dogo i husen, gjorde först genom stanken från sina förruttnade lik för sina grannar kunnigt, att de aflidit; allt var uppfyllt af dessa och andra, som dogo öfverallt. De flesta grannar iakttogo samma plägsed, härtill förmådda ej mindre af fruktan, att de, dödas förruttnelse skulle skada dem själfva, än af den ömhet, de lyst för de aflidne. De drogo nämligen ur deras hus antingen ensamma eller med hjälp af bärare, när de kunde få sådana, de redan dödas kroppar och lade dem framför portarne, hvarigenom, särdeles om morgonen, den som gått omkring, skulle kunnat se otaliga lik. Derpå hemtades bärar, och de funnos, som i brist af sådana lade kropparne på blott ett bräde. Ej blott en gång, utan ofta hände, att en enda bär förde två eller tre lik tillsammans; ja, man skulle äfven kunnat räkna ganska många gånger, då man och hustru, två eller tre bröder, far och son eller så bortburos på samma bär. Och otaliga gånger skedde, att, när två präster med ett kors gingo framför någons lik, tre eller fyra bärar, förda af bärare, slöto sig efter denna, och presterna, som trodde sig hafva blott en död att begräfva, fingo sju, åtta och mången gång flera. De döda hedrades

fördenskull ej heller med klagan, ljus och likfölje; tvertom hade det kommit så långt, att man ej bekymrade sig om människornas död mer, än man nu skulle fråga efter getters. Deraf insåg man ganska tydligt, att olyckans storlek gjort äfven de enfaldige kloke och obekymrade om det, som sakersnas vanliga lopp, små och spridda olyckor, ej kunnat lära ens de vise att med tålmod fördraga. Då för den stora mängd af kroppar, hvilken, somisagdt är, sammanfördes till alla kyrkor hvar dag och nästan hvar timma, den invigda jorden ej räckte till för begrafning, isynnerhet om man velat efter gamla seden gifva hvardera sin egen plats, gjorde man i stället för kyrkogårdarne, emedan de voro alldeles fyllda, mycket stora gropar, i hvilka de ankommande liken lades till hundradels. Här uppstaplades de som köpmansvaror i skepp, hvarf för hvarf, och beträctes med litet jord, ända tills man kom till gravens kant.

För att imedlertid ej noggrannt beskrifva hvarje enskildhet af de olyckor, som träffade vår stad, vill jag nämna, att, medan ett så fiendtligt öde herrskade inom dönsamma, bespades ej fördenskull mindre det kringliggande landet från något af eländet. Ty der (utan att tala om köpingarne, hvilka i sin litenhet dock fullkomligt liknade staden) i de strödda villorna och kring bygden dogo de arma jordbrukarne och deras familjer utan något biträde af läkare eller hjälp af tjenare på vägar och fält och i husen utan åtskillnad natt och dag, ej som människor, utan nästan som öskäligen djur. Här af blefvo äfven de, liksom stadsborgrarne, liderliga i seder och bekymrade sig om intet hvad de ägdé eller borde förrätta. Tvertom, liksom vore de beredda på döden den dag, till hvilken de sågo sig vara komna, ansträngde de alla hela sitt förstånd ej att sköta om de kommande frukterna af husdjur, jord och förra mödor, utan att förlära det, som för närvarande fanns. Derföre hände, att nötkreatur, åsnor, får, getter, svin, höns, ja till och med hundar, hvilka dock äro människan mest trogna, förjagade från sina hus, gingo, som

de helst behagade, kring fälten, der den öfvergifna säden ännu qvarstod utan att vara, jag vill ej säga bergad, men ens afskuren. Och många, af dem, liksom de haft förnuft, återvände, efter att om dagen hafva väl betat och sökt sig föda, om natten utan att drifvas af någon herde mätta-de till sina boningar.

Hvad kan väl sägas starkare, för att nu lemna ländsbygden och återvända till staden, än att så stor var himlens och måhända till en del äfven människornas grymhet, att från Mars till derpå följande Juli dels genom pestsjukdomens häftighet, dels derigenom, att många sjuka, illa betjenades eller öfvergäfvos i sin nöd af förskräckta friska, mer än hundratusen menkliga varelser förvisso tros hafva ryckts ur lifvet inom staden Florens' murar, då man måhända före denna förhärjande händelse ej så högt skulle värderat hela antalet af innevånare. O, huru många stora palatser, huru många sköna hus och förnämna boningar, förut uppfyllda af tjänarskaror, af höga herrar och damer, stodo ej nu tomma på allt, ända till den ringaste dräng! O, huru många minnesvärda släkter, huru många stora arfdelar och beryktade rikedomar sågo sig ej nu lemnade utan uppehållare, utan arftagare! Huru många kraftfulla män, huru många sköna qvinnor, huru många behaglige ynglingar, hvilka, att ej nämna andra, sjelfva Galenus, Yppocrates eller Esculapius skulle ansett helt friska, spisade ej om morgonen med sina släktingar, umgängesvänner och vänner, hvilka sedan, när samma afton kom, åto qvällsvard i andra världen med sina förfäder!

Humoristiskt Allehanda.

12.

Sjökavalleri.

Medan Napoleon år 1805 inrättade sitt läger i Boulogne, erhöill han en mängd projekter, hvilka alla hade till ändamål att säkrare och lättare äv-

gabrunga landstigningen i England. I ett af dessa föreslogs att öfverkläda det yttre af skeppen med madrasser af ull eller vadd, för att göra kanonkullorna oskadliga, i ett annat talades om inrättandet af ett slags stora glas-klockor, under hvilka en eller flera soldater fullkomligt skyddade kunde passera kanalen. Alla dessa projekt-makare belägrade ordentligt högqvarterets alla ingångar, ty Napoleon beviljade inga privataudienser mera, så vida de ej voro särdeles viktiga. Ibland alla dessa lycksökare intog dock en viss herr Quatremère-Disjoulval ett utmärkt rum. Denne man som länge varit sekreterare vid vetenskaps-akademien i Paris, trodde sig nemligen ha uttänkt ett sätt hvarigenom en del af franska arméen skulle kunna komma öfver till England, utan att behöfva frukta stormar eller anfall. Uppfinnaren af detta makalösa projekt hade redan blifvit afvisad af de förnämste bland armécheferne, men det oaktadt höll han sig icke för slagen. Medan Napoleons nu var i Boulogne erinrade herr Quatremère-Disjoulval sig general Davoust, hos hvilken han ännu icke varit och som aldrig sett honom. Han uppsökte honom derföre och öfverlemnade åt honom sin supplik i samma ögonblick som marskalken inspekterat sin division.

Quatremère-Disjoulval sade åt honom som åt alla generaler, dem han förut talat med, om saken:

Herr marskalk, jättestora idéer kunna endast uppfattas af personer sådana som ni, derföre har jag i främsta rummet uppsökt ers excellens!

Följande dagen frågade Davoust sin generalstab:

— Hvem var den mannen som i går lemnade mig en supplik?

— En viss herr Quatremère-Disjoulval, en lärd — blef svaret.

— Det står ganska bra saker i hans supplik, fortfor generalen. Gif honom derföre då han kommer i mitt tält detta rekommendationsbref till kejsaren, som ganska säkert skall gilla hans förslag.

Några dagar derefter fann Napoleon en eftermiddag då han återvände till

sitt tält vid dess ingång samme herr Quatremère, hvilken der väntade honom och ödmjukt räckte honom marskalkens bref. Kejsaren kastade en blick deri och sade välvilligt till supplikanten:

— Men min herre, det här är icke allt, enligt hvad som står i brefvet har ni äfven någonting annat att visa mig.

— Det är sannt, jättestora idéer kunna endast uppfattas af personer sådana som ert majestät, derföre tager jag mig den friheten att i främsta rummet vända mig till er!

Napoleon gjorde en lätt rörelse på hufvudet och mottog af herr Quatremère en tjock, på alla möjliga sätt utsirad papperslunta.

— Det här i föreslagna medlet, fortfarande supplikanten, är det enda hvarigenom ert Majestäts tappra armé utan fara kan komma öfver till England. Sättet är icke vanligt, men i hög grad ekonomiskt! Jag vågar bedja ert Majestät att med uppmärksamhet genomläsa hela förslaget, hvilket, om det användes, kommer att gifva naturalhistorien en alldeles ny impuls.

Napoleon kastade en misstrogen blick på Quatremère, man hade redan lemnat honom så många projekter! Men snart återtog hans ansigte sitt vanliga lugn och stigande ett par steg tillbaka sade han:

— Det är bra, min herre, jag vill med uppmärksamhet genomläsa ert förslag. Och görande en lätt rörelse med handen afskedade han supplikanten.

Sedan kejsaren om aftonen genomläst sin vidlyftiga korrespondans och undertecknat sina dagliga arbeten, satte han sig framför kaminen och läste till sin stora förundran följande:

»Ändtligen är ögonblicket inne då man kan eröfra vattnets trolösa element och göra dess inneboare den stora franska armén underdåniga! Om oxen arbetar för människan, hunden jagar för, henne, hästen bär henne i slagningen, om med ett ord, människan förstått att göra jordens alla djur till sina slafvar; vet jag ej hvarföre hon ej också skulle kunna utöfva samma makt öfver fiskarne och isynnerhet

marsvinen, bättre kände under namn af delphiner.

— Hå, hå — sade kejsaren och flyttade vaxljuset litet närmare intill sig — här ha vi någonting nytt!... Hvad fan kan han vilja med sina delphiner!

Och efter att långsamt ha tagit sig en pris snus fortfor han att läsa.

»Detta fiskslag har redan de gamle talat om o. s. v.

Men för att icke vidare trötta ut våra läsare med citerandet af herr Quatremères egna ord, vilja vi endast i korthet säga att författaren i sitt tätskrifna, trettio sidor stora manuskript tagit alla tidens och alla folkslags naturalhistorier till hjälp, för att bevisa djurens intelligens. Han slutade dermed att fisken icke var dummare än kamelen, hästen, elefanten ja till och med kanariefågeln. — »Dessa kunna tämjas skref han — hvarföre skulle då icke fiskarne äfven kunna det? Derefter talade han om de atheniensiske mynten, hvilka framställde Pyreus, med en delphin bärande en man på sin rygg. Slutligen föreslog han helt allvarsamt att låta dressera ett visst antal delphiner, på så sätt att de kunde bära en tiraljör eller annan soldat på sin rygg. »Ingenting är lättare skref han: under det att armén är cantonerad vid hafstranden kunna flottans matrosor vara behjelplice att fånga delphinerne, hvilka sedan inspärras i bassiner der de af skicklige lärare dresseras.» — På detta sätt — tillade den förtjuste uppfinnaren kan Frankrike snart disponera öfver ett praktigt sjökavallari som kan gå öfver till England.

Detta var icke allt. Han beskref äfven i särskilta noter hur man borde bära sig åt för att få djuret att lyda sin ryttare, samt huru det borde sadlas. Det poetiska namnet delphin rådde han att det borde få behålla. Han förutsatte till och med det fallet då djuret på vågen, d. v. s. midt på hafvet, kunde möta några gamla vänner, med hvilka det kände behof af att förnya bekantskap, i ett dylikt fall menade han återstod det ingenting annat än att både ryttare och djur dykte ned i vattnet.

Detta var i utdrag innehållet af den supplik som Napoleon naturligtvis icke orkade läsa till slut.

Han började dock slutligen att fundera på om icke författaren velat mystificera honom: vid denna tanka kastade han vred bort manuskriptet. I den första uppbrusande vreden fattade han till, och med tag i klocksträngen för att utfärda order om författarens arresterande, men derefter begynte han att skratta, tog upp häftet och utropade medlidlsamt:

— Det är en stackars narr vi vilja ej visa oss lika dåraktiga som han!

Derefter kastade han manuskriptet i elden.

Följande morgon sedan han som vanligt ordnat dagens arbeten, tillsade han amiral Bruiz, marskalk Davoust, jemte några andra högre officerare att dela sin frukost. Medan de sutto vid bordet sade han plötsligen helt hemlighetsfullt till dem:

— Säkert skullen J blifva mycket förvånade, mina herrar, om jag en vacker dag presenterade er en squadron fullkomligt equiperade och disciplinerade tritoner. Hvad hjälper det att gräfv bassiner och gjuta kanoner. Ingen af er, det svar jag på, har någonsin fällit på den idén att inrätta ett regemente delphiner, eller hvad menar ni, Davoust?

Vid dessa ord betraktade alla gästerna hvarandra utan att förstå hvad de skulle tänka om kejsarens ord, men Davoust sänkte hufvudet och bet sig i läppen.

— Jo — fortfor kejsaren skämtande, ett regemente sjökavalleri!

Derefter berättade han leende den sällsamma plan som man dagen förut förevisat honom. Redan vid kejsarens första ord började *Bruiz* att gapskratta, *Seganzin* syntes fundera och *Davoust* visade sig likgiltig.

— Sire — sade slutligen general Faultrier häftigt:

— Ers majestät kan icke tillåta att man dagligen på detta oförskämda sätt besvarar oss! Författaren till denna galna plan borde lemnas åt gensdarmerna och befordras till Paris!

— För att inspärras på Charenton, menar ni icke det general? afbröt Napoleon lifligt — och hvarföre, derföre att en skruf gått lös i hans hufvud? ... åh nej, — fortfor han med en sträng blick på marskalk Davoust — om jag skulle låta spärra in alla dem som besvära mig med sina lujliga förslag och dumma förord, måste jag snart låta bygga till en flygel på Vincennes' slott. — Vid den här saken kan, enligt min tanke, endast ett göras, och det är att bedja författaren mindre befatta sig med våra angelägenheter och bättre sköta sin helsa!

Anekdoter.

En engelsman lofvade en för sina snabba lögner bekant gosse en guiné om han ögonblickligt kunde ljuga någonting för honom. — Huru — utropade gossen, nu bjuder ni mig bara en guiné, och nyss lofvade ni mig två. Engelsmannens tålmod sattes väl på ett svårt prof genom denna stora oförskämdhet, men han gaf dock den lille ljugaren de två guinéerne.

En bonde hade fått i uppdrag af två olika personer att på en auktion ropa in samma sak: Anländ till auktionen skrämde han genast alla till tystnad genom sina höga anbud. Men härmed var han ändå icke nöjd, utan äfven då ingen mera bjöd på saken, stegrade han oupphörligt priset, under det att han helt illparigt betraktade de kringstående. Då någon slutligen gjorde honom uppmärksam på att han skadade sig sjelf, svarade han: — Låt mig hållas, jag vill se hvem som bjuder högst, om Per eller Pål vinner!

Då Kyan en gång var sjuk kommo två jesuiter till honom för att omvända honom. Han frågade dem hvilka de voro? De svarade: *Patres Societatis Jesu*. — Herrarne måste tala tyska sade Kyan — jag förstår icke latin — De sade då att de tillhörde Jesu sällskap — Hvilketdera? frågade generalen — jag vet endast att Jesus i lifvet hade två sällskap; det första var då

han föddes och det bestod af oxar och kor och det andra, då han dog och det bestod af tjuvar och mördare, till hvilketdera höra herrarne? Jesuiterna tego och gingo sin väg.

I New-Yorks tidningar stod nyligen följande annons: Min äkta man, Abraham Nebel, strumpväfware till professionen, har i dessa dagar öfvergifvit mig för att annorstädes bedraga någon fru eller flicka. Jag varnar derföre isynnerhet alla strumpväfvarhustrur och döttrar att akta sig för honom. Det är en liten undersättig karl, med ett sår på näsan, som jag ref honom, då han lemnade mig. Den öfvergifna Justin Nebel.

Vid ett middagsbord slog en tafatt betjent ut en talrik soppa öfver en dams sidenklädnad. — Herre Gud! soppan! utropade damen och sprang upp. — Oroa er icke öfver den, vi ha en hel skål derute! — svarade betjenten.

En förnäm herre gjorde ett ungt vackert fruntimmer mycket slitiga besök. Modren som fruktade världens prat, tog en dag modet till sig och frågade honom rent ut: — Är det för att gifta er eller för någonting annat som ni kommer min herre? — För någonting annat svarade den förnämde herrn i sin förlägenhet.

Ett sällsamt bevis på tankspriddhet berätta amerikanska tidningarne, om en man från Vermont som ville fara till torget. Han lyfte nämligen hästen i vägen och spände sig sjelf framför den, han märkte icke sitt misstag förr än han ville beta.

Ni gjorde väl icke illa er? frågade en dam en ung man som föll utför trappan — Åh nej! tvertom! var svaret.

Nyligen svettades en person så förskräckligt om natten att man den följande morgonen fann honom drunknad i sängen.

Franska ministern för allmänna undervisningen har utlofvat ett pris på 10,000 francs åt den som i en broschyr bäst löser frågan:

Är ofruktksamhet ärftlig.

En af fångarne på Långholmen fick nyligen ett bref med följande utanskrift:

Kunglige svenske fången

Högädle herr N. N.

Stockholm — Långholmen.

En herre var så tankspridd att han om aftonen lade sin rock i sängen och sig sjelf öfver en stol.

Epigrammer.

22. Embetsmannens rikedom.

Jag är rik på året fyra dagar blott,
Nemligen de där då jag qvartaler fått.
Jag är fattig se'n
Alla öfriga trehundrasextien.

Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:r 22.

Ifrån blomma och till blomma svingar
Sig *mitt första* lätt, på fria vingar.
För sin framtid sträfvat det och fäktat,
Redan till ambrosia och nektar,
Får dock sällan njuta sjelf deraf,
Utan sänks i svafvelhaltig graf.
Undvik med sorgfällighet *mitt andra*,
Om du icke vill till läkarn' vandra.
Ondskan och förtalet öfverallt
Ger *mitt hela* till en tidningsspalt.

Gåta N:r 22.

Hvart är vi fyra bröder se,
Den första är en målare,
Som lefver blott i fantasier;
Den andra, åkerbrukare,
Församlar uti ladorne,
Och bjuder oss på lustpartier.
Den tredje, som är krögare
Och äfven trädgårdsmästare,
Oss på nytt vin och frukt ses bjuda.
Den fjerde, som är åkare,
Man knappt för snö ibland kan se,
Hans bjellror gladt dock höras ljuda.

Pris: En vacker gravry.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. 2.
Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Guiscardo och Ghismonda.

Af Boccaccio.

Tancredi, furste af Salerno, skulle varit en mycket mild och godsint herre, om han ej på sin ålderdom fläckt sina händer med tvänne älskandes blod. Han hade under hela sin listid blott en enda dotter och hade varit mycket lyckligare, om han ej ehs haft henne. Hon var så ömt älskad af fadren, som någonsin en dotter kan vara, och för denna ömma kärleks skull ville han, emedan han icke kunde skiljas vid henne, ej bortgifta henne, oaktadt hon med flera år öfverskridit den giftvuxna åldern. Slutligen gaf han henne å en son till hertigen af Capova; men sedan hon en kort tid lefvat med honom, blef hon enka och återvände till sin far. Hon var till gestalt och anlete så fager, som någonsin en kvinna varit, och dertill ung, rask och förståndig, måhända mer än för en dam kan vara erforderligt. När hon nu förlefde tiden hos sin ömme fader som ett förnämligt fruntimmer i mycken prakt och yppighet och tillika såg, att denne för den kärlek, han bar till henne, föga bekymrade sig om att ånyo gifta bort henne, samt ej tyckte det anstå henne att begära detta af honom, tänkte hon vid sig att, om möjligt, förskaffa sig en hurtig älskare. Hon beskådade därför många både adelige män och andre, hvilka plägade ungänge i hennes faders hof, såsom vi se brukas vid hofveh, och betraktade noga månges uppförande och seder; men bland alla behagade henne mest en ung tjenare hos hennes fader, hvars namn var

Guiscardo, en man af ganska ringa börd, men genom dygd och höfviskhet adligare än hvar och en annan; och i honom, som hon såg tidt och ofta, förälskade hon sig i hemlighet på det häftigaste, i det hon alltjemt fick högre aktning för hans uppförande. Ynglingen, som sjelf var ej litet skarpsynt, insåg äfven hennes böjelse och hade så fästet henne i sitt hjerta, att han vändt sina tankar från allt annat utom kärleken till henne. Då de sålunda på detta sätt i hemlighet älskade hvarandra, och den unga damen önskade ingenting högre, än att få råka honom, men dock ej ville förtro någon denna kärlek, uppfann hon en ny list för att antyda honom medlet till ett sådant möte. Hon skref ett bref, hvarf hon underrättade honom om, hvad han hade att göra följande dagen för att träffa henne, och lade detta sedan i ett ihärligt rör, hvilket hon gaf åt Guiscardo, i det hon skämtande sade: »Häraf skall du göra ett blåsrör åt din piga, hvarmed hon kan tända upp eld.» Guiscardo mottog det; och då han gissade, att hon ej utan afsigt torde gifvit honom det med sådana ord, gick han derifrån, begaf sig med röret hem till sig, och, sedan han betraktat det och funnit det klufvet, öppnade han det. När han nu funnit brefvet från henne deri, läst detta och väl förstått, hvad han borde göra, var han den lyckligaste menniska, som någonsin funnits, och började göra allt i ordning för att kunna infinna sig hos henne på sätt, som hon visat honom.

Nära vid furstens palats var en i berget urholkad grotta, gjord lång tid tillföre, dit ett med människokraft i berget hugget lufthål gaf någon dager.

Denna öppning hade dock, emedan hålan var alldeles öfvergifven, tilltäppts upptill genom der uppvuxna törnbuskar och ogräs. Till grottan kunde man komma genom en hemlig trappa, som gick från ett i palatsets jordvåning beläget och af damen bebodt gemak, fastän den var tillstängd med en stark dörr. Så alldeles hade denna trappa fallit ur åtanke, emedan hon ej sedan långliga tider begagnats, att nästan ingen erinrade sig, att den fanns der; men kärleken, för hvars ögon intet är så förborgadt, att det ej blir uppenbart, hade återfört den i den förälskade damens minne. På det nu ingen måtte kunna varsna något härom, hade hon i många dagar haft besvär, innän hon ensam med sina verktyg förmått öppna dörren. Sedan detta skett, hade hon ensamt stigit ned i hålan och fått se lufthålet, genom hvilket Guiscardo, som hon tillskrifvit honom, skulle försöka nedkomma, och hade hon därför tillika angifvit den ungefärliga höjden från detta till botten af hålan. För att nu utföra detta gjorde Guiscardo i hast i ordning ett tåg med några knutar och yglor för att kunna stiga ned på detta och klädde sig i en läderrock, som skulle skydda honom för törnena, samt begaf sig utan att låta någon veta något härom följande natt till lufthålet. Han fastgjorde då väl den ena af tågets ändar vid en trädstam, som vuxit upp nära vid hålets mynning, släppte sig derpå ned i grottan och bidade på damen. Hon låtsade följande dagen vilja sofva, instängde sig, sedan hon bortsändt sina tärnor, ensam i gemaket, öppnade derpå dörren och steg ned i hålan, der hon fann Guiscardo, öfver hvilket möte de ömsesidigt obeskrifligen gladdes. De gingo sedan derifrån tillsammans upp i gemaket och tillbragte en stor del af den dagen i största förnöjelse; och sedan de öfverenskommit om, huru de skulle förståndigt inrätta sin kärlek, på det den måtte förblifva hemlig, återvände Guiscardo till grottan, och hon tillslöt dörren och gick ut till sina tärnor. Guiscardo klättrade sedan följande natt upp på sitt rep och kom ut

genom samma hål, hvarigenom han nedstigit, samt återvände hem. Och sedan han sålunda lärt denna väg, återvände han sedermera under tidens lopp dit flera gånger.

Men ödet, afundsamt på så långa och så stora fröjder, förvände genom en bedröflig händelse de båda älskandes glädje i dyster klagan. Tancredi hade för sed att någon gång komma helt ensam i sin dotters kammare, der stadna hos henne och samtala en stund och sedan gå bort igen. En dag efter middagen, då damen, hvars namn var Ghismonda, med alla sina tärnor var i sin trädgård, kom han dit ned och gick in utan att ses eller höras af någon; och då han ej ville taga henne från hennes nöje samt fann gemakets fönster tillslutna och sängens förhängen nedsläppta, satte han sig i ett hörn vid dess fötter på en pall, lutade hufvudet mot bädden och drog förhänget öfver sig, liksom han med afsigt gömt sig, samt insomnade i denna ställning. Medan han sof sålunda, inträdde Ghismonda, som olyckligtvis den dagen hade låtit Guiscardo komma, efter det hon lemnat sina tärnor i trädgården, helt tyst i gemaket. Sedan hon derpå stängt detta utan att märka, det någon fanns der, öppnade hon dörren för Guiscardo, som väntade henne. När nu de, som de brukade, lagt sig på sängen och skämtade och förlustade sig tillsammans, skedde, att Tancredi vaknade och hörde och såg, hvad Guiscardo och hans dotter förehade. Öfvermåttan vredgad häröfver, ville han i förstone genast strängeligen förebrå dem, men fattade sedan det beslutet, att vara tyst och, om möjligt, fortfarande hålla sig gömd för att kunna mera försigtigt och med mindre skäm för sig utföra det, som redan fallit honom i sinnet. De båda älskande stannade länge tillsammans, såsom deras sed var, utan att blifva Tancredi varse; och, när det tycktes dem vara tid, lemnade de bädden: Guiscardo återvände till hålan, och hon gick bort ur gemaket. Tancredi, fastän gammal, nedhoppade då från ett af fönstren ut i trädgården och återgick, bedröfvad

intill döden, till sitt gemak, utan att hafva setts af någon. På af honom gifven befallning greps Guiscardo, som i sina rörelser hindrades genom sin läderdräkt, vid utgåendet ur lufthålet följande natt kring första sömnens tid af två tjenare och fördes i hemlighet till Tancredi. Då denne fick se honom, sade han, nästan rörd till tårar: »Guiscardo, min välvilja mot dig hade ej förtjent den skymf och skam, du nu tillfogat mig i hvad mig tillhör, såsom jag i dag med mina egna ögon skådat.» Hvertill Guiscardo ej svarade annat än: »Kärleken förmår mycket mer, än både ni och jag.» Tancredi befallde derpå, att han i tysthet skulle bevakas i någon kammare derbredvid, och så skedde.

När nu följande dagen kom, gick Tancredi, efter att inom sig hafva öfvervägt olika och flerehanda förslag, efter måltiden, då Ghismonda ej ännu visste något härom, enligt sin vana till sin dotters gemak. Då lät han kalla henne, inneslöt sig med henne och började under tårar säga: »Ghismonda, eftersom jag trott mig känna din dygd och ärbarhet, skulle det aldrig kunnat falla mig i sinnet, ehuruval det hade blifvit mig sagdt, om jag ej med egna ögon sett det, att du varit i stånd, jag vill ej säga, att verkligen öfverlemlna dig åt en man, som ej var din make, men att ens tänka på något sådant. Att nu likväl så varit, deröfver skall jag i minnet af det skedda alltid under den ringa återstod af mitt lif, som min ålderdom kan förutse mig, förblifva djupt bedröfvad. Gifve Gud, att du, eftersom du skulle förmå dig till så stor vanära, åtminstone valt en man, som anstätt din egen adliga börd! Men nu har du bland så många, som vistas vid mitt hof, utsett Guiscardo, en yngling af allralägsta stånd, uppfostrad i vårt hus nästan af ren barinhertighet från sin spädaste barndom allt intill denna dag, hvarigenom du försatt mig i största själsångest, emedan jag ej vet, hvad utväg jag med dig skall taga. Om Guiscardo, hvilken jag i natt, när han utkom ur hålet, låtit gripa och håller fången, har jag redan fattat mitt beslut; men med

dig, det må Gud veta, har jag ej så. Å ena sidan drager mig den kärlek, jag alltid burit till dig mer, än någon fader till sin dotter, och på den andra min rättvisa, af din stora dårskap alstrade förtrytelse. Den förra vill, att jag skall förlåta dig, och den senare fordrar, att jag mot min natur skall våldsamt förfara mot dig. Men förrän jag fattar mitt ändtliga beslut, åstundar jag höra, hvad du kan säga till detta.» Och efter dessa ord sänkte han sitt anlete och grät så högljudt, som ett hårdt agadt barn.

När Ghismonda hörde sin faders ord och deraf insåg, ej blott att hennes hemliga kärlek vore upptäckt, utan äfven att Guiscardo blifvit tillfångatagen, kände hon en onämnbart smärta och var flera gånger nära att visa den med klagoskri och tårar, som qvinnorna mest göra. Men hennes stolta själ öfvervann denna förnedrande svaghet, och hon behöll med beundransvärd styrka sitt anlete oförändradt, men beslöt inom sig, emedan hon tänkte, det hennes Guiscardo redan vore död, att hellre ej längre stadna i lifvet än bönfalla för sig. Derföre svarade hon, ej som en bedröfvad eller för sitt fel bestraffad, utan som en obekymrad och beslutsam qvinna, med torra ögon och öppet, ej i något drag förvirradt anlete, sin fader sålunda: »Tancredi, jag är ej böjd hvarken för att förneka eller att afbedja något, emedan det ena ej skulle gagna mig, och det andra ej får göra det. Och dessutom ämnar jag för ingen del till min fördel beveka din mildhet eller din kärlek; utan vill, i det jag bekänner sanningen, tillika först och främst med grundade skäl försvara mitt rykte och sedan genom de kraftigaste gerningar ådagalägga min själs upphöjda tänkesätt. Det är sannt, att jag älskat och älskar Guiscardo och skall, så länge jag lefver, hvilket ej lär blifva länge, älska honom och vill, om man älskar efter döden, ej återvända att göra det; men härtill har ej så mycket min svaghet såsom qvinna, som du ringa omsorg att bortgifta mig och hans eget värde förledt mig. Det borde vara dig,

Tancredi, uppenbart, att du, då du själf är af kött och blod, äfven födt en dotter af kött och blod, och ej af sten eller jern: du hade bort och bör erinra dig, fastän du nu är gammal, på hvad sätt och med hvad styrka ungdomens nödvändiga kraf bestormar själen; och, fastän du såsom man tillbragt en del af dina bästa år med att öfva dig i vapen, borde du ej dessmindre känna, hvad sysslolöshet och veklighet förmå öfver de gamle, att ej tala om de unga. Jag är således af kött och blod, såsom född af dig, och så långt ifrån utlevvad, att jag ännu är en ung qvinna, samt genom det ena, som det andra full af sinnlig trånad, som fått en otrolig styrka deraf, att jag genom mitt gittermål redan fått erfara, hvilken vållust det är, att tillfredsställa denna begärelse. Då jag nu ej kunnat motstå dessa begärens anfall, har jag, både som ung och qvinna, beslutit mig för att göra det, hvartill de ville förmå mig, och förälskade mig. Men det är visst, att jag använt alla mina krafter till att förhindra, för så vidt det stöd i min magt, det genom den handling, hvartill naturens synd hänförde mig, hvarken dig eller mig måtte skam tillfogas. Härtill hade den medlidsamma kärleken och ett välvilligt öde utfunnit och visat mig en ganska dold väg, på hvilken jag, utan att någon märkte det, ernådde uppfyllandet af mina önsknin-gar. Allt detta vill jag ej förneka, hvem än må hafva underrättat dig derom, eller hur du fått veta det. Ej af en slump, som många andra göra, har jag tagit Guiscardo, utan har med öfverlagdt råd utvalt honom framför hvarje annan, med betänksam försigtighet infört honom till mig och under-förståndig trohet å bådars vår sida länge njutit mina önsknin-gars fullbordan. Just detta, utom mitt af kärlek våldade felsteg, tyckes du, häri dock mera följande allmänna meningen än san-ningen, med mesta bitterhet förebrå mig, i det du säger, att jag inlåtit mig med en man af lågt stånd; liksom du ej skulle vredgats, om jag härtill valt en ädelig man. Härvid märker du då

ej, att du tadlar ej mitt, utan lyckans fel, som rätt ofta högt uppsätter de ovärdige, men lemnar de mest värdige kvar i ringhet. Men låt oss förbigå detta, och betrakta något litet tingens ursprungliga skick: du skall då se, att vi alla hafva kropp af samma ämne, och att allas våra själar af samma skapare begåfvats med lika krafter, lika förmågor, lika egenskaper. Först dygden åtskiljer oss, som alla föddes och födas likadana: de, som hade eller utöfvade henne i större mått, kallades ädle, och de öfrige förblefvo o-ädle. Och ehuru väl ett motsatt bruk sedermera undångömt denna lag, är han dock ännu ej upphäfvden, ej heller utplånad i naturen eller af goda seder. Derföre bevisar sig den, som utöfvar dygden, uppenbarligen såsom ädelbören, och den, som kallar honom annorlunda, han nedsätter ej den, han så kallar, utan sig själf. Se således omkring dig bland alla dina adelsmän, undersök deras dygd, deras seder och uppförande och betrakta å andra sidan Guiscardos: och vill du då döma utan o-vilja, skall du kalla honom den adeligaste och alla dessa dina adelsmän för tölpar. I afseende på Guiscardos dygd och värde har jag ej förlitat mig på någon annan persons ömdöme, utan på dina ords och mina egna ögons vittnesbörd. Hvem prisade honom så som du för alla de berömliga egenskaper, hvilka hos en tapper man äro lofvärda? Och detta visserligen ej med orätt: ty, hafva ej mina ögon bedragit mig, så gafs honom af dig intet loford, att jag ej sett honom i handling bevisa sig förtjent deraf, och det i otroligt större mått, än dina ord förmådde uttrycka. Men om jag ock häri lidit af något bedrägeri, är det dock du, som bedragit mig. Vill du det oaktadt säga, att jag förenat mig med en man af låg ställning? Du talar då ej sanning. Men vill du måhända säga, att det dock varit med en fattig, då måste man till din blygd erkänna, att du illa förstätt belöna en förträfflig man; men fattigdom betager ingen hans adelighet, utan blott hans egodelar. Många konungar, många höge furstar

hafva tillföre varit fattige, och många af dem, hvilka bruka jorden och vakta boskapen, voro och äro ganska rika. Det sista tvifvelsmålet, du vidrörde, eller hvad du skall göra med mig, det må du alldeles förjaga, om du nu på din sista ålderdom är benägen att göra, hvad du ej som ung plägade, eller att grymt förfara. Bruka hela din grymhet mot mig, som ej är hogad att hos dig på något sätt bönfalla, mot mig, såsom första orsaken till detta fel, om det är ett sådant! Ty jag bedyrar dig, att, om du ej gör mig detsamma, du gjort eller ämnar göra med Guiscardo, skola mina händer verkställa det. Och nu välan, gå att ibland qvinnor utgjuta tårar och döda i din hårdhet, om dig tyckes, att vi hafva sådant förskyllat, med samma slag honom och mig!»

Fursten kände sin dotters själshöghet, men trodde dock ej henne vara så fast besluten, som hon sade, till det, hennes ord antydde. Derföre lemnade han henne, i det han från sig aflägsnade hvarje tanke på att i någon mån hårdt behandla hennes person, men beslöt att med den andres förderf afkyla hennes brinnande kärlek, och befallde derföre de två, som bevakade Guiscardo, att de utan något buller skulle strypa denne följande natt, utrycka hans hjerta och bringa det till honom sjelf. Dessa utförde allt detta, såsom dem befallts. Derpå, då följande dagen kommit, lät fursten hemta en stor och skön guldbägare, lade deri Guiscardos hjerta och skickade den med en sin förtrogne tjänare till sin dotter samt uppdrog åt honom att, när han öfverlemnade den åt henne, säga: »Din fader skickar dig detta för att trösta dig öfver det, som du mest älskar, liksom du tröstat honom öfver hvad han mest älskat.» Ghismonda, som ej ändrat sin stolta föresats, hade imedlertid, sedan fadren gått bort, låtit hemta giftiga örter och rötter, kokat dem och sålunda beredt ett vatten för att hafva i beredskap, om det, som hon befarade, skulle ske. Då tjänaren kom till henne med furstens skänk och ord, mottog hon bägaren med oförän-

dradt anlet och öppnade den; men när hon såg hjertat och hörde orden, insåg hon förvisso, att det var Guiscardos. Derföre höjde hon anletet mot tjänaren och sade: »Ej anstod en mindre dyrbar graf, än en gyllene, ett hjerta så ädelt som detta: häri har min fader handlat förståndigt.» Och när hon så sagt, tryckte hon det till sina läppar, kysste det och fortfor: »I allting och alltid ända till denna mitt lifs sista stund har jag rönt min faders ömma-
ste kärlek, men nu mer än någonsin. Bringa honom derföre från mig för denna härliga skänk den sista tacksägelse, jag någonsin skall gifva honom!» Efter dessa ord vände hon sin blick åter till bägaren, den hon hårdt höll i sina händer, och sade, betraktande hjertat: »Ack, ljufvaste hemvist för alla mina fröjder, förbannad vare dens grymhet, som nu låter mig skåda dig med dessa mitt anletes ögon! Det var mig dock nog att hvarje stund se dig med min själs! Du har fulländat och slutat ditt lopp, så långt ödet beskärde dig det. Du har hunnit det mål, till hvilket vi alla skynda. Du har lemnat världens elände och mödor och har af sjelfva din fiende erhållit den graf, ditt värde förtjenat. Infet fattades dig för en fullständig likbegängelse, utom hennes tårar, du i lifvet så högt älskat; och på det du skulle få dem, ingaf Gud i min obarnhertige faders sinne, att han skulle sända dig till mig. Jag skall gifva dig dem, fastän jag beslutit att dö med torra ögon och oförfäradt anlete; och när jag skänkt dig dem, skall jag med din hjälp låta min själ förena sig med den dyra, som du förr hyst. Och i hvilken sällskap kunde jag väl mer nöjd eller trygg resa till okända trakter, än i hennes? Jag är viss, att hon ännu är härinne och beskådar dessa af henne och mig älskade ställen; och då jag förvisso vet, att hon ännu älskar mig, väntar hon säkert min, af hvilken hon är så utsägligt älskad.» Och när hon så talat, böjde hon sig ned öfver bägaren och började, utan att höja några kvinnliga smärtoskri, att gråta, liksom hon i sitt hufvud haft en vattukälla,

och utgjöt, i det hon otaliga gånger kysste det döda hjertat, en sådan flod af tårar, att det var ett under att skåda. Hennes tårnor, som stodo rundt om henne, visste ej, hvems hjerta detta var, och hvad hennes ord ville säga, men gråto alla, gripna af medlidande, frågade henne deltagande, men förgäfvess, om orsaken till hennes tårar och bemödade sig än mer att, så godt de förstodo och förmådde, trösta henne.

Sedan hon ändtligen gråtit nog, upplyste hon hufvudet, aftorkade sina ögon och sade: »O, du högt älskade hjerta, all min plikt mot dig är fullgjord; nu återstår intet annat för mig, än att med min själ komma för att sällskapa med din.» Och vid dessa ord lät hon gifva sig den flaska, i hvilken vattnet, som hon dagen förut beredt, förvarades, slog det uti bägaren, der hjertat, badadt af hennes många tårar, låg, förde den till munnen utan bäfvan och utdrack den hel och hållen. När hon det gjort, lade hon sig med bägaren i handen på sin bädd, antog den mest ärbara ställning, hon visste gifva sin kropp, tryckte sin döde älskares hjerta intill sitt eget och afbidade så, utan att säga ett ord, döden. Imedlertid hade hennes tårnor, som sett och hört detta, fastän de icke visste, hvad vattnet det var, som hon druckit, sändt till Tancredi för att berätta alltsammans. Befarande, hvad som händt, skyndade han ned till sin dotters gemak, dit han anlände just i det ögonblick, hon lade sig på bädden. Nu, då det var för sent, ville han med smeksamma ord trösta henne, men började ångestfullt gråta, när han såg, i hvad belägenhet hon var. Då sade damen till honom: »Tancredi, spar dessa tårar till en olycka, som du mindre velat, än denna, och skänk dem ej åt mig, som ej begär dem! Hvem såg någonsin någon annan än du gråta öfver det, han själf velat? Dock, om en gnista af den kärlek, du fordom burit till mig, ännu lefver i dig, så må du såsom en sista gunst bevilja mig, att, ehuru det ej var dig till behag, att jag tyst och i hemlighet lefde tillsammans med Guiscardo, dock min

kropp må med allas vetskap hvila tillsammans med hans, hvart du än låtit kasta den.» Tårar och qual tilläto ej fursten att svara. Derpå, då den unga damen kände, att hon uppnått sitt slut, tryckte hon häftigt det döda hjertat till sitt bröst och sade: »Lefven med Gud, ty nu skiljes jag hädan»: hennes ögon besløjades, hon förlorade sansen och skiljdes så ur detta sorgfulla lifvet. Ett så sorgligt slut hade Guiscardos och Ghismondas kärlek, som J nu hafven hört. Men Tancredi lät efter många tårar, och sedan han för sent ångrat sin grymhet, under allmän sorg bland Salernitanerne ärofullt begrafva dem i en och samma graf.

Slut.

Humoristiskt Allehanda.

13.

Seen vid en mantalsskrifning i Paris.

Vid denna viktiga tid på året inställer sig hos hvarje person i den goda staden, en tjensteman, för att fråga efter dess namn, ålder och stånd hvilket naturligtvis mycket besvärar affärsmän utan affärer, målare utan tafflor, kapitalister utan penningar och isynnerhet en viss klass damer.

I Breda kvarteret, loretternas favorittrakt, tillgår saken ungefär så här:

— Ert namn, min fru?

— Elodie Clorinde de Saint-Ange.

— Jag ber om ursäkt, min fru, men är ni verkligen säker på att heta Saint-Ange. Enligt vår matrikel hette ni fordom Franziska Merlouchet liksom er herr far, fruktmånglaren.

Den unga damen rodnar:

— Det är sant, min herre, men då min far inte var lycklig i sina affärer, antog jag för tio år sedan namnet *Saint-Ange*, hvarunder jag är känd i stora världen.

— Nå, så får gå då för Saint-Ange!... Er ålder?

— 19 år.

— Om förlåtelse, men missstager ni er inte med åldern alldeles som med namnet?

— Men min herre, det här är ju en verklig pina, värre än spanska inquisitioner — ser jag då äldre ut än 19 år? Jag har ännu icke fyllt dem en gång men som jag snart gör det, räknade jag icke så noga!

— Ni sade nyss att ni för tio år sedan fattat beslutet att ändra ert namn, således gjorde ni det vid nio års ålder?

— Nä, i Guds namn, så sätt då 25.

— Straxt sex år vunnit! Kan ni omöjligt förmå er till att göra litet mera för det allmänna bästa?

— Min herre, jag ger er tillåtelse att taga mitt hufvud, men jag gör mig inte en gång tre månader äldre! ... jag har redan gjort mig äldre än jag är.

— Jag sätter på vinst och förlust 29 år, men tror ni att jag gör er orätt går det ju an att skaffa reda på er dopsedel.

Vid dopsedelus nämmande förstummas damen och tjänstemannen fortfar:

— Ert yrke?

— Jag är ogift.

— Det är ett tillstånd, men intet yrke.

— Min Gud, jag är husegarinna!

— För all del intet gyckel. ni bor ju på ett *hotel garni*; hvad lever ni af?

— Ja så, var det detta ni ville veta ... jag är skådespelerska.

— Skådespelerska! ... Hvar har ni uppträdt?

— Öfverallt, min herre, ja öfverallt utom på *théâtre français* hvars medlemmar äro för afundsjuka att låta några unga talenter komma sig upp.

— Kan ni visa mig ert sista engagement?

— Ja bevars, se här mitt kontrakt med herr Desnoyers, direktör vid *Ambigue theatern*.

Tjänstemannen, tager det tryckta papperet och läser:

»Mellan herr Carl Desnoyers, direktör vid *Ambigue-comique theatern* och fru Franziska Merlouchet, kallad Saint-Ange, dramatisk artist, har blifvit öfverenskommit, etc. etc. — blifva dessa villkor uppfyllda, erhåller fru Saint-Ange i hvarje månad 3000 francs, *vilken summa fru de Saint-Ange likväl*

förpligtat sig till att i förskott inbetala i kassan.

— Min fru — fortfor tjänstemannen — jag ser att ni verkligen är skådespelerska, men om det är ett yrke, är det åtminstone icke mycket inbringande för er.

— Min bästa herre, för att blifva bekant måste en konstnärinna icke sky något offer!

— En mantalsskrifning är intet förhör, jag uppsätter er således som skådespelerska, men till min personliga tillfredsställelse skulle jag gerna vilja veta genom hvilket annat yrke ni kan lefva som skådespelerska?

— Min herre — svarar damen — som nu återfått hela sin vanliga aplomb — om ni är 25 år gammal och begagnar läckerade stöflor, eller 60 år och räknar lika många tusen francs i ränta, skall jag säga er det.

Afsägelsepennan.

Så kalla Engelsmännen den penna, med hvilken Napoleon, år 1814 i Fontainebleau undertecknade sin afsägelseakt. Men hvar finnes denna penna? Endast i England brösta sig ej mindre än 300 personer öfver att äga den dyrbara relikten. Också kan hvar och en af dessa 300 visa svart på hvitt från kastellanen i Fontainebleau, att hans dyrt betalda och i ett pråktigt fodral hvilande fjäder är det märkvärdiga instrument, som Napoleon begagnade till det afgörande draget. Men har då Napoleon 300 gånger undertecknat sin afsägelse? Åh nej. Det är med de 300 Engelsmännen, som med de tre sönerna, i Lessings *Nathan* och faderns ring: hvar och en tror sig äga den, men ingen har den rätta. Den rätta pennan har kastellanen i Fontainebleau, en invalid af gamla gardet, sjelf behållit som en souvenir af sin kejsare, medan han, mot fullvigtigt mynt, åt de relikgiriga Engelsmännen sålde de gamla gåsfjädern. Hans hustru har namnlistan på samtliga narrarne, som — det förstås i allsköns tysthet — friat till Napoleons afsägelsepenna.

Vanans magt.

Man har en gammal anekdot om en ljusstöpare i London, hvilken, sedan han blifvit förmögen, upphörde med yrket och köpte sig en nära staden belägen egendom, för att der njuta af sitt lif; efter att i några månader riktigt ha mojat sig, lät han bedja sin efterträdare, att få veta, hvilka dagar denne smälte talg, för att få komma in och hjälpa honom arbeta. Något dylikt berättas om en slagtare, som bodde i en småstad, och, kort efter att ha slutat opp, lät underrätta sina förra kunder, det han nu vore sinnad, att en gång i veckan slagta ett lamm för ro skull. Likaså omtalas en f. d. källarmästare, som dagligen plägade fylla ett oxhufvud med vatten och sedan tappa det på ankare.

Anekdoter.

En handverkare i en småstad hade erfarit att han hade ett bref att hemta på posten, men olyckligtvis hade han ej pengar att lösa ut det. Men icke desto mindre gick han dit. Då posttjenstemannen visat honom brefvet, frågade han hvad det kostade och gjorde min af att söka tillsammans pennningarne med det samina som han beklagade sig öfver att han ej kunde lösa det; derefter frågade han postherren om han ville lösa upp det för honom. Denne samtyckte, bröt brefvet och uppläste det. Handverkaren lyssnade uppmärksamt och då brefvet var slut sade han: Jag tackar så mycket, då jag får pengar kommer jag igen och hemtar brefvet, till dess ber jag er gömma det åt mig! Dermed sprang han raskt sin väg.

I slaget vid Dettingen tog en kula bort hufvudet på en, bredvid en ung lord stående trumslagare, så att hjeran sprutade på lordens kläder — Den unge engelsmannen blef mycket tankfull och bedröfvad — En gammal officer frågade honom om orsaken till läggande: En krigare får icke bry sig om någonting så obetydligt! — Jag undrade endast på — svarade lorden

— att en person med så mycket hjerna velat begifva sig hit!

En ung karl fann en dag sin älskarinna i en annans armar, men det oaktadt bedyrade hon sin oskuld — Huru! drifver du din oförsämdhet så långt! — utropade den förargade älskaren — Flickan svarade då gråtande: Nu ser jag tydligt att du inte mera tycker om mig, efter som du tror dina egna ögon mer än mina ord!

Epigrammer.

23. Barnalära.

Liksom den skrift, som med sympathiskt bläck
du har tecknat,
Hvilar i papperet gömd, tills den blir hällen
för eld:
Så hvad ditt barn du tidigt har lärt, det göms
i dess hjerta;
Tills det för pröfningens eld hälles: då träder
det fram.
Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:o 23.

Mitt första lustigt svingar
I solens purpursken;
Men glädje det ej bringar,
Ar snarare till mehn.
Mitt andra för de unga
Är lifvets högsta fröjd:
Om någon blott vill sjunga,
Man njuter det så nöjd....
Än mer, om strängen ljuder
För öfvad konstnärs hand.
Hur blodet häftigt sjuder...
Hur kinden står i brand!
Går du i skogens sköte.
En vacker sommarqväll,
Mitt hela dig till möte
Då far, med sång så gall.

Gåta N:r 23.

Fastän man så hårdt mig trampar
Och på mig med foten trampar,
Snurrar jag förnöjd ändå.
Om man så åt katten gjorde
Som man gör åt mig, så torde
Han minsann ej snurra så.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15. Sept. d. å.
Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Marseillaisen.

Franska revolutionens böljor hade stigit ända till thronen; de timmar kunde räknas, efter hvilkas förlopp hon, undergräfd och vacklande, skulle fullkomligt störta tillsamman. Konungen var ej mer någon magt, blott en person passande för folkets hån och spott, detta folk, som frässade i njutningen af att sönderslita majestätets mantel och släpa styckena i smutsen. Den 20 Juni hade gått förbi; konungen af Frankrike hade måst tåla, att den druckna pöbeln i hans eget stormade; påsatte honom den röda mössan och påtrugade honom brännvinsflaskan för att dricka folkets skål. Den larmande, råa förbundsfesten den 14 Juli, hvars karakter beviste, hur högt revolutionen stod, hur djupt konungadömet var förbi.

Ännu mer: man hade tvungit den svage konungen till att förklara krig mot Österrike. Alla trupper, som i hast kunde sammanrafsas, sändes till gränsen; ty Preussarne, förbundna med Österrike, anryckte för att börja korståget mot revolutionen. »Fäderneslandet är i fara!» Dessa Vergniaud's ord hade liksom med trollmagt ned från tribuner trängt från stad till stad, från by till by; hvar och en, som kunde bära vapen, grep till dem och inträdde i arméens leder, lemnade hustru och barn hemma för att strida för Frankrike. Trasiga, eländiga sågo dessa trupper ut, dem Preussarne möta vid Belgiska gränsen; men de voro söner af fäderneslandet, Fransmän, som på en gång blifvit soldater, och hvilkas uselhet i början blott allt för snart lemnade rum för en tapperhet och en taktik,

med hvilken hela Europa i tjugoförförfäves sökte mäta sig.

Då, när ur den revolutionära febern uppstod den krigiska hog, den heliga patriotism, som offrar allt åt fäderneslandet för att rädda det och rycka det undan den hotande faran, då var det, som en *génie-capitaine* i Hünningen, *Rouget de l'Isle*, i verser fasttrollade sin hänförelse, sin vrede, sin smärta. Han tänkte på sitt vis och diktade så, och visste ej, att hela nationen tänkte som han, kände som han. Hans dikt innefattade Frankrikes högsta patriotiska känsla, längtan efter frihet, den rasande lusten efter strid, vreden öfver utlandets hotelser; hans sång skulle eröfra världen!

Rouget visade den för en af sina vänner, som föranledde honom till enskilda förändringar af texten, isynnerhet till vidfogandet af den sista, på den slutliga segern och freden och den fast grundade friheten häntydande versen. Sedan kom den af en händelse i händerna på Allemand, som satte den i musik för Biron's armée; stycket blef Rhenarméens krigssång, soldatens älskling; men ännu var det ej mer än en visa, om ock en visa, som värmd, och en marche, som uppfriskade hjertat.

Den 30 Juli var mycket folk och visserligen ej af bästa slaget, på benen i Paris. Man strömmade ut till Lyon-gatan, nationalgardet med, Jakobiner förut, med fanor och musik. De väntade Marseillarne skulle högtidligt mottagas; ty, man hade inbjudit dem att komma till Paris, för att fullborda revolutionen, och gifva konungadömet dödsstöten, att upprätta Republiken. Den 10 Augusti, som gjorde ända på skuggan af konungadömet, var länge sedan förberedd; att man införskref

Jakobiner från provinser, var ytterligare en af dessa förberedelser.

Slutligen anlände Marseillarne, mest äkta, riktig pöbel: män, som ej bäfvade tillbaka för något, skriande och larmande, svajande med dukar och ropade vivat, med qvinspersoner mellan sig, damhöljda, sveltiga och med körpsvarta skägg. Det var ett väsen och ett skrik ända till Barriären, der man läskade sig med vin och sedan i fast slutna leder, med den röda fanan i spetsen, med trummor och musik inryckte i Paris. Stormande, brusande skallade marchen och der till sången ur dessa kräftiga strupar, än vild, än klagande, än klar som klangen af sköldar, än suckande som döendes rosslingar. Och ständigt ånyo höjde det sig till melodi och brusade framåt:

*Aux armes, citoyens! Formez vos bataillons!
Marchons, marchons! Qu'un sang impur
Abreuve nos sillons!*

Och den växande människoströmmen sjöng den med denna stormande chor och allt vildare, allt mera krigiskt, ju mer man ryckte in i hjertat af staden. Det var Rhenarméens krigssång, som Paris hörde för första gången; och som från den stunden kallades *Marseillaisen*, dem till ära, som gjort den till folksång.

Hastigt var Marseillaisen populär i Paris. "Allons, enfans de la patrie!" skallade det i Jakobinerklubben, i folkförsamlingarne, på gatorna allt oftare, allt mera passioneradt. Ett par dagar senare ljöd den till ocli med från Opérans scèn. Det var en sångare, som under mellanacten skygg och med darande röst uppstämde den härliga hymnen under orkesterns accompagnement. Redan af första strofen grepos alla åhörare djupt; ord och melodi berusade mängden, som andlös lyssnade till denna enkla, allvarliga och dock så stormande och stolta sång. Efter hvarje vers såg sångaren sig nödsakad att stadna för att bekämpa sin rörelse och låta den dundrande bifallsstormen lägga sig. Vid slutversen: "Amour sacré de la patrie!" sjönk han på knä; alla närvarande följde hans exempel, allas hjertan sömndrogas af hänförelse, och tårar perlade i hvarje öga. Af de

tvåtusén närvarande människorna skulle i detta ögonblick ingen enda tvekat att som Curtius störta sig i djupet för fäderneslandet.

Från detta ögonblick var Marseillaisen Revolutionens festhymn. Tyvärr blef denna ädla sång blott fyra veckor sednare vanhelgad. Den rasande pöbeln tjöt den till September-mordscennerna, till offrens massacrerande, till den olyckliga prinsessan Lamballes sönderstyckande! Sedan dessa skräckfulla dagar, då franskt blod flöt vid Marseille-hymnen, kom den i elakt rykte, och det behöfdes sedermera Directorii tillåtelse och decret för att få spela den på theatrarne.

Men på slagfältet eller i lägren sattes Marseillaisen för soldaternas bröd, disciplin och ofta generaler. Dess toner var det, som förde den republikanska arméen till seger i de blodiga drabbningarne vid Gemappe och Namur, mot Weisenburgerlinierna, i Egypten, Italien och Spanien; under afsjungande af denna hymn stormade Napoleons gardé vid Lodi, och han kunde stolt skrifu till Directorium: Jag har vunnit slaget; Marseillaisen delade befalet med mig.

Hvad denna sång är ännu i dag — hvem vet, ej det? Under dess vilda klang brast Karl X:s thron och Louis Philippe's; den skall spela en roll vid hvarje händelse i Frankrike, i hvilken folket har del.

Vi låta pag. 196 följa Melodi och text; den sednare både i original och Svensk öfversättning.

Humoristiskt Allebanda.

14.

Om nyttan af att ha björnar.

Längesedan har blifvit yttradt, och med mycket skäl, att skulder endast bevisa en sak: det är, att man har kredit, och det är alltid mycket hedrande att ha kredit; den som vill må vara ntan. Nog har jag. — Och man kan ej tro, hvad tillfredsställelse man har af en björn. Jag antager, att ni är lemnad åt er sjelf i världen; edra för-

äldrar äro döda, eller ni har aldrig känt dem, hvilket är sak samma. Ingen bryr sig om er. Ni må gå eller komma, befinna er väl eller illa, ingen själ frågar efter er. Verlden är för er, som den ej vore till: ni är isolerad, borttappad i den sorglösa hopen. Men när ni råkar få en björn; då blir det något helt annat. Det är en man, som intresserar sig för er existens, som vill höra af er, till och med ofta. Är ni opasslig, så råder han er att akta er dyrbara helsa; känner ni plågor, så gör han så med, och börjar han frukta att mista er, så skall hans ömhet gå ända derhän att sjelf vårda er: han skall, om så behöfs, bli er sjukvaktare. Jag vet en bekant, som endast har sin björn att tacka för lifvet.

Måhända invänder ni, att om ni vore ansatt af björnar, skulle ni anse er lik-som besatt af den onde, och veta er intet råd att bli af med dem. Ingenting är enklare: här har ni medlet. Ni må ej kasta edra björnar ut genom fönstret. Särdeles om ni bor sex trappor upp; ty derigenom kunde ni komma i obehagligheter inför rätta; ej heller må ni låta ert folk piska dem, helst jag förmodar, att ni ej har något folk. Hör nu det bekvämligaste sättet. En björn är er till last, besvärar er beständigt med sin närvaro: då ni möter honom, undfly honom icke, tvertom gå honom rakt på lifvet, och begär att få låna pengar, och ni skall få se, att det blir han, som först drar sig undan, och som hädanefter flyr för er. Medlet är äpproberadt, och jag kunde nämna mer än en litteratör, som nyttjar det med mycken fördel. Tröttnar ni att lefva ungt? Har ni lust att gifta er? Låt er björn få det bestyret: han skall åt er utse en ung och vacker hustru, och rik framförallt. Er björn skall vidtaga alla förberedande åtgärder, prisa edra egenskaper, göra er eftersökt af föräldranne, skall till och med göra flickan sin cour i ert ställe; ni skall blott behöfva teckna kontraktet. Goda och förträffliga björn, som du vill!

Ack, man kunde skriva en bok om nyttan och nöjet af att ha björnar! Jag funderar på att skriva en sådan bok, så snart jag kan få låna popper.

I dag måste jag inskränka mig till en enda artikel, ty man återfordrar pennan, jag skrifver med. Också får jag skynda mig, och slutar med en färsk anekdot från en småstad.

Att uppgifva stadens namn anser jag onödigt. För att hjälpa er gissa, skall jag, om ni vill, säga er, att der talar man i åtta dar om en middag, i fjorton dar om en bal, der håller man ännu i med grälet om romantiker och klassiker, der ligger man hvarann i lufven då man politiserar, slutligen, der spelar man kort om aftnarne, då man ej är på spektaklet. Kan ni nu icke gissa? — Ni svarar mig, att det är beskrifningen på alla småstäder. — Jag rår ej för, om alla småstäder äro hvarandra lika.

Händelsen, jag vill berätta, tilldrog sig på spektaklet. En prima donna fortsatte sina debuter inför en temligt sträng publik, som all småstadspublik plågar vara, den der pretenderar, att man skall skaffa en sångerska, sådan som madame Damoreau, för några tusen francs. Priman sjöng sin stora aria, men blef accompanierad af ett sällskap nyckelpipor, som exeqverade skalor, driller, perlinoter och fioriturer, med den styrka, att sången blef helt och hållet betäckt af accompanimentet. Debuten var högst äfventyrlig, och det såg ut, som hade sångerskan intet engagement att vänta, då ett tu tre ett helt korpralskap rycker in i salongen, och låter väggarne skalla af bravoröp, så att hvisselpiporna bli öfverröstade och snart bragta till tystnad. Följande aftnar samma bravoröp, samma förtjusning. Förgäfves söka några envisa pipor att hejda primans triumf, de krössas genast, och sångerskan slutar sina debuter under de mest frenetiska bifallsyttringar samt förklaras antagen af publiken.

Och nu, säg mig, hvem tror ni hon hade att tacka för en slik hederstjänst? Sina vänner? Ni må väl veta, att man nu för tiden icke har några vänner. Hvem utöm björnen är väl kapabel till en så ädel handling? Ja, och för att förklara er allt, får jag nämna, att priman, straxt efter ankomsten till staden, der hon skulle debutera, varit

tvungen att lägga sig till en hop nya kostymer. Som hon var utan pengar, så hade hon till sin björn afgifvit in- visningar på sin lön, betalbara månad efter månad. Hade sångerskan ej blif- vit antagen, god natt med lön och in- visningar! Deraf björnens nit att upp- rättthålla sin älskade debitorskas, pri- ma donnans, debuter.

Jag har anført detta drag för att vi- sa er nyttan af att ha björnar; jag kunde anføra tjugo andra, och ni må- ste ge mig rätt då jag påstår, att om en bror är en vän, gifven af naturen, så är en björn en vän, gifven af civi- lisationen.

La Marseillaise.

Fieramente assai.

Text och Musik af Rouget de l'Isle.

Guitarre.

Sång.

Piano.

Al-lons, enfans de la pa---tri-----è, le jour de
Que vent cet---te hor---de d'es---cla-----ves, de trai-tres,
Framåt, J barn af sam-ma fä-----der, vår ä--ras
Hvad vill då den-na le-go---ska-----ra? hvad är den

gloire est ar-ri-vé; con-tre nous de la ty-ran-ni--e l'eten-
de rois conju rés? Pour qui ces ig-nobles en-traves, ces fers
dag sin gry---ning har; e-mot oss ty--ran-ni-et trä--der och
krönte li-----gans mål? åt hvem skall detta halsjern va--ra och

dard sanglant est le---vé, l'etandard sanglant est le---vé. Entendez
 dès longtemps prépa---rés? ces fers dès longtemps préparé? Français, pour
 re-ser upp sitt blodstandar, och re-ser upp sitt blod--standar. På e-dra
 des--sa länge hvässta stål? och dessa län---ge hväs--sta stål? det gäller

vous dans les cam-pagnes mu---gir ces fe---ro--ces sol-dats? ils
 nous. ah! quel ou-tra--ge! quels transports il doit e---xi---ter! c'est
 slät-ter kri---get lar-mar och rå---a knek-tar ro--pa på att
 oss, fran-so-----ser! å-ter; ha, det skall eg--ga vå--ra män, dem

vien--nent jusque dans vos bras é-gor-ger vos fils, vos compagnes.
 nous qu'o-no-se mé-di-ter de ren-dre à l'an--tique es--clavage!
 e---dra qvinnor slagta så och e---dra barn i e-dra armar.
 man åt kedjorna i--gen, och pi--skan skändligt öfver-lå-ter!

Aux ar-----mes ci-toyens!   för-mez   vos ba--tail-
Till va-----pen, fri--a män!   med sa-----bel och med

lons!   marchons,   marchons.   qu'un sang in-pür,   a-
lod!   fram-ät,   fram--ät,   hvar. vi gå fram   skäll.

bren-----ve nos sil-----lons!   lons!
jor-----den dric-ka   blod!   blod!

3.

Quoi! des cohortes étrangères
 Péraient la loi dans nos foyers!
 Quoi! ces phalanges mercenaires
 Terasseraient nos fiers guerriers!
 Grand Dieu! par des mains enchainées
 Nos fronts sous le joug se ploieraient!
 Des vils despotes deviendraient
 Les maîtres de nos destinées!
 Aux armes etc.

4.

Tremblez, tyrans, et vous, perfides,
 L'opprobre de tous les partis!
 Tremblez, vos projets parricides
 Vont enfin recevoir leur prix!
 Tout est soldat pour vous combattre;
 S'ilstombent nos jeunes héros,
 La terre en produit de nouveau
 Contre vous tout prêts à se battre!
 Aux armes etc.

5.

Français, en guerriers magnanimes,
 Portez ou retenez vos coups,
 Épargnez ces tristes victimes
 A regret s'armant contre nous:
 Mais ce despot sanguinaire,
 Mais les complices de Bouillé,
 Tous ces tigres qui sans pitié
 Dechirent le sein de leur mère!
 Aux armes etc.

6.

Amour sacré de la patrie,
 Conquits soutiens nos bras vengeurs;
 Liberté, liberté chérie,
 Combats avec tes défenseurs:
 Sons nos drapeaux que la victoire
 Accoure à tes mâles accents;
 Que tes ennemis expirants
 Voyent ton triomphe et notre gloire!
 Aux armes etc.

7.

Nous entrerons dans la carrière
 Quand nos aînés n'y seront plus,
 Nous y trouverons leur poussière
 Et la trace de leurs vertus!
 Bien moins jaloux de leur survivre
 Que de partager leur cercueil,
 Nous aurons le sublime orgueil
 De les venger ou de les suivre!
 Aux armes etc.

3. strof.

Ha, skall åt främmande poltroner
 Vårt ädla folk som drängar gå!
 Ha, skola lejda legioner
 Till marken våra tappra slå!
 Du gode Gud! man skulle bringa
 Vår nacke under okets tvång
 Och krönta skurkar än en gång
 Sin fuktel öfver oss få svinga!
 Till vapen o. s. v.

4.

Tyranner, darren! pligt förgätne,
 Dem ingen ärlig man känns vid,
 Förräderiets lön, förmätne,
 Skall gäldas er i sinom tid!
 Allt tar till svärd att er bekriga,
 Och stupar än vår hjertestam,
 Ur jorden växa härar fram
 Till kamp emot de skändliga.
 Till vapen o. s. v.

5.

Fransoser, ädla krigarskara,
 Hvarhelst än edra hugg slå ner,
 Miskund åt dessa offer bära,
 Som tvingas väpna sig mot er,
 Men denna kung, den samvetslösa,
 Men dessa fränder till Bouillé,
 Det tigeryngel, som vi se
 Sin egen moder sönderklösa —
 Till vapen o. s. v.

6.

Du hemlandskärlek, kom och härda
 Vår tappra hämnarskara nu!
 O frihet, du tillbedjansvärda,
 Var med och kämpa, äfven du,
 På det att segrens gud må båda
 Att under våra fanor gå
 Och så belackarena må
 I döden din triumf få skåda!
 Till vapen o. s. v.

7.

Barnens strof.

Och när de äldres blod fått rinna,
 Så träda vi på banan fram,
 Der deras mandoms spår vi finna,
 Och kampens ärofulla damm.
 Med dem vi vilja dela öden
 Och blodig svepning likaså;
 Ja, om vi dem ej hämnas få,
 Vi glada följa dem i döden!
 Till vapen o. s. v.

Humoristiskt Allehanda.

15. En Venetiansk legend.

Följande legend berättas af mer än en samtida, och har till och med gifvit anledning till en kyrkofest. Vid öfversvämningen i Venedig 1341, hade vattnet stigit tre alnar högre, än man någonsin tillföreder sett. En stormig natt, under det floden syntes vilja ännu mera öka sig, hade en gammal fiskare sökt skydd för sin bräckliga farkost helt nära Riva di San Marco. Ännu varade stormen; då en man kom till honom och lofvade honom hederliga färjpenningar, om han ville föra honom till San Giorgio Maggiore. »Hvem kan komma till San Maggiore i natt?», svarade fiskaren, »Gud bevara mig från försöket!» Men som den främmande bad honom så enträget, och lofvade skydda honom för all olycka, gaf han slutligen efter. Manneh kom i land, lät vänta på sig en liten stund; syntes derefter åter med en följeslagare, och begärde, att fiskaren ville ro dem till San Nicolò di Lido. Fiskaren, förvånad, vägrade nu äfven; men efter ny försäkran om lyckosam resa och utmärkt belöning, gaf han för andra gången med sig. Vid San Nicolo intogo de ännu en tredje, och tillsade fiskaren, att fara till de begge slotten på Lido. Änskönt vågorna gingo förfärligt högt, hade den gamle mannen dock redan vant sig något vid dem, och dessutom hade de tre obekante någonting i sina personer, som fördref hans fruktan. Knappt hade de lagt ut, förrän de sågo en galér, snarare flygande än seglande, bemannad med djeflar, som under vilda åtbörder hotade att sänka Venedig i djupet. Hafvet, som hittills varit i högsta uppror, blef på en gång lugnt och spegelklart, och främlingarne korsade sig och besvuro fienderna att aflägsna sig. Genast försvann det helfvetiska fartyget, och de tre främlingarne sattes, hvar efter annan, i land på samma ställen, hvarifrån de kommit. Fiskaren var, som det synes, något bekymrad för sina färjpenningar, och innan han skiljdes från den först intagne främlingen, förklarade han temligen tydligt, att han vore illa belåten, om han för

sin möda ej finge något mera, än äsynen af underverket. »Deri har du rätt, min vän», sade främlingen; »gå till dogen och prokuratorerna, och säg dem, att hade vi ej varit, så hade Venedig blifvit sänkt. Jag är den helige Marcus, och mipa två följeslagare voro den helige Georg och den helige Nicolaus. Begär din betalning af rådet, och säg då tillika, att faran härrört från en skolmästare i San Felice, som först sålde sin själ till djefvulen, och sedan i förtviflan hängde sig.» Fiskaren, som ej syntes hafva varit oerfaren, yttrade då, att han visserligen kunde berätta denna historia, men att han tviflade, det man skulle tro honom; hvarpå den helige Marcus tog en ring af sitt finger, hvilken var värd ungefär fem dukater, och sade: »Visa dem denna ring, och säg, att de kunna se efter hos mig, då de skola finna, att den fattas.»

Om morgonen gjorde skepparen hvad honom blifvit befaldt; ringen fattades verkligen, och den lycklige mannen erhöi ej allenast hederliga färjpenningar, utan jemväl ett vackert årligt underhåll. Dessutom påbjöds en högtidlig procession och en allmän tacksegelsefest för de tre helgonen, som frälsat Venedig från så stor olycka.

Epigrammer.

24. Ordlek.

Finnas ännu Hafsfruar, männ tro? Jo säkert!
 din gränne,
 Han har åtminstone en: allt hvad hon gör
 är på hafs.

Prisuppgifter.

Charad No 24.

Mitt första seglar stolt på vattnets yta;
 På klara insjön aldrahelldt det dväls.
 Den friske fattige vill ej sin halmvädd byta
 Med rike sjuklingen, som på mitt andra qväljs.
 Mitt hela är ett pelsverk, rätt aptilligt.
 Men emot kölden opålitligt.

Gäta No 24.

Lätt som en fjäder och rund som en kula
 Dansar för vinden i luften jag kring.
 Visande färger, båd' blåa och gula —
 Blåser man på mig blir jag — ingenting.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. 2.

Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Ett Nattstykke.

AF A. M. FÄHLERANTZ.

Ja naturen är skön. Skön är hon, när vårsolen så vänligt blickar ner på jorden och i flammande strålar uttalar sitt milda: Vakna upp! när jorden då vaknar och ikläder sig sin morgondrägt, prydd med tusentals skiftande blommar, och tusentals foglar helsa: god morgon! När bäckarne afkastat täcket och börja sin dans, som de ej tänka sluta före aftonen. När dufvan i det varma boet börjar kuttra om kärlek, besvarad kärlek. När hafvet höjer sina böljor och bjuder solen att dricka ur deras rika bröst, och de dricka hennes strålar. Skön är hon i sommarens rika praktskrud. Skön är hon, när hon om hösten utdelar sina häfvor åt sina hungrande barn, innan hon går till hvila. Skön är hon ännu, när hon hvilar under snötäcket, och den klara himlen med millioner ögon vakar öfver henne under hennes sömn.

Och skönt är lifvet. Skönt är det, när modren sitter med sin förstfödde på knäet, och himlen, *hans* närmaste himmel, moderskärlekens himmel, nedstrålar på honom. När sedan den tacksamme sonen med starka armar stödjer den kärleksfulla, nu svaga modren, eller bär henne öfver lifvets stötestenar och bränningar. Skönt är det, när den starke väpnar sig, och trotsar faror och dödar, för att beskydda de svaga. När den vise med vakor och mödor samlar ljuset, för att låta det återstråla till sina medmenniskor. Skönt är det, när ynglingen och flickan känna kärlekens första rörelser, när de blygt närma sig till hvarandra och slutligen svärja trohet ur hjertats, det rena hjertats djup,

och skönast, när de vid lifvets afton räcka hvarandra handen till tack för den hållna troheten, för lifvets glädje. En herrligare aftonrodnad har du aldrig sett.

Men kanske lurar en orm i rosenbusken, der du vill plocka den sköna blomman; i nästa träd sitter kanske en hök med spända blickar, för att gripa den stackars dufvan, så snart hon vågar sig ut ifrån boet. Och blixtar och stormar genomkorsa den sköna dagen, och giftiga ångor uppstiga från kärret.

Och i det menskliga lifvet, går icke äfven der lasten med högre stanna bredvid det smygande brottet? Ligger icke äfven der skallerormen lurande, för att locka till sig och förgifta den stackars lilla fogeln?

Skulle du derföre vilja säga, att du ej vågar taga ett steg, eller plocka en blomma af fruktan för giftiga ormar, som kråla öfverallt? Skulle du vilja säga, att hela atmosfären är förpestad, derföre att en giftig ånga någonsång kan uppstiga ifrån kärret? — eller att jorden är ett hemvist endast för brott och elände?

Nej, men feghet vore det att ej våga betrakta dessa lifvets och naturens skuggsidor, att blunda och försöka inbilla sig, att de ej finnas.

Markis L — hade ett par tiotal af år varit en af det högre sällskapslifvets mest frade hjeltar. Man bibehåller sig ej på denna höjd ett par årtionden igenom utan stora förtjenster, också egde markisen dem. Att staten eller menskligheten i allmänhet ej dragit synnerlig vinst af dem, hör ej hit, man kan ej hinna till öfverallt. Han hade en

utmärkt vacker figur, som ännu vid några och fyratio års ålder bibehöll sig till det mesta oförändrad. Hans begär efter njutning, och hans talent att vinna den, hade bibehållit sig fullkomligt oförändrade. Det vore orätt att beskylla honom för lättsinnighet. Lättsinnighet var det ej, det var studium, det var hans lefnads-filosofi. Redan från sin ungdom hade han haft den förmågan, att med beundransvärdt lugn beräkna, huru han borde gå till väga vid sina eröfringar, och det hade sällan misslyckats. Men hvad är eröfringen utan eröfringens ära? Markisen sörjde fördenskull för, att hans triumfer ej blefve okända. Också lyckades det honom snart att vinna rykte såsom sin tids Don Juan. Om detta rykte möjligtvis tillstängde en och annan dörr för honom, så är det deremot högst troligt, att just det öppnade många andra. Det förstod nog markisen, med naturanlag och studium bör man väl kunna lära att förstå sin sak.

En dag såg han på en promenad en okänd, utmärkt vacker flicka. Det var likväl ej blott hennes skönhet, som väckte hans uppmärksamhet, det var ännu mer den omständigheten, att hon tyckte med afsigt följa honom. Såg han sig tillbaka, så fann han henne några steg efter sig. Satte han sig med sitt sällskap att hvila, så var det säkert, att hon efter några minuter satt ej långt derifrån. När han kastade sina ögon på henne, såg han hvarje gång, att hon betraktade honom med ett uttryck af — den innerligaste välvilja, skulle man kanske rättast kunna kalla det, men så snart hon märkte hans blick, nedslog hon ögonen rednande. Visst var det en börjande kärlek, hvad annat skulle det kunna vara? Markisen var åtminstone fullkomligt öfvertygad derom. Det var ju alldeles förträffligt; hon skulle visst ej bli ovärdig att intaga en plats på listan af hans eröfringar. Huru dumt, att han nu ej var ensam! men hon skulle nog infinna sig der igen, han hade ändå haft tillräckligt tillfälle att låta henne märka, att han varnat henne, och med nöje. Att hon ej egentligen tillhörde la haute volée, kunde han finna,

hon var högst enkelt, ehuru smakfullt klädd i en dräkt, som närmade sig till sorgdräkt, och hon gick alldeles ensam.

Följande dagen infann markisen sig ensam på promenaden, och ganska riktigt var hon der. Det var synbart, att hennes blick lifvades af glädje, när hon såg honom, och ändå märktes en häftig rörelse, nästan darrning, när han nalkades för att tilltala henne. Hvad markisen fann denna blyghet, denna den första kärlekens obestämda bäfvan pikant! Han fann väl, att han här ej fick gå alltför hastigt tillväga. Också kunde han ge sig tid att vänta, det skulle bli så intressant att studera och leda henne. Han tilltalade henne med den finaste artighet, bad om ursäkt för sin djerfhet, men försäkrade, att en oemotståndlig känsla, ej tänd blott af hennes skönhet — här antog markisen den allrasötaste mine — en känsla, med ett ord, som han ej kunde förklara, dragit honom till henne ifrån första ögonblicket han såg henne.

Jag vet ej, om flickan gaf akt på den söta minen, men visst är det, att hans ord gjorde ett högst behagligt intryck på henne, och hon gjorde sig ingen möda att dölja det? Det här går ju förträffligt, tänkte markisen, men man måste vidare rekognoscera. Tror ni ej, fortfar han, att en sådan känsla just derföre, att man ej kan förklara henne, har någon egen, hemlig betydelse?

Ack jo! det tror jag fullkomligt. svarade hon, med uttryck af den renaste glädje. Hon började nu språka med en hjertlig förtrolighet, som om de varit gamla bekanta. Han fick veta, att hon hette Elise H—, att hennes far, som varit officer, dött när hon var helt liten. — Om markisen haft den minsta anledning att tvifla på sanningen af denna uppgift, så skulle han säkert ha fått tviflet bekräftadt af osäkerheten i hennes röst, när hon berättade det. Deremot talade hon med den största öppenhet och barnsliga kärlek om sin mor, om de lyckliga och lugna dagar, hon lefvat med henne, tills döden för ungefär ett år sedan borttryckt henne. Under samtalet berättade hon till och med, att hon bodde helt nära intill

markisens eget hotell, och att hon flera gånger sett honom gå ut och in.

En så oförmodad förtrolighet förmådde markisen att våga ett steg, som han visst ej hoppats få någon anledning att våga så snart. Det var att bedja henne om tillstånd att få besöka henne. Och till hans högsta förvåning gjorde Elise ej den minsta svårighet dervid.

Var Elises oskuld blott förställning? eller skola vi tro henne så oförlåtligt enfaldig, att hon ej kunde förstå det opassande i ett sådant steg? Att hon ej ungiicks i de kretsar, der hon kunnat få lära känna markisens verkliga rykte, rättfärdigar henne visst ej fullkomligt. Men, benägne läsare, döm henne ej ännu. Om du kunnat se hennes oskuldsfullt glada blick, under det hon iordningställde sitt lilla rum, på det att det måtte göra ett behagligt intryck vid det väntade besöket, om du sett, huru hon imellanåt sammanknäppte händerna och vände blicken mot himlen, så skulle du visst ej kunna fördömma henne.

Och besöket dröjde ej. Markisen hade ännu ej kunnat bestämdt afgöra, hur mycket han borde våga vid detta första. Flickan förekom honom så ovanlig. Så mycken oskuld, förenad med en så oförställd hängifvenhet! Det var således ej möjligt att förklara hennes uppförande för tillgjordhet; han förstod henne ej. Imellertid borde han ej våga för mycket, för att ej förlora allt. Likväl tillät han sig vid afskedet, att trycka en kyss på hennes pannan. Men hur förvånad blef han, när hon fattade hans hand, och öfverhöljde den med de mest brännande kyssar, när hon såg upp på honom med en — man skulle kunna säga himmelsk blick, och ett par tårar glänste i hennes ögon. Hade markisen gifvit sig tid till besinning, hade han ej blifvit så ytterst bestört öfver häftigheten i hennes rörelse, så hade han kanske ansett detta tillfälle lämpligt att våga allt, men nu drog han sig förstummad tillbaka.

Huru dumt! mumlade han för sig sjelf en stund derefter. Har jag icke burit mig åt som en nybörjare? Flickan älskar mig med den mest brinnan-

de passion, det är ju tydligt, men dumma fördomar hålla henne tillbaka, och jag törde behöfva konst nog, för att ännu en gång framkalla ett sådant ögonblick såsom detta, som jag så oförlåtligt lät gå mig ur händerna. Men vänta, det skall nog komma, och jag skall ej en gång till bära mig åt som ett dumhufvud.

Och hvad gjorde Elise efter markisens bortgång? Hon drog förhänget ifrån sin mors porträtt, som hängde på väggen; och knäföll framför det. Blicken riktades ömsom mot himlen och på porträttet. Hvad hon yttrade, vet jag ej, vet ej ens, om hon hade ord, men i blicken låg både bön och tacksägelse. Hon afvaktade nästa besök kanske till och med under mera otålighet än markisen sjelf. Hon hade vunnit hans kärlek, det var tydligt, han hade ju sjelf talat om den oförklarliga känsla, som drog honom till henne. Just så hade hon tänkt sig det, hon kände sig så lycklig, och äfven han skulle bli det.

Och med strålände blick mötte hon honom vid hans nästa besök. — Hvarföre kände hon sig ej nu lika lycklig efter hans bortgång? Hvarföre fylldes hennes ögon med tårar, när hon betraktade sin mors porträtt? Hvarför hade hon förstummats, när hon ville uttala det ord, som skulle göra honom och henne så lyckliga?

Markisen hade visst ej visat henne mindre deltagande, tvärtom, men han visade det på ett sätt, som måste påtvinga henne misstanken om hans verkliga känslor. Kunde det vara så? Elises ångest var förfärlig. Det var ej blott en oskyldig flicka, som känner sig förolämpad, det var något mer. Elise ryste tillsammans, när hon tänkte sig möjligheten af, att hennes misstanke kunde vara grundad. Men — hon hade väl misstagit sig, någonting sådant kunde ej vara möjligt.

Nej, hon hade ej misstagit sig, derom blef hon allt mera öfvertygad för hvarje gång. Hvarför flydde hon ej? Hvarför förbjöd hon honom ej att visa sig för henne? Hon darrade ju som för en bödel, när han kom. För hvarje hans försök att vidröra henne drog hon sig

undan med uttryck af den djupaste fasa. Och ändå kunde hon imellanåt betrakta honom med blickar, som tycktes tigga kärlek. Men när han då kastade sina brinnande blickar på henne, rodnade hon ej, hon blef likblek. Det arbetade våldsamt inom henne, det var som om någon hemlighet velat tvinga sig fram, men för hvarje rörelse af markisen, som förrådde hans känslor och hans afsigt, blef det henne omöjligare att få orden öfver sina läppar.

En högst besynnerlig flicka, sade markisen för sig sjelf; bland alla de original, jag haft tillfälle att ge akt på, har jag icke funnit hennes like. Det kan vara rätt pikant, rätt intressant att studera, åja, men det börjar bli något för långsamt. Hon älskar mig, älskar mig häftigt, det har jag ju tydligt sett, men hon strider mot sin passion och strider rätt tappert, det måste jag medge. Hvarföre strida? — Dumheter! Och onyttig blir striden ändå. Men — hon vill intagas med storm, så är det, kanske till hälften omedvetet, men så är det ändå, och sedan blir allt bra. Nå väl, hvarföre icke?

Det var afton, markisen kastade en lätt kappa omkring sig och smög till Elises boning. Elise hade en tjänstflicka, som var ett mönster af enfaldighet. Markisen måste vänta en stund för att först träffa flickan. Det blef honom ej svårt att finna en förevändning, att skieka henne bort i ett ärenden, som skulle hålla henne frånvarande åtminstone en timme. Han skulle imellertid stanna kvar hos mamsell, så att det ej skulle vara den minsta fara. Den stackars flickan igenkände ju samma herre, som alltid blef emottagen hos mamsell, ehuru han förr just ej infunnit sig på en sådan timme. Det var således hennes skyldighet att uträtta det lilla uppdraget, hvarom han bad henne, och kunde visst ej vara något ondt i det, när hon lemnade sin mamsell under ett sådant beskydd.

Då markisen inträdde, satt Elise läsande i en bok, som tycktes upptaga hela hennes uppmärksamhet, hennes andakt skulle man kunnat säga. Det var i hennes ansigte en sådan ren, bäfvan-de oskuld, som hade bordt afväpna

hvarje brottsligt begär, men som nu i stället eldade det. Hon märkte ej genast markisen; vid rörelsen af dörren hade hon trott, att det var hennes tjänstflicka. Markisen nalkades henne. Så snart hon blef honom varse, sprang hon upp dödsblek, hon måste hålla sig fast i bordet, för att ej falla. Nå, han hade ju väntat att finna henne öfverraskad, och det var honom ej emot. Hennes första rörelse var att fatta klocksträngen, men han hindrade henne. Sköna flicka, sade han, skulle du ej unna mig detta ögonblick ensamt med dig? Jag har ej kunnat och jag har ej velat dölja, hur högt jag älskar dig. Det är min första verkliga kärlek. Har jag ej sagt dig, hur en oförklarlig känsla drog mig till dig ifrån första ögonblicket jag såg dig? Du tycktes då förstå denna känsla, jag trodde dig förstå, att vi voro skapade för hvarandra. Hvarför skulle en barnslig fördom hindra oss att vara lyckliga? Jag är rik — jag blygs nästan att nämna ett sådant lappri tillsammans med den varmaste kärlek, men det bör åtminstone ej vara dig obehagligt att veta, att jag äfven i detta afseende kan göra dig lycklig.

Elise svarade intet, hon blott darade. Hon hade ej motsagt honom, ej gjort något försök att ropa på hjälp, det var således ej vådligt att våga mer. Han sprang fram och slöt henne i sina armar, hon ville stöta honom tillbaka, men hon hade ej krafter dertill. Det var väl ett *smekande* våld, men det var ändå våld. Då hon kände, att hon ej hade styrka att slita sig lös, uppgaf hon blott ett enda skrik, men så häftigt, så våldsamt genomträngande, att markisen af förskräckelse genast släppte henne.

Der stod hon nu och betraktade honom med en blick så förkrossande, att sjelfva markisen måste slå ner ögonen. Herr markis! sade hon slutligen, gå nu! Nästa midnatt skall min dörr stå öppen för er.

Markisen betraktade henne med förvåning, kunde det vara hennes allvar? Du vill bedra mig, sköna flicka, sade han.

— Nej, vid Gud! jag håller ord.

— Ja, din dörr skall stå öppen, men du skall ha flytt.

— Ni skall finna mig här. Gå blott nu och gör intet försök att nalkas mig. Hon gjorde en häftig rörelse med handen, för att aflägsna honom. Markisen drog sig långsamt tillbaka. Kom ihåg! ej före midnatten, ropade hon efter honom.

Skall hon hålla ord? så frågade markisen sig sjelf. Åjo, hon har svurit vid Gud, och för henne betyder det visst mycket. Han var således viss om segren, han hade blott ännu en dag att vänta.

Så snart markisen gått, kastade Elise sig ner för sin mörs porträtt och vred händerna i den gränslösaste förtviflan. Hon ville bedja, hon kunde det ej en gång. Efter en stund sprang hon upp, tog porträttet ifrån sin ram, kysste det och — slet duken i stycken.

Det var den trettiondeförsta december. Dagen uppgick så skön och klar, det var som om det flyende året med sin korta afskedsblik velat bedja menniskorna att minnas det utan bitterhet, oakadt de lidanden det säkert förorsakat många ibland dem. Och menniskorna helsade det tillbaka till afsked, somliga med tacksägelser, andra med smärta, men utan agg, såsom man förlåter en aflidande.

Markis L— hade visst ej mycket skäl att anklaga det slutande året, men han emotsåg likväl nu med mycket nöje dess afsked så fort som möjligt. Imellertid hade han beslutit att tillbringa de få återstående stunderna på det gladaste sätt. Han hade redan gifvit sin afskedsniek åt den nedgående solen, och i fantasien genomgått de timmar, som skulle förbigå, innan han fick se henne på nytt. Han hade till aftonen inbjudit några af sina förtroligaste vänner, och champagne och infall, och åter champagne och historier af ett visst slag, *evigt samma, evigt nya*, delade timmarne. Vi veta förut, att markisen ej hade den svagheten att undandraga sina vänner kännedömen om hans triumfer. Äfven den här sista affären hade således ej förblifvit någon hemlighet, blott flickans namn och boning

hade blifvit förtegade. Markisen trodde sig ej fullkomligt kunna lita på sina vänner, och han ville åtminstone ej, att någon skulle gå honom i förväg. Hvad som sedan kunde hända, fick man se, det var i alla fall af mindre vikt. Huru nära den efterlängtnade stunden var, upptäcktes till och med, först med nägorlunda förtäckt ord, och slutligen så klart det med ord kan uttryckas. Med mycken tillfredsställelse emottog markisen sällskapet's komplementer för hans afundsvärda oemotståndlighet vid en så framskriden ålder, han var den äldsta i sällskapet. Ändtligen inträffade den stunden, då markisen höjde sitt glas och började: Mina vänner! jag skulle oändligt gerna i sällskap med er velat med glas i hand helsa det nya året, vi ha knappt en timme dit, men... Han fick ej fort fara och behöfde det ej heller. Sällskapet reste sig skratande. Vår värd tänker inträda i det nya året med triumf, ropade vännerne, och skratande och lyckönskande aflägsnade de sig.

Markisen såg på sin kloeka, nu återstod blott minuter att räkna. Han kastade hastigt en kapp öfver axlarna och skyndade till Elises boning. Dörren var efter löfte oläst, han inträdde. På bordet vid sängen stod en brinnande lampa, och på sängen låg Elise, klädd, hon hade somnat. Markisen närmade sig, för att väcka henne med en kyss. Hu! han ryckte sig våldsamt tillbaka, der låg ett lik. Men ej ett vackert lik, ej så som man skulle vilja se den slumrande öskulden. Ansigtet var betäckt med svartblå fläckar och dragen förvidrna af dödskampens qual. På bordet stod en till hälften tömd giftflaska, och bredvid den låg ett öppet bref.

Markisen stod och stirrade på liket. Han ville fly, men han kunde ej röra sig, kunde ej vända ögonen från den ohyggliga synen. Han stod der omgifven af midnattens och dödens fasa. Var det början af det nya året? Skulle det bli vändpunkten i hans lif? Hären reste sig på hans hafvud och ångestsvetten droppade från hans panna. Slutligen ryckte han till sig brefvet och flydde.

Och dagen gaf honom ingen lättnad. Med rysning återsåg han solen, han mindes, med hvilka fantasier han gifvit henne sin afskedshelsning aftonen förut. Slutligen tog han sig mod att läsa brefvet. Adressen var:

”Till min dotter, att öppnas efter min död.

”Älskade Elise! Jag har bedragit dig, du är ej dotter af en officer, min make; jag har aldrig haft en make. Jag skulle ej kunnat se dig i ansigtet efter en sådan bekännelse, du får derföre först veta det efter min död; då kan jag ej se, hur du rodnar öfver din födsel. Det är likväl ej utan afsigt, jag nu låter dig veta det. Jag har aldrig haft en make, men du kan törhända ännu vinna en far. I tjugu år har du varit min enda tröst, all min kärlek, all min omsorg har jag ägnat åt dig, och du har rikt belönat mig, ännu från grafven tackar jag dig derför. Gud vare lof! du är starkare än jag varit, men ändå behöfver du ett skydd, ett hjerta att sluta dig till.

”Markis L— är din far. Mätte Gud ej ha upptecknat de eder, hvarmed han därade mig, arma, fader- och moderlösa flicka! han svek dem alla. Nu vill jag tro, att han ej tänkte bedraga, när han svor dessa eder. — (Det gick en rysning öfver markisen, när han läste denna rad, det var nästan som han skulle fått en aning om, att det fanns ett samvete. Han fortfor att läsa) Nu vill jag tro, att han ej tänkte bedraga, när han svor dessa eder. Det var väl lättsinnighet, kanske, bördss stolthet, som gjorde, att han sedan drog sig tillbaka. Min härkomst var ej jemlik med hans, och det hade han ej aktat i kärlekens första rosendar. Så tänker jag nu, då tanken på den nära döden mildrar känslorna. Då, när jag såg mig bedragen, hade jag ingen försonande tanke för honom. Han var för mig ej annat än en kall uppsåtlig bedragare. Jag flydde, för att aldrig mer låta mig finnas af honom. Kanske gjorde jag orätt, kanske har han någon gång med ånger och längtan sökt mig.

”Du föddes sju månader efter min flykt, han vet ej, att han har en dotter. Han har ej ingått någon äktenskaplig

förbindelse; skall jag tro, att det är minnet af mig, som hindrat honom? Ack! då skall han tacka mig för den skänk, jag gör honom. Passionernas ålder är väl nu förbi, och kanske har han intet enda hjerta, som älskar honom. Du skall närma dig till honom, du skall söka att vinna hans kärlek, jag vet, att det skall lyckas dig, jag tror så fast på blodets röst. Och först då, när du med säkerhet ser, att han blir dig en kärleksrik far, först då skall du upptäcka dig för honom, då skall du säga honom, att jag på dödsbädden förlåtit honom, att jag från himlen väl-signar honom; om han gäldar mitt lidande till dig. Du skall säga honom, att jag hållit mina eder, ehuru hans mened gjort mig fri. Lyssnar han ej till naturens röst, skulle du se, att han ej vill bli dig en far, då har jag ingen på jorden att anförtro dig till, fly till Gud!

Din olyckliga mor, Louise H—”

Efter brefvet voro följande ord skrifna af Elises hand: ”Herr markis! ni ser, att min mor anbefallt mig att söka vinna er kärlek. Det har lyckats mig på ett förfärligt sätt, mitt uppdrag är slutadt och jag afträder. Hon har sagt: om han ej vill bli dig en far, fly till Gud! Och jag flyr till Gud. Gud vare mig nådig. — och er! Elise.”

Och markisen försökte att tysta det uppstigande samvetet, det var så ovant, så obehvämt. Hvad ondt hade han gjort? Han kunde ju ej ana förhållandet, han hade ju ej äsyftat annat än ett litet vanligt kärleksäventyr. Han störtade sig i sina vanliga nöjen och försökte att dränka det obehagliga minnet i champagne. Men inga sofismer och inga utsväfningar förmådde fördrifva spöket, som förföljde honom. Det stod der i dubbel gestalt. Der stod den sköna, oskyldiga flickan med blickar, som tiggde faderskärlek, men bredvid stod liket med det svartblå ansigtet och de förvridna dragen. Tillkom ej äfven minnet af hennes mor, den olyckliga Louise? Kanske. Troligast hade hennes bild förlorat sig bland mängden af hans offer.

Inom ett halft år gick markisen i kloster. Männe ej spöket hittade inom klostermurarne?

Slut.

Humoristiskt Allehanda.

16.

Beefstekens upphof.

Lucius Plaucus, romersk senator, blef, för ett begänget fel, af kejsar Trajanus dömd, att tjena som simpel upppassare vid offren i Jupiters tempel. Han vägrade lyda, men blef med våld dragen till altaret. Här lågo styckena af offerdjuret på elden, och den olycklige senatoren blef tvungen att vända dem. Under stekningen föll en köttskifva ned på kolen. Plaucus tog upp den, men brände sig dervid i fingrarne, och förde dessa hastigt i munnen, för att lindra svedan. I detta ögonblick gjorde han den stora upptäckten, att smaken af ett köttstycke, stekt på kol, vida öfverträffar den af kött, tillredt på hvad annat sätt som helst. Nu förtärde han stycke på stycke, gäckade Trajanus, bedrog Jupiter och uppfann beefsteken. En så stor upptäckt kunde ej länge hållas hemlig; offren försvunno så hastigt, och till så stor förnöjelse för öfverfienterna, att sådant ej kunde blifva obemärkt. Med välbehag begagnade Jupiters prester den nya upplifningen, och himmelen's konung skulle ha svält ihjel, om han ej haft anvisning på andra offer, än dem i Rom. Ändtligen ådrog sig saken Trajani uppmärksamhet; han var en man af denna raa dygd, som låter hänga brottslingen, att förbättra honom. Jupiters öfversteprest blef med alla sina underhafvande dömd till repet. Prelaten var vid en ganska hög ålder, och hade det längsta, heligaste skägg i hela Rom. Kejsaren beklagade förlusten af en hedersman med ett så vördnadsväckande kännetecken på hakan; men hans ord var oåterkalleligt, äfven om presten haft tio gånger längre skägg. Trajanus tacktes likväl visa honom den sista gunsten: att hedra hans afrättning med sin höga närvaro. Hela Rom var

på benen; sedan den högtälskade Titi död hade verldens hufvudstad ej erfarit någonting sorgligare, och de förnåma romerska damernas ansträngningar, till erhållande af goda platser i Coliseum, voro otroliga. En hel vecka gingo samtalen i hela Rom blott ut derpå, hurudan öfversteprestens klädnad mån-de blifva, om han skulle hängas eller halshuggas, och, i sednare händelsen, om skägget eller hufvudet skulle falla först. De förnåma höllo vad på vad. Hela dagen före den bedröfliga ceremonien gjorde man platt iagenting, utan lopp omkring gatorna, från torg till torg, låg öfver skräddarne att få nya kläder färdiga till afrättningsfesten, och beklagade ägaren af den romerska verldens skönaste skägg.

Den efterlängtrade dagen kom, och Coliseum var fullpackadt af unga och gamla med präktiga kläder, ovärderliga juveler och massor af guldsmucken.

Nu begynte festen, och öfverstepresten, till utseendet vördigare än någonsin, skulle hänga. Jungsfrur och fruar höjde sig på tärna, att ej gå miste om det ringaste af ceremonien, mot hvilken man, i trots af kejsarens närvaro, likväl allmänt knotade, såsom en den grymmaste handling i hela hans regering, änskönt man måste medgifva, att ceremonien i det hela verkligen var kejsarlig.

Öfverstepresten bad kejsaren, att få sluta sin lefnadsbana, som han börjat den, med ett offer åt Jupiter. En så högt uppsatt embetsmans sista bön kunde icke gerna afslås. Altaret blef således påtändt, offerdjuret, deladt i vanliga stycken, pålagdt, och allt gick sin jemna gång. Då offret var slutadt, tog öfverstepresten en köttskifva, framräckte den åt kejsaren, och bad honom ödmjukast att smaka derpå, till ett bevis, att kejsaren ej bar något personligt agg till honom. Trajanus tog och smakade derpå, och snart var köttskifvan, till allmän förundran, nere. Nu följde den andra, tredje o. s. v. Rättvisans tjänare måste vänta. Åskådarne blefvo otåliga, och slutligen reste sig hela den ofanthiga församlingen, och frågade, under oredigt skriande, huru länge man ville draga dem vid

näsan. Kejsaren lemnade altaret, och med en blick, som förkunnade, att världens beherrskare var förnärad till sitt majestät, intog han åter thronen, bjöd öfverstepresten träda till hans högra sida, och talade: »Romare, skrikare, J, som motsätten eder min kejsarliga vilja, J upproriske mot Gnd på jorden! böjen edra hufvuden i stoffet och tigen. Lären först att känna frestelsen, innan J dömmen brottet. Öfverstepresten har allenast gifvit vika för en oemotståndlig kraft. J sägen, i eder okunnighet, att han öfverträdt rikets lagar; hade han icke gjort hvad han gjorde, då hade han öfverträdt naturens. Jag anmodar honom, att i dag med mig spisa; i morgon skall en offentlig mältidsfest firas, och hvarje invånare i Rom få smaka hvad jag i dag har smakat, och på den tredje dagen skolen J på alla gator uppressa bildstoder, den store upptäckaren till ära.»

Det skedde, som han sagt, och beefsteken hade vunnit odödligheten.

Anekdoter.

Hvårför är sjelfmord en last? blef en gång en skolgosse tillfrågad — Derrföre att det är skadligt för helsan — svarade han efter en stunds funderande.

En fru skickade bort en kista med frukt och ägg, men rädd att de sednare skulle taga någon skada, skref hon på en lapp: man bör vid kistans öppnande taga sig väl i akt, ty äggen ligga öfverst. Denna lapp lade hon derefter ned i kistan och var fullkomligt lugn.

Malesherbes åt en gång middag hos biskopen af Rouen känd för att predika mycket illa. — Knappt var middagen förbi, förrän Malesherbes somnade. Biskopen väckte honom och bad honom följa sig i kyrkan der han skulle predika — Nej, jag, tackar — svarade skalden — jag soffer lika bra här.

Bland de fördömda på den berömda mälaren Michel Angelos tafla: *yttersta domen* fans äfven en person, som så träffande liknade en viss kardinal, att denne beklagade sig deröfver för påfven Clemens VII men påfven ville icke lyssna till hans klagomål, utan bortvisade honom med dessa orden: jag kan väl befria från skärselden, men ej från helvetet!

Epigrammer.

25. Äktenskapet.

A.

Äktenskapet en ryssja är likt, och männer-
na fiskar.
Den, som är ute, vill in: den, som är inne,
vill ut.

B.

Nej! det är likt ett bo, der för ormars tju-
sande öga,
Kattors smekande tass, ungkarla-sparfven
får skygd.
Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:o 25.

Mitt första är af många slag
Och nyttjas både natt och dag;
Det är af mängnen form och skepnad.
Än gungar det en dam, så skön,
Än nyttjas det på ängen grön
Af bonden, med sin räisa väpnad.
Ett läckert ting *mitt andra* är.
Som i ett hushåll ej får fattas;
På bröd man oftast det förtär
Och högt det här i Norden skattas.
Mitt tredje friarn höra vill,
Då ömt man spörjer slickan till.
Om du *mitt första* fram vill drifva,
Du måste det *mitt hela* gifva.

Gäta N:o 25.

Min boning är uti en sten,
Der jag förborgad är för världen;
Men med ett klart och vackert sken
Jag träder fram, och uppå härden
Jag trifies väl och vexer fort;
En enda droppa kan mig döda.
Jag har ett syskonsällskap stort.
Med det kan världen jag föröda.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Sept. d. å.
Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Florette,

eller

Henrich IV:s första kärlek.

af

Henrich Zschokke.

Anm. Denne den ypperste tyske Novel-listens lifvfa berättelse, har af *Tegnér* blifvit hedrad genom en Svensk bearbetning på Hexameter under titeln: "Henrik IV" (Del IV. pag. 263).

1.

Den unge fursten af Bearu.

I Nerac, en liten täck stad i Gas-cogne voro alla dagar stora festiviteter. emedan konungen af Frankrike, Carl IX med hela sin lysande hofstat kommit dit på besök hos hofvet af Navarra. — Ännu i dag finnes en beskrifning om denna prakt i Nerac's annaler för årtalet 1566. —

Besöket hade giltig anledning. Konungen af Frankrike medförde till drottningen af Navarra hennes unge son Henrich, hvilken hittills uppfostrats vid hofvet i Paris. Drottningen ville nu hafva honom hos sig. Man kan alltså tänka sig den glädje modren erfor, då hon åter tryckte barnet till sitt bröst. Drottningen, som man vet, var den ädla Johanna och icke blott en öm mor, utan ock en verklig hjeltemor. Det är verldskunnigt, huru hon förhöll sig då hon nedkom med sin älskling Henrich. Hennes far, Henrich af Albrét, konung af Navarra, då framträdande till hennes säng, hållande i sin hand ett federal af guld och i det en lång gyllene kedja, sade: "Se, dotter, om du vid din nedkomst för mig sjunger en rätt vacker gascogniskvisa, så erhåller du detta och hvad deruti är." — Och hon

sjöng, då barnet föddes. Då lade fadren genast den gylldene kedjan omkring hennes hals och gaf henne foderale. "Men", sade han och tog den nyfödde på sin arm, "derför tager jag ock gossen med mig." Modren tillät det likväl icke. —

Nu hade Henrich blifvit stor och fastän blott femton år gammal, kunde man anse honom för aderton, så hög och smärt hade han uppskjutit. Vål skuggade ännu intet skägghjån hans haka, och hans ansigte var som mjölk och blod; men han hade mod i hjertat och händer, kraftfulla och härdade afsvärdslek och alla krigiska öfningar. Vål var han flyktig, yster, djerf, — en verklig vild-hjerna; kunde rida, jaga, fäkta, dansa och klättra öfver berg och klippor som en stenbock. Hans lärare och hofmästare, den lärde Lagaucherie, hade ofta största svårighet att hejda honom. Men derjente var den unge fursten så älskvärd, så snillrik, så böjlig och godmodig — att man icke kunde annat än älska honom. Erinrade man honom blott, då han dref upptågen något för långt, om pligt och ära, kunde man med dessa två ord göra honom mild och spak som ett lamm. Detta ville mycket säga om en ung herre, som var arvinge till ett konungarike. Ty i våra dagar förmår man med orden pligt och ära knappt bringa en vanartig köpmansson till ordning.

Befolkningen i Nerac betraktade derför hellre den vilde, sköne, fromme Henrich, än hans majestät konungens af Frankrike hela pomp och ståt. Hvad finnes väl värdt att se i hästar, kuskar, guldsmidda förridare, lifvakt, hejdukar, lakejer och annan tross? — Må skräddare, sadel- och vagmakare, borstbindare och dylika, som vilja lära nå

got i sitt handtverk, begagna allt detta. Bildade menniskor skåda helst på dem, som *förtjena* mesta äran; icke på dem som *bevisas* största äran. — Derför fästade man i Nerac större uppmärksamhet vid den förhoppningsfulle fursten af Bearn, den unge Henrich, än vid konungen. Denne framträdde alltid ganska allvarligt majestätisk och bevärdigade icke folkets helsningar med en nickning; men Henrich log vänligt och besvarade helsningarne uppmärksamt till höger och venster. I hans leende låg oändligt behag och isynnerhet förklarade det enstämmigt alla unga fruar och flickor i Nerac. I sådana fall äro qvinnorna ostridigt, de tillförlitligaste konstdommarinnor, eller rättare naturforskarinnor. —

I konungens svite voro ock flera unga, sköna och tappra herrar; till exempel den unge hertigen af Guise, tre år äldre än fursten af Bearn; men dock blickade man blott betagen på denne senare med de milda, vänliga ögonen. — Detta förtröt ofta den unge hertigen, som märkte det — och därför förmodligen närde afund mot konungasonen af Navarra. — Bägge hade såsom barndoms- och lekkamerater uppfostrats tillsamman; men kunde dock aldrig rätt förlikas. Konungen af Frankrike hade oupphörligt tvister att slita och afgöra emellan de bägge unga — och därför var det väl, att de nu skildes från hvarandra och att Henrich måste förblifva hos sin mor. Före afskedet i Nerac uppkom dock en täflan, en tvist dem emellan. —

2.

Målskjutning.

Ibland andra nöjen och förströelser i Nerac förekom äfven målskjutning med bäge. — Konungen var sjelf en god skytt. Beklagligen var han det, ty, man vet, huru han sex år efter besöket i Nerac, vid blodsbröllopet i Paris, sköt på sina egna hugenottiska undersåter. Han öfvade dock konsten oskyldigare i Nerac; ty en pomerans fästad vid en tafla, på afmätt afstånd, var målet. —

Då en konung eller furste tror sig i någon konst vara den bäste, vägar vanligen ingen, att förstå den bättre än han. Så förhöll sig äfven här. Ingen hofman vågade att med pilen träffa den gyldene frukten, för att icke beröfva konungen äran eller rättare inbillningen, att han var den bäste skytt under solen. Så blifva de höga, mäktiga herrarne alltid bedragna och man ler sedan hemligt bakom deras rygg. — Hertigen af Guise var äfven en förträfflig skytt, men tillika en förträfflig hofman. Naturligtvis slög hans pil långt på sidan af den sköna pomeransen. En mängd åskådare och åskådarinnor, alla prydligt utstyrda, hade infunnit sig, såväl från slottet, som från staden, för att åse skådespelet. — Det goda folket trodde på fullt allvar, att konungen var mästare i bågskjutning, emedan han med pilen lätt hade vidrört pomeransens ena sida. Men det förstod icke den vid hof öfliga skjutkonsten.

Derefter framträdde fursten af Bearn, den unge Henrich med armborstet, lade an, sigtade och vid första skottet klöf han med sin pil den gyldene frukten. Åskådarne jublade bifall och de sköna åskådarinnorna hviskade leende sinsemellan. — man vet egentligen icke hvad! — Men konungen anstod det alldeles icke. Hans blick var stel och mörk. —

Efter spælets regel skulle nu Henrich åter börja och först skjuta på den ånyo på taflan fästade friska pomeransen. Men konungen tänkte: jag är dock konung! — vill icke afstå från äran af första skottet, och sade: »Allt måste tillgå i antagen behörig ordning!» — »Visserligen», svarade Henrich, »det är ju fullkomligt efter regeln att jag skjutet först?» Men konungar i deras maktfullkomlighet bruka efter regeln föga rätta sig efter regler. Då nu Henrich, i sin obestriddliga rätt, ställde sig på skjutplatsen och sigtade, stötte konungen honom ganska häftigt tillbaka. Henrich, af naturen retlig och obetänksam, sprang efter den erhållna stöten några steg tillbaka, spände strängen på sin bäge, lade på den en pil — och sigtade mot konungen. —

Majestätet bäfvade, lopp hastigt åt sidan och dölde sig bakom den tjockaste af sina hofmän. — Den tjocke mannen, som i inbillningen redan kände pilen i sin digra mage, skrek mordio! och lade de breda händerna skyddande framför den. Henrich, fastän uppbragt, kunde vid anblicken af den tjocke mannen, hvilken som en darande mur stod framför konungen, icke afhålla sig från ett högt och ihållande skrätt. Flickorna och de unga fruarna i Nerae, då de sågo den unge fursten så omåttligt skratta, började äfven mysa och småle. — Löje, liksom gråt, är verkligen hos kvinnorna smittsamt; och liksom Eva fordom förförde Adam till frosseri, så förförde de här männen till löje. Allt log; endast hofmännen visste icke rätt hvilken tyssionomi de vid detta tillfälle skulle antaga. Konungen deremot var, lika litet som hans tjocka förmur, böjd för skrätt. — »För bort fursten af Bearn!» ropade han. —

Lyckligtvis var Lagaucherie, Henrichs lärare, tillstädes. Han tog genast sin elev vid armen och förde honom med sig till slottet. Ännu länge hörde man Henrich på afstånd hjertligt skratta. —

Att den lilla tvisten mellan Carl och Henrich blef bilagd, förstås af sig själf. Den föranledde icke då till krig. Henrich, såsom en obetänksam yngling, måste göra afbön. — och dervid förblef det. —

3.

Rosen vid pilen.

Följande dagen var åter målskjutning på pomeranser. Alla skyttar kommo, alla flickor och unga fruar med deras män kommo. Åskådarne voro talrikare än någonsin förut, ty man hoppades att hvarje dag skulle tillfredsställa skrattlystnaden. Men den som icke kom, var konungen. Under en förevändning förblef han hemma; — förmodligen hindrad af viktiga statsangelägenheter.

Alla skyttarne träffade nu bättre än föregående dagen och åskådarne kunde

aldeles icke begripa, huru samtliga hofmännen kunnat under en enda natt blifva så skickliga. Snart voro alla pomeranserna nedskjutna. Man utsatte nu målet på längre afstånd; men äfven då sköt man lika lyckligt. Isynnerhet visade sig hertigen af Guise såsom mestare. Han hade nedskjutit den sista pomeransen. —

Detta förtröt Henrich, emedan hela pomerans-förrådet nu var slut. Han hade så gerna velat ännu en gång besegra sin unge medtäflare, och seende sig omkring till höger och venster efter något som kunde begagnas till skotttafla, upptäckte han ibland åskådarne en ung flicka, ungefärligen så gammal, eller så ung som han själf, ett bildskönt barn af femton år. Hon stod der i enkel dräkt, med det spåda ansigtet, halft beskuggat af hatten, skön som kärleken, harmlös som oskulden. —

Hastigt sprang Henrich mot denna Nerae's lilla Venus. Han ville aldeles icke göra henne till skotttafla för sin pil, men väl rosen som hon bar på sitt bröst. Det var en ros, liknande flickan själf, i behagligaste fullhet ännu till hälften sluten, omhållad af bleka blad omkring den högröda djupare medelpunkten. Henrich bad om blomman och sträckte handen mot den ungdomliga barmen, hvilken hon prydde. Den lilla flickan rodnade och gaf honom leende sin afbild. Han sprang dermed till målet, fäste rosen der — och sedan åter till skjutplatsen. —

»Nu, herr hertig, ni är siste segraren. Der är ett nytt mål och er tillhör första skottet!» ropade Henrich och sög blodet ur sitt finger, som han sårat på en af rosens taggar. Men fingret smärtade honom föga — han visste själf icke rätt — hvarföre. Dervid blickade han åter åt sidan efter rosens sköna afbild, från hvilken den milda smärtan kom.

Guise läde an, sigtade — och pilen flög — men förfelade målet. Nu framträdde Henrich, spände bågen, såg ännu en gång öfver armen åt den sidan från hvilken smärtan kommit, sedan åter på rosen, sigtade och tryckte af. Pilen genomborrade blommans hjerta. —

„Ni har segrat!“ ropade Guise. Men den unge fursten af Bearn ville fullt afvetyga sig och sprang till målet. Han drog pilen ur tafan. Den genom-borrade rosen satt fästad vid den lyckliga pilen, såsom vid en stengel. Han flög dermed till den sköna flickan för att återgifva henne den lånade blomman. Med en lätt bugning räckte han rosen och tillika den segerrika pilen åt den sköna. —

„Er skänk gaf mig lyckå!“ sade han. —

„Men er lycka blef den arma rosens olycka!“ svarade den lilla under det att hon med sina späda fingrar sökte lösgöra blomman från pilen.

„Villigt lemnar jag er därför den straffvärde pilen!“ —

„Den behöfver jag icke!“ svarade flickan. —

„Jag tror det ock; ni sårar med skarpare pilar!“ sade Henrich och betraktade den sköna oskulden, som seende upp till honom stod der blyg, stum och rödnande. Äfven han rodnade och höll handen ovilkorligt framför hjertat, liksom ville han förvara det från en olycka. Han förmådde icke mer yttra ett ord, bugade sig och återvände till skyttarne.

Målskjutningen var slut. Skyttarne sågade till slottet, som låg vid den sig dunkelgröna slingrande lilla floden Barze. Åskådarne åtskildes. Den unga flickan med den af pilen genom-borrade rosen, begaf sig på hemvägen. Hennes unga följeslagarinnor gycklade och ofundade henne den erhållna pilen. Men den lilla var helt stum, betraktade den genomstungna blomman och såg dervid ut, som hade hennes eget hjerta blifvit genomborrat.

Då skyttarne nu stodo på slottets trappa, såg Henrich ännu en gång åt de sig spridande åskådarne; och ibland dessa sökte han en person som dock icke mer kunde upptäckas.

„Hvem är den lilla, sköna flickan, af hvilken jag erhöi rosen?“ frågade han en af sin mor, drottning Johannas hofmän. —

„Hon är dotter af slotts-trädgårdsmästaren“, svarade hofmannen, „och gör sin fars och sitt eget namn äran.“

„Huru heter hon?“

„Man kallar henne nu Florette, men då hon blir äldre Flora.“

„Florette!“ sade Henrich och visste icke sjelf, hvad han sade. Han såg sig ännu en gång omkring, ehuru han visste att ingenting var att se. —

4.

Källan la Garenne.

Henrich hade väl ofta hört ordet kärlek, och huru kunde han, utan att vara döf, icke hafva hört det vid hofvet i Paris? Men han förstod det ännu lika litet, som han förstod Arabiska eller Chaldeiska. Emellertid lärde han kärlek lättare än Arabiska och blef i senare åren deruti erfarnare, än hans ryktbarhet tillkom. Man känner att de bedrifter och segrar, som förskaffade honom Frankrikes krona, voro lättare att räkna, än hans kärleks äfventyr och deras följder. — Man sjunger ännu i dag om den sköna Gabrielle d'Estrée, om den förtjusande Henriette de Balsac d'Entraques, om Jacqueline de Beuil, om Charlotte des Essarts och andra, som slätade rosor i Henrich den stores törnrika lefnad. Och dock voro af alla dessa, som han älskat, ingen såsom Florette de Nerac; ingen skönare vågar man säga, utan att förnärma andra fruntimmer och deras poeter, ty i denna trosartikel har hvar och en samvetsfrihet; nej, ingen var älskvärdare, om älskvärdheten höjes genom oskyldig, trogen genkärlek. —

Sådan var Florette. — Med den genom-borrade rosen var ock hennes hjerta genomborrat — och liksom Henrich gaf henne pilen, sköt hennes brännande blick ur de dunkla, sköna ögonen, uppfyllda af ljuf hämd, en annan pil i hans oförvarade bröst. —

Nu började en förändring hos dessa barn och ingen af dem visste hvad som föranledde den. Florette kunde icke hela dagen vakna ur drömmen från det ögonblick, då han med pilen stod framför henne och hela natten kunde hon icke sova. Henrich sprang, så snart han kunde lemna slottet, omkring i slottsträdgården och betraktade alla

blommor med största uppmärksamhet, för att redan af deras skönhet erfara, om Florette planterat — eller ock väntat dem. — Man kunde tro honom vilja blifva örtkännare. då man såg honom med korslagda armar stå framför blomstersängarne. Men endast vid Florette's sida ville han blifva trädgårdsmästare. Och då han långsamt, med sänkt hufvud och blick, förlorad i tankar, vandrade genom de breda gångarne, emellan rabatterna, kunde man tro honom vara en ung filosof, som redan sökte de vises sten. Men i trädgårdsgångarnes sand sökte han blott det älskvärda barnets små fotspår. —

Han darrade, då han vid slutet af den stora slottsträdgården, nära vid källan la Garenne, upptäckte fotsteg som tillhörde henne. Ännu hade han väl icke sett, ännu mindre mått Florette's små fötter; men Henrich hade det säkraste ögonmått och den skarpaste beräkningsgåfva, hvilket han sedermera bevisade på många slagtfält. Han gick nu efter spåret och kom genom buskarne till en spång som ledde öfver den lilla smala floden Baïze. På andra sidan af vattnet stod ett litet prydligt hvitt hus. — Gerna hade han nu velat fråga, hvilken det lilla huset tillhörde, eller hvilken som bodde der? — Men han upptäckte i det, intet annat, än sin pil i rosen, hvilken stod i ett af det lilla husets fönster. — Han förskräcktes, liksom hade han der sett ett vidunder, vände hastigt om och lopp med hjertklappning tillbaka i trädgården, fastän ingen förföljde honom. — Det var redan halfskymning, men han hade skarp blick och såg på afstånd vid Garennekällan en flicka, icke större eller mindre än Florette. Hon upphämtade en kruka med vatten, svängde den upp på hufvudet och bar den genom buskarne öfver spången till det lilla huset. —

Hela aftonen sväfvade denna bild för hans ögon. I slottet var anställd en bal: furstinnorna, hofdamerne och fröknarne, herrarne, alla dansade. — Men ingen fröken dansade så skönt, som inför Henrichs inbillningskraft trädgårdsflickan med krukan på hufvudet genom buskarne och öfver spån-

gen. Då Henrich äfven dansade, såg han mindre på sin dansös, än emot dörren, der åskådarne stodo; men förgäfvades såg han dit.

5.

Trädgårdsmästaren.

Följande dagen var Henrich redan tidigt i slottsträdgården och gick der med en spade på axeln till Garennekällan; ty rundt omkring källan var allt så försummat och förvildat; förmodligen emedan ingen annan ditkom än den som ville hämta vatten. Källan låg ock så aflägsen, i grannskapet af trädgårdsmästarens hus. Detta misslyckade icke den unge prinsen af Bearn. —

Han gräfdde nu omkring källan en vid krets i den gröna gräsmarken, och gräfdde hela morgonen. Svetten dröp från hans panna och då han kände sig trött och törstig gick han till källan, som alltid silfverklar framvällde, — och drack. Då den svala drycken fuktade hans läppar, fann han intet vin angenämare. Utan tvifvel hade Florette ofta druckit ur källan. Från arbetet begaf han sig åter till slottet. Der satt han nu sorglig i sitt lilla grönmålade rum med det smala spitzhvalfda fönstret. —

Hade han blott dröjt en fjerdedels timma längre vid källan, så hade han haft en åskådarinna; ty Florette ditkom. Och då hon såg den vida i marken uppgräfd kretsen och beredelsen till nya blomstersängar, tänkte hon: Min gode far måste redan tidigt varit här, eller har han låtit verkställa det genom trädgårdsdrängarne! —

Då hon nu hemkom och frågade fadren, gamle Lucas, blef denne högst förundrad, enär han visste af ingenting. Han begaf sig genast till källan, såg arbetet och sade uppbragt: »Det har de slynglarne gjordt, utan mitt tillstånd.» Och han lät kalla alla trädgårdsdrängarne och förehöll dem tilltaget. Men ingen af dem erkände sig dertill skyldig. — Då svindlade det uti Lucas' hufvud, och han begrep icke, hvilken som kunnat våga, att i slottsträdgården fuska i hans yrke. Han

beslöt nu att spionera; men fastän han spejade hela dagen, utspejade han dock ingenting. —

Ty den kungliga familjen hade rest till ett slott i grannskapet och återkom först sent på aftonen. Den unge prinsen hade gerna förblifvit hemma. Följande dag var åter en annan fest, vid hvilken den unge fursten icke fick saknas. Derför begagnade han den tidigaste timman yid soluppgången till fortsättning af sitt arbete vid källan; han slutade nu gräfningen, jemnade sängarne, hämtade blomsterstånd, der de i trädgården stodo för täta och planterade dem omkring Garenne-källan. Ingen såg honom, och, hvad som var ännu sorgligare, han såg och ingen; åtminstone icke den han så gerna velat se. — På allranärmaste omväg återvände han alltså till slottet; men denna allragenaste väg drog sig i en vid krets omkring slottet förbi ett visst litet prydligt hus. Der blickade han till ett litet fönster, för att upptäcka en viss pil. O, huru bäfvade hans hjerta af fröjd; ty vid fönstret stod en viss flicka, och fönstret var öppet — och hela himmelen äfven öppen. —

Florette stod vid det öppna fönstret och virade de långa flätorna af sitt sköna svarta hår omkring hufvudet. Hennes unga bröst var obetäckt och hennes hvita hy glänste såsom snö under hennes sidenhårs mörka lockar. I fönstret framför henne lågo blommor, åt hvilka hon förmodligen tillämnat en liten plats i håret, på hatten, eller vid barnen. — Heinrich helsade vänligt inåt fönstret och helsningen besvarades också vänligt derifrån. Heinrich steg upp på en liten bänk och var nu jemnhög med Florette, framför hvilken han stod tätt invid fönstret. —

En rodnad flög öfver den oskyldiga engelsns ansigte och öfver den alabasterhvita halsen. Han frågade: »Får jag hjälpa dig att placera blommorna?» — Hon frågade: »Är ni redan så tidigt ute, unge herre?» — Han förmenade, att det alldeles icke var tidigt; och hon förmenade, att hon icke behöfde någon hjälp. Han tänkte, att hon, för att vara skön, icke behöfde någon annan prydnad än sig själf; och

hon tänkte, att han vore en smickrare, hvilket icke anstod hvarken honom eller henne. Han påstod sig aldrig någonsin hafva talat sannare än nu, och att sedan hon gaf honom rosen, hade han icke ett ögonblick kunnat glömma henne. Hon påstod: att för ett så ringa pris vore det då lätt att hos honom göra sig oförgätlig. Han ångrade att han återgifvit rosen, i stället för att behålla den, såsom ett kärt minne af henne; och hon ångrade, att hon just nu valt de blott enkla blommor, som lågo framför honom; men hvilka alla hon dock gerna gäfvé honom om det kunde förorsaka honom något nöje. Han bedyrade, då han fästade några blommor på sitt bröst, att de simplaste blommor hade högsta värde genom gifvarinnan; och hon bedyrade, att hon själf nu verkligen fann blommorna rätt sköna, sedan han smyckat sig med dem.

Forts.

Humoristiskt Allehanda.

17.

En genom sin upptäckt olycksbringande hemlighet.

Hr V. M. är en ung läkare i Paris, som har det för en läkare stora felet att vara för ung. Blomstrande, lefnadsglad och af ett högst fördelaktigt utseende, är han en triumferande representant af heisau, hvilket, utom ungdomen, äfven är ett fel hos en läkare. En person, som är så välmående, måste äta och sova förträffligt; derför har han också ingen praktik, och ingen tänker på att gifva honom den. Likväl är han en ung man af stor förtjenst, som i sin vetenskap genast träffar, der andra famla; som vädrar sjukdomsanslag, der andra söka dem — med ett ord, han förtjenar i sanning att hvarken få sova eller äta i ro. Men det synes, som om ödet hade bestämt, att han ej singe patienter förr, än de grå håren. Imellertid då hans far är rik, tröstar han sig lätt häröfver, och med sinne och smak för de sköna konsterna öfverlemnar han sig åt dem med hängifvenhet, dock med klokhet och omdöme. Och nu inser man väl,

att han ej kan ingifva förtroende åt sjuka, då han är ung, frisk och . . . artist — detta en läkare — omöjligt.

Jag nämde hans far. Honom ser han sällan; ty fadren bebor Passy både vinter och sommar, jemte tvenne gamla hushållerskor, som äro mycket uppmärksamma emot gubben och dertföre ganska farliga i denna enslighet. Sonen har länge kämpat emot den köld, som hans far alltid visat honom, och har slutligen, ehuru med smärta, fått lof att taga sitt parti. Sin mor förlorade han i sin späda barndom för 25 år sedan. Ende sonen af en rik far, vet han till och med genom honom själf, att han en gång skall blifva rik, och det är således med ett visst filosofiskt lagn, som han emottager sina få sjnksbesök, tröstande sig med att vara frisk, att ej oroas om nätterna — och isynnerhet med utsigten af en fyratiotusen francs ränta.

Så stodo sakerna, då en gammal herre dör vid samma gata och lemmar efter sig en dyrbar löseegendom, som utbjudes till försäljning. V. M. inställer sig der, får se en gammal byrå af utmärkt arbete, hvars inredning behagar honom: byrån var af rosenträ med inläggningar af flera dyrbara träslag. Han köper den för 123 francs och låter ställa den uti sin sängkammare. Högst belåten med sitt köp, väntar han med ögonen fästade, ej utan välbehag, på det med rutor, löfverk och rosetter inlagda arbetet, att någon älskvärd granne måtte få hufvudvärk, för att då i stället för medikamenter få föreskrifva henne att besöka en bal såsom ett lämpligt medel att skingra det onda. Efter ett par timmars betraktande af den konstrika möbelen, märker han, att karnisen, som uppbär marmorskifvan, är högre än den borde vara, i förhållande till frisen; han undersöker nogare, insticker en pappersknif i en fogning, och snart framglider till hans förvåning kanten af en liten låda. Genom starkare påtryckning utspringer den hel och hållen och blottar nu sin tillvaro — en hemlighet för auktionskommissarierna.

V. M. sänker nyfiken sina blickar deri och ser en stor ask af grönt skäl-

skinn, tillsluten med små hakar af silfver. Han öppnar asken och finner:

Ett par små skor af hvitt siden, knappt nyttjade.

En stor nyckel af jern.

Ett miniatur-porträtt af en verklig skönhet.

Hvad skulle han göra med detta fynd? Porträttet ensamt var af stort värde. Det föreställde ett fruntimmer med dräkt och hårklädsel i den smak, som var på modet 1825. Detta årtal var dessutom tecknat med bläck å en liten blå papperslapp, som var klistrad på baksidan af porträttet.

— Kors! mitt födelseår! säger ynglingen, beundrande den sköna afbilden. Dagen derpå söker han upp auktionskommissarien och berättar honom händelsen. Denne säger honom, att den döde var en gammal ungmånn, som endast hade några arfvingar på landet, och rådde honom att anse fyndet inbegripet uti priset för möbelen. V. M. lät göra en ram till porträttet, upphängde det invid spegeln på kaminen och fortsatte att betrakta detsamma med ett ljust och oemotståndligt nöje. — Veckor, månader förflöto, och ingen dag förgick, som han ej återkom till porträttet, drömmande, behörskad och dragen af en magnetisk kraft till denna bild, hvars blickar följde honom öfverallt i rummet. . . Han tänkte redan på att anställa forskningar hos de personer, som känt den döde, för att komma på spåren af den hemlighet, som var fästad vid det sköna porträttet, då hans far, som knappt tre gånger om året satte sin fot i Paris, kom att göra honom ett besök. — Detta var för omkring en månad sedan.

Fadern, som med lifligaste hjertlighet emottogs, sätter sig ned vid kaminen, värmer sig, sträcker sig, skådar omkring sig och ser porträttet. . . liksom lyftad af en fjäder, reser han sig upp, utstöter ett rop . . . och återfaller förvirrad och upprörd uti karmstolen.

— Min far! . . . hvad fattas er, min far? — utropar den unge mannen förskräckt.

— Detta porträtt! Hvarifrån har du fått detta porträtt? säger gubben stammande.

V. M. berättar nu med få ord, genom hvilken händelse det fallit i hans händer.

— Låt mig se nyckeln... skon...!

Ynglingen, som anar någon farlig hemlighet, svarar, att han bortkastat dem, såsom för honom utan värde...

— Och auktionen... var det icke grefve N...s, återtager gubben flämtande.

— Ja! min far! — svarar sonen, till ytterlighet upprörd och orolig.

— Ack, den olyckliga! Mina misstankar blifva då bekräftade trettio år efter... ah!... gif mig ett glas vatten... litet luft... uff... hvarföre kom jag hit... Store Gud! förlåt henne!...

— Men hvilken behöfver då förlåtelse, min far! utropar den stackars sonen, sedan han ringt på betjeningen, och knäböjer i ångest vid gubbens fötter.

— Lemna mig... *min herre!*... jag qväfs... litet luft... hvarföre skulle jag se detta olycksaliga porträtt!

Och tillbakavisande sonens omsorger, reser sig gubben, stödd på den inkommande betjenten och går emot det öppnade fönstret.

— Min far!... värdigas förklara mig... Ni gör mig förtviflad! af barmhertighet, säg mig!...

— Nej, aldrig, aldrig!... Låt kalla min kammarijenare... gif mig mera vatten... jag vill hafva min vag... jag vill resa hem... ah! store Gud!

— Min far... i detta tillstånd!... Om ni ej har medlidande med mig, så haf det åtminstone med er sjelf!...

Alla böner voro fruktlösa; gubben reste obevkligen och lemnade till afsked ett: *farväl, min herre!* som lik ett dolkstyng genomborrade den stackars ynglingens hjerta.

Dagen derpå gick sonen till Passy, men vågade ej inträda, utan stannade vid porten och frågade, huru det stod till. — Man svarade, att gubben mädde ganska väl. Tre veckor därefter var han död.

Under denna mellantid hade han gjort ett nytt testamentariskt förordnande. Han hade frantagit sonen allt, utom hvad lagen uttryckligen ej tillät honom att taga och hade tillagt hvar-

dera af sina hushållerskor en ränta af tolf tusen francs. Det var således ej 123 francs, som den gamla byrån af rosenträ kostade vår unge läkare; det var mer än femhundratusen! Dock har han qvar porträttet! — och med hvilka rörande blickar betraktar han ej detta! Men fällom öfver denna sorgliga händelse ett täckelse, som redan för mycket blifvit lyftad! och öfverlemnad åt den af våra läsare, som dertill har lust, att tyda gåtan.

Slut.

Epigrammer.

26. Gammalt Ordspåk.

Ingen flicka finns, som icke är söt, men
hvar komma
Elaka käringar från? Tro-mig, jag det kan
förstå.
Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:o 26.

Mitt första kan på marken stå.
Af bynadt trä det vara kan, också;
Af tagel och af hår, jemväl,
Samt utaf halm, det vet hvar christen själ.
Mitt andra det är något, som
Oss alla påskas, småningom.
Mitt hela uti hednadar
Af nordankampen afskydt var.
Mitt andra käckt han gick till möte då,
För att *mitt hela* slippa få.

Gåta Nr 26.

Tjuguåtta fångar sitta
I ett fångelse så hårdt,
Men att ur sitt fångsel titta
Är dem likväl ej så svårt.
Hvad de lyckas få emellan
Sig, de krossa sönder, men
Likväl händer det ej sällan
Att de få så godt igen:
Man då nyper dem med tänger
Och dem bort ifrån sig slänger.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Sept. d. å.

Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS J. & A. RIIS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Florette,

eller

Henrich IV:s första kärlek,

af

Henrich Zschokke.

Forts. fr. föreg. nummer.

Så menade och tänkte, påstodo, ångrade och bedyrade de bägge unga. då gamle Lucas i ett sidorum ropade efter Florette. Då neg flickan ljust leende för den unge prinsen och försvann. — Henrich skyndade derifrån till slottet, — och då han ditkom var det honom ganska likgiltigt, att man länge sökt honom.

6.

Belysning.

Då gamle Lucas till middagsmåltiden hemkom från slottsträdgården sade han: »Hvem kan väl spela mig detta spratt? Den opåkallade trädgårds-konstnären har nu åter arbetat, väl afdelat sängarne, väl jemnat dem och besatt några med blommor. Redan då jag tidigt utkom var arbetet förrättat och artisten osynlig. Jag har hela morgonen spejat, men återigen ingenting upptäckt. Det hänger icke rätt tillsamman. Sannolikt arbetar han under natten i stjernljuset.» —

På aftonen, då Florette med vattenkrukan gick till Garenne-källan, föll det henne först in, att den unge fursten möjligen kunde vara trädgårdsmästaren. Ty det var från den trakten af

trädgården, som han på morgonen kommit till henne vid fönstret. —

Då hofvet efter solnedgången hemkommit från en landtlig fest, var för Henrich ingenting angelägnare, än att genomströfva hela slottsträdgården. Han kom till Garenne-källan och fann vid den Florette's hatt liggande i gräset. Han tog den; tryckte den till sitt bröst och kysste den. Han plockade nu i skymningen de skönaste blommor han kunde finna, skyndade till slottet och hämtade derifrån ett skönt himmelsblått band och virade blommorna såsom en krans omkring hatten. Sedan smög han sig till trädgårdsmästarens hus; men då fönstren der redan voro tillslutna, och allt sof, hängde han hatten vid Florette's fönster.

Följande morgon hade Florette, emot husets och sin egen vana, stigit tidigare upp än solen; ty hon hade fastföresatt sig, att, genom den nattlige trädgårdsmästarens upptäckande och förrådande göra sin gamle far en glädje. Derjemte var han sjelf icke så litet nyfiken, ehuru just unga flickor icke bruka vara det. — Kanhända förenade sig dermed en annan tanke, hvilken hon för ingen yttrade och som man alltså icke vet.

Sedan hon i stillaste stillhet klädt sig och öppnadt fönstret, såg hon hatten med det himmelsblåa bandet och deromkring den stora blomsterskogen. — Nu först erinrade hon sig, att hon förra aftonen glömt hatten vid Garenne-källan. Hon betraktade först bandet och blommorna leende, men antog sedan en sorglig min. —

»Ack!» sade hon, »han har varit tidigare uppe än jag. Han har redan varit här.»

Hvilken hon egentligen menade med — han, sade hon icke. Hon beskådade ännu en gång blommorna, löste dem från hatten, ställde dem i ett stort glas med friskt vatten, bildade af det himmelsblåa bandet en ros och fästade den vid sitt bröst. Derpå steg hon ut genom fönstret på en liten bänk och från den på marken. Vål hade huset en rätt ordentlig dörr, men den var ännu stängd och kunde icke utan buller öppnas. —

Hon gick nu öfver spången, men stannade derefter obeslutsam. — »Jag kommer säkert för sent», tänkte hon. »Min far sade ju att han blott arbetar vid stjernluset; och redan äro alla stjernor slocknade och solen är nära sin uppgång. Redan glöda alla buskar af morgonrodnaden. Jag kommer för sent.» — Så tänkte hon och beslöt återvända, men gick dock alltid långsamt framåt från Baize's strand i trädgården.

»Men om han dock verkligen vore der! Hvad skulle han då tänka om mig, som kommer så tidigt? — Måste han icke tro, att det skedde för hans skull? — Det får han icke tro. Han kunde — — — nej, jag återvänder hem, tager kukan för att hämta vatten» — och han skall då icke tro, att jag kommer för hans skull.» Så tänkte hon och beslöt återvända, men gick dock alltid långsamt framåt mot Garennekällan. —

Redan hörde hon vattnets sorl, — redan såg hon genom buskarne de friska omkring källan väl tillredda trädgårdssängarna och med glad förvåning i en af dessa en spade nedstött i jorden.

»Han är alltså icke långt borta, då hans verktyg befinner sig här. Vore han likväl här skulle jag ju se honom. Kanhända har han gått att uppräffa blomsterstånd för att omplantera dem här.» Så tänkte Florette och gick sakta, lätt, genom det daggiga gräset bakom en hög, grön almhäck, genom hvars löf hon obemärkt kunde se allt som närmade sig Garenne-källan.

Och då hon så stod dold, klappade hennes lilla hjerta våldsamt. Ty då morgenvinden sakta lekte i bladen, trodde hon sig höra en kommandes

steg, — och då en fogel uppflog från de höga träden trodde hon sig förnimma en vandrande. — Men alltid hade hon förgäfvets blifvit uppskrämd; ty hon såg ingen kommande, ehuru uppmärksam och skarp hennes blick än spejade omkring. —

7.

Öfverraskning.

Plötsligt lade sig mildt två händer öfver hennes ögon och tillslöto dem. — Men dessa voro främmande händer och icke hennes egna. Det arma barnet förskräcktes häftigt. Och en röst hviskade i hennes öra: »Nå Florette, gissa hvem det är!»

Hon gissade det snart; ty då hon från ögonen ville skilja de främmande händerna, som kommit bakifrån, kände hon en ring på en ynglings finger. Men hon yttrade icke hvad hon tänkte, utan sade leende: »Jag känner dig. Du är Jacqueline och på ditt finger är den ring, som Lubin gifvit dig.» —

»Du irrar dig!» hviskade stämman bakom henne, »och emedan gissningen var falsk, har jag rättighet att straffa dig.» Och läpparne, som hviskade detta, tryckte nu en kyss på Florette's sköna nacke. Straffet syntes henne i sjelfva verket ganska smärtsamt, ty hon ville plötsligt lösslita sig, men var så ömspunnen, att hon ej förmådde röra sig. —

Då hon nu såg bemödandet förgäfvets, sade hon: »Släpp mig Minette, du elaka flicka, jag känner dig. Du vill vedergälla mitt skämt för tre veckor sedan att hålla för dina ögon, då du just var i förtroligaste samtal med din bolas.

»Du irrar dig återigen!» hviskade stämman, som ånyo straffande förvandlade sig i tre kyssar på den skönt rundade nacken.

Florette spratt till vid hvarje kyss och bad om frihet — men erhöll den icke. Det syntes likväl icke vara så allvarligt menat med den äskade friheten; ty hvarför nämde hon icke den, som hon igenkände. Detta kunde ock vara egensinne, ty vackra flickor äro

ju stundom ganska egensinniga. Hon retade emellertid för tredje gången till straffets upprepande, då hon sade: »Det är alltså ingen annan, än Rosine Valdes, till hvilken jag i går inkastade mandlar i rummet genom det öppna fönstret, der hon satt allena och tänkte — Gud vet, på hvem! Hon blef högst förskräckt vid mandelregnet och trodde himlen instörta.»

»Långt ifrån målet!» hviskade stämman, och kyssarne på nacke och hals kunde nu icke mer räknas; de följde på hvarandra, som det beskrifna mandelregnet. Men i hast vred Florette sig åt sidan och befriade det lilla hufvudet ur fångenskapen. Hon vände sig nu om, — och der stod Henrich — der stod Florette. Den förra log mild och säll emot henne; men hon höjde hotande, fastän blygsamt leende fingret och sade: »kunde jag tro er vara så oartig? — För er, unge herre, måste man akta sig.» —

Nu bad han om förlåtelse för sin djerfhet; och om han än icke gjort det, skulle dock brottet redan varit förlåtit. — Men då han nu bönföll om nåd, beslöt hon hastigt, att icke bevilja honom den. Då borde man hördt, huru rörande han sökte beveka hennes hjerta; borde man sett, huru allvarlig och sträng hon, till hälften från honom bortvänd, visade sig. Borde äfven sett, huru ödmjuk ynglingen trädde ett steg närmare, och huru hon då vek ett steg tillbaka; huru han bedjande sammanfällde händerna, — och huru hon med sänkt hufvud afplockade almhäckens blad och krossade dem under fingrarna. Slutligen kommo till och med tårar i Florettes ögon, så djupt kände hon sig förolämpad af hans djerfhet; under det att hans röst ljuder vemodig och syntes qväfd af smärta. Hon låtsade icke höra honom; plockade ifrigt alla bladen af närmaste almgrön och lade dem i sina händer.

Då han nu såg sin bönfallan förgåves, sade han ändtligen: »Jag vill då gå, emedan min anblick är dig så missaglig, sköna Florette; vill gå, emedan du är så obeveklig och icke kan förlåta ett oskyldigt skämt; vill gå och aldrig åter synas för dina ögon. Far-

väl! Men låt mig icke skiljas från dig, utan att gifva mig trösten af din förlåtelse. Säg blott det enda ordet: förlåtelse!» suckade han och föll på knä framför henne. —

Godmodigt leende såg hon nu genom tårar, stum och betraktande ned på den sköna, fromme ynglingen, — och den knäböjande förekom henne alltför vördnadsfull. — Hon framräckte sina af löf fyllda händer, kastade bladen så ymnigt öfver hans hufvud, att det blef helt betäckt. hviskade »förlåtelse» och sprang leende derifrån. —

Han skyndade efter henne. — Nu voro bägge åter glada. »Tillstå nu för mig», sade Florette: »Ni griper min far i yrket, unge herre, och anlägger här en ny trädgård?» —

Han erkände detta villigt och sade: »Då Florette hädanefter kommer till Garenne-källan, skall hon mot sin vilja tänka på mig. Jag vill der omgifva henne med de skönaste blommor, som stå att ännu och köpa. Kunde jag från himlen nedkalla alla fröjder, skulle jag dermed omgifva dig!» —

»Tack!» sade Florette, »men, unge herre, min far är alldeles icke nöjd med er. Ni förstör för honom trädgården och omplanterar blommor så i ofid, att de måste dö. — Ni har icke engång vattnat dem.»

»Jag har icke haft något kärl.» — »Om ni något eftersökt, hade ni funnit det tjugo steg härifrån i grottan, som ni ser der i klippväggen.» —

Bägge sprungo nu dit, funno vattenkannan, begjoto blommorna och rådgjorde huru kretsen omkring källan ännu mer kunde förskönas.

Så förlög tiden, och Florette ilade ändtligen åter till sin fars hus. —

8.

Aftonen.

Prinsen arbetade derefter hela dagen på sin trädgårdsanläggning. — Lucas, som nu villigt förunnade honom denna glädje, hjälpte honom dervid. Florette saknades och icke, gick från och till, meddelade goda råd och vattnade på aftonen det nyplanterade. Äfven drott-

ning Johanna kom och såg hvad hennes son förehade. Konungen af Frankrike fann dervid föga smak och ännu mindre hertigen af Guise; men desto mer fursten af Bearn sjelf.

Han hade väl sedermera mer omväxlande, lysande, yppiga och ärorika njutningar; men aldrig ljufvare, än i enkelheten och stillheten af detta genom den första kärlekens förtrollning förklarade trädgårdslif. Florette och Henrich lekte såsom oskyldiga barn och voro förtroliga med hvarandra, såsom bror och syster. De njöto det närvarande, utan att bekymra sig om framtiden, och deras harmlösa kärlek visste icke om något mål. Den tanken föll Florette aldrig in, att hon vunnit en drottningsons kärlek. Hon såg blott den upplomstrande, sköna, kraft- och själfulle ynglingen. Han var hennes like. I den enkla dräkt, liknande landtfolkets, som han bar, erinrade ingenting om hans härkomst, eller blifvande bestämmelse. — Henrich å sin sida bekymrade sig icke om hofvets höga eller sköna. Jemte Florette var för honom intet annat skönt; jemte den stilla fröjden att se henne, intet annat högt. Under arbetet hvilade hans blick alltid på hennes finbildade gestalt och arbetet ville aldrig taga slut. Huru kunde man ock aflåta att betrakta den unga gräsen? — Hvarje hennes kroppsdela var en särskild skönhet; hvarje af hennes rörelser och ställningar älsklig; hvarje hennes ord utesägligt intagande. —

Ett var emellertid icke klart för bägge, nämligen att dagarne i trädgården voro kortare än utom den. För att förlänga dem måste man alltså taga afsnarne till hjälp. Visserligen arbetades föga vid mån- och stjärnljuset; man hvilade och samtalade derunder ömt och vänligt.

»Klockan nio, efter aftonspisningen, återkommer jag till källan!» sade Henrich sakta till Florette, under det att han knäböjande planterade: »Och du Florette?»

»Men då har min far redan gått till sängs!» svarade hon. —

»Och du Florette?» hviskade han åter och såg på henne med bedjande blickar.

Hon nickade leende med det lilla hufvudet: »Ja, om aftonen är ljus och vacker.» —

Klockan nio var Henrich vid Garennekällan; men himlen var öfverdragen med mörka moln. Florette var icke der. »Om aftonen är ljus och vacker!» sade hon. Nu skall hon icke komma! tänkte han. Då rasslade det i buskarna. Florette kom till källan, med vattenkrukan på hufvudet. Han aflyftade den, tackade och sade henne tusende hjertliga ord; man glömde genast att himlen icke var ljus. Ljust var det i bägges bröst.

Stora regndroppar började falla; men de kände dem icke. Ändtligen genomvätte dem det varma vårregnet och dref dem in i klippgrätten bakom Garennekällan. Vål måste de en half timma uthärda der, men fördrogo det lilla obehaget utan förtrytelse. Då månen åter genombröt molnen framträdde de, hand i hand. Henrich satte den fyllda vattenkrukan på sitt hufvud och Florette gick jemte honom, stödd på hans arm. Så kommo de till den gamla Lucas' hus. Denne sof redan. Henrich gaf Florette krukan och hon tackade honom. »God natt, kära Florette!» hviskade han. »God natt, dyre vän!» hviskade hon. —

9.

Den våta baretten.

Aftonen vid källan hade för bägge icke varit oangenäm. — Vid ljus eller mulen himmel saknade man dem hädanefter klockan nio aldrig der.

Så förflöto fyra veckor af den skönaste vår. Alla aftnar hembar prinsens sin älskades vattenkruka. —

Florettes far märkte icke, att hans dotter alltsedan den första aftonen, fann nöje uti, att så sent gå till källan. Deremot blef den uppmärksamme Lagacherie ändtligen varse, att hanskunglige discipel regelmässigt i skymningen, vid en bestämd timma försvann och att öfre delen af hans baret alla aftnar var våt; fastän aftonen varit regnfri. Långe kunde han icke lösa de una gåta. Den unge fursten talade aldrig om hvad

han förhade och Lagaucherie undvek att derom fråga honom. Saken förekom honom dock högst besynnerlig och den unge prinsens nedvätta baret väckte hans nyfikenhet. —

För att tillfredsställa denna, smög han sig en afton efter nattvandringen. Han följde honom på sådant afstånd, att han icke kunde af denne upptäckas. Han såg honom nu vid Garenne-källan och jemte honom en qvinlig gestalt. Bägge blefvo snart osynliga. För hofmästaren var väl nu en del af gåtan löst; men ännu blef dock alltid oförklarligt, hvarför just prinsens baret der vid skulle blifva våt. Efter lång väntan smög han sig allt närmare och närmare och hörde nu deras hviskningar. Ändtligen såg han, huru fursten af Bearn, med ett vattenkäril på hufvudet och fruntimret stödt på hans arm, togo vägen till slottsträdgårdsmästarens boning och derefter ila till slottet. —

Men förn skakade betänksamt på hufvudet. Hemligt anförtrorde han drottningen sin iakttagelse. Modren blef förlägen, orolig och ville för sonen hålla en sträng straffpredikan. —

„Nej, Ers Majestät,“ sade den vise Lagaucherie. „dermed dödar man ingen lidelse. Med förebräelser och straff böjer man blott dess behag; genom fördämning sväller strömmen blott våldsammar. Man besegrar frestelserna bäst genom att undfly dem; och man tillintetgör lidelserna, då man undanväger dem näring, eller emot dem väcker ädlare.“

Så talade Lagaucherie, och drottningen som instämde i hans åsichter, aftalade nu med honom om nödiga mått och steg.

Följande morgon inträdde Lagaucherie hos prinsen och erinrade, att verlden nu af honom fordrade handlingar; att han måste utbilda sig till regent och herrskare; att han i kampen antingen med ödets vidrigheter, eller med sina egna böjelser, eller med fienden på slagfältet, af grundsats eller religion måste blott hafva ett valspråk, det nämligen — att — segra eller dö. —

Efter denna inledning, förkunnade Lagaucherie honom helt likgiltigt, att drottningen, med hela hofvet andra da-

gen begifver sig till slottet Pau, att Henrich blott kort tid skulle förblifva der och sedan resa till Bayonne, för att bevista konungens af Frankrike sammankomst med drottningen af Spanien. —

Henrich afhörde tigande dessa sin lärares meddelanden; men hans min förrådde stor förlägenhet och oro. Lagaucherie märkte det mer än väl, men lätsade ingenting blifva varse. Han ledde samtalet obemärkt på andra föremål och förströdde prinsen så med hvarjehanda berättelser, att denne knappt hade tid, att tänka på, hvad som så förskräckt honom. Drottningen, å sin sida förhöll sig på samma sätt som Lagaucherie. Hon talade om den lysande församlingen i Bayonne, om de blifvande festerna der, och om de berömda män, hvilka Henrich der skulle lära känna. Hvad kunde Henrich härtill svara? För honom var icke tänkbart, att qvarstanna i Nerac. Huru vågade han säga, att sammankomsterna vid Garenne-källan voro honom oändligt mer värda, än de kungligas i Bayonne? —

10.

Afskedet.

Med aftonstjernen stod den unge prinsen vid slottsträdgårds-källan. Florette var redan der. Men då han förkunnade henne sin snart förestående afresa, upplöstes hon nästan af smärta. Hvilken förmår skildra hennes förtviflan; hvilken beskrifva hvad Henrich led? Fast omslutna gråto, klagade och tröstade de hvarandra.

„Du lemnar mig Henrich!“ sade hon snyftande; „Du skall nu glömma mig. Jag är allena på jorden. Då du, mitt allt, öfverger mig, återstår mig blott döden!“

„Men“, sade han, „jag öfverger dig icke för evigt. Jag återkommer. Hvilken, utan dig, tillhör jag? — Jag är icke mer min egendom, emedan jag evigt är din. Hvad skulle jag bibehålla i minnet, om jag någonsin kunde glömma dig? Du är ju själen af mina skö-

naste erinringar. Om jag glömde dig, skulle jag ock upphöra att andas.»

»O Henrich, du kommer icke åter; och återkommer du, skall du icke mer igenkänna Florette. Jag skall förvissna, som blomman utan dag. Du är min sol; huru lefva, blomstra, då du är försvunnen?» —

»Och likväl, Florette, är du lyckligare än jag. För dig kvarblifver skådeplatsen för vår sällhet, för dig denna källa, denna trädgård. I alla dessa blommor lefver jag ju för dig. Men i morgon, då jag förlorat dig, är jag stött ur paradiset. Jag befinner mig i en öken, allena ibland tusende menniskor. Derfor skall min trängtan efter dig blifva desto hastigare, qualfullare. — Ack, blott en enda liten planta, som blomstrat vid foten af detta träd, skulle på längsta afstånd förtjusa mig. Då mina omgifningar hata eller frukta mig, skola de dina älska dig! O, du är så skön, och hvilken skulle icke älska dig? — Andra skola förguda dig; andra män skola se dig, tillbedja dig; och du skall finna andra älskansvärdare.» —

Så talade de länge. Tårar, eder, nya tvifvel, nya försäkringar följde hvarandra, till dess slottstornets klocka bortkallade prinsen och manade bägge till afsked. —

Då fattade Florette med krampaktig häftighet Henrich's hand, tryckte den till sitt hjerta och sade: »Ser du denna källa? der skall du alltid finna mig — alltid och evigt, som i dag. Och så, som denna källas vatten osinbart framväller, så äfven min kärlek, Henrich; Jag kan upphöra att lefva, men icke att älska. Du finner mig åter, — alltid som i dag. Alltid här, alltid här!»

Hon försvann — och den unge prinsen vacklade åter till slottet, snyftande och förkrossad. —

11.

Återseendet.

Resans förströelser verkade välgörande på Henrichs sinne. Han besegrade sin smärta. De första femton månader, som följde på de sista ögonblicken vid Garenne-källan gäfvö hans

själ andra bekymmer. — I partistriderna, som då söndersleto Frankrike, på slagfältet, utvecklade sig hela kraften af hans verksamhet och det hjertemod, som sedermera förvärfvade honom ett odödligt namn. Redan nu var den unge hjälten alla tappres beundran, — och de sköna vid Catharina af Medicis hof sökte trösta honom mer, än nödigt var, öfver Florette's förlust.

Florette hörde sin älskares stora rykte och huru han af alla beprisades. Han var icke mer trädgårdsmästaren, som vid hennes sida planterade blommor; han var krigaren, hjälten, som drog vida omkring för att skörda lagrar. Hon hade blott älskat Henrich, — aldrig fursten af Bearn. Hans lysande förvandling väckte mindre hennes beundran, än hennes bekymmer. Ty hon erfor äfven, huru de sköna vid hofvet omspunno honom och huru han fjärligt än hyllade den ena, än den andra. —

Florette hade blott känt och älskat en enda; denne var Henrich. Nu förlorade hon med tron på honom, tron på menskligheten. Men dervid brast hennes hjerta. Hvad som inträffat och måste inträffa hade hennes förnuft icke förutsett. —

På sina tåg återkom han äntligen en gång till Nerac. Då såg Florette några gånger fursten af Bearn i trädgården och i buskarna vid källan Garenne lustvandra med den sköna fröken d'Ayelle. Hon kunde en dag icke motstå sitt begär, att möta bägge på deras väg.

Anblicken af Florette, hvilken, fastän blek och lidande, var i sitt vemod skönare än någonsin i sin kärleks glans, väckte plötsligt hos den unge prinsen den första kärleken alla erinringar. Han blef förvirrad, orolig. Fröken vid hans sida och hofkavaljerernas närvaro hindrade honom från att hängifva sig åt sin önskan. Men följande morgon, då han såg den gamle Lucas arbeta i trädgården, skyndade han till dennes hus. Han fann Florette allena; men fadrens snara hemkomst gjorde, att han blott hann bedja henne om några ögonblick vid Garenne-källan. Hon svarade, utan att uppslå ögonen från sitt

arbete: »Klockan åtta denna afton skall jag vara vid källan.» —

Han ilade derifrån. Han var åter den förre. Hela hans själ brann ånyo för Florette. Han kunde knappt afbita timman.

Mörkret hade inträdt och klockan slog åtta. Genom en hemlig dörr i slottet begaf han sig, för att icke möta någon, genom buskarne på fotstigen, som han så väl kände. Han kom till källan och hans hjerta slog våldsamt. Bladens susning i natthluften ingaf honom en glad bäfvan. Redan utbredde han armarne, för att flyga emot Florette och sluta henne i sin famn. Men det var icke hon. Otålig gick han af och an. Då märkte han ändtligen vid källans brädd, i mörkret något hvitt, liksom en flik af hennes klädning. Han ilade dit. Det var ett pappersblad, jemte pilen och den genomborrade rosen. Papperet var ett bref, hvilket natstens mörker hindrade honom ifrån att läsa. — Förskräckt och våldsamt upprörd ilade han åter till slottet och suckade: »Huru? Hon kommer icke? Hon återsänder mig pilen, emedan hon icke mer älskar mig?»

Han läste brefvæ, som blott innehöll de orden: »Jag har lofvat, att du skall finna mig vid källan. Kanhända går du förbi, utan att se mig. — Sök bättre — och du finner mig säkert. Du älskar mig icke mer, och därför har jag upphört att lefva för dig. O, min Gud! förlåt!» —

Henrich anade ordens mening. Palatset återljöd af hans förtviflans-rop, vid hvilka man samlades omkring fursten. Några tjenare med brinnande facklor åtföljde honom till Garennekällan. —

Hvarför förlänga denna sorgliga berättelse? — Man fann den sköna flickans lik i den nedanför belägna dammen, genom hvilken Garennekällans klara vatten flöt. —

Man begrof henne emellan två unga popplar. —

Den unge furstens smärta var gränslös. — Henrick IV är ännu Fransyska folkets afgud. — Han utförde stora bedrifter. Han upplefde, vann och förlorade mycket. — Men aldrig mer vann

han ett hjerta, så rent, kärleksfullt och troget, som Florette's brustna hjerta. — Det smärtsamma minnet af denna Engel förlorade han aldrig.

Det var Henrich IV:s första och verkligen enda kärlek. Så älskade han aldrig mer.

Slut.

Abderiterna.*)

af Wieland.

I.

Underrättelse om Abderiternas Dramatik.

Abdera var en stad i Thracien, som ansågs för en samlingsplats af de utmärktaste dumhufvuden; detta har gifvit Wieland anledning, att under namn af Abderiter förlöjliga de otaliga dårar af alla arter, som finnas spridda kring jordklotet. I ett bihang, eller, som han kallar det, Nyckel till denna roman afskuddar han sig den misstanken, att han velat utmärka någon särskild stad i Europa. »Öfverallt, säger han, »har Abderiternes talrika slägte forplantat sig; i hvarje »fläck, hvarje by i alla 4 världsdelen finnas »några medlemmar af detta hemliga sällskap; och oaktadt de nu i 2000 år förblundadt sig med andra arter af menniskor, så »behålla de dock sitt ursprungliga lynne; »det är således ej underligt, om en och annan bland detta folk i denna romans spegel igenkänner sig.»

För att förstå det följande, bör man veta, att Democritus (en klok, och således sällsynt Abderit) nyligen hemkommit från utländska resor; hans medborgare af båda könen, göra honom straxt visite, för att bestamma honom med frågor och bland annat vilja de höra hans omdöme om deras teater.

Abderiterna voro rätt högfärdiga öfver sin theater. Deras författare voro vanliga borgare, som antingen ej kunde lefva af sitt handverk, eller voro för lata, att lära något sådant. De hade alldeles ej något grundligt begrepp om konsten, men en desto större mening om sin egen skicklighet och verkligen kunde dem ej fattas naturell, emedan Abderiterna öfver hufvud voro födda gycklare och pantomimer, som declamerade med all kraft, så litet också det, hvad de sade, hade att betyda.

De hade äfven en egen theaterförfattare, benämnd *Hyperbolus*, hvilken, om man vill tro dem, hade bragt deras theater till en sådan fullkomlig-

het, att den föga eftergaf den Atheniensiska. Han var lika stark i det komiska, som i det tragiska, och gjorde dessutom de mest komiska nachspel i världen, i hvilka han så lyckligt parodierade sina egna stycken, att man, efter Abderiternas sägen, kunde skratta sig puckelryggig derät. Enligt deras omdöme, förenade han äfven i sina arbeten Æschyli sublima och mäktiga inbillningskraft med Euripidis renade språk och ömhet i känslan; äfven som han i sina lustspel på en gång visade Aristophanis komiska lynne och bittra skämt, samt Agathons fina smak och elegance. Den behändighet, hvarmed han arbetade, var den egenskap, öfver hvilken han var stoltast. Hvarje månad hade han en tragedi färdig, och på köpet en liten farce. »Min bästa komedi,» sade han, »har ej kostat mig mer än 14 dar, och likväl räcker dess representation visst i 4, om icke 5 dryga timmar.»

»Nå, då vare himlen oss nådig!» tänkte Democritus.

Nu skockade Abderiterne sig från alla sidor kring denne filosof, för att höra hans mening om deras theater; och så ogerna han med dem inlät sig i ordvexling om deras goda smak, så kunde han dock icke förmå sig, att smickra dem, när de nödgade honom, att gifva sitt omdöme.

»Huru behagar Er denne nya tragedi?» frågade de en gång.

»Ämnet är lyckligt valdt,» blef svaret, »och det hade äfven varit svårt, för hvilken författare som helst, att alldeles i grund skämma bort det.»

»Fann ni den ickemycket rörande?»

»Ett stycke kan vara ganska rörande på sina ställen, och ändå vara ett ganska uselt stycke,» sade Democrit. »Jag känner en bildhuggare i Sicyon, som har den galenskapen, att endast förfärdiga venusbilder. Desse alla se ut som ärliga bondhickor, men de ha de aldravackraste ben i världen. Hela hemligheten ligger deruti, att konstnären tar model af sin hustru, som till all lycka har vackra ben. Så kan det äfven lyckas den sämste författare, att komma fram med ett rörande ställe,

om det till exempel händer, att han är kär, att han förlorat en vän, med ett ord, att han är i en belägenhet af känsla, som gör att han lätt kan sätta sig i den persons ställe, hvilken han låter tala.

»Ni finner således ej den *Hecuba* förträfflig, som vår *Hyperbolus* skrifvit?»

Forts.

Epigrammer.

27. Ordförklaring.

Ordet käring, hvad kommer det af? Det har
 ertaf förklarar.
 Kär för ingen det är. Skulle den skalken ha
 rätt?

28. Talanger.

Flickans talanger, hvad äro de väl? blott band
 utaf blommor,
 Amor att fänga, och snärjd blir han ock ofta
 deri.
 Hymen dock hellre ett band af husliga dyg-
 dernas ärtris.
 Älskar, och hellre en ärt torkad han ser, än
 en ros.
 Grafström.

Prisuppgifter.

Charad N:r 27.

Mitt första finns i hvarje bok
 Och på hvart papper, som är skrivet.
Mitt andra både dum och klok
 Blir, då han lemnar detta lifvet.
 En ugn *mitt tredje* vara bör.
Mitt hela uti tycken gör,
 Att mycket, som synts ringa vara,
 Går med bland tingens stora skara.

Gåta N:r 27.

Ett ögonblick blott är mitt lefnadslopp,
 Likväl kan mycket jag förstöra,
 Ty verk som under åratel förts opp
 Kan jag totalt tillintetgöra.
 Men något buller jag ej af mig gör,
 Jag hörs ej storma eller rasa;
 En son jag likväl har — den honom hör,
 Uppfylls af bärvan och af fasa.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. å.

Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 2 $\frac{1}{2}$ öre i månaden.

Abderiterna.

af Wieland.

I.

Underrättelse om Abderiternes Dramatik.

(Forts. fr. föreg. N:r.

"Jag finner," svarade filosofen," att denne mannen gjort sitt bästa. Men de många fjädrarne, dem han stulit från våra bästa Theaterförfattare, för att dermed betäcka sin nakenhet, skada honom i mina ögon, då de kanske tvärtom göra honom stor ära i deras tanke; hvilka just intet så väl komma ihåg dessa författares arbeten, som jag. En kråka, sådan som hon af Gud är skapad, tyckes mig vara mycket vackrare, än då den utsmyckes med påfoglens eller fasanens fjädrar. Öfverhufvud fordrar jag af en tragediförfattare, att han skall för mitt bifall gifva mig en god tragedi, med samma skäl, som jag fordrar af min skomakare, att han för *mina penningar* skall ge mig ett par goda stöflar; och ehuru väl jag gerna tillstår, att det är svårare, att göra en god tragedi, än goda stöflar: så är jag dock derföre ej mindre berättigad, att af hvarje tragedi fordra, det hon skall ha alla de egenskaper, som tillhöra en god tragedi, som att fordra af en stoffvel att den skall ha alla de egenskaper, som fordras till en god stoffvel."

"Hvad fordras då, efter Er mening, till en *välbestöflad* tragedi?" frågade en ung Abderitisk Patricius, hjertligen skrattande öfver sitt goda infall.

Democritus talte med en liten krets af personer, som *tycktes* höra på honom, och, utan att gifva de akt på qvicke unge herrns fråga, fortfor han: "Jag fordrar ej af en tragedi annat, än

det *Sophocles* fordrar af sina arbeten i detta slag; och det är ej mer, och ej mindre, än hvad som redan ligger i sjelfva sakens natur och afsigt: en enkel, väl genomtänkt plan, hvarest allt af författaren är förutsedt, förberedt, naturligen sammanfogadt, och hänfördt till en enda punkt; hvarest hvarje del är en outhärlig ledamot, och det hela en väl organiserad, skön kropp, ädel och fri i sina rörelser. Ingen ledsam exposition, inga episoder, inga fyllnads-scener, inga tal, hvilkas slut man med otålighet framgäspar, inga handlingar, som ej bidraga till hufvudmålet! deremot — intressanta, ur naturen tagna karakterer, förädlade, men så, att man aldrig misskänner det *menskliga* i dem; således inga öfvermenskliga dygder, inga vidunder af lastbarhet! personer, som alltid tala och handla enligt sina individual-begrepp och känslor; alltid så, att man känner, det de, efter sin förut bestämda karakter, efter alla föregående och närvarande omständigheter, *måste i ett vist gifvet fall så tala så handla*, om de ej skola upphöra att vara, hvad de äro. Jag fordrar, att författaren känner den menskliga naturen, ej allenast så vida den är ett *modell* för alla hans arbeten: jag fordrar äfven, att han skall hafva afseende på *åskådaren*, och noga känna, genom hvilka metoder man gör sig *mästare öfver dess hjerta*; att han *oförmärkt bereder* hvarje starkt slag, hvilket han tänker göra på detta hjerta; att han vet; *när det är nog*, och att han lemnar åskådarens känsla några hvilopunkter, förrän han tröttar den genom lika starka intryck, eller höjer den till en grad af plåga; han skall äfven veta, att mångfaldiga de rörelser, han hos oss väcker, utan

att derigenom skada styckets hufvud-verkan. Jag fordrar af honom ett skönt, och med största flit, fastän utan öfverdrifven sorgfällighet, hyfsadt språk; en jemn värma och kraft i uttrycket; detta bör vara enkelt och högt, utan att *välla* eller *sjunka*, starkt, utan att vara *sträft*, glänsande eller att *blända*; ett språk för hjeltar, för stora själar, och ett foster af den rådande känslan; det bör alldrig säga för mycket, alldrig för litet, och det bör, likt en klädnad, smidigt lämpad efter kroppens former, alltid låta den talandes egentliga karakter genomblicka. Jag fordrar, att den, som vägar, att låta hjeltar tala, skall sjelf hafva en stor själ, och att, då han genom entusiasmens trollekraft har satt sig i sin hjeltes ställe, skall han i sitt eget hjerta finna allt, hvad han lägger i dens mun; jag fordrar

— — — — —
 »Ack! herr *Democrit*,» ropade Abderiterna, som nu ej längre kunde tiga, »då Ni nu föresatt Er att fordra, så kan Ni fordra, så mycket ni behagar. Men i Abdera kan man nöja sig med mindre. Vi äro tillfreds, när en theaterförfattare rör oss. Den mannen som lagar, att vi få skratta eller gråta, är i våra ögon en gudomlig man, han må då bära sig åt, huru han behagar; det angår honom och intet oss. *Hyperbolus* behagar oss, rör oss roar oss; och posito, att han ibland kommer oss att gaspa, så är han ändå alltid en stor theaterförfattare! behöfva vi väl vidare bevis?»

»De svarte vid guldkursten.» svarade *Democrit*, »dansa med förtjusning efter bullett af en usel trumma, och några metallskifvor, dem de slå tillsammans. Gif dem på köpet ett par bjällror och en säckpipa, så skola de tro sig vara i *Elyseen*. Huru mycke snille behöfde väl Er amma, för att röra Er genom sina berättelser, då Ni ännu vore barn? Det dumaste afven-tyr, som framgnällades i en klagande ton, var dertill godt nog. Men följer deraf, att de svartas musik är förträfflig, och att en barukammarsaga är ett mästestycke?»

»Ni är ganska höflig, *Democrit*!»

— — — — —
 »Jag ber om förlåtelse, att jag är så ohöflig, att nämna hvarje sak med sitt namn, och så egensinnig, att jag aldrig skall tillstå, det allt hvad man behagar kalla skönt och förträffligt, är verkligen så.»

»Men ett helt folks känsla skall väl gälla mer, än en enda persons särskildta tycke!»

»Särskilda tycke!» inföll *Democrit*, »det är just detta, som jag vill bannlysa från de vackra konsterna. Ibland alla de fordringar, från hvilka Abderiterna så ädelmodigt frikalla sin gunstling *Hyperbolus*, är ej en enda, som icke grundas på den strängaste billighet. Men ett helt folks känsla kan och måste i oräkneliga fall bedraga, om den ej är en upplyst känsla.

»Hvad bödeln!» ropade en Abderit, som var ganska väl belåten med sin känsla; »Ni ärnar väl till slut di-
 »sputera från oss våra fem sinnen?»

»Nej, bevars!» svarade filosofen, »om-Ni ären så modesta, att ni ej gören anspråk på mer än Edra fem sinnen, så vore det högst orättvist att vilja störa Er i den roliga besittningen af dem. Fem sinnen, i synnerhet om man nyttjar dem alla på en gång, äro fullgiltiga domare i alla de mål, då man skall afgöra, hvad som är hvitt eller svart, glatt eller sträft, surt eller sött. Den menniska, som alldrig går längre, än dit han ledes af sina fem sinnen, går alltid säkert; och verkligen, om herr *Hyperbolus* kan ställa så till, att i alla hans skådespel, hvarje sinne njuter behagligt, och intet säras, så går jag i god för det, att hans arbeten skola lyckas, om de voro tio gånger sämre, än de äro.»

Hade *Democritus* ej betydtt mera i Abdera, än *Diogenes* i Corinth, så kunde hans fritalighet ådragit honom en hel hop olägenheter. Ty så gerna Abderiterna skämtade öfver *viktiga saker*, så litet kunde de fördraga, att man gjorde narr af deras *leksaker*. Men *Democritus* var af den bästa familj i Abdera, och hvad ännu mer vill säga, han var rik. Denne dubbla om-

stånd"ghet gjorde, att man tillät honom mycket, som den fattige filosofen ej skulle vågat försöka. "Ni är en odräglig människa, *Democritus*!" — läspade de Abderitiska Damerne, och — talte honom ändå rätt väl.

Poeten *Hyperbolus* gjorde samma afton ett förskräckligt epigram öfver vår filosof. Följande morgon flög det kring alla toilletterna, och den tredje aftonen sjöngs det på alla gator i Abdera, ty *Democritus* hade satt melodi derpå.

Bilder ur Handelskrisernas Historia.

I.

Jean Law och hans system.

Från en sida har man nyligen fäst uppmärksamheten derpå, att Handelskriserna regelmessigt blott hemsökt Europas nordliga stater, men derifrån förskonat de sydliga.

Denna uppgifts riktighet vilja vi i allmänhet medgifva, utan att dermed inrymma en gynsamare mening för de senare, ty det sydliga Europas invånare hafva endast en sådan lycka gemensam med Hottentotter och Samojader. — Det är snarare en ganska bemärkningsvärd omständighet, att handelskriserna just med verlshandelns stora utbredning och de transatlantiska koloniernas grundläggning för första gången uppträdde. Vi vilja likväl med denna fingervisning icke upphäfva oss till handelskrisernas försvarare, utan blott bemärka, att liksom skuggan åtföljer ljuset, så ock det onda det goda, — och att i de materiella intressenas i nyaste tid väldiga tillväxt, tillika ligger faror förborgade, hvilka voro okända i föregående perioder. —

Vid sådane förhållanden är det den vetenskapliga forsknings uppgift, att samla förflutna tidens erfarenhet och för Med- och Efterverld, såsom i en spegel, framställa de färdomar, hvilka ur dessa kunna hämtas. Handelskrisernas historia är särdeles lärorik, och vi hafva företagit oss, att desto hellre

i sammanträngda drag meddela våra läsare en sådan, som vi gjort den iakttagelsen, att kriserna med öfverraskande likhet i nästan regelmessiga perioder återkommit hos åtskilliga handlande nationer, utan att man tillika lugnande erfarit, att folken lärdt sig något af deras förfäders fel och erfarenheter; ehuru vi icke böra förtiga, att de nyare katastroferna af denna art, fastän de likna hvarandra som ett ägg ett annat och fastän deras krets alltid dragit sig vidsträktare öfver länder och folk, dock uppträdt med mindre häftighet. — Våldsammast i sitt uppträdande, skadligas till sina följder och rikast på erfarenheter, var utan tvifvel den finanskris, som i följd af Law'ska operationerna utbröt i Frankrike, åren 1715—1720. —

Sällan har en lämpligare verkningskrets funnits för finansexperiment, än Frankrike under hertigens af Orleans regentskap. Å ena sidan äro fransmännen af natur mer än någon annan nation intagna för nyheter och af begäret efter ett hastigt riktande. Å andra sidan voro Landets finanser, genom de oupphörliga krigen, genom Ludvig den fjortondes praktälskande slöseri och genom Generalförpaktarnes skattepressningar så skakade, att vid hälften af nämnde konungs regering landets nationalrikedom så aftagit, att inom 30 år dess afkastning förminskats till omkring 1500 millioner Livres årligen; hvilket föranledde Fenelon till yttrandet: "Vi bestå ännu blott genom ett under, — staten är en gammal ruinerad maschin, som fortvacklar under den engång gifna anstöten, men skall sammanfalla vid första ytterligare slag."

De palliativmedel som Ludvig den fjortonde under sina sista regeringsår använde till kassornas fyllande: förläning af adels- och andra titlar, försäljning af nya embeten och värdigheter, af hvilka den ena öfverbjöd den andra i obehöflighet och löjlighet, myntets försämring, pappersnoters utgifvande, förskott af generalförpaktarne, hvilka på förhand uppbyro en stor del af följande årets inkomster, — alla dessa palliativmedel kunde icke uppehålla den

financiella ruinen, hvilken den "store konungen" såsom arf efterlemnade åt sina efterträdare. Den följande Regentens utsväfningar och lyx förändrade ingenting i detta sorgliga tillstånd. Det var alltså ganska naturligt, att en man skulle med öppna armar mottagas, hvilken utfäste sig, att genom enkla finansoperationer bota det onda och i stället för brist åstadkomma öfverflöd. En sådan man var Johan Law. —

Född 1671 i Edinburgh var Law son till en af de guldsmeder, som då i Storbritannien företrädde nuvarande bankierers ställe. Vid tiden af engelska bankens grundläggning (1694), genom sin landsman, William Latterson djupare invigd i finans- och bankoperationer, uppehöll sig Law, som genom en duell i hvilken han dödat sin motståndare måst flykta öfver till kontinenten, ömsom i Amsterdam, i Italien, i Brüssel, — och bogaf sig äntligen, i besittning af 2½ millioner francs förmögenhet, till Paris, för att erbjuda hertigen af Orleans sin tjänst.

Sedan parlamentets alfvarliga motstånd med Regentens biträde öfvervunnits, erhöll Law först tillstånd att grundlägga en privatbank (Maj 1716), hvars kapital, — så lyda hans egna ord, — han erbjöd att anskaffa af sina egna och sitt bolags medel, och förmedelst hvilket han föresatt sig, att öka penningonloppet, förekomma ocker, befordra lättnad för mynttransporten emellan Paris och provinserna, inbjuda utländska kapitalister att med säkerhet deponera sina penningar i riket, lätta för folket försäljningen af landets produkter och skatternas afbördande. Bankens kapital bestod af sex millioner Livres i aktier, hvardera på 500 Livres. Dess verkningskrets sträckte sig till discontering af vaxlar, till mottagande af depositioner och utgifvande af noter på sikt. Bankens framgång öfverträffade all väntan, isynnerhet då Law disconterade goda vaxlar till 6 pct, under det att den vanliga räntefoten stigit till 20, ända till 30 pct. Då staten tillhöll uppbördsmännen och generalpaktarne, att insända utskylderna i banknoter, så kunde banken snart fem-

dubbla utgifvandet af dess kontantefond i sedlar. Men med denna måttliga verksamhet var Law icke tillfreds: han ville beherrska landets, hela penning- och kreditväsende, och det lyckades honom att af Hertigen af Orleans erhålla ett edikt, genom hvilket kontrollen öfver banken och notutgifningen, som hittills legat i Statsrådets händer, upphäfdes och privatbanken såmedelst förvandlades till en kunglig bank. Hade Law stannat här, skulle det sannolikt lyckats honom, att i Frankrike genomföra en vigtig ekonomisk reform, genom handelns och industriens höjande, dessas uppresande ur ett djupt finansiellt förfall och sin skapelse förvarande från en snart inträffande ruin. Men projekterna, med hvilka Law's rika fantasi umgicks, syntes beherrska mannen, och icke mannen projekterna. —

Law ville efter Englands och Hollands föredöme bilda ett stort, privilegierat kompani, hvilket skulle draga åt sig hela handeln med de transmarmtima länderna. Först lyckades honom att erhålla concession till ett handelsbolag för Mississippi-ländernas kolonisation, hvilka af fransmännen tagits i besittning, — och hvilket första bolag erhöll namnet Compagnie d'occident. Detta kompanis kapital blef fastställt till den för den tiden betydliga summan af 100 millioner Livres i 200000, aktier, hvardera på 500 Livres. Kompaniet erhöll full egande- och suveränitetsrätt öfver alla i Louisiana redan upptäckta, eller framdeles upptäckande landsträckor, hvilka det hade rättighet att sjelf besitta, eller öfverlåta åt paktare och vasaller. Det hade monopolium på Canadiska bäfverhandeln och kompaniets præstationer bestodo blott deruti, att såsom hyllning vid hvarje tronbestigning öfverlemnna en krona, vägande 30 skålpund guld, i förpligtelsen, att årligen införa minst 6000 hvita invandrare och 3000 Negerslafvar (!) och att för Indianernas omvändelse anskaffa ett tillräckligt antal kyrkor och andlige. — Regeringens samtliga egendom i kolonien, fästningar, vapenlefnadsmedel- och andra förråder blefvo utan återbetalningsskyldighet öfver-

lättna åt kompaniet, hvars privilegium lydde på 25 år. —

På våren 1719, i besittning af 12 skepp, 3 millioner i kontant omloppskapital och omkring en million varor, afsände Westkompaniet på engång tio skepp till Louisiana, med 500 kolonister, 700 soldater och alla för den nya kolonien nödiga behof. Sedan Law, hvilken blifvit utnämnd till det nya kompaniets direktor, genom detta förhållningsenliga, långsamma och måttliga fortskridande, trodde sig hafva vunnit publikens förtroende, började han äntligen bedrifva företaget med alla de konstmessiga medel, hvilka stodo till hans skapande fantasie förfogande. — Först blefvo Mississippiländernas rikedomar skildrade i de mäst bländande färgor. Kopparstick, offentligen utställda, på hvilka Indianer i Louisiana mottogo fransmännen med alla tecken af beundran och dyrkan, hade till omskrift: »Man ser der berg, fyllda med guld, silver, koppar, bly och quicksilfver. Då dessa metaller äro der ganska allmänna, så utbyta Indianerna stora guld- och silfverklumpar mot Europeiska varor, såsom knifvar, spjut, en liten spegel, eller ock en klunk brännvin.» — Protestanten Law framställde, huru som de fromma vildarne, knäböjande bådo Jesuiterna om dopet, — och kompaniet låtsade alfarligt tro på en i Arkansasfloden belägen Smaragdklippa, för hvars upptäckande det utsatte ett högt pris.

Tillika lyckades det Westkompaniet, att ännu vidare utsträcka sin verkningskrets, då det i Maji 1719, oaktadt all motsägelse, fick på sig öfverlåtit Ostindiska och Chinesiska kompaniets privilegium, hvilket innehöll uteslutande handelsrättighet i Stilla-hafvetts alla hamnar, från Goda hoppes-udden ända till Magellan'ska sundet. Det förra kompaniet öfvertog det senares passiva och aktiva, hvilka sistnämnda bestodo af skepp och varor. Kort derefter erhöill Westkompaniet äfven Afrikanska-kompaniets privilegium, och på våren 1719 stod för det förra numera öppet den uteslutande handeln på Goda hoppes-udden, på Afrikas östra

kust, på Röda hafvets stränder, på Stilla hafvets öar, på Persien, på Mongoliska-riket, på Siam, China, Japan, Sydamerika o. s. v.: —, allt lysande affischer, utan reelt värde, men som voro fullkomligt egnade att locka publikens vinningslystnad.

Sedan Law träffat sådana förberedelser, ansåg han tiden inne att gifva sinä företag den rätt spekulativa och lukrativa riktningen, genom att i Frankrike införa agiotage och såmedelst etablera Börsspel. Law köpte t. e. poster af flera 100 aktier på leverans till 5 proc. högre pris, än de för tillfället gällde. Han köpte vidare t. e. 200 aktier af pari på tid och förband sig att förlora differansen af 200 Livres, för hvilket han mottagit dem. — Hela differansen, uppgående till 40,000 Livres, blef genast af honom kontant erlagd. Dermed var Premie-systemet infördt och spelets retelse förfelade icke att snart smitta publiken. —

Nästan liktidigt öfverlät ett kungligt manifest åt Westkompaniet myntregaliet på nio år, mot ett arrende af 50 millioner, som vid vissa terminer skulle erläggas. Från denna tidpunkt började Law den följd af storartade spekulationer, genom hvilka han på en kort tid syntes hafva förlagt Eldorado till Frankrike; men hvilka lika så plötsligt föranledde alla hans skapelsers störtande. Law åtnöjde sig icke mer med utbyte af alla ofvanuppräknade privilegier, utan ville förena hela nationen till en enda handelskorporation, hvars direktion, d. v. s. Law med dess kassor bildade den kungliga banken.

Vid myntmonopoliets mottagande ville Law framför allt sätta den kunglige banken i kredit. Laws motståndare och medtäflare, isynnerhet de fyra bröderna Paris, hvilka söner af en fattig värdshusidkare i Dauphinée, såsom leverantörer för arméen och marinen, förvärfvat betydlig förmögenhet, — och för hvilka Skottens inflytande var en nagel i ögat, uppköpte nu banknoter i massa och presenterade dem till invexling i Banken, som derigenom råkade i stor förlägenhet. Law lät då genast dekretera en nedsättning af Louisd'oren

från 35 till 34 Livres, och det reella myntet strömmade å nyo till banken, då denne under en viss tid ännu mottog penningar efter den gamla kursen. Stormen var väl genom detta enkla, men otjenliga medel afslagen, och der-vid man tillika inhämtade Law's såväl snabba fintlighet, som obetänksamhet vid valet af sina medel.

Detta anlopp bragte Law's mest stor-artade, eller svindlande, — huru man vill kalla dem, — projekter till mo-gnad. På hösten 1718 hade bröderna Paris inropat generalförpaktningen för 48 $\frac{1}{2}$ millioner. De hade derigenom och genom flera deras finansiella ope-rationer, mot »Systemet» som man kal-lade Law's finans-projekter, bildat en systematisk opposition, ett så kalladt »Antisystem.» Nu bjöd Law för gene-ralförpaktningen 52 millioner och då han i Vestkompagniets, eller såsom detta efter alla handelsbolagens förening kallades, »Indiska kompagniets» namn, förband sig, att såsom lån försträcka regeringen 1200 millioner till 3 pct. hvilka skulle sätta den i stånd, att återbetala alla sina skulder, räntor och kautioner, så — och då anbudet var alltför lockande, — upphäufde regerin-gen genom en våldshandling det gamla förpaktningfördraget med bröderna Pa-riis, — och Law såg sig på en gång midt i strömmen af sina vidtomfattan-de förslager, hvilka syftade på ingenting mindre, än en fullständig omhvälfning af landets hela statshushållning, handel, penninge- kredit- och finansväsende. Projektet lyckades förmodligen just ge-nom idéens utomordentliga storhet. Un-der sommaren 1719 blevo enorma ak-tiemassor utkastade i landet och med tillhjälp af agiotage icke blott afsatta, utan och snart med uppgäld betalta. Alla Law's planer syntes liksom genom förtrollning förverkliga sig. Hela två år hade banken från en ringa början utvecklats sig, och framstod nu efter några månader såsom en makt, genom hvars händer alla de penningar som staten behöfde cirkulerade, och befria-nde den från alla sina skulder, syntes hafva grundlagt ett rike af herrlighet, om hvilket man förut knappt vågat

drömma. Law syntes nu icke mer tvifla på sin teori, att penningar voro ka-pital och papper penningar. Då det för honom, vid så omätlig rikedom, icke kunde ankomma på en million mer eller mindre, så skänkte han, för att göra sig populär, regeringen en million, med begäran, att därför befria folket från skatt på talg, olja och spelkort. Under tiden hade aktie-försäljningen framgång, — manövern lyckades fullkomligt och aktierna stego underbart i höjden. Un-der året 1718 hade de knappt kunnat uppehålla sig al pari med de illa an-skrifna statsobligationerna; men i början af 1819 stodo de redan lika med me-tallmyntet och sex månader derefter 150 pct. högre. Öfvertagandet af mynt-rättigheten, införlifvandet af alla de transmaritima handelscompagnierna, och det skickligt utspridda ryktet, om de vidare herrligheter som förestodo compagniet, frambragte nu en verklig hets-jagt efter aktier. Alla menniskor refvos om dem och alla trängdes vid hôtel de Nevres, för att erhålla sådane. Redan länge hade Law nästan allmänt väckt sinne och smak därför. I det ögon-blick, då Law vid generalförpaktningens öfvertagande syntes vilja hejda denna aktie-konkurrens, måste naturligtvis trängseln i hans byråer blifva stor. Hans aktier hade i början funnit en matt afsättning, emedan kapitalisterna ansågo de i den afägsna Mississippida-len eröfrande skatterna för ganska pro-blematisksa. Nu behöfde han dock föga bekymra sig om Mississippi; han kunde i en handvändning rikta sig på de fort-farande stigande aktierna, om han blott vid gatan Qvincampoïr agioterade med dem. Isynnerhet måste räntegifvare, statens gäldenärer och tjenste-innehafvare hvilka hotades med inbetalning af deras kapitaler, söka ett nytt förvärf-ningssätt; och både gamla och unga aktier stego hastigt till 400, 500, 600, 700 och ända till 800 pct. öfver deras nominalvärde. —

Law blef förmligt belägrad i sitt ka-binett. De högstupställda, med den aristokratiska dameverlden inbegripen, skydde ingen förnedring, för att vinna den mäktige finanskonstnärens aktieslö-

sande gunst. Äfven hans betjenter och lakajer riktade sig genom det tillträde, de förskaffade subskribenterna hos deras herre, eller i byråerna. Publikens tillströmmande var så stort, att materialet för den första emissionen af den nya aktie-serien icke var tillräckligt; så följdräk vid redan agiotagets första angrepp på den stora publikens vinningslystnad; och Fransyska regeringens slöseri var ett svalt, som icke ansåg sig behöfva någon reduktion eller återhållsamhet. För att tillfredsställa publikens letshunger skred man genast till en andra aktieemission af lika belopp, och då man såsom förryckt slets äfven om denna serie, företog man en tredje utgifning. — Så hade under tiden af blott tre veckor 300,000 aktier utsläppts i marknaden; och publikens berusning var så stor, att kursen för denna oerhörda aktiemassa långtifrån att blifva tryckt, blef så fruktansvärdt stegrad i höjden, att de 300,000 aktierna; som representerade ett nominalkapital af 150 millioner Livres, inbragte kompaniet 1500 millioner Livres, men i andra hand — i marknaden och efter kursen för dagen, snart uppnådde den fabelaktiga siffran af 3000 millioner. Ty i sitt blind vinstbegär frågade publiken så litet efter afkastningen och efter papperets verkliga värde, att den på en aktie som Indiska kompaniet redan betalt med 1000 pet. högre, ännu vidare beviljade 1000 till 1500 pet. —

Anblicken af den fortfarande tillsvindlande höjd sig uppstormande börsvinsten, indrog hela nationen i hvirfveln, och en, hvarken förut- eller sedermera sedd blind kapplöpning efter vinst började i hvilken man för det närvarande ögonblicket helt och hållet glömde följderne i framtiden, i nästa månad, nästa vecka och nästa dag. Att det icke kunde så fortvara, hade den inskränkteste vid lugn öfverläggning bordt begripa; att en vändpunkt måste inträffa, kunde knappt undfalla en blind; men ingen visste, huru, eller när denna vändpunkt skulle inträda, ty då hvar och en, tänkte, att lika såväl aktierna stigit till 8000 Livres. kunna de ock uppnå en kurs af 10,000, 12,000, 15,000,

20,000, så sökte de flesta ännu företolite timman, att bringa sitt på det torra, om än de i ifvern voro döfva för den timmans klockslag. Så bekymrade man sig, som sagdt, icke mer om aktiernas verkliga värde, om den förmodade väntefkastningen, utan blott om spelet; ty om man endast ett ögonblick dragit facit af de många aktieemissionerna, hade man genast måst öfvertyga sig om omöjligheten af någon räntevinst.

Man kunde fylla ark med skildring af den utomordentliga rörelse, som vid denna tid rådde i Paris. En verklig folkvandring till Seine-staden strömmade icke allenast ur provinserna, utan öck från utländerna. Hvar och en som kunde sätta sig i besittning af en liten penningssumma, önskade att hämta sin andel ur den outtömliga guldgrufvan. Under flera månader var därför gatan Quincampoix, der aktiehandeln koncentrerat sig, det spekulerande Europas samlingsplats, och då bland denna krockiga mängd nödvändigt måste befinna sig en massa af menniskor, som icke förstod det minsta af detta handelsväsende, så hade agiotörerna ett lätt spel. Snart uppkom ett hazardspel, som ända dittills och aldrig sedermera haft sin like. Förmögenhetsvexlingen var så rask, att kommissionärerna hade tid göra oerhörda vinster, om de blott en enda dag innehade aktierna. Man nämner en, hvilken vid uppdraget att köpa aktier dröjde två dagar med deras aflemnande. Man trodde dem vara tillgripna, förlorade; men nej; han tillställde egaren dem årligt; men hade haft tid att för sin egen räkning vinna en million.

Man utlånade sänder blott för en timma, och tog därför en ränta (report), som var exempellös; men låntagaren kunde betala denna och ändock hafva en icke obetydlig vinst. Det är alltså icke förvånande, att betjenter blefvo så rika som deras herrar. Man berättar om en, hvilken vid regnväder mötte sin herre och befallte sin kusk stanna, för att inbjuda den förre stiga in i den eleganta vagnen. —

Fruktansvärdast hade uppståndelsen varit på aktieteckningsdagarne framför

kompagniets byrå. Trängseln var der så stor, att flera människor hvarje dag blefvo nedtrampade och till döds qväfda. — Den till denna gata strömmande människomängden af alla befolkningens klasser var så oräkelig, att hvarje liten plats i de anstötande husen så uppväddes med guld, att dess egare blefvo rika. Sjelfva gatstrykarne och lösdrifvarne som lånade sina ryggar till pulpeter förtjente betydligt. —

De förnämna personer, som stodo direktionen närmast, gjorde naturligtvis enorma vinster. Hertigen af Bourbon skall under denna period vunnit 60 millioner, hertigen af Autin 12 millioner och prinsen af Conti 4½ millioner. I samma förhållande räknade alla de öfriga hofvets gunstlingar sina vinster efter millioner, och ännu mindre lottlös blef handelsverlden. Bankiren Leblanc skall vunnit nära 100 millioner, André, en ruinerad garfvarson, 60 millioner, en viss Dupin, betjent hos bankiren Tourton, 50 millioner en Savoyard och skoputsare 40 millioner, Grabriel Bourden, kypare i ett hotel, 30 millioner och en krämarenka vid namn Chaumont från Namur, 100 millioner. — Lyckligast bland dessa yoro de, som fattat den kloka tanken att realisera sina vinster och för den tillbyta sig något brukbart föremål. — Dessa kloka res antal var ganska stort. Law sjelf hade föregått med godt exempel och förvärfvat sig ett antal af i Frankrike belägna stora landtegendomar. Andra köpte hus, guld, silver, ädlastenar; en mäklare hela upplagan af Baylés filosofiska lexikon och en hertig de la Toræ ett helt nederlag af specerie-varor. Vid den tidpunkt isynnerhet, aktierna blifvit uppskrufvade till så svindlande höjd, att ett stillestånd måste inträda, och de kloka började räkna; sökte dessa att uppköpa hvarje föremål af något värde, utom papper. Då vid samma tid, i följd af den lätta förtjensten och hastiga vinsten lyxen utomordentligt tilltog, stego priserna på all fast egendom, i anledning af den starka efterfrågan, till en aldrig förut erfaren höjd; men äfven vid denna tid inträdde lyckohulets olycksbådande

vändpunkt. Den syntes icke hafva undfallit Law, ty han betjente sig nu af ett nytt medel, som hans skapande fantasi uppfunnit och ända till vår tid kvarlemnadt såsom ett förderfligt arf; han började för att höja köplusten, låta aktiernas kurs konstmessigt stiga och falla, derigenom att han indelade sina agenter i två brigader, hvilka han allt efter omständigheterna lät den ena sälja, den andra köpa och så uppehöll Børsens spelraseri i fortvarande feberaktig spänning. För honom sjelf synes icke derigenom någon förlust uppkommit, ty derom vittnar det fortfarande förvärfvandet af landtgods, — hvarvid han likväl begick det misstaget, att i stället för i utlandet köpa dem i Frankrike, emedan han alltför fast trodde på sitt systems varaktighet. —

Forts.

Anekdoter.

Hvad för åtskillnad är det emellan en dramatisk skuld och en läkare? Hos skalden börjas med skelettet och slutas med ämnets behandling, men hos doktorn börjas med behandlingen och slutas med skelettet.

Prisuppgifter.

Charad No 28.

Så länge marken *mitt första* är,
Den gräs och blommor och blad ej bär.
Ett enkelt utrop blott är *mitt andra*.
Hvad man som fult just ej vågar klandra.
Mitt tredje löper du, mången gång,
Då dels med vilja och dels af tvång
Du dig till uppstädadt spelbord sätter
Och der kan tillbringa halfva nätter.
Att menskan ofta *mitt hela* är,
Derom all verlden ju vittne bär.
Men offrens skrän sig mot himlen höjer
Och hämd skall komma, om än den dröjer.

Gåta No 28.

Så underligt det ändå är:
När jag det bär, det mig ock bär,
Hur skall man det förklara —
Säg kan du derpå svara?

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. å.
Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS J. & A. ELLS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Bilder ur Handelskrisernas Historia.

I.

Jean Law och hans system.

Forts. fr. föreg. nummer.

Med denna realisation, hvilken, med den deraf följande enorma prisstegringen, måste snart öppna, äfven de blindaste ögonen, gick ock det gränslösaste slöseri hand i hand. Regenten och Law läto papperspressarne aldrig hvilat; de bortkastade bankonoter milliontals till sina gunstlingar, så att bland andra Regentens mor, en dotter af Pfalzgreffen vid Rhen, i ett sitt bref säger: "Man hör nu blott talas om millioner. Min son har gifvit mig 3 millioner i aktier, hvilka jag fördelat bland min tjenstepersonal. Konungen har och för sin hofhållning erhållit några millioner — och äfvenså hela den öfriga kungliga familjen." —

En sådan hushållning kunde naturligtvis icke räcka länge, den måste taga slut och — ett slut med förskräckelse. — Det hastiga förvärfvandet och förskingrandet af omätliga rikedomar, måste nödvändigt göra ett djupt demoraliserande intryck på nationen; der man i en handvändning kunde vinna millioner, om man blott gjorde sig mödan att besöka gatan Quincampoix, der hade det solida, blott ringa förtjänst gifvande arbetet, icke mer något behag. Många verkstäder stodo stilla; vårdshusen deremot voro uppfyllda och med den sorglösa utsväfningen höll den minskade produktionen jemna steg.

Nu inträffade den statutenliga general-församlingen, den 30 September

1719. Den utlofvade dividenden af 12 procent på nominal-kapitalet, hade blott gifvit $\frac{1}{2}$ procent för det effektiva kapitalet. Law, som fruktade, att kändedomen af ett sådant faktum, skulle bringa hela hans byggnad till fall, trodde sig böra utlofva 40 procent, utan att betänka, hvarifrån kompaniet skulle taga dessa 40 procent; ty äfven nu erhöles på det effektiva kapitalet blott en vinst af $1\frac{1}{2}$ procent. — Ett sådant resultat hade naturligtvis bordt fullständigt upplysa publiken, men massan af den var ännu alltid så berusad, att aktierna just i följd af denna general-församling, inom de derpå följande åtta dagarne, uppnådde deras högsta kurs af 18,000. —

Ifrån denna tidpunkt kunde fallet från den svindlande höjden icke mer uppehållas. Det kunde icke uteblifva, att de klokare, efter Generalförsamlingens uppläsning äntligen började räkna och att facit af räkningarne ifrigt dref dem till aktiernas försäljning. Så snart början en gång var gjord, gick det med aktiernas fallande, såsom med deras uppdrifvande; den ene smittade den andre, oron steg till ångest, och utbredde sig med vindens vingar bland aktieinnehafvarne. Denna ångest blef ytterligare ökad derigenom, att de flesta sökte utbyta sina aktier och papperspenningar i mobiler eller immobiler, och då nu äfven Law, i ögonblicket då hans agents manövrer misslyckats, gjorde försöket, att genom våldsamma medel uppehålla kursen, — då utbröt förskräckelsen allmänt hos den gäckade publiken, och hela pappersbyggnaden måste sammanstörta. —

Först förbjöd Law metallmyntets och de ädlare metallernas transport, för att uppehålla bankonoterna; han lät ned-

sätta Louisd'orens värde och genomdref ett dekret, i kraft af hvilket visitationer i husen företogos och allt hvad som der fanns öfver 500 Livres i värde af ädla metaller, blef borttagit. Men alla dessa våldsåtgärder tjente blott till, att ännu mer öka förskräckelsen. Då Law fullständigt förfogade öfver Regenten, så lyekades honom i en utomordentlig generalförsamling den 22 Februari 1720 genomdrifva den kungliga bankens öfverflyttning på kompagniet; men dermed afhjelpes ingenting. Från hösten 1719 ända till December 1720 hade guldmyntets nominalvärde blifvit 28 gånger och silfvermyntets värde 35 gånger förändrat. Äfven detta hjälpte icke. Gåldet blef, oaktadt dess nedläggning eftersökt, ty aktieegarne ville för hvarje pris, mot det utbyta sina papper. Pappershandeln blef nu förbjuden och Börsen tillsluten; men ingenting vanns dermed, och aktiernas kurs sjönk blott desto mer. Law förlorade nu hufvudet — och då han lät nedsätta sjelfva aktiernas kurs, förstörades blott förskräckelsen. Banknoterna reducerades till hälften af deras nominalvärde, men ingenting hjälpte. Väl blef på Parlamentets och Regentsskapsrådets protest, denna frivilliga bankerutt-förklaring återtagen, men. då Banken åter öppnade sina invexlingsbyråer, förorsakade förskräckelsen ett sådant stormlöpande till banken, att emot 15,000 personer hela natten väntade framför dess portar, för att erhålla den utlofvade omväxlingen af 10 Livres' noter i metallmynt, och dervid 12 till 15 personer blefvo till döds qväfda. Äntligen dekreterade Regenten sjelf officiellt noternas bankerutt, då han förfogade, att blott sedlar på 10, 50 och 100 Livresingo vid betalningar obetingat användas, men deremot sedlar på högre belopp alltid och endast gemensamt med lika belopp af metallmyntingo lemnas i betalning. Det hjälpte icke. Kort derpå, den 10 Oktober 1720, blefvo Banknoterna helt och hållet satta utom kurs; och vid samma tid kunde kompagniets aktier, hvilka tio månader förut betalats med ända till 18,000 Livres erhållas för 40 Livres. —

Liquidation var alltså numera oundviklig, och sedan alla medel voro uttömda, drog Law sig tillbaka. — Med en förmögenhet af 2½ millioner francs hade han ankommit till Paris, med 800 Louisd'orer och 5 millioner i värdelösa noter lemnade han Frankrike, för att åter börja sitt förra äfventyrlif, hvilket han 1729 slöt i Venedig, ända till sista stunden sysselsatt med finansprojekt och i förhoppning på sitt återkallande till Frankrike. Hans egendommar blefvo konfiskerade.

Undersökningen och granskningen af bankens tillstånd uppenbarade den fullkomligaste bankerutt. Man fann ett kontantförråd af 21 millioner; 28 millioner i tackor och 240 millioner i handdelseffekter; såsom motvärde för ett notomlopp af omkring 3 milliarder. — alltså ett deficit af öfver 2500 millioner, hvilka genom regenten och Law gått förlorade. At bröderna Paris blef liquidationen anförtrodd. Med inventariernas och räkningarnes upprättande, voro 800 och sedan ytterligare 1500 personer ett halft år dag och natt sysselsatte, — och kostnaderna dervid öfverstege 9 milljoner. Aktie-innehafvarne blefvo afdelade i fem klasser, allt efter tiden och medlen, genom hvilka de kommit i besittning af aktierna. De tidigaste ränte-innehafvarne stodo främst; men äfven de räddade blott få procent. I det hela räknadt gaf konkursmassan endast 1 procent. — Så slutade denna Finanskris. —

Abderiterna

af
Wieland.

II.

Närmare underrättelser om Abderiternes National-Theater.

Då Abderiterna hade beslutat, att hafva en stående theater, blef tillika utaf patriotiska afsigter fastställt, att det skulle vara en National-Theater. Emedan nu Nationen, åtminstone till största delen, bestod af Abderiter, så måste nödvändigt och följaktligen deras

theater blifva Abderitisk; detta var naturligtvis källan till hela olyckan.

Den vördnad, som Abderiterne buro för *Athén*, som deras förmenta Moderstad, hade till följd, att samtliga Atheniensiska skaldernes skådespel stodo i stort anseende hos dem, ej derföre just att de voro *goda* (ty det voro de sällan) utan emedan de voro från *Athén*. I början kunde äfven inga andra gifvas i brist af ett tillräckligt antal inhemska stycken. Men just derföre ansåg man nödigt, så väl för stadens och republikens ära, som för andra förmänens skull, att anlägga en tragedie och comedie-fabrik, och att, som visa regenter och patrioter anstår, på *allt möjligt vis* uppmuntra denna poetiska manufactur, uti hvilken Abderitisk qvickhet, Abderitiska sentiment, Abderitiska seder och darskaper, som äfven så många *råa National-producter* skulle Dramatice förarbetas till eget bruk. Att verkställa detta på allmänna kassans bekostnad, gick ej väl för sig, utaf 2:ne orsaker: 1:mo emedan det var icke mycket der; 2:do emedan det då ej var modet, att låta åskådarna betala, utan Erarium måste bestrida theatrens kostnader, och hade således utomdessa, vid denna nya artikel, nog att betala. Ty man kunde ej lägga en ny börda på borgerskapet, förrän man visste, hvad tycke det skulle hafva för en dylik lustbarhet. Det blef således ej annat medel öfrigt, än att på *samtliga smakens bekostnad* uppmuntra de Abderitiska skalderna; det är, att upptaga för goda alla de varor, dem de gratis skulle aflemna, efter det gamla ordspråket: skåda ej gifven häst i munnen, eller, som Abderiterne uttryckte sig: där man äter för intet, är all mat väl lagad. Hvad *Horatius* sade om sin tid i *Rom*, att öfverallt skrefs vers, både bland den råa hopen och de upplysta, det gälde nu om *Abdera* i den högsta grad. Emedan det tillräknades som förtjenst, om man skref ett skådespel, och emedan dervid alldeles intet var att befara, så gjordes Tragedier af hvar och en, som hade nog starka lungor, att uppblåsa ett par dussin sammanrafsade tankar i äfven så många

Bombastiskt svällande perioder; och hvarje platt skämtare försökte, att från theatern skaka Abderiternas Diaphragma, sedan han förut gjort det i Societeterna och på källaren.

Detta Patriotiska öfverseende med National-producter hade en naturlig följd, som gaf det onda tillväxt och trefnad. Så tanktomma, uppblåsta, råa och okunniga, som Abderiternes Patricier och sprättar voro, så lät dock en af dem inbilla sig af sin flicka, eller snyltgäst, eller egna ärfda högnod, att det blott ankom på honom, att så godt som en annan förvärfva sig den Dramatiska lagern. Detta första försök kröntes med en så lysande framgång, att *Blemmias* (en systerson af Archonten *Onolaus*) en pojke af 17 år, och (detta var ej ovanligt i den Onolaiska familjen) ett veritabelt gashufvud; kände en oemotståndlig klåda i fingrarne, att också göra ett *Bockspel* *); som man då kallade den saken, hvilken man nu kallar sorgspel. Aldrig hade man i mannaminne sett ett dummare National-snillefoster. Men författaren var en systerson af Archonten, och således riskerade han intet. Logerne voro så fullproppade; att de unge herrarna måste sitta på de vackra Abderitskornas knän; det gemena folket stod på hvarannans skuldror. Man hörde ut alla 5 Akter i en oafbruten, dumtålig tystnad: man gäspade, suckade, torkade sig i pannan, gnuggade sig i ögonen, hade ledsamt och hörde på; och då nu äntligen det länge efterlängtrade slutet kom, så klapade man så förskräckligt, att några fin-nerviga småherrar nästan förlorade hörseln.

Nu var det klart, att det ej måtte vara så stor konst, att göra en Tragedie, då till och med den unge *Blemmias* hade kunnat fabricera en sådan. Hvar och en tilltrorde sig detsamma utan stor oblyghet. Det blef en familleepoint d'honneur, att hvarje godt hus

*) Grekiska ordet Tragedie är komponerad af 2:ne andra, hvaraf det ena betyder bock och det andra sång. De äldste Tragedier voro en sort narrspel, uppförde vid Bacchi fester, vid hvilka äfven en bock slagades.

åtminstone måtte kunna skryta med en son, systerson, svåger eller kusin, som riktat National-Theatern med en komedi, en tragedie eller åtminstone en Operette. Huru stor denne förtjenst kunde till sin inre halt vara, derom bekymrade sig ingen; godt, medelmåttigt och uselt antogs i parti öfver hufvud. En kabal behöfdes ej för att beskydda ett dåligt stycke. Den ena höfligheten kräfde den andra; och emedan samtliga herrar, så väl författare, som Domare hade åsneöron, så kunde det ej falla någon in, att upptäcka dem på sin granne.

Man kan lätt föreställa sig, att konsten ej vann mycket på denne liberalitet. Men hvad frågade Abderiterne efter konstens intresse; nog af, att det befrämjade lugnet i deras stad och intressenternes nöje, att dylika saker afgjordes stilla och fredligt. "Nu kan man se — sade Archonten *Onolau* — huru mycket det kommer derpå an, att man tager en sak i rätta ändan. Det der komediväsendet, som i *Athen* väcker så många och bullrande tvister, befrämjar i *Abdera* det allmänna goda förståndet, och är det oskyldigaste tidsfördrif i verlden. Man går på komedien, man roar sig på ena eller andra sättet, antingen med att höra på, eller med den nästsittande damen, eller med drömmande och sofvande, eller huru man behagar; ändtligen applauderar man, går nöjd hem, och dermed är det slut.

Vi hafva sagdt förut, att Abderiterne hade så mycket att göra med sin Theater, att de talte om intet annat, än om densamma; men när de talte om Theaterstycken, och representation, och Acteurer, så skedde det ej för att undersöka, hvad deri kunde vara berömvärdt eller icke; ty om de ville finna behag eller intet finna det i en sak, det berodde, efter deras mening, endast och allenast af deras *fria vilja*; och, som sagdt är, de hade en gång för alla träffat en viss tyst öfverenskommelse med hvarannan, att uppmuntra sina inhemska dramatiska manufacturer. "Man ser nu rätt ögonskenligt — sade de — hvad det uträttar, att konster blifva uppmuntrade på ett ställe. För 20 år

sen hade vi knappt 2 eller 3 Poëter, och de väckte ingens uppmärksamhet, utan på bröllops- eller födelsedagar. Nu, under de 10 eller 12 åren, som vi ega en egen Theater, kunna vi redan uppvisa 600 stycken, stora och små sammanräknade, hvilka alla vuxit på Abderitisk grund och botten.

När de således pratade om sina skådespel, så skedde det blott, för att fråga hvarannan, t. ex. om ej gärdags-spektaklet var *vackert*? och för att svara hvarannan, att det var *ganska vackert*, och för att beundra den nya, vackra klädningen, hvilken den Actricen bar, som spelade *Iphigenies* eller *Andromaches* role; och då fick man anledning till tusende små intressanta anmärkningar och dialoger öfver det sätt, hvarpå Acteurerne och Actricerne gingo, buro hufvudet, förde armarne, m. m. d. Imedertid talte man också ibland om sjelfva stycket, så väl om Musiken, som om *Orden* (så kallade de Poësen) det är, hvar och en sade, hvad honom mest eller minst behagat; man upphöjde och utletade de *rörande* och *sublima* ställena; tadelade äfven här och der ett uttryck, ett alltför lågt ord, ett sentiment, som man fann öfverdrifvet eller stötande; men alltid slutades kritiken med den eviga Abderitiska refräng: *det är ändå i alla fall ett vackert stycke — och det har mycket moral uti sig.* "Skön moral!" plågade den lilla tjocka Rådsherren tillägga, och alltid inträffade det så, att de stycken hvilka han prisade för moralens skull, just voro de uslaste.

Man skall kanske tänka, att då de synnerliga orsaker man hade i Abdera, att gilla öfverhufvud alla inhemska stycken, ej kunde tillämpas på de utländska, så skulle de Atheniensiska Dramaturgernes stora företräde *bilda* Abderiternes *smak*, och lära dem skilnaden emellan det goda och dåliga, isynnerhet den omätliga skilnaden emellan snilletts naturliga kallelse och blott prentention och *efterapning*, emellan den sanna mästarens muntra, jemna och otröttade gång och härmarens styl, stel, efterlinkning och efterkrypning. Men 1:mo är smaken en sak, som utan en

viss finhet i den själorgan, hvarmed man smakar, genom ingen konst kan läras; och dessutom halva vi redan anmärkt, att allt smakade Abderiterne lika. Man fann på deras bord snillets mästestycken ligga blandade med de eländigaste fuskarens dagsverken. Man kunde i sådana saker inbilla dem, hvad som helst; och det var ingenting lättare, än att utgifva för dem *Pindars* sublimaste Ode, som en nybörjares lärspån och tvärtom. Också var, vid hvarje nytt stycke, deras första fråga: hvem är författare? och man hade hundra exempel, att de varit helt liknöjda om det förträffligaste verk, till dess de fått höra författarens berömda namn.

Dertill kom äfven den omständigheten att Magistrats person, *Gryllus*, *Cyniski* son, som hade mesta andelen i National-Theatern, och var hela det dramatiska väsendets öfveruppsyningsman, gjorde anspråk på, att vara en stor musikkännare, och den första komponist på sin tid — ett anspråk, hvar emot de artige Abderiterne hade så mycket mindre att invända, emedan han var en ganska populär herre och emedan hela hans kompositionskonst bestod i ett litet antal af Melodiska former, hvilka måste passa till alla slag af texter, derföre var ingenting lättare än att lära sig sjunga dessa melodier utantill.

Den egenskap, hvarmed Herr *Gryllus* mest skröt, var sin behändighet i att komponera: »Nå huru tycker Ni om min *Iphigenie*, *Hecuba*, *Alceste*, he?» — Åh, förträffligt, min nådige Herre! — »Jal det är en ren sats! en flytande melodi. eller va ba? Men huru lång tid tror Ni jag behöft att komponera den? räkna efter; i dag ha vi den 13:de; den 4:de om morgonen kl. 5 — Ni vet jag går bittida upp — satt jag mig vid min pulpet och började — och i går på punkten 10 om förmiddagen skref jag sista noten; nå, räkna efter, det gör intet fulla 9 dar, och deribland äro likväl 2 Rådhusdagar, och 2 eller 3 kalasdagar, andra afärer oberäknade. — Hvad säger Ni? Kallas intet det att arbeta fermt; utan skryt tilltror jag mig, om det gällde ett vad, att komponera fortare än någon

annan i hela Europeiska och Asiatiska Grekland. Det är, så der, en särskilt gåfva, som man plär säga, ha, ha, ha!» — Vi hoppas, att våra läsare äro nu temligen bekanta med denna man, och om de ha något öra för musik; så måste de redan i inbillningen hört herr *Grylli* ljufliga harmoni.

Nu hade denne store man på köpet den lilla svagheten, att han ej kunde finna någon annan musik god, än — sin egen. Ingen af *Athens*, *Thebens*, *Corinths* bästa Componister kunde göra honom i lag. Äfven *Damon*, hvars rena, sjäfulla, composition inträngde sig i allas hjertan, utom Abderiternas, kallades af honom en slagdäng-makare. Med detta sätt att tänka, och den lätthet, hvarmed han framkläckte sina musikaliska foster, hade han hunnit innom få år, att sätta musik till mer än 60 stycken af berömda eller icke berömda Atheniensiska dramaturger; ty de Abderitiska produkter öfverlemnade han oftast till sina elever och härmare, och nöjde sig blott med förbättring. Ej alltid föll hans val på de bästa stycken, hälften åtminstone voro bombastiska karricatur-imitationer af *Æschylus*, eller osmakliga farcer, som af själva författarna voro bestämde till den sämsta pöbelns förlustande. Men nog, *Gryllus*, en af stadens Magistratspersoner, hade komponerat dem; de blefvo således oändligen applaenderade, och om äfven käftbenen höllo på att gå ur led, under gäspningarne, så anmärkte man likväl vid spektaklets slut ganska tröstligen: att det varit ett rätt skönt stycke och en rätt skön musik.

Fröken de Scuderi.

Historisk berättelse från Ludvig XIV:s tidehvarf.

af

E. T. A. Hoffman.

På S:t Honorégatan i Paris låg det lilla hus, som beboddes af den, genom sina lyckade poesier och den ynnest hvarmed hon hedrades af kung Ludvig XIV och markisinnan de Maintenon så ryktbara fröken de Scuderi.

Sent en natt hösten år 1680, bultade någon så hårdt på det lilla husets port att det gaf ecko. Baptiste, en gammal betjent, hvilken hos fröken de Scuderis tjenstgjorde både som kock och portvakt, var händelsevis på landet på sin systers bröllop, och således var endast Martinière, fröken de Scuderis gamla kammärjungfru, hemma. Då denna hörde de upprepade slagen på porten kom hon med förskräckelse ihåg Baptistes bortovaro och att hon, jemte matmodren således voro utan allt beskydd. Alla mord- och tjuft historier som hon läst, eller hört talas om, runno henne i sinnet, hon tviflade ej ett ögonblick på att det var några orostiftare, som underrättade om husets öfvergifna tillstånd, nu skyndade att begagna sig deraf, för att tillfoga hennes älskade fröken något ondt, hon rörde sig följaktligen icke ur stället för att öppna, utan satt der småsvärjande öfver Baptiste och hans systers bröllop.

Emellertid ljödo slagen allt hårdare och hårdare och det förekom henne som om hon ibland hörde utropen:

— Så öppna då!... I Jesu namn, öppna!

Med oupphörligt tilltagande ångest fattade Martinière slutligen ett ljus och sprang ut i förstugan. Här hörde hon ännu tydligare den bultande ropar:

— För Guds barinhertighets skull, öppna!

— Så der talar väl ändå ingen rövare, — tänkte Martinière; kanske är det någon förföljd stackare som söker en tillflykt hos min medlidsamma fröken!... Huru som helst, är det bäst att vara försigtig!

Hon öppnade fönstret, tittade ut och frågade med en så manlig röst som möjligt, hvem det var som understod sig att föra ett sådant oljud att hela huset måste vakna dervid. Vid skenet af månan som just nu framtittade bakom några mörka moln varseblef Martinière en lång, i en ljusgrå kappa insvept gestalt, som tryckt den bredbordiga batten djupt ned i pannan. Men då slagen ändå icke upphörde, ropade hon med så hög röst att den fremmande nödvändigt måste höra henne:

— Baptiste!... Claude!... Pierre! skynden er upp för att se efter hvad det är för en odugling som ämnar slå in porten för oss!

Den fremmande svarade med mild, nästan klagande röst:

— Ack! jungfru Martinière, jag vet ju att det är ni som talar, goda gumma, så mycket ni än försöker att förstålla er röst!... Icke heller har ni flera karlar i rummet än Baptiste och han är icke en gång hemma för ögonblicket utan på landet på sin systers bröllop. Men tro mig, ni kan lugnt öppna för mig!... Jag måste nödvändigt tala med er fröken!

— Är ni galen! — utropade Martinière, — hur kan ni begära att få träffa min fröken midt i natten!... Hon sover utomdessa och jag ämnar icke för någonting i världen väcka henne ur den första lufva slummen. Vid hennes år behöfver man min själ så mycket ro man kan få!

— Jag vet bestämt att hon ännu icke gått till sängs, utan just nyss slutat sin roman Clelia, på hvilken hon arbetat med rastlös iver, en långre tid, nu håller hon på med några verser, dem hon i morgon ämnar uppläsa för markisinnan de Maintenon... Jag besvär er derföre, bästa fru Martinière öppna!... Ni räddar en olycklig från fördörfvet, ja, en menniskas ära, frihet och lif bero af mitt samtal med er fröken. Kom ihåg att er matmorsegiga vrede kommer att träffa er, när hon erfar, att det varit ni som skoningslöst bortstött den arme, hjälpsökande från hennes port!

— Men hvarföre i Guds namn vill ni just nu, vid denna ovanliga timma, anropa min frökens medlidande — ropade Martinière ned till den obekante — Kom igen i morgon bittida!

— Lika litet som den alltförkrossande blixten frågar efter tid eller rum, för att slå in och träffa sitt offer, gör ödet det!... Bör man, när endast ett visst ögonblick kan medföra räddning, uppskjuta hjälpen? Öppna utan fruktan!... Ack! hvad kan ni ha att befara af en olycklig öfvergifven och förföljd stackare, som i sin stora nöd ej vet någon annan utväg än att anropa

er fröken om räddning ur den hotande faran!

Martinière hörde tydligt hur den främmande vid dessa ord suckade och snyftade af smärta. Dertill var den arme unge mannens röst så vemodig och klagande att den gamla trogna tjenarinnan slutligen blef rörd och utan vidare invändningar sökte fram portnyckeln.

Men knappt var porten öppnad förrän den främmande häftigt skuffade undan Martinière och störtade in i porten med vild röst utropade:

— För mig till er fröken!

Förskräckt höjde Martinière ljuset, dess sken föll på ett blekt, gräsligt förvridit ynglingansigte. Men när den unge mannen slog upp kappan och Martinière varseblef en i hans bälte instucken stilet, var hon nära att sjunka till marken af ångest. Den fremmande stirrade åter på henne med sina stora flammande ögon och upprepade i befallande ton:

— För mig till er fröken!

Nu såg Martinière den älskade matmodren i den största fara och tillgifvenheten förlänade henne ett mod som hon aldrig förut trott sig ega. Hon stängde raskt dörrn till sitt rum, ställde sig framför dess dörr och sade med kraftfull och beslutsam stämma.

— Ert oförskämda beteende härinne öfverensstämmer illa med era klagande ord utanför porten och jag märker nu rätt väl att jag i den största otid använt mitt medlidande!... Min fröken får ni icke träffa, vare det nog sagdt!... Har ni intet ondt i sinnet behöfver ni icke sky dagsljuset, utan kan komma igen i morgon och anförä hvad ni har att säga, men nu måste ni packa er härifrån!

Den fremmande utstötte en dof suck, betraktade med vilda blickar Martinière och grep öfver stiletten. Tjenarinnan anbefallte tyst sin själ i Guds hand, men rörde sig icke ur stället, utan stödde sig endast ännu hårdare mot dörrn, hvilken fremlingen nödvändigt måste passera för att komma in till fröken de Seuder.

— "Släpp in mig till er fröken, säger jag er, qvinna — upprepade den främmande åter.

— Ni må göra hvad ni vill — sade Martinière — men jag vike rej från denna plats!... Fullbörda gerna er mörka gerning, både ni och alla era värde kamrater få nog en gång er lön på Grève torget*).

— Ja — utropade den unge mannen — ni har rätt, jag ser verkligen ut som en mördare eller en tjuf!

Dermed drog han, i det han kastade giftiga blickar på den till hälften ihjalskrämda tjenarinnan, sin stilet.

— Jesus! skrek hon med fullkomlig säkerhet väntande dödsstöten.

Men i samma ögonblick hördes utanför på gatan slagen af hästhofvar och vapengny.

— Gensdarmes!... Gensdarmes! hjälp!... hjälp!... skrek Martinière.

— Afskyvärda qvinna, du vill då mitt förderf — utropade den fremmande — Nu är allt förbi!... Allt!... allt!... Se här! gif detta åt din fröken lemna henne det i dag, i morgon eller när du vill... nu är ändå allt mig likgiltigt!

*Sakta mumlande dessa ord i Martinières öra, släckte han hastigt ljuset och tryckte ett litet skrin i hennes hand.

— Gif det åt din fröken — om din salighet är dig kär — hviskade han och rusade häftigt ut genom den på glänt stående porten.

Martinière hade emellertid sjunkit till marken, med möda steg hon upp och trefvade sig i mörkret in i sitt rum, der hon helt och hållet utmattad och ur stånd att göra eller säga någonting nedsjönk i en ländstol. Plötsligen hörde hon någon röra vid nyckeln hvilken hon i sin förskräckelse låtit sitta i låset. Porten stängdes och tysta, osäkra steg närmade sig hennes dörr. Förstnad af ångest och beredd på det värsta, satt hon orörlig der då dörrn sakt och stödt öppnades. Men huru måla hennes öfverraskning och glädje då hon i den inträdande igenkände den hederlige Baptiste. Han var dödsblek och såg alldeles förstörd ut.

— I alla helgons namn, hvad står här på fru Martinière? — frågade han — Att någonting var på färde kände

*) Afrättsplatsen i Paris.

jag på mig midt upp i bröllopsglädjen och ängesten dref mig hemåt fast festen endast var halfliden!... Då jag kom hit på gatan tänkte jag: »fru Martinière har en lätt sömn så hon vaknar nog om jag bultar sakta på porten» — Men föreställ er min öfverraskning, när jag ett stycke härifrån mötte flera fullt beväpnade patruller, som kastade sig framför mig och icke ville släppa mig fram. — Lyckligtvis var Desgrais, den bekante gensdarmlöjtnanten som mycket väl känner mig, deras anförare och knappt hade han stuckit sin lanferna under min näsa förrän han utropade: »Kors, hvarifrån kommer du midt i natten min käre Baptiste!... Du bör stanna hemma och vakta huset... Det är långt ifrån säkert här i trakten, utan vi tro oss tvertom vara en god fångst på spåren.» — Ni kan ej drömma om, hvilket djupt intryck de der orden gjorde på mig!... Men det var icke slut än! Just som jag kom alldeles här utanför störtade en, i en vid kappas insvept gestalt emot mig med höjd stilett, han kom bestämt härifrån, ty porten var öppen och nyckeln satt ännu i låset!... Säg mig nu för Guds skull, hvad allt detta betyder?

Martinière som nu något återhemtat sig från sin dödsängest, berättade hvad som förefallit. Både hon och Baptiste gingo ut i förstugan der de på marken hittade ljusstaken som den fremmande i flykten kastat ifrån sig.

— Åh! det är mycket säkert — be-
dyrade Baptiste — att meningen med det der besöket var att plundra, ja kanske mörda vår goda matmor! Han visste ju, enligt er egen utsago, att ni var ensam hemma och att fröken ännu satt och arbetade; troligtvis tillhörde han det rysliga rövvarbandet ty det har utskickade som tränga ändå in i husen för att utspionera alla förhållanden och sedan lättare kunna utföra sina djefvulska dåd. Och hvad det lilla skrinet beträffar, fru Martinière, så tycker jag, att vi kasta det dit der Seinen är som djupast!... Hvem ansvarar oss för att det icke gifs någon fördömd bof som traktar efter vår goda frökens lif och som laggt något sattyg i det så att hon då hon öppnar det sjunker

död till marken, alldeles som det nyli-
gen hände den gamle markisen de
Tournay, när han bröt upp ett ano-
nymt bref.

Efter mycket talande hit och dit be-
slöto äntligen de begge trognetjenar-
ne att den följande morgonen berätta
matmodren allt och äfven öfverlemnna
åt henne skrinet; hon fick då sjelf af-
göra om det borde öppnas eller ej.

Båda öfverlade ännu en gång hvarje
enskildt omständighet i den misstänkte
fremmandes uppträdande, de förstodo
mycket väl att det troligtvis stod i nå-
got samband med en vigtig hemlighet,
men hvári den bestod, öfverlemnade de
åt deras fröken att utfundera.

Forts.

Anekdoter.

En pudding som af en bagare ista-
den Boston blifvit buren öfver gatan,
blef af en poliskonstapel anhållen med
påståendet om 3 Dollars pligt, emedan
puddingen »rökte på gatan» hvilket,
som bekant, är förbjudet i staden Boston.

Prisuppgifter.

Charad No 29.

*Mitt första stundom ligger spegelklart
Och diamanter bär uppå sin yta;
Men stundom det ock rasar underbart
Och vreda troll omkring dess bräddar ryta.
Hur tullnärn gläds, då han mitt andra gör!
Mitt tredje ständigt utaf jern plår vara
Och på maskiner mest det finnas bör.
Mitt hela trotsar tusen dödars fara.
Det far till nejd så het och nejd så sval.
Men, kanske slutligt ock till Neckens perlesal.*

Gåta No 29.

Känner du henne i svarta skruden,
Som till oss sändts af den gode Guden?
Stjernasmyckad panna och blåakande hjälm
Har hon till prydnad, och hvarje skälm
Har henne kär; men åt dem som lida
Kan hon ej alltid hugsyalelse sprida.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d.ä.

Prislotningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Fröken de Seuderi.

Historisk berättelse från Ludvig XIV:s
tidshvarf.

af

E. T. A. Hoffman.

Forts. fr. föreg. nummer.

Baptistes farhågor hade allt sina goda skäl, ty aldrig hade väl Paris i högre grad än då varit skådeplatsen för de gräsligaste, mest fasaväckande händelser och de nedrigaste uppfinningar.

Glaser, en tysk apothekare och utmärkt kemist, sysselsatte sig, som vanligtvis fallet plägar vara med idkande af hans vetande, äfven med alchimistiska experimenter. Hela hans traktan var efter att finna den filosofiska stenen. Till denne man hade en italiennare vid namn *Exili* sällat sig. Men honom tjänade guldmakerikonsten endast till förevändning. Egentliga skälet för hans vistande hos Glaser var begäret att utstudera på hvad sätt denne beredde de fina gifter, hvilka han använde vid sina kemiska försök och det lyekades honom också slutligen att koka det fina smak- och luktlösa gift som antingen dödar på stället eller också helt långsamt samt utan att i den menliga kroppen efterlemnä det ringaste spår och som gäcker läkarnes hela konst och lärdom så fullkomligt att de utan tvekan tillskrifva döden en naturlig orsak.

Men så försigtigt *Exili* än gick till väga blef han dock slutligen misstänkt att försälja gifter och skickad på Bastiljen.

I samma fängelse der han satt inspärrades en kort tid derefter kaptenen Godin de Sainte Croix. Denne hade

en längre tid lefvat i ett skamlöst förhållande med den bekanta markisinnan de Brinvilliers, men som markisen hennes man förblef känslolös derför oaktadt den vanära som det kastade öfver hela hennes familj, lät markisen hennes far, Dreux d'Aubray civillöjtnant i Paris, skilja det äreförgätna paret genom en arresterings order, den han lät utfärda emot kaptenen. För denne karaktärlösa, hycklande, afundsjuke, elake och hämdgirige man kunde naturligtvis ingenting blifva välkomnare än *Exilis* fruktansvärda hemlighet, hvilken gaf honom makten i händerna att med ens tillintetgöra alla sina fiender. Han blef *Exilis* läraktigaste elev och var snart så skicklig i den farliga vetenskapen att han då han ädtligen släpptes ut ur Bastiljen med lätthet kunde arbeta på egen hand.

Markisinnan de Brinvilliers hade alltid varit en lastfull och dålig qvinna, men Sainte Croix gjorde henne till ett vildddjur. Han förmädde henne till att först förgifta sin egen far, hos hvilken hon vistades för att med hycklad ömhet låtsas sköta honom på hans ålderdom; så sina begge bröder och så slutligen sin syster; fadren af hämd och syskonen af längtan efter deras rika arf.

Flera giftblandares historia ådagalägger det sorgliga faktum att dylika brott kunna urarta till verklig passion. Utan något ändamål, af riktig kärlek till saken, alldeles så som kemisten experimenterar för sitt nöje, ha ofta giftmördare tagit lifvet af för dem helt och hållet likgiltiga personer.

På hotel Dieu *) dogo plötsligen flera fattiga, hvilket slutligen uppväckte den misstanken att de bröd som mar-

*) Ett hospital i Paris.

kisinnan der brukade utdela i hvarje vecka, för att gälla för ett fromhetens och barmhertighetens mönster, voro förgiftade. Det säkra är emellertid att hon ofta förgiftade de maträtter på hvilka hon bjöd sina gäster. Chevalier du Guet och en mängd andra personer föllo offer för dessa helvetiska måltider.

Saint Croix, hans medhjelpare La Chaussée och markisinnan de Brinvilliers förstodo ganska länge att insvepa sina missgerningar i den djupaste hemlighet; men huru långt dylika bofaktiga personers list än kan gå, träffas de dock slutligen af Guds hand.

De gifter som Sainte Croix tillredde voro så fina att om det pulver, som Parisarne gifvit namn af *poudre de succession* låg öfvertäckt då det bereddes, var ett enda andetag nog för att ögonblickligt medföra döden. Sainte Croix bar, derföre alltid vid sina operationer en fin glasmask. Men denna föll en dag af honom just som han skulle hålla ett nyss tillredt giftpulver i flaskan, han kom då att inandas den giftblandade luften och sjönk genast död till marken.

Som han inga arfvingar efterlemnade, skyndade domstolen att tillägna sig hans efterlåtenskap. Man påhittade då i en låst kista hela hans afskyvärda förgiftningsattiralj, men icke nog dermed, man fann äfven flera bref från markisinnan, hvilka icke mera lemnade något tvifvel öfrigt öfver hennes brottslighet.

Hon flydde genast till Lättich, der hon tog sin tillflykt i ett kloster. Men Desgrais, skickades af polisen efter henne.

Förklädd till munk lyckades den skicklige gensdarmers löjtnanten att vinna inträde i klostret och efter någon tids förlopp hade han redan bragt det så långt att han börjat en kärlekshandel med den förfärliga markisinnan, som misstänkande ingenting ondt, slutligen lät öfvertala sig att skänka den förälskade munken ett hemligt möte i en ensam, straxt utanför staden liggande trädgård. Men hon var knappt der förrän hon såg sig omringad af gensdarmer, och den eldige klosterbrodern förvandlad till ett rättvisans verk-

tyg. Han tvingade henne att stiga upp i den utanför trädgården stående vagnen, som omgifven af vakt genast for den genaste vägen mot Paris.

Liksom Sainte Croix medhjelpare, La Chaussée, fick äfven markisinnan de Brinvilliers gå till döden, hennes kropp uppbrändes efter afrättningen af bödeln och askan ströddes för vinden.

Parisarne började åter att andas lugnt när äntligen det odjur, som så länge ostraffadt riktat det hemliga mordvapnet mot vän och fiende, var undanröjdt. Men snart erfor man att Sainte Croixs förskräckliga konst icke dött med hans begge medbrottslingar.

Likt ett osynligt spöke smög döden ännu fortfarande omkring i de förtroiligaste af släktskap, kärlek och vänskap, bildade kretsar och grep säkert och raskt sitt utsedda byte. Den som man i dag såg strälände af helsa stapplade i morgon blek och sjuk vid grafvens bredd och läkarnes hela konst förmådde ej att rädda honom undan döden.

Rikedom, ett indrägtigt embete en vacker, kanske alltför ungdomlig hustru voro brott nog för att behöfva frukta det alltid vakande lönnmordet. Det grymmaste misstroende slet de heligaste band. Mannen darrade för hustrun, fadern för sonen, systemen för brodern! Ovidförda stodo maträtter och viner på de fester som den ene vännen gaf den andre, och der hvarest fordom lif och glädje herrskat spejade nu vilda blickar efter den förklädde mördaren. Man såg familjefäder sjelf inköpa lifsmedel på de mest aflägsna trakter och med egna händer tillreda dem än i det ena, än i det andra gärköket, fruktande något lömskt försåt i det egna hemmet. Och ändå var ofta den längst drifna försigtighet förgäfvad!

För att om möjligt sätta en gräns för alla dessa gräsligheter organiserade kungen en ny domstol, uteslutande bestämmd till undersökandet och bestraffandet af dessa hemliga brott.

Denna domstol kallades *La Chambre ardente*; den höll sina sessioner ej långt ifrån Bastiljen. Dess president var den bekante *La Regnie*.

En längre tid voro La Regnies efterspaningar, så ifrigt de än bedrefvos,

fullkomligt fruktlösa. Det var den förslagne Desgrais förbehållet att upptäcka den vrå, från hvilken den sednare tidens alla brott utgått.

I förstaden Saint Germain bodde en gammal qvinna vid namn *La Voisin* som enligt allmänna ryktet sysselsatte sig med andebesvärjningar och att spå och med tillhjälp af sina begge medbrottlingar, *Le Sage* och *Le Vigoureux*, lyckades hon äfven verkligt genom sina signerier och trollkonster injaga fruktan och förvåning också hos de minst vidskepliga personer.

Men detta var icke hennes enda sysselsättning. Elev af Exili, liksom Sainte Croix, förstod äfven hon att tillreda det fina, spårlösa gifftet och skaffade med dess tillhjälp äreförgätna söner till ett tidigare arf och lastfulla hustrur en ny yngre, mera älskad man.

Desgrais upptäckte äntligen hennes hemlighet. Hon bekände allt och *la chambre ardente* dömdo henne att lefvande brännas. Domen verkställdes på Grève torget. Man hittade hos henne en lista på de personer hvilka begagnat sig af hennes hjälp. Följden deraf blef att afrättning följde på afrättning och till och med på flera af Paris utmärktaste personer föllo svåra misstankar.

Så trodde man t. ex. att cardinal Boney genom hustru *La Voisins* bistånd lyckats att befria sig från de personer hvilka han som erkebiskop af Narbonne, hade att utdela pensioner åt; ty alla dessa hade inom en ganska kort tid aflidit.

På samma sätt blefvo hertiginnan af Bouillon och grefvinnan de Soissons hvilkas namn man äfven funnit på listan anklagade för att ha stått i någon närmare bekantskap till den djefvulska qvinnan, och till och med Francois Henri de Montmorenci, hertig af Luxemburg, pär och marskalk af Frankrike, undgick icke lagens misstankar. Han fördes till Bastiljen, der Louvois och *La Regnies* hat kastade honom i en af de förfärligaste fängelsehålorna. Månader förgingo innan man fullkomligt kom under fund med att hertigens hela brott bestod uti att han en gång låtit spå sig af *Le Sage*.

Säkert är att presidenten *La Regnies* blinda ifver ofta förde honom för långt. Det ny inrättade tribunalet antog helt och hållet karakteren af inquisitionen, den ringaste misstanka var nog för att blifva inspärrad i fängelse och ofta var det uteslutande öfverlemnadt åt slummen att uppdaga den till döden dömdes oskuld. Dertill hade *la Regnies* utseende och hela väsen någonting så ondskefullt och stygt att han ådrög sig deras hat, hvilkas hämnare och beskyddare han var bestämd att vara. Hertiginnan af Bouillon som under förhöret tillfrågades af honom om hon sett djefvulen, svarade också: »det förekommer mig som om jag såg honom i detta ögonblick.»

Medan skyldiges och oskyldiges blod flöt i strömmar på Grêvetorget, och förgiftningarne ändligen förekommo allt sällsyntare och sällsyntare, spörjdes ett brott af ett helt annat slag och åter grepos alla af förskräckelse och bestörtning.

Ett röfvarband syntes nämligen ha bildat sig, hvars hufvudsyfte var att tillägna sig alla juveler som möjligtvis kunde åtkommas. Knappt var ett dyrbart smycke köpt förrän det fötsvann på det sällsammaste sätt, om det än var gömdt aldrig så väl.

Det värsta var dock att hvar och en som vågade att nattetid bära juveler på sig, antingen på öppen gata eller inne i någon portgång plundrades och oftast mördades. De som undkommo med lifvet, påstodo att ett knytnäfveslag på hufvudet kastat dem afsvimnade till marken och då de ändligen återhämtat sig hade de legat på ett helt annat ställe än der de träffats af missdådarnes hand, och dertill hade de varit plundrade.

De mördade som man nästan alla morgnar påträffade, hade alla samma dödliga sår — ett dolkstygn i hjertat — enligt läkarnes utsago så säkert måttadt att den träffade, genast måste sjunka död till marken.

Hvem fanns väl vid Ludvig XIV yppiga hof som icke hade sin hemliga kärlekshandel och nattetid smög sig till någon älskad person, ofta medförande en rik skänk! Och liksom en

röfvarne stått i hemligt förbund med andarne, visste de alltid när något sådant var fallet. Ofta uppnådde det utsedda offret ej en gång det hus, der han väntades af kärlekens lycka, innan han mördades, ibland föll han på portens tröskel eller utanför den dörr, som ledde till den älskade, hvilken sedan om morgonen fann det blodiga liket.

Förgäfvos lät polismministern Argenson, arrestera alla som på minsta sätt förekommo misstänkte, förgäfvos duntrade la Regnie och försökte att locka fram bekännelser, förgäfvos förstärktes vakter och patruller, missgerningsmännens spår stodo ej att upptäcka.

Endast att vara fullt beväpnad och låta bära framför sig en lykta, hjälpte någorlunda och ändå hände att tjänaren som bar lanternan kastades till marken af någon säkert måttad sten, och husbonden i samma ögonblick mördades och plundrades.

Det märkvärdigaste var att, fastän man på det nogaste genomsökte alla de ställen der juveler försåldes, man ändå icke upptäckte en enda af de röfvade klenoderne. Kortligen, man fann inga spår hvilka på minsta sätt kunde leda till brottslingarnes upptäckande.

Desgrais skummade af raseri derföre att bofvarne till och med förstodo att taga sig till vara för hans list. Det kvarter hvori han bodde förstkonades dock något under det att lönnmorden gingo sin vanliga gång i alla de andra.

Desgrais föll på den idén att skapa till flera Desgraiser, hvarandra så lika till gång, hållning tal figur och ansigte, att ej en gång polisbetjenterna med fullkomlig säkerhet kunde säga hvar den rätte var. Under tiden stod han själf på lur i någon hemlig vrå och följde sedan på afstånd den person som på hans uppmaning bar något rikt smycke på sig. Men *denne* fick gå oantastad. Bofvarne hade således äfven reda på detta mått och steg.

Desgrais blef riktigt förtrivflad.

En morgon kom han blek förstörd och alldeles utom sig till presidenten la Regnie.

— Hvilka underrättelser medför ni? frågade denne. — Har ni funnit några spår?

— Ack! nådige herre — började Desgrais stammande af vrede — och nådige herre... i går natt icke långt ifrån Louvren blef markis de la Fare aufallen i min närvaro!

— Blixt och dunder, vi ha dem! — utropade La Regnie med glädjestrålande ögon.

— Gudnäs! — inföll Desgrais med ett bittert leende — Men hör nu på hur allt tillgick... Jag stod i grannskapet af Louvren och passade på de djeflarna. Då varseblef jag plötsligen en, i en kappa väl insvept gestalt som kom gatan framåt försigtigt seende sig åt alla sidor. Som det var månsken såg jag att det var markisen de la Fare. Knappt var han tio till tolf steg ifrån mig, förrän en figur liksom uppstod ur jorden, i ett nu kastade den sig öfver markisen och störtade honom till marken. Utom mig af glädje att äntligen ha en af bofvarne i mitt våld var jag nog tanklös att upphäfva ett högt rop, men just som jag ville störta fram ur mitt gömställe snafvade jag på min kappa och föll. I samma ögonblick tog röfvaren till flykten med en snabbhet som om han varit jagad af vinden; jag sprang upp, satte efter honom, och stötte i mitt horn; polisbetjenternes hvisselpipor besvarade på afstånd denna signal... det blef snart lifligt, vapenbuller och hästraf hördes från alla sidor... hitåt, hitåt skrek jag så att det gaf echo i gatan! Jag såg oupphörligt framför mig den flyende fastän han för att förvill mig vek in än hit än dit, men då vi voro komna till gatan Nicaise syntes äntligen hans krafter sjunka, jag ansträngde då naturligtvis dubbelt mina, men ännu hade han väl femton steg försprång —

— Nää! ni hann upp honom, tog fast honom och öfverlemnade honom åt vaktén? — utropade la Regnie med blixtrande ögon och tog Desgrais häftigt i armen som om denne varit mördaren.

— Nej, just som jag skulle fatta tag i honom försvann han i en mur!

— Försvann i en mur? upprepade presidenten — Är ni galen?

— Nädig herre, kalla mig en galning eller en andeskådare, så blir det ändå vid hvad jag sagt — utropade Desgrais och slog sig för pannan — Jag stod der och stirrade på muren då flera af mina soldater kommo framrusande, åtföljde af markisen de la Faire; med sin blottade värja i handen. Vi tände facklor och började att slå emot muren, men der fanns intet spår till en port, ett fönster eller någon annan öppning. Det är en hög stenmur, hörande till ett af personer mot hvilka ej den ringaste misstanka kan uppstå, bebodt hus. I dag på morgonen har jag återigen på det nogaste undersökt denna trakt... Det måste vara fan själf!

Desgrais historia, blef snart bekant öfverallt i Paris. Hufvudena hvilka redan voro uppfyllda med La Voisins och hennes medhjelpares trollerier, andebesvärjelser och förutsägelser blefvo allt mer och mer förvridna och så tog man slutligen Desgrais skämt för allvar och menade att det var djefvulen själf som dref sitt spel med hufvudstadens innevånare.

Man kan äfven lätt föreställa sig att Desgrais' nattäfventyr berättades med otaliga tillsatser. Berättelsen derom, illustrerad med ett trädsnitt, föreställande en gräslig, med horn utstyrd djefvul, hvilken midt framför Desgrais ögon sjönk till jorden, trycktes och såldes i alla gathörn. Kortligen, folket blef så uppskrämdt att till och med polisbetjenterna förlorade allt mod, de darade af fruktan och hängde på sig en mängd amuletter när de måste ut på någon vigtigare nattexcursion.

Då polismästaren såg att alla efterforskningar voro fruktlösa gick han till kungen och anhöll att en ny domstol måtte inrättas hvilken med ännu oinskränktere makt kunde förfölja och bestraffa de nya brotten. Men Ludvig den XIV hvilken redan tyckte sig ha gifvit *la chambre ardente* ett för stort våld och på det högsta ogillade de många afrättningarne som La Regnie föranstaltat, förkastade helt och hållet detta förslag.

Man föll då på en annan utväg för att få kungen böjd för saken.

I markisinnan de Maintenons rum, der majestätet vanligtvis brukade tillbringa eftermiddagarne och äfven någon gång arbetade med sina ministrar till långt in på natten, öfverlämnades en dag åt honom i de hotade älskarnes namn ett poem hvori de klagade öfver att hvarje gång som galanteriet bjöd dem att gifva det älskade föremålet någon skänk, riskerade de sitt lif. Att i en ridderlig strid offra sitt blod för en dam var lust och glädje, men helt annorlunda var det att trotsa lönnmördares falska anfall. Man bad derföre Ludvig, all kärleks och all ridderlighets klart strålände stjärna, att med sitt sken upplysa den tjocka natten hvori brotten gömde sig och äudligen afslöja den.

Så allvarsam saken än var, fattades det dock icke poemet qvicka och roliga vändningar, isynnerhet var beskrifningen öfver de stackars älskarnes oro och ängslan när de hade något litet äfventyr för sig, ytterst humoristisk. Som utomdessa hvarje vers slutade med en högtrafvande panegyrik öfver Ludvig XIV var det ganska naturligt att majestätet fann skaldestycket i sin smak.

Då han läst ut det vände han sig till fru de Maintenon och läste högt upp det för henne. När han kommit till slutet frågade han henne välvilligt leende hvad hon hade att säga om de arme älskarnes supplik?

Markisinnan, alltid trogen sin allvarsamma karakter och städse insvepande sig i en viss fromhets slöja, svarade att hemliga gångar ej förtjänade något särdeles skydd, men att man väl borde upphjuda allt för att få ett slut på de nattliga gräsligheterna.

Missnöjd med detta undvikande svar, vek monarken ihop papperet och riktade sina steg mot det andra rummet, der statssekreteraren arbetade, då plötsligen hans blick föll på den, ett stycke ifrån markisinnan sittande fröken de Seuderi.

Kungen närmade sig henne det försvunna leendet syntes åter på hans läppar och stannande tätt framför den gamla damen, frågade han mildt i det han åter upprullade poemet:

— Markisinnan må ha rätt att icke vilja höra talas om våra herrars galanterier; men hvad menar ni om denna supplik?

Fröken de Scuderi reste sig vördnadsfullt från sin stol, en flyktig rödnad, färgade hennes bleka kinder och med en djup nigning och nedslagna ögon svarade hon:

*Un amant qui craint les voleurs
N'est point digne d'amour!**)

Förtjust öfver dessa ridderliga ord utropade kungen med blixtrande ögon:

— Ja, ni har rätt, min fröken; inga blinda mått och steg, hvilka lika ofta träffar den oskyldige som den skyldige, skola beskydda fegheten! Må Argenson och la Régnie hjälpa sig sjelfva!

Alla dessa faror skildrade Martinière i de lifligaste färgor för sin fröken då hon morgonen efter det nattliga uppträdet berättade henne dess alla detaljer och darrande räckte henne skrinet. Såväl hon som Baptiste, hvilken stod blek och försagd i ett hörn, förläget yridande nattmössan mellan begge sina händer, bådo på det bevekligaste och för alla helgons skull, matmodren att endast med den största försigtighet öppna det.

— I ären begge två pultroner! sade fröken de Scuderi, leende hållande den tillslutna hemligheten i sin hand — att jag icke är rik och att man således ej kan finna några skatter hos mig, för hvilkas erhållande det lönar mödan att blifva mördare, veta de nog ty enligt hvad J sjelfva säger ha ju de elaka menniskorna reda på allt, hvad som föregår inne i husen... Icke heller kan någon gerna trakta efter mitt lif!... Till hvilket ändamålsvinnande skulle det väl kunna ske?... Hvem bryr sig om en sjuttiotreårs gammal qvinna, som aldrig förföljt andra än de skurkar och fredstörare som hon sjelf skapat i sina romaner, och som utomdessa skrifver så medelmåttiga verser att de ej kunna uppväcka afund hos någon! Allt hvad jag efterlemnar består i några hofdräkter och ett par dussin temligen

syggt inbundna böcker! allt saker som ej kunna frästa juveltjufvarne! Du må således beskrifva den fremmande aldrig så förskräcklig min bästa Martinière, så tror jag ändå icke att han hade någonting ondt i sinnet! Derföre fort upp med skrinet!

Martinière tog bakslag och Baptiste föll på knä, döljande hufvudet i sina händer, när fröken de Scuderi tryckte på fjädern och skrinlocket med ett sakta buller för upp.

Men huru måla hennes förvåning när hon i skrinet fann ett par gyllne; med juveler rikt besatta armband och ett blixtrande halssmycke. Hon tog raskt ut de underbara grannlåterne och medan hon utbredd sig öfver det beundransvärda arbete som var nedlagdt på halsbandet, beskådade Martinière de lysande armbanden sågande gång på gång att ej en gång den fåfänga fru de Montesgrais egde någonting så grannt.

— Men hvad betyder detta? utropade fröken de Scuderi, som i detta ögonblick varseblef en på botten af skrinet liggande papperslapp.

Hon hoppades naturligtvis att i den finna upplösningen på gåtan, men knappt hade hon läst det lilla brevet förrän det föll ur hennes darrande händer. Hon kastade en talande blick mot höjden och sjönk derefter till hälften afördånad tillbaka i ländstolen. Gripne af förskräckelse hastade Martinière och Baptiste till hennes hjälp.

— O! hvilken oerhörd skymf! utropade hon med af tårar qväfd röst — Skall någonting dylikt hända mig nu vid mina nuvarande år!... Eller har jag verkligen handlat obetänksamt och lattsinnigt som en ung flicka!... O min Gud hur var det väl möjligt att gifva dessa på skämt uttalade ord en så falsk uttydning!

Fröken de Scuderi höll näsduken för ögonen och gråt och snyftade så häftigt att hvarken Martinière eller Baptiste visste på hvad sätt de skulle lindra hennes djupa smärta.

Martinière tog det olycksdyra papperet från golfvet. Derå stod:

»Un amant qui craint les voleurs
N'est point digne d'amour!

*) En älskare som fruktar tjufvar, förtjenar ingen kärlek.

»Högtärade dam! Ert stora snille har räddat oss, hvilkas yrke det är att utöfva den starkares rätt mot fegheten och svagheten och att tillegna oss skatter, bestämda att bortskänkas på ett oyärdigt sätt, från värre förföljelser. Mottag därför som ett ringa bevis på vår tacksamhet dessa smycken. »Det är det dyrbaraste som vi sedan lång tid tillbaka kunnat komma öfver; nehuru ni, ädla dam, väl förtjenade någonting ännu utmärktare. I hopp att ni äfven för framtiden måtte ha oss i välvillig åtanka, förblifva vi era tacksamma tjänare»

De osynlige.

— Hur är det möjligt att kunna drifva oförskämdheten, och hånet till en sådan höjd! utropade fröken de Scuderi.

Solen inträngde hjert genom de röda fönstergardinerna, och kastade ett rödaktigt sken på de på bordet liggande diamanterne. Fröken de Scuderi dolde med fasa ansigtet i sina händer och bad Martinière genast skaffa bort de rysliga stenarne, på hvilka de mördades blod ännu syntes klibba.

Martinière bar undan skrinet och frågade om ej det bästa vore att öfverlemna det åt polisministern och med detsamma underrätta honom på hvad sätt det kommit dem tillhanda?

Fröken de Scuderi reste sig och började att med eftersinnande min gå af och an på golvet. Derefter befallte hon Baptiste att hemta en bärstol och Martinière att ordna allt för hennes toilett emedan hon genast ville begifva sig till fru de Maintenon.

Hon visste att markisinnan vid denna tid var att träffa och lät därför bära sig till henne, tagande skrinet med sig.

Fru de Maintenon blef på det högsta förundrad då hon såg fröken de Scuderi, vanligtvis själfva älskvärdheten och glädjen, inträda blek och darrande.

— Hvad i Guds namn har händt? frågade hon och gick vänligt emot den gamla damen, som nästan andlös nedföll i den stol som markisinnan makade fram åt henne.

Då hon ändtligen något återhemtat sig berättade hon hvilken gräslig förödmjukelse och bitter skyrm hon ådra-

git sig genom de skämtfulla ord, med hvilka hon besvarat älskarnes supplik.

Sedan markisinnan erfarit allt förklarade hon att fröken de Scuderi ej borde låta saken gå sig alltför mycket till hjertat, hånet var för ovärdigt att kunna nedstämma henne. Slutligen begärde hon att få se smyckena.

Fröken de Scuderi lemnade markisinnan det öppnade skrinet och denna kunde ej återhålla ett utrop af öfverraskning vid åsynen af de dyrbara nipperna. Hon tog upp dem ur skrinet och trädande fram till fönstret lät hon än solen skina på de blixtrande stenarne och än höll hon armbanden helt tätt intill sina ögon för att riktigt kunna beundra det sirliga guldarbetet. Men plötsligen vände hon sig om utropande:

— Bestämt har ingen annan gjort dessa dyrbarheter än René Cardillac!

René Cardillac var Paris utmärktaste guldsmed på den tiden, och tillika dess underligaste människa. Mera liten än stor, bredaxlad och af muskulös kroppsbyggnad, hade Cardillac ehuru mycket öfver femtio år, ännu en ynglings hela kraft och rörlighet. Om denna ovanliga styrka talade äfven det tjocka röda krusiga håret och det rundade skinnande ansigtet. Om icke Cardillac varit känd i hela Paris som den redligaste, hederligaste och hjälpsammaste borgare skulle man lätt på de gröna gnistrande ögonen kunnat misstänka honom för elakhet och lömskhet. Sedan barndomen förtrolig med ädelstenarnes natur förstod han att behandla och att infatta dem på ett sätt att man först sedan de lemnat hans verkstad, insåg hela deras värde. Han mottog med passionerad ifver hvarje beställning och begärde därför ett pris, som i förhållande till det utmärkta arbetet, kunde kallas ganska ringa. Så fort han fått ett nytt uppdrag, tog han det genast i verket. Dag och natt hörde man honom arbeta derpå i sin verkstad, men knappt var saken färdig förrän han hade någonting att invända deremot, orsak nog för honom att kasta det i smältideln och återbörja på nytt. På detta sätt blef hvarje arbete ett mästestycke. Det svåraste var dock att få det beställda arbetet tillbaka af

honom. Under tusende förevändningar behöll han det från vecka till vecka, från månad till månad. Förgäfvres erbjöd man honom dubbelt så mycket som han begärt blott för att erhålla det, men han ville ej ha en louisdor öfver det öfverenskomna priset. När han ändå slutligen måste lemna sin skatt ifrån sig skedde det med verklig sorg, ja med vrede och då blef han ej tröstad förr än han erhöll någon ny beställning. Men kom någon och sade: Vill ni göra ett par vackra armband för min fästnös, mästare Cardillac? stod han plötsligen stilla, blinkade med de små ögonen och frågade belåtet gnogsgande sina händer:

— »Hvad har ni för godt att bjuda på?»

Den nye kunden tager nu fram en ask och säger:

— Här äro några juveler långt ifrån någonting utmärkt, tvertom riktigt skräp, men under era skickliga händer...

Cardillac låter den fremmande icke tala ut, rycker asken ur hans hand, tager ut juvelerne, hvilka verkligen icke äro mycket värda, håller dem för ljuset och utropar:

— Jag tror ni sa' skräp!... Åh nej!... det får ni icke säga! Det är ju mycket vackra stenar!... herrliga stenar, låt bara mig få hållas!... Och kommer det er icke än på några louisdorer mer eller mindre, erbjuder jag mig att lägga till några så granna diamanter att de skola blänka som solen!

Om den fremmande då svarade:

— Gör som ni vill mästare Cardillac! föll han honom om halsen, det måtte vara en borgare eller en adelsman, tryckte honom till sitt bröst och var lugn och lycklig så länge det nya arbetet räckte. Men när så kunden kom för att återtaga sin klenod och betala den, var det åter förbi med Cardillars lynne. Då blef han vanligtvis ohyfsad, stursk och pockande.

— Men mästare Cardillac, betänk då, i morgon är mitt bröllop klagat t. ex. kunden.

— Hvad angår mig ert bröllop kom igen om fjorton dagar så få vi se!

— Ja, men smycket är ju färdigt... det ligger här! Var nu så god och gif mig det!... Sehär edra pengar!

— Men jag säger att det är mycket som bör ändras på det!

— Och jag säger er att vill ni icke lemna mig det godvilligt nu på ögonblicket så skickar jag efter polis!

— Nå, så åt fanders både med er och er fästnös ropar nu Cardillac — jag önskar att halsbandet måtte strypa henne då hon i morgon sätter det på sig!

Dermed stoppar Cardillac smycket i brudgummens bröstficka, fattar honom i armen och kastar handlöst ned honom utför trappan och då han genom fönstret ser den stackars unge karlen aftorka blodet ur sitt sönderslagna ansigte hänskrattar han som en djefyl.

Se der hur han utan undantag bemötte sina kunder.

Forts.

Anekdoter.

Hvad är ett världshus — en lokal, hvarest den i sednare tiden så omyckta jemnvigten återställes. Under det man fyller magen, blir börsen tömd.

Prisuppgifter.

Charad N:r 30.

Mitt första finnes uti hvarje språk.
Fast intet folk det kan, som svensken, säga.
Rätt mången menska gör sig mycket bråk,
För att på ålderns dar mitt andra ega.
Det också vara kan af motsatt slag
Och sökes då af ungdom, natt och dag.
Mitt hela alla känna — det är gifvet:
Det möter oss — så är vårt ödes bud —
På alla våra vägar genom lifvet
Med tusen miner och med tusen ljud...
Och in det smyger sig uti vårt hjerta,
Att byta väl i ve och fröjd i smärta.

Gåta N:r 30.

Jag kallas af kärlek att lefva.
Men ock understundom af nöd;
Jag höres dock knappast uppsäffa,
Förrän jag allredan är död.

Pris:

En vacker grävyr.

Lösningar emottagas till den 15 Sept. d. å.
Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Fröken de Scuderi.

Historisk berättelse från Ludvig XIV:s
tidchvarf.

af

E. T. A. Hoffman.

Forts. fr. föreg. nummer.

En annan oförklarlig sak var att Cardillac ofta efter att med entusiasm ha mottagit en beställning plötsligen ändrade sig och på det enträgnaste sätt bad att få blifva den qvitt. Många af kungen och folket högt ansedda personer hade förgäfves bjudit stora summor för att erhålla den minsta småsak af Cardillacs skickliga hand. Den gamle guldsmeden hade kastat sig till kungens fötter och besvurit honom att aldrig behöfva arbeta någonting för honom. På samma sätt vägrade han att mottaga någon beställning af markisinnan de Maintenon, han hade till och med i de mest sårande ordalag afslagit hennes begäran att förfärdiga en liten ring med konstens emblemer, den hon bestämt åt Racine.

— Men jag slår vad — sade derföre markisinnan — att om jag också skickar dit för att åtminstone erfarä för hvem Cardillac gjort dessa vackra nipper vägrar han att komma hit, rädd att jag har någon beställning för honom, ty som vi vet vill han omöjligt arbeta för mig! Han lär dock nu på sedqare tiden ha blifvit litet medgörligare af sig, ty han återlemnar de beställda sakerna på utlofvad tid, ehuru det sker med tydligt missnöje och bortvänt ansigte.

Fröken de Scuderi som var mycket angelägen att smyckena så snart som möjligt skulle återkomma i sin rätt egares händer, föreslog att man skulle

skicka efter mästare Cardillac, men på förhand säga honom att det endast var för att erfarä hans omdöme om några juveler.

Markisinnan gillade detta. Man skickade efter guldsmeden som efter en half timmas förlöpp inträdde i rummet.

Vid fröken de Scuderi's åsyn spratt han häftigt till, förekom förskräckt och blef slutligen så förlägen att han glömsk af all artighet först bugade sig för den ryktbara författarinnan och sedan för markisinnan.

Men utan att fästa sig härvid frågade fru. de Maintenon, visande på de blixtrande smyckena, om det var hans arbete?

Men Cardillac hade knappt kastat en blick på dem förrän han med vilda blickar kastade både armband och halsband i skrinet och med ursinnig häftighet slängde det långt ifrån sig.

Derefter vände han sig till markisinnan och sade med ett vederstyggligt leende:

— Man måste verkligen känna René Cardillacs arbete mycket illa för att endast ett ögonblick kunna tro att någon annan guldsmed i verlden kan förfärdiga något dylikt! Visst är det mitt arbete!

— Så säg mig då — fortfor markisinnan, för hvem ni gjort det?

— För mig sjelf — svarade Cardillac ja, J män finna det aldrig så märkvärdigt, så är det ändå så! — tillade han då han såg att begge damerna med förvåning och ett visst misstroende betraktade honom. — Endast för det vackra arbetets skull hopsamlade jag mina bästa stenar och sysselsatte mig med verklig lust och glädje med deras infattande... Men för kort tid sedan just då jag fått dem i ordning, för

svunno de på ett högst besynnerligt sätt ur min verkstad.

— Himlen vare lofvad — utropade fröken de Seuderi och sprang med en ung flickas lätthet upp från stolen fram till Cardillac på hvars axlar hon lade sina begge händer — Himlen vare lofvad att jag igenfunnit de dyrbara smyckenas egare, tag dem genast tillbaka de tillhöra er!

Hon berättade därefter huru de kommit i hennes händer. Cardillac afhöorde henne tiggande och med nedslagna ögon. Då och då utstötte han ett meningsfullt "hm! hm!"... eller strök sig sakt på kinder och haka.

Då fröken de Seuderi slutat sin berättelse var det som om guldsmeden kämpat med mycket stridiga tankar och förgäfvets försökt att komma på det klara med något nyss fattadt beslut. Han gned sig i pannan, suckade och for med handen öfver ögonen, liksom för att dölja frambyttande tårar. Slutligen fattade han tag i skrinet räckte det åt fröken de Seuderi och föll långsamt på knä.

— Er ädla, högsinnade dam, har ödet bestämt dessa smycken — sade han. — Nu mins jag också att jag medan jag höll på med dem, tänkte på er, ja, nästan bestämde dem för er, försmå därför icke att mottaga och att bära dem det är det bästa som jag på länge åstadkommit!

— Käraste mästare René hvad tänker ni på? frågade fröken de Seuderi gladt skämtande — passar det sig väl för en person vid nio år att styra ut sig med blixtrande stenar?... Och hvarföre vill ni just göra mig en så ståtlig present?... Nå, vore jag vacker som fröken de Fontange eller rik som fru de Montespaui skulle jag kanske icke låta dessa dyrbarheter gå mig ur händerna... men hvad skola dessa vissna armar och denna skrumpna hals med dylikt glitter!

Cardillac hade emellertid rest sig och med vilda blickar fortfor han att räkka skrinet åt fröken de Seuderi.

— För Guds barmhertighets skull mottag min gåfva nådig fröken — bad han — Ni äro icke hvilken beundran och vördnad jag i mitt hjerta hyser

för er dygd och era höga förtjenster. Tag därför emot min ringa gåfva som ett svagt bevis på dessa mina tänksätt.

Då fröken de Seuderi ändå tvekade tog fru de Maintenon till ordet:

— Hvad pratar ni oupphörligt om era år?... Hvad ha vi två med åren att göra?... Bär er därför icke åt som en sjäpig flickunge som gern vill gripa efter den ljufta frukten, bara det kunde ske utan hand och finger!... Afslå icke en skänk som andra ej skulle erhålla, bjödo de än en hel förmögenhet därför!

Markisinnan tvingade på detta sätt fröken de Seuderi att mottaga skrinet och knappt såg mästare René deli hennes händer, förrän han störtade på knä för henne, kysste hennes kläder, händer, stänkade, suckade, gråt, snyftade, sprang upp som en galning, kullkastande stol och börd så att porcelainspjeserne föllo i tusen stycken, och rusade sedan på dörrn.

Utom sig af förskräckelse utropade fru de Seuderi:

— För alla helgons skull hvad går åt mannen?

Men markisinnan som denna händelse försatt på, ovanligt godt lynne började att gapskrata.

— Förstår ni inte att mästare René är pin kär i er, min fröken — inföll hon — och enligt antagen sed börjar han först att bestorma ert hjerta med sina rika skänker.

Markisinnan dref skämtet ännu längre genom att uppmäna den gamla fröken att ej visa sig alltför grym mot den förtvillade älskaren och slutligen blef äfven fröken de Seuderi så smittad af sin väninnas munterhet att tusen glada infall korsade hvarandra. Markisinnan erbjöd sig att binda brudkronan och att undervisa den tillkommande fru Cardillac i en matmors pligter, ty hvad kunde väl en sådan der liten flickunge veta deraf!

Då fröken de Seuderi reste sig för att lemna markisinnan, blef hon åter allvarsam vid åsynen af smyckena.

— Huru som helst — sade hon — kommer jag ändå aldrig att begagna dessa dyrbarheter. De ha likväl en tid varit i hofvares händer och jag

ryser för det blod som klibbar vid dem. Utomdessa var det någonting hemskt och olycksbådande i mästern René's hela uppträdande och voce han ej mönstret för en hederlig och rättskaffens man skulle man verkligen kunna tro att han kände till någon förlig hemlighet. — Nog af, på mig komma de dyrbara nipperna aldrig!

Markisinnan påstod att det var att drifva samvetsgrannheten för långt, men då fröken de Seuderi frågade henne på samvetet hur hon skulle handla svara: hon:

— Jag skulle förr kasta hela hemligheten i Seinen än någonsin bära den!

Hela uppträdet med mästern René skildrade fröken de Seuderi sedan i några lustiga verser dem hon den följande aftonen uppläste för kungen och markisinnan. Hon framställde deri med så lifliga färger den sjuttiotreåriga guldsmidsbruden af urgammal adel och hennes tillbedjare att monarken skrattade och högt påstod att Boileau Despreux funnit sin mästare, hvaraf följden blef, att fröken de Seuderis poem genast ansågs för det qvickaste som någonsin blifvit skrivit.

Flera månader förgingo då en dag slumpen ville att fröken de Seuderi för öfver *pont neuf* i hertiginnan de Montpensiers glasvagn. Dessa slags åkdon voro då så nymodiga att folket alltid nyfiskt trängdes omkring dem. Så skedde äfven nu, så att hästarne måste gå steg för steg. Plötsligen hörde fröken de Seuderi skymford och svordömar och varseblef en ung dödsblek man som medelst knytnäfveslag och skuffar försökte att bana sig väg genom folkmassan, tills han ändligen uppnått hennes vagn, hvars dörr han hastigt öppnade. Då detta var gjordt kastade han ett bref i fröken de Seuderis knä och försvann på samma sätt som han kommit.

I samma ögonblick som den fremmande unge mannen visat sig vid vagnsdörren hade Martinière, som äfven befann sig i åkdonet, utstött ett högt skri och afdänad fallit tillbaka mot kuddarna. Fröken de Seuderi hällde hela innehållet i sin luktvattnenflaska öfver den afdänade, som först efter en

stunds förlopp åter slog upp ögonen. Hon omfattade krampaktigt matmodren och stammade matt:

— I himlens namn hvad ville den fruktansvärda menniskan? . . . Det var ju samme en som om natten bar till er det hemlighetsfulla skrinet!

Fröken de Seuderi lugnade tjänarinnan, bevisande henne att intet ondt företallit och att hufvudsaken var att se hvad som stod i brefvet. Hon bröt det och läste:

»En stor olycka som ni kan afvända hotar att störta mig i förderfvet. Jag besvär er, som sonen sin mor, att undder någon förevändning, hvilken som helst, bära halssmycket och armbanden tillbaka till mästern René. Ert hela väl, nja ert lif, beror derpå. Har detta icke skett till i öfvermorgon intränger jag ni er boning och dödar mig midt för erta ögon.»

— Det säkra är — sade fröken de Seuderi efter slutad läsning — att om den hemlighetsfulle unge mannen också verkligen tillhör det afskyvärda röfvarbandet så vill han åtminstone mig intet ondt. Om han fått träffa mig om natten då han sökte mig hade kanske mången mörk sak hvarom jag nu knappast eger en aning blifvit mig klar!

Huru som helst, vill jag återlemna smyckena, hvilka förekomma mig som en olykans talisman!

Redan den följande dagen tänkte fröken de Seuderi begifva sig till guldsmiden. Men det var som om hela Paris just den morgonen sammansvurit sig för att bestöra henne med verser, anekdoter och föreläsningar. Knappt hade La Chapelle uppläst för henne några scener ur ett sorgespel, hvarmed han trodde sig helt och hållet kunna fördunkla Racine, förrän denne själf inträdde och genast slog honom till marken, med några nya patetiska verser. På detta vis gick det hela förmiddagen. Efter Racine kom Boileau och ännu några andra af den tidens största utmärktheter.

På middagen måste hon till hertiginnan Montansier och så blef besöket hos mästern René uppskjutet till den andra dagen.

Men hela aftonen kände fröken de Scuderi sig plågad af en oförklarlig oro. Den bleke unge mannen som hon sett vid vagnsdörren stod oupphörligt framför henne och det förekom henne som om hon förut sett hans drag. Om natten plågades hon af hemska drömmar, alla anklagade henne för att ej ha uppfyllt den så enträget framställda bönen.

Också hade morgonen knappt inbruttit förrän hon for med skrinet till guldsmeden.

Men på gatan Nicaise der Cardillac bodde var en förskräcklig uppståndelse. Hela gatan var uppfylld med folk, som vildt stormade emot Cardillacs port, för att komma in. Gensdarmerna kunde endast med möda tillbakahålla den stojande mängden, och öfverallt hördes ropen: »Ned med mördaren!»

Ändtligen visade sig Desgrais i speisen för ett kompani soldater som med våld skuffade folkmassan åt sidan. Derefter öppnades guldsmedens port och derur fördes en i tunga kedjor slagen ung man, som under pöbelns förbannelser släpades framåt gatan.

I samma ögonblick som fröken de Scuderi till hälften tillintetgjord af ångest och hemska aningar varseblef allt detta trängde ett gällt ångestrop till hennes öron.

— Kör längre fram! ropade hon häftigt till kusken som med en skicklig och rask vändning genomskar den tjocka trängseln utanför Cardillacs hus.

Här varseblef fröken de Scuderi Desgrais och vid hans fötter en ung, beundransvärdt skön flicka, med upplöst hår och kläderna i oordning, som med hjertskärande röst utropade:

— Han är oskyldig! ... Han är oskyldig!

Förgäfvets försökte Desgrais och hans handlangare att få henne upp från marken. Slutligen fattade en stor grof karl tag uti henne, och slet henne så våldsamt ifrån Desgrais att hon nedföll som död på stengatan.

Nu kunde fröken de Scuderi ej beherrska sig längre.

— I Jesu namn hvad står här på? frågade hon och steg raskt ur vagnen.

Alla drogo sig med aktning åtsidan för den vördnadsvärda gamla damen som tillsammans med några medlidsamma kvinnor, närmade sig den olyckliga flickan och satte henne på trappan utanför huset, häftigt gnidande hennes pannan med luktatten. Derefter närmade hon sig Desgrais och upprepade sin fråga:

— Här har någonting förskräckligt tilldragit sig — svarade Desgrais — René Cardillac har blifvit mördad! Hans gesäll Olivier Brusson är hans mördare! ... Han blef nyss förd härifrån.

— Och hvem är flickan? frågade fröken de Scuderi.

— Det är Madelon, Cardillacs dotter. Den fängslade skurken ... var hennes älskare ... Nu gråter hon och skriker att hennes Olivier är oskyldig! ... Till slut har hon bäst reda på saken, så kanske är det klokast att också föra henne till Conciergeriet.

Desgrais kastade vid dessa ord en så listig och olycksbådande blick på den unga flickan att fröken de Scuderi bäfvade. Rörd ända till tårar betraktade hon den stackars olyckliga varelse som ändtligen började att andas och hon ryste för Desgrais och hans medhjelpare.

I samma ögonblick hördes ljud af steg; det var kärnarne som nedburo Cardillacs lik.

Raskt fattande sitt beslut utropade då fröken de Scuderi:

— Jag tager flickan hem till mig, ni Desgrais må sörja för det öfriga!

Ett doft bifallssorl besvarade dessa ord. Qvinnorna upplyfte flickan och satte henne i vagnen och under mängdens högljudda välsignelser, for fröken de Scuderi med sin kanske från schavotten räddade skyddling derifrån.

Seron, Paris namnkunnigaste läkare lyckades slutligen att få lif i den afdånade flickan. Fröken de Scuderi fulländade sedan hvad doktorn börjat genom att låta några af hoppets lifgivande strålar lysa i den stackars flickans själ, tills ändtligen en tåreflod lättade hennes beklämda bröst.

Hon förmådde nu äfven, ehuru oupphörligt afbruten af anstängingar och tårar att berätta hvad som händt.

Ungefär klockan tof på natten hade hon blifvit väckt af en sakta bultning på sin dörr och straxt derefter hört Olivier i bönfallande röst besvärja henne att skyn da in till fadren, emedan han låg för döden. Hon hade förskräckt rusat upp och öppnat dörrn. Olivier stod utanför der blek, vanställd badade i svett och hållande ett ljus i handen. Han hade med vacklande steg följt henne till verkstaden. Der låg fadren med slocknad blick och rosslande bröst. Först då hon kastat sig öfver honom, hade hon varseblifvit att hans skjorta var blodig. Olivier hade derpå sakta skjutit undan henne och försökt att förbinda ett stort sår på hans bröst. Emellertid hade fadren något återhemtat sig, rosslandet upphörde och med själf full blick betraktande henne och Olivier hade han laggt deras händer i hvarandras och hårdt tryckt dem. Hon och Olivier föllo då genast på knä vid gubbens läger. Han hade vid denna syn häftigt satt upp sig i sängen, men straxt åter fallit tillbaka utstötande en djup suck. Nu hade båda begynt att gråta och jemra sig. Olivier hade berättat att mästaren, hvilken varit ute i ett ärende, blifvit mördad på gatan i hans närvaro, ty han hade varit med honom, och att han burit hem honom, icke anande hur färligt såret var. Så fort morgonen inbrutit hade husfolket, hvilket af skriken och snyftningarne förstått att något ovanligt stått på, rusat upp och funnit henne högt gråtande framför fadrens lik. En stund derefter hade gensdarmerne anländt och arresterat Olivier som mördaren.

Madelon utbredd sig derefter vidt och bredt öfver sin älskade Oliviers dygd, fromhet och trohet. Han hade ärat mästaren som om han varit hans far och denne hade tyckt hjerligt om honom, bästa beviset derpå var att han, oakadt Oliviers fattigdom valt honom till sin måg, emedan han satte hans redliga karakter och stora skicklighet i yrket öfver alla rikedomar.

Allt detta berättade Madelon med upprörd röst och slutade dermed att äfven om Olivier i hennes närvaro stött en dolk i hennes fars bröst, skulle hon

förr ha ansett det för ett bländverk af den onde, än kunnat tro Olivier i stånd till ett dylikt oerhördt brott.

På det högsta rörd af Madelons sorg och mycket böjd för att anse den släckars Olivier oskyldig, underrättade fröken de Scuderi sig nogare om förhållandena och fann att allt på det strängaste öfverensstämde med Madelons berättelse. Både husfolk och grannar berömde på det högsta Olivier, omtalande honom som ett mönster af slit och heder, ingen visste det ringaste ondt om honom och ändå höjde alla på axlarne då talet föll på den ohyggliga mordgerningen och menade att derunder låg någonting obegripligt.

Då Olivier blef ställd inför *la chambre ardente* nekade han enligt hvad fröken de Scuderi erfor, med den största ståndaktighet och den renaste frimodighet att han begått den missgerning, hvarför han var anklagad. Han påstod att hans mästare i hans närvaro blifvit anfallen på gatan och nedstött, att han burit hem honom och att han en stund derefter aflidit.

Allt detta öfverensstämde också med Madelons berättelse.

— Fröken de Scuderi lät oupphörligt Madelon upprepade de minsta detaljer vid den fruktansvärda händelsen. Hon gjorde sig noga nnderättad om någonsin en strid förefallit mellan mästaren och den unge arbetaren och om Olivier kanske hade ett häftigt lynne, ty ofta kan hettan förleda äfven den godmodigaste menniskan till handlingar för hvilka man sedan ej kan stå till svars.

Men den lilla Madelon talade så entusiastiskt om den lugna husliga lycka hvori de lefvat och hur hjerligt alla tre hållit af hvarandra att fröken de Scuderi snart icke hysie den ringaste misstänka mot den olycklige Olivier.

Hon fann alls intet rimligt skäl som kunnat förmå honom till en handling, hvilken i alla hänseenden måst förstöra hela hans lifs lycka. Fullt öfvertygad om Oliviers oskuld fattade derföre fröken de Scuderi det fasta beslutet att rädda honom, kosta hvad det ville.

Innan hon direkt vände sig till kungen, fann hon det klokast att tala med

presidenten La Regnie. Hon ville göra denne uppmärksam på alla de omständigheter som talade för Oliviers oskuld. Kanske skulle hon på så sätt lyckas att i presidentens själ väcka en gynnsammare mening om den anklagade, hvilken inre öfvertygelse sedan skulle verka välgörande på de andra domarne.

La Regnie mottog fröken de Seuder med den djupa aktning som denna af kungen själf så högt värderade gamla dam kunde göra anspråk på.

Han afhörde lugnt allt hvad hon sade om den gräsliga gerningen och om Oliviers förhållanden samt karakter.

Ett fint, nästan ondskefullt leende var emellertid allt hvarmed han bevisade att fröken de Seuderis bedyrande och af ymniga tårar åtföljda förmaningar, att en domare icke bör vara den anklagades fiende, ej alldeles glidit förbi hans öron. Då den gamla damen ändligen tystnade och borttorkade sina tårar sade han:

— Det är helt och hållet öfverensstämmande med ert ädla hjerta att rörd, af en ung förälskad flickas tårar, tro allt hvad hon säger, ja, jag förstår mycket väl att ni ej en gång kan fatta hela vidden af en dylik gerning, men, anorlunda är det med domaren, hvilken är van att afslita hyckleriets mask. Mig tillkommer det alls icke att för någon afslöja gången af en kriminal process, och då jag gör min pligt, angår världens dom mig föga . . . Må alla som gjort något ondt gerna darra för *la chambre ardente*, som ej känner något annat straff än eld och blod! Men af er, min högt aktade fröken, vill jag ej anses för ett odjur af hårdhet och grymhet, tillåt derföre att jag i få ord öfvertygar er om den unge åtlagens hämnd hemfallne brottslingens skuld. Ert skarpa förstånd skall då bringa till tystnad en godmodighet som visserligen gör ert hjerta mycken ära, men på intet vis skulle anstå mig! . . . Hör nu på: Om morgonen blef René Cardillac funnen ihjelskuten af ett dolkstyg. Ingen var hos honom mer än hans gesäll Olivier Brusson och hans dotter. I Oliviers rum hittas derefter en blodig dolk, som noga passar i

såret. Cardillac har, enligt Oliviers utsago, blifvit mördad inför hans egna ögon på gatan. På frågan om man velat plundra honom, svarar han »det vet jag icke.» — Ja, men då du var med mästaren borde du väl ha kunnat rädda honom från mördaren, fasthålla honom och ropa på hjälp? — Mästaren gick ungefär femton steg före mig; jag följde efter honom! — Men hvarföre i Guds namn gick du på så långt afstånd? — Mästaren ville det? — Men hvad hade då mästern Cardillac att göra ute så sent? — Det kan jag icke säga. — Ja, men eljest kom han ju aldrig sednare hem än klockan 9? — Vid denna fråga blef Olivier bestört, suckade, grät bedyrade vid allt hvad heligt var att Cardillac verkligen den natten varit ute och blifvit mördad på gatan! Hör nu vidare min fröken: Det är fullkomligt bevisadt att Cardillac den ofvannämnde natten icke lemnat sitt hem, således är Oliviers påstående att de varit ute tillsammans, tydligen fräck lögn. Porten är försedd med ett tungt lås som vid upp- och igenläsandet gifver ifrån sig ett obehagligt knarande ljud, dertill gnisslar äfven porten till den grad på sina gångjern, att man hör ända upp i öfversta våningen när den öppnas. I bottenvåningen, således alldeles utmed porten, bör den gamle mästern Claude Patru, oaktadt sina åttio år en ganska kry och rask gubbe, tillika med sin åldriga uppapperskan Dessa begge personer hörde när Cardillac efter vanligheten kom hem klockan nio och med mycket buller stängde porten. Derefter gick han upp för trappan och efter att med hög röst ha förättat sin bön i verkstaden inträdde han i sin sängkammare. Mästern Claude lider som de flesta gamla personer af sömnlöshet, äfven den natten fick han ingen blund i sina ögon. Såder omkring half tio tänder uppapperskan åter ljus och började att läsa högt i en gammal krönika, medan gubben än satt i sin lädstol än gick af och an på golvet för att blifva sömnig. Allt var tyst och stilla till midnatt. Då hörde begge tunga steg öfver sig och derefter ett doft fall, som om någon tung börda blifvit kastad till marken åtföljd af ett

doft stänkande. Öfver begge de gamla kom en outredd ångest och förtäran. Det var som om de anat att något gräsligt förefallit. Så fort morgnen inbrutit erforo de äfven hvad som tilldragit sig.

— Men — afbröt fröken de Scuderi — kan ni då tänka er ett enda förnuftigt skäl hvarför han kunnat begå denna mörksens gerning?

— Han! — svarade La Regnie — Cardillac var icke fattig... han egde dyrbara stenar...

— Men allt detta skulle ju hans dotter en gång få och som ni vet var Olivier af fadren bestämd till hennes man!

— Kanske fanns det ännu några andra som gjorde anspråk på arvet, hvem vet om icke Olivier utfört mordet för någon annans räkning.

— För någon annans räkning — upprepade fröken de Scuderi med mycken förvåning.

— Ja, ja, min fröken, Olivier skulle redan långt för detta ha utgjutit sitt blod på Grève torget, om icke hans brott stöde i ett visst sammanhang med de hemlighetsfulla missgerningarne som så länge uppfyllt hela Paris med fasa. Olivier tillhör ganska säkert det nedriga röfvarbandet. Genom honom skall således allt blifva upptäckt. Cardillacs sår är alldeles lika med dem som de nattliga öffen erhållit. Det märkligaste i allt detta är dock att sedan Oliviers häktande alla mord upphört. Gatorna äro om natten lika säkra som om dagen. Jag finner allt detta vara bevis nog! Hvem vet kanske är Olivier anföraren för det afskyvärda bandet!... Ännu vill han ej bekänna, men det gifs medel att tvinga honom dertill!

— Och Madelon — utropade fröken de Scuderi — Madelon, den rena, oskyldiga duftan!

— Bah! inföll La Regnie med ett giftigt leende — hvem går oss i borgen för att icke hon är med i komplotten. Hvad bryr hon sig om fadrens mord, endast älskaren gälla hennes tårar!

— Store Gud! hur eger ni hjerta att yttra något dylikt?

— Tänk på markisinnan de Brinvillers!... Ja, ja, det kunde allt en vacker dag hända, att jag måste rycka ifrån er er skyddling för att sätta in henne på Conciergeriet!

Fröken de Scuderi ryste vid dessa gräsliga misstankar. Det föreföll henne som om det inför denne stränge man icke gafs någon trohet, någon dygd, han syntes speja ända in i själens djupaste skaktes efter mord och blod.

Hon reste sig.

— Var mensklig! var allt hvad hon kunde få öfver sina darrande läppar.

Men just som hon skulle stiga utför trappan, till hvilken presidenten artigt följt henne, för en sällsam tanke genom hennes hufvud.

— Skulle jag kunna få se den olycklige Olivier Brusson? frågade hon häftigt vändande sig.

Presidenten betraktade henne med betänklig min, derefter log han på sitt vanliga vederstyggliga sätt.

— Troligtvis — sade han — vill ni, mera förlitande er på den inre rösten än alla yttre bevis, själf öfvertyga er om Oliviers skuld eller oskuld! Men om ni icke skyr brottets dystra tillflyktsort, om ni icke tvakar att se lasten i alla dess olika grader så skall Conciergeriets portar gerna om två timmars förlopp stå öppna för er!... Man skall visa er den man för hvars öde ni synes hysa ett så stort deltagande.

Anländ till Conciergeriet infördes fröken de Scuderi i ett stort ljusst rum. Icke långt derefter hörde hon rasslet af kedjor.

Det var Olivier Brusson som infördes. Men fröken de Scuderi hade knappt kastat en blick på honom förrän hon sjönk afdånad till marken. Då hon återkom till sans var Olivier försvunnen. Hon begärde med häftighet att blifva förd till sin vagn, hon visste ej hur fort hon skulle komma från detta lastens hem.

Hon hade i fången igenkännt samme unge man som kastat brefvet i hennes knä på Pont neuf och som en tid der förut burit till henne det olycksaliga juvelskrinet.

Nu var ju hvarje tvifvel häfdt, la Regnies gräsliga misstänka bekräftad. Olivier Brusson hörde till det förskräckliga röfvarbandet, säkert hade han äfven mördat Cardillac!

Forts.

Anekdoter.

Många kvinnors hjertan likna rebusar utan ortografi, upp och nervända o. s. v., man bemödar sig länge med att söka gissa dem, och sedan man slutligen har hittat på dem, upptäcker man vanligen, att dess dumma innehåll icke lönat mödan.

Något att begrundas för föräldrarna bland våra läsare!

Utgifvaren har med ledsnad hört klagomål öfver, att Boccaccios ryktbara novell "Guiscardo och Ghismonda" har upptagit uti denne *afamiljen* egnade tidskrift emedan de uti nämde novell vidrörda könsförhållanden anses föga passande för tidskriftens yngre och isynnerhet dess *qvinnliga* läsarekrets.

Utg. vågar dock i enlighet med många af de yppersta tänkare och med stöd på Romarnes åsigt: "*Naturalia non sunt turpia*" vara af alldeles motsatt tanke.

Utg., sjelf fader, anser föräldrarnes nit att dölja och förtiga för sina mognande och mogna barn allt hvad könsens naturförhållanden vidkommer, för det *förderligaste* i vår moderna uppfostran, för källan af och upphof till alla hemliga synder och laster hvilka, ett tärande förgift, sprida sig med epidemisk hastighet bland ungdomen af båda könen.

Och fastän vår egen ungdom, vår egen erfarenhet bekräftar det och fastän redan detsunda meniskoförståndet säger oss att barnens vetgirighet *måste* söka upplysning om det fysiska lifvets upprinning och de dermed i närmaste sammanhang stående könsförhållanden, så tvingas barnen likväl af föräldrarnes falska blygsel att söka denne upplysning i *smyg* nr de *orenaste* och *smutsigaste* källor — *förgiftade* källor som väcka sinnligheten och reta till onda lustar. Man försummar att ingifva barnen *vörddnad* för grundvalen af meniskosläktets tillvaro och låter ungdomen heldre insnupa de lägaste, råaste materialistiska åsikter om det som borde vara *heligt*, men icke *hemligt*. Hvem af Eder, föräldrar, kan förneka detta olyckliga förhållande? och om J måsten medgifva det, hvarför skolen J icke bota det onda i det *J sjelfva* undervisen Edra barn uti allt hvad människans naturförhållanden rör? J viljen gerna vara Edra barns vänner och äskan att de icke skola hafva någon hemlighet för eder och dock finnes det genom *Edert* för-

vällande en *hemlighet* som träder störande emellan Edra barn och Edert hjerta! J viljen uppfostra Edra döttrar i tukt och äbarhet; men gäller icke äfven om *Edra* döttrar hvad *W. v. Braun* säger "Till respektive damer:"

Tyst! någon kommer! boken slår igen!

Förneken Wilhelm Braun, den syndaren,

Som pratar om hvad sjelfva bäst J veten

Och som ej har respekt för hemligheten.

Likväl anse många föräldrar en undervisning sådan vi påpekat för *våldig* eller ega de icke tillräckligt *mod* dertill; de hängifva sig åt den illusoriska förhoppningen att det ändå skall lyckas dem att afstånga sina barn hermetiskt mot den omnämnda epidemien; men de glömma på samma gång att äfven *Bibeln* som de lägga i sina barns händer vidrör människans naturförhållanden på hvarje sida.

För dem som inse sanningen och vigten af det här sagda skola dessa blad meddela en *fytiologisk* framställning af människans naturlif, *läsbar* och *läsvärd* likväl för föräldrarna som för ungdomen.

Det kan deremot icke slå felt att många utdömma en sådan läsning som *omoralisk* och *skadlig*. Hur föga förmå *förnufts*skul mot *fördomar*! Åt sådana prenumeranter samt *åt alla* som ogilla vår tidskrifts innehåll och tendens, erbjuda vi oss att återbära prenumerationsbeloppet, då de till oss återställa de erhållna nummer och premier inom d. 15 September d. ä.

Prisuppgifter.

Charad N:o 31.

Mitt första vara kan af många tusen slag;
Ej alltid kärlekens plår räknas bland de bästa.
Vi minnas alla väl ifrån vår ungdomsdag
Mitt första glada lek i samkväm, ja, de flesta,
Väl den i sensta år *mitt andra* riktigt kan!
Väl den *mitt tredje* har i grafvens skatt, den
djupa!

Men den *mitt hela* gjort till lefnadsyrke, han
Sin nästa störta vill i armod, hufvudstupa.

Gåta N:r 31.

Min kropp af ärr och sår är full,
Som likväl aldrig kännas svida,
Än gjord af silfver, än af guld,
Jag skapad är blott för att lida.
Ej mera ridderlig en man
Emot sin dam man nånsin fann
Än jag, ty då i slott som hydda
Jag städse damerna ses skydda.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Sept. d. ä.

Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 Rdr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Fröken de Scuderi.

Historisk berättelse från Ludvig XIV:s
tidshvarf.

af

E. T. A. Hoffman.

Forts. fr. föreg. nummer.

Och Madelon?...

Så bittert hade fröken de Scuderi aldrig förr blifvit gäckad af sitt goda hjerta. Det fanns således ingen sanning mera i världen!

Fröken de Scuderi förföll i djupa tankar och som det vanligtvis går då man på ett grymt sätt blifvit träffad af en oväntad sorg, började hon nu att se Madelons uppförande i en helt annan dager. Saker som hon förut tagit för bevis på den renaste oskuld och renhet föreföllo henne i detta ögonblick som elakhet och hyckleri. Kanske härledde sig hennes tårar icke af ångest för den älskade; icke af sorg öfver fadrens olyckliga slut, utan af fruktan att själf få dö för bödelns hand. Nej, hon ville genast aflägsna den orm som hon hållit på att nära vid sin egen barm.

Med detta beslut steg fröken de Scuderi ur sin vagn. Så fort hon kom in i sina rum störtade Madelon emot henne. Aldrig hade den unga flickans ögon mera liknat en engels och hennes röst klingat ljufvare.

Men fröken de Scuderi stötte henne häftigt ifrån sig och görande sin röst så bitter och sträng som möjligt, sade hon:

— Gå och bed för den olycksalige mördaren som snart får lida straffet för sin missgerning, bed äfven den heliga jungfrun bevara dig själf, ty också dig träffar blodskulden.

— Himmelske Gud! nu är allt förbi!

Med detta genomträngande utrop sjönk Madelon vanmäktig till golfvet. Fröken de Scuderi befälte Martinière att egna henne den nödvändiga omvårdnaden och gick själf in i ett af de andra rummen.

Alldeles tillintetgjord af alla dessa händelser önskade fröken de Scuderi att hon ej längre behöfde lefva i denna svekfulla verld. Hon anklagade ödet som skänkt henne så många år, under hvilka hon allt fastare och fastare trott på dygd och renhet, för att nu plötsligen i sin höga ålderdom se alla sina sköna drömmar ramla.

Hon hörde hur Martinière bortbar Madelon och hur den unga flickan sakta klagade:

— Ack! således äfven hon tviflar! ... Jag olyckliga! ... Arme, arme Olivier!

Madelons ord trängde fröken de Scuderi till hjertat, åter vaknade aningen om någon stor och viktig hemlighet hos henne och sliten mellan de mest stridiga känslor utropade hon häftigt:

— Hvilken afgrundsande har väl invecklat mig i denna fasliga historia! den kommer säkert att kosta mig lifvet!

I detta ögonblick inträdde Baptiste blek och darrande med underrättelsen att Desgrais var derute.

Sedan den La Voisinska prosessen var Desgrais uppträdande i ett hus alltid det säkra förspelet till någon gräslig anklagelse. Derifrån kom Baptistes ångest, men fröken de Scuderi sade med ett mildt leende:

— Lugna dig, stackars Baptiste, om äfven namnet Scuderi står på La Voisins lista så hvad mera!

— I himlens namn, hur kan ni uttala så förskräckliga ord!

— För in herr Desgrais — sade fröken lugnt.

Baptiste aflägsnade sig vridande händerna.

— Jag är hitskickad från presidenten La Regnie — sade Desgrais då han blifvit införd till fröken de Scuderi — med en bön, hvars uppfyllande han ej skulle våga hoppas på, om han ej kände ert mod och er höga dygd och det tillika vore det sista medlet att få den blodskuld i dagen för hvilken ni redan intresserat er och som för närvarande dag och natt sysselsätter *la chambre ardente*. Olivier Brusson är nemligen sedan han sett er, som vän-sinnig. Han svär på nytt vid Gud och alla helgon att han ej mördat Cardillac, men påstår dock att han eljest väl förtjenat döden. Detta syftar naturligtvis på några andra brott, dem han har på sitt samvete. Men alla våra försök äro fruktlösa för att förmå honom till en fullständig bekännelse. Ej en gång hotelserna att begagna tortyren tjena till någonting. Han besvar oss endast att förskaffa sig ett samtal med er, min fröken, *er* vill han an-förtro *allt*. Nedlät er därför att höra Brussons bekännelse!

— Huru! — utropade fröken de Scuderi förolämpad — skall jag tjena schavotten till organ, skall jag missbruka den olycklige mannens förtroende och öfverlemnna honom åt bødeln! Nej, Desgrais, äfven om Brusson vore den störste usling skulle det vara mig omöjligt att svika honom på detta lönska sätt. . . . Nej, jag vill ingenting veta af hans hemligheter, ty hade jag en gång erfärit dem, vore de som en helig bikt förvarade i mitt hjerta!

— Kanske ändrar ni åsigt efter att ha hört Brusson — min fröken — svarade Desgrais med ett fint leende — Ni har sjelf bedt presidenten att vara mänsklig, han bevisar er nu att han vill vara det, genom att gifva efter för Brussons dåraktiga önskan och försöka det sista medlet för att rädda honom undan tortyren, för hvilken han dock synes fullkomligt mogen.

Fröken de Scuderisprattförskräckt till.

— Dock — invände Desgrais — behöfver ni ej besvara er med att begif-

va er till Conciergeriet, ett ställe som nödvändigt måste uppfylla er med af-sky och fasa. Nej, presidenten har gifvit order att man i nattens stillhet, då det ej kan väcka något uppseende, skall hitföra Olivier Brusson. Han skall derunder strängt bevakas, men ej bespejas, så att han utan tvång må kunna säga er allt. Att ni ingenting har att frukta af honom, svär jag vid mitt lif, ty han talar med den största vördnad och värma om er. Han påstår att endast det olycksaliga ödet, att han ej förut fått tala med er, stör-tat honom i hans nuvarande olycka. Utomdess behöfver ni ju icke förråda mera af Brussons hemlighet än ni sjelf finner för godt!

Fröken de Scuderi försjönk i djupa tankar. Det föreföll henne som måste hon lyda en högre makt, hvilken utsett henne att uppdaga en farlig hemlighet och att hon numera omöjligt kunde lösgöra sig ur de nät i hvilka hon ofrivilligt blifvit insnärjd. Hon fattade därför snart sitt beslut och sade med fast röst: — Gud skall säkert förlåna mig mod och kraft! . . . Ni må föra hit Brusson! . . . Jag vill tala med honom!

Liksom den natten då Brusson burit dit det hemlighetsfulla skrinet bultade det äfven på fröken de Scuderis port.

Baptist, hvilken var underrättad om det nattliga besöket öppnade. En rysning öfverfor fröken de Scuderi när hon hörde vakterna sakta uppställa sig öfverallt i förstugor och trappor.

Ändtligen gick dörrn till hennes kabinet sakta upp Desgrais inträdde. Bakom honom syntes Brusson utan kedjor och klädd i en snygg dräkt.

— Se här, min fröken — sade Desgrais ödmjukt bugande sig — är Brusson som ni godhetsfullt lofvat mottaga!

Dermed lemnade han rummet.

Brusson sjönk till fröken de Scuderis fötter och höjde gråtande sina på ett bedjande sätt sammanknäppa händer emot henne.

Den gamla damen stirrade blek och ur stånd att yttra ett enda ord på den knäböjde ynglingen. Elhuru fängelset och sorgerna svårt angripit honom, strålade dock den renaste oskuld på hans

bleka drag. Ju längre hon betraktade honom dess bekantare föreföll henne hans ansigte och helt och hållet glömmade att hon hade Cardillaes mördare framför sig, sade hon i sin vanliga vänliga ton:

— Nå, Brusson, hvad är det ni har att säga mig?

Denne förblef liggande på knä och svarade djupt suckande:

— Ack! min ädla, min innerligt vördade fröken, har då hvarje minne af mig försvunnit?

Fröken de Scuderi som ännu uppmärksammare betraktade honom, svarade att hon visserligen fann honom ha en svag likhet med en af henne älskad person, och att det var denna likhet som hon hade att tacka för att hon besegrade sin afsky för mördaren och lugnt afhörde honom, men detta var också allt.

Djupt sårad af dessa ord steg Brusson häftigt upp och tog med dystra blickar några steg tillbaka. Derefter sade han med dof röst:

— Har ni då helt och hållet glömt Anna Guiot, det är hennes son, Olivier, den lilla gossen som ni så ofta gungat på era knän, som står framför er.

— Himmelske Gud är det möjligt! utropade fröken de Scuderi och dölde förfärad hufvudet i sina händer.

Fröken de Scuderi hade väl skäl att på detta vis förfasa sig. Anna Guiot, dotter till en fattig borgare, hade ända sedan sin barndom varit hos fröken de Scuderi, som med den största omsorg och ömhet uppfostrat den lilla flickan. Då hon var fullväxt inställde sig en vacker och städad ung karl vid namn Claude Brusson och friade till henne och som han var en utmärkt utmakare, hvilken kunde finna sin rikliga utkomst i Paris, och Anna dertill ömt älskade honom, tvekade fröken de Scuderi icke att gifva sitt samtycke till giftermålet. Det unga, sälla paret bodde sig i Paris och det som ännu mera ökade deras lycka, var en liten sons födelse, modrens trogna afbild.

Fröken de Scuderi afgudade nästan den lille Olivier som hon ofta hela dagarna tog ifrån modren för att i ro få smeka och jollra med. Detta hade till

följd att den lille gossen lika gerna var hos henne som hos modren.

Tre år hade förflutit på detta sätt då kamraters afundsjuka dref det så långt att Brussons arbete dagligen minskades och han slutligen endast med verklig möda kunde försörja sig. Till alla dessa obehag sällade sig äfven hemlängtan, hvilket gjorde att den lilla familjen oakadt fröken de Scuderi alla invändningar och löften om understöd, flyttade till Gent, Brussons fädernestad.

Anna skref några gånger till sin fostermor, derefter hörde fröken de Scuderi ingenting mera af sina skyddslingar utan trodde att de i sin nya lycka helt och hållet glömt sina forna vänner.

Tjugotre år hade emellertid förflutit sedan Brusson lemnat Paris och flyttat till Gent med hustru och barn.

— O! det är förfärligt — utropade fröken de Scuderi sedan hon något hemtat sig från sin första öfverraskning — Kan ni vara Olivier, min trogna Annas son!

— Ja — svarade Brusson — svårligen kunde ni ana att den framför er knäfallande, för ett gräsligt brott anklagade mannen var samma barn som ni fordom smekt som den ömmaste mor! ... Men om jag också icke är alldeles utan skuld, kan jag vid min eviga salighet bedyrå att jag ingen del har i den olycklige Cardillaes död!

Olivier råkade vid dessa ord i en häftig darrning. Tigande visade fröken de Scuderi på en bredvid den unge mannen stående ländstol, i hvilken han matt nedsjönk.

— Man gaf mig tillräckligt lång tid att bereda mig på mitt samtal med er, sade han — hvilket jag ansåg som den försonade himlens sista nåd, och ändå häfvar jag nu för att berätta er mina stora och gräsliga olyckor! ... Visa mig den barmhertigheten att afhöra mig lugnt, ehuru mycket af den hemlighet som jag nu vill upptäcka för er, skall uppfylla er med bestörtning och fasa! ... O! att min far aldrig lemnat Paris! ... Så långt jag kan minnas tillbaka erinrar jag mig ingenting annat än mina föräldrars tårar hvilka äfven narrade mig att gråta, ehuru jag icke förstod hvarföre de klagade. Seder-

mera blef det mig dock klart att det var fattigdomen, det tryckande eländet, som framkallade deras bittra sorg. Min far hade blifvit sviken i alla sina förhoppningar. Nedtryckt af motgångar och bekymmer dog han just i det ögonblick då han lyckats att få mig i lära hos en guldsmed. Min mor talade ofta om er, hon ville skriva till er, men hvarje gång hon satte sig dertill, öfverfölls hon af den, af eländet framkallade modlösheten hvilken i förening med falsk blygsel alltid afhöll henne ifrån att utföra sin föresats. Få månader efter min fars frånfälle följde äfven min mor honom i grafven.

— Arma, arma Anna! — utropade fröken de Seuderi öfvervældigad af smärta.

— Nej, lofvad och tackad vare Gud att hon är borta — utropade Olivier vildt — så att hon ej behöfver se den älskade sonens hufvud falla för bilan!

I detta ögonblick hördes tunga steg ute i förstugan.

— Det är Desgrais som väcker sina handtlångare sade den unge fången med ett bittert leende — Just som om jag skulle kunna fly härifrån!... Men jag vill nu berätta vidare!... Jag blef mycket strängt hållen af min mästare ehuru jag arbetade bäst af alla arbetarne, till och med snart öfverträffade mästaren sjelf. En dag inträdde en fremmande i vår verkstad för att göra några uppköp. Han kom händelsevis att kasta ögonen på ett vackert halsband, hvarmed jag var sysselsatt, och han hade ej länge betraktat det förrän han vänligt slog mig på axeln och utropade! — »Det der är mycket väl gjort, min unge vän. Jag vet ingen som öfverträffar er, mer än René Cardillac, men han är också den förste guldsmed som finns i hela världen! Ni borde anmäla er hos honom, ty endast ni kan hjälpa honom i hans konstfulla arbeten och blott af honom kan ni lära någonting.» — Den fremmandes ord hade inträngt i djupet af min själ. Jag hade ingen ro mera i Gent. Ändtligen lyckades det mig att komma ifrån min mästare. Jag anlände till Paris. René Cardillac mottog mig kallt och buttert. Jag besvor honom att gif-

va mig något att göra, om det än var aldrig så obetydligt. Ändtligen uppdrog han åt mig att förfärdiga en liten ring. Då jag fått den färdig och bar den hem till honom betraktade han mig en stund mycket skarpt som om han velat läsa i djupet af min själ, derefter sade han — »Du är en bra arbetare du kan få flytta hit, jag tager dig till gesäll! Jag betalar frikostigt, så du kan bli nöjd.» Cardillac höll ord. Jag hade redan flera veckor varit hos honom utan att se Madelon, som var på landet hos en släkting. Men ändtligen kom hon hem!... Ö! min Gud! hur skall jag kunna beskrifva hur jag blef till mods, när jag skådade den engel framför mig!... Aldrig har väl någon menniska älskat högre än jag!... Och nu!... Arma Madelon!

Smärtan hindrade Brusson att fortfara. Han höll begge händerna för ansigtet och snyftade högt. Slutligen med våld beherrskande sig fortfor han:

»Madelon betraktade mig med vänliga blickar. Hon kom allt oftare och oftare i verkstaden; med förtjusning bemärkte jag hennes tilltagande kärlek och churu strängt fadren än bevakade oss, utbytte vi dock mer än en förstulen handtryckning som tecken på det mellan våra hjertan slutna förbundet. Jag hoppades, att, då jag egde endast hennes tillgifvenhet, jag skulle nog genom arbetsamhet och skicklighet äfven erhålla fadrens samtycke. Men en dag medan jag som bäst byggde mina sköna luftsloft, inträdde Cardillac och ställde sig framför mig med vredgade ondskefulla blickar. — »Jag behöfver icke mera ditt arbete — skrek han — bort härifrån, jag vill aldrig mera se dig för mina ögon. Hvarföre jag icke mera kan tåla dig, behöfver jag icke säga, det vet du!... För dig, fattige stackare hänger en lufva frukten mycket för högt!» — Jag ville tala men med stark hand fattade han tag i mig och kastade ut mig. Tillintetgjord af smärta lemnade jag huset. Jag fann ändtligen tak öfver hufvudet hos en beskedlig kamrat i förstaden S:t Martin som samtyckte att dela sin lilla vindskammare med mig. Men jag hade ingen ro, intet lugn mera. Hela nätter-

na ströfvade jag omkring Cardillacs boning i hopp att Madelon skulle höra mjuna suckar och klagovisor och åtminstone uppifrån sitt fönster säga mig några vänliga ord. Tusentals galna planer korsade hvarandra i min hjerna, till hvilkas utförande jag hoppades att kunna öfvertala henne. Till Cardillacs hus på gatan Nicaise stöter som ni kanske minns, en hög med nicher och stenbilder försedd stenmur. Bredvid en af dessa bilder; stod jag en natt och tittade upp åt husets gårdsfönster, hvilka vette åt muren. Då varseblef jag helt oförmodadt ljus i Cardillacs verkstad. Det var efter midnatt och Cardillac brukade alltid på slaget klockan 9 gå till säng, jag blef således på det högsta förundrad och liksom fattad af en oförklarlig aning, började mitt hjerta att våldsamt slå. Ljuset försvann emellertid straxt derpå och jag tryckte mig djupt in i nischen, fast besluten att stå der till morgonen grydde, ty ehuru på gatan, var jag ändå här närmare den älskade än hemma hos mig. Plötsligen for jag förskräckt tillbaka. Det var som om bilden i nischen der jag stod, rört sig.

Så var det också: vid stjernornas matta sken såg jag den vända sig och en mensklig gestalt sakta krypa ut ur den på detta sätt bildade öppningen. Gestalten gick med lätta steg utför gatan! Jag fattade tågi stenbilden, den stod som vanligt tätt invid muren. Drifven liksom af en inre makt smög jag mig nu efter den bortilande personen. Vid en gatulykta vände den sig om. Det var Cardillac! Vid denna syn öfverföll mig en obeskriflig ångest, en hemsk rysning och manad af den inre olycksbådande rösten fortfor jag att förfölja den spöklike nattvandaren. Slutligen försvann Cardillac på ena sidan af gatan. Men på en lätt af mig välbekant höstning hörde jag att han stod inne i en portgång. Hvad betyder det?... Hvad skall han företaga? frågade jag mig sjelf och-makade mig tätt intill ett af husen. Jag hade ej stått länge på detta ställe förrän en man med klingande spörrar och grann fjäderbuske närmade sig Cardillacs gömställe muntert gnoslande på en visa.

Men just som han skulle träda in i porten, störtade Cardillac som en tiger öfver honom; och kastade honom till marken. Med ett skri af fasa rusade jag fram. Cardillac låg på knä bredvid den fallne; han var mördad. — "I himlens namn mästare Cardillac hvad gör 'ni? ropade jag!" — Död och afgrund! röt Cardillac och sprang med blixstens hastighet från det olycksaliga stället. Alldeles utom mig; knappt istånd att tänka, närmade jag mig den fallne. Jag lutade mig öfver honom, i hopp att han ännu möjligtvis kunde räddas, men allt var förgäfvets; lifvet hade för alltid flytt! I min dödsängest märkte jag knappt att jag var omringad af gensdarmer. — "Så der åter igen ett mord!... utropade en af dem. Hvad gör du här unge man?... Hör du också till röfvarbandet!... Fort i kurran med dig!" så skrek de om hvarandra. Jag kunde knappt framstamma att jag icke begått den gräsliga gerningen, och att de skulle låta mig få gå i ro derifrån. Då lyste någon på mig och utropade skrattande: — "Kors! det är ju Olivier Brusson, förste gesällen hos den ärlige, förtäfflige mästare Cardillac. Nej, han går då bestämt icke och mördar folk på gatorna!... åh nej!... mördare bruka just icke stanna qvar vid liket och gråta!... Se så gosse, berätta oss nu hur det var? — Jo, tätt framför mig — svarade jag — såg jag hur en karl kastade sig öfver denne herre, stötte ned honom och sedan då jag började att skrika på hjälp, med blixstens hastighet sprang härifrån. Jag stannade för att se om den fallne möjligtvis stod att rädda. — Nej min gosse — svarade en af gensdarmerne, som emellertid noga undersökte den döde kroppen — han är som vanligt träffad midt i hjertat — Det är då fördömt att vi alltid skola komma för sent — sade en annan och dermed aflägsnade sig den lilla truppen medtagande liket.

"Hur jag var till mods kan jag alls icke beskrifva. Det förekom mig som om jag förföljdes af en ryslig dröm, ur hvilken jag snart måste vakna. Cardillac, min tillbedda Madelons far, en nedrig mördare! Jag hade nedsjunkit

till hälften sanslös på tröskeln till ett hus. Allt mer och mer grydde dagen. Det första jag såg vid den uppgående solens sken var en med fjädrar rikt smyckad officers hatt och åter vaknade hos mig i hela sin vidd minnet af Cardillacs blodiga gerning, begången endast några få steg ifrån det ställe der jag satt. Förskräckt rusade jag derifrån.

Ännu alldeles tillintetgjord af det som jag den föregående natten skådat hade jag den följande morgonen ännu icke hunnit lemna mitt lilla rum, då plötsligen dörren öppnades och René Cardillac inträdde. — För Jesu namn skull hvad vill ni? utropade jag. Men utan att bry sig om min förskräckelse kom han fram till mig med ett lugn och en likgiltighet som ännu mera ökade min afsky. Han drog fram en liten ränkig stol och satte sig bredvid halm-bädden, på hvilken jag kastat mig och från hvilken fasan hindrade mig att stiga upp.

— Nå Olivier, hur är det med dig min stackars gosse? — började han — Jag säger rent ut att jag förhastade mig alldeles fördömt då jag släppte dig ifrån mig, du fattas mig ständigt! Just nu håller jag på med ett arbete, som jag omöjligt kan få färdigt utan din hjälp. Hvad menar du, skulle du vilja komma tillbaka till mig? Du tiger!... Ja, jag vet, jag har förolämpat dig, och jag var verkligen mycket ond på dig för din fördömda kärlekshistoria med Madelon. Men nu har jag allvarligare öfvertänt saken och funnit att med din skicklighet och flit, kan jag än tage mig, icke få någon bättre mäg än du!... Kom således med, så få-vi väl se om vi ändå icke till slut göra dig och Madelon till ett par!

Cardillacs ord skuro mig i hjertat; jag bäfvade öfver hans djupa dålighet och kunde ej framstamma ett enda ord. — Du ryser — sade han i det han spärrade i mig sina små flammande ögon — du ryser!... Kanske kan du icke komma med mig, emedan du i dag har annat att göra!... Kanske ämnar du dig till Desgrais eller till Argenson och La Regnie? Akta dig, pojke att du

icke sjelf faller i den grop, som du vill gräfva åt andra!

Då fick min länge närda vrede ändt-ligen luft och häftigt utropade jag: Jag har ingenting gjort! Gif Gud att alla kunde säga detsamma! Jag vill ingenting ha med er att göra!

— Du glömmer — fortfor Cardillac — att det är en stor ära för dig att arbeta hos mig, Frankrikes namnkunnigaste guldsmed, och att jag öfverallt är så högt ansedd för min rättskaffenhet och heder att hvarje elak anklagelse som man kunde understå sig att rikta mot mig, genast skulle återfalla på belackarens hufvud!... Men för att nu återkomma till Madelon, skall jag säga dig att du uteslutande har henne att taeka för min eftergifvenhet. Hon älskar dig med en häftighet som jag alls icke tilltrott denna späda varelse om. Så fort du var borta, föll hon till mina fötter, omfattade mina knän och erkände under tusen tårar att hon ej kunde lefva utan dig. Jag tänkte att det hela var inbildning, ty så plägar det vanligtvis vara med unga flickors kärlek, men min Madelon blef sjuk och i feberyran ropade hon oupphörligt ditt namn. Hvad återstod mig då annat att göra, än att gifva efter. I går afton sade jag till henne att ni skulle få hvarandra, och att jag, som i dag skulle gå efter dig. De orden voro nog för att öfver natten låta henne uppblomstra på nytt; hon väntar nu på dig alldeles utom sig af glädje. — Må himlen förlåta mig, jag vet sjelf icke hur det gick till, men en stund derefter var jag åter i Cardillacs bönning!... Madelon kom störtande emot mig högt ropande: — »Min Olivier!... Min Olivier.» Och hårdt tryckande henne till mitt bröst svor jag i öfvermåttet af den högsta förtjusning att aldrig mera lemna henne!

Uppskakad vid minnet af alla dessa så olika händelser måste Olivier göra ett ögonblicks uppehåll i sin berättelse och uppfyllad af fasa öfver en man som hon alltid ansett för hedern sjelf utropade fröken de Scuderi:

— Det är förfärligt!... René Cardillac hörde således till det gräsliga mör-

darebandet som så länge gjort vår stad till en röfvarkula!

— Hvad säger ni, min fröken — inföll Olivier — till *bandet*. Ack! ett sådant band har aldrig existerat. Det var Cardillac *ensam* som med afskyvärd list öfver hela staden sökte och fann sina offer. Just derigenom att han var *ensam* låg hans säkerhet, och svårigheten för polisen att komma honom på spåren. Men låt mig fortfara, det öfriga skall upptäcka för er den dålige och tillika olycklige mannens hela hemlighet. Den ställning hvori jag nu befann mig till mästaren, var som hvar och en kan tänka sig, förfärlig. Steget var taget; jag kunde icke mera rygga tillbaka — Ibland förekom det mig som vore jag själf Cardillacs medbrottling. Endast i Madelons sällskap lyckades jag att glömma min inre sorger, blott då hon var hos mig försvann hvarje spår af bekymmer. Då jag arbetade i verkstaden tillsammans med den gamle kunde jag omöjligt se honom i ansigtet, jag förmådde ej yttra ett ord till honom, så afskydde jag denne man som inför världen troget uppfyllde alla en god faders och rättsskaffens borgares pligter, och om natten utförde de gräsligaste brott. Madelon, den rena, oskyldiga varelsen afgudade honom och säkert skulle hvarje upptäckt om hans brottslighet ha gifvit henne döden. Detta var nog för att för alltid göra mig stum, äfven om min tystnad skulle kosta mig själf lifvet. Men ännu var mig orsaken till Cardillacs missgerningar en fullkomlig gåta. Dock äfven den blef snart löst för mig. En dag var Cardillac emot vanligheten mycket dyster och allvarsam under sitt arbete. Plötsligen bortkastade han smycket, hvarmed han var sysselsatt så att stenar och perlor foro, utesfetter, golfvet, reste sig häftigt och sade:

— Olivier, jag uthärdar icke med att ett dylikt förhållande råder emellan oss! Det som Desgrais och hans handtlångare oaktadt all deras list ej lyckats upptäcka, lät slumpen dig erfara! Du har sett mig under mitt nattliga arbete men det är min olyckliga stjärna som drifver mig till det, hvarje

motstånd är omöjligt! . . . Också din olyckliga stjärna var det som förde dig i mina spår! Men som du numera hvarken kan eller ens vill förråda mig, skall jag säga dig allt! . . .

— Jag vill ingenting veta af dina bofstreck, afskyvärde usling! så ville jag utropa, men en inre fasa tillslöt mina läppar. I stället för ord fick jag endast fram några osammanhängande utrop.

Cardillac satte sig åter till sitt arbetsbord. Flera gånger aftorkade han svetten från sin panna, man såg hur påkostande det var för honom att röra vid det förflytna. Ändtligen började han:

— Många lärda och kloka personer ha talat vidt och brett om de följder som hafvande kvinnors intryck kunna ha på fostret. Man har berättat mig en mycket sällsam historia om min mor. Då hon gick med mig hafvande, åskådade hon tillsammans med några andra kvinnor en lysande, på Trianon gifvén hoffest. Plötsligen föll hennes blick på en kavaljer i spansk dräkt med en blixtrande diaman kedja kring halsen, hon kunde omöjligt slita sina ögon från de glittrande stenarne. Hela hennes väsen var upplöst i begäret att ega dem. Samma kavaljer hade flera år förut medan min mor ännu var ogift, lagt ut, sipa kroker för henne, men alltid med afsky, blifvit tillbakavisad. Min mor kände igen honom och nu förekom det henne, när hon såg honom med de strålande diamanterne på sitt bröst, som om han varit ett högre väsen ett ideal för all skönhet. Kavaljeren märkte snart min mors eldiga blickar och hoppades straxt att kanske nu blifva lyckligare än förr. Han förstod att närma sig henne och att locka henne med sig till ett aflägsset, ensligt ställe i trädgården. Här slöt han henne häftigt i sina armar, min mor ströckte lidelsefullt ut handen efter den granna, kedjan. I samma ögonblick sjönk kavaljeren till marken och drog min mor med sig i fallet. Om han blifvit träffad af slag eller annat öndt, vet man ej, nog af, han var död. Förgäfves försökte min mor att slita sig ur hans stelnade armar, hvilka under dödsryckningarne med våld omfattat henne.

Ändtligen kallade hennes genomträngande nödrop dit några personer, som räddade henne undan den dödes gräsliga omfamning. Fasan kastade henne emellertid på sjuksängar, man ansåg henne förlorad, men hon tillfrisknade och hennes nedkomst gick lyckligare än man kunnat förmoda. Det förskräckliga ögonblickets följder hade i stället träffat mig. Min olyckliga stjärna hade gått upp och i min själ tändt den fäsligaste af alla passioner. Redan i min tidigaste barndom satte jag diamanter och guldsaker högre än allt annat. Man ansåg det för ett vanligt barnligt tycke. Men det visade sig snart annorlunda; redan som liten gosse stal jag nipper hvar jag kunde komma öfver några. Som den mest öfvade kännare urskiljde jag äkta stenar från oäkta. Endast de förre lockade mig: präglat guld hade heller intet behag för mig. Min fars straffpredikningar och stryk gagnade till ingenting. Blott för att få handtera guldsaker och juveler blef jag guldsmed. Jag arbetade med passion och förklarades snart för en konstnär i mitt fack. Nu började en period då min så länge med våld undertryckta böjelse vaknade till nytt lif. Så fort jag förfärdigat och aflemnat ett smycke öfverfölls jag af en oro, en tröstlöshet, en grämlse som beröfvade mig sömn, helsa och lefnadsmod. Likt ett spöke stod den person som jag arbetat åt dag och natt för mina ögon, alltid prydd med smycket som jag tillverkat och i mina öron 'hviskade en hemlig röst: Det är ju ditt!... Det är ju ditt!... Hvad skall den döde med juveler!... Då började jag att stjåla. Jag hade tillträde hos flera förnåma personer och jag begagnade mig skickligt deraf, intet lås motstod mina dyrkar, utan snart var det af mig gjorda smycket åter i mina händer. Men detta var icke nog för att förjaga min oro. Den hemlige rösten lät på nytt höra sig och i hållande ton ropade den: Hvad skall en död med smycken! Sjelf kunde jag icke förklara mig hur det kom sig att jag hyste ett oförsonligt hat till alla dem som jag arbetat åt. Ja, i djupet af min själ kände jag ett begär att döda dem,

hvilket uppfyllde mig sjelf med fasa. Ungefär vid den tiden köpte jag detta hus. Jag hade redan gjort uppställaren med den förre egaren och vi sutto här helt förtroligt och drucko en bittel vin.

Forts.

Anekdoter.

Jorden hvälfver sig omkring sin axel och solen, stjernorna gå sin jemna bana — utan att en daglig kritik behöfver visa dem vägen. Det förvånar mig blott att man icke önskar någon reform i drifverket. Verket är redan gammalt. — Vi hafva säkert flera unga författare, som önska föreslå en bättre inrättning.

Äktenskapet är en komedie! Oftast uppföres stycket: »den husliga tvisten», alla dagar gifves den för sista gången, och andra dagen uppföres den på allmän begäran änyo.

Af hvad orsak är döden den bäste läkaren? Emedan den gör blott ett besök.

Prisuppgifter.

Charad No 32.

Mitt första på vår rygg sin motsats har;
I dagligt tal det nämnes alla dar.
En envis människa, som något hinder mö'er,
Mitt första mången gång i vredesmod utstö'er,
Se'n först hon sagt: *jag skall*. — *Mitt andra*
ödelagt
Mång' tusen menskoverk och dem i glömska
bragt.

Det fräter allt och alla sår det helar.
Med blixstens hastighet det far. —
Du, som är ung, blott du *mitt hela* har,
Låt se att du det ej förfelar!

Gåta No 32.

Mången människa ses mig bära,
Mången under mitt välde står,
Mången håller mig högt i ära
Och af mången jag kyssar får.

Pris:

En väcker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. k.
Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Fröken de Scuderi.

Historisk berättelse från Ludvig XIV:s tidevarf.

af

E. T. A. Hoffman.

Forts. fr. föreg. nummer.

Det var sent och jag ville aflägsna mig, då plötsligen den förre värden sade: — Hör på mästern René, innan ni går er väg vill jag inviga er i en hemlighet som står i förening med det här huset. Dermed öppnade han ett väggskåp, skjöt undan dess bakvägg, trädde derigenom in i ett litet kabinett, lutade ned sig och drog upp en falllucka. Vi stego derefter utför en smal, brant trappa, hvilken ledde till en liten bakport, den värden öppnade. Vi voro då på gården. Här gick den gamle herrn fram till stenmuren, tryckte på en fjäder och i samma ögonblick för ett stycke af muren så pass mycket upp att en person med lätthet kunde smyga sig derigenom ut på gatan. Som muren ut åt gatan alldeles på samma ställe är försedd med en nisch, i hvilken, det står en stor stenbild, är det omöjligt att upptäcka någon spricka. Du kan själf en gång få se konststycket, troligtvis har det blifvit utfördt af munkarne som här haft sitt kloster. Oroliga, dystra tankar uppstego i min själ då jag såg denna inrättning, det förekom mig som om den af ödet var bestämmd till att begagnas vid mörka gerningars utförande. Jag hade just som jag flyttat in här i huset, till en förnäm herre, vid hofvet aflemnat ett dyrbart smycke, enligt hvad jag visste, bestämt åt en operadansös. Nu som alltid plågades jag af pinbänkens alla kval; spöket förföljde mig öfverallt,

och i mina öron hviskade satan oupphörligt: »Det är ditt». I förtviflan vältrade jag mig på mitt läger. Jag somnade slutligen in; i drömmen såg jag då den förnämne herrn smyga sig till dansösen med smycket. Jag rusade upp utom mig af raseri, kastade på mig en kappa, störtade utför den hemliga trappan skyndade genom muren ut på gatan Nicaise och derefter raskt i den förnämne herrns spår. Som jag såg honom komma, kastade jag mig bakifrån öfver honom, stötte honom till marken och stack dolken i hans hjerta. Då detta var gjordt tog jag smycket ur hans ficka och stoppade det i min. Då först kände jag ett lugn, en tillfredsställelse i min själ som jag förr aldrig erfarit. Spöket var försvunnet, satans röst teg. Nu visste jag hvad min olycksstjärna ville och jag måste gifva efter för den inre driften, eller också själf förkrossas! . . . Du förstår nu hela mitt handligssätt, Olivier! Men tro icke att jag, oakadt mina brott, afsagt mig alla ädlare känslor. Visst icke! Jag är medlidsam och barmhertig. Du vet själf hur svårt det är för mig att aflemna de beställda sakerna. Ja, sådana personer som jag värderar mycket högt och således för intet i världen skulle vilja tillfoga något ondt, arbetar jag alls icke för. . . . Då Cardillac slutat sin hemska berättelse förde han mig in i ett hemligt hvalf och skänkte mig anblicken af sin rika juvelsamling. Kungens kan icke vara större. Vid hvarje sak var fästad en liten lapp på hvilken stod för hvem den blifvit gjord och om den blifvit återtagen medelst stöld, rån eller mord. — »På din bröllopsdag — sade Cardillac högtidligt, skall du på krusfixet aflägga en helig ed, att så fort jag är

död, på sätt som jag uppgifver, tillintetgöra alla dessa rikedomar, jag vill ej att något menskligt väsen, och minst Madelon och du, skall komma i besittning af en med så mycket blod färgad skatt." Fången i denna labyrint af brott, sliten mellan afsky och kärlek, led jag helvetets alla qval! Jag tänkte på flykt, ja, på sjelfmord, men Madelon!... Tadla mig, min fröken derföre att jag var för svag att med våld arbeta emot en passion som fjettrade mig vid en förbrytare; men ack! jag skall ju snart pligta derför med en skamfull död!...

»En dag kom Cardillac hem ovanligt glad. Han smekte Madelon, betraktade mig med vänliga blickar, drack vid bordet en butelj fint vin, något som endast skedde på helg och högtidsdagar, sjöng och jublade. Madelon hade lemnat oss och jag ville gå ut i verkstaden. — Stanna gosse — sade han — i dag skola vi icke arbeta mera utan i stället dricka en skål för Paris' älskvärdaste mest vördnadsvärda dame! Sedan vi klingat med de fyllda gläsen tillade han: Säg Olivier hvad tycker du om den här versen:

»Un amant qui craint les voleurs

»N'est point digne d'amour!»

Han berättade derefter hvad som tilldragit sig i markisinnan de Maintenons rum mellan er och kungen. Han sade äfven att han också förut vördat er högre än alla andra och att ni egde så många dygder att hans olycksstjerna bleknade inför dem, ja, han trodde till och med att ni skulle kunna bära de skönaste, af honom förfärdigade smycken, utan att en enda ond tanka skulle vakna i hans själ. — Hör derföre på, hvad jag beslutat — fortfor han — för en längre tid sedan fick jag beställda för Henriette af England ett par armband och ett halssmycke. Detta arbete lyckades mig öfver höfvan väl, men jag led helvetets alla qval, när jag tänkte på att jag förr eller sednare måste skiljas från mitt hjertas dyrbaraste klemod. Som du vet blef prinsessan lönnmördad, jag fick således behålla smyckena, och dessa ämnar jag nu skänka fröken de Scuderi, i det förföljda bandets namn; på det sättet hänar jag

också Desgrais och hans handtlångare. Du skall bära presenten till den gamla damen. Så fort Cardillac uttalade ert namn min fröken, var det som om en svart slöja blifvit dragen ifrån mina ögon och den sköna ljusa bilden af min lyckliga barndomstid trädde åter i brokiga, lysande färgor för mina ögon. En underbart ljufkänsla af tröst och förhoppning spred sig i min själ, alla dystra andar voro med ens försvunna! Cardillac hade märkt det intryck som hans ord gjort på mig och tydaude det på sitt sätt, sade han: Mitt förslag synes behaga dig, det fögnar mig jag kan också gerna tillstå för dig att jag manas dertill af en inre drift, helt olika med den som oupphörligt fordrar nya blodoffer. Ser du, ibland grips jag af en oredig ångest för hvad som skett och jag är rädd för hvad som komma skall! En gång i en dylik moment beslöt jag att göra en vacker diamantkrona för den heliga jungfrun i kyrkan St: Eustache, men medan jag höll på med den, blef jag ständigt allt oroligare och oroligare till sinnes och lät derföre hela arbetet hvila. Men i det stället vill jag gifva fröken de Scuderi, Henriettes af England smycken, kanske kan jag derigenom något utplåna min stora skuld! Cardillac som på det nogaste, var bekant med alla era förhållanden och vanor underrättade mig derefter på hvad sätt jag skulle få juvelskrinet i era händer. Jag var utom mig af förtjusning, ty jag skulle nu äntligen räddas ur den afgrund hvori jag smäktade. Jag hade redan uppgjort min plan. Jag ville framtränga ända till er och säga er allt! Ni skulle af medlidande med Madelon bevara hemligheten på samma gång som ert upphöjda snille kunde utfundera ett medel. Hvarigenom jag äntligen blefve fri den afskyvärde Cardillac. Ni vet sjelf min fröken att min afsigt slog fel. Jag förlorade ändå icke hoppet att kanske en annan gång ha mera tur. Men det dröjde icke länge förrän Cardillac plötsligen förlorade all munterhet, han smög sig oroligt omkring, stirrade vildt framför sig, mumlade osammanhängande ord och fäktade med händer och armar, som om han velat

jaga bort någon. En morgon gick han på detta sätt af och an på golfvet, och efter att en stund hade tittat ut genom fönstret, vände han sig häftigt om och utropade: »Jag önskade ändå att Henriette af England burit mina smycken!» Dessa ord uppfyllde mig med häpnad. Jag förstod nu hvad som fattades honom. Han ångrade sig! . . . Ett lif var hotadt! . . . Men hade Cardillac smyckena tillbaka var ni räddad! Med hvarje ögonblick tilltog faran. Då mötte jag er händelsevis på Pont-neuf, jag tyckte att det var Gud själf som skickat er i min väg; som ni minns kastade jag ett bref in i vagnen. Jag bad er deri återlämna smyckena. Men olyckligtvis kom ni icke! . . . Min ångest steg till förtviflan när Cardillac den följande dagen icke talade om någonting annat än smyckena, han hade till och med sett dem i drömmen. Snart förstod jag att han rufvade på ett mordförsök. Men äfven om det skulle kosta Cardillacs lif, måste jag rädda er! Jag ställde mig därför så fort natten var inne på vakt vid muren. Jag hade icke stått der länge förrän den öppnades och Cardillac blef synlig. Han smög sig sakta utför gatan, jag följde honom i hack och häl. Som jag förmodat riktade han sina steg till gatan St Honoré. Vid denna syn bäfvade jag. Plötsligen såg jag honom icke mera, men som jag visste hvart han ämnade sig fatta- de jag posto i trakten af er port. Jag hade icke länge innehaft denna plats, förrän jag såg en officer vika in på gatan. Han hade likväl ej tagit många steg, förrän en mörk figur kastade sig öfver honom. Det var Cardillac. Jag ville naturligtvis förebygga detta mord, sprang med ett högt skri fram, men innan jag ännu uppnått de stridande föll, icke officeren utan Cardillac rosslande till marken. Då officeren varseblef mig släppte han dolken och drog sin värja, förmodligen tagande mig för Cardillacs medbrottsling, men när han såg att jag utan att bekymra mig om honom, började att undersöka liket, gick han lugnt vidare. Mästaren lefde ännu. Jag stoppade på mig dolken, lade Cardillac på mina axlar och smög mig genom den hemliga porten och

trappan upp i verkstaden . . . Det öfriga känner ni. Ni ser nu min bästa fröken att mitt enda brott består deruti att jag, af kärlek till Madelon, icke angifvit hennes far, hvarigenom det kunnat bli ett slut på hans missgärningar. Sjelf är jag fri från hvarje blodskuld!

— Och ni vill äfven efter den olycksalige människans död fortfara i er tystnad? frågade fröken de Scuderi.

— Ja, må Madelon begråta mig som orättvist fallen, tiden skall nog läka detta sår; det är vida bättre än att hela hennes lif skulle blifva förbittrat af skam och smärta öfver den af henne så högt älskade och vördade fadren!

Olivier tystnade; derefter började han på nytt att gråta och kastade sig till fröken de Scuderi's fötter:

— Icke sannt, ni är nu öfvertygad om min oskuld? . . . Haf därför medlidande med mig, säg mig hvar Madelon är?

Fröken de Scuderi inkallade Martinière och en stund derefter flög Madelon till Oliviers bröst.

— Nu är allt bra — utropade hon högt jublande — jag visste nog att min högtälskade beskyddarinna skulle rädda dig!

Också Olivier glömde för ett ögonblick sitt olycksaliga öde, han var åter fri och lycklig.

Fröken de Scuderi betraktade de begge älskande som i förtjusningen att ha återfunnit hvarandra, glömde allt annat utom sin kärlek.

— Nej — utropade hon — endast rena hjertan kunna känna en sådan glädje.

Då dagens första strålar inträngde genom fönstergardinerna klappade Desgrais sakta på dörrn och påminde om att det var tid att bortskaffa Olivier Brusson. De älskande måste skiljas.

Då fröken de Scuderi var ensam började hon att tänka öfver huru den olycklige ynglingen skulle kunna räddas, utan att Madelon någonsin erfor att hennes far varit en mördare, men hon fann ingen enda möjlighet att lyckas i sin ädla föresats. Och ändå beslöt hon att icke sky något offer, något besvär för att afvända den gräsliga orättvisa som legen stod i begrepp att utföra.

För att göra någonting skref hon ett långt bref till La Regnie, hvori hon sade honom att Olivier på ett trovärdigt sätt öfverbevisat henne att han ingen del hade i Cardillaes mord och att endast hans hjeltemodiga beslut att i grafven medtaga en hemlighet, hvars afslöjande skulle blifva en ren oskylldig och högt älskad varelses död, afhöll honom ifrån att inför domstolen aflägga en bekännelse, hvilken både skulle befria honom från misstankar att ha mördat Cardillac och att tillhöra det hemliga röfvarbandet. Allt hvad snille och glödande värtalighet kunde åstadkomma hade fröken de Scuderi uppjudit för att uppmjuka La Regnies hårda hjerta.

Efter ett par timmars förlopp fick hon La Regnies svar. Han sade deri att det fägnade honom på det högsta, att Olivier Brusson kunnat rättfärdiga sig inför sin vördnadsvärda gynnärinna, men hvad hans hjeltemodiga beslut att tiga beträffade, gjorde det honom mycket ondt att *la chambre ardente* ej kunde billiga ett dylikt hjeltemod, utan tvertom på alla sätt måste söka att bekämpa det. Han hoppades också att inom tre dagar vara i besittning af den sällsamma hemligheten, hvilken säkert skulle lägga en mängd under i dagen.

Fröken de Scuderi förstod genast att det medel La Regnie häntydde på var torturen. I sin ängest föll hon då på den idéen att rådgöra sig med en advokat, om hon endast kunde vinna tid var redan mycket vunnet.

Pierre Arnaud d'Andilly var på den tiden Paris' utmärktaste advokat. Dertill egde han, utom sina djupa kunskaper och sitt ovanliga förstånd en redlig karaktär och ett varmt hjerta.

Till denne man begaf sig fröken de Scuderi. Hon sade honom allt hvad hon kunde meddela utan att träda Oliviers hemlighet för nära. Hon hade hoppats att d'Andilly med förtjusning skulle åtdaga sig den oskyldige Brussons sak, men huru bittert blef hon ej sviken i sitt hopp! Sedan d'Andilly med lugn afhört henne svarade han leende, begagnande sig af Boileaus ord:

— *Det sanna är icke alltid san-*
nobikt!

Han bevisade fröken de Scuderi att allt talade emot Brusson, att La Regnie hvarken kunde kallas grym eller orättvis, att han ej en gång vågat handla annorlunda, utan att bryta emot sina pligter som domare. Hvad honom själv beträffade trodde han sig ej på något sätt kunna rädda Brusson från torturen. Endast Brusson själv kunde förhindra detta, antingen genom en uppriktig bekännelse, eller också genom en ännu noggrannare berättelse om detaljerna vid mordet än den han förut afgifvit hvarigenom möjligtvis ett uppskof kunde framkallas.

— Då kastar jag mig till kungens fötter och ber honom om den olyckliges nåd! utropade fröken de Scuderi med af tårar nästan qväfd röst.

— För Guds skull gör icke det min fröken — sade d'Andilly — Spar detta sista hjälpmedel tills all annan förhoppning är ute! Kan Brusson rättfärdiga sig inför kungen är det väl möjligt att ni kan utverka hans nåd, men kan han det icke, har majestätet säkert intet medlidande med en brottsling af detta slag!

Fröken de Scuderi insåg att advokaten hade rätt och aflägsnade sig.

Samma afton satt hon djupt bedröfvad i sitt kabinett och grubblade öfver sina begge skyddslingars öde då kammarjungfrun inträdde och anmälte grefve de Miossens, hvilken enträget anhöll att få träffa fröken de Scuderi.

— Förlåt, min nådiga fröken — sade grefven och bugade sig med en officers hela behag — att jag besvärar er vid en så opassande timma, men vi soldater förstå oss icke på några krokvägar, utomdess ligger min ursäkt i två ord! Det är Olivier Brusson som skickat mig till er!

— Olivier Brusson! utropade fröken de Scuderi häftigt — hvad har ni att säga mig om den olycklige ynglingen?

— Åh! jag visste nog jag — fortfor grefven — att jag endast behöfde yttra er skyddslings namn för att blifva afhörd med uppmärksamhet. Hela världen är öfvertygad om Brussons skuld, jag vet att ni är af en annan åsigt, denna er åsigt stöder sig dock endast på den anklagades egen utsago, men

jag *vet* deremot att Brusson icke mördade Cardillac.

— Förklara er tydligare! — utropade fröken de Scuderi med glädjestrålade ögon.

— Jo, det var just jag som stack ihjäl den gamle guldsmeden på gatan St Honoré icke långt ifrån er boning.

— Ni! skrek fröken de Scuderi

— Just jag — upprepade Miossens — och jag försäkrar er att jag är stolt öfver min gerning. Det är nemligen Cardillac den hycklande bofven som så länge spridt död och sorg öfver hela Paris. Jag vet icke själf hur det kom sig till att en obestämd misstanka vaknade i min själ, när den gamle skurken kom hem till mig med det smycke som jag beställt af honom, och han af min kammartjenare utspionerade åt hvem jag ämnade det och enträget frågade om jag icke så och så dags brukade besöka en viss dam. Det hade länge förundrat mig att de nattliga offren allud buro samma dödssår. Det var således säkert att mördaren öfvat sig i ett visst stygn och räknade derpå. — Men misslyckades det kom det an på en lika strid. Detta lät mig iakttaga ett försigtighetsmått, så enkelt att det på det högsta förundrar mig att ingen begagnat sig deraf förut. Jag påtog nemligen ett lätt bröstharnesk under västen. Som alla andra blef äfven jag öfverfallen bakifrån, men knappt hade Cardillac fattat omkring mig, förrän hans dolk gled emot mitt harnesk. I samma ögonblick vände jag mig om och stötte i stället *min* dolk i den eländiges bröst.

— Och ni tiger — afbröt fröken de Scuderi — ni upptäcker ej för domstolen hvad som skett?

— Ni glömmar min värdaste fröken att en dylik angivelse kan skaffa mig den afskyvärdaste process på halsen. Menar ni att La Regnie straxt tror mig om jag anklagar Cardillac, känd som ett mönster af heder och dygd!... Nej, jag skulle lätt derigenom själf råka i förderfvet.

— Det är icke möjligt, er börd... er ställning i samhället...

— Tjena till alls ingenting — försäkrade grefven — Fick ej marskalken

af Luxemburg sitta år och dag i Bastiljen bara derföre att han en gång helt oskyldigt låtit spå sig af Le Sage. Nej, La Regnie önskar ingenting högre än att få sak på litet hvar!

— Ja, men på så sätt bringar ni ju den oskyldige Brusson på schavotten!

— »Oskyldigen» hånade Miossens anser ni Cardillacs medhjelpare och gesäll oskyldig? Åh nej, han har allt hundra gånger förtjenat döden! Att jag anförtrott er min nådiga fröken min hemlighet, har likväl skett i afsigt att om ni utan att föra mig inför *la chambre ardente* på något vis tror er kunna begagna den till er skyddslings nytta, så står det er fritt.

Förtjust öfver att på detta slående sätt blifva fullkomligt öfvertygad om Oliviers oskuld tvekade fröken de Scuderi icke att anförtro grefven allt, och öfvertala honom att följa sig till d'Andilly. Äfven han skulle nu erfara hela hemligheten och råda hvad som borde göras.

D'Andilly lyssnade med tydlig uppmärksamhet till berättelsen, derefter frågade han grefven om han var fullt öfvertygad om att ha blifvit öfverfallen af Cardillac och om han kunde känna igen Brusson, som den hvilken bortburit liket?

— Ja bevars, det var en månklar natt, utomdess har jag hos La Regnie sett dolken hvarmed Cardillac blifvit stucken. Det är mycket riktigt min. Och hvad Brusson beträffar såg jag äfven honom ganska tydligt, ty hatten hade fallit af honom!

D'Andilly försjönk en stund i djupa tankar derefter sade han:

— På vanligt sätt står Brusson icke att rädda, ty äfven om han bekänner *allt* blir han ändå dömd till döden som Cardillacs medbrottsling. Det samma blir äfven fallet om grefven angifver sig som guldsmedens mördare! Det enda som derföre återstår oss, är att utverka ett *uppskof*. Detta kan möjligtvis erhållas på så sätt, att grefve Miossens beger sig till Conciergeriet och i den anklagade igenkänner den som skaffade bort Cardillacs lik. Derefter bör ni gå till La Regnie, herr grefve — fortfarande advokaten — och berätta honom

det ni händelsevis passerade gatan. St. Honoré den aftonen då mordet skedde och att ni då såg en person störta till marken och en annan straxt derefter springa fram och bära bort den fallne och att ni tror er igenkänna den sednare personen i Olivier Brusson. Denna utsago ger då saken åtminstone för det första en ny vändning. Brusson slipper torturen och blir i stället konfronterad med er. Då är det tid att vända sig till kungen. Att detta sker på ett skickligt och för saken gynnsamt sätt drager naturligtvis fröken de Scuderi försorg om. Enligt min tanka vore det bäst att säga hans majestät allt! När så grefvens bekännelse i förening med en hemlig visitation hemma hos Cardillac ytterligare bestyrker sanningen af den unge fångens berättelse, är det möjligt att kung Ludvig låter nåd gå för rätt.

Forts.

Humoristiskt Allehanda.

19.

Ett Äventyr ur Callots lefnad.

Den namnkunnige Callot gjorde aldrig utkast till sina teckningar, försvagade aldrig sin tankekraft genom förberedande försök; han improviserade med grafstickeln på kopparplåten. Också kan ingenting jämföras med kraften, djerfheten i hans arbeten, ehuru elden af hans ingivelse, hans originalitet, hans, att jag så må säga, waltor-scottska noggrannhet i kostumen, kanhända äro ännu mer beundransvärda.

En af mina vänner har ett ganska sällsynt kopparstick af Callot, hvilket jag ofta afundats honom, men som han ej vill sälja till något pris. Det är helt litet och föreställer ett zigenarläger. I ett hörn läses:

Au bout du compte, ils trouvent pour destin qu' ils sont venus d'Egypte à ce festin.

Den högsta liflighet utmärker denna teckning. Bakgrunden intages af en hop barn, som hoppa omkring en stor eldbrasa, vid hvilken vildbråd stekes, och kvinnor stå och koka i en stor kittel. Till venster stå karlar, som stycka ett får och sätta ett lårben på

spett. Till höger ligger en barnsängshustru, omgifven af fem andra qvinnor. En af dem tar barnet, medan en gubbe med kapucinerskägg räcker barnsängshustrun ett krus brännvin. Närmare förgrunden snarka två karlar på en stor trädstam; under denna ligga drömmande spelare; längre bort ser man en kvinna, hvars dolk ligger på marken, och som i mannens blodiga, tofviga hår finner en sysselsättning, som hvarken är motbudande eller krigisk. I midten trängas halfnakna qvinnor, med vildt fladdrande hår, och karlar, med breda hattar på hufvudet, dolkar i gördeln och bössor vid sidan — detta är Callot's kopparstick, och scenen af år 1609, då han sjelf var med i bandet.

Född i Nancy, der hans far var vapenhärold, hade Callot måst se sin passion föraktad och hånad, ja, straffad som ett brott. I sitt sjuttonde år flydde han, en mörk natt, ur faderns hus, och ville vandra till Rom: men för att kunna resa, fordras pengar, och Callot var snart läns. Hvad var nu att göra? Återvända till föräldrarne, som, efter hans flykt, skulle hålla honom ännu strängare vid häroldsstudierna och förstöra hans ritstift? Ingalunda. Således vidare — framåt! Men på hvad sätt, då han ej kunde köpa sig en brödbit?

I dessa tankar lade han sig under ett träd och insomnade snart; ty han var ju vid den lyckliga ålder, då sömnen stillar den häftigaste oro, eller rättare, då man ännu knappt vet, hvad häftig oro och sorg vill säga. Då han vaknade, såg han omkring sig en hop menniskor med bruna ansikten och kurtjös, dålig klädsel. De hade tagit hans egna kläder, och hans sömn var så djup, att han var nära halfnaken då han vaknade. Hans raseri, hans skri, och kanhända detta intresse, som åtföljer ungdomen och den värnlöse, bevekta Zigenarne; Callot fick behålla skjorta och byxor. Som han ej hade något val, slöt han sig till landstrykarne, drog omkring med dem, och bléf genom sin munterhet, qvickhet och duglighet snart allas älskling. Med fyra streck tecknade Callot en ung Zigenerskas bild. Från detta ögonblick

stod han i ansende hos alla, hade en älskarinna, och återfick rock och hatt.

Men man ledsnar vid allting här i världen, till och med vid en ung flicka med stora mörkbruna ögon, kopparfärgadt ansigte och glödande kärlek. Zigenarlivet, spåkonsten, den klena kostnaden, de ömma kyssarne och de svartsjuka förbannelserna, i dag som i går, som i förrgår och alla andra dagar, som i morgon, i öfvermorgon och alltid — detta kunde ej längre stå tillsammans med Callots lågande fantasi, Callots konstnärssinne. Dock hade han tålmod, ända till dess han fick se Rom; då, sedan systemen till hans sköna nyss hade skänkt bandet en liten Zigenare, kvinnorna trängdes omkring henne och alla karlar åto och drucko, smög han sig ifrån kalaset, utan att bli bemärkt, och en timma derefter irrade han omkring gatorna i det gamla Roma.

Han var mycket hungrig, och började redan ångra sin flykt från Zigenarne, hos hvilka han väl icke njöt någon läcker, men likväl så pass tillräcklig föda att magen ej högt gjorde påminnelser.

Bedröfvad och nedslagen satt han utanför en port och funderade, hvilken väg han skulle taga för att komma tillbaka till kamraterna, och hvilken förevändning han skulle begagna, för att urskulda sin flykt hos bandets anförare, i synnerhet hos flickan, för hvars sötsura ömhet han hade respekt. Han beslöt att helt och hållet öfverlåta sig åt slumpen, som ledt honom alltsedan han lemnat Nancy, och ehuru det redan blifvit mörkt, begaf han sig åstad, och gick den första gata, som låg framför honom, i ända, men han återfann ej samma väg, som fört honom in i "den eviga staden."

Rådsvill, hungrig och trött stod han i ett gathörn, då en lång karl, insvept i en vid kappa, kom till honom och frågade om han ville förtjena pengar?

Callot uppbjöd hela sin ringa förmåga, för att svara på dräglig italienska, att ingen kunde göra honom en förnuftigare fråga.

"Följ då med", sade den obekante, som nu gick förut, och förde vår utmattade hjelte genom en mängd ödegator och gränder. Callot började blifva rädd; han korsade sig i sin fromhet, och befallte sin själ i himlens skydd, utan att egentligen veta hvarföre. Hans ledsagare klef på allt hvad han förmådde. Natten var inne, och den staccars Fransmannen trodde sig märka, att hans ledsagare gick krokvägar, och att de åter voro på samma gata, hvar ifrån han utgått. Ville mannen i kappan förvilla honom, så att han ej skulle veta hvar han voro.

Äntligen stannade mannen utanför en liten port, som öppnades, och han mumlade under löje: "nu har jag en." Vid dessa olycksbådande ord hade Callot så när fallit i vanmakt. Han ville fly, men hans knän svigtade; en kraftig näfve fattade honom i kragen och drog honom fram i en lång och mörk gång.

Hvilket skådespel framställde sig nu i en hast för Callots ögon! En stor, af en enda fackla upplyst sal, full af fantastiskt klädda varelser; hytta, orörliga gestalter kring väggarne, och i midten det förfärligaste — ett blodigt stympadt lik!

Man bjöd Callot träda fram och lägga handen på liket. "Svär" — mumlade en underlig röst — "svär att du aldrig upptäcker ett ord af hvad du här sett och får se."

Halfdöd af förskräckelse framstammade Callot eden.

Knappt hade detta försiggått, förrän alla de i salen varande obbyggliga gestalterna började dansa omkring Callot, och ehuru redan van vid Zigenarnes bisarra dans, intogs han likväl oemotståndligt af den tanken, att dessa fantastiska språng, dessa grimaser, dessa vilda rop, detta hemska skratt, endast kunde tillhöra en sabbat hos hexor och djeflar.

Sedan man blifvit mätt på dansen, upplyfte man liket, ställde det mot väggen, och befallte Callot att taga det på ryggen. Alla böner, alla föreställningar, att han, som var främling, ofel-

bart skulle bli gripen och ansedd som mördare, så snart någon på gatan mötte honom med den döda kroppen, voro förgäfvos; han måste taga den rysliga bördan på sina skullror. Men länge hade han ej burit det stela liket, förrän han kände, att det begynte röra sig; två styfva armar slöto sig omkring hans hals, en ihålig röst härmade tuppen och började uppstämma en helfvetisk sång.

Den arma Callot stod ej längre ut med detta spökeri; kraftlös föll han till jorden; men likets nakna hälar sporrade honom så ihärdigt, att han åter måste resa på sig.

„Heliga Jungfru!” ropade ynglingen i sin förtviflan; „är jag ännu icke nog straffad för min flykt? Måste jag så dyrt plikta för min lust att måla?”

Likets qväfvande omarmning upphörde. „Är du målare?” frågade det. Du skulle vara målare? Bevisa det.”

Straxt var en lykta tänd och i den blodiga, nakna kroppens hand, och Callot kände, att ett stycke kol lades honom i handen.

Utan att själf veta, hvad han gjorde, ritade han i ögonblicket en Zigenare på väggen, som upplystes af den lilla lyktan.

Ännu var teckningen ej fullt färdig, då han, som var liket, föll honom om halsen, med förtjusning, tryckte honom till sitt bröst, och med en röst, som ej längre hade något demoniskt, utropade: „Hit med er allesammans! Det är en konstnär! En originell, ofantlig talang!”

Och alla halfnakna, till större delen rysligt utmalade gestalterna skockade sig omkring honom.

Callot var i en atilier, och de unga konstnärerna hade velat drifva ett gyckel, på någon förbigående bekostnad.

Medan de beundrade Callots esqvisse, omtalade denne, återkommen från sin förskräckelse, helt naivt sina äfventyr; för detta liket aftorkade med en stor svamp färgerna, som på hans lemmar så illusoriskt föreställt sår och blod, klädde på sig och visade sig som ung och vacker karl.

„Min vän!” sade han till Callot; „i mitt öfverdåd har jag tillskyndat dig så mycken skräck och ångest, att jag anser mig pliktig, att genast betala min skuld; därför tillbjuder jag dig rum i mitt hus, plats vid mitt bord, min kredit och mina råd, dem man någon gång söker — allt så länge du själf behagar. Äfven jag har, likasom du, flytt från far och mor och fädernesland, för att i fullkömlig frihet egna mig åt konsten; äfven jag skulle ha nödgats kämpa med död och elände, om ej en hederlig bildhuggare från Tyrolen hade upptagit mig. Jag vill bli för dig, hvad han varit för mig. Har du lika stor kärlek till konsten, som du har talang, så gör du dig ett namn med tiden. Upp, kamrater! jag anmodar er alla, att följa mig till Pierre de Franqueville, och hos honom, vid hans nyss fulländade staty, dricka vår nya väns, Jacques Callot's skål *della prima vera* intill ljusan dag!

Anekdoter.

Aktenskapen slutas i himmelen; solen och månen voro derstädes det första äkta paret. Med månen är samma förhållande som med hvarje annan äkta man, när han aflägsnar sig från sin fru tager han till, men när han åter närmar sig henne, tager han af.

Prisuppgifter.

Charad N:r 33.

Ej för sin qvickhet är *mitt första* kändt: Först efter döden är dermed bevänt. Ty då det nyttigt är, i många fall, . . . Fast ock som lefvande det fyller upp sitt kall Har du *mitt andra* starkt, du lycklig är. I mången salubod *mitt hela* finnas plär.

Gåta N:r 33.

Då jag är lagom varm, jag gagna plär, Om man mig rör, jag förorsakar smärta. Tag bort en bokstaf från mig, och jag är En broder, som ej egde brodershjerter.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Dec. d. i.
Prislotningen eger rum d. 24 Dec. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Fröken de Scuderi.

Historisk berättelse från Ludvig XIV:s
tidehvarf.

af

E. T. A. Hoffman.

(Forts. fr. föreg. N:r.

Fröken de Scuderi förklarade sig nöjd med advokatens råd och greffen lofvade att i allt rätta sig derefter, hvilket han äfven gjorde.

Nu kom det endast an på att få saken framställd för kungen och detta var den svåraste punkten. ty kungen; hvilken ansåg Brusson för en af de nattlige missdådarne blef aldrig på minsta sätt erinrad om rättegången, utan att råka i den häftigaste vrede.

Trogen sin föresats att aldrig tala med monarken om oangenäma saker vägrade fru de Maintenon hvarje förmedling. Brussons öde hvilade således uteslutande i fröken de Scuders händer.

Efter flera dagars funderande hade hon ändtligen fattat sitt parti och beslöt att genast sätta det i verket.

Hon påtog en tung svart sidenklädnig, påsatte Cardillaes armband och halskedja och kastade en svart slöja öfver sitt huvud. På detta sätt klädd inställde hon sig i fru de Maintenons våning, vid den tiden då hon visste att kungen alltid uppehöll sig der. Den vördnadsvärda gamla damens hela gestalt hade i denna högtidliga skrud ett majestät som till och med imponerade på de lättsinniga personer som vanligtvis påträffades i hofvets salar. Alla drogo sig aktningfullt åt sidan för att lemna henne platsen fri och kungen sjelf kom förundrad emot henne. Ge-

nast föllo hans ögon på de dyrbara ädelstenarne och han utropade gladt:

— I sanning är det icke Cardillaes smycken — och vändande sig till markisinnan tillade han med ett skälmaktigt leende — Se, fru markisinna hur vår vackra brud sörjer sin döde brudgum!

— Åh nej, sire — svarade fröken de Scuderi i samma skämtsamma ton — det skulle illa anstå en sörjande brud att smycka sig på detta lysande sätt!... Nej, jag har helt och hållet dragit mig ifrån min gultsmed och jag skulle säkert aldrig tänka på honom mera om icke den afskyvärda synen då de buro hans lik tätt förbi mig, ibland kom mig för ögonen.

— Huru, såg ni den stackarn? frågade kungen.

Fröken de Scuderi berättade i få ord hur slumpen fört henne till Cardillaes hus nästan i samma ögonblick som mordet upptäcktes. Hon skildrade i lifliga färgor Madelons vilda smärta, det intryck hennes ovanliga skönhet gjort på henne, och hur hon lyckats rädda henne ur Desgrais händer. Med oupphörligt stigande värtalighet beskref hon derefter scenerne med la Regnie, Desgrais och Olivier Brusson sjelf.

Tjusad af fröken de Scuders glödande tal märkte kungen alls icke att det var frågan om den förhatliga processen, utan lyssnade andlös till den lifliga berättelsen, då och då med ett sakta utrop förrådande den del han tog deri. Och innan han ännu hunnit reda ett enda intryck, låg fröken de Scuderi vid hans fötter och anropade honom om Olivier Brussons nåd:

— Hvad gör ni — utropade den förvånade kungen och fattade hennes händer — för Guds skull hvad gör ni?..

Ni öfverraskar mig på det högsta!... Det är ju en mycket underlig historia. Hvem ansvarar mig för sanningen af Brussons ord!

— Miossens utsago — svarade fröken de Scuderi lifligt — en visitation i Cardillacs hus, min inre öfvertygelse och Madelons rena oskuld!

Kungen höll just på att svara då ett sakta buller i rummet bredvid ådrog sig hans uppmärksamhet; det var Louvois hvilken tydligt sökte att göra sig bemärkt. Kungen reste sig och gick in till den store ministern.

Både fru de Maintenon och fröken de Scuderi ansågo detta afbrott farligt, ty det var nästan omöjligt att för andra gången få monarken i en för Brussons sak gynnsam stämning, men efter några minuters förlopp kom han åter ut, gick några gånger af och an på golfvet, stannade derefter tätt framför den gamla fröken och sade sakta, samt utan att se på henne:

— Jag skulle gerna vilja se er Madelon!

— Hvilken ovanlig, hvilken oerhörd nåd är ej detta! — utropade fröken — ack! det stackars barnet behöfver endast en vink för att genast störta till sin store konungs fötter!

Med dessa ord skyndade fröken de Scuderi ut och återkom efter några minuters förlopp med Madelon, hvilken hon, beredd på alla möjliga fall, medtagit och låtit vänta hos en af markisinnans kammarfruar.

Den unga flickan kastade sig genast för kungens fötter räckande honom en af d'Andilly uppsatt bönskrift. Hennes kinder glödde, ögonen glänste af tårar och de röda läpparne kunde ej framstamma ett enda ord.

Kungen syntes på det angenämaste öfverraskad af Madelons underbara skönhet. Han lyfte sakta upp henne, fattade häftigt hennes hand, som om han velat trycka den till sina läppar, släppte den åter, och betraktade henne med rödda blickar.

— Den lilla varelsen är verkligen i hög grad lik la Vallière — hviskade markisinnan i fröken de Scuderi's öra — hans majestät frossar nu som bäst

i sina ljufva minnen!... Ert spel är således vunnet min fröken.

Ehuru sakta markisinnan än talat, tycktes kungen dock ha hört hennes ord. En rodnad fög öfver hans eljest bleka ansigte och hans blick for till fru de Maintenon: derefter läste han suppliken.

Då detta var gjordt, sade han i vänlig ton till den unga flickan:

— Att du, mitt goda barn är fullkomligt öfvertygad om din älskares oskuld förstår jag nog, men det kommer an på hvad *la chambre ardente* menar!

Och med en lätt rörelse med handen afskedade monarken den högt gråtande flickan.

Fröken de Scuderi varseblef till sin stora förskräckelse att påminnelsen om la Vallière ändrat kungens sinne i samma ögonblick som markisinnan uttalat hennes namn. Var kungen rädd för att glömma rättvisan för skönheten, eller hade han plötsligen blifvit väckt ur sina ljufva minnen och låg nu i stället för den tillbedda älskarinnan den fromma klostersistern, hvilken plågade honom med sina botöfningar och sin ånger.

Man kunde således ingenting annat göra, än lugnt afvaktä kungens beslut.

Grefve Miossens förklaring inför *la chambre ardente* hade emellertid blifvit känd och som vanligt, slog äfven folkets mening om från den ena ytterligheten till den andra, den som de först skymfat som en gräslig mördare utropades sedan som ett olyckligt offer.

Nu först erinrade grannarne sig hans dygdigaandel, hans stora kärlek till Madelon och den ödmjuka tillgifvenhet som han tyckts hysa för den gamle guldsmeden: Ofta stannade hela skaror af menniskor utanför La Regnies boning högt skrikande:

— »Gif oss ut Olivier Brusson, han är oskyldig!»

Nästan hvarje natt kastades presidentens fönster in så att han till slut måste ha sin boning omringad af soldater.

Flera dagar förflöto utan att fröken de Scuderi erfor det ringaste om Olivier Brussons process. Helt tröstlös

begaf hon sig till fru de Maintenon, men markisinnan försäkrade henne att kungen ingenting nämnde om saken och att det alls icke förekom rådligt att vidröra den inför honom.

Med ett sällsamt leende frågade hon derefter hur »den lilla La Vallière mådde». Dessa ord bestärkte ännu mer fröken de Scuderi i hennes förmodan att den stolta markisinnan ogerna såg allt som på minsta sätt erinrade monarken om hans fornda kärleksäfventyr.

Genom d'Andillys hjälp lyckades dock fröken de Scuderi utspionera att monarken haft ett längre, hemligt samtal med grefve Miossens, att Bontemps, kungens förtrogne kammartjenare varit i Conciergeriet hos Brusson och att den gamle guldsmedens hus en natt blifvit noga undersökt. Enligt grannarnes utsago hade Olivier varit närvarande vid visitationen ty de hade tyckt sig höra hans röst.

Så mycket var således säkert att kungen lät undersöka sakens rätta sammanhang, endast att det drog så länge ut på tiden innan den afgjordes var obegripligt. Var La Regnie orsaken dertill? Hade han så svårt att lemna sitt rof ifrån sig?

Nära en månad hade förflutit på detta sätt då äntligen en dag kungen lät säga fröken de Scuderi att han önskade se henne hos markisinnan.

Den gamla damens hjerta började att slå häftigt, hon förstod att Brussons sak nu skulle afgöras. Hon sade åt Madelon att bedja en varm bön till den heliga jungfrun och för till slottet.

Men det var som om kungen helt och hållet glömt hela affären, ty icke med ett enda ord häntydde han derpå i sina samtal med markisinnan och den gamla fröken.

Äntligen syntes Bontemps, han talade, några ord med monarken, men så sakta att de begge damerna ingenting hörde. Fröken de Scuderi bäftrade.

Kungen reste sig, gick emot Brussons vördnadsvärda beskyddarinna och sade med strålände ögon:

— Jag gratulerar er, min fröken, Olivier Brusson, er skyddsling är fril!

Fröken de Scuderi störtade, utan att kunna säga ett ord, högt gråtande till monarkens fötter.

— Stig upp, min fröken, en så skicklig advokat knäfaller icke, endast er lysande värtalighet har Brusson att tacka för sin frihet.

Fröken de Scuderi fann nu äntligen ord för att kunna tacka den högsinnade kungen, men Ludvig den XIV afbröt henne sägande att hon sjelf hemma väntades af ännu mera glödande tacksägelser, ty säkert omfamnade redan den lycklige Olivier sin Madelon.

— Bontemps — tillade monarken — ger er i mitt namn tusen louisdorer för den lillas räkning, som hennes hemgift. Må hon gifta sig med sin Brusson, som visst icke förtjenar en sådan lycka! Men begge skola lemna Paris, detta är min vilja!

Då fröken de Scuderi kom hem skyndade Martinière och Baptiste högt jublande emot henne:

— Han är här!... Han är fri!... ack! de söta unga människorna!

Ett ögonblick derefter störtade det unga paret till fröken de Scuders fötter.

— Ack! jag visste nog jag att ni skulle rädda honom åt mig! — utropade Madelon.

— Ja, min tro på er var orubblig — stammade Olivier och begge öfverhöljde den vördnadsvärda daniens händer med kyssar och tårar.

Efter några dagars förlopp blefvo de yigda. —

Äfven om det icke varit kungens vilja, hade Brusson ej velat stanna i Paris, der allt erinrade honom om Cardillacs blodsgerningar, utan straxt efter brölloppet flyttade han, åtföljd af fröken de Scuders välsignelser, med sin unga hustru till Gent. Rikt utrustad genom Madelons hemgift och begåfvad med en ovanlig skicklighet i sitt yrke och en omutlig redlighet lefde han här ett sorgfritt och lyckligt lif. För honom blefvo alla de förhoppningar uppfyllda som svikit fadren ända till dennes död.

Ett år efter Brussons afresa förkunnade en af erkebiskopen i Paris, Harloy de Chauvalon och parlamentsadvokaten d'Andilly undertecknad kungörelse, att en ängerfull syndare under bigtens insegel öfverlemnadt en stor röfvad skatt, bestående af juveler och andra smycken,

till kyrkan. Hvar och en som i slutet af 1680 blifvit rånad och plundrad på gatan, skulle inlemna en beskrifning på den förlorade klenoden till d'Andilly, så skulle den återfås.

Många som icke blifvit mördade, utan endast döfvade genom ett slag, återfingo verkligen på detta sätt helt oförmodadt sin egendom. Det öfriga tillföll kyrkan S:t Eustache.

Slut.

Köpmannen i Venedig.

af

Giovanni Fiorentino.

Det fanns i Florens en köpman af släkten Scala, som hette Bindo; denne hade flera gånger varit i Tana och Alexandria och på alla de resor, som pläga göras med handelsvaror. Denne Bindo var mycket rik och hade tre fullvuxna söner. Då han nalkades döden, kallade han till sig den äldste och den mellerste och gjorde ett testamente i deras närvaro, i hvilket han insatte dem båda till arfvingar af allt, hvad han i verlden ägde; men åt den yngste lemnade han intet. Sedan han gjort testamente, kom den yngste sonen, kallad Giannetto, som hört detta, till honom, der han låg i sängen, och sade: »Min fader, jag undrar storligen öfver hvad J har gjort, då J ej ihogkommit mig i testamentet». Fadren svarade: »Min Giannetto, det finns ingen varelse på jorden, hvilken jag önskar mera godt än dig, och just därför vill jag ej, att du skall stadna här efter min död; tvärtom är det min vilja, att du, när jag är död, reser till Venedig till en din gudfar, som heter messere Ansaldos, hvilken ej äger någon son och flera gånger skriftligen bedt mig, att jag måtte skicka dig till honom. Jag kan säga dig, att han är den rikaste köpman, som finns i Christenheten. Derföre vill jag, att, så snart jag är död, du reser till honom och medför detta bref; och, om du förstår skicka dig rätt, blir du en rik man.» Sonen svarade: »Min fader, jag är redo att

»ra, hvad J befaller mig»; hvarpå fadren gaf honom sin välsignelse och dog få dagar derefter.

Alla hans söner klagade storligen deröfver och bevisade den dödes lekamen, den ära, honom tillkom. Efter några dagars förlopp kallade de båda bröderna Giannetto till sig och sade till honom: »Vår broder, det är sannt, att vår fader genom sitt testamente insatt oss till arfvingar och deri alls icke omnämmt dig; men du är icke dess mindre vår broder och skall derföre af det som finnes erhålla lika andel som vi.» Giannetto svarade: »Mina bröder, jag tackar er för ert anbud; men, hvad mig angår, är jag sinnad att gå ut och söka min lycka i vida verlden; detta har jag fast beslutit att verkställa, och derföre skolen J behålla det eder tilldelade och välsignade arfvet.» Bröderna sågo häraf hans önskan och gifvo honom en häst samt penningar till reseomkostnaderna. Giannetto tog derpå afsked af dem och afreste till Venedig.

Anländ till messere Ansaldos varubod, öfverlemnade han till denne det bref, hans fader före sin död gifvit honom. Messere Ansaldos läste brefvet och erfor deraf, att denne var son af hans käraste vän Bindo; när han hade läst det, omfamnade han genast Giannetto och sade: »Välkommen, min dyre son, som jag så efterlängtat!» Derefter frågade han honom om Bindo, hvarpå Giannetto svarade, att han var död. Han omfamnade och kysste honom då under många tårar, sägande: »Väl smärta mig Bindos död, efter han förhulpat mig till att vinna en stor del af hvad jag äger; men så stor är den glädje, jag nu känner öfver dig, att den mildrar min smärta.»

Han lät sedan föra honom hem till sig och befallede sina factorer, sina handelsbetjenter, väpnare och tjenare samt så många i huset funnos, att Giannetto skulle lydas och betjenas mer än han sjelf. Först och främst öfverlemnade han honom nycklarne till alla sina penningar och sade: »Min son, allt, hvad här finnes, får du använda; du kan kläda dig och låta göra dig skodon, alldeles som du behagar, äfvensom anstäl-

la en måltid för stadens invånare för att bli känd med dem. Jag skall afhålla dig, ju mer du förstår att göra dig omtyckt." Derföre började Giannetto att umgås med Venedigs adelsmän, att hålla hushåll och öppen tafel, att gifva skänker och väl kläda sina tjänare, att förvärfva sig goda sprugare och öfva strid och ringränning, såsom han i allt var kunnig och erfaren samt ädel och höfvisk; han visste väl bevisa ära och höfviskhet, då det var passande, och visade alltid messere Ansaldo mer heder, än om han hundra gånger varit hans fader. Äfvenledes förstod han uppföra sig så väl mot allt slags folk, att snart sagdt hela Venedig höll af honom, då man såg honom så förståndig, behaglig och öfvermåttan höfvisk. Fruntimmer och män tycktes förälskade i honom, och messere Ansaldo såg knappast något annat än honom, så högligen behagade honom hans sätt och väsen. Också gjordes nästan ingen fest i Venedig, att ej Giannetto var dit inbjuden, så omtyckt var han af alla.

Nu hände sig, att två af hans mest kära umgängesvänner ämnade resa med sina varor till Alexandria på två skepp, såsom de hvarje år plägade göra. De omtalade det för Giannetto och sade: "Du borde med oss njuta af hafvet för att se något af verlden och isynnerhet Damascus och landet deromkring." Giannetto svarade: "Det skulle jag minsann rätt gerna vilja, om min fader, messere Ansaldo, ger mig sitt tillstånd." Dessa sade: "Vi skola laga så, att han ger dig det och skall blifva nöjd." De begäfvu sig genast derifrån till messere Ansaldo och sade: "Vi vilja bedja er, att J tackes tillåta Giannetto att resa med oss denna vår till Alexandria, och att J utrustar åt honom något fartyg, på det han må få se sig om litet i verlden." Messere Ansaldo sade: "Jag är tillfreds, om det behagar honom." De svarade: "Messere, han önskar så." Derpå lät snart messere Ansaldo åt honom utrusta ett utmärkt skönt skepp och lasta det med mycket köpmansvaror samt pryda det tillräckligt med flaggor och vapen. Och när det var färdigt, befallde messere Ansaldo skep-

pets befälhafvare och de andra, som skulle göra tjänst på fartyget, att de skulle göra, hvad Giannetto befälde dem, och hvad som gafs dem i uppdrag. "Ty jag skickar ej ut honom", sade han, "för någon vinst, som jag vill, han skall göra, men på det han må efter behag resa kring och se verlden." När nu Giannetto skulle gå ombord, lopp hela Venedig ut att skåda derpå; ty på lång tid hade ej från Venedig afgått något så skönt och så väl utrustadt skepp, som detta. Hvar och en var bedröfvad öfver hans afresa; och så tog han afsked af messere Ansaldo och alla sina vänner, och degingo till sjös, hissade segel och styrde kosan till Alexandria i Guds namn och i förtröstan på god lycka.

Då nu dessa tre vänner på sina tre skepp seglat flera dagar, begaf sig, att Giannetto en morgon såg en hafsvik med en ganska vacker hamn; han frågade skepparen, huru denna hamn kallades, och denne svarade: "Messere, stället tillhör en ädelboren enka, som bragt många höga herrar i fara." Giannetto sade: "Huru så?" Han svarade: "Messere, det är en skön och behaglig dam, och hon vidmagthåller den lag, att den, som anländer dit, bör tillbringa natten med henne; och, om han då förhåller sig rätt, får han taga henne till hustru, och hon är herrskarinnna till hamnen och hela nejden. Men om han ej får att göra med henne, förlorar han allt, hvad han äger." Giannetto eftertänkte en stund vid sig sjelf och sade sedan: "Försök hvad sätt du vill och skaffa mig till den der hamnen." Skepparen sade: "Messere, betänk noga, hvad J säger; ty många herrar hafva rest dit, hvilka återvänt derifrån utfattiga." Giannetto sade: "Blanda dig ej i andras angelägenheter, utan gör, hvad jag säger dig." Och derpå vände de genast skeppet och lupu in i den omtalade hamnen, utan att vännerna på de andra skeppen blefvo det ringaste varse.

Nu spridde sig om morgonen den nyheten, att det sköna skeppet anländt i hamnen, så att allt folket gick ut för att bese det, och detta blef genast berättadt för damen. Hon skickade efter Giannetto, hvilken strax infann sig hos

henne och med mycken vördnad helsade henne; hon fattade hans hand och frågade, hvem han vore, och hvarifrån, samt om han kände landets plägsed. Giannetto svarade jakande, och att han ej kommit dit af någon annan orsak. Hon sade: »Var då hundradefaldt välkommen!» och derpå bevisade hon honom hela den dagen största heder och lät inbjuda många baroner, grefvar och riddare, dem hon hade under sig, för att hålla honom sällskap. Mycket behagade alla baronerna Giannettos sätt och hans fina, behagliga och tillgängliga väsen, så att nästan hvarenda en förälskade sig i honom. Hela dagen dansade man och sjöng och roade sig i palatset af vänskap för Giannetto, och hvar en skulle varit nöjd med att hafva haft honom till herre.

När nu aftonen kom, fattade damen hans hand, förde honom i sin kammare och sade: »Det synes mig vara tid att gå till sängs.» Giannetto svarade: »Min fru, jag är till ert förfogande: hvar på strax två unga flickor inkommo, den ena med vin och den andra med sötsaker. Damen sade: »Jag vet, att J blifvit törstig; drick derföre.» Giannetto tog af sötsakerna och drack af vinet, hvilket var uppblandadt med en sömndryck; men han, som ej visste något derom, drack en half bägare, emedan det tycktes honom godt, och klädde fort af sig samt gick till hvila. Men, som han kom i sängen, föll han i sömn. Damen lade sig bredvid honom; men han vaknade ej före morgonen, då det redan var öfver tredje timman.

Damen steg upp, när dager vardt, och lät börja med skeppets lossning, hvilket hon fann uppfyllt med många dyrbara och goda varor. Då tredje timman var förfluten, gingo damens kammarjungfrur till Giannettos säng, väckte honom och tillsade honom att gå sina färde med Gud, eftersom han förlorat skeppet och hvad deri fanns; hvaröfver han blygdes, och tycktes honom, att han illa uträttat sitt ärende. Damen lät gifva honom en häst och penningar till resekostnaderna, och han afreste sorgsen och nedslagen och tog vägen till Venedig.

När han anländt dit, ville han ej gå hem af blygsel, utan gick om natten till en af sina vänner, hvilken mycket förundrade sig och sade till honom: »Ve mig! Giannetto, hvad vill detta säga?» Han svarade honom: »Mitt skepp stötte nattetid mot ett skär och brast sönder; allt godset gick förloradt och kringvräktet, det ena hit, det andra dit; men jag höll mig fast vid en trädspilla, med hvilken jag kastades på stranden; sedan har jag rest landvägen, och är nu här.»

Giannetto stannade flera dagar i denne sin väns hus, hvilken en dag gick att besöka messere Ansaldo och fann honom mycket sorgsen. Messere Ansaldo sade: »Jag fruktar så storligen, att min son är död eller lider nöd af hafvet, att jag ej har någon ro och ej mår väl: så stark är den kärlek, jag hyser till honom.» Den unge mannen sade: »Jag kan underrätta er derom, att han har gjort skeppsbrott och förlorat allting, men sjelf kommit helbregda undan.» Messere Ansaldo sade: »Lofvad vare Gud! Blott han blifvit räddad, är jag nöjd: om det gods, som förlorats, bekymrar jag mig ej. Hvar är han?» Den unge mannen svarade: »Han är i mitt hus,» och genast stod messere Ansaldo upp och gick att träffa honom. När han fick sigte på honom, sprang han hastigt till, omfamnade honom och sade: »Min son, ej behöver du blygas för mig: det är ju vanligt, att skepp förgås på hafvet. Gräm dig ej deröfver, min son; eftersom du ej blifvit skadad, är jag nöjd; och derpå förde han honom hem till sig, alltjemnt tröstande honom. Nyheten härom spredde sig i hela Venedig, och hvar och en var bedröfvad öfver den förlust, som Giannetto gjort.

Forts.

Humoristiskt Allehanda.

20.

Spelkortens ursprung.

Spelkortens ursprung är en af archæologiens svåraste uppgifter, och ehuru obetydligt ämnet i sig sjelft än må vara, har det dock ofta af de lärde

blifvit med grundlighet afhandladt. Peignot, den siste, som riktat sin uppmärksamhet derpå, har åtnöjt sig med att sammanställa andras olika åsikter, utan att fälla ett sjelfständigt omdöme, som blott efter noggrann jemförelse mellan källorna kan uttalas. Jag vill här meddela mina, måhända icke ointressanta åsikter, hvilka härleda sig från jemförande undersökningar af de gamla spelkortet.

Abbé Legendre har åter upprepat den underrättelsen, att Lydierna under en hungersnöd uppfunnit kort, och att de för spelets skull nästan glömde nöden. Det är väl möjligt, att Lydierna kände något spel med målade blad (*tabulae sigillatae*) i likhet med gåsspelet; men säkert voro dessa icke kort, sådana som begagnas vid piketspel. Kortet hafva jemte schackspelet kommit från Orienten. Detta ursprung synes obestriddigt; men derför behöfver man icke med Court de Gébelin tillerkänna Egyptierna äran af deras uppfinnning och förklara dem för hieroglyfer. Mellan korten och schackspelet finnas några likheter, som ej få tillskrifvas blotta slumpen. Man har anledning att tro, att kortet ursprungligen voro bildade efter schackspelet. För att lemna lyckan friare spelrum, äfvensom för att bringa spelets tillfälliga vändningar i mera jemvigt, funnos visserligen löpare, hästar och torn i de första korten, som utgjorde ett dubbelt schackspel. Måhända speltes på fyra man hand, då enhvar hade sin egen färg. och så att säga sina särskilda truppadelningar. Dessa analogier stegras nästan till visshet, vid jemförelsen med 15:de århundradets tarokkort (*tarots*), hvari äro både löpare och torn, det sednare under namn af *maison de Dieu*. Allegorien i båda spelen är densamma. Båda äro de en bild af kriget; så finnes äfven ett tarok kort, som bildligt föreställer slutliga resultatet i schackspelet, nemligen döden, ridande på apokalypsens bleka häst.

I början voro korten icke talrikare än schackfigurerna. De voro delade i tvenne grupper, den ena röd, den andra svart. En förökning af kortens

antal gjorde nya kombinationer nödvändiga, och småningom aflägsnade sig båda spelen från deras ursprungliga analogi.

Vare härned huru det vill, så är likväl säkert, att kort redan länge varit i bruk före år 1392, och att man orätt tillskrifver denna tid deras uppfinnning. Redan år 1240 förbjöd synoden i Worchester klereciat de oanständiga spelen, bland andra det med kung och drottning; ett italienskt manuskript omtalar korten år 1297, hvilka då kallades *naibi*; klosterstatuterne af år 1337 bannlysa korten under benämning *paginæ*; slutligen upptager dem ett kongl. castilianskt edikt af år 1387 bland de förbjudna spelen.

Man har länge och förgäfves stridt derom, huruvida korten äro af tysk, fransysk, spansk eller italiensk härkomst; mig synes visst, att de icke äro af fransysk. Kortens färger äro olika i olika länder; Fransmännen hafva *pique, trèfle, carreau* och *cœur*; Spanjorerna hafva svärd, staf, penning (*denier*) och skål (*coupe*); Tyskarne: *Grün, Eichel, Schellen* och *Roth* (grönt, ollon, bjellror och rödt); men dessa färger äro först samtida med piketspelet, som uppfans under Carl den 7:s regering. Dittills kände man i Europa endast så kallade *tarots*, målade med bizarra figurer, hemtade ur dödsdansen. Dessa kort voro försedda med allehanda slags målade sirater och föreställde påfven, kejsaren, eremiten, narren, den hängde, vapendragaren, triumfatoren, den förälskade, månen och astrologen, solen och parcerna, rättvisan, lyckan, måttligheten, tapperheten och slutligen döden, yttersta domen och kyrkan. Först i Carl den 7:des tid uppfunnos fransyska kort och piketspelet, som kanske är en efterhärming af Tyskarnes *Landsknechtspiel*. Ändtligen försvunno dessa dödsdansens groteska figurer, hvilka man oupphörligt återfann, målade i messboken, graverade på svärdfästet, föreställde i kyrkor, palatser och på kyrkogårdar, besjungna i rim af poeter och spelade af hvarje birfilare; ja, hvarje nöje fördunklade de, så att säga, genom en skugga af sorgliga påminnel-

ser. Likväl försvann döden icke alldeles ur kortspelet, hvilket ännu, liksom i begynnelsen, förblef ett krigsspel.

Carl den 6:te förbjöd år 1391, vid vite af 10 sous, allt slags kortspel, emedan det drog hans undersåtare från vapenöfningarne. Att kringgå detta förbud företog sig den tappre Lahire, eller snarare en vapendragare, som, utan att namngifva sig, lät framställa sig sjelf under bilden af klöfverknekt, ätt så reformera kortspelet, att det kunde intaga sin plats bland militäriska öfningar; *trèfle* (klöfver) föreställer ett svärdfäste, *carreau* (ruter) det fyrkantiga jernet på en pil, *pique* (spadär) spetsen af en bardisan, och *coeur* (hjerter) medelpunkten af en skottafia; *As* (äset), namn på ett gammalt mynt, betydde truppernas sold; de fyra kungarne föreställde de fyra verldsmonarkierna, den judiska, grekiska, romerska och fransyska; ty Carl den 7:de kunde, som Carl den stores efterträdare, göra anspråk på herraväldet öfver Occidenten; David, Alexander och Cesar buro hermelinsmanteln och den liljekransade spiran; de fyra damerna i tarokspelet voro Judith, tapperheten, Pallas, rättfärdigheten, Rachel, lyckan, och Argine, måttligheten. Denna Argine, ett anagram af *regina*, skall väl vara Carl den 7:des gemål, Maria af Anjou, utmärkt genom fromhet och saktmod; de fyra knektarne (*valets* eller *varlets*) föreställde Frankrikes adel från dess heroiska tid ända till chevaleriets, Hector af Troja, fader till den mythiske Francus, som anses för Frankrikes förste konung; Ogier af Danmark (Holger Dansk), en Carl den stores paladin, och slutligen Lahire, Carl den 7:des tappraste härförare, som i sin egenskap af kortspelets uppfinnare eller reformator intog sitt rum i denna manhaftiga krets. Då trädsnidarekonsten först 1423 uppfanns, blefvo korten dessförinnan kolorerade liksom manuskripterna, och stodo i högt pris, så att hertig Visconti af Mailand år 1430 betalte en fransysk målare 1500 guldstycken för en enda kortlek. Men då med kopparstickarekonsten möjligheten inträdde, att ända till oändlighet mångfaldiga

korten, försände tyska konstnärer sådana kring hela Europa, och priset föll betydligt. Staden Ulm gjorde så betydliga affärer i denna artikel, att hela balar spelkort sändes till Italien och Spanien, och der utbyttes mot kryddor och andra varor. Kortmålaren kallade sig brefmålare. I trots af de mångfaldiga så polis- som kyrkoförbuden, bibehöll sig dock kortspelet i spetsen för alla öfriga, jemte schack och damspelen. (Forts.)

Anekdoter.

Våra conversationer äro vanligen af följande innehåll: Någon berättar en sak för en annan, som redan förut känner den; en tredje hör på, som redan lång tid tillbaka vet den och berättar den för en fjerd, af hvilken han vet, att den äfvenledes var känd, så att det omtalas hvad hela världen vet. Man finner alltså, att i våra konversationer afhandlas blott vetenskapliga ämnen.

Hvarför förlora qvinnorna sina namn när de gifta sig? Emedan de vanligtvis icke hafva något annat att förlora!

Prisuppgifter.

Charad N:o 34.

Mitt första är ett sällskap, mången gång,
Då enslighetens stämma blir för lång;
Det roar, undervisar och upplyser:
Men ofta ock moraliskt gift det hyser.
Mitt andra fattigdomens sällskap är;
Dess tunga, trötta steg det stödjä plär.
Utaf *mitt* *helas* hop *mitt första* hvimlar.
Der talas om båd' afgrunder och himlar.

Gåta N:o 34.

I mörker inhöljd träder jag för dig
Och vill dig bakom ljuset föra.
Jag frågar: »hvad är jag?» Ett ord kan mig
Upptäcka och tillintetgöra.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Sept. d. 3.

Prislottningen eger rum d. 25 Sept. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Köpmannen i Venedig.

af
Giovanni Fiorentino.

Forts. fr. föreg. nummer.

Nu begaf sig, att någon tid derefter hans förut ommämnda vänner återvände från Alexandria med stor vinst; och som de anlände, frågade de om Giannetto, hvarpå alltsammans förtaldes dem. De skyndade derför att omfamna honom och sade: »Hur skiljdes du från oss, och hvart färdades du? Vi kunde omöjligt få någon kunskap om dig, fast vi foro tillbaka hela den dagen, och förmodade hvarken se dig eller få veta, hvart du tagit vägen. Deröfver hafva vi varit så bedröfvade, att vi under hela resan ej kunnat blifva glada igen, då vi trodde, att du vore död.» Giannetto svarade: »Det uppkom gentemot en hafsvik en storm, hvilken våldsamt dref mitt skepp mot en klippa helt nära land, så att allt gick förlorat, och jag sjelf med knappöd kom undan.» Detta var den orsak, Giannetto förbar, för att slippa upptäcka sitt missöde. Och så gladdes de storligen att återse honom, tackade Gud derför, att åtminstone han räddats, och sade: »Nästa vår skola vi med Guds nåd vinna åter, hvad du denna gång har förlorat; låt oss derför akta på att här tillbringa vår tid gladt och utan svärmod.» Och så gjorde de ock, lefde godt och voro lustiga, såsom de tillförene plägar.

Men Giannetto gjorde ej annat, än eftersinnade, huru han skulle kunna återvända till damen, i det han tänkte vid sig sjelf: »Förvisso skall jag hafva henne till maka, eller ock dör jag», och kunde nästan ej blifva glad igen. Der-

före sade messere Ansaldo flera gånger till honom: »Var ej ledsen; ty vi hafva ju så mycket varor, att vi ganska väl här kunna stå oss.» Giannetto svarade: »Min herre, jag blir aldrig tillfreds, om jag ej får en gang till göra om den resan.» Messere Ansaldo, som deraf insåg hans önskan, utrustade, när tiden var inne, ett annat skepp åt honom med ännu flera och dyrbarare varor än det förra, så att han derpå lastade större delen af hvad han i verlden ägde. När vännerna hade utrustat sina skepp med hvad dem gjordes behof, gingo de till sjös tillsammans med Giannetto, hissade segel och styrde sin kosa.

Medan de så seglade allt flera dagar, var Giannetto alltjemnt uppmärksam för att få återse hamnen, som kallades fruns till Belmonte hamn. Då nu Giannetto en natt anlände framför mynningen af denna, som låg i en hafsbugt, igenkände han den genast, lät vända seglen och rodet och styrde inåt, så att hans följeslagare på de andra skeppen äfven denna gång ej blefvo det varse. När damen steg upp om morgonen och blickade ned åt hamnen, såg hon skeppets flaggor svaja. Hon igenkände det genast, ropade på en sin kammarjungfru och sade: »Känner du dessa vimplar?» Kammarjungfrun svarade: »Min fru, skeppet tyckes vara den ynglingens, som kom hit för ett år sedan och här lemnade en så stor mängd af dyrbara varor.» Damen sade: »Förvisso talar du sannt; och i sanning bör han vara ej litet förälskad i mig, emedan jag aldrig sett någon enda, som väntat hitåt mer än en gång.» Kammarjungfrun sade: »Jag har ej någonsin sett en höfviskare eller älskvärdare

man än han." Damen skickade emot honom många pager och tjenare, hvilka med mycken fröjd besökte honom; och han mottog dem alla med munterhet och gamman. Derpå kom han upp på borgen och i damens åsyn. När hon fick se honom, omfamnade hon honom med största lust och glädje, och han henne med mycken vördnad. Och så tillbragte de hela den dagen i förnöjlighet och glädtighet; ty damen lät inbjuda många baroner och damer, hvilka kommit till hofvet att fröjdas öfver Giannettos ankomst. Nästan alla baronerna voro ledsna öfver hans missöde och skulle gerna velat hafva honom till herre för hans stora behaglighet och höfviskhet; och nästan alla fruntimren voro förälskade i honom, då de sågo, med hvilken prydighet han trädde dansen, och huru hans anlete alltid var gladt; och menade hvar och en, att han var son till någon stor herre.

Då nu damen såg det vara tid att gå till sömns fattade hon Giannetto vid handen och sade: "Låt oss gå till hvila!" hvarpå de gingo till hennes sofgemak och satte sig ned. Se, då kommo två jungfrur med vin och sötsaker, och de drucko och smakade af bakverket, samt gingo sedan till sängs; men, som han var i sängen, somnade han. Damen afklädde sig och lade sig bredvid honom, men — kort och godt, han vaknade ej på hela natten.

När morgon blef, stod damen upp och befallde genast, att man skulle urlasta skeppet. Sedan, då tredje timmen var förbi, vaknade Giannetto, sökte efter damen, men fann henne ej. Lyfte upp hufvudet och såg, att det var ljusan dag; då stod han upp och började blygas. Derefter gafs honom en häst och penningar till utgifterna och sades: drag hädan, och han afreste genast med blygsel, sorgsen och bedröfvad, och rastade ej på många dagar, tills han anlände till Venedig, samt smög sig natetid till sin förr omnämnde väns hus.

Då denne fick se honom, undrade han på det högsta och sade: "Ve mig! Hvad är detta?" Giannetto svarade: "Med mig står illa till! Förbannadt vare mitt öde. Att jag någonsin kom hit

till detta land!" Hans vän sade: "Förvisso må du väl förbanna det, eftersom du utarmat messere Ansaldo, som var den största och rikaste köpman, som fanns i Christenheten; och skammen är än värre än förlusten." Giannetto höll sig gömd flera dagar hos denne sin vän och visste, hvarken hvad han skulle göra eller säga: han var nästan hogad att vända om till Florens utan att nämna ett ord derom till messere Ansaldo, men beslöt sig dock sedan att gå till honom och gjorde så.

När messere Ansaldo fick se honom, stod han upp, lopp att omfamna honom och sade: "Välkommen, min son!" och Giannetto omfamnade honom under tårar. När messere Ansaldo hört allt, sade han: "Vet du hvad, Giannetto? Var ej alls bedröfvad; efter jag fått dig tillbaka, är jag nöjd. Ännu är det så mycket kvar, att vi temligen kunna stå oss. Det är ju så hafvets sed att ge åt den ene och taga från den andre." Nyheten härom spridde sig öfver hela Venedig, och alla talade om messere Ansaldo och ömkade sig öfver den förlust, han gjort; och messere Ansaldo måste sälja många gods för att betala sina fordringsägare, som försett honom med varor.

Nu hände det, att Giannettos nämnde vänner återvände från Alexandria med stor rikedom; och, när de kommo till Venedig, blef dem sagdt, huru Giannetto återkommit, och hur han hade gjort skeppsbrott och förlorat allt, hvar öfver desse förundrade sig, sägande: "Detta är den märkvärdigaste händelse, man någonsin sett." Och de gingo till messere Ansaldo och Giannetto, helsade dem med stor glädje och sade: "Messere, förlora ej modet; ty vi hafva för afsigt att resa ut nästa år för att vinna åt er, efter det vi liksom varit orsaken till er förlust, då vi voro de, som först förledde Giannetto att komma med oss. Således, var ej sorgen; ty, så länge vi hafva varor, må J förfoga öfver dem, som de vore edra egna." Messere Ansaldo tackade dem och sade, att han väl ännu hade så mycket, att de kunde hafva sitt uppehälle.

Nu begaf sig, att Giannetto natt och dag grubblade häröfver och kunde ej blifva glad igen, så att messere Ansaldo frågade honom, hvad som vore åt honom. Han svarade: »Jag blir aldrig tillfreds, om jag ej återvinner det jag förlorat.» Messere Ansaldo sade: »Min son, jag vill ej, att du reser bort mera; ty det är bättre, att vi här drifva vår handel sakta med det lilla, vi hafva, än att du sätter det än vidare på spel.» Giannetto svarade: »Jag har fast beslutit att göra allt, hvad jag kan, emedan jag skulle anse det för den största skam, om jag läte det vara på detta sätt.» Messere Ansaldo, som deraf insåg hans önskan, skickade sig därför till att sälja allt, hvad han ägde i verlden, för att åt honom utrusta ett annat skepp; det gjorde han äfven, så att honom återstod intet, och utrustade ett skönt skepp med handelsvaror. Och emedan honom felades tiotusen ducater, reste han till en jude i Mestri och lånade dem under beting och villkor, att, om han ej återbetalt honom dem på sagdan dag, Sanct Johannis i nästkommande Juni, skulle juden få taga ett skålpund kött af hans kropp från hvad ställe han ville. Härmed var messere Ansaldo nöjd, och juden lät härå utfärda laga förbindelse med vittnen och de cauteler och andra formaliteter, som för detta behöfvas, samt uppräknade sedan åt honom de tiotusen ducaterna. Med dessa penningar anskaffade messere Ansaldo det, som ännu felade skeppet, så att, om de andra två vore sköna, var detta tredje mycket rikare och bättre försedt; och så utrustade vännerna sina två med föresats, att hvad de vunno skulle blifva Giannettos.

Och, när det var tid att afresa, och man skulle gå till sjös, sade messere Ansaldo till Giannetto: »Min son, du reser och vet, i hvilken förbindelse jag här qvarstannar. Som en ynnest ber jag dig, att, om du också råkar olyckligt ut, du dock må komma och besöka mig, så att jag måtte få se dig, innan jag dör; då skall jag nöjd gå hädan.» Giannetto svarade honom: »Messere Ansaldo, jag skall göra allt, som jag tror behagar eder.» Messere Ansaldo gaf

honom sin välsignelse, och så togo de afsked och reste sin väg.

De båda vännerna gifvo beständigt akt på Giannettos skepp, och han var alltjemnt uppmärksam på att inlöpa i Belmontes hamn. Han förmådde således en af sina styrmän att nattetid föra skeppet i den omtalade damens hamn. När om morgonen dagen grydde, skådade vännerna på de andra två skeppen omkring sig, och, då de ingenstädes sågo Giannettos skepp, sade de sins emellan: »Det är säkerligen hans onda öde» samt beslöto att fullfölja sin väg, högligen förundrande sig häröfver.

När nu skeppet inlupit i hamnen, gick hela borgens befolkning ut att skåda, emedan man märkte, att det var Giannetto, som återvänt; och de förundrade sig mycket häröfver, sägande: »Denne måtte vara son till någon stor herre, då man betraktar, att han kommer hit hvar år med så mycket handelsvaror och så sköna fartyg; ville Gud, att han blefve vår herre!» Och derpå besöktes han af alla förnäma, både af baroner och riddare i detta land, och det blef sagdt för damen, hursom Giannetto hade återvänt till hamnen. Hon gick därför till palatsets fönster; och, då hon såg det öfvermåttan sköna skeppet och igenkände vimp-larna, gjorde hon härvid det heliga korsets tecken och sade: »Visserligen är detta en märklig händelse; det är den man, som fört så mycken rikedom i detta land»; och derpå skickade hon efter honom. Giannetto gick till henne med många omfamningar, och de helsade och betydade hvarandra sin vördnad samt tillbragte der hela den dagen i gamman och glädje; och Giannetto till nöje hölls en sköntornering. Många baroner och riddare tornerade den dagen, och äfven Giannetto bröt lansar, och gjorde underverk, så väl satt han till häst och förde sina vapen; och hans sätt behagade alla baronerna så mycket, att hvar och en önskade honom till herre.

Nu begaf sig, att om aftonen, då tid var att gå till hvila, fattade damen Giannetto vid handen och sade: »Låt oss nu gå till ro!» Men då de voro

vid ingången till gemaket, lutade sig en af damens kammarjungfrur, som hade medlidande med Giannetto, till hans öra och sade sakt: "Låtsa att dricka, men drick ej!" Giannetto hörde orden och inträdde i kammararen, och damen sade: "Jag vet, att J blifvit törstig; derföre önskar jag, att J dricker, förrän J går till sängs"; och plötsligt inkommo två flickor, som tycktes likna två små lamm, med vin och söt-saker på vanligt sätt och gjorde sig i ordning att skänka i. Giannetto sade: "Hvem skulle afhålla sig från att dricka, då han ser dessa sköna unga flickor!" hvaråt damen log. Han tog skålen och låtsade dricka, men slog ut vinet i barmen. Damen trodde, att han hade druckit, och sade i sitt hjerta: "Du skall föra hit ännu ett skepp; ty detta har du förlorat." Giannetto gick nu till sängs och kände sig helt redig och kry; det tycktes honom tusen år, innan damen kom i säng, och han sade vid sig själf: "Förvisso har jag nu henne fast; så att han föreställde sig den ena af dem som läckermunnen, den andra som värdshusvärd- den. På det damen måtte fortare gå till sängs, började han låtsa snarka och sofva. Då sade damen: "Det är bra", afklädde sig hastigt och lade sig bredvid Giannetto; men denne bidade ej, utan så snart hon lagt sig, vände han sig till henne, omfamnade henne och sade: "Nu äger jag, hvad jag så storligen efterlängtat; och med dessa ord gaf han henne det heliga äktenskaps- frid samt lemnade ej på hela natten hennes famn, hvarmed damen var mer än nöjd.

Om morgonen stod hon upp före dager, lät sända efter alla baronerne och riddarne och många andra stads- inneväfnare och sade till dem: "Giannetto är eder herre; reden eder derföre till festligheter!" Häröfver uppstod ett gladt larm kring hela stället, i det de ropade: "Lefve vår herre, lefve vår herrskare!" och med ringning i klockorna och spelande på instrumenter bebådade festen. Bud sändes efter många baroner och grefvar, som bodde utom borgen, att de skulle komma och se sin herre; der begyntes med ett ord en stor och skön högtid.

När Giannetto lemnade gemaket, blef han slagen till riddare och uppsatt i högsätet, och spiran gafs honom i hand, hvarpå han med mycken ära och högtidlighet utropades för landets herre. Och, sedan alla baronerna och damerna anländt till palatset, äktade han den ädla damen med så stor högtidlighet och så stor glädje, att det hvarken kan uttalas eller tänkas. Ty alla egndens baroner och herrar kommo till festen för att förlusta sig med toring, ringrättning, dans, sång och spel och allt öfrigt, som hör till en sådan högtid. Den frikostige messer Giannetto begynte att bortskänka tyger af siden och andra dyrbara saker, som han fört med sig, samt visade sig manhaftig och i stånd att skipa lag och rätt åt allt slags folk. Sälunda qvardröjde han i dessa glädtiga högtidligheter utan att tänka på eller erinra sig den olycklige messere Ansaldo, hvilken stadnat som pant för de tiotusen ducaterne till den nämnde juden.

När nu en dag messer Giannetto satt med sin hustru vid ett af palatsets fönster, såg han på platsen utanför ett sällskap män med tända vaxljus i händerna, hvilka gingo till bön. Messer Giannetto sade då: "Hvad vill detta säga?" Damen svarade: "Det är ett skrä af handtverksmän, som gå att bedja i Sanct Johanns kyrka; ty det är hans högtid i dag." Då kom han ihog messere Ansaldo, stod upp från fönstret och drog en djup suck; hans anlete skiftade alldeles färg, och han gick flera gånger upp och ned i salen, i tankar häröfver. Damen frågade honom, hvad som felades honom. Messer Giannetto svarade: "Intet felas mig." Derför började damen utforska honom och sade: "Förvisso har J något på sinnet, som J ej vill omtala." Och hon talade så länge vid honom, tills messer Giannetto förtalade henne, huru messere Ansaldo qvarblifvit som underpant för tiotusen ducater. "Och i dag löper betalningstiden till ända", sade han, "och derför grämer det mig storligen, att min fader dör för min skull; ty, om han icke i dag betalar juden, förlorar han ett skålpund kött af sin kropp." Damen sade: "Messere,

stig strax till häst och res genaste landvägen; ty J kommer då fortare än till sjös! Tag med er hvem J behagar, jag hundratusen ducater och stadna icke, förrän J är i Venedig! Och, om han ännu lefver, så för honom med er hit!" Han lät derföre genast blåsa i trumpet, steg till häst med tjugo följeslagare, tog tillräckligt penningar med sig och ställde kosan till Venedig.

Nu hände, att, när förfallotiden var inne, lät juden fångsla messere Ansaldo och ville taga ett skålpund kött af hans kropp; hvadan denne bad honom, att han täcktes uppskjula hans död några dagar, på det han åtminstone måtte få se sin Giannetto, om han komme. Juden sade: "Jag vill gerna bevilja er bön om uppskof; men, om han också komme hundra gånger, är det mitt fasta beslut att skära ut ett skålpund kött af er kropp, som brefven säga." Messere Ansaldo svarade, att han vore härmed tillfreds. Hela Venedig talade om denna händelse; alla kände ömkan häröfver, och många köpmän förenade sig för att betala skulden. Men juden ville icke ingå härpå, utan ville tvärtom begå detta mord för att kunna säga, det han bragt om lifvet den störste köpman i hela Christenheten.

Nu inträffade, att, medan messere Giannetto med all skyndsamhet reste dit, hans fru hastigt begaf sig på färde efter, förklädd som rättslärk och åtföljd af två tjenare. Då messer Giannetto anländt till Venedig, gick han till juden, omfamnade messere Ansaldo med mycken glädje och sade derpå åt juden, att han ville gifva honom hans penningar, ja, så mycket han sjelf önskade. Juden svarade, att han ej ville hafva dem, efter han icke fått dem i rätt tid, utan ville taga skålpundet kött. Härom uppstod nu stor tvist, och en hvar gaf juden orätt. Men i betraktande deraf, att i Venedig rätten gällde framför allt, och att juden hade fullkomligt och i laga form grundade anspråk, vågade ingen motsäga honom annat än med böner. Derföre kommo alla Venedigs köpmän dit att bedja juden; men han var mer hårdnackad än någonsin. Messer Giannetto bjöd

honom nu tjugotusen ducater, men han ändrade sig ej; derpå gick han till trettio, vidare till fyratio och sedan till femtiotusen; och sålunda ökade han på ända till hundratusen ducater. Slutligen sade juden: "Vet du hvad? Om du ock gifve mig flera ducater, än hela denna stad är värd, skulle jag icke mottaga dem i betalning. Tvärtom vill jag göra, hvad mina bref säga."

Medan tvisten sålunda varade, se, då ankom till Venedig damen, klädd som domare, och steg af vid ett herberge. Värden frågade den ene af hennes tjenare: "Hvem är denne höge herre?" Tjenaren, som redan af damen underrättats om, hvad han borde säga, när han tillspordes om henne, svarade: "Det är en rättslärk adelsman, som kommer från sina studier i Bologna, och återvänder hem." Då värden förnam detta, bevisade han honom mycken heder; och, då domaren satt till bords, frågade han värden: "Huru styres er stad?" Värden svarade: "Messere, man styr här alltför rättvist." "Huru då?" sade domaren. Värden svarade: "Det vill jag förklara er, messere. Det kom hit från Florens en ung man, vid namn Giannetto, och begaf sig till en sin gudfar, som heter messere Ansaldo. Han var så artig och höfvisk, att både män och damer här i staden voro honom tillgifna, ja, aldrig har hit anländt någon, som varit så behaglig som han. Nu utrustade hans nämnde gudfader tre serskilda gånger åt honom tre skepp af största värde; men hvar gång hade han olycka med dem, så att han saknade penningar till det sistas utrustning. Derföre lånade denne messere Ansaldo tiotusen ducater af en jude med det beting, att, om han ej hade återbetalt honom dem till Sanct Johanns i nästkommande Juni, skulle juden få taga ett skålpund kött ur hans kropp från hvad ställe han ville. Nu har den välsignade unge mannen återvänt och erbjudit honom hundratusen ducater som ersättning för de tiotusen; men den illistige juden vill det icke. Alla redelige män här i staden hafva varit hos honom för att med böner söka befrädda honom; men det hjälper icke."

Domaren svarade: "Den der tvisten är lätt att afgöra." Värden sade: "Om J vill göra er besvär med att sluta den så, att den gode mannen ej mister lifvet, skall J derigenom förvärfva ynnest och kärlek af den förträffligaste unge man, som någonsin funnits, och tillika af alla människor i denna stad."

Härpå lät den rättslärde offentligen utropa i staden, att eho, som hade någon rättstvist att afgöra, skulle komma till honom. Det blef då sagdt äfven för messer Giannetto, hurusom det hade ditkommit en rättslärd från Bologna, som ville slita hvilken tvistefråga som helst. Derföre sade messer Giannetto till juden: "Låt oss gå till denna domaren!" "Ja, låt oss gå", sade juden. "Men, komme hvem som vill, så har jag i alla fall rätt att göra, hvad skuldsedeln säger." När de kommit inför domaren och betygat honom skyldig vördnad, igenkände han messer Giannetto; men denne igenkände icke honom, emedan han med vissa örter förställt sitt anlete. Messer Giannetto och juden föredrogo hvaradera sin sak och sina skäl ordentligt inför domaren; derpå tog denne skuldebrefven och läste dem samt sade sedan till juden: "Jag önskar, att du tager de erbjudna hundra tusen ducaterna och frigifver den redlige mannen, som dessutom skall blifva dig härför förbunden." "Det gör jag alldeles icke", svarade juden. "Det är det bästa för dig", sade domaren. Men juden ville ingalunda inlåta sig på något sådant.

Derpå begåfvo de sig tillsammans till den domstol, som är inrättad för dylika fall, och domaren begärde messere Ansaldo's inställelse och sade: "Hitfören honom!" När han kommit, sade domaren: "Välan, tag nu af honom ett skålpund kött, hvarifrån du vill, och utkräf dermed din fordran!" Derpå lät juden afkläda honom naken och tog i handen en rakknif, som han härför låtit göra. Men messer Giannetto vände sig till domaren och sade: "Messere, härom bad jag eder icke." Domaren svarade: "Var lugn: han har ännu icke skurit ut ett skålpund kött." Likväl gick juden mot honom. Då sade domaren: "Gif väl akt på, huru

du gör det! Ty, om du tager mer eller mindre än ett skålpund, låter jag slå af dig hufvudet. Yttermera vill jag säga dig, att, om blott en enda droppe blod flyter, låter jag döda dig. Ty dina bref omnämna icke någon blodförlust: de säga blott, att du har rätt att taga af honom ett skålpund kött, hvarken mer eller mindre. Derföre, om du är klok, tager du de mått och steg, du tror lända till ditt bästa." Och så skickade han genast efter skarprätaren och lät honom medtaga stupstock och bila samt sade: "I samma stund jag ser en enda blodsdroppa flyta, låter jag halshugga dig." Juden började då rädas, men messer Giannetto att ånyo fatta mod. Ändtligen efter mycket talande och öfverläggning sade juden: "Messer domare, J vet mer än jag. Låt mig derföre få de hundra tusen ducaterna, så är jag nöjd." Domaren sade: "Jag vill, att du här tager ett skålpund kött, såsom dina skuldbref säga; ty jag ger dig icke en vittne. Du skulle tagit dem, när jag erbjöd dig dem." Juden gick ned till nittio och sedan till åttatiotusen; men domaren var alltjemnt lika obevklig. Då sade messer Giannetto: "Låt oss gifva honom, hvad han begär, blott han släpper messer Ansaldo lös." Men domaren gentog: "Jag säger dig, låt mig handla!" Då sade juden: "Gif mig femtiotusen!" Domaren svarade: "Jag skall ej gifva dig den uslaste styfver, du någonsin sett." "Gif mig", återtog juden, "åtminstone mina tiotusen ducater! Förbannade vare luft och jord!" "Hör du icke, hvad jag säger?" sade domaren. "Jag vill ej gifva dig det ringaste. Vill du taga ditt skålpund, så gör det; hvarom icke, låter jag protestera och tillintetgöra dina skuldbref." Häröfver gladdes högligen hvar och en, som der var; och de gjorde spe af juden och sade: "Den, som ställer snaror för andra, blir sjelf fångad."

När juden häraf fann, att han ej fick göra, hvad han velat, tog han sina papper och sönderref dem allesamman i vredesmod; och så blef messere Ansaldo frigifven, och messer Giannetto återförde honom hem med största glädje. Derpå tog han strax de hundra-

tusen ducaterna och gick till domaren, som han fann i sin kammare reda sig till att fara sina färde. Då sade messer Giannetto till honom: »Messere, J har gjort mig den största tjänst, som någonsin blifvit mig bevisad. Derför skulle jag vilja, att J medtager dessa penningar hem till eder; ty J har väl förtjent dem.» Domaren genmålte: »Messere Giannetto, jag säger er stor tack; men jag behöfver dem ej. Tag dem med er, så att er hustru ej må säga, att J hushållat illa.» Messer Giannetto sade: »Hon är minsann så ädelsinnad, höfvisk och god, att, om jag också gäfw ut fyra gånger så mycket, skulle hon dock vara tillfreds; ty hon ville, att jag skulle medtaga mycket mer än detta.» »Huru är J eljest nöjd med henne?» återtog domaren. Messere Giannetto svarade: »Det finns ingen varelse i världen, jag älskar högre än henne; ty hon är så förståndig och så skön, som naturen någonsin kunnat skapa henne. Och, om J vill göra mig det nöjet att följa mig för att besöka henne, skall J förundra er öfver den heder, hon skall bevisa er, och skall kunna öfvertyga er, om hon icke är, hvad jag säger, eller än mer.» Domaren svarade: »Hvad det beträffar, att följa med er, så kan jag det ej, emedan andra göromål kalla mig; men, efter J säger, att hon är en så förträfflig qvinna, så helsa henne från mig, när J återser henne.» »Dets skall sken», sade messer Giannetto; »men jag önskar likväl, att J tager af dessa penningar.» Medan han sade detta, fick domaren se, på hans finger en ring, hvarföre han sade till honom: »Jag önskar den der ringen. Derföruan vill jag icke hafva en enda penning!» Messer Giannetto svarade: »Jag är nöjd härmed, fast jag ger er den ogera; ty min fru har skänkt mig den och sade mig, att jag alltid skulle bära den för hennes skull; och, om hon nu ej ser den på mig, skall hon tro, att jag gifvit den åt någon qvinna; och så skall hon vredgas på mig och mena, att jag är förälskad i en annan, fast jag vill henne bättre än mig sjelf.» »Mig», sade domaren, »synes det visst, att hon älskar er så högt, att hon skall

tro er härutinnan; säg henne derför, att J gifvit den åt mig. Men kanhända vill J skänka den till någon gammal käresta här?» Messer Giannetto svarade: »Så stor är den kärlek och trohet, jag bär till henne, att det ej finns en qvinna i världen, med hvilken jag skulle vilja utbyta henne, så fullkomligt skön är hon i allo.» Och så drog han ringen af sitt finger och gaf den åt domaren; sedan omfamnade de hvarandra och bugade sig. Domaren sade: »Gör mig en sak till viljes!» »Begär blott!» sade messer Giannetto. »Stadna ej här», sade domaren, »utan res genast hem till er fru!» »Det tyckes mig vara en hel evighet», sade messer Giannetto, »innan jag återser henne.» Och så togo de afsked. Domaren steg i en slup och reste sina färde med Gud; men messer Giannetto gaf aftonmåltider och middagsspisningar, skänkte sina följeslagare hästar och penningar och firade så fest flera dagar och höll hof. Sedan tog han afsked af alla Venezianare och förde med sig messere Ansaldo, och många af hans fordna umgängesväänner reste med honom. Nästan alla män och damer gråto af rörelse öfver hans afresa, så behagligt hade han uppfört sig mot alla den tid, han var i Venedig. Och så reste han och tog kosan till Belmonte.

Nu hände, att hans fru anlände dit flera dagar förut och låtsade, som hon varit vid badet. Hon klädde sig åter som qvinna, gjorde stora tillrustningar, lät belägga alla gator med dyrbara tyger och nykläda, många skaror af beväpnade. Då messer Giannetto och messere Ansaldo anlände, gingo alla baronerne och hela hofvet dem till mötes, ropande: »Lefve vår herre! Lefve vår herre!»

När de kommo i land, skyndade damen att omfamna messere Ansaldo, men låtsade vara något förtörnad på messer Giannetto, som hon dock i sjelfva verket älskade högre än sitt eget lif. Nu hölls en stor fest med turnering, ringränning, dans och sång, hvori alla baroner, damer och frökvar, som der voro, togo del. Men då messer Giannetto såg, att hans fru ej visade

honqm ett så gladt ansigte som vanligt, gick han in i sitt gemak, kallade henne och sade: »Hvad fattas dig?» och ville omfamna henne. Damen sade: »Du behöfver icke smeka mig så der; ty jag vet väl, att du i Venedig återuppsökt dina forna älskarinnor.» Messer Giannetto begynte urskulda sig; men damen fortfor: »Hvar är ringen, jag gaf dig?» »Hvad jag föreställde mig», svarade messer Giannetto, »har nu inträffat. Jag sade strax, att du skulle fatta dåliga tankar derom. Men jag svär dig vid den tro, jag bär till Gud och dig, att jag gifvit den dér ringen till den domaren, som vann processen åt mig.» Men damen sade: »Jag svär dig vid min heliga tro och vid min trohet mot dig, att du gifvit den åt en qvinna. Jag vet det helt visst, och likväl blyges du icke att svära så!» Messer Giannetto återtog: »Jag ber till Gud, att han må utplåna mig ur verlden, om jag icke säger dig sanningen; ja, att jag redan sagt det åt domaren, när han begärde den af mig.» Damen sade: »Du hade kunnat stadna qvar der och skicka messere Ansaldo hit, så att du fått roa dig med dina väninnor; ty jag hör, att alla gråto, när du reste.» Då började messer Giannetto att gråta och vara svåra bedröfvad och sade: »Du svär på det, som icke är sannt och icke heller kan vara det.»

Men, när damen såg honom fälla tårar, kände hon, som om hon fått ett knifstyng i hjertat; hon kastade sig i hans armar och skrottade öfverljudd. Hon visade honom ringen och förtalade honom allting, huru han sagt till domaren, och att han varit domaren, och huruledes han gaf honom ringen. Deröfver undrade messer Giannetto storligen; och, som han insåg, att det var rena sanningen, började han öfvermåttan glädjas; han gick ut ur gemaket och berättade det för några af sina baroner och vänner. Och härigenom växte och mångdubblades den kärlek, som var mellan dem båda. Sedan lät messer Giannetto kalla den kammarjungfru, som den der aftonen underrättat honom om, att han ej skulle dricka, och gaf henne till husfru åt

messere Ansaldo. Och så förblefvo de lång tid i glädje och lycka, så länge de lefde!

Anekdoter.

Ett fruntimmer beklagade sig för en tidningsredaktör öfver den dåliga vigten, som en vid namn uppgifven köpman lemnade, och påstod af på ett skålpund socker felades 3 lod. Redaktören invände, att de på ett skålpund socker felande 3 loden, kunde icke antagas vara köpmannens skuld, utan tillskrifvas en förseelse hos bodbetjeningen, ty när köpmannen sjelf väger — så fattas ständigt — fyra lod. —

Det vigtiga skälet. I Stuttgart utfärdades en förordning, som påbjöd ett visst vite för hvar och en, som på hemvägen nattetid förde något oljud eller sjöng. Redan första natten efter att detta förbud utkommit tågade en muntergök med höga rop förbi högvakten och blef strax anhållen. Vet han icke att man icke får föra något oljud när man går hem om natten? Jag ber om ursäkt, men jag går icke hem.

Prisuppgifter.

Charad N:o 35.

Mitt första är, i stort, Guds eget leende
I mensklighetens natt. Materien, liksom anden,
Behöfver det i mörka jordelanden.
På höga skyn du kan dess strålar se.
Men, taget uti smått, du kan — jag vill ej

skämta —
För några skilling det i handelsboden hemta.
Mitt andra finner man af många, många slag.
Man det i rummen ser af skiljda dimensioner
Och skiljda ändamål — till nytta och behag.
Mitt hela nyttjas mest af svagsynta personer.

Gåta N:o 35.

Båd' qvinnor och män, både gamla och unga
Af oss för det mesta ses ega ett par.
Som talande är, fastän det ej har tunga,
Som segrar ibland, fast ej händer det har.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Dec. d. å.

Prislotningen eger rum d. 24 Dec. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Charlotte Corday.

Den 11 Juli 1793 suto vi, fyra till antalet, vid Duperret's *) bord. Måltiden var ganska tyst och ledsam. Vinet hade ingen retelse mer; ty alla fruktade vi för dess *frimodighet*. Oro var målad på våra ansigten: skräckregeringen hade redan börjat med några handlingar af folkkraseri. Vid måltidens slut anmältes, att ett fruntimmer ville tala med Duperret. Han steg upp, gick ut och fann en honom obekant ung flicka, hvars ovanliga skönhet och värdiga, ädla skick genast gjorde på honom ett utomordentligt intryck. »Medborgare!» — sade den obekanta — »jag bringar er budskap från en man, som ni högt aktar,» och dermed öfverlemnade hon ett bref från Barbaroux **). Sedan Duperret läst brefvet, frågade han: »Hvad begär ni af mig, mamsell? Er första åsyn intog mig för er, och detta bref säger, att ni fullkomligt förtjenar mitt förtroende.» Efter en kort tystnad svarade hon: »Ni kan utan tvifvel bedömma, om våra *vänner* skola lyckas eller icke. Säg mig således, hvad ha vi att vänta af dem? Resultatet af öppet motstånd är tvifvelaktigt, herr Duperret! De proskriberade äro visserligen ej utan mod och kraft. Departementerna ha mottagit dem med öppna armar; men folket är envist och vankelemodigt; de, som äro dess hjeltar den ena dagen, blifva ofta deras offer den andra.» — Hon teg åter ett ögonblick, hvarefter hon fortfor: »Jag

tror, att det ges andra medel att rädda Frankrike, och om, — — Nu tvärstannade hon, och kastade en forskande blick på Duperret, som ej kunde dölja sin förvåning. »Herre! jag ser ni förundrar er öfver det språk jag för. Jag har redan dröjt för länge; ert sällskap saknar er. Alskar ni ert fädernesland, så besök mig i morgon.» Hon skref med blyertspenna några ord på ett kort, och gaf honom det. Dessa ord voro: *Charlotte Corday, Rue des augustins, Hôtel de la province.* Derpå fattade hon hans hand, tryckte den till sitt hjerta och sade: »Ända intill dess sista slag tillhör det vårt fädernesland. Haf samma tänkesätt, och republiken skall blifva fri!» Derpå aflägsnade hon sig, och Duperret grubblade hela natten på Charlottes yttranden. Hon skulle ha medel att hämna girondisterna! Hvilka voro dessa medel? Ett ensamt fruntimmer! — Det hade varit en dårskap, att lyssna till hennes förslag. Nej! han vill ej ha med henne att göra. Och kunde icke hela saken vara en snara för honom? — Men brefvet från Barbaroux, och den unga flickans ädla utseende — i dessa ögon, hvarur sanning och högsinhet blixtrade, kunde ej ligga något förräderi. Duperret begaf sig således till Charlotte Corday. Han såg henne gå fram och tillbaka med stora steg i rummet; hennes anletsdrag röjde mattighet; hennes blickar irrade omkring. Men snart blef hon sig åter fullkomligt lik, och det småleende, som nu visade sig i hennes ungdomligt sköna anlete, sade honom, huru välkommen han var. Flera minuter stodo de stillatigande midtemot hvarandra; ändtligen tog Duperret till ordet, och sade: »Ni ser, hvilket förtroende er person

*) Duperret) konventsledamot, blef guillotinerad af jakobinerna.

**) Barbaroux var representant för Marseille. och dog på schavotten.

ingifvit mig! Säg mig nu mamsell, hvem ni är, och hvad ni ärnar före taga."

"Hvem jag är, medborgare? — Som ni ser, en qvinna, en svag, hjälplös qvinna. Hvad jag vill och hvad jag kan, skall ni erfara, var säker derpå; men af mig erfar ni det icke. Ni säger, att ni här förtroende till mig; gif mig då genast ett bevis derpå. Låt oss följas åt till ministern för inrikes ärenderna."

På vägen dit svarade Charlotte ej ett ord på Duperret's frågor. Ministern gaf dem ej företrädere; hvarföre? har aldrig blifvit upplyst, ehuru konventet sökte intränga i hemligheten. Duperret återförde Charlotte Corday till *Hôtel de la province*, och tog der afsked af henne. "Kom tillbaka i afton." — sade hon till honom — "måhända kan jag då yppa något för er." Han lofvade det.

Han gick till henne om aftonen. Hon satt i en länstol, med hufvudet tillbakalutadt, och betraktade med dyster blick ett miniaturporträtt. I hennes ögon stodo tårar; hon visade Duperret porträttet, och sade: "Känner ni igen det? — "Ja, det är . . ."

Tyst, herr Duperret, jag besvär er, uttala ej detta namn!" Och hon började åter gråta. Derpå fortfor hon: "Förlåt min svaghet; en qvinna, är ändå alltid qvinna, äfven då hon äger mod." — Derefter förändrade hon hastigt blick och ton, och frågade: "Medborgare, hvad tänker ni om Marat?"

"Frågar ni de deputerades vän, hvilka han proskriberade? Marat —"

— "Är en tiger, en mördare" — föll hon honom häftigt i talet, men tillade snart med lugn: "Tror ni, att han förtjent döden? Anser ni för ett brott att döda honom? Den hand, som genomborrar hans hjerta — denna hand, Duperret — skulle hela Frankrike välsigna. Guillotinen kunde ej befäcka henne, denna hand, som gör en gerning, angenäm för jord och himmel. Men — (hon nedslog ögonen) — ack! må detta ej ske af någon, som är er kär!"

"Och hvarför icke, mamsell?"

"Er unga dotter, Duperret, hon, hvars blåa ögon äro den försmäktande ömheters, om ni såg henne, väpnad med den hämnande dolken, gå till Marat, leende nalkas honom, och stöta vapnet i hans hjerta —"

Hvilken tanke! detta är ingen qvinnohandling. Det är sant, kvinnorna kunna dö på schavotten — vi ha bragt det derhän — men hvarest finna en, som vore i stånd att se denna efter människoblod törstande tiger i ögonen, utan att bäfva? Nej, Marat måste falla, men för en starkare hand!"

"Duperret" — svarade flickan — "mod ligger ofta förborgadt under ett svagt yttre, och redan har mången svag arm gjort underverk. Och likväl har ni rätt: detta är ingen qvinnohandling — jag önskade dock att få se Marat. Det säges, att fruntimmer finna lätt tillträde till hans person, och att han i deras närvaro är mindre rå och vild. Kanske skulle han, efter ett samtal med mig, i någon mån gifva med sig. Jag vet icke, om jag smickrar mig sjelf; men det förekommer mig, som hade jag förmåga, att ingifva honom afsky för det förlutna, och beveka hans hjerta till medlidande. Kan ni införa mig hos Marat, Duperret? — frågade hon halft allvarligt, halft skämtande. Duperret studsade. "Jag införa er hos Marat," — svarade han — "jag, mamsell! Ni vet då icke, att vi ej stå i minsta vänskapliga förhållande till hvarandra? Det skulle bli för er en dålig rekommendation."

"Det tror jag, Duperret — likväl hvem vet? — men ni har rätt, det är bättre, att jag inför mig sjelf — *ensam*, förstår ni mig, Duperret? Men det är sent, vi måste skiljas åt; förlåt, att jag vågat pröfva er vänskap. — Jag behöfde någon, som förde mig till ministern; man rådde mig, att vända mig till er. Jag tackar er; lef väl, och glöm, att ni känt mig; det är möjligt, att vi ej återse hvarandra! Lef väl! Er dotter väntar säkert på er; hur lycklig är ej *er* dotter!" Hon tryckte Duperret's hand, och gick in i ett annat rum.

Ensam! ja, hon ville gå ensam; denna tanke tröstade henne. Hennes sköna anletsdrag antogo ett sublimare uttryck. ingifvelsens eld i hennes ögon, hela hennes utseende tycktes röja en öfverjordisk kallelse. Men ännu hade naturen ej helt och hållet uppgifvit sina rättigheter; en iskyla närmade sig hennes hjerta, om också blott på vis-a ögonblick. Lifvet är så ljust i ungdomens dagar, att ingen vid hennes ålder kan uppoffra det utan att rysa. Huru Charlotte tillbragte natten huru hon stridde med sitt hjertas känslor och den medfödda fruktan för döden, kan jag ej säga. På hennes rum fann man flera till det mesta uppräbrända papper, och på ett, som elden skonat, lästes några ömma rader, hvilkas föremål var hon själf.

Charlotte Corday hade skickat en biljett af följande innehåll till Marat: »Jag kommer nyss från Caen. Af kärlek till ert fädernesland måste ni bereda er på, att afhöra en berättelse om de planer, som der blifvit uppgjorda. Jag afbidar ert svar.» Som denna biljett blef obesvarad, skref hon en annan, som hon beslöt, att själf aflemna. Hon gömde den i barmen, och der bredvid en dolk. Det var söndagsmorgonen, den 13 juni 1793, hon gick till Marat's hus. Hon fick ej företräde, likväl tillsägelse att återkomma mot aftonen. Detta dröjsmål underkastade hon sig utan invändning. Hvilka känslor under tiden än må hasakat hennes inre, hennes yttre syntes lugnt och orubbadt; ingen blick, intet steg, intet ord röjde otålighet eller obeslutsamhet. Hon hade fast beslutat, att befria sitt fädernesland och dö. Om aftonen, då hon åter gick till Marat, var hennes ansigt gladt, och ingenting i hennes väsende förrådde, att hon var sinnad, att spela en kvinnlig Brutus eller rättare Curtius. Hennes gång var jemn och säker, och då hon inträdde i odjurets håla, blickade hon omkring sig, för att se, om der fans något, som kunde ligga hennes förehafvande i vägen. Ingenting undföll hennes forskande blickar. Hos Marat var blott en gammal tjenstqvinna; han befallte denna, att lemna honom en-

sam med den främmande; hon lydde, och Charlotte gick den fruktansvärde mannen närmare. Sittande i ett bad, med sitt vederstyggliga ansigte vändt mot en dörr i andra ändan af rummet, med högra handen ofvan vattnet, skref Marat vid en träklaff, på hvilken funnos ett pappersark och skriftyg; utan att vända sig om, bad han Charlotte vänta ett ögonblick. Hon stod utmed badkaret, och följde med sina ögon penndragen på papperet, hvarur han sakta läste för sig själf. Derefter slutade han att skriva, och såg på Charlotte. Ett förfärligt småleende åtföljde denna blick. Men hon uthållade den, och Marat ingaf henne, oakadt sitt vedervärdiga utseende, ingen förskräckelse; hon besvarade till och med det småleende, hvarmed han bevärdigat henne, och hennes läppar öppnade sig blott, för att säga honom ett smicker. »Medborgare!» — sade flickan — »jag har mycket längtat att få se er, och det har förundrat mig, att en man, så ryktbar för sin fosterlandskärlek, kunnat låta mig så länge vänta på audiens, hvarom jag anhållit i republikens namn, och för att betrygga hennes säkerhet.»

»Medborgarinna!» — svarade han — »det gör Marat mycket ondt; hade jag kunnat tänka mig, att finna er sådan, ni nu framställer er för mig, då skulle jag ha bedt om audiens hos er; men jag är så öfverhopad och plågad af besök, dem jag är nödsakad att mottaga, för att ej sätta min popularitet på spel. — Säg mig, hvad ni begär? Tala öppet, er kan Marat ingenting vägra.»

»Medborgare! har ni fått min biljett?»

»Ack, det är sant! nu mins jag anledningen till besöket. Hvad kan ni säga mig om, komplotten i Caen? hvilka handlingar fordra hämd? Hvilken är den otrogne älskaren? Ni vill, att han för sin trolöshet skall plikta på schavotten? Han förtjenar det i sanning. Marat är *folkets öga*, och detta öga kan upptäcka dess fiender i deras hemligaste kryphål. Sköna medborgarinna! om jag lyssnar till er klagan, hvarmed tänker ni belöna mig? De

Marat har med fruntimmer att göra, då är han ej oegennyttig, och kanske skulle ni ej sjelf förlåta mig, om jag vore det.»

»Och hvad belöning önskar den —
— Marat?»

»Ingenting obilligt; t. ex. en kyss af er förtjusande mun. Blif ej rädd. Marat står i föga obligation hos naturen för sitt ansigte, men i likhet med hvad Polyphonte säger till Merope, kan jag säga till er: en god republikanska fäster sig ej vid en sådan småsak.»

Hon dröjde, liksom tvekade hon; men hon hade handen i barmen. I detta ögonblick lyfte Marat upp armarna, för att omfamna henne och draga henne till sig, och — kände stålets dödsstycka genomtränga sitt bröst. Hans armar sjönko tillbaka, hans ögon tillslöto sig för evigt, och vattnet färgades med hans blod.

Charlotte lemnade rummet, men en betjent fasthöll henne. Leende sade hon: »Det behöfs icke; jag är redan på vägen till domstolen, för att öfverlemnna mig sjelf.» I konventet, på klubbarna, ja till och med på schavotten blef hon af de ursinniga jakobinerna öfverhopad med förbannelser; men hennes mod öfvergaf henne icke.
Hon dog med en törnros i munnen.

Ett äfventyr i Amerika.

»På återvägen från öfra Mississippi — berättar ornithologen Audobon — fann jag mig nödsakad, att vandra tvärtöfver en af de ofantliga slätterna, som intaga denna del af de Förenta Staterna. Vädret var angenämt och allt omkring mig så friskt och blomstrande, som hade det nyss utgått ur naturens hand. Min rensel och min bössa utgjorde min packning, min hund mitt sällskap. Ehuru fösedd med goda skor, framskred jag helt långsamt, för att njuta af blomsterverldens färgprakt, och skratta åt hjortkalfvarnes och rådjurs-killingarnes krumsprång.»

»Ännu hade jag långt att gå. Innan jag kunde upptäcka skog, var solen redan nere, och hela dagen hade jag

ej sett ett mennisko-ansigte. Den väg, jag följde, var blott en gammal indianisk gångstig, och då mörkret betäckte hela det vida fältet, längtade jag förgäfvos att finna åtminstone några träd, under hvilka jag kunde lägga mig att sova. Gamar flögo öfver och omkring mig, och ändtligen ingaf mig ett aflägsset vartgjut förhoppning, att hinna skogsbrynet.

»Detta inträffade; nästan i samma ögonblick visade sig äfven ett eldsken, och jag ställde min kosa ditåt, i öfvertygelse, att det kom från ett indianskt läger. Jag misstog mig; skenet kom från en liten hydda, och jag såg en lång människofigur röra sig framför elden derinne.

»Snart var jag vid hyddan, steg till dörren och frågade den långa figuren, som befanns vara en qvinna, om jag kunde få hvila under hennes tak. Hennes röst var sträf och hennes klädsel högst vårdslös. Hon svarade ja, och jag gick in och satte mig på en bänk vid elden. Det första jag blef varse, var en välvest indian, som satt med armbogarne hvilande i knät, och med hufvudet i händerna. En stor båge stod bredvid honom mot väggen, några pilar och tre fjälliga skinn lågo vid hans fötter. Bekant med Indianernas sedvanor, och väl vetande, att detta folk plågar skänka civiliserade resande föga uppmärksamhet, tilltalade jag honom på fransyska, som många bland invånarne i denna nejd förstå. Han upplyfte hufvudet, pekade på det ena ögat och gaf mig en betydelsefull blick med det andra. Hans ansigte var betäckt med blod — han hade nemligen för en timme sedan velat skjuta vildbråd; men pilen hade återstudsat från strängen, och med sådan makt flugit in i hans högra öga, att detta befanns ohjelpligt förloradt.

»Som jag var ganska hungrig, frågade jag, om jag kunde få mat. Något slags säng syntes icke till, men väl flera råa björn- och buffelhudar i en vrå. Jag hade tagit upp mitt fickur, och sade åt den gamla, långa qvinnan, att det var sent, och jag var trött. Mitt vackra ur syntes göra en elektrisk verkan på henne. Hon gaf mig

till svar, att hon hade vildbråd och buffelkött, och att jag äfven kunde få kaka, gräddad i askan. Men mitt ur hade sysselsatt alla hennes tankar, och hon måste tillfredsställa sin nyfikenhet genom dess närmare betraktande. Jag åtog det således, och räckte henne det, jemte guldkedjan, vid hvilken det hängde. Hon var alldeles förtjust, prisade dess skönhet, frågade efter dess värde och hängde kedjan om sin bruna hals. Utan att ana något ondt, gaf jag föga akt på hennes åtläfvor och prat. Jag förskaffade min hund en god portion vildbråd, och snart kunde jag äfven stilla min egen hunger.

»Indianen sprang upp emellanåt, likasom drifven af sina plågor, och kom fram till mig; en gång nöp han mig så hårdt i sidan, att jag så när uppgifvit ett rop af smärta och harm. Jag såg på honom; min blick mötte hans, och i den låg en profetia, som gjorde mig förskräckt. Derpå satte han sig åter, drog ut sin långa slagtknif, undersökte eggen, stack den åter in, tog sin *tomahawk* från ryggen, stoppade sin tobakspipa, och gaf mig varnande miner, så ofta vår värdinna vände sig ifrån oss.

»Nu måste jag väl vara på min vakt. Jag vexlade alltid blickar med Indianen, och öfvertygade mig snart, att hvilka fiender jag än kunde äga, han likväl ej var deribland.

»Jag återfordrade mitt ur, uppdrog det, tog, under förevändning att se efter, hurudant vädret skulle blifva på morgonen, min dubbelbössa, och lemnade hyddan. Utanför taddade jag med kulor, hvässade flintorna, lade fängkrut på, och gick in igen, makade tillsammans några björnhudar, kallade min trogna hund till mig, kastade mig ned, med bössan tätt utmed mig, och låg straxt derpå, som det tycktes, i djup sömn.

»Innan kort hördes flera röster, och jag såg, med halföppna ögon, två resliga ynglingar inkomma, bärande en hjort på en stång. Då de blefvo mig och den sårade Indianen varse, frågade de, hvem jag var, och »hvilken djefvul fört dit slyngeln», hvarmed de mente Indianen, hvilken, som de väl

visste, ej förstod ett ord engelska. Modern — den långa qvinnan — bad dem tala sakta, omnämde mitt ur, tog dem afsides och började ett samtal, hvars innehåll ej var svårt att gissa. Oförmärkt vidrörde jag hunden; han hvistade på svansen, och jag fann med fågnad, att hans gnistrande ögon ömsom vändes på mig och på trion bort i vrån. Jag märkte, att han anade faran, i hvilken jag sväfvade.

»Ynglingarne hade ätit, och till den grad druckit, att jag redan ansåg dem för oskickliga till strid; jag hoppades äfven, att den beständigt anlitade whiskey-flaskan snart skulle bringa modern i samma tillstånd. Man tänke sig då min häpnad, när jag såg denna satan taga en stor knif och gå till en slipsten. Jag såg, huru hon hällde vatten derpå, och jag underlät ej att gifva noga akt på hennes förberedelser, men hvarvid — jag kan ej neka det — en kallsvett gick öfver hela min kropp, oaktadt mitt beslut var fattadt, att försvara mitt lif till sista blodsdroppen. Efter väl förrättad slipning gick hon till sönerna och sade: »Se så, *han* skall snart göra slag i saken! Gossar, ni skatta lifvet af den der; se'n är uret värt!»

»I all tysthet spände jag hanen på båda låsen, vidrörde åter min trogne ledsagare, och beredde mig på, att rusas upp och nedskjuta den första, som djerfdes anfalla mitt lif. Ögonblicket tycktes vara inne, och denna natt hade måhända varit den sista för mig här i verlden, om ej Försynen sörjt för min räddning. Allt var nu i ordning. Den gamla hexan smög sig som en tiger fram till mig, sannolikt för att utfinna bästa sättet att förhjelpa mig in i en annan värld, medan hennes söner skulle falla öfver Indianen. Flera gånger ville jag upp och skjuta henne på stället — men hon skulle ej straffas på detta sätt. Oförmodadt flög dörren upp, och två resande, starka karlar, med hvar sin bössa på ryggen, stego in. Nu sprang jag upp med glädje, bad dem vara välkomna, och berättade hvad som händt. Allt detta var gjordt på ett ögonblick. De druckna skurkarne blefvo tagne och bundne; äfvenså qvinnan, oaktadt hennes mot-

stånd och hennes skrik. Indianen hoppade af glädje, och tillbjöd sig att vaka hos oss, helst han för värk ej kunde sofva. Vi slumrade likväl mindre än vi språkade. Så inbröt dagen, skön och rosenfärgad, och med honom följde våra fångars bestraffning.

„De hade nu blifvit nyktra. Vi lossade deras fötter, men ej deras armar, förde dem in i skogen, tvungo dem att visa oss stället, der delinqventer plägade straffas, satte eld på hyddan, skänkte hudar och alla verktyg åt den unge Indianen, och begåfvo oss derefter vid godt lynne till närmaste nybyggen.“

„På fem och tjugo år, under hvilken tid jag genomrest alla delar af mitt fädernesland, var detta första gången, mitt lif varit hotadt, af medmenniskor nemligen. I Förenta Staterna äro alla resande så trygga, att det ej ens faller någon in, att han kan blifva anhållen på vägar och stigar, och endast på det sättet kan jag förklara denna händelse, att jag anser hyddans invånare ej hafva varit Amerikanare.“

„Skall man tro mig då jag säger, att när jag, efter tre års förlopp, återkom till detta ställe, faun jag vackra, breda gator genomskära nejden, menniskofliten hafva förvandlat skog och mark till fruktbarande fält, och värds-hus och alla lifvets bekvämligheter stå mig till buds? Så hastigt och så vidt omkring sprida sig civilisation och kultur i vårt välsignade, fria fädernesland.“

Flickan med blommorna på Pont neuf.

Jag gick öfver *Pont neuf* i Paris, då en bärare från franska banken, trött af sin börda, som bestod af 9000 frank i silfver, stadsnade och stödde sig mot bröstvärnnet. Men i detsamma snafvade han, antingen genom oförsigtighet eller säckens ovighet — och säcken föll i Seinen, som just på detta ställe är ganska djup. Aldrig glömmar jag hans förtvivlade blick. Han gjorde en rörelse, som ville han kasta sig efter, och jag tror han skulle ha verk-

ställt sin föresats, om icke en liten söt flicka, som sålde fiolblommor, haft nog rådhighet, att hålla uti honom med bäge händer och skrika på hjälp, hvilken också straxt var till finnandes. „Låt mig vara, låt mig vara!“ — utropade han — „jag är olycklig för all min tid. Hvad skall det bli af hustru och barn?“ En mängd röster hördes, dels för att trösta, dels för att fråga, hvad som var å färde; men de öfverljudadess alla af den lilla blomsterflickans silfverklara toner, som sade: „Gif er bara tålmod, min gode vän! Det är ingenting förloradt. Man kan ju springa efter dykarne; de ska nog ta upp säcken.“ Genast sprang ett halft dusin efter dykarne, och de kvarblifvande tröstade den stackars bäraren så godt de kunde. Den ena kom med ett glas likör, den andra med bränvin, den tredje med eau de cologne, och fyra, fem med sockervatten; men flickan räckte honom ett glas friskt vatten och sade: „Drick; det hjälper.“ Och verkligen syntes han derefter blifva litet bättre till mods, om i följd af den kalla drycken eller det medlidande sätt, hvarpå den bjöds honom, vet jag icke; men hans blick lugnade, hans förskräckelse upplöste sig i en tåreflod, och ändtligen hade han repat sig så vida, att han kunde tacka de kringstående för deras deltagande. Snart kommo dykarne, och en af dem begaf sig utan dröjsmål ned i strömmen. Den ängsliga otålighet, som röjdes i allas ansigten, kan ej beskrifvas. Ändtligen syntes dykaren åter, och medförde — icke penningssäcken, men väl en liten jernkista, hvilken genast uppbröts. Den var fylld med tjugo frankstycken i guld, utgörande en summa af nära 12,000 frank, efter hvad man kunde finna vid ett hastigt öfverslag. Dykarne, som voro tre, kunde knappt styra sin glädje öfver det sköna fyndet. Sedan hoppade en åter i vattnet, och honom lyckades det att återföra penningssäcken. Den stackars mannen kunde knappt tala, då man gaf honom den; men ändtligen utbrast han i dessa ord: „Gud belöne er! Ni veta icke, hvilken välgerning ni visat mig. Jag är far åt fem barn; jag har förr varit i goda

villkor; men många förenade olyckor ha bragt mig i den största nöd. Ett obefläckadt namn är det enda, jag äger kvar, och den omständigheten har jag att tacka för min nuvarande lilla tjänst. Jag har ej haft den mer än en vecka; och utan er hjälp hade den gått förlorad. Ni ha återskänkt mig åt mina barn; ty aldrig hade jag öfverlevvat det elände, hvori jag skulle ha försatt dem. Gud belöne er. Han allena kan det!" Medan han sade detta, kände han i sina fickor och letade tillhoppa några frank. "Detta är allt, hvad jag äger; det är litet; men säg mig, hvar ni bo, och i morgon..."

"Ingen styfver!" — utropade dykaren med en mun. En af dem tillade: "Vänta ett ögonblick, jag vill tala några ord med mina kamrater." De gingo åt sidan, och straxt derefter fortför dykaren: "Vi äro alla af samma tanke. Vi ha visserligen gjort er en tjänst; men ni är också orsaken till vår lycka; därför måste vi dela med er hvad som Gud skickat oss genom er. Vi vilja dela det funna guldets i 4 lika delar." Bäraren gjorde invändningar; men han blef öfverröstad af de kringstående bifallsrop. Guldets blef då uppräknadt och bäraren, i trots af sin motsträfvighet, nödsakad att taga sin fjerdepart. Derpå gingo dykarne sina färde; men bäraren dröjde ännu något, och som jag hade god tid, dröjde också jag. Han vände sig nu till den lilla vackra flickan, tackade henne med tårar i ögonen, mottog, som ett minne af henne, sex fiol-buketter för sin hustru och sina fem barn, tryckte henne något i handen, och gick, utan att afbida hennes tacksägelse. Flickan såg efter honom med ögon strålande af glädje. "Hvad begär du för resten af blommorna?" — frågade jag. — "Gif mig hvad ni behagar — svarade hon i ögonblicket — ty den gode mannens pengar bränna mig i händerna, intill dess jag lemnat dem åt min mor." Läsaren kan förstå, att handeln snart blef afslutad, och flickans pung en smula tyngre, emedan jag också ville göra något för att vedergälla en rask, en god handling. Hon skyndade sig hem med sin lilla skatt, och jag gick hem

till mig, men icke utan föresats, att emellanåt besöka flickan med blommorna på *Pont neuf*.

Humoristiskt Allehanda.

21.

Den helige Gregorius af Caracci.

Då fransyska armén höll sitt triumftåg genom Italien, sökte något hvar göra sig af med sina dyrbarheter, så att de skönaste konstverk af alla slag utbjödos till ett pris, på intet sätt motsvarade deras rätta värde. Rom blef så utblottadt på allt skönt och kostbart, att påfven lät kungöra ett förbud mot utförsel af konstsaker, hvilken blott fick äga rum efter föregången pröfning af en särskilt kommitté, som hade befallning, att hålla tillbaka hvarje arbete, hvars utsläppande kunde anses som en förlust för staden. Vid denna period utbjöds i Rom den helige Gregorius af Caracci till salu åt lord Northwick, likväl i all tysthet; ty hade den lärda kommittén fått veta det, så hade taflan mycket säkert blifvit kvarhållen. Hvad var att göra? Lorden ville för allt i världen ej låta det ypperliga konstverket gå sig ur händerna — slutligen kom han på en god idé. Han skickade efter en gammal dålig artist, och bad honom måla, i vattenfärg, en kopia af Guido's Michael, ofvanpå Gregorius. Detta skedde. Då taflan var färdig till inpackning, lät lorden bedja en lärd kardinal, ledamot i den goda smakens kommitté, att taga taflan i ögonsigte. Denne kom, skrattade icke litet åt Engelsmannens smak, och lät undfalla sig det yttrande, att stycket ej var värdt transportkostnaden; men lorden var helt förtjust deri, och det afgick. Då taflan kom till England, lät ägaren kalla tillsammans flere den tidens största kännare, att öfvervara öppnandet af lådan, som inneslöt det underbara arbetet. Med förvåning sågo de den usla kopian af erke-engeln Michael upptagas, och ingenting annat; först sågo de på taflan, derefter på hvarandra, och sist på lorden. Sedan denne en god stund njutit af sina gästers förvåning, sade

han: »Mina herrar! J beundren icke arbetet såsom det förtjenar; tag hiten svamp, ty jag märker att damm och smuts något försvagat färgernas glans.» Lorden fick en svamp och började tvätta. Till allas häpnad framstack nu den helige Gregorii hufvud; ännu ett tag, och de honom omgifvande englarne visade sig; ännu ett, och hela den präktiga taflan var synlig. — Den är nu kronan i markis Stafford's dyrbara samling.

Anekdoter.

En vinhandlares sista vilja. För någon tid tillbaka dog en vinhandlare i Clermont vid namn Lavissee, i hvars efterlemnade testamentelästes följande: »Jag önskar, vill och fordrar, att alla, som komma att ledsaga mig till mitt sista hvilorum, stadna utanför Marchands kaffehus, der en bland dem träder fram, ropar mig vid namn tre gånger, och bultar på kistan, för att utrona, om jag ännu är vid lif. Svarar jag icke, då kan man taga för gifvet, att jag verkligen är död. Sedan går man in till Marchand och dricker 100 buteljer vin för min räkning. Efter begrafningen går man samt och synnerligen hem i mitt hus och dricker så många buteljer, som törsten kan kräfva: dock må början ske med n:o 20, och så fortsättningen, efter hand, till och med n:o 120. Etiketterna har jag själf satt på buteljerna, och man gör klokt, om man ställer denna min föreskrift sig till efterrättelse.»

Rich. Denne ryktbare londonske arlekin tog sig, en afton efter spektaklets slut, en hyrvagn, och befallte kusken köra till källaren Solen. I samma ögonblick kusken skulle hålla, märkte Rich, att ett fönster på Solen stod öppet, och bums var han inne i rummet. Kusken steg af, öppnade dörren och blef temligen flat, då han fann vagnen tom. Sedan han vederbörligen svurit öfver bedragaren, satte han sig åter upp och vände, för att köra sin väg. Då vagnen åter kom förbi fönstret, passade Rich på tempo, och bums satt han i vagnen igen. Nu ropade han

med full hals åt kusken, att han kört förbi porten, der han bordt hålla. Återigen vänder kusken, och håller utanför porten. Rich stiger ut och grälar; derpå drar han upp sin börs; men kusken skjuter ifrån sig betalningen och säger: »Nej, nej; behåll dina pengar, herr djefvul! Du vill fresta mig; men jag känner dig nog.» Och så piskan på hästarnel!

Engelske buktalaren Carmichael mötte en dag på gatan en hustru, som bar ett litet barn på armen; han gaf sig i språk med henne och frågade, om det kunde tala. »Kan ni fråga så rasande?» — svarade hustrun — »tycker ni, att ett fem månaders barn kan tala?» För en sådan muntergök, som Carmichael, var tillfället godt — och i ögonblicket hördes en röst, ljuf som Paganinis smektoner: »Du ljuger mamma. Nog vet du, att jag kan tala. Akta dig bara, att jag inte talar om för pappa, att du har supit brännvin.» Qvinnan stod i början liksom, rörd af åskan. Sedan skrek hon: »Gud vare oss nådig! det är en hexmästare!» och tog till fötterna.

Prisuppgifter.

Charad N:o 36.

Mitt första man uti en kjortel finner
Och i en större sänggardin, jemväl.
Mitt andra, som i själfva solen brinner,
Är, i materien, menskans högsta väl.
Men, vid *mitt helas* härjning allt försvinner,
Som fröjdad nyss vårt öga och vår själ.

Gåta Nr 36.

Af fruntimren hålles jag städse i ära.
Men herrarne heller mig icke försmå.
Af mig sina brister man känna får lära
Och lära sig sanningen tala också.
Ej ungdom, ej skönhet för mera jag aktar
Än ålderdom, fulhet och dylikt — som sagdt
Man mig som en bild utafsanning betraktar
Ty mången jag sanning i ansigtet sagt.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Dec. d. å.

Prislotningen eger rum d. 24 Dec. kl. 12.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Få, om ens någon af våra läsare torde hafva varit i tillfälle att göra bekant-skap med en i Finland för kort tid sedan utkommen broschyr under titeln: *Gustaf den tredje och hans tidehvarf, uppfattade af poesien*, hvilken afhandling lärer hafva den kände prof. *Snellman* vid Helsingfors' akademi till författare.

Nytt Lördagsmagasins utgifvare kan med så mycket lugnare samvete berömma denna afhandling som han sjelf (i egenskap af dramatisk författare) deri skarpt klandras.

Broschyren är icke skriven för den stora allmänheten och förutsätter hos läsaren en någorlunda filosofisk underbyggnad; deremot förstår författaren att med sällsynt förmåga återgifva de arbetens innehåll som han kritiserar och dermed sammanknyta sina egna tankar om Gustaf III och hans tidehvarf.

Han underkastar hufvudsakligen följande arbeten sin kritik:

Topelii skådespel »Efter femtio år».

Meyers dramer »Året 1772» samt »Året 1789» och

Kullbergs roman: »Gustaf III och hans hof».

Vi återgifva här Snellmans teckning af dessa arbeten samt hans historiska anmärkningar dertill.

I.

Topelii skådespel »Efter 50 år» har väl ej till sin uppgift att gifva en teckning af Gustaf III, men det söker att framställa hela hans tidehvarf och dess sönnerbristande i sig sjelf. Konungens egen rôle är här så godt som ingen, men det är hans ande som blåser igenom det hela.

Stycket öppnas med en prolog. Det är maskraden på Haga d. 24 Febr. 1788. Tiden är väl vald. Anjalaförbundet har ännu ej samlat Gustafs motståndare under sin fana och Förenings- och Säkerhets-akten har ännu ej förfogad adeln från slottets salonger. Gustaf står på höjden af sin makt och ser sin thron omgifvas af allt hvad Sverige eger lysande och snillrikt.

Glädjen herrskar i den yra dansen; skönheten, behaget, men äfven smickret och flärden, hafva här slagit upp sitt tempel. Allt gnistrar för ögat, och musikens smekande melodier veta blott att tala om vållustens fullhet och lifvets behag. Der smyger en guldsmidd riddare till den blyga herdinnan och hviskar några ord om sin försmädd kärlek och sina fåfänga suckar, der kastar Cloris en förebrående blick på sin flygtige Filemon och der hafva några bonddrängar från Skåne slagit sig ned med några gudinnor från Olympen. Blott en stämman tyckes tala ur de många maskerna, och det är glädjens. Den frågande champagne gifver glömska åt hvardagslifvets små förtretligheter och man tyckes på allvar hafva förfogad sorgen ur sitt bröst. Allvaret eger här ej någon stämman, allt är flygtighet och lust, och vaknar något tärande qual — ett glas champagne, och vill det ej dermed fördrifvas, ett glas ännu och ännu ett. Sedan till den väntande herdinnan, som vet att bortle qvalet med sin förföriska mun, och som bjuder en glömskans hvila vid en retande barna.

Midt i denna brokiga samling står en gestalt till hvilken alla blicka upp. Satiren ler på hans läpp och snillet blixtrar ur det stora ögat. »Det är icke sannt att hans anlete är snedt.» han är den skönaste af alla och hvar

och en älskar uppfånga en tjuarkonungens blick. Han är den sol, kring hvilken de öfriga kretsa sig som planeter. Man dricker hans skål! man utmanar tiden och förtröstar fullt och fast att denna glädje skall vara beständigt. Ty huru kunde väl dessa gnistrande ögon slockna? huru kunde dessa rosor en gång förvissna? Efter 50 år måste allt vara som det är i dag, och champagnens och kärlekens rus skall ej hafva kunnat förflyga på denna korta tid.

Vänd om medaljen. Tro ej denna oskulsrodnad på herdinnans kind, ty vet, att den ljuger, tills den engång förbleknar i döden. Tro ej att räfsan i hennes hand utvisar att hon blifvit uppfostrad i arkadisk oskuld och frid, långt derifrån; »det är endast så charmant att räfsa hö i pariserhandskar.» Tro ej denna riddare då han svär en evig kärlek, han ljuger. Han vet för väl, att bedrar han ej sjelf, så blir han bedragen. Det kostar honom ej heller stort — ty han är filosof, »han älskar ingenting, han hatar ingenting, han tror ingenting.» Tro ej att någon hemlig aning om en evig vedergällning kan förmå honom att blicka tillbaka; han är ju filosof, och vore han blott kammartjenare, så visste han ändå med Voltaire att det ej finnes någon Gud. Gifs en enda i denna skara, som blifvit skonad af det grufliga förderfvet, så har hon åtminstone insupit något af dess förgift. Hon är lättsinnig, djupt lättsinnig och hela hennes tanke lefver i stunden. Kuapast vill hon öfvergifva en dans för att följa sitt hjertas utkorade, som hvarje ögonblick är i fara att blifva upptäckt. Hon följer dock — och hastar från maskraden till brudstolen*). Hon hinner ej byta om dräkt; i ljusröd domino tager hon det viktigaste steg som af en ung flicka tagas kan. Med en kammarjungfru och en soldat till vittnen mottager hon sin makes ed, och hon äger ej heller den besinning, att för sin äras framtida skyddande taga något bevis att vigseln verkligen försiggått.

Otro, fåfänglighet och flärd, se der grundtanken i Gustaf III:s tidehvarf.

(*Ebba Reuterkrone och Gustaf Drakenhjelm.

Den blomsterströdda ytan döljer ett moras fullt af kiälande ormar: Otukt, brödrhat, nedrighet af alla slag, seder de lyten som döljas under det typiga täcket. Det finnes ingen sedlighet och dygdemaximen »älska, förläta och tro på Guds beskydd,» förefaller som en fremling från tjerran land. Men domen väntar. Snart skall den lysande cirkeln vara skingrad och dess sol fördränkt i blod. Af de ståtliga riddarne skall snart nog en irra landsflygtig i främmande land och en som kungamördare slita spö på öppet tolg; en skall sluta sina dagar i ett fängelse och en annan som benådad brottsling dö på en fremmande jord. Bättre äde väntar ej heller herdinnorna och en af dem skall tillochmed ställas på schavott till pöbelns förlustelse.

Gustaf är på sin höjd, men prologen låter ana hans snara fall. Marken jäser under hans fötter och han ser de vågor han besvurit öppna sig för att sluka tyrannen. Gustaf Drakenhjelm står som de missnöjda ädlingarnas representant, och han uttalar i deras namn mången tanke som slutligen sliqadmördardolken. Gustaf III var ett upplysningens barn och föll offer för denna upplysnings gräsligaste konsekvens.

Vi befinna oss i första akten efter prologen på Rautakylä gård i Tavastland. Femtio år hafva förflutit och hvad har ej förändrats sedan den glada maskraden på Haga? Hvar är han som trotsade tiden? — han står nu i förgyllda trasor, lik en ömklig relik från forndna dagar. Han lefver blott i sina minnen, han är Gustavian och kan ej glömma de dagar som varit. Hans lefnadsvishet är blott denna — *Gustave est mort, voilà tout*. Hans själsspänstighet är förlorad, han står redan med ena foten i grafven och äfven då han får höra, att hans stunder äro räknade, förmår han ej lösslita sig från det lefnadselement han inandats under sina lyckliga dagar. Den vissnade gubbens tanke leker blott kring svällande ungdomsformer och lättsinniga visor framstannas från bleknade läppar. Fruktande böjer han sig under sin hushållerskas tyranni; han kryper nu för samma kvinna, han köpt till delaktighet i sina brott.

Topelius säger sjelf att Magnus Drakenhjelm bör anses såsom en typ från den Gustavianska tiden, och mera hjert, man är färdig att säga mera öfverdrifvet, kunde man föga teckna den fåfängliga sidan af detta tidehvarf, och i sådan mening är vår man förträfflig. En annan sak är den, om besagde kammarherre eger rättighet, att framställa sig som ett uttryck af hela den lifskraft som kunde belöpa sig på den Gustavianska tidsåldern, och ville han det så vore han en däre. Sådan har ej heller Topelii afsigt varit. Det Gustavianska tidehvarfvet egde liksom hela det 18:de seklet en stark lutning åt flärd, såväl i ordets materiella som moraliska bemärkelse och det är denna lutning som skapat sig ett uttryck i Magnus Drakenhjelm *). Med bätvan märker vår kammarherre att hela hans lif blott varit flärd, men han varsnar det för sent. »Det var en gång maskrad på Haga . . . låt se, det var den 24 Febr. 1788 och nu hafva vi . . . den 24 Febr. 1838. Mon, Dieu, det är ju på dagen 50 år sedan . . . kungen var der . . . Ebba Reuterkrone var också der . . . det var en mötesplats för snillet och behaget . . . man drack en skål för deras eviga lycka, hahaha . . . och Magnus Drakenhjelm siter i dag förfallen och bräckligt långt uppe i bondlandet, darrande för sin piga, omgifven af lömska försåt, kulna drifvor, vinterstorm och vägars tjut . . . ensam, utan en enda droppe kärlek att blaska sitt försmäktande hjerta . . . säg mig Lisette, manne det finns en Gud?»

Här ha vi den sten, mot hvilken hans lefnadsfarkost kantrade. Han hade ej trott på något utom sig sjelf och nu när han varsnade denna sin afgud nära förgångelsen, nu först vaktade han och märkte att hela hans lif varit en ihålig tomhet, och nu öppnade hans ögon och han såg sina trasor. Det var åt lifvets förgånglighet han vändt sin häg, det var åt materiens makt han sålt sin själ, men kontraktet började löpa ut och han såg den djefvul åt hvilken han försvurit sig, vända sig emot honom sjelf. Nu stod han

värnlös, nu kände han sig behöfva kärlek, nu kände han sig behöfva en Gud, men försent. Han slocknar bort utan försoning och hans sista febervilda ord äro dessa: »Har ers Majestät, en stjärna för min qvich et.»

Vi våga utan tvekan det påstående att — icke säkrare tecknas kan en själs sönderbristande i sig sjelf, och om Magnus Drakenhjelm fattas som en typ från Gustafs III:s dagar, så förhöjs än mera derigenom det poetiska intresset. Vi påpeka än en gång att han ej får fattas såsom en representant af hela tidehvarfvet, utan blott såsom ett uttryck af dess lutning åt flärd.

Drakenhjelm's komplement utgöres af fru Hjelm (som den föröfna Ebba Drakenhjelm född Reutererona nu kallar sig). Äfven hon är ett barn från samma hem som Baron Magnus, men hon har ej stadnat i flärden, hon har blifvit luttrad af sorgen och tron, men derjemte bevarat sitt arf från Gustafs dagar, det fina lefnadsvettet. Sålunda karakteriseras denna person af Topelius sjelf. Är det meningen att hon skall framställa tidehvarfvets positiva sida, under det Magnus Drakenhjelm är en bild af den negativa, då måste man ovilkorligen anmärka att tiden var alltför fattig, som ej egde något annat att lemna i arf åt sina barn. Måste hon prompt gälla som typ, är hon förfelad, ty hon är ej en nog skarp inkarnation af något det Gustavianska tidehvarfvets lifselement. Föga kan det anses såsom Gustavianskt födsdomärke att hon stod brud i maskerad-kostym, och likväl tyckes Topelius lägga särdeles vikt på denna nog obetydliga omständighet. Hennes bröllop kan tjena såsom ett bevis på hennes lättsinne, hvilken egenskap visserligen var ett utmärkande drag för hennes tid och följaktligen på sin plats vid karakteriserande af dess barn, men vill man framställa ett ädelt exemplar af en lättsinnig tidsålder, så är det ej nog att man låter det vara behäftadt med detta allmänna lyte.

Fru Hjelm har segrande gått genom lifvet blott derigenom att hon småningom skuddat ifrån sig det Gustavianska element, hvarmed hon blifvit besmittad i sin ungdom. Detta synes

*) Broder till den förut nämnde med Ebba Reutererona gifta Gustaf Drakenhjelm.

derutaf mer än väl, att Topelius, ej läter henne hafva vidhållit något annat af hvad hon förvärfvat i sina tidigare år, än det fina lefnadsvettet. Genom denna omständighet har hon nog klart afsagt sig rättigheten att gälla för typ, och äfven om hon skulle göra anspråk på denna värdighet, så kan ej något afscende fästas vid denna hennes önskan. Vore hon verkligen en representant af den Gustavianska tidens segrande element, en bärerska af det frö, som under all otro och flärd likvisst låg begravet i kvinnans barm, som en tröst för lifvets framtid, så hade hennes karakter ovilkorligen blifvit annorlunda gestaltad.

Vi hade tvifvelsutän fått se en 66 års kvinna, som, pröfvad hårdt af lifvets, likvisst bibehållit det uttryck af grace, som var gemensamt för hvar och en, som emottagit sin ungdomsbildning under den tredje Gustafs dagar. Hon hade väl kunnat blifva drifven af olyckan att söka sin tröst i religionen, men denna religion hade bordt ega färg af de läror, som predikades vid hennes första nattvardsgång, och som hvars utmärktaste förkunnare en Lehnberg framstår. Äfven hennes äldaste sidor hade bordt vara kontrasignerade af den Gustavianska tiden, och då hade hon framstått som en dess sannskyldiga representant. Hon hade blifvit en tragisk gestalt, om det hade blifvit uppvisadt huru den Gustavianska tidsåldern sammansmältade äfven i henne, sitt äldaste uttryck, emedan äfven hon var behäftad med den ändlighet, som ej kunde hålla stånd mot lifvets vidare utveckling.

Lisette (Ebba R:s f. d. kammarjungfru och f. n. Magnus D:s hushållerska) anser Topelius själf som den bästa, ja till och med enda utförda karakter i hela stycket. Äfven vid hennes uppfattande måste man gå tillbaka till prologen, ty också hon eger i der sin röle. Hon är ursprungligen kammarjungfru och har sålunda emottagit sin bildning och sin sed vid sin husmoders toilette, och fått sin själsöring af de artigheter hennes herrskinnas tillbedjare i förbifarten kunde hvika

i hennes öra.³¹ Hon är en af dessa olyckliga varelser som höra hvarken hit eller dit. Lisette egde fägring i sin ungdom, och man hade ej behöft vara stor kännare af kvinnohjärtat för att med visshet förutsäga att hon, om hon ej vore nog förtänksam att sammanlänka sina öden med en sjötullvaktmästares eller om hon ej för några riksdaler köpte sig ett namn af någon till lägret resande, på fyrkar bristlidande soldat, antingen skulle sluta på spinnhuset eller som — Lisette.

Den för reflexion så fallne presten von Dahlen, säger på ett ställe: "Man har sagt att lifvets yttersta motsatser kämpa om kvinnans själ. En engel i det goda, går hon vida längre i det onda än männen, när hon en gång faller i de mörka makternas våld. Jag fruktar att man sagt sannt."

Kvinnan är omedelbar och sedlighet bör finnas hos henne i form af känsla. Öfverskrider hon detta stadium och går till reflexion och är hon då lemnad åt sig själf, så är hon förlorad. Kvinnan måste vara fördomsfull, hon måste tro, ty hon eger ej kraft att på induktionens väg höja sig öfver lifvets skenbata kontraster.

Lisette är, såsom 20-årig, kammarjungfru åt en fird 16-årig hoffröken. Tusende fröstelser framställa sig för henne och hvifrån skulle hon taga kraft att besegra dem? Blott lögn hör hon hviskas omkring sig och småningom införlivar hon sig dermed, tills det på sistone blir hennes lefnadselement. De öfrige karaktererna egde åtminstone möjlighet att låta lifvet helst något bortblåsa den luft de insupit under sin tidiga ungdom. Men för Lisette fanns ej en sådan möjlighet. Hon måste spela sin röle till slut och hon gör det med hela spänstigheten af en näktig karakter.

II. a.

Meyer, Året 1772.

Konungen utgör naturligtvis medelpunkten. Han har nyligen uppstigit på thronen, brinnande af begär att lyckliggöra sitt land. Han kan det ej; hans

makt är kringskuren af hersklystna ständer. »Jag skakar mina bojer och kan ej bryta dem! Jag ser fäderneslandet förblöda och kan icke läka det! Man säljer det — jag, jag kan ej köpa det.» Derjemte, är Gustaf olycklig i sitt enskilda lif. Politiken har kedjat honom vid en gemål, som han ej kan älska, under det hans hjerta är hängifvet en dotter af hans land. Han umgås med planer att bryta sitt äktenskapsband för att ingå ett nytt med denna sitt hjertas utkorade. Denna, grefvinnan Ribbing, vill dock ej gå in på hans förslager, änskönt hennes själ är honom tillgifven. Hon är maka, och äfven om hon ej vore det, skulle hon endast kunna älska en — man.

Detta ord faller tungt på Gustafs sinne, och han svär att blifva en man eller att stupas som en man. Om han lyckas vill han komma åter och fordra sin belöning i en besvarad kärlek. »Men list, lögn, förräderi, lönnmördande dolkar, äro de vapen, som mina fiender använda mot mig. Och sådana vapen måste jag begagna mot dem. Jag måste spela Junius Brutus för att en gång kunna bli Gustaf... Ni vill... välan! ... Må det då ske.»

Konungens beslut är dock lättare fattadt än utfört, ty hans fiender äro på sin vakt och bland dem finnes en Pechlin. Denne vägar till och med öppet trotsa konungen, och förklarar helt fritt inför Majestätet, att han ständigt motarbetar hofvets parti, »emedan detta alltid fiskar i grumligt vatten, och man alltid måste betvifla dess ärlighet.» Såsom vilkor för mössornas försoning med hattarne föreslår han åt de förra 7 platser i senaten och att Sinclair, Gustafs trognaste vän, skiljes från sin rådstol. Konungen vägar endast gifva undvikande svar, ty han är en konung med Råds råde, och hans värsta motståndare äro redan utsedda till talmän i Borgare- och Bondestånden vid pågående riksdag. Till sin lycka eger han en man, som förenar slughet med mod, och hvars intresse fäster honom vid sin konung. Denne är den ofvannämnde Sinclair. Hos honom söker han iåd. Sinclair lofvar att af köpmannen Grill förskaffa sig pen-

ningar genom list, för att genom klingande medel bringa landtmarskalksstafven i händerna på någon hofvets vän och förskaffa talmansskapet hos presterna åt någon dylik, och sålunda både tjena konungen och rädda sin egen plats i senaten.

Grefve Piper, själen i klubben »Svenska botten» anhåller hos grefve Fersen om hans dotters hand, och denne ger sitt samtycke så mycket hellre, som han vill skydda sin dotter för hertig Fredrik. Den sistnämnde får höra sitt öde genom, lyssnande vid en löfsal, men får på samma gång erfara att han gjort en eröfring i mamsell Hagman. Han tröstar sig och anmäler hos konungen att han afstår från sitt förra projekt (att gifva sig med Sofie Fersen), hvilket denne ej tillåter, emedan han vill begagna hertig Fredriks giftermål med en landets dotter, som en förberedelse på sin egen skilsmessa från sin gemål och sin förening med grefvinnan Ribbing.

Emellertid blifva mössorna allt mera närgångna. De kunna det äfven, emedan de jemväl erhållit majoriteten vid omröstningen till talman i preteståndet. Pechlin framlägger till konungens underskrifvande ett kallelsebref till två i följd af 69 års thronafsägelse entledigade rådsherrar, att ånyo intaga sina förra platser. Gustaf (som i parentes sagdt en stund förut erhållit en vink af grefvinnan Ribbing, att en »man» aldrig skulle underteckna ett dylikt papper) sönderrifver det med dessa ord: »Rif i stycken om ni kan min genomstungna purpur på samma sätt som jag sönderslitit detta papper». A la bonne heure. åtminstone skall man ej hafva att förebrå mig, att jag sjelf burit hand på min värdighet. Lägg detta på minnet, friherre von Lövenbach! (han går hastigt och uppbragt in i sitt kabinet). Pechlin (ensam: tar ur fickan sin guld-dosa och snusar).» Det der tyckes smaka af Cæsar. Förr eller senare finner han väl sin Brutus. För att icke i otid framkalla en ohjelpig brytning, torde vara bäst att, för skenets skull, till en början gifva efter. (Snusar ännu en gång och går långsamt bort).

En brytning stundar. »Hela världen är förhexad! ingen glädthet mer, allt likasom dött! Alnslånga ansigten öfver allt! Bellman sjunger, men ingen hör på honom.» Oredan har blifvit än större genom Sinclairs slughet, som vetat bringa Gustafs vänner att tala öppet ur samma ton som Pechlins handtlångare, ty »en fullständig upplösning af alla förhållanden måste föregå, på det man slutligen må söka sin räddning hos Konungen och frivilligt erbjuda honom en värdig krona.» Pechlin fram-sätter äfven i tredje akten för Gustaf ett papper att underskrifva och denna gång är det en hel konungaförsäkran, och äfven nu får denne en vink af sin grefvinna att en »man» ej bör skrifva sitt namn derunder. Det sker likvisst på inrådan af Sinclair. — Detta för-vånar Pechlin och han frågar konungen flersfaldiga gånger, huru han kan vara så dum, men Gustaf svarar, att han är ledsen vid alla kränglerier och att han numera beslutat att endast tänka på sitt nöje. — Sedan konungen gått in till sig och Pechlin genom ett kort samtal med Fersen, hvilken befinner sig på slottet för att afråda konungen att underskrifva den skamlösa konungaförsäkran, tror sig hafva förmått denne till gemensamhet i sina planer, tager han fram sin dosa, snusar och säger: »Att ha snärjt kungen med sin underskrift och på samma gång kunna skilja Fersen från honom genom förespeglningar som aldrig gå i verkställighet, vore i sanning en mästerkupp hi, hi, hi (snusar ånyo); nå, nå, vi få väl se» (går).

I sista scenen utfärdas fullmakt åt Sprengporten att i Finland handla efter eget godtfinnande. Man tänker på revolution och äfven i denna fråga är Sinclair Gustafs hufvud.

Fjerde akten försiggår flera veckor senare. Konungen är besluten att genom trycket för nationen yppa sina tänke- och handlingssätt, hvilken plan gillas af Sinclair. — Sekretä utskottet har fått aning om att Gustaf står i förbindelse med Toll i Carlskrona samt därför ditsänt Rudbeck att bevaka honom. När Gustaf af Grefvinnan Ribbing får höra detta, samt att ett hans

bref till Ludvig XV efter omvägar fallit i mössornas händer, utropar vår konung: »jag är förlorad.» Sinclair kommer väl i rättan tid för att trösta honom, men ber honom dock vara beredd på flykt. Sinclair ändrar likväl tanke när han får höra, att det är fråga om generalrepetition till »Gustaf Adolf och Ebba Brahe» och nu förklarar han: i denna generalrepetition ligger vår räddning. Emellertid hafva mössornas egenmytta och kortsynta regeringsåtgärder förmått hattarne, att söka ett närmare anslutande till hofpartiet, och Fersen erbjuder Gustaf sin hjälp, dock med förbehåll att konungamakten ej får sträckas längre, än 1720 års regeringsform medger. Konungen, som numera vill hafva allt eller intet, afvisar den stolte aristokraten med rådet att resa på landet för att sköta sin helsa, och så långt anser sig Fersen kunna gå hans önskan till mötes.

Generalrepetitionen försiggår hos grefvinnan Ribbing. Man begagnar detta tillfälle jemväl till att söka övertala Gustaf, att afstå från sin plan att förena Hertigen och Sofie, men förgäfvos, älskört Konungens egen älskarinna är med om komplotten. Midt under repetitionen anmäles Överståthållaren Rudbeck, hvilken kommer direkte från Christianstad. Han anhåller om ett mellan fyra ögon med Majestätet. Det beviljas. Han förklarar yttermera för konungen, att han kommer från Christianstad och då detta ej bringar denne ur fattningen, tillägger han att man ej släppt honom in i staden och att man är uppsagt Rikens ständer lydnad. Gustaf sätter näsduken för ögonen och sjunker snyftande till Rudbecks bröst: »Herr Överståthållare! Min bäste vän! Ni ser jag är den olyckligaste Konung; uppror i alla hörn och vinklar! Gråt med mig Baron Rudbeck, öfver fäderneslandets undergång.» — Rudbeck blir sålunda narrad och Sinclair förklarar helt förtjust, i det han tager sig en pris: »Gustaf III är bestämt sitt tidevarfs förste skådespelare.» Nu komma vi till sista akten. Rum på slottet. Konungen står tankfull vid fönstret och blickar emot

den uppgående solen. Han säger att den tyder på en het dag, ty nu gäller det att kämpa om en krona. Han bär på flickan trenne utkast till en regeringsform, ett af Scheffer, ett af Hermansson och ett af honom själf. Det sista förklarar han för mest rojalistiskt. »Vi säga väl uttryckligen att senaten skall utgöra ett skyddsvärn mot konungamaktens missbruk (småler slugt); mais attendez moi sous l'orme! ty den är blott mig, men icke ständerna ansvarig för hvad den gör och låter... Vi säga väl, att ständerna med oss dela den lagstiftande makten äfvensom beskattningsrätten, mais en effet leur pouvoir est nul.

Piper inträder. Uppväckt af mösornas stämplingar har han redan vid den ofvannämnda repetitionen lofvat Gustaf sig och sina vänners hjälp, och han kommer nu och anmäler, att klubbens officerare kl. 11 infinna sig på artilleriplanen och att tyghuset är i deras våld, samt att en mängd af hans kamrater vänta i drabantsalen. De insläppas. Gustaf uppmanar dem att med honom våga sina lif för fäderneslandets räddning. De lofva. — Sinclair instörtar och förtäljer för konungen, att Kalling intagit Rudbecks plats och att Blixen blifvit med hemliga instruktioner afsänd till Dalarne och Durietz till Vermland. Såsom tröst inträder i samma ögonblick en kammarherre och öfverlemnar ett bref från Hertig Carl, der det berättas, att de Skånska regementerna gjort gemensam sak med garnisonen i Christianstad. Grefvinnan Ribbing rusar in och rapporterar att allt är förloradt. »Man ämnar arrestera Ers Majestät i sittande råd.» Knapast sagt förrän Pechlin inträder och anhåller att konungen ville lemna sitt nyss erhållna bref åt sekreta utskottet, hvilken begäran bestämdt afslås, änskönt Pechlin förklarar att man vill se det: »det må nu ske med eller mot Majestätets vilja.» Han får likvisst gå med det besked han fått. Genast här-efter inträder Kalling och anmäler, att Senaten in pleno väntar Majestätet med anledning af ett utomordentligt viktigt ämne. Konungen lofvar. Kalling af-träder.... Grefvinnan Ribbing, som,

jemte Piper och Sinclair, varit närvarande under de föregående scenerna, afråder Konungen att villfara Senatens önskan. Gustaf svarar hänleende: »frukt icke, fru Grefvinna, icke jag, men de sjelfva skola fastna i snaran»... Derefter vänder han sig till Piper och befäller honom arrestera Senaten en corps. Denne lofvar, med en suck, att lyda. Detta steg finner sjelfvaste Sinclair vara djerft, men Konungen fruktare ej att öfvergå Rubicon. Han befäller äfven att ställa vakt utanför utrikes ministrarnes hoteller och afskedar Piper och Sinclair med orden: adieu mina herrar! Skynden! Gud med eder och oss alla.» — Seen mellan Konungen och grefvinnan. Gustaf förklarar sitt beslut att kasta sig i folkets armar och grefvinnan förutsäger med inspiration, att det skall lyckas. Konungen: »Ni mins den belöning jag eftersträfvat, vackra grefvinna.» Grefvinnan (fint) »allas beundran, vördnad och tillgifvenhet, Sire, och jag skall i detta afseende icke stå tillbaka för någon af Ers Majestäts trogna undersåter.»

Badin rusar in och anmäler att satan är lös samt att hela Stockholm är i rörelse och uppror. Konungen gnuggar händerna och menar att allt går förträffligt. — Nu instörtar Hertigen af Östergöthland och besannar Badins ord och frågar Gustaf hvad han tänker göra. Konungen svarar: »Jag tänker seg-ra eller dö med och genom denna insurrektion. Men ifall jag dör, så se här, innan jag går mitt öde till mötes, mitt testamente för dig och Carl. Ingenting är svårare och herrligare än att värdigt bära en krona, ingenting lättare och föraktligare än att vara henne ovärdig, och dock omge sig med hennes glans. Spiran är icke blott maktens högsta symbol, utan äfven pligternas, och för en konung innefattas de alla i bemödandet, att göra sitt folk lyckligt. (Höjer handen mot himlen). Der är mitt vittne, att jag i denna stund, då jag utsträcker min hand efter en verklig spira, bär denna heliga pligt inskrifven här (lägger handen på hjertat) och dralbe mig ödets hämd, om jag någonsin skulle förgäta denna pligt.» — Röster ropa på gatan: »Bort

med förrädarne, bort med folkets förtryckare! Lefve Gustaf, vår konung, vår far.» — Konungen (upprymd): »Hör på dessa rop, grefvinna! Folket förtröstar på mig och jag skall blifva dess räddare! (Med stigande värme.) I det ögonblick jag går att lägga hand vid verket, återstår mig det svåraste afskedet; det är från er, min grefvinna, den enda qvinna, för hvilken funnits rum i mitt hjerta, som eljest endast klappar för äran och Sverige. Om jag faller begräter mig folket, utan att veta huru högt jag älskat det och ni grefvinna! ni skall — derom är jag förvissad — fälla tårar af hjertat och der bevara mitt minne, min bild (fattar häftigt och trycker med rörelse hennes hand). Gud beskydde Er, farväll!» Grefvinnan (djupt rörd): »Gud beskydde Er sjelf, Sire! Jag förmår endast anropa himlen för Ers Majestäts fosterländska afsigter.» — Konungen (till hertigen): »Följ mig, Fredrik! må utgången blifva seger eller död.» Grefvinnan (ensam): »Om han icke vore konung och jag ej vore gift, skulle hans kärlek utgjort min högsta lycka, nu har den endast blifvit medlet till ett fosterländskt ändamål, men som kan göra begges olycka.» Pechlin och Rudbeck inkomma för att häkta konungen. De blifva narrade af grefvinnan Ribbing; i det hon åt den förre säger att konungen befinner sig hos drottningen, döt Pechlin beger sig och blir uppehållen, och den senare inriglas i ett kabinett.

Slutscen. Konungen med svit. Han har segrat och folket jublar från gatan: Lefve Gustaf! Folkets far. Konungen tilltalar det och lofvar sätta sin högsta ära uti att vara den förste medborgaren ibland ett fritt folk.

Sedan de öfriga belöningarna blifvit utdelade (mamsell Hagman, hvilken konungen förut beslutat sända till Paris, för att hon derigenom skulle hållas aflägsen från hertigen och således ej stå i vägen för dennes giftermål med Sophie Fersen, får bli hemma; detta är hertigens pris: och Piper erhåller Fredriks förra flamma och Badin förlänas med tvenne hemman på Svart-ajöländet) och sedan sviten blifvit af-

skedad, vänder sig konungen till grefvinnan Ribbing: »Stadna sköna grefvinna! alla andra ha nu fått sin belöning, jag ensam väntar ännu min. jag väntar den af er, ty märk noga! att nu är det en man, som ber om er genkärlek.» — Grefvinnan är obeveklig; hon lägger konungens tillhands varande krona i en tillhands varande blomsterkorg och bjuder den så åt Gustaf III. Efter en stund tröstar sig konungen sålunda: (afsides) »Voilà une femme, comme il y en a peu!» (högt och med värdighet): »välän! den kärlek ni försmår, grefvinna! tillhör från denna stund Sverige ensamt.»

Anekdoter.

»Pouch» berättar: De engelska studeranden i medicinen anhålla om tillåtelse att få besöka de åtskilliga jernbanorna i stället för lazaretten, då de tro sig, med anledning af den mängd olycksfall som inträffa på hvarje jernbana, kunna på halftiden fullborda sin kirurgiska bildning.

Prisuppgifter.

Charad N:r 37.

Mitt första du i Bibeln finner,
Fast mycket stumt och neutralt;
Men, om det sjungande dig hinner,
Så kan dess möte bli fatalt.
Låt se att ej du gör mitt andra
Med din lekamen, eller själ:
Det förra ej bekommer väl,
Det andra skall man rättvist klandra.
Långt bättre om du handlar så,
Att du mitt hela vinna må.

Gåta N:r 37.

Den som mig en gång lyckligt mist
Ej öfver sin förlust hörs klagas,
Men den som har mig, lär helt visst
Så fort som möjligt bort mig jaga.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 13 Januari 1861.
Prislottningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Nytt Lördagsmagasins utgifvare är icke svartsjuk på publikens gunst och rekommenderar därför den särdeles väl redigerade *»Tidskrift för hemmet, tillägnad den Svenska qvinnan»* åt sin läsarekrets. Dess andra årgångs första häfte som nyligen utkommit innehåller läsvärda uppsatser om *qvinnaens religiösa uppfostran, om de vanligaste fel i Svenska skriftspråket, Voltaire skildrad af Victor Hugo; Ett besök hos Ingemann af den kända signaturen T. K. m. m.* En annan signatur *ra* — utmärker sig i nämde tidskrift genom roliga poemer af särdeles ledig vershyggnad. Både formen och innehållet påminna om fru Lenngren. Som prof meddela vi här — *ra's*

Bref till en väninna i landsorten.

Min kära Lina! I en hortgömd vrå
Af stora, vida världen jemt du sitter,
Dess larm och oro aktar du ej på,
Men låter den sig sköta bäst den gitter.

Ditt lilla hem, se der *din* hela värld,
Der vandrar du förnöjd den gamla stråten,
Men riksdagsbråk och politik och flärd
Och lustbarheter gifver du på båten.

Helt annorlunda har *mitt* lif förgått,
Se'n sist vi fingo språka med hvarandra;
Ty stora världen nu jag skåda fått
Och många fjät på Stockholms gator vandra.

Min man vid riksdag'n är, som du väl vet,
Och jag, hans bättre hälft, fått honom följa,
Fått blicka in i mången hemlighet
Och gungats hit och dit på nöjets bölja.

Rätt eget är det lefnadssätt jag för,
Du kanske tror att trög och lång blirdagen —

Ack nej, min vän, fast jag platt intet gör,
Hvarenda timme är likväl upptagen.

Man här i *Stockholm* har ett eget sätt,
Ej att förkorta blott, men döda tiden,
Och denna konsten lär man sig så lätt,
Att, förr'n man vet, är dagen re'n förliden,

En timmas ledighet dock nu jag har
Och den, min Lina, jag åt dig vill egna,
Samt utan uppskof pennna, papper tar
För att med litet Stockholmsnytt dig fågna.

Jag sett och hört och lärt så många ting,
Att du mot mig nu är en landtlig lolla —
Men kanske, när allt kommer rätt omkring,
Är du den kloka och jag sjelf en fjolla.

Härom jag dock ej räsönnara vill,
Du vet, jag är ej stark i reflexionen,
Ett fält, som sägs ej höra qvinnan till,
Om hon ej sjelf hör till oppositionen.

Hur under vintern jag mig roat har,
På bal, concert, på midda'r och supéer!
Till slut ej håg, ej kraft jag hade kvar
För *Vieuxtemps's*, *Bulls* och andras matinéer.

Ja, dansat har jag, så att jag är trött,
Fastän jag gerna följer med i dansen.
Och dansskor, liksom tiden, jag förnött
Allt sedan jag togs in i *Innocencen*.

Jag dramer, op'ror, komedier sett,
Åt *Slutba'n* skrattat, tjusats utaf *Drömmen*,
Med *Märtha* gråtit och med *Annalett* —
Här gäller blott att följa blindt med strömmen.

Och flyga kring så länge vingen bär
En fogel lik, nyss lössläppt utur buren —
På språng min kära man nu ute är
För att biljetter få till *Trubaduren*.

Men våren kommer, staden blir för trång,
Dess luft är qvaf, dess gator lukta illa,

Till Djurgården är likväl ej vägen lång,
»Charmanth» Herr *Lumbye* spelar på Novilla.

Till promenad man gör sin toilette,
I ekipaget vårdslöst man sig kastar
Och kusken ordres får: »till Djurgårdens slätt!»
Ty *le beau monde* i dag dit säkert hastar.

Se, skogen löfvas — åh, det är charmant!
Hör, trastar sjunga — magnifikt de drilla!
Se, hvilket ekipage — hur elegant!
Grevinnan E. — åh ja, hon är ej illa!

Så njuter man utaf naturns behag,
Benndrande och häcklande hvarandra;
Man ropar hänryckt: »hvilken herrlig dag!»
Hörs sedan skoningslöst sin nästa klandra.

Artificiell är dock det lif man för,
Liksom de blommor, hvarmed manssig pryder,
Ty nöjet man till hufvudsaken gör
Och modets lag mer än förnuftets lyder.

Men nog derom — vi tröttna begge två,
Och nu en stund till politik oss vända,
Så att du ock får liten reda på
De stora saker, som i världen hända.

Den norska frågan — känner du väl den? —
Här varit riksdagens viktigaste fråga.
En gnista, ej så lätt att släcka, se'n
Den alla sinnen satt i eld och låga.

Den svenska sidan segrade — ibland
Är svensken mån om fosterlandets ära —
Att taga skeden uti vackra hand
Man önskade vår norske broder lära.

Man lagat stiftat här för dråp och mord —
Och mätte lagen goda frukter bära —
Man tvistat här hur vidt man får Guds ord
För andra tolka och åt andra lära.

Se'n har man också talat vidt och bredt,
Båd' klokt och oklokt, som du väl kan tänka,
Om kvinnans egen giftomannarätt,
Om hand som hjerta sjelf hon bort får skänka.

Den frågan föll — det var en stor förtrel,
Fast kanske mången jublade deröfver,
Jag, mina herrar, tror med säkerhet,
Ej endast kvinnan giftoman behöver.

Men på sig sjelf ej blott man tänka bör,
Och på sitt land — det finnes andra Stater,

Som mera väsen uti världen gör
Med sina krigare och diplomater.

Napoleon — du känner honom ju
Par *renommée* som jag och många andra? —
Han är en slipad karl, min kära da,
Som ej plär raka, breda vägen vandra.

I fjol här räckte ut en hjälpsam hand
Ät kungen af Sardinien — vind sig vänder —
I år han ta'r ett stycke af hans land,
Savoyen ta'r och tvager sina händer.

Uti Italien står det illa till;
Det sköna landet se'n kung *Dombas* dagar
Här lidit nog — nu tycks det som man vill
Kung *Frans* med allvar föreskrifva lagar.

Ty *Garibaldi* ilar raskt framåt
Och flätar friska lagrar kring sin tinning.
Må segern, lyckan följa honom åt!
Siciliens frihet är en ädel vinning.

Till hemmet åter, ty jag gömt till sist
Vår konungs kröning, de festiviteter,
Som följde den — du vet att rojalist
Jag är som allt hvad kvinna heter.

Från slottets fönster tjusta blicken såg
Ett böljande, ett brokigt menskohvimmel,
Bland det skred fram ett ståtligt kröningståg,
Deröfver hvälfde sig en högblå himmel.

En bild af mannakraft och ungdomsmod,
Vår konung, smyckad med sin gyllne krona,
Red på en eldig häst af ädelt blod,
Mildt allvar sågs på furstens panna throna.

Hell dig, kung *Carl!* så ljöd från folkets
hop,
Hell dig, kung *Carl!* så ljöd från slott och
hydda —

Ur svenska hjertans djup ett lefverop —
Må goda englar dig och Sverige skydda!

Se'n kom vår drottning, vänlig, huld och
mild —
Hon mer än drottning är, en ädel kvinna,
Som maka, mor en värdig förebild —
Ett lefver skallade för vår furstinna.

Ja, mycket fick man skåda denna dag
Christinas vagnar, tolfte *Carls* drabanter,
Och uniformer utaf många slag
Och damer, blixtrande af diamanter.

skulle bedragas, hånas, förnedras, trampas i stoftet och slutligen nödgas gripa till tiggarslafven." "Är då framtidens slöja ogenomtränglig? — — — Jag tycker mig bedraga människorna, men mina spådomar slå in. Jag spår rikedom och den förvärfvas genom brott — jag varnar för den stundande faran — den skall förekommas genom brott — och faran är verkligen förhanden." — Liljensparre inträder och underrättar mamsell Arvidson att konungen är i antågande: "han tycker om smicker, ni skall smicka honom. Stora planer hvälfva sig i hans hufvud. Ni skall förkunna honom deras lyckliga utgång och undanrödja hans betänkligheter." — Konungen stiger in med Essen. Spåqvinnan slår sump i grytan och gifver prof på sin konst. Hon spår riddelighet, tapperhet och ära. — men hon spår derjemte mer än hon vill. Bland andra växtformationer, som tyda på lycka, framspirar äfven i grytan flera giftväxer och en christibloodsdroppe. Den tyder på fara och död, och göken i taket suckar just trenne slag — det tyder på trenne år. "Vi skrifva i dag 1789 — således, Sire, i medlet af Mars månad 1792." — Det bultar på dörren. Konungen och Essen gå, och in träda Ribbing, Horn och Ankarström. Äfven de vilja se i framtiden. Det sker och jemte ett klöfverblad, som tyder på deras vänskap och gemensamma öde, visar sumpen äfvenledes åt dem en christibloodsdroppe.

Första Akten. På Stockholms slott. Det är riksdag och Gustaf är ense med sig sjelf, att åter kasta sig i folkets armar. En mäktig liga har under namn af patrioter bildat sig mot honom och i dess spets står den af konungen så hatade Axel Fersen. Anjalaförbundets stämplingar hafva skakat thronen och endast danskarnes anfall på vestrakusten kunde rädda Gustaf från ett nästan onödigt fall. Han bäfvar för finansredogörelsen inför ständerna, och han umgås med planen att göra sig till suverän, för att fullkomligt få herrska i eget namn. Levenhaupt utses till landtmarskalk och Schröderheim får i uppdrag att intrigera så, att hela frågan om konungens anfall mot Ryssland

kringgås. Derjemte anbefalles Schröderheim att binda tungan på sin fru, som gjort sig skyldig till åtskilliga utfall mot Majestätet. Nu mera tål konungen ej någon opposition, vore den än så svag. Han har blifvit misstänksam och den ädle, kristligt sinnade Essen, söker fåfängt att lugna hans farhågor. — Scenförändring. Sal hos Fersen. De Geer är på uppvaktnings hos Fersen och åtföljes af Ankarström. De önska lära känna Fersens tillämnade operationsplan i afseende på riksdagen, men denne säger sig ej hafva någon plan, utan endast vara beredd på försvar. Det ogillas af De Geer och isynnerhet af Ankarström, som menar att det onda bör uppräckas med roten. Fersen (sedan de förra gått, ringer, betjenten inträder): "Jag är aldrig mera hemma för kapten Ankarström. (Betjenten aflägsnar sig) Han är icke min man; — det ligger en motjudande beslutsamhet och kallblodighet i hans blick! — Jag har utstakat den bana, som jag har att följa — ett lugnt, men starkt motstånd, och jag ämnar icke vika af derifrån, hvarken till höger eller venster." — Scenförändring. Hos Schröderheim. Fru Schröderheim är nyligen uppstigen från sin barnsäng; fröken De Geer är hos henne och under samtalet yppar denna sin kärlek till den häftige grefve Ribbing. — Höns-kotteriet samlas och grefvinorna Piper och Lantinghausen öfverenskomma med fru S. att konungen är en usel komediant och att alla möjliga olater och oseder emanera från honom. Fru S. menar att Sveriges framtid ligger i mödrarnes händer, som ega att uppfostra sina barn till stolt medvetande och ädel sjelfständighet. — Schröderheim inträder och förkunnar damerna att han under sitt tak ej vill höra något lasteligt tal om sin konung och välgörare. Sedan dessa gått besvär S. sin fru, att hon måtte vara försigtigare i sina yttranden mot den konung han dyrkar. Hon svarar, att det börjat öppna sig ett svalg emellan henne och hennes make, i följd af deras olika politiska åsikter och att S. handlar ovärdigt, som gjort sig till konungens slaf. S. slutar akten med denna visa sentens:

»Må du då aldrig sanna mina ord, att den qvinna, som sträfvat efter makt, får plikta för denna sin sträfvande med förlusten af sitt lugn och sin sällhet.»

Andra akten. Kungsträdgården. Fersen och De Geer mötas och reflektera öfver tidens tecken. Fersen förebrår sig att han förlorade kontenansen, då landtmarskalken förklarade adelns beslut för ogiltigt i propositionen om ett statsutskott för finansfrågorna. Gustafs vänner börja dra sig tillbaka och äfven den servile Horn har öfvergått till hans motståndare. Bland de promenerande befinna sig Horn, Ribbing, Ankarström, fru Schröderheim och fröken De Geer. Förklaring mellan Ribbing och Fröken De Geer, som ber honom hoppas och vänta på framtiden. — Presentationer på flera håll. — Konungen samtalar några ord med den i en löfsal sittande Bellman och råkar i ordväxling med fru S., och då han fullkomligt ligger under i munvighet, så förklarar han henne öppen fiendskap. — Tablå. Konungens kabinett. Schröderheim står lyssnande vid dörren till audiens-salen, der Gustaf III håller en skarp föreläsning för en ständernas deputation. Adeln beskylls för förräderi mot konungen, och han gör detta stånd ansvarigt om Finland sköflas, om Stockholm hotas af fienden. Fersen höres protestera. Konungen befäller adeln att bilda en deputation, som eger att bedja landtmarskalken om ursäkt och återföra honom i landtmarskalksstaten. Allmänt sorl. Konungen befäller adeln att afträda; den vägrar, men förmås dock dertill af Fersen. Konungen vänder sig till de andra stånden och fordrar af dem oinskränkt fullmakt, att taga de mått och steg han anser af nöden, för riksdags öfverläggningarnes obehindrade fortgång till rikets frälsning. — Gustaf III inträder i kabinettet; han förklarar för S. sin afsigt att söka drifva de ofrälse stånden att uppdraga honom den äskade myndigheten, men de steg han ämnar taga skola omständigheterna bestämma. Ett bref lemnas honom från Finland; det är från hertigen af Södermanland. Anjalaoffice-rarne, åt hvilka lemnats tillfälle att rymma, vilja ej begagna sig deraf, utan

fordra att ställas under krigsrätt och dömmas efter svensk lag. Konungen (häftigt): »Rebellerna fordra sin dom; de skola få den och — dö. Det gör mig ondt — icke om dem, men om andra. Lejonet, som en gång fått smaka blod, nöjer sig ej med att ha utgjutit det en gång. — —» Härefter vänder sig Konungen till S. »Apropos! Elis, du har nu haft tillräcklig betänketid att svara på det, som jag på vägen från kungsträdgården och hit propo-nerade dig.» Schröderheim (leende): »Att förskjuta hustru och barn? Jag kunde aldrig tro annat än Ers Maj:t behagade skämta.» Konungen: »Skämta? skämtets tid är förbi! Min önskan är djup, allvarsam. Jag har tilltänkt din hustru ett exemplariskt straff efter förtjenst. Må hon darra för det öde som väntar henne! när hon sedan lärt att ödmjuka sig och krypa till korset — då skall jag säga dig när benådningens tid är inne.» — Fersen anmäles. S. går och konungen hviskar några ord i hans öra. Fersen beviljas ett mellan fyra ögon med Majestätet och han begagnar sig deraf, för att bedja denne vända om från den väg, han be-trädd. Han säger klart nog, att Gustaf III ej begripit Sveriges ställning, och att han försökt här införa en kultur, som ej kan sammansmälta med folk-individualiteten. Han anropar Konungen om frid och säger att ett folk i tidens längd aldrig förlåter sin Konung ett onödigt krigs faror och elände. Konungen: »Ni säger mig i föga förtäckta ordalag, att jag passar lika litet för Sverige, som Sverige för mig; så måste en af oss vara Konung; den andra riksförrädare! men som Sveriges krona är min, mig förlänad af Gud och folket, och då jag icke ämnar till-låta, att någon dödlig förmätet utsträcker sin hand efter den, så får ni, Grefve Fersen, väl lof att vara riksförrä-darn och skall jemte edra anhängare straffas som förrädare. (Han ringer; Essen inträder.) Er värja, Grefve Fer-sen.» Fersen lemnar den lugnt och svarar Konungen med de berömda ord, som historien upptecknat till ära för den ädle Grefvens minne. Konungen (till Essen): »Till Fredrikshofs fängel-

se (Fersen går med Essen). För sista gången har jag sett dig, förrädare (han ringer häftigt; Schröderheim inträder). Har Liljensparre arresterat Brahe, Horn, Frietsky och de öfriga adelsmännen. Schröderheim: »Ers Majestäts befallningar äro fullföljda; — men har jag förstått rätt, att De Geer skall förbli på fri fot?» Konungen: »Tills vidare — ja. (För sig): Hexans spådom går i fullbordan; segern blir min! nu gäller det att möta den hotande faran: Anjalaförbundet.»

Tredje Akten. På slottet. Konungen vandrar misslynt genom sina salar. »Här och der löjlga och tråkiga personager, *roturiers* och *parvenueer*, som buga sig, så att de med nästippen vidröra golvet. Min gamla kära aristokratiska sällskapskrets är sprängd; de skönaste exemplaren deraf befolka mitt adliga djurhus på Fredrikshof.» Han bläddrar igenom en packe bref som ligger på bordet. »Endast afskedsansökningar. Stockenström, Ekeblad, Lantinghausen m. fl. nedlägga sina embeten. Det beviljas. Ingen får tro sig outhärlig.» Schröderheim inträder. Konungen frågar om han utträttat hans befallning. S. säger sig ej hafva kunnat. Gustaf vänder honom ryggen och förklarar att de äro skilda för alltid. Detta beveker S. — han lofvar att taga ett mord på sitt samvete. — De Geer anmäles. Han förkunnar att adeln blifvit än sturskare efter de förnämsta medlemmarnes arrestering, samt att den vägrar tillsätta något sekret utskott, så länge konungen vägrar tillsätta något statsutskott till pröfvande af rikets finanser. Gustaf frågar om ej De Geer är förundrad öfver att han ensam är fri och säger att han har en förespråkare i baron Essen, som anhåller om hans dotters hand. De Geer invänder att hans dotter redan är bortlofvad åt Ribbing, men konungen löser honom fri från hans ord, fordrar hans dotters förlofning med Essen eller hans person och gifver honom en timmas betänketid. Konungen (ensam) »han ger nog vika — men skulle äfven jag vara tvungen att gifva vika för adelns motstånd? nej! aldrig! — och hvad har jag nu vunnit med mina våldsamma steg mot

adeln?» Gustaf ser med saknad tillbaka till de lyckans dagar, då han älskades af sitt folk, då hans jag sammansmälte med Sveriges. Men nu är det för sent att vända om. Han måste framåt på den väg han valt. — Essen inträder och anmäler att polismästaren väntar på befallningar. Gustaf ber Essen med sitt frieri vända sig till De Geer och menar att han nu ej har något motstånd att frukta. — Scen emellan konungen och Liljensparre. Den senare förtäljer, att pöbeln är väl bearbetad och förtviflad mot adeln, och att Fersen från sitt fängelse befallt sin hustru och sina barn att ej förändra något i sina lefnadsvanor, samt att Serafimeriddarne uppskjutit sitt ordenskapitel, emedan det icke anses kunna ega rum förutan Fersen. Konungen vredgas öfver hans makt och frågar om man kunde — våga — hvarpå Liljensparre svarar nej, det vore en skymf inför dem — men deremot kunde man agera under Fersens frånvaro. Gustaf III beslutar sig att påföljande dagen i *plenum plenorum* föreslå en ny regeringsform under namn af Förenings- och Säkerhetsakt. Scenförändring. Hos Schröderheim. Fru S. (ensam) »Hvad han dröjer! aldrig har jag väntat Elis med mera orolig längtan än i dag! o hvad jag är nyfiken att höra talas om konungens situation i närvarande stund. — Konungen Schack! Om han väl anar att den lilla Anna Charlottas lillfinger är här med i spelet! att fejden oss emellan på lif och död har tagit sin början. Ja, han kan icke misstaga sig derom; men ändå ana icke, huru långt mitt inflytande sträcker sig. Dessa stora och patriotiska män, som tro sig af egen drift ha tagit steget ut att nedlägga sina embeten, voro likväl inspirerade af sina hustrur, älskarinnor och systrar.» — S. inträder; han är misslynt och efter en kort inledning förklarar han, att fru S. ej mera skall anse sig som hans maka. Han beskyl- ler henne för lättsinnighet och säger att hennes nyssfödda barn ej är hans. Fru S. svarar med stolthet, ty hon ser konungens finger i S:s hårdhet, men när hennes make står fast i sitt beslut, så krossas hennes mod. »Min stolthet

är bruten — jag svär att jag är oskyl- dig! Jag besvär dig att bryta med din konung — eller vi äro förlorade.» För sent. S. är oföränderlig, så djupt det äfven krossar hans hjerta. — Fru S. (ensam.) — »Ånger! din kalk är bitter! Nemesis! din vinge gör hastiga slag — — O! förbannelse, förbannelse öfver dig tyrann, med leendet på läppen och mordlust i hjertat. Min makes förförare och min baneman. O vore jag blott en man! Som en Simson skulle jag fatta i pelaren till hans multnade, ihåliga statskonst och begravva honom med mig under dess spillror.» Fröken de Geer stiger in; hon säger sig vara beredd att uppoffra sin kärlek till Ribbing och gifva sin hand åt Essen, emedan hennes faders frihet är beroende af detta offer. — Ribbing inträder; han kommer på sin uppyaktning och får höra sitt öde. Auröra förtiger dock det verkliga skälet till deras skilsmessa. Sedan Fröken gått till Fru S., som dragit sig till ett inre rum, inträder Ankarström och Horn. Den sistnämnde förtäljer att de Geers frihet är skälet för hans dotters förlofning med Essen. De förra, Fru S. Ribbing förklarar hämd mot Essen. Fru S. säger det vara orättvist att angripa redskapet, upphofsmannen bör straffas. Horn förklarar äfven sin hämdkänsla för konungen, emedan denne jemväl i fängelset insatt hans åldrige fader. Fru S. (med hånande förakt): »Jo, jo, alla vilja att yxan skall gå, men ingen vill hålla i skaftet.» Ankarström. »Äfven den som vill hålla i skaftet törde kunna finnas.» Fru S. (höjande sig i sin stol). »Och när, kapten Ankarström?» Ankarström. »När axet blir moget att afskäras.» Fru S. (med stigande passion.) »Och när, blir axet moget? — är det icke redan nu? Familjelifvets område är icke längre fridlyst!» — — En betjent anmäler baron Essen. Ribbing stannar ensam med honom. R. förklarar att E. sannolikt afstår från Auroras hand, när han blir upplyst om, att hon blott för att rädda sin fader, gifvit honom sitt löfte. E. svarar med värdighet. R. blir pockande och utmanar sin rival. — Fröken De Geer inträder och Ribbing bönfaller hos henne, att hon måtte be-

kräfta hos baron E. att blott ädelmod förmått henne bortlofva sin hand. Fröken svarar att om hon äfven förr känt en flygtig böjelse för R. så är den nu fullkomligt utplånad genom hans oridderliga beteende. Essen, en ärans man, ber henne ej underskatta sina känslor för Ribbing, och i främsta rummet tänka på sin egen lycka. Fröken: »Baron Essen — om ni antar eller förkastar denna hand, som jag härmed för andra gången — och denna gången med glädt hjerta bjuder Er — beror af Er — men aldrig skall eller kan den tillhöra grefve Ribbing — så sannt jag hoppas blifva lycklig med och genom Er.»

Humoristiskt Allehanda.

22.

Lorden, som tänker högt. Lord D. utmärker sig genom ett slags talareförmåga, som torde vara ytterst sällsynt. Han sitter t. ex. till bords bredvid en dam, och det faller honom in att visa henne en artighet. Då öfverlägger han först med sig själf, och detta sker *högt* på följande vis: »Jag borde väl dricka ett glas vin med lady ***; ja, jag får lof att slå i ett glas vin åt henne.» Han vänder sig nu till damen, och frågar, om hon befäller ett glas vin. Hon svarar under ett löje, som, tvert emot höflighetens fordringar, genast sprider sig kring hela bordet, och lord D. begriper icke, hvad man skrat- tar åt. Han åt en gång hos lord A. och fick sin plats bredvid denne snillrike peer. Vår lord satt länge och tänkte; äntligen tänkte han *högt*. »Jag är väl tvungen att bjuda lord A., det krushufvudet, hem till mig; ja, han skall bjudas, han skall nödvändigt bjudas.» Hvad som sålunda i hans tankars hemliga råd blifvit beslutadt, ärnade han just förbyta i handling, då hans värd kom på det infallet, att också en gång tänka *högt*. »Jag tror» — *tänkte* lord A. — »att det gamla dumhufvudet vill bjuda mig hem till sig — men jag går inte — jag går alldeles inte.» Lord D. kunde ej öppna sin mun för häpnad. Huru hade man kunnat ut-

grunda hans hemligaste tankar? Han var ej i stånd att fatta det. Han spelte gerna whist; men med hans vana att tänka högt, blef det honom snart omöjligt att uppgöra ett parti. »Det sticket får gå» — tänkte lord D. t. ex. — »nog kunde jag väl ta med kungen, men han gör mera nytta ihop med ässet, o. s. v.» Så förrådde hans tankar alltid hvad han hade på hand; nu vill ingen människa spela med honom, och han begriper icke hvarföre. — Då han var i departementet för utrikes ärenderna, skickade han, kort före slaget vid Navarino, en skrifvelse, som skulle kommuniceras med fransyska ambassadören, hem till den ryska, hvilket, besynnerligt nog, tillskyndade honom stor ära. Furst L. lärar nemligen ha ansett misstaget för en ganska fin krigslist, och yttrat, att han var klok, som ej fastnade i den för honom utlagda snaran. Han återsände brefvet, åtföljdt af några mycket smickrande rader, deri han sade, att han ej läst ett ord i brefvet, då han fann, att det ej var ärnadt åt honom, utan åt prins P.

Besynnerlig människorace. Pigafetta berättar följande: »En gammal skeppare från Moluckiska öarne försäkrade mig, att på dessa öar finnas dvergar, hvilka leva i bergsklyftor och hafva så långa öron, att de sofva på det ena, som på en matta, och nyttja det andra till täcke.

Den pålitlige lotsen. Den naiveté, hvarmed Irländarne söka öfverskylda sina fel och dumheter, är högst komisk. Kaptenen på ett krigsskepp, som fick sin första station vid irländska kusten, hade medtagit en irländsk lots, på hvilken skeppets trygghet helt och hållet berodde. »Men är du väl säker på din sak?» frågade honom kaptenen flera gånger. — »Herr kapten kan utan betänkannde gå till kojs» svarade lotsen: »jag känner farvattnet så väl som jag känner min mor.» — »Men här äro många blindskär och många faror.» — »Ha ha! faror! Hela kusten utåt har jag reda på, hvar enda klippa (i det samma stöter skeppet på) — och det här var en bland dem.»

Anekdoter.

Den qvinliga rangsjukan har troligen aldrig blifvit bättre affärdad, än genom Fredrik den stores emellan tvenne damer afgifna dom: »Den största token går förut!»

En ficktjuf, gripen på bar gerning, ursäktade sig inför polismästaren. »Förlåt mig, nådig Lagmän!» »Jag har blott följt min läkares råd. Jag lider nämligen af svag mage, hvarför han ordinarie att alltid före måltiden taga något till mig.

En kemist kom nyligen till en bryggare härstädes, för att sälja till honom en ny uppfinning, som bestod i att brygga öl utan humla. Bryggaren skrattade ut honom, tilläggande: Min bäste herre! den konsten har jag idkat i alla mina da'r!

En Irländare gick in på posten för att underrätta sig, om bref voro ankomna till honom. Posttjenstemannen frågade: »Edert namn, min Herre?» »Det står på brefven», svarade den tillfrågade.

Prisuppgifter.

Charad N:o 38.

Tiden kan *mitt* första vara,
Det kan människan, också.
Ifrån nötiens dumma skara
Vi *mitt*, *andra* höra få.
Ett pronomen är *mitt* tredje,
Dertill är det personelt,
Och det nyttjas då vi bedje
Himlen, det slår aldrig felt.
Bli *mitt* fjerde om vi tjena,
Det går icke gerna an;
Men *mitt* hela Gud allena
I dess storhet vara kan.

Gåta N:o 38.

Mången fattig usling är det gifvet
Att en gång det *så* uppå sin graf —
Mången rik, som *är* det här i lifvet,
Vet man efter döden aldrig af.

Alla gerna vilja blifva
Det, som ingen vara vill.

Pris: En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Januari 1861.
Prislotningen eger rum d. 25 Jän. 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

II. b.

Meyer, året 1789.

Forts. fr. föreg. nummer.

Fjerde Akten. Hos fru Schröderheim. Schröderheim står lyssnande vid sin hustrus dörr. Den arma, stolta qvinnan har insjuknat hastigt i följd af hennes mans hårdhet, och hon sväfar mellan lif och död. Sjukvakterskan utkommer; hon säger fru S. vara så dålig, att hon måste skicka efter kyrkoherden Flodin. S. bereder sig att gå in till sin fru, men mötes af fröken De Geer, som besannar sjukvakterskans ord, att Fruen endast genom ett underverk kan räddas. Fru S. utkommer, svag och blek, och håller sig fast vid dörrposten. Efter en minuts hvilaböjer hon sig ner öfver S:s hufvud och kysser det. »Min stackars, stackars Elis. — Du lider för min skull.» Hon blir alltmera svag och känner att döden nalkas: »frihet, hvarest jag under hela mitt lif förgäfves törstat — ändtligen känner jag din andedrägt fläkta öfver mina kinder. Blott ett jordiskt bekymmer fäster mig ännu vid lifvet. — Hvad skall blifva af den lilla värnlösa, af ditt barn, Elis?» Hon fattar Auroras och S:s händer och — det är slut. »Så, ja så vill jag dö och så återse er i andeverldens republik.» Konungen inträder; »det är jag, din konung, din vän, som vill höra huru det nu för tiden är med dig; Hur mår din hustru?» Schröderheim: »Sire! Ni är min konung och min — vän — det är sant! Hur jag mår? Här ligger min hustru — död — och det är vårt verk Sire!» Konungen: »Ah! Är din älskvarda Charlotte död? Jag beklagar sorgen, min stackars Elis och befriar dig

tills efter begrafningen från din tjenstgöring. *Adieu à bientôt cher ami* (i det han går, för sig). *Je n'aime pas les scènes larmoyantes.* Scenförändring. Hos Fersen. De Geer anmäles. Han redogör för den just befriade Fersen om Förenings- och Säkerhetsakten och förtäljer, att Anjalaofficerarnes dödsdom är undertecknad och färdig till verkställighet samma dag. — Sedan Fersen åter blifvit ensam, inträder Ankarström och redogör i förtäckta ord om sin hemska afsigt. Fersen åhör honom med ädel afsky. Scenförändring. På slottet. Konungen kommer ur sitt kabinett, läsande adels protest mot Förenings- och Säkerhetsakten. »*Vraiment*; ett aktningssjudande fastän ofruktamt motstånd. Det är nöje och ära att mäta sig med en sådan vederpart! — Se der en dikt af Leopold, låt se hvad den innehåller (läser och kastar sedan papperet värdslost bort). Ett råd att benåda Anjalaförbundets officerare. *Monsieur Leopold est fou*. Dessa herrar poeter lära sig aldrig begripa, att de blott finnas till för mitt tidsfördrif, och icke som mina rådgifvare. — Den dagen jag gjorde första steget på olaglighetens och våldsamhetens bana, betraktade jag — och kanske icke med orätt — för den olycksaligaste i mitt lif. Nu en gång ett godt stycke på denna stråt är intet återvändande tänkbart, äfven en dumhet får man icke göra till hälften. *En avant*. Under en tid, då Europas konungar darra på sina throner för revolutionsspöket, som utgår från Frankrike, vill jag gifva ett lysande exempel på en monark, som icke allenast ger efter för folkets demokratiska syften, utan äfven kringkansar och befäster sin thron för everldliga tider, och den-

na statskonst blefve min sons hufvudsakligaste arf." Den efterskickade Levenhaupt anmäles. Gustaf befäller honom att å Ridderskapets vägnar underteckna Förenings- och Säkerhetsakten. L. lyder efter någon tvekan. Sedan L. gått, inträder Fersen; han kommer att bedja om nåd för Anjala-förbundets officerare. Fåfängt; Gustaf är besluten att låta dem dö. Fersen meddelar sin afsigt att draga sig till landet. Essen infinner sig, äfvenledes för att bedja om nåd för de olyckliga; förgäfvets. Essen: "Så får jag hos Ers Maj:t anhålla om mitt afsked från mina befattningar." — Han går och Gustaf ärnar ropa efter honom, men besinnar sig. "Ess — nej! han må gå! — O! jag är nu en stor och mäktig konung! *Souverain!* Men hvar äro mina vänner. De gingo! Den siste gick! Välan! så mycket mera skall jag blifva en sträng men rättvis konung på min ensliga höjd." Den efterskickade Bellman träder in. Konungen ber honom förskingra hans bekymmer med sång. Bellman lyder och stämmer upp med bitar ur Fredmans Epist. 46 Sång. 6 Epist. 21 och Sång. 21. Konungen bleknar och ber honom sluta. Bellman griper i strängarne så att de springa och sjunger med kraft: "Drick ur ditt glas, se döden på dig väntar, Slipar sitt svärd och vid din tröskel står!" (Han kastar luthan ifrån sig och låter gråtande hufvudet sjunka.) "O fasa, fasa, fasa." Konungen (tillintetgjord,) låter glaset falla ur sin hand och upprepar sakta orden: drick ur ditt glas, se döden på dig väntar! (Han skrifver hastigt några ord på ett papper.) Ankarström (i fonden fixerande konungen): "Drick ur ditt glas, se döden på dig väntar." Konungen (lemnar det skrifna papperet åt Bellman): "Skynda Bellman." Bellman (läser och faller till konungens fötter, hvilka han kysser): "Tack, Sire!" (Han skyndar ut.) Konungen (för sig) "Drick ur ditt glas, se döden på dig väntar! — Hvad har jag gjort! En öfverilning. Jag har tecknat min dödsdom i deras benådningsakt! Men så många menniskolif, som bero af ett ögonblick. Allsmäktige! och hvilka ögonblick, evighets! Min

kraft är bruten, min stjärna slocknar. (Hans blick faller på Ankarström, som står der med lurande blick, med mörk uppsyn.) Ni här kapten Ankarström? (för sig) Jag trodde mig vara ensam." Ankarström (djupt bugande): "På Ers Maj:ts höga befallning." Konungen: "Gå! Jag vill vara ensam (Ankarström går.) Hvilken blick. En basilisks ögon, som komma hjertat att frysa. Hvad sade hexan: Tre år härefter." Bellman (störtar andfådd in): "Ers Maj:t, öfverste Hästeskos hufvud har fallit, de öfriga äro räddade." Konungen (för sig) "Tyvärr! — och tre år härefter." — — —

III.

Kullberg, Gustaf III.

Främst möter oss såsom tillbörligt den högreste konungens gestalt. Han lutar redan mot lifvets höst, men sinnet är lika fantasirikt ungdomligt som förr; och lika rikt på tusende förslager är det något gråsprängda hufvudet. Lättsinne bär han på sina läppar och lättsinne i sitt hjerta, ytligt, flärd karakterisera hvarje hans tanke, hvarje hans handling. En förstörande missproportion eger rum mellan hans själs skilda förmögenheter, af hvilka fantasin blifvit för rikt utvecklad på de andras bekostnad, och detta är grunden till den rastlösa oro som beständigt förföljde denne konung och till den nästan qvinliga retlighet som nekade honom, att med förståndets lugna sans skärskåda en sak och att utföra den, ej med en nyckfull flickas otålighet, men med mannens lugna konsekvens. Hela sammanfattningen af hans karakter ligger i dessa den gamle republikans ord: "Kraft! Gustaf III kraft! tiondedelen af Karl XII:s jernhaltiga vilja, en grand af den elftes mogna sans, och du hade varit en stor man. Nu är du på sin höjd, och det knappt, ett stort snille."

Vi hafva de senare månaderna af året 1791. Åxet börjar mogna till skörd och skäran är redan slipad. Välan är den lättsinnige konungen att hans dagar äro räknade, hemskt ljuder profettissans ord i hans öron och han känner

att marken svigtar under hans fötter, men det är försent att vända om, han måste framåt, framåt tills han stupar. Med saknad ser han tillbaka till de dagar af glädje, då han lugnt inför sitt eget samvete, lugn inför historien, älskade sitt eget folk och älskades af det tillbaka, så varmt, så hängifvet som ingen svensk konung det ännu varit. Han kämpade då endast för att göra det lyckligt, — nu lät han folket blöda för att tillfredsställa sin fåfänga, nu gick hela hans diktan och traktan derpå ut, att skaffa sig än mera makt och reglera sina finanser, ej för folkets skuld, utan för att ega möjlighet att som en raket flyga upp i historien. Han började sin bana med att vara en stridsman för folkets ära, han slutade den med att låta folket vara ett medel för sin.

Försåt smyger kring den sanguiniske fursten, och hvarje steg han numera tager måste framkalla en fiende. Adeln hatar honom djupt, ty han har beröfvat den äfven sista skytten af makt och detta stånd, som förr var konungen, kan ej lida detta utan grämlse. Den ene af dess söner efter den andre träder öppet på oppositionens sida, och den ring som omger Gustaf blir allt trängre och trängre och det var just af dem som han öfverhopat med välgärningar, som han slutligen skulle bli förrädd. Enskildt hat sällar sig till den allmänna ståndsgrämlsen och dessa sammanlagda elementer knyta den snara i hvilken Gustaf III slutligen fastnar.

En intressant omständighet tillkommer ännu. Den franska revolutionen har predikat sina gräsliga läror och dessa hafva äfven, om också mera sparsamt, vunnit insteg i den höga norden. Dessa skrällande frihetsrop hafva skakat månet fordom loyalt sinne och upptändt furstehat i de hjernor som förr ej kunnat drömma om något sådant. Till det egentliga folket hunno dessa läror egentligen ej, men en bördigare jordmån funno de hos adeln, som uppfostrad af Voltaire och Encyklopedisterna lätteligen kunde assimilera med sig den vidare utvecklingen af sin egen bildning. Man började äf-

ven i Sverige skrika på frihet och jemnlighet, men en jemnlighet bygd på adelns absoluta prioritet och en frihet, hvars väsende skulle ligga deri, att kungens makt inskränktes och regeringsmyndigheten delades på adelns händer. De karakterer som hafva att uppbära denna blandning vilja vi nedanför skärskåda och återvända till Gustaf.

Såsom vi nämnde försiggår händelsen under det sista året af Gustaf III:s lif. Han vet att han står på en brant och att han hvarje ögonblick är i fara att störta ner. Han anar att minor äro gräfdade under thronen och med bafvan i hjertat ser han den entusiasm som franska revolutionen uppväcker öfverallt. Han vill uppträda såsom royalismens segrande försvarare och han vill ütrotta den revolutionära andan från dess innersta grund och han klädder sig i harnesk för att åter uppställa Ludvig XVI:s ramlade thron. Huru kittlande är det ej för hans fåfänga, att en gång som segrare intränga i Paris och der låta uppföra »Gustaf Ad lfs ädelmod». Hvad betyder det väl om han för detta ändamål måste uttömma sitt rikets sista krafter, och om han måste utarma sitt folk, blott han för detta pris kan skapa sig det namn han mest eftersträfvade af alla, härförarens.

I spetsen för det oppositionsparti som gjort till sin uppgift att i allt söka motarbeta Gustafs tyranniska planer, och såsom ledare af dess hemliga välfärdsutskott, för hvars nidingsdåd Gustaf slutligen föll ett offer, står den diplomatiske generalen Pechlin. Han är här bättre tecknad än i Meyers dram, ty då han i denna ungefär framstår såsom en abstrakt princip, så varskar man åter i Kullbergs arbete äfven menniskan. Hela hans diktan går ut på att söka återställa frihetstidens gyllne dagar, sak samma för hvad pris. och hans själ ryser ej att för detta ändamål genom lönnmord låta rödja konungen ur vägen. Listig vet han att begagna sig af ungdomens svindlande passioner och att starkt binda maskorna på det nät som skulle fånga Gustaf III. Man vet att han är själen i den fi ndtliga ligan, men aldrig kan han ertappas; konseqvent och derjemteslug, ve-

han att ihärdigt krypa emot målet, men dock så, att han försigtigt igensopar spårerna bakom sig. Hans själ är låg men den är stark och en gång gripen var det fåfängt att söka förmå honom till någon bekännelse. Jesuitisk i boten af sitt hjerta kan han ej skygga för något moralens bud och allt går han in på, för det målet, att, sedan han varit Gustaf III:s baneman, såsom själen i en senat upprättad efter 1720 års mönster, få blifva Gustaf Adolfs förtryckare. Han är äregirig, men sålunda, att han sätter sin ära uti att osynlig vara den ledande principen, då han å andra sidan ej sätter värde på andras erkännande. Uppvuxen under frihetstiden har han koncentrerat hela sitt hat mot honom som gjorde ett slut på dessa dagar, men hans hat är lika mycket förståndets som hjertats. Aldrig hänföres han af någon lidelse, hvarje hans minsta steg är beräknadt. Hvarje tid kan hafva att uppvisa något likartadt exemplar, men man kunde dock sätta i fråga huruvida en hel Pechlin kunnat fostras af något annat än det 18:de seklet. Detta fullkomliga besegrande af hvad man kallar samvete, denna brist på tro på något annat än det handgripliga, detta det abstrakta förståndets absoluta öfvervalde, denna själens och handlingarnes djupt rotade materialism — allt sådant förutsätter ett tidehvarf sådant som *Helvetii*.

Vill man tänka sig en Pechlin under någon annan tid, måste man förutsätta hos honom en svår kamp förrän han kunnat lyckas skapa sig en sådan karaktär. Detta hade endast kunnat försiggå gradvis och starkare yttre motiver hade tvisfvelsutän varit af nöden. Här i Kullbergs roman framstår Pechlin fullkomligt fri från en sådan strid, och man kan ej heller skönja att någon sådan förut försiggått hos honom.

Vid Pechlins sida står sammansvärjningens synlige ledare Thure Bjelke, som genom ett tyst medgifvande öfvertagit ordförareskapet och hvars öfverlägsna förstånd gör honom värdig af denna plats. Hans karaktär är mera skizzerad än egentligen utförd och man får ej tillfälle att blicka in i hans

sönderslitna själ och man kan ej i honom ana den djerfve, men derjemte fege hädarn, som, sedan han tömt giftbägarn, ville intaga nattvarden utan att dock kunna bringa sitt trotsiga sinne till försonlighet.

De sammansvurne äro den veke, republikanske och svärmande Horn, den aristokratiska fåfänge Liljehorn, den bra nog likartade Ribbing och slutligen den ræ, hatfulle, girige och djerfve Ankarström. De föra alla jakobinismens fraser på sina läppar och rösta för republik, men vilja framför allt göra sitt värde såsom adelsmän gällande och lätt varsnar man att grundmotivet för deras handlingssätt är lika mycket (om ej mera) ädlingarnes grämlse öfver att vara kränkta, som en öfversvalande och vilseledd fosterlandskänsla.

Så vidt vi förstå, äro dessa alla tecknade efter historien och förf. har ej afslats med att gifva deras personligheter någon onödigt idealisering. De äro trogna typer för 18:de århundradets svenska revolutionärer och som sådana äro de hållne lika säkert som konsequent.

Ett ädlare slag af frihetshjeltar tillhör den gamle grånade öfversten, som egde styrka nog att uppföra sitt enskildta hat för sitt stora ändamål. I Amerikanska frihetskriget hade han insupit kärlek till den republikanska styrelseformen och han var beredd att offra allt för att få den införd i sitt fädernesland.

Bredvid honom står hofmarskalken V., narren som han kallas, fastän han under sin eländiga yta vet att dölja en glödande kärlek till sitt land, förenad med ett adelsmannens konungahat, ehuru han äfven skrifver detta på sin fosterlandskänsla.

Grefve v. S., hofmannen, är hvarken intagen af de sammansvurnes jakobinism, eller af princip konungen tillgifven, han hatar Gustaf, emedan denne ställt sig för hans lycka, och hans hämd är den kränkte förorättade mannens.

Till Gustafs banemän sällar sig äfven en qvinna, grefvinnan Sögersköld. Denna tjusande demon är äfvenledes ett seklets barn och fåfängt torde man söka hennes motsvarighet under någon annan tid. Väl äro kärleken och häm-

den lika under alla tidehvarf, men deras uttryckssätt tager färg af den allmänna ståndpunkten i kultur.

Denna hjertats maskerad kan ej så fulländadt spelas af någon annan än den som uppväxt under lögnens och förställningens tid och hela hennes metod att tänka är lånad från det 18:de seklet. Hon är materialist, så ideel äfven hennes lefnads pothos synes vara. Man ser att aldrig religionen gjort ett allvarligt insteg i hennes hjerta, och hela hennes uttryck, äfvensom hennes kärlek har något djupt sinnligt. Alla kvinnor som uppträda i romanen hafva denna samma kolorit och man ser att tidens förderf har smyggit sig till de ädlaste vrår. Vi vilja ej tala om Elisabeth, hon har kunnat hålla sig uppe emedan hon insugit sin lefnadsmerg under förhållanden oberoende af tiden.

Ännu ett par af romanens karakterer vilja vi omnämna, Armfelt och de Beche. Den förra är här tecknad liksom i Morianen som den stolte, intagande, något sinnlige konunga-gunstlingen. Kullberg har låtit honom i månget fall tjena såsom Gustafs förstånd och grunden till många af konungens handlingar måste man söka i favoritens vilja. Hvartill gagnar ett slikt förfarande? Man gör en tragisk person ej dermed någon tjenst. att man ställer honom i beroende af andra, äfven om han derigenom stundom skulle lyckas att från sin hjetes skuldror bortvältra något ansvar. Han blir ej dermed betjenad. Låt honom sjelf stå sitt kast, låt honom fela och lida därför, han skall endast kunna vinna derpå. I Gustafs beroendeställande har dock ej Kullberg gått fjerdelen så långt som Crusenstolpe.

De Beche är det frivolaste barn af ett frivolt tidehvarf och alla tidens skuggor hafva samlats hos honom. Djupare kan man väl ej sjuuka än han, men man är dock nästan färdig att hålla honom ursäktad därför. Han har följt med strömmen och ej det minsta budit till att ställa sig emot, han har öppnat sitt hjerta för alla omgifvande intryck och söker ej att dölja det. Ut i all sin lumpenhet är han så omedelbar, att man nästan kunde kalla honom naiv, om man får begagna detta uttryck

på en hofman hos Gustaf III. Egoismen är hans princip, och han söker ej att förneka det. Han älskar och beundrar endast sig sjelf, men han medger det för alla. Han slutar som marktschreijare, men äfven här är han de Beche. Sak samma om han går i trasor eller hofdrägt, hans väsende förändras ej derutaf. De Beche är kanske romanens bäst hållna karakter och han är onekligen förträfflig.

Kullberg låter äfven kasta en blick i sjelfva folkets lif och gifver derigenom en tröst för framtiden. Vål har förderfvet smugit sig ända hit, men det har ej kunnat ännu till roten förslappad den sedliga nationella känslan. Och åtminstone har folkets kvinna bibehållit sin naturliga oskuld och så länge den är i sin renhet har folket ej någon fara att sjunka.

Pöbelscenerna i hufvudstaden äro af egendomlig natur. Man varnar också här denna underliga blandning som ger något så originelt åt de sista dagarna af Gustavianska tiden. Å ena sidan söka de nationella intressena att göra sig gällande och å den andra framlysa revolutionens kosmopolitiska satser. Man vet ej rätt hvad man vill, men en mäktig jäsning har bemäktigat sig alla sinnen och man anar att en katastrof ej kan vara fjerran.

Romanens sista akt försiggår vid Fleurus, och Kullberg låter derigenom den individuella händelsen få sin förklaring och sitt berättigande i den allmänna världshistorien, i hvilken till slut allt enskildt måste uppgå.

Slutligen uppdrager Snellman sjelf en taffla öfver Gustafs lif sådan den borde blifva lämplig för dramat, fastän vi betvifla det senare, fruktande att dramaturgen skulle falla i samma ensidighet som klandrades i Meyers arbeten; nemligen en strid om *principen* i stället för äkta *dramatiska* konflikter, så återgifva vi dock här denna taffla som tecknar Gustafs historia med få penndrag och säker hand.

I 1720 års Regeringsform hade ständerna tillskansat sig en stor makt, som ännu betydligt ökades under den s. k. frihetstiden. Konungarna, de som hade skapat det nya Sverige, som hade be-

fästat öfvertygelsens frihet i Europa och som hade förvärfvat svenska folket ett härligt namn, de blefvo nollor, som ej på egen handingo taga ett enda fjät. De hade missbrukat sin förra makt, det är sant och så tillvida innehåller 1720 års Regeringsform äfven ett moment af rättvisa, men de herrsklystna ständerna visste ej heller att behålla måttet, äfven de felade, och domen väntade äfven dem. Gustaf, af sin herrsklystna moder, uppfostrad i sträng royalism, fattade tidigt en bitter afsky mot ständernas mångvälde och han var själen i alla de komplotter som spunnos för att åter införa suveräniteten. Från sin tidigaste barndom hade han visat en stark böjelse för prakt och denna omständighet medverkade äfven till hans längtan, att en gång få omgifva sig med den glans, som åtföljer suveränen. Bildad af tidehvarfvets fördomsfria filosofi, tog han ej så noga med medlen, och hans innersta önskan var att erhålla en mäktig spira, sak samma för hvad pris. Han ville ju lyckliggöra sitt folk, han ville ju åter gifva det rang bland Europas större nationer, han ville ju inplantera hela den Europeiska kulturen i sitt frusna land, hvad gjorde det väl då, om han bekrigade sina fiender med de vapen de så länge använt emot honom? I civilisationens hufvudstad Paris hade han på nära håll fått beundra den bildning som var hans egen, och han hade lärt sig att det var vid en praktfull thron den slagit sina blomster. De snillen han beundrade voro ju alla uppvuxna i spirans skygd och utan väckelse från thronen trodde han ej att någon förmåga kunde vecklas ut. Hans medfödda royalism stegrades än mer, ty nu visste, han att ett folk måste styras af en mäktig konung, för att blifva bildadt och lycksaligt. Saknades makt hos den herrskande, så förföll hvarje folk i råhet och intet split.

Som kronprins reste han från Sverige; han återvänder dit som konung och nu vidtager hans första akt. Förgäfvosöker han försona de kämpande partierna, förgäfvosöker han sig själf till medlare. Då flammar allt högre upp hans längtan att med ens

göra slut på alla inre fejder och koncentrera all makt i sin egen hand. Vid hans sida står hans höghjertade moder och uppmanar honom att vara värdig henne och sina fäder. Trogne medhjelpare har han i sina bröder, som hvardera på sitt håll arbeta för hans ändamål. Allt lyckas denna gång. Historien har redan dömt de stridande ständerna, och deras fall är oundvikligt, änskönt deras ledare uppbjuda allt. Gustaf segrar och royalismen segrar. — Nu inträder Gustaf i andra stadiet af sin utveckling. Han är nu en verklig konung och han låter veta deraf. Hans moder får känna att det är han och ej hon som har makten, och hans bröder få äfven erfara att det är skillnad emellan konungen och undersåten. Han omgifver sin thron med en bländande lyx och samlar omkring den allt hvad skönt och snillrikt finnes i hans land. Men han arbetar derjemte för sitt folk och månet framsteg i dess styrande måste tillskrifvas denna tid. Den högre adeln drager han till sin person, han vill lära den glömma de flydda dagarna och vill vänja den att mottaga allt af suveränen. Strålarna från thronen spridas äfven till folket och upptända lusteldar öfverallt till Furstens ära. Sång och glädje, men äfven lättsinne, flärd och otro, herrska i alla vrår af riket. — Men konungens fiender äro ej krossade, de äro blott tända för en tid och isynnerhet hos adeln lefver minnet af det flydda. Den tuggar sitt betsel och lurar på hämd.

Tredje akten. Hatet växer med hvarje Gustafs egenmäktiga tilltag. Vid 1786 års riksdag får han erfara, att han ej mera har att styra ett lydigt folk. Men hans kraft växer äfven med hvarje motstånd och hans sinne förhårdnar i despotism. Nu mera vill han hafva allt. Han kastar sitt folk i ett krig, för att återskaffa Sverige dess gamla gränсор, och för att skaffa sig själf ett större namn. En slags förtviflan öfver hans skefva ställning har drifvit honom till detta steg, men likvisst har han utsigt att lyckas. Den kufvade adeln söker gifva luft åt sin länge qväfda harm och midt under striden nedlägga officerarne sina vapen;

de säga att kriget är företaget utan nationens tillstånd, och några af dem stämpla äfven mot konungens lif. Han räddas af slumpen, i det att danskarne just vid samma tidpunkt infalla vid vestra gränsen.

Konungen kastar sig i folkets armar; en annan Gustaf Vasa vänder han sig till Dalarne och uppmanar dess söner att tåga ut mot den anfallande fienden. Man följer honom och han segrar. Nu tåger han tillfället i akt och söker förskaffa sig absolut suveränitet. Man jublar öfver hans seger och folket är afvogt stämndt mot adeln för dess förräderi vid Anjala. Bättre tidpunkt kunde ej erbjudas. Han besinnar ej att alla hans segrar, all hans framgång varit en frukt af historien, han vill herrska i eget namn, och han lyckas. Han erhåller den eftersträfvade makten, och han är så godt som sjelfherrskare, men nu mera är han äfven invigd till undergång.

Femte akten. Hans gamla vänner öfvergifva honom och äfven hans sjelfva folket vaknar ett missnöje. Man känner att man lätit konungen gå för långt och att folkets frihet numera är ett intet. Dåsighet har följt på ruset och luften börjar kännas tung. Man börjar ana den från konungen utgångna kulturens otillräcklighet, och hans skapelse lutar till fall, dock står den ännu så länge Gustaf finnes. Denna konung tyckes Sverige för trångt och hvad vill han äfven mera här. Det svenska folket har ju gifvit honom allt hvad det kunde gifva, och honom ledsnar när han har intet mera att sträfva för. Ut, ut längtar han; han känner att han vuxit till en världshistoriens man, och på dess stridsplats vill han skåa sig nya lagrar. På äkta dramatiskt sätt har han blifvit drifven till en absolut royalism och han vill högt förkunna sin bekännelse. Men revolutionens läror, mot hvilka han vil tåga ut, de hafva redan hunnit till hans eget land, och hafva tillika med den hämade nationaliteten laddat en pistol, som riktade dödeskottet mot Sveriges enväldige konung och mot royalismens våldiga skyddsmur.

Humoristiskt Allehanda.

23.

Herr M. (det torde vara läsaren likgiltigt, hvad den herrn heter.) således, herr M. var poet, derföre gjorde han verser, eller rättare, herr M. gjorde verser, och derföre var han poet. Han diktade verser åt Robespierre, Directorium, Cambacères o. s. v. Studligen blef Napoleon kejsare; straxt uppgick ett ljus i poetens hufvud »Napoleon kejsare!» sade han för sig sjelf, »jag skall göra verser åt honom, jag skall uppvakta honom; segrens och sångens lagar erkänna hvarandra!» Han fattade pennan, annälte sig till audiens, som beviljades honom efter två dagar! En hofdrägt, för Guds skull en hofdrägt! jag får audiens hos kejsaren, jag betalar hvad som helst för en hofdrägt! Skräddaren satt natt och dag, arbetande på hofdräkten: poeten satt natt och dag, arbetande på ett poem. Båda svettades, skarfvade och klippte af. På utsatt dag om morgonen voro hofdrägt och poem färdige. Begge voro förträffligt bröderade. Poemet stoppades i bröstfickan. »Hyrkusk till Tuillerierna! håll!» Poet, hofdrägt, poem, trädde in i den stora salen. Tvåhundrade personer voro kanske der församlade. Huru är det möjligt, att så många kunna få enskilt företäde? Poeten nedsteg ett ögonblick från sin pegasus, för att fråga en officer om han också väntade audiens hos kejsaren. »Det vänta vi alla.» — Hvad! en allmän audiens! åt en poet! det är cerberdt! Ändtligen kom Napoleon, gjorde sin rund, talade med marskalkar och generaler — ett ord, ett leende o. s. v. Nu närmade han sig poeten. Med nedslagna ögon gr p poeten i bröstfickan; emellan tummen och pekfingret sväfvade redan det odödliga poemet; han slog upp ögonen: »Sire!» Kejsaren var försvunnen och audiensen slutad. Poeten återvände hem, alldeles vansinnig; hofdrägt och poem hängdes på en spik, och från den stunden skref han verser emot Napoleon och för Bourbonerna. Efter 10 års oupphörligt diktande, kom Ludvig den adertonde på thronen. »Ludvig är konung! jag måste göra vers

åt honom." Sagdt och gjordt. Vår poet gjorde verser, som för tio år sedan, begär audiens, påkläder hofdräkten, såsom för tio år sedan. »Hyrkusk! till Tuillierierna!» Der står han, inträder i hemliga kabinettet: Ludvig den adertonde emottager honom fryntligt, vänligt, mildt. Poeten griper i bröstfickan; emellan tummen och pekfingeret svärfvar det odödliga poemet; Ludvig emottar det nådigt, leende, viker upp, läser: »Till hans majestät, kejsaren och konungen Napoleon!» Förskräckligt; i hofdräktens ficka hade det gamla poemet legat i tio år! — Efter två månader hade poeten sörjt ihjel sig.

Anekdoter.

Markis de Priè, som dog i Turin, i det första årtiondet af detta århundrade, hade ganska stor förmögenhet, och likväl besökte han ingen, utan att stoppa något hos sig. Sedan han om aftnarne gått till sängs, plägade kammartjenaren undersöka hans fickor, framtaga ur, silfverskedar och gafflar, snusdosor och annat kram, och göra förteckning deröfver; och som denne temligen noga visste, i hvilka hus markisen plägade gå, blef allt riktigt återlemnadt. Markisen efterfrågade aldrig de stulna sakerna, men började alltid sitt spel ånyo följande dagen. — Han hade ännu en egenhet, som för honom blott var en lyx-affär. Med mycket nöje sörjde han för två, tre vackra flickors utgifter, och för tillfredsställelandet af deras många infall, utan att fordra något af dem; de voro också de enda bland hans bekanta, af hvilka han ingenting tog. Han tycktes betrakta dessa flickor på samma sätt, som den, hvilken abonnerar en loge på spektaklet och icke går dit, utan öfverläter platserna åt vänner och bekanta.

Ett sätt att skaffa sig stöflor. Bland allt hvad nöd heter, som en bra karl kan råka ut för, ges väl ingen grymare än stöfvelnöden. Se här huru Sheridan en gång redde sig i en slik belägenhet. Han hade nyss lemnat universitetet, och kom till Bristol, hvarifrån han skulle rida till London. Ett

par stöflor behöfde han ovilkorligt; men pengar hade han icke. Då skickade han bud efter tvenne skomakare, som funno sig, en i sender, och båda mottogo beställning, att fullgöra på bestämd timme. Den förste kom, och stöflorna passade skäligen; en klämde väl aldrig så litet, men den kunde slås ut öfver natten. Skomakaren, som ingenting ondt anade, fick blott den trångastöfveln med sig hem! En stund derefter kom den andre skomakaren, och med honom gjordes samma manöver. Sheridan hade nu två stöflor, steg dermed till häst och red till London.

Den raka vägen. Vid ett besök, som Henrik IV gjorde hos den sköna Erangues, hvilken han med passion älskade, visade honom denna dygdiga fröken alla sina rum. Nyfiken att äfven få se sängkammaren, som för honom hölls tillsluten, frågade monarken småleende: »Genom hvilket går man till er sängkammare?» — »Genom kyrkan, ers majestät!» svarade den tillbedda.

Prisuppgifter.

Charad N:o 39.

*Mitt första ler så gladt och huldt,
Dock mest mot barnen små;
Det medför gåfvor, skötet fullt,
Och fröjd till hvarje vrå.
Mitt andra djuret ej förmår,
Blott människan det kan.
Mitt hela utur sjönöd svår
Har räddat mången man.*

Gåta N:r 39.

Lik en Fenix jag ur lågan träder
Pånyttfödd i världen ut, och der
Får jag göra tjenst i alla väder,
Och till mycket godt jag nyttjas plär;
Sorgligt jag vid öppna grafven klagar
Och är alltid med vid eld och brand,
Uti kyrkan är jag alla dagar
Men uti tamburn också ibland.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Januari 1861.
Prislottningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Folkungarne och Wisbys fall.

(Forts. fr. N:o 22.)

Prinsessan Ingeborg, konung *Hakon V's* i Norge dotter, blef år 1302, vid endast 6 års ålder, förlofvad med *svenska hertigen Erik*. Då denne sedan, i anledning af sin oenighet med brodern, konung Birger, måste fly ur Sverige, fick han af sin svärfar i förläning Konghälls stad och slott, samt sedermera älfven Warberg, hvilket konung *Hakon* till den ändan inlöste från dess egare, grefve *Jacob af Haland*. Äfven bistod han sin tillkommande måg både med folk och penningar i dennes krig mot konung Birger. Då, efter dem emellan slutet fred, hertig *Erik*, i samråd med sin broder *Waldemar*, först lockat konung Birger, att låta gripa och aflifva sin ädle rådgifvare, marsken *Thorkel Knutsson*, och derefter begick det skändliga förräderi, att taga konungen själf med gemål och barn tillfånga, och tvinga honom, att afstå nästan hela riket; flydde Birger till sin sväger, danska konungen *Erik Menved*, och fick af denne bistånd till att återeröfra sitt rike. Ett förödande inbördes krig uppstod nu. Under det detta som bäst pågick, började vänskapen mellan den tillkommande svärfadren och mågen att kallna. Hertigen, som märkte detta, föll på den ideén, att redan nu begära sin elfva års gamla brud, menande sig sålunda få någon underpant på norska konungens fortfarande medhåll. Han lät tillika i Konghäll göra stora anstalter till bröllopet. Men under tiden hade grefve *Jacob* börjat ångraatt han afstått Warberg, och låg öfver konungen att få

det tillbaka, så att, när hertigen frambar sin åstundan, fordrade *Hakon*, att han dessförrinnan skulle återlemna Warberg. Som likväl hertig *Erik*, i sin dåvarande kritiska ställning, ansåg rådligast att behålla nämde fäste, så svarade han konungen, som urkunden på rim förtäljer: »Gud gifve henne lycka ehvart hon går: men Warberg får du ej åter i år,» syftande med den första versen på sin unga trolofvade; resto sedan tillbaka till Konghäll, och fördref tiden på bästa sätt med de sina, kalasande på den tillämnade bröllopskosten.

Nu kom det till öppen brytning mellan *Hakon* och hertig *Erik*. Konungen lät belägra det på ön *Hisingen* liggande Konghälls slott eller *Niklaborg*. Hertigen själf kom dock undan derifrån, och begaf sig till sin andra vapenplats *Lödese*. För att afskära förbindelsen mellan detta ställe och Konghäll, gaf nu grefve *Jacob* konungen det rådet, att anlägga en fast borg på den holme, som redan då bar namnet *Baghaholm*. Man känner icke anledningen till detta namn, men den gissning ligger nära till hands, att då holmen i urminnes tid troligen hört under den trakt, der det nuvarande *Kongelf* ligger, och hvilken, innan staden diflyttades, hette *Skyrbagr*, har den deraf blifvit kallad *Skyrbagaholm*, och förkortadt *Baghaholm*. Grefve *Jacobs* råd vann konungens samtycke, och fästet uppfördes till en början af trä, måhända omgifvet af några jordverk, en anstalt aldeles tillräcklig på en tid, då ännu inga eldvapen voro i bruk. Det kallades af holmens namn *Baghahus*, hvaraf seder tidens lopp blifvit *Bohus*. Troligen har, som vanligt i medeltiden, nå-

gon bard eller minnesinger i ett qvåde åt efterverlden bevarat minnet af denna tilldragelse; ty ännu var icke den tid förbi, då historien så tillsägendes upptecknade i sånger, som lärdes utantill, och gingo i arf från generation till generation. Orden hafva väl under seklers lopp gått förlorade, men tankebilderna hafva stannat kvar i folkets minne. Ännu vet folksagan förtälja, hurusom på Fästningsholmen, då med skog öfvervuxen, vistades en röfware och rånsmän, i hvilken man lätteligen igenkänner greffe Jacob, som var biltog dömd från Danmark, liksom de öfrige Erik Glippings mördare. Till denne rånsmän kom en vördig gubbe, förmodligen en gengångare af den hedniska Oden, krigsguden, och tillsade honom, att begifva sig till konung Hakon, och råda denne, att anlägga en fast borg på holmen, utlofvande tillika, att den aldrig skulle med vapenmakt kunna eröfras, dock med vilkor, att grundstenen dertill framläpades af en hund. Då hunden alltid varit trohetens symbol, så ligger andemeningen här af klar för hvar och en. Verkligen har också fästet, under hela sin tillvaro, aldrig blifvit med väpnad hand intaget, ehuru man måste medgifva, att med våra dagars framsteg i belägringskonsten det på ett par timmar kunnat förvandlas i grushögar.

Konung Hakon, som hittills haft ofred med konung Erik Menved i Danmark, förlikte sig nu, så väl med denne som med hans bundsförvandt konung Birger, och öfvertalades af dem, att 1309, slå upp förlofningen mellan sin dotter och hertig Erik, och i stället förlofva henne med konung Birgers son, junker Magnus. Kriget rasade emedlertid. Hertigarne som hade falla tre Nordens konungar emot sig, lyckades genom sina hemliga anhängare, att i den danskes krigshär tillstålla myteri, hvilket grep så omkring sig, att denne måste hals öfver hufvud anträda återtag. Då mötte honom hertig Erik, gaf sig i underhandling, och erhöll löfte om hans bemedling hos konung Birger. En sammankomst egde rum mellan denne

och hans bröder i Helsingborg, hvar vid förlikning afslöts dem emellan, och hertig Erik förlofvades med danska konungens systerdotter, Sofia af Verle. Men redan 1310 fingo sakerna en annan vändning. Hertigen förlikte sig med konung Hakon, på det vilkor att återfå sin första unga trolofvade, prinsessan Ingeborg. Likväl måste han, för att, enligt den tidens begrepp, försona sina felsteg, och äfven för att få den ingångna förbindelsen med Sofia af Verle upplöst, anträda en pilgrinsfärd till Vienne, der påfven då vistades. Året efter hans återkomst 1312 stod hans och prinsessan Ingeborgs bröllop med stor prakt i Opslo, vid hvilket tillfälle äfven brodern, hertig Waldemar, som vid Thorkel Knutsons iråkade onåd skildt sig från dennes dotter Christina, förmäldes med en annan prinsessa Ingeborg, dotter till förre konungen i Norge, Erik Presthatare. Vid bröllopet säges hertig Erik till norska konungen hafva återlemnadt både Konghäll och Warberg.

Efter sex års äktenskap 1137, då båda hertigarna blifvit af deras broder, konungen, inbjudne till Nyköping, blefvö de der, efter en med skämt och lekar tillbringad afton, under ljufvaste sömnen öfverfallne, fångslade och kastade i slottstornet, der de, såsom det sades, lemnades att omkomma af hunger. Visst är att de dogo i fångelset. Genom detta förfarande, hvartill den svage konungen lär blifvit förledd af riksdrotset Johan Brunke, förvärrade han sin sak; ty hertigarnes parti fick nu medhåll af hela landet. Konungen blef afsatt och måste å nyö söka sin räddning i Danmark. En ansedd och tapper man hette *Matts Kittelmundsson*; han hade alltid varit en varm anhängare af den, med alla sina fel, dock frikostige och gladlynte hertig Erik. När nu bönderne och adeln, efter Birgers af-sättning voro församlade vid de uråldriga Mora stenar, framträdde han, bärande på sina armar den då fyraårige Magnus, hertig Eriks och prinsessan Ingeborgs son, och förnädde så mycket med sitt tal, att folket hyllade den spåde till sin konung. Och när

år 1319 äfven morfadren, konung Hakon, alled, blef Magnus Eriksson konung äfven i Norge.

Att hertiginnan Ingeborg i Sverige förde regeringen i förening med Rikets råd under konung Magnus' minderårighet är en känd sak, och af den norska 1319 års valakt, hvarest § 3, i fråga om användandet af rikets intægter, säger, "att dermed skall förfaras efter råd och samtycke af oftanämde *vår Fru och Rikets råd i Norge*," vill det synas som hon äfven i detta rike förde förmyndareskap för sonen. I nämnde dokument förordnades äfven, att konungen skulle hvart annat år uppehålla sig i Norge, den öfriga tiden i Sverige, och i intetdera riket, utan särskildt tillåtelse, längre förblifva. Det ena rikets män skulle ej heller följa honom längre än till gränsen af det andra. Då här till kommer, att, enligt norsk lag, intet regerings beslut var giltigt, med mindre det blifvit fattadt inom landet, råkade Bohus att blifva samlingsplatsen för flera norska herredagar; ty regenten hade vid förefallande behof lätt, att från det svenska Lösedet begifva sig dit. Ännu ega vi i behåll ett 1340 upprättadt inventarium öfver konung Magnus' derstädes befindliga husgeråd, kläder, vapen m. m.

Midsommarrafton 1321 sammanträffade hertiginnan Ingeborg här med hertig Henriks af Mechlenburg fullmäktige, riddersmannen Martin von Hudba, och i närvaro af åtskilliga svenska och norska råder m. fl. uppsatte förlofningskontrakt mellan sin minderåriga dotter Eufemia och förenämnde hertigs son Albrekt. Detta som finnes i tre exemplar, är dateradt *apud castrum Bawehus*: likväl finnes på samtida dokumenter äfven det ursprungliga stafuingsättet Baghahuus. Detta ägtenskap fullbordades först femton år sednare — en lång förlofning! — och deraf föddes den, som svensk konung sedan så olyckligt ryktbare, Albrekt af Mechlenburg. Vid tillfälle af ofvannämde sammanträde tillät sig hertiginnan, i samråd endast med sin gunstling *Knut Porse* och riddaren Peter Niklisson, åtskilliga andra egen-

mäktiga öfverenskommelser, afseende ett tillämnadt anfall mot Danmark. Möjligtvis har detta väckt missnöje med henne så väl i Sverige som Norge. I sistnämnde rike utnämndes 1323 Erling Vidkunsson till riksföreståndare, hvilket han förblef tills konungen nått myndiga år. I Sverige sågo herrarna, och förnämligast Matts Kettilmundsson, med afund Knut Porses stigande inflytande hos hertiginnan. Det kom derhän att de, i den unga konungens namn, låto belägra hennes slott Axevalla i Westergötland. Knut Porse fann sig då föranlåten, att lemna landet, under afvaktan af bättre tider. Snart afled emedlertid Matts Kettilmundsson 1326. Porsen, som under tiden af danska konungen blifvit utnämnd till hertig af Halland och Samsö, återvände nu, hade d. 14. Juni 1327 ett möte i Konghäll med norska fullmäktige, hvarest oenigheten mellan honom och regeringen blef bilagd, och midsommarrafton skänkte hertiginnan honom sin hand. Förmodligen stod bröllopet då på Bohus. Äktenskapet blef dock ej långvarigt; han afled redan 1330. Föregående året finner man, att Knut Porse legat i delo med dåvarande befälhafvaren på Bohus, Ivar Ögmundsson. Orsaken dertill är obekant, men tvisten förmodas hafva rört hertiginnans arfvegods. Måhända eger det grund, hvad man gissat, att hon efter sin gemäls död, haft Bohus slott i förläning af sin fader konung Hakon; denne har, i så fall, icke lagligen kunnat förlänt slottet för längre tid, än han själf lefde, kanske finna vi just här ämnet för tvisten. Tvenne söner voro frukten af detta hertiginnan Ingeborgs äktenskap, hertigarne af Halland och Samsö Hakon och Knut, hvilka båda borttrycktes af digerdöden 1350. Sjelf ingick hon, efter sin andre gemäls död, i det af henne stiftade Hofdö kloster i Opslo stift, der hon ännu 1360 lefde, och lär i nämnde kloster blifvit begravnen.

Vid en herredag på Bohus 1332, blef konung Magnus Eriksson myndig förklarad. I anseende till mindre noggrann efterlefnad af valaktens stadgande, angående tiden för konungens

uppehåll i Norge, samt äfven därför att han låtit kröna sig i Sverige, hvars krona de helst önskat att han afsagt sigt, blefvo en del norrmän missnöjda, och ett parti bildade sig, under förre höfdingen på Bohus, *Ivar Ögmundsson*, hvars afsigt synes hafva varit att på thronen uppsätta herr *Sigurd Hafthorsson*, son till konung Hakon V:s dotter Agnes, i hennes gifte med hr Hafthor Jonsson, således konungens syskonbarn, och tillika måg till den mäktige Erling Vidkunsson. Ehuru förloppet af denna händelse ej är tillfullo utredt, känner man dock, att de formligen rest mot konungen, och förhållit honom i Akershus, nu varande Aggerhus slott. Ännu finnes i behåll konungens 1339 den 13:de Febr. utställda lejdebrief för Sigurd Hafthorsson och Ivar Ögmundsson, att i all säkerhet infinna sig i Konghåll; och derifrån parlamentera med konungen, som den 15:de Aug. ämnade vara på Bohus. Oenigheten lär sedan helt och hållet blifvit bilagd på ett möte härstädes, som räckte från d. 8 till d. 29 September 1339.

Vid ett möte 1343 blef slottet med underlydande län, undantagande ön Orøust, tillerkändt Magni drottning, Blanka af Namur, i ombyte mot åtskilliga besittningar i Sverige, som utgjorde hennes morgongåfva.

På en annan herredag 1344 hyllades Magni son Hakon af deputerade från Norges bergerskap och bönder som sin faders medregent, hvartill han föregående året, på ett möte, i Warberg blifvit utsedd.

Den tokiga flickan på Solante.

Det ligger i människans natur att finna välbehag i förstörelsens verk. Hon tycker om att för sina ögon ställa dödens scener, hvilka påminna henne, att hvar och en måste lyda dess lag; en alldaglig, men sann tröstegrund.

Den tanken är hugnande för oss, att Försynen, som efter behag låter mörker följa efter ljus, och töcken efter klarhet, förmår framkalla lifvet ur sjelf-

va döden. Menniskan, som är omgiven af glädje och lycka, skyndar från alla världens kanter till Syracusas, Palmyras, Memphis' eller Babylons ruiner, för att der hvila ut några ögonblick; hon tycker sig vara lycklig, om hon ännu är i stånd att fälla en tår öfver dessa sublima fornlemningar. Veden, hvars förderfvade hjerta icke mera känner njutningen af ensliga be-traktelser!

Jag har vandrat genom många ruiner och vågar påstå, att jag lefvat ibland dem; men många hafva inpräglat sig i mitt minne, genom särdeles omständigheter. Ibland dem räknar jag det urgamla Solantes ruiner.

På Siciliens norra kust, ungefär fem miglier öster från Palermo, och tätt vid hafsstranden, reser sig ett berg, i landet bekant under namnet Alfano, jemte en utskjutande udde, Cap Zafferano. Det är en stor kägglä, bevuxen med småskog och inhemska växter: aloe, cactus m. m. Här ligga kapiteler, mest af korintisk ordning, pelarstammar, granitblock och utkrusade marmorstycken, ädla lemningar, antydande en gammal stads rikedom. Berget Alfano betäcktes fordom af en rik, krigisk stad: Solante. Nu drifva herdarna sina getter dit på bete, och fiskare torka der sina nät. De bo tillsammans vid bergets fot, i en liten by, hvars kojor spegla sig i en trång hafsviks klara azur. Invånarne i det nya Solante förvärfva sitt uppehälle genom fiske och sardeller, anjovis och thonfiskar, hvilka de insalta och till andra orter försälja.

I denna by bodde, för några år sedan, en ung flicka, Michelina Montaldo, som, äfven under dagens hetaste stunder, flitigt arbetade för att skaffa uppehälle åt sin gamla mor och en yngre syster.

Michelina var stor och stark; hennes anletsdrag mera ädla, än regelbundet sköna. När man såg henne en helgdag med de sköna, kolsvarta flätorna hopfästade på hjessan medelst en silfverpil, i skarplakanskjol och svartsammetslifstykke; när man betraktade hennes solbrända ansigte med den grekiska profilen och koralläpparne, skulle

man säkerligen icke trött henne vara som flytta sig oordentligt. Ett vandt Venus, men väl den jagtålskande Diana. öga kunde genast se, att den, som satt

Michelina förtjenade sitt uppehålle i denna båt, icko befattade sig med fiske. Facklan näskades stranden; Michelina häftade nyfikna blickar derpå.

Det var han, den unge sjömannen, hvilken hon i sitt innersta hjerta älskade, och gerna ville välja till make, om ett sådant val vore hennes kön tillåtet. Men af hvad tillfällig anledning befann han sig i detta farvatten? Genast hade hon kunnat få upplysning derom, genom en fråga till ynglingen, som nu var helt nära stranden; men hon tillbakahölls af en medfödd blygsamhetskänsla.

Hon var i brydsam belägenhet, och ehuru hon ömsade ställe för att blifva bemärkt, var det förgäfves: Damiano fattade sina åror, svängde om båten och rodde ut till sjös. Michelina kunde ej tåla längre, och trodde sig hafva funnit ett förträffligt medel att tysta sitt samvete: hon ropade ej sin kärleks föremål vid namn, men hon sjöng den välkända barcarolen, hvarpå hon straxt flydde undan, liksom förskräckt öfver sin dristighet, och gömde sig bakom en stor sten. Fåfång försigtighet! Den lycklige Damiano rodde med fördubblad ifver mot stranden, sprang i land, och flickan hade knappt hunnit gömma sig, då älskaren stod bredvid henne.

Året 1824 var ett af de lyckligaste för thonfisket; Michelina återvände förnöjd med sina förtjenta penningar till den förfallna kojans, men likväl något oroad af åtanken på Damiano. Hon anklagade ynglingen för kallsinlighet; ty om han älskade henne, borde han först förklara sig, och likväl bibehållt han en tystnad, som stod i uppenbar strid med hans tydliga bemödande att behaga henne. Michelina var således tankfull och sorgsen; hon besvarade kort sin mors och systers frågor eller låtsade icke höra dem. Då hon gick ut, var hon länge borta; hvarje afton gick hon ur sin mors koja, för att hela timmarne sitta på hafsstranden ensam och försänkt i betraktelser, hvilkas föremål ingen anade.

En afton då Michelina, såsom vanligt, satt på den ödsliga stranden vid Cap Zafferano, försänkt i sina dystra betraktelser, fästades hennes uppmärksamhet på en af dessa rörliga eldar,

Kärlekens framsteg äro hastigare på landet, än i staden, emedan man der är mera uppriktigt och okonstlad.

»Michelina», sade den unge sjömannen, »sedan din afresa har jag ej haft samma drift att arbeta, som förr. Jag vårdslösar mina nät och ligger hela dagen på golfvet i min koja, med armarna i kors och tänker på dig, endast på dig. Om natten sover jag icke, eller drömmer jag om dig; derföre har jag fattat det beslutet, att uppsöka dig här och för dig uppenbara min kärlek. I går afton blef jag, utan att kunna angifva någon orsak, så skrämmd, att jag icke vågade lägga i land, och kanske hade det gått på samma sätt i afton, om jag icke hade känt igen din älskade röst. Michelina, du vet, att jag icke är rik; men om du vill taga mig till

man, skall jag arbeta så flitigt, att jag säkert förvärfvar hvad jag behöver.”

Öfvermåttan glad, behöll likväl Michelina några ögonblick välde öfver sin känsla, men tillstod ändtligen att hon, ifrån första dagen hon såg den älskärda ynglingen, önskat sig honom till man.

Sedan de unga älskande gifvit hvarandra tusen försäkringar om ömsesidig ömhet, kommo de öfverens om de steg, som borde vidtagas till befordrande af deras önsknings fullbordan. Andra dagen skulle Michelina för sin mor om-tala hvad som förefallit, och hon var öfvertygad, att den goda gumman skulle gifva sitt samtycke; ty då hon af sin dotter försörjdes med uppehälle, hade hon aldrig någon annan vilja, än det älskade barnet. Dagen derpå skulle också Damiano göra bekantskap med sin svärmor, och brölloppet frisas tre veckor derefter.

Sålunda inträdde glädjen i tvenne fattiga hushåll. Den stund, då den lyckliga föreningen skulle knytas, afbidades på båda sidor med lika längtan. Damiano skref till en af sina bröder, vid namn Antonio, som bodde i Neapel, och hvilken han mycket älskade. Han bad honom på det enträgnaste, att bevista brölloppet.

Under det förberedande anstalter vidtogos, för en högtid, som skulle fullkomna det beskedliga fiskarefolkets lycka, försummade icke Damiano att hvarje afton begifva sig till Solante, för att besöka sin fästmö, som alltid väntade honom vid den sten, som varit vittne till deras första kärleksslöften.

Sålunda förflöto tvenne veckor, och endast åtta dagar återstodo till brölloppets firande, då Damianos broder ankom från Neapel. Antonio var fyra år äldre än brodern, och var honom mycket lik, med den enda skilnaden, att han hade högre panna och mera djupt liggande ögon. Beträktade man honom nogare, så märkte man en hårdhet i anletsdragens uttryck, som icke fanns hos Damiano. Den sistnämde hade efter Antonios ankomst satt segel på sin båt, och hvarje afton åtföljdes båda bröderna till Cap Zafferano. Under det

de båda älskande tyst talade med hvarandra, uppgörande tusentals ljufva planer för framtiden, och stundom tvistande om en kyss, som, alltid förvägrad, likväl slutligen erhöles, låg Antonio i båten, rökte lugnt sin pipa, och lönade sina glada tankar fritt lopp. Så trodde åtminstone Damiano och hans älskarinna, samt tilläto sig äfven stundom ett litet skämt öfver den tjänstaktiga broderns roll. Ack! de voro långt ifrån att ana sanningen; ty under det de öfverlemnade sig åt kärlekens oskyldiga uttryck, smög Antonio som en ödla mellan buskar och stenar, der han alltid tog sin ställning så, att han kunde se och höra allt. Hans häftiga, svartsjuka själ drack gift ur sjelfva källan. Han fruktade att blifva upptäckt i denna misstänkta ställning, och sökte således att hejda sitt hjertas slag; men detta upproriska hjerta klappade ännu häftigare af detta tvång.

Den olycklige kunde ej se Michelina, utan att upptändas af glödande passion. Några dagar kämpade han deremot, och sökte ännu i gnistan qväfva denna brottliga låga; men hans bemödanden voro fruktlösa. Hvarje morgon, efter några timmars vederqvickande sömn, kände han sig äga nog kraft att fördrifva den gam, som frätte på hans hjerta, och hvarje afton utplånades hans modigaste föresatser, vid åsynen af Michelina.

Ibland, då han hörde Damiano tillåta sig ett oskyldigt infall om honom, eller då han såg denna lyckliga bror stjälja en kyss af sin fästmö, lade han handen medvetslöst på sin dolk, och en gruflig tanke utpressade kall ångestsvett på hans panna. Sicilianerna äro i allmänhet redliga och ädelmodiga, men deras lidelser äro så häftiga, och deras utbrott så hastiga, att det ofta är omöjligt för dem, att afstyra en missgerning, som har allt utseende af den nedrigaste elakhet, men merändels icke är annat, än ett oemotståndligt anfall af vrede.

En afton ämnade båda bröderna börja deras vanliga färd, då Damiano, som uppmärksamt betraktat horisonten, visade sin bror en flock fiskmåsar, och ibland dem några stormvädersfåglar,

hvilka häftigt flägtade med sina hvita vingar och närmade sig kusten.

„Antonio”, sade han, „jag tror att det i afton är bäst, att icke fara till Solante, utan blifva hemma. Michelina kan ej misstycka min frånvaro, ty hon finner nog, att ovädet förhindrat oss. Vi skola i stället använda aftonen, att lappa det nät du medfört från Neapel, och under tiden skall jag berätta dig åtskilligt om min resa till Boston.”

„Så!” svarade Antonio med tillgjordt lugn, „du är en kallsinnig älskare. Är du rädd för snufva, min fina amerikane? Så kall var jag icke i min kärlek till Mariuzza. Jag lät aldrig skrämma mig af vädret, och hellre än att försumma ett enda möte, hade jag, i saknad af båt, kastat mig i sjön och försökt simma till henne.”

„Bästa Antonio”, sade Damiano, „jag skall för dig tillstå hela min svaghet. Sedan jag blifvit kär i Michelina och öfvertygad om hennes genkärlek, är lifvet mig mera kärt, och jag är rädd att våga det. Det är så ljust att vara älskad af denna engel, att en förtidig skilsmessa vore grufvig.”

Sålunda stötte han en törnetagg i broderns hjerta, utan att ana det. Sannolikt utkastade han ännu icke den mordiska planen att förkorta sin brors dagar; men han hyste ett svagt hopp, att genom någon olyckshändelse blifva ryckt ur sin odrägliga belägenhet. Om han drunknade, vore hans lidande slut; drunknade åter Damiano, så hade ju Försynen nedrifvit skiljemuren mellan Antonio och Michelina. Han var därför envis, och lemnade Damiano ingen frid, förrän han samtyckte att anträda den vanliga färden.

De båda bröderna hade varit till sjös vid pass en timme, och vinden som låg inåt kusten, hade nödgat dem att styra ut i öppna hafvet, för att undvika den farliga, steniga stranden. Den dimmiga, tjocka luften blef ännu mörkare af de tunga molnen. Böljorna blefvo hvarje ögonblick högre, och hafvet betäcktes redan af dessa skumbollar, som sjömänner kalla gumsar, emedan de

på det brusande hafvets yta se ut som hvita får på en äng. En brigg flög förbi båten, och mörkret var redan så tjockt, att den så när blifvit öfverseglad. På afstånd dånade redan förfärliga åskslag. Ofantliga böljor, uppdrifna af häftig blåst, reste sig majestätiskt mot den lilla farkosten, hvaruti tvenne dristige män af alla krafter kämpade mot elementernas raseri. Båten, som hastigt upplyftes till svindlande höjd, ilade lika hastigt ned i djupet, för att åter uppstiga och falla. Damiano satt vid styret och Antonio förde årorna. Båda tego: Damiano tänkte på Michelina, samt anropade Jungfru Maria och alla paradisets helgon. Han besvor dem att förunna honom några års lefnad tillsammans med sin utkorade brud, och lofvade madonnan så väl pilgrimsfärder som dyrbara skänker. Antonio var hemsökt af helfvetets qval, och hvarje gång båten var nära att uppslukas af vågen, svallade hans hjerta af gräsliga förhoppningar. Ett ögonblick sväfvade bröderna i största fara: en våg, som slog öfver den lätta båten, ryckte ena åran ur Antonios hand, och då han lutade sig, för att upptaga en annan, som i reserv var medtagen, hörde han sin bror gifva ett genomträngande anskri. Han vände hufvudet och såg ej mer Damiano; en våg hade vräkt honom ur båten. Den olycklige använde alla krafter för att nalkas båten, och tillropa sin bror om hjälp. En våg kastade honom intill båtens reling. Antonio kunde rädda honom; redan bevektes han af medlidande att räcka honom handen: det minsta bemödande hade varit tillräckligt att frälsa Damianos lif. — Han drog handen tillbaka. — „Gudomliga Försyn!” utropade han, „ske din vilje!”

Men då han såg, att Damiano ännu höll sig nära båten, gaf han honom ett kraftigt slag med åran, i hufvudet.

„Förbannelse öfver dig!” ropade slagtoffret. Stormen uppslukade skriket; dock tycktes åskans röst öfverlemnade det åt strandens echo.

Forts.

Anekdoter.

Godt minne. Den bekante Nodier, författare till *„Souvenirs de jeunesse“*, satt en dag vid ett värdshusbord i en fransk småstad. Ingen kände honom. Man talte om den nyaste litteraturen, och Nodier åhörde, icke utan uppmärksamhet, de omdömen, som fälldes öfver större delen af hans vänner. Slutligen kom turen till honom sjelf. *„Nodiers Minnen“*, sade en gammal man, kunna visst vara intressanta och genialiska, men *sanna* äro de näppeligen; ty huru är det väl möjligt, att någon från sin barndom kan erinra sig en sådan mängd detaljer, som Nodier här anför?” — *„Hm“*, sade vår Nodier, som hittills tegat, *„ett så beskaffadt minne anser jag just icke för någonting ovanligt; sjelf har jag ett sådant.“* — *„Ja, så, min herre. Med hvem har jag den äran att tala?“* — *„Tillåt mig först ge er ett bevis. Bodde ni icke i Besançon för 40 år sedan?“* — *„Jo visst.“* — *„Den 30 mars 1793 var herr de ** hos er.“* — *„Han var en af mina bästa vänner; han är nu död för länge sedan.“* — *„Han hade med sig en yngling, och det var jag; utomdessa voro tjugo personer vid ert bord.“* — *„Det är mycket möjligt; men med hvem har jag då den äran att tala?“* — *„Sällskapet bestod af löjtnant N., af målaren E.“* — och nu uppräknade Nodier på fingrarna alla tjugo gästerna. Den gamle mannen åhörde honom med allt mera stigande förvåning, slog ihop sina händer och utbrast: *„Så noga kan jag ej minnas det; men alla, som ni nu uppgifvit, kunna mycket säkert vid den tiden ha ätit hos mig; ty alla voro de mina vänner och bekanta. Men jag ber och besvär er, att säga, hvem ni är?“* — *„Mitt namn är Charles Nodier.“* — Man torde kunna föreställa sig bordsällskapets öfverraskning och bifallsyttringar.

Den tragiska utvecklingen. För några år sedan kom en vandrande teatertrupp till Cayenne i fransyska Guiana, och som något teaterhus der ej fans, måste den spela i en lada. Den gaf Othello. Vid ingången var en sol-

dat posterad. Redan nalkades spektaklet sitt slut; men i samma ögonblick Moren rusar på Desdemona, lägger sol-daten an och sträcker honom död till hennes fötter, under yttrande: *„Aldrig får en neger mörda en hvit kvinna i min närvaro.“*

De båda riksdagsmännen. Hr..., mycket känd för sina långa och breda tal på riksdagarna, sade en gång till en ständsbroder, då de, efter slutadt sammanträde gingo hem: *„Men, min bästa vän, i dag har ni ju icke öppnat munnen.“* — *„Jag ber om förlåtelse,“* svarade den andra *„jag gäspar alltid då ni talar.“*

Någon som köpt en bössa af en vapensmed, återkom snart med den, klagande öfver att pipan var böjd. *„Är förhållandet verkligen så?“* sade bösssmeden, *„så skulle ni fått betala mer för den.“* *„Hur så?“* frågade köparen. *„Emedan detta slag är sålunda konstruerat att man dermed kan skjuta omkring gathörnen.“*

„Är du skyldig eller icke?“ frågade en domare en fånge. *„Nå, jag skulle tro att ni vore just här för att utreda detta,“* svarade den tillfrågade.

Prisuppgifter.

Charad N:o 40.

Förr, i chevaleriets dar,
Mitt första otillgängligt var;
Det stod då högt på klippan.
Då led mitt andra mycket tvång,
Var ej, som nu, i en salong,
Den glada nippertippan.
Mitt hela höll man kärt, men strängt;
Det hedradt var, men inestängd;
Och ofta blygt, som sippan.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Januari 1861.

Prislotningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 Rdr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Den tokiga flickan på Solante.

Forts. fr. föreg. nummer.

En månad hade förflutit efter detta rysliga brotts föröfvande: Damianos vänner talade tröstande ord åt hans bror, som tycktes tacksamt upptaga dem. Men då Damianos lik med krossad hufvudskål uppkastades på stranden, begynte olyggliga rykten kringlöpa. Man hviskade åt hvarandra, att Antonio om förloppet visste mera, än han ville berätta: man började utlägga hans osammanhängande tal, för att deraf hämta bevis för den allmänna misstanken. Man undvek honom, och han sökte ej heller sina landsmäns sällskap. Förskräckt eller ledsen öfver detta hemska rykte, försvann Antonio, och man trodde sig veta, att han begifvit sig till Lipari, den betydligaste af de Eoliska öarne.

Snart omtalades ej vidare denna händelse å aflägsnare orter, men så mycket mera i trakten af Termini. Hvarje afton i skymningen såg man en ung flicka med utslaget hår, barfotad och tyst upplåttra på berget Alfano, och blicka utåt hafvet, liksom väntande en båt, hvarefter hon åter gick ned och ropade på den ödsliga stranden: »Damiano! Damiano! kom hit!»

Då hon nalkades, undanflydde barnen, som lekte vid stranden; ty de fruktade, att den vansinniga flickan skulle kasta dem i sjön. Sedan den dagen hon förlorade sin fästman, hade Michelina ej kunnat arbeta för sitt uppehälle; hennes mor dog af sorg, hennes syster fördes till ett hospital i Palermo, och hon själf lefde nu blott af almosor.

Upphöfsmannen till alla dessa olyckor, brodermördaren Antonio, hade ansett rädligast, att låta någon tid förflyta, innan han vidare fullföljde sitt brottsliga uppsåt. Då och då infann han sig i Solante, hvarest ingen kände honom, för att inhämta underrättelser om Michelina. En dag följde han henne på kusten och var åsyna vittne till det sönderslitande uppträde, som vi nyss skildrat.

Denna upptäckt syntes honom särdeles gynnande för hans afsigter. Han for således en dag från Lipari, och afpassade färdens så, att han i skymningen hann till kusten af Solante. Såsom redan är nämdt, var han mycket lik sin bror, men för att göra denna likhet ännu mera skenbar, nyttjade han dess kläder, och för att ännu säkrare förvissa sig om framgången af sitt företag, tog han endast med sig en gosse från Lipari, om hvars trohet och tystlåtenhet han sökt försäkra sig genom frikostiga penningegåfvor. Hans afsigt var, att bortföra Michelina till en af Eoliska arkipelagens obebodda öar. Då han kommit helt nära kusten, hvilade han på årorna, för att afbida mörkrets infallande.

»Damiano! hör hit!» ropade kort der efter den vansinniga flickan.

»Michelina!» svarade den förment Damiano och rodde fram till stranden. »Michelina! jag är här, hvad vill du mig?»

Djup tystnad följde på detta korta samtal. Flickan hade blifvit så betagen af glädje eller öfverraskning, att hon fallit på knä, kyssande det radband, hon fått af Damiano; derefter steg hon upp och utbrast, liksom förebäende: »Damiano, hvarföre har du

dröjt så länge? Älskar du mig ej mer? Jag är ju din brud?»

«Ja, min älskade Michelina, du är min brud, och jag kommer för att afhämta dig till min faders hydda. Vill du följa mig?»

«Om jag vill följa dig? Damiano! har du glömt min ed?»

Under det hon så talade, hoppade hon lätt i båten, och den glädjedruckne Antonio skyndade från stranden med sitt byte. Han ämnade sig till Lipariska öarne, och för att hastigare hinna fram, ansåg han rådligt att sätta till segel. Under det han, biträdd af gossen, var sysselsatt med seglen, kastade sig Michelina i hans armar.

«Damiano! hvårt för du mig?» ropade hon.

«Till min far.»

«Nej, der bor du icke; jag vill till ditt hem. Du tillhör ej mer denna verden; ditt hemvist är der nere på hafsbotten; jag vet det nog, och du söker fåfängt inbilla mig något annat. Ack, hvad jag har gråtit! Men nu är all sorg förbi, och jag öfvergifver dig ej mera.»

Hon slöt Antonio i sina starka armar, och försökte, att med honom kasta sig i hafvets vågor. Utrymmet var ej tillräckligt att brottas.

«Michelina, du är tokig! Sätt dig», sade Antonio.

«Nej, jag öfvergifver dig ej mera; kom, Damiano, min brudgum, kom!»

«Nino, hjälp!» ropade Antonio; men den förskrämda gossen kastade sig framstupa i båten.

«För Guds skull, toka! Jag är ej Damiano!» Skrek Antonio i dödsångsten. «Känner du mig icke? Jag är Antonio, jag är —»

I detsamma rullade båten, och det tätt slutna paret föll öfver bord. För-gäfvess strejade Antonio, för att slingra sig lös. Den vansinniga flickan hade lindat sig kring honom, som murgrönsrankan kring eken. Vattnet susade för denne Cains öron och tycktes antaga hans brors röst, rytande: «Förbannelse öfver dig!»

Nino, som halfdöd af köld låg i båten, upptogs andra dagen af ett skepp

i öppna sjön. Enligt de upplysningar han meddelade, uppfiskades de båda li-ken; de voro ännu så hårdt hopstingrade, att deras stelnade armar måste sönderbrytas för att åtskilja dem.

Hvискaren.

Irländsk saga. (Från Engelskan).

Då man färdas genom den förstörda staden Kilmallock, finner man vid dess yttersta ända, tätt invid den gamla, stora eken, en förfallen smedja. Den tunga hammarens slag, som förr hördes vidtomkring, ha tystnat för längesedan, och han, som så raskt och ihärdigt förde den, soffer i frid den långa sömnen vid östra sidan af det gamla klostret.

Han var en lustig karl den smeden, innan man lade honom dit, der han nu hvilat, och en skicklig karl dessutom. Men hvad som satte honom i mesta rop, var hans konst, att genom en hviskning tämja de obändigaste hästar, hvarföre han också blef kallad hviskaren; och hans namn genljödade i det sångrika Munsters alla sex grefskaper. Då man bragte det vildaste hästskreatur inför Terenz O'Sullivan — så hette smeden — steg denne oförskräckt fram och grep tag i manen, hviskade kampen något, Gud vet hvad, i örat, och inom ett par minuter var han spak och sedig som en qvåkare. Den ena förklarade detta under på ett, den andra på ett annat sätt; dock bestod allt i blotta gissningar, eftersom ännu i dag ingen vet, huru härmed hängde tillhoppa, utom sonen, Dennis, åt hvilken Terenz på dödssången anförtrödde sin hemlighet. Men det är en gammal klagan, att verden med hvar dag blir sämre; den bekräftas äfven här: ty Dennis förstår icke sin konst hälften så bra, som fadern gjorde. Folket tror felet ligga deri, att Dennis icke går hästen nog djerft på lifvet; också var Terenz i sina dar en stark och vig buss, som hvarken plägade frukta för djur eller menniskor, och det är väl möjligt, att folket kan ha rätt; ty det förhåller sig, i det afseendet, med en ädel häst som

med en vacker flicka: med båda gör man bäst, att gå djerft tillväga.

Dock här är icke meningen att undersöka, huru hviskaren kunde idka sin konst, utan att berätta, på hvad sätt han fått lära den; detta hade tillgätt sålunda:

En het julidag var Terenz, som vanligt, i sin smedja och smide hästskor, tänkte på ingenting annat i världen och hvisslade för sig själv på en visa, då en gammal halt soldat kom framsläpande på landsvägen.

— Gud och den heliga Jungfrun vare med dig! — ropade Terenz till den trötte smedjaren.

— Haf tack för din välmenta önskan! — svarade soldaten. Men var nu ock så barmhertig och skaffa mig en dryck vatten: jag förgås af törst.

— Vatten! — skrek Terenz, under det han hamrade, så att gnistorna yrade omkring honom! — vatten dricker jag aldrig, utom i nödfall, och jag ärnar icke göra mot andra hvad jag vill och önskar, att de icke skola göra mot mig. Men jag kan bjuda dig på den bästa kärnmjölk, som fins på vägen härifrån till Dublin.

Med dessa ord lade han hammaren på stället, gick ut och kom med den lofvade drycken åt den fattige soldaten, som tömde den till sista droppen.

— Du har gjort en himmelsk gerning — sade soldaten. — Och fastän jag är så fattig, en människa kan vara, vet jag ändå något, som skall kunna göra dig rik. Låt oss gå in i smedjan, så skall jag lära dig en hemlighet.

Terenz O'Sullivan snålög åt mannens tal; han tog honom likväl in och fick så veta hemligheten. Terenz var väl något otrogen; emellertid lofvade han att försöka — och när han det sedan gjorde, gick allt till hans stora förvåning, så, som soldaten förutsagt.

Då soldaten meddelat smeden sin underbara konst, tryckte han honom hjertligen handen, fortsatte sin väg väster ut, och syntes sedan i Kilmallock aldrig mera till.

Hviskarens rykte spridde sig snart både vidt och brett, och han tände alla hästar på tjugu mil omkring staden. Det enda felet dervid var, att

han gjorde dem för mycket beskedliga; ty efter hviskningen tycktes allt deras kurage vara borta. — Så snart de hört hvad Terenz sagt dem i örat, begynte de att darra och skälva, och en kallsvett brast ut öfver hela deras kropp; ja det påstås, att de sedan icke kunde nyttjas hvarken till jagt eller kapplöpning. Också sade man skämtvis om hvar och en vildbasare och rumlare, som genom äktenskapet blifvit en annan människa: han har gått igenom O'Sullivans hästkur.

Just då hans rykte var som störst, råkade en den hyggligaste gosse i socknen, eller, rättare sagdt, i sju socknar, vid namn Jerry Ryan, att bli kär i en så vacker och älskvärd flicka, läsaren någonsin förmår önska sig, i Mary Mulcahy, hvars far trettio år varit skolmästare i byn, och nu var död. Hvarföre Jerry Ryan blef kär i Mary Mulcahy, kan jag icke förklara; men jag förmodar, att det skedde af samma orsak, som alla ynglingar i världen förälska sig i vackra flickor: hans öde ville så; och då ödet vill, att en yngling skall erfara kärlekens makt, då må han för Guds skull låta säga sig, och icke länge och bångstyrt sträfva emot; ty det måste så vara.

Det värsta vid detta frieri var, att Mary Mulcahy's mor var moster åt Jerry Ryans moster, och romerska kyrkan förbjuder så beskaffade äktenskap. Jerry Ryan gick till pastorn; men olyckan ville, att han kom till honom vid oläglig tid; ty pastorn hade samma morgon haft ett skarpt gräl med sin husförestånderska. Och medgifvas måste, att en olägligare tid knappt kan väljas, då man af någon vill utbedja sig en tjänst eller en gunst. Jerry blef snöpligen afvisad.

— Gå du härifrån, du ovärdiga pojke! — sade doktor Delany: så hette pastorn. — gå, och visa dig icke i mitt hus på år och dag! Hvad? du vill tubba mig att öfverträda Guds och kyrkans bud, handla emot de heliga dekretalerna, de heliga conciliernas beslut och stadganden, och viga dig hop med Mary Mulcahy, en nära släkting till din egen köttsliga moster? Jerry Ryan, Jerry Ryan! med innerlig be-

dröfvelse säger jag det om sonen till din moder, som var en from qvinna, Gud vare hennes själ nådig! — du är icke stort bättre, än en kättare.

Han såde detta och ännu mycket mera, och bullrade och skrek så, att Jerry var rätt glad då han hade presthuset bakom sig; men melankolisk såg han ut; ty han älskade flickan för mycket att kunna begripa, hvarföre Marys nära släktskap med hans moster skulle vara ett hinder för hans äktenskap med Mary.

Under det han nu, tryckt af sina bekymmer, vändrade framåt vägen, kom hviskaren ridande.

— Hvad går det åt dig? — frågade honom denne. — Du hänger ju hufvudet, lik en oxe, som mistat hornen.

Jerry berättade honom sitt samtal med pastorn.

— Jag önskade bara, min goda Terenz, att du hade lika mycken makt öfver kinkiga prester, som öfver motspänstiga hästar; då skulle du kunna hviska den gamla Delany någonting i örat, att han kom till förnuft.

— Kanhända låter det sig göra — svarade hviskaren.

— Tjugu pund ville jag med glädje uppoffra, om . . .

— Tjugu pund! Är det ditt allvare?

— Mitt fulla allvare.

— Godt, du skall få din vilja fram; men, min gosse, tro mig, det kan komma en dag, då du gerna ville betala fyratio pund, om ditt äktenskap vore ogjordt. Emedlertid har jag ingalunda drifvit gäck med dig. Gif mig nu tjugu pund, och är icke Mary Mulcahy inom veckans slut din hustru, så vill jag aldrig mer sätta min fot i en stigbögel.

Jerry Ryan trodde knappt hälften af hvad hviskaren lofvade, men betalade honom likväl hans tjugu pund; hvarvid han dock lät honom svära på messboken, att redligen återbetala summan, i fall saken ej kunde gå i fullbordan.

Hviskaren red sin väg fram, men gick ej straxt upp till den gamle Delany, utan väntade till eftermiddagen, då hans högvördighet plägade sitta vid ett väldigt punschglas. Så tids på dagen är

menniskans hjerta särdeles mildt och välvilligt, som Terenz af egen erfarenhet väl visste.

— Jag gissar, min goda vän Terenz, att ni kommer hit i anledning af det der bruna stoet. Jag gissar äfven, att ni icke nekar taga ett glas punsch.

— Jag tar två, om ers högvördighet så befaller.

Vänskapligen satte de sig bredvid hvarandra, och samtalade först om den starka hettan, sedan om potatisväxten, vidare om whisky-priserna, squire Johnsons sista jagt, katolska emancipationen, nya vägen öfver bergen, med ett ord, om allt. Slutligen, eftersom pastorn var vid ett sällsynt godt humör, drog hviskaren, så varsamt som möjligt, fram med Jerry Ryans angelägenhet.

— Tala aldrig ett ord om den historien, min kära Terenz O'Sullivan — inföll doktorn. — Drink, drick ni bara. Det kan icke gå för sig — omöjligen! De äro för nära släktingar; det strider rakt emot kyrkostadgarne.

Och han citerade den helige Augustinus, och Thomas af Aquino, Sardanapalus, Nebuchadnezar och andra kyrkofäder, dem han alla kände på sina fem fingrar; ty han hade absolverat sina studier på det berömda universitetet i Salamanca, der han år 81 var blefven promoverad doktor i juris canonieum.

Hviskaren afbidade tåligt slutet af doktors långa tal, och yttrade sedan:

— Det är ändå en herrlig sak, herr doktor, att vara en så lärd man, som ni! Huru all denna ofantliga lärdom kan få rum i ert hufvud, det är mig likväl obegripligt.

Doktorn myste på munnen.

— Men — fortfor Terenz — bland alla dessa helige män var visst ändå ingen enda, som skulle ha vägrat att höra goda skäl; och om det blefvemig förunnadt, att få hviska ers högvördighet några få ord i örat, så torde saken kunna få en annan färg.

— Hviska mig i örat, karl? Tar ni mig för en läst?

— Bed Gud bevara mig, att jag skulle ta ers högvördighet för ett oskäligt djur! Men tillåt mig, bara för rolighets skull, att få göra ett litet försök.

— Det var väl det allra tokigaste, jag hört i min lefnad! Dock, må så ske, efter sin envisas. Men jag säger er förut, att det tjenar till ingenting, emedan jag aldrig...

— Icke så brådtom, fader Delany!
— afbröt Terenz, lade sin mun till hans öra och framhvisade så sina skäl.

— Hå! — sade pastorn — ni är mig en besynnerlig karl, Terenz O'Sullivan! Ja, ja, det förändrar saken; nu ser jag den verkligen ur en annan synpunkt. Stackars de unga tu! Skicka hit dem, skicka hit dem: vi skola genast ställa allt till rätta.

Hvad hade Terenz hviskat honom i örat? — Jag kan icke gissa det. Men det må nu ha varit hvad som helst: Jerry Ryan och Mary Mulcahy blefvo sammanvigda innan veckans slut, och hviskaren dansade på deras bröllop.

Det yore väl bra underligt — sade denne — om jag, som kan tämja den obändigaste häst i hela grefskapet, icke också skulle kunna bringa en gammal pastor till reson!

Man kan hvad man vill.

Lustspel i två akter

af

Scribe och J. L. Heiberg*)

Personerne.

Marie Anne af Österrike, regerande drottning. Enka efter Konung Philip den 4:de.

Carl den andre. Konung af Spanien, hennes son, omkring 15 år gammal.

Grefven af Santa Cruz. Generalissimus och konungens hofmästare.

Hertiginnan af Ascoli. Drottningens första hofdam.

Donna Cabrera. Hertiginnans tant.

Ruy Gomez. Löjtnant. — Inigo. Konungens tjenare. En Officer. En Lakej hos drottningen. En Tjenare hos hertiginnan. En Skyldrakt. En Notarie. Soldater.

Handlingen föregår i Spanien, år 1676. Emellan akterne är en tid af tre månader.

*) Ut i denna ypperliga komedi uppträdde fru Heiberg nyligen för första gången efter lång hvila under publikens stormande bifall. Pjeseu uppsattes för närvarande äfven på Stockholms Mindre theater.

Första Akten.

En göthisk sal på hertiginnans af Ascoli slott. Dörrar i bakgrunden och på sidorna. I bakgrunden till höger, (midst för åskådarne) ett stort fenster med en altan.

Första Scenen.

(Hertiginnan, af Ascoli ensam, sitter vid ett bord sysselsatt med ett handarbete.)

Hertiginnan. Himlen vare lofvad! Hädanefter kan jag vara lugn. Öfverallt har han följt mig; ständigt såg jag honom. Men här har jag en säker tillflyktsort; på detta så afsides liggande slott skall det väl ej falla honom in att uppsöka mig.

Andra Scenen.

Hertig. (Ruy Gomez inträder utan att blifva sedd af hertiginnan, som sitter så, att hon vänder ryggen åt honom.)

Gomez (afsides). Gudskelof! Jag misstog mig icke. Det är verkligen här, som hon uppehåller sig. Jag måste tillstå att lyckans gudinna gynnar mig. (Vänder sig om). Någon kommer!... Ah! det är åter denna gamla qvinna. Hvarest skall jag kunna gömma mig? — (Han skyndar sig in i ett sidorum). Vid det buller han gör, vänder sig hertig. sig om och varseblifver honom flygtigt.

Hertig. (reser sig hastigt). Min Gud! Skall jag tro mina ögon? Var det verkligen honom jag såg?

Tredje Scenen.

Hertiginnan. Donna Cabrera (kommer in från fonden, helt förskräckt).

Donna Cabrera. Mathilda! Mathilda!

Hertig. Hvad är å färde, kära tant?

Donna Cab. (sätter sig). Gudskelof, att jag ser dig åter! Hvad jag skrämt mig!

Hertig. Tant har skrämt sig?

Donna Cab. Jag måste berätta det för dig.

Hertig. Hvad eller hvem var orsaken dertill?

Donna Cab. Orsaken var en ung man.

Hertig. Så å!

Donna Cab. Eller rättare sagt, en djefvul; ty, knappt, mensklighetens arf-fiende borde få det infallet att angripa ett sådant fruntimmer som mig.

Hertig. Hvarest befann sig då den unge mannen eller djefvulen?

Donna Cab. Högst uppe på muren; der stod han upprätt, så rak som en käpp. Han var af öfvernaturlig storlek.

Hertig. Är det möjligt?

Donna Cab. Som jag säger. Föreställ dig att jag går helt lugn under de stora eastanieträden, och tänker på ingenting. Jag gick och läste i min bönbok. Plötsligen ser jag upp och varseblifver denna människa, som står uppe på muren; i samma ögonblick hoppar han ned och ligger framför mina fötter; men han reste straxt upp sig, betraktade mig med en underlig blick och försvann.

Hertig. Men hvar tog han då vägen?

Donna Cab. Hvar han tog vägen? Tror du att jag vet det? Jag skrämde mig så, att jag icke tänkte på någonting annat än att taga till flykten; jag såg mig sannerligen ej om.

Hertig. (afsides). Jag förstår, det är han. (Ser åt sidorummet) — Stackars tant! det var ledsamt.

Donna Cab. Men det är också ditt fel. Hvad skulle det väl tjena till, att så der plötsligt och hemligt lemna hofvet, under påståendet att det skulle vara lyckligt att lefva i stillhet på ditt slott, till dess den dagen kommer, då du skall fira ditt bröllop med din trolofvade, Grefven af Santa Cruz. Det var också en idé. Det är just ej något nöje för två fruntimmer att veta sig vara ensamma på detta aflägsna slott.

Hertig. Någon fara finnes ej. Vi hafva ju dessutom tillräckligt med tjenare som kunna beskydda oss.

Donna Cab. Någon fara finnes ej, säger du. Är icke den syn jag haft, mer än nog, för att skrämma lifvet ur folk? Jag kan ännu höra hurn fort mitt hjerta slår. Jag har sprungit så fort, att jag blifvit helt varm. (När hon tager i sitt förkläde faller ett bref ut ur fickan). Hvad är det?

Hertig. Ett bref? (Tager upp det och läser utanskriften). Till Donna Cabrera, för att öfverlemna till hennes brorsdotter, hertiginnan af Ascoli.

Donna Cab. Hvad är det för ett trolle-ri? Jag vet alldeles icke hvarifrån det brevet kommer. Se efter hvad som står i det.

Hertig. (Öppnande brevet). Det var just min afsigt. (Läser). »Nådiga hertiginna! Detta dyrbara ögonblick, då eder ärevör- dige tant knäböjer inför Herren, begagnar

jag mig af för att smyga detta bref i hennes ficka...»

Donna Cab. Hvad hör jag! I kyrkan! hvilken ögudaktighet!

Hertig. (fortsätter läsningen)... »i det hopp att hon snart skall finna ett tillfälle att öfverlemna det i edra händer. Eders Nåd bör veta att jag har en vän, som är mig kärare än en bröder. Han är ung och har hjertat på rätta stället; men hans hufvud är uppfyllt af romangriller och han är ytterst förvägen. Han har icke kunnat se Ers höghet, utan att älska eder; fastän han blott är en simpel löjtnant i regementet Castilien, påstår han dock, att han vågar älska en hertiginna, och att han vore i stånd till att vinna hennes genkärlek lika lätt som en simpel bondfickas. Han påstår att med en sann och djup böjelse i hjertat kan man göra det omöjliga möjligt och att man vid sådana tillfällen kan hvad man vill; så att om ni fordrar att han skall blifva Grande af Spanien eller General så skall han blifva det. Jag är rädd för att han i sin entusiasms slutligen bringar Eder i folkets mun och att ådrager sig Eder vrede. För att förekomma denna olycka beslutar jag mig till att förråda hans hemlighet. Jag ber Er, nådigaste hertiginna, haf öfverseende med denne unge man, som påstår att af allt, som skulle kunna hända honom, skulle intet göra honom så olycklig, som om han skulle ådraga sig Eder vrede, då han dessutom ännu ej en gång talat med Eder.»

Donna Cab. Men hvad skall allt detta betyda?

Hertig. Jag tycker att det är ganska tydligt: Det är en ung man, som förälskat sig i mig.

Donna Cab. En simpel löjtnant vågar förälska sig uti hertiginnan af Ascoli, den första hofdamen hos vår allernådigaste, regerande drottning! Ocli en sådan oförskämdhet kan du tillåta?

Hertig. Jag måste, ty sannerligen jag vet huru jag skulle kunna hindra det.

Donna Cab. I ditt ställe lät jag kasta den djervfe i fängelse.

Hertig. Jag tror att det gifves ett bättre medel att kunna omvända syndaren.

Donna Cab. Och det skulle vara?

Hertig. Likgiltighet.

Donna Cab. Ah ja! Det är inte så illa att begyuna med; men längre fram fordras

mer, isynnerhet då man har att göra med ett sådant hrushufvud.

Hertig. Var obekymrad, min goda tant! Ni måste väl inse, att då jag, för att undgå våra unga och eleganta hofmäns trägna anbud, beslöt mig till att efter två års enkestånd; taga till äkta en man af mogen ålder, Grefven af Santa Cruz, Generalissimus och vår unge konungs hofmästare, bör jag väl ej gifva efter för en löjtnant, hvil- kens namn jag knappt känner.

Donna Cab. Det gifve Gud! Hvad som isynnerhet lugnar mig, är att Grefven af Santa Cruz väntas hem i dag. . . Något ing faller mig in! Den der unga människan uppe på muren, eller djefvulen som skrämde mig, det var kanske herr löjtnanten!

Hertig. Det är möjligt.

Donna Cab. Gud bevara oss väl! Jag vill straxt låta genomsöka hamnen och hela slottet; jag skall låta draga upp vindbrüg- gan och gifva befallning om att man sätter vakt för alla dörrar. Jag blir ej lugn förrän jag är säker på att denna dristiga löjtnant hvarken kan närma sig mig eller — dig. — (Hon går fort ut genom bakgrunden).

Fjerde Scenen.

Hertiginnan ensam.

Hertig. Stackårs, goda tant! Hon skulle veta, att han är derinne! . . . Aha, min herr löjtnant! I trots af mitt kraftiga sätt att gå till väga, i trots af min afresa ifrån Madrid, fortsar ni ändå att förfölja mig. Att jag beständigt höll mig på ett visst afstånd, ty edra oupphörliga förföljelser och smäktande ögonkast hade visat mig Edra tankar — det var icke nog för er. Jag måste formligt taga till flykten, men nu förslår ej heller det. Ni smyger er in på ett illistigt sätt, i min ensliga tillflyktsort, och tror, att blott ni kan erhålla ett samtal med mig, skall jag besegras af eder våltalighet och spelet vore vunnit. Vålan, det samtal Ni åstundar, skall ni få, och det på ögonblicket. — Det är det klokaste jag kan göra, det är också det rättaste. Jag bör icke låta den unge mannen öfverlemana sig åt ett själsbedrägeri, som kanske kunde göra honom olycklig. Utan tvifvel är hans hufvud uti ett betänkligare tillstånd än hans hjerta. Jag skall försöka bota honom; det är säkrare än alla de förskansningar, som min tant tager sin tillflykt till. Intet upp-

seende, intet buller vill jag göra, men gifva honom ett klart och tydligt afsked i alldeles otvetydiga uttryck. (Hon öppnar dörren till sidorummet och talar inåt). Vill ni vara så god och komma ut?

Femte Scenen.

Hertig. Ruy Gomez.

Gomez. Vågar jag väl tro min lycka, Sennora! Ni visste att jag var här, och i stället för att jag hört mig, kallar ni mig till Eder?

Hertig. Ja, och jag vill till och med bedja eder taga plats. (Hon sätter sig).

Gomez. (i det han tager en stol och sätter sig) Det är vida mera än jag hade väntat!

Hertig. Tillåt mig, att för det första fråga, huru ni heter, min herre?

Gomez. Ruy Gomez, Ers höghet! Jag är löjtnant. . .

Hertig. Vid regementet Castilien; jag vet det.

Gomez. Ni vet det!

Hertig. Vålan då, Don Ruy Gomez! jag har länge önskat att få tala med eder.

Gomez. Oh, hvilken lycka för mig!

Hertig. Men denna lycka skall vara af kort varaktighet.

Gomez. Skulle den blott räcka en minut, — En sådan minut vore mera värd än ett helt långt år.

Hertig. Till saken. Ni älskar mig, icke sant?

Gomez. Obeskrifligt!

Hertig. Jag vill icke bestrida det, ty ni själf bör veta den saken bäst. Hvad som förekommer mig vida mer förvånande, är eder säkra öfvertygelse om, att vinna min genkärlek.

Gomez. Sennora!

Hertig. Det är eder tanke, edra egna ord. Ni ser att jag är väl underrättad.

Gomez. Nå väl, jag behöfver ej heller förneka det, ty hvem har väl någonsin älskat utan att hoppas?

Hertig. (afside) Han förlorar icke sin fattning.

Gomez. Nädigaste hertiginna! När jag tager i betraktande, att ni för ett halft år sedan icke visste att i Madrid, i närheten af edert palats, bodde en ung man, hvars enda tanke, enda önskan, enda mål i denna verlden var att höra sig tilltalas af eder stamma, vare sig med likgiltighet eller med

vrede; — när jag erinrar mig, att jag då tänkte att många, många år skulle förgå, innan jag kunde hoppas att uppnå denna lycka; — när jag nu betänker, att jag i detta ögonblick sitter bredvid er och hör er tala till mig och säga till mig att ni känner mitt namn och allt hvad jag gjort för att närma mig eder, med ett ord: att ni vet att jag älskar er; — Säg då om jag gör orätt i att sätta tro till min kärlek, nu då redan hälften af min dröm gått i fullbordan.

Hertig. Det låter höra sig; men jag bör göra eder uppmärksam på att i vissa saker är den förra hälften lättare än sednare. Så är förhållandet här. Ni har varit er egen rådgifvare vid den förra men om den sednare skall lyckas måste jag komma er till hjälp. Jag har redan sagt att jag önskade tala med er. Det var blott för att få säga er att jag aldrig ämnar gå er till mötes uti edert förehållande, så att det klokaste ni kan göra, är att stanna på halfva vägen och sedan vända beskedligt om igen. (Hon reser upp sig).

Gomez (reser sig också.) Det kan jag ej.

Hertig. Ni blifver dock tvungen dertill, ty det är i dag första och sista gången jag talar med er.

Gomez. Hvad säger ni?

Hertig. Jag har tagit mina försigtighetsmått och gifvit bestämda befallningar åt mitt folk. Hädanefter skall det blifva eder omöjligt att kunna intränga till mig.

Gomez. Hvad hör jag! Det är då sålunda ni ämnar försvara eder? Genom försigtighetsmått, genom befallningar till edert folk? O, jag tackar er tusende gånger; så mycket hade jag icke väntat af eder godhet.

Hertig. I sanning, det fordras litet nog för tillfredsställa er.

Gomez. Detta är icke litet, det är mycket och isynnerhet mera än jag hade hoppats.

Hertig. Jag förstår er icke.

Gomez. Betänk, att om ni hade en önskan, som stode i min makt att uppfylla, så behöfde ni blott säga ett ord till mig, och jag skulle göra det omöjliga. Ni beder mig icke aflägsna mig, ni säger deremot att ni skall tvinga mig dertill. Nå väl, det är just en utmaning till motsatsen och jag emottager den med tacksamhet. Ni beträck-

tar mig, som en fiende, hvars förvägenhet ni vill sätta på prof; det skall ske och jag försäkrar er på förhand att jag skall blifva den segrande.

Forts.

Anekdoter.

En liten löjtnant exerceerade en öfver 6 fot hög Irländare. Löjtnanten skrek: »Håll upp hufvudet och se rakt framför dig!» Rekryten frågade med en Irländares enfald: »Herr löjtnant, måste jag alltid förblifva i denna ställning?» — »Ja, beständigt så», svarade officeren. — »Då god natt, herr löjtnant, vi se hvarandra aldrig åter.»

Hvad är ett Amphibium? frågade en lärare sin förhoppningsfulle lärjunge. »Ett djur», blef svaret, »som uppehåller sig dels på landet, dels ... dels ... »Nå! dels?» Dels i staden.

Prisuppgifter.

Charad N:o 41.

Mitt första aldrig sägs om något som går med. Det i en loggbok ej behöfver länge sökas.

Det är för vårt begrepp ett ondt, en sky, som vred

Oss hotar med sin blift, just då bekymmer ökas. *Mitt andra* är ett ord, som ökad med ett l, Man jemnt och ständigt hör från hundratusen mannar.

Mitt tredje är ett ord, som gör en yngling säll, Då för sitt hjertas dam sin kärlek han förkunnar.

Om kvinnan för en man *mitt hela* hyser, då Hon ej — för Himlens skull — *mitt tredje* säga må!

Gäta N:r 41.

Om dig, *mitt första* poar, när du *mitt andra* är, Du af *mitt första* säkert *mitt andra* blifva lär. Och som du *mitt hela* *mitt första* slut ej tar Tills du utaf *mitt första* *mitt andra* blifvit har.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Januari 1861.

Prislotningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Man kan hvad man vill.

Lustspel i två akter.

af

Scribe och J. L. Heiberg.

Forts. fr. föreg. nummer.

Hertig. Huru!

Gomez. Det faller naturligtvis af sig själf att det blir segraren, som kommer att bär den öfvervunnes bojer.

Hertig. Ni missförstår mig alldeles. Jag vill alldeles icke sätta er på något prof, men deremot gifva eder ett råd, som jag ber er komma ihog. De befallningar, hvarom jag talar, äro helt enkla försigtighetsmått för att spara eder tid — och min också. Jag är dessutom öfvertygad om att edert eget förnuft skall göra dem öfverflödiga. Som jag icke haft någon annan afsigt med detta samtal, än att säga er detta, hoppas jag att ni ej tycker illa vara om jag . . . (niger som för att gå).

Gomez. Blott ett ögonblick, med er tillåtelse! I ganska få ord har ni förstätt att sammanfatta de mest kränkande och förölämpande ni kunnat uppfinna. Ni tror nu att jag bör vara förkrossad, tillintetgjord. Sennora, ni känner icke Ruy Gomez! Då ni såde alla dessa grymma ord, lyssnade jag blott till klangen i eder stämma, som fyllde mitt glädjedruckna öra. Jag såg blott eder blick, som trängde djupt in i min själ. Det är allt hvad jag sett, allt som jag hört och i trots af eder afsigt går jag härifrån med det saligaste hopp i mitt hjerta!

Hertig. (afsides) Det är ej lätt att betaga honom medel. (högt). Nå väl, då saken förblir sig lik, så låt mig åtminstone säga er att jag finner er väl mycket envis för att icke säga djerf i edra fordringar. Men jag är lika envis som ni; jag sätter upp mitt egensinne emot edert och tror

ni er kunna bruka list för att öfverrumpla mig, så skall jag veta förhindra det. Vi få väl se huru snart ni tröttnar.

Gomez. Tröttna? Af hvad? Af att älska er, af att använda alla de medel som min kärlek uppfinner? Nej aldrig! Mycket står visserligen i er magt, men tillintetgöra min kärlek, det förmår ni icke. Vore ni än Spanniens drottning skulle er makt ej räcka så långt. Nu är det min tur att säga er några ord; icke en dag skall förgå utan att jag på ett eller annat sätt skall påminna er om mig. Oupphörligt skall jag forska efter tillfällen att få se eder; jag skall vänta hela timmar för att finna ett sådant, och icke förspilla en minut för att begagna mig deraf. Kommer det icke af sig själf skall jag veta att förskaffa mig ett och antingen jag är nära eller fjerran, i denna verldsdel eller i en annan, skola mina ord, mina blickar eller mina bref säga er att jag evigt fortsår att älska er.

Hertig. Min herre, jag har ingenting att svara Er. (Hon ringer på en klocka.) Låt mig, i afvaktan på de påminnelser hvarom ni talar, först förvissa mig om er bortgång.

Sjette Scenen.

De förra. En tjänare.

Hertig. (till tjänaren). Följ ut denne herre genoin slottsporten (hviskar någon-ting åt honom) har du förstätt?

Tjenar. — Ja, ers höghet.

Hertig. (tager en nyckel och lemnar åt tjänaren) Se der, gå hū! (Niger för Ruy Gomez) Farväl Sennor!

Gomez. Farväl Sennora! Inom tvänne timmar återser ni mig. — (Går ut med tjänaren genom en siddörr.

Sjunde Scenen.

Hertig. (ensam)

Hertig. Inom tvänne timmar! Han säger det med en säkerhet, som är förfäran-

de. Lyckliktvis kan jag förlita mig på min tants försigtighetsmått. Det är väl att hon är här, ty ensam skulle jag vara rädd. Hvem har väl någonsin sett maken till en sådan fantast som denna löjtnant? Jag måste dock tillstå att saken har sin allvarssamma sida. Så mycket är säkert att för den man visat sig minst coquette . . . O! jag vet flera damer vid hofvet, som icke skulle hafva någonting emot en så eldig älskare. Han har en säkerhet, en djerfhet, en tillit till sig sjelf, som kan förmå honom att göra det otroligaste. Den som ger efter för honom, kan åtminstone trösta sig med att säga: »det var ej mitt fel.»

Åttonde Scenen.

Hertig. Donna Cabrera.

Donna Cab. Gud ske lof! Jag medför en god underrättelse. Grefvens af Santa Cruz vagn kör i detta ögonblick in på gården.

Hertig. Redan? Men är det verkligen han?

Donna Cab. Ilan sjelf i egen person. Jag hör redan hans steg.

Hertig. (afsides) Det var verkligen pre-cist för att gifva herr löjtnanten respass.

Nionde Scenen.

De förra. Grefven af Santa Cruz.

Grefven (i det han ilar till hertig. och kysser hennes hand.) Älskade Mathilda! Ändtligen får jag då återse er! För några timmar sedan trodde jag det icke.

Hertig. Huru? Har något ondt händt er? har ni råkat i någon fara?

Gref. Ja, i den största af alla: faran att icke få se eder.

Hertig. Hvem hindrade er derifrån?

Gref. Kan ni föreställa er att några mil härifrån blef min vagn anhållen af sex maskerade personer, som med spända pistoler tvingade mig att stanna.

Donna Cab. Du förbarmande Gud!

Hertig. Är det möjligt?

Gref. Att sätta sig till motstånd var här icke tänkbart. Då emedlertid mina anonyma herrar angripare icke fordrade någonting annat af mig, än att jag skulle vända om och köra tillbaka, så slöt jag deraf att de ej voro röfvere, utan att deras afsigt var att förhindra min ankomst hit till slottet.

Hertig. (afsides) Det är säkerligen Ruy Gomez som drivvit sitt spel.

Grefven. Jag efterkom deras begäran, men då jag lyckligtvis känner trakten bättre än de, som anhållit mig, så begagnade jag mig af några bivägar och kom således ändå till mitt mål.

Hertig. Hvad i all verlden kunde hafva förmått dessa menniskor till ett sådant våld?

Grefven. En mycket enkel orsak. Jalousie hos någon medtäflare.

Hertig. Det är icke tänkbart.

Grefven. Är det icke? Kasta blott en blick i spegeln.

Donna Cab. Nej hör blott, hur artig! Min kära grefve, jag måste säga att om ni uppfostrar den unge konungen efter er sjelf, så skall säkerligen aldrig någon artigare monark burit Spaniens krona.

Grefven. Tala icke med mig om min kungliga elev; jag ber er, tala icke om honom. Aldrig har någon furste gjort sin hofmästare så stora bekymmer som han! Det är nu två dagar sedan jag lemnade honom; jag var nödsakad att besöka mitt slott, Almeida, innan jag for hit; jag måste ju göra tillredelser för att kunna emottaga min brud på ett värdigt sätt. Jag är i den största oro öfver hvad som kunnat hända under tiden; ty jag är den enda, som har något inslytande öfver den unga konungen och det skulle ej förundra mig om han i min frånvaro begått hundrade dårskaper.

Donna Cab. En konungs dårskaper äro alltid betänkliga.

Gref. Ännu är han ju blott ett barn, men det besynnerligaste barn man kan tänka sig. Ibland annat inbillar han sig också att en konung bör känna det land och det folk, han regerar öfver; därför drömmer han ej om något annat än om att genomströfva Spanien till fots och att tala med hvar och en som han möter på vägen.

Donna Cab. Han måste verkligen gifva sin minister tillräckligt att sköta.

Gref. Det är barnsligheter, som går öfver med åren. När han blir stor, kommer han nog att tänka och handla, som alla andra.

Donna Cab. Den tanken delar jag fullkomligt. Men vi stå här och uppehålla er med prat då ni säkerligen längtar till hvila.

Gref. Jag är i sanning mycket trött af resan.

Hertig. Så låt oss föra er till edra rum.

Gref. Jag låter mig föras af er hvarthän ni vill.

Hertig. Till en lugn bädd, hvarest ni kan hvilat er.

Donna Cab. Man ser straxt att resan medtagit edra krafter.

Hertig. Grefven är ännu icke van vid bivägar. (De gå ut genom en sidodörr.)

Tionde Scenen.

(Inigo inträder ifrån bakgrunden och gör minner, som om han skulle tala med de personer, som han ser gå ut genom sidodörren.)

Inigo. Med eder tillåtelse! Ett ord! De äro redan borta. Här i huset får man då hvarken se till tjenare eller herrskap. Alla äro som förtrollade. Det är ett lustigt ställe vi kommit till.

Elfte Scenen.

Inigo. Konungen inträder från bakgrunden.

Konungen. Hurra! Nu är jag här. Det vill jag kalla ett lif att draga omkring, som en vandrande riddare och besöka folk såväl i hydda som på slott. Det är någonting annat än att sitta som en fånge i Madrids palats och icke se några andra än hoffolket, den ena värre än den andra. Friheten! Det är den enda sanna klenod, som finnes. Hvad det är behagligt att gå flera mil, att få kasta sig i gräset, att blifva trött, hungrig och törstig utan att behöfva hafva en tråkig hofmästare vid sidan, som oupphörligen säger: »tag er i akt, ni kan lätt skada er med det eller det.» — Nå Inigo, har du kommit så långt att du vet hos hvem vi äro?

Inigo. Ack nej Sire! Ännu icke.

Konungen. Vill du vara tyst med ditt »Sire.» Skulle man få veta hvem jag är så skulle man snart föra mig tillbaka till Madrid.

Inigo. Vi borde aldrig hafva lemnat det.

Konung. Blott litet tid. Vi komma nog tillbaka dit.

Inigo. Det rättaste vore att vi straxt begäfve oss på vägen.

Konung. Hvilket infall! Vi hafva ju ännu icke upplefvat någonting. Vi hafva knappt blifvit våta af regn; ej en enda röfvere har öfverfallit oss, vi hafva ej en gång svindlat vid en afgrund. Nej, jag vill sannerligen icke stanna på denna vä-

gen. Alla upprepa för mig att Spanien tillhör mig, det är då ej mer än rätt och billigt att jag lär känna min egendom.

Inigo. Men ni behöfde ju blott yttra ett ord om att det vore er önskan.

Konung. Så! Du tror det. Alla kalla mig sin beherrskare, och dock är det jag, som måste rätta mig efter deras vilja. Hade jag yttrat min önskan, hade den endera blifvit afslagen, eller också hade man gjort mig sällskap på resan, och att vara allena är vida behagligare. Det var slumpen, som gjorde att du kom med; jag mötte dig just i det ögonblick då jag tog till flykten.

Inigo. Mig förblef blott att välja emellan att angifva eller åtfölja Er; emellan att bedröfvad kvarstanna eller att uppoffra mig för Edert infall för att åtminstone kunna vaka öfver Er; och jag tvekade ej att välja det sednare.

Konung. Ja, du är en bra pojke! Men du har också dina nycker. Hvad skulle det tjena till att jag icke fick bedja fört paktaren om natthärberge, utan nödvändigskulle in i detta slott.

Inigo. Är då icke ett slott värdigare att emottaga er än en förpaktaregård.

Konung. (leende.) Du kan likvisst själf se huru vi blifva emottagna här. Den ena hälften af tjenstefolket är drucken. Den andra är i full sysselsättning med en vagn, som kom för ett ögonblick sedan; man svarar icke på våra frågor; ännu hafva vi ej fått veta hvem som är egare till detta slott. I själfva verket är det ganska roligt, det är så äfventyrligt. Jag, å min sida hoppas att egare ej heller skall få veta hvem jag är. Det är riktigt behagligt att ingen tager notis om mig, icke mer än om jag vore en af mina egna pager! Hvad pagerna ändå äro lyckliga.

Inigo. Det vill säga, när de ej få förebråelser.

Konung. Gå, Inigo, och se efter om det ej finnes något kök i detta hus. Jag begynner att blifva allvarsamt hungrig.

Inigo. Jag skall straxt anställa undersökningar. (Går ut genom bakgrunden.)

Tolfte Scenen.

Konungen ensam.

Konungen (kastar sig i en ländstol). Det är följden af att vara hela dagen i fria luften. I Madrid var jag aldrig hungrig; här deremot har jag en sådan appetit att jag skulle kunna äta hvad som helst. —

Det är bra roligt! Men det är sannt, jag skall väl icke resa som ett dumhufvud utan att hafva nytta af min resa. (Tager upp en bok ur fickan och skrifer i den.) »Första anmärkningen: resor gifva god, utmärkt god appetit... Ja, hvad var det egentligen?... Ah, nu har jag det! Andra anmärkningen: (skrifer) att gifva en konung en hofmästare, strider emot sunda förnuftet, ty en konung är just den som aldrig låter mästra sig.

Trettonde Scenen.

Konungen. Hertiginnan.

Hertig. (utan att se konungen). Nu är då äntligen greffen, min kära brudgum, bosatt här på slottet, så att herr löjntanten kommer för sent för att hindra mitt giftermål.

Konung. (afsides) Ett fruntimmer! Förmodligen slottets herrskarinna?

Hertig. (afsides). En ung man? Förmodligen en af greffvens pager?

Konung. (närmande sig hertig.) Min nådiga Sennora!

Hertig. Hvad ser jag! Konungen!

Konung. Hertiginnan af Ascoli! (afsides) Det är min hofmästares brud. Jag önskar att den onde toge Inigo, som fört mig hit.

Hertig. Hvilken ära för mig, Sire, och hvilken glädje för eder hofmästare!

Konung. Min hofmästare? Är han då här?

Hertig. Han kom just nyss.

Konung. (afsides) Det var serdeles olägligt.

Hertig. Jag vill straxt låta honom veta...

Konung. Ack nej! Låt honom ingenting veta. Jag sätter mycket värde på att vara här incognito; jag ville öfverraska honom vid hans trolofsning.

Hertig. Sää.

Konung. Yppa derföre icke min hemlighet.

Hertig. Det är väl öfverflödigt att fråga om hennes majestät, eukedrottningen, tillåtitt...

Konung. Ja, det är öfverflödigt. Det faller af sig sjelf att min moder... Men det blir, för vidlyftigt att förklara. (afsides) Jag måste nödvändigt blifva af med henne. (högt) Skulle ni vilja göra mig en sann tjänst, så är nu rätta stunden dertill?

Hertig. Sire, Ni behöfver blott befalla.

Konung. Skaffa mig något att äta.

Hertig. På ögonblicket; jag skall sjelf draga försorg derom, (afsides i det hon går) och med detsamma gifva greffen en vink, ty hans majestäts närvaro synes mig något misstänkt. (går in i sidorummet.)

Konung. (allena) Så der ja! Nu måste man lägga benen på ryggen.

Fjortonde Scenen.

Konungen. Inigo.

Inigo. Ack, Sire! Hvad har jag gjort! Vet ni väl hvarthän jag fört er?

Konung. Jag vet det; och då du varit så oskicklig att föra mig in i hvalfiskens buk, så bär dig nu så skickligt åt att du kan föra mig derifrån.

Inigo. Hvad skall jag göra?

Konung. Fort ned i stallet och låt i all hast sadla ett par hästar. Vi måste bort öfver stockar och stenar, för att finna ett nattqvarter, hvarest det icke regnar hofmästare ifrån himmelen.

Inigo. Ja, det är visserligen bra, men...

Konung. Men för fan, så skynda dig då! (stöter honom i ryggen).

Inigo. Jag går, jag går. (afsides) Vår herre förbarme sig öfver oss! (går ut igenom bakgrunden).

Femtonde Scenen.

Konungen ensam.

Konung. Om hertiginnan icke tror mig, om hon berättar för min hofmästare att jag är här? Det skulle just vara en trefflig historia!... Jag är bra dum, som står här och väntar på Inigo. Det är vida bättre att jag skyndar mig ned i stallet för att hjälpa honom att sadla hästarne. (Han springer till dörren i bakgrunden och öppnar den. — En skyltvakt står utanför och stänger vägen)

Vakten (utanför) Här slipper ingen ut!

Konung. (afsides) Tänkte jag det icke? Hon har förrädt mig; jag är fången i detta rum. (till vakten) Hör på, min goda vän;...

Vakten. Här slipper ingen ut.

Konung. För fan, det har jag hört; men låt mig bara säga er:...

Vakten. Här slipper ingen ut. (stänger dörren)

Konung. Den utvägen måste jag öfvergifva. Min hofmästare har icke låtit narra sig, den gamle räffen! Jag tror att jag

gera skulle gifva hälften af mitt rike åt den som hjälpte mig bort härifrån! . . . Hur skall jag bära mig åt? (går till sidodörren) Dessa dörrar leda utan tvifvel till de inre rummen. Der skulle jag blifva upptäckt. Ah! der är ett fönster. Låt se (Han går till fönstret, som är stängdt; i detsamma synes Ruy Gomez utanför på altanen.) Hvem är der? En man, hvad vill han?

Sextonde Scenen.

Konungen. Ruy Gomez.

Gomez (på altanen, klappar sakta på fönsterrutan) Öppna, öppna! Men för all del tyst, så tyst som möjligt!

Konung. Han ber mig öppna och det så tyst som möjligt. Nå ja, dermed bör jag väl kunna tjena honom. (öppnar fönstret. Gomez hoppar in).

Gomez. Tack, min vän, tack! Du har besparat mig besväret att slå in en ruta; det kunde hafva gjort buller och satt husets folk i rörelse. Jag har kanske dig att tacka för all den lycka och salighet, som jag väntar i denna världen.

Konung. Då har jag skaffat dig den för godt pris.

Gomez (afsides.) Han säger: »Din».

Konung (afsides) Har han kunnat gå den vägen, så bör jag också kunna det.

Gomez (afsides) Jag skall hålla mitt ord! Hon skall se att jag för hennes skull är i stånd till allt.

Konung. (slår honom på axeln) Kamrat, ett ord!

Gomez (afsides, i det han dräger sig tillbaka) Han är något närgången, den der unga herrn.

Konung. Tjenst fördrar återtjenst. Jag har hjälpt dig in; hjälp du nu mig ut.

Gomez. Det skall ej blifva svårt. Der är dörren.

Konung. Nej, jag tycker inte om att gå ut igenom dörrar, då det finnes andra vägar.

Gomez. Hvarför icke?

Konung. Jag har mina skäl, goda och giltiga skäl. Jag vill gå samma väg, som du kom. Visa mig den, men sträxt!

Gomez. Hjertans gern! Det är icke mer än billigt. Se hit! (förer honom till fönstret) Det är flera remnor i muren; då man sätter fötterna i dem så är det en lätt sak att komma ned.

Konung. (ser ut genom fönstret.) Är det en lätt sak?

Gomez. Ja, när man tillika passar på att sätta händerna i andra remnor, för att hålla sig fast. Det är ungefär, som om man gick ned på en stege; det är ganska beqvämt.

Konung. Åh, ja! rätt beqvämt. (afsides) Isynnerhet för den, som har lust att bryta halsen af sig.

Gomez. Sedan skall man öfver den lilla muren, som ni ser der nere; den är icke mer än sjutton fot hög. Der bär man sig åt på samma sätt.

Konung. Och det är lika beqvämt?

Gomez. I alla afseenden. När det är gjort behöfver man blott passera slottsgräven. Jag har redan kastat en lång stång i den; den ligger ännu och flyter på vattnet. Man behöfver blott lägga sig rak lång på den och sakta skjuta fram sig med händerna; så kommer man snart öfver, och så är man på fast mark.

Konung. Ja, det är visserligen bra, men jag kan inte simma.

Gomez. Simma? Det behöfves ju icke, då man skjuter fram sig med händerna.

Konung. Men om jag faller i vattnet.

Gomez. Man faller icke i vattnet, då man måste till stranden.

Konung. Tusen tack för den trösten!

Gomez. Så ung, och redan färdig att förlora modet! För fan! Var modig. Sitter ej hjertat på rätt ställe, så blir du aldrig en man.

Konung. Mycken tack. Hvar och en har sin natur. Jag har inte lärt att gå på väggen, som en fluga, eller att krypa öfver vattnet på alla fyra. Finnes det ingen annan väg?

Gomez (pekande på bakgrunden.) Jo, der är stora slottstrappan.

Konungen (stampar med foten) Jag har ju sagt, att jag icke vill gå den vägen. Jag har skäl, viktiga skäl.

Gomez. Stanna då der du är.

Konung. Sianna här! I fångenskap!

Gomez. Hvad? Det gäller din frihet och du betänker dig?

Konung. (afsides) Det är sant! Allt är bättre än att på nytt falla i min hofmästars händer. (högt) Farväl! (går till fönstret.)

Gomez (afsides) Stäckars unge gosse! Han är icke mycket höjd att gå den vägen. Kanske han kunde skada sig? (går fram

till konungen) Jag vill dock icke vara orsak till . . .

Konung. (som emedlertid gått ut på altanen, vänder om och går Gomez till mötes.) Blott ännu ett ord!

Gomez. Har ni glömt något.

Konung. Åh nej! Men man måste dock känna sina vänner. Hvad heter du?

Gomez. Ruy Gomez.

Konung. Hvad är du?

Gomez. Löjtnant i regementet Castilien.

Konung. (trycker hans hand) Jag skall komma ihåg det. Farväl!

Gomez (håller honom tillbaka) Jag vill också hafva litet reda på dig. Hvad heter du?

Konung. Man kallar mig Carl.

Gomez. Hvad är du då?

Konung. Konung af Spanien och Indien.

Gomez (knäböjande) Sire!

Konung. Lemna det der till en annan gång. Jag har inte tid nu att emottaga din hyllning. Farväl! (går till fönstret).

Gomez. Nej, jag kan icke tillåta att eders majestät utsätter sig för en sådan fara.

Konung. Du sade ju nyss, att vägen var så bekväm.

Gomez. Då visste jag icke . . .

Konung. Der hafva vi det! Du sade ju att om jag ej vore modig, så skulle jag aldrig blifva en man; nu, då du hör, att jag är din konung, så vill du ej att jag skall blifva det.

Gomez. Nej, säg icke så.

Konung. Vägen kan väl ej hafva blifvit svårare än den var för ett ögonblick sedan. Och dessutom, min frihet, som du själf erinrade mig om.

Gomez. Ni har rätt, Sire. Låt oss gå!

Konung. Huru? Vill då gå med?

Gomez. Ja, Sire! Låt en Löjtnant vara edert sauvegarde!!

Konung. Du talade om lycka och salighet som väntade dig här?

Gomez. Först vill jag vara öfvertygad om att eders majestät är i säkerhet; sedan skall jag vända om samma väg.

Konung. Du måste hafva förkärlek för den vägen. Så kom då och visa mig den. (De gå ut på altanen)

Gomez. Låt mig gå först. (stiger ut) Kom nu, Sire! (konungen stiger ut) Håll er nu väl fast med händerna. Här är den första remnan. Gif mig er fot! . . . Så der

ja! Nu skola vi skynda oss! (De försvinna småningom.)

Sjuttonde Scenen.

Grefven kommer från sidorummet.

Hertiginnan kommer efter honom.

Grefven (bugar sig djupt i dörren) Sire! Kan eders majestät förlåta att jag tagit mig friheten, att . . . Nå? Hvar är han då?

Hertig. (som följer efter grefven) Är han icke härinne?

Gref. Se själf.

Hertig. (öppnar dörren på motsatt sida) Kanske är han här . . . Nej! Hans majestät har, utan tvifvel, tagit till flykten.

Gref. (springer omkring åt alla sidor) Tagit till flykten? I trots af alla mina försigtighetsmått?

Hertig. Ni har begagnat allt för lång tid till att gifva befallningar; jag sade er det på förhand.

Gref. Hvad jag är orolig! (öppnar dörren i bakgrunden) Skyltvakt! Har ni passat på?

Vakten. Ja, så noga som möjligt.

Gref. Har ingen öppnat denna dörr?

Vakten. Jo, en ung man, omkring femton a sexton år.

Gref. Hvad sade ni till honom?

Vakten. Jag sade blott: »här slipper ingen ut.» Jag upprepade det trenne gånger.

Gref. Hvad gjorde den unge mannen sedan?

Vakt. Det vet jag icke. Jag stängde dörren och så hvarken såg eller hörde jag af honom.

Hertig. (småler) Det är ju nästan ett underverk.

Gref. (går till fönstret) Genom fönstret kan han omöjligt hafva undkommit. Förräderi måste hafva varit med i spelet, men här är icke tid att företaga undersökningar; jag måste på ögonblicket skynda mig bort för att söka få reda på hans majestät. Får jag icke reda på honom skulle det kanske kosta mitt hufvud.

Hertig. Så farväl, och skynda er! Det är ej värdt att sätta hufvudet på spel.

Gref. Och jag, som kom för att få några dagar frid och ro, och för att få firat mitt bröllop. Nej, jag kan inte längre uthärda! (Går ut genom fonden.) (Det börjar mörkna).

Forts.

Marggrefvinnan af Baireuth.

Napoleon hade år 1808 en sammankomst med Alexander. Fransyske kejsaren ville förvissa sig om, att de nordiska hofven icke skulle motverka hans plan, att sätta Joseph på spanska thronen. Sammankomsten hölls i Erfurt, der alla Rhenförbundets furstar infunno sig, mindre för att taga någon verksam del i kongressen, än för att höja glansen af den fest, Napoleon ville gifva sin bundsförvändt. Fransyska trupperna voro sammandragna i stadens grannskap. Vi lågo i Franken, i byarne omkring den lilla vackra staden Baireuth, icke långt ifrån den höjd, på hvilken man ser marggrefvens gamla slott. I trots af sitt lika bekväma, som pittoreska läge, hade denna byggnad stått öde alltsedan den sista marggrefvinnan, Wilhelmina af Brandenburg, der afled; den var till och med ett föremål för fruktan och förskräckelse hos alla landets invånare; ty en sägen gick, att marggrefvinnan visade sig alla nätter, och vandrade omkring derinne, i långa hvita kläder och med facklor i handen. Tio, tjugo, hundra personer sade sig hafva sett henne.

Vi hade fått kvarter hos en ganska redlig och beskedlig, men vidskeplig man, och en afton berättade denne, med så innerlig öfvertygelse, för oss några anekdoter om marggrefvinnans nattvandringar, att de tycktes göra det djupaste intryck på en af våra kamrater, artilleri-löjtnanten G. Slutligen sade G. leende:

„Herr Wolburg, vill ni i morgon visa mig vägen till slottet, så vill jag blifva der en hel natt, för att öfvertygga alla marggrefskapets invånare, att marggrefvinnan spökar endast i deras hjernor.”

— Ack, min gode herr löjtnant! slå den tanken för Guds skull ur hågen — ni kunde få ångra er. Peter von Wunside var en modig och tapper soldat; han ville också se marggrefvinnan, och fick se henne; men det kostade honom hans förstånd.

„Mitt beslut står fast” — svarade löjtnanten. — „I morgon tillbringar jag

natten i slottet, och gör bekantskap med den store Fredriks syster.”

Dagen derpå vidtog G. alla anstalter, för att verkställa denna sin försats; han försåg sig med goda vapen, en butelj arack m. m. På hans begäran ledsagade vi honom ända till slottsporten, öfver tistel och törne, som frodade sig på den föga besökta vägen. Vid porten slog G. upp eld, upptände en fackla, och bjöd oss god natt; vi tryckte hans hand, och han gick med raska steg genom hvalfvet, in på den stora gården. Der förlorade vi honom ur sigte. Det blef natt, och vi skyndade oss tillbaka till vårt kvarter, utan att frukta något för vår kamrat, hvars mod längesedan var bepröfvadt. På halfva vägen vände vi oss om, och sågo skenet af facklan från fönsterna i öfra våningen på slottets östra sida; snart försvann likväl skenet.

Vid återkomsten funno vi vår värd obeskrifligt ängslig. Han förespådde vår kamrat en säker död. Äfven vi hade mistat skratllusten, kunde ej slå ifrån oss en viss oro, och började göra oss förebräelser deröfver, att vilemnat vår vän allena i sitt galna företag.

Knappt belystes slottstornen af morgonrodnaden, förrän vi uppstego för att gå G. till möte. Vi funno honom redan, då vi kommit utom husporten. Hans anlete var lugnt, men dödsblekt, och hans klädsel i oordning; han syntes försänkt i djupa tankar.

Straxt ropade vi med en mun: „Nå, marggrefvinnan? Har du sett marggrefvinnan?” Han svarade icke, utan gick in i köket, der värden var, som vid hans åsyn fällde glädjetårar och omfamnade honom. Derpå lade vår vän ifrån sig kapp och vapen, och satte sig ned i en vrå i gästrummet, utan att säga ett ord.

„Så säg då, har du sett marggrefvinnan?” — frågade honom en af våra kamrater ånyo.

— „Jag har sett henne, och talt med henne” — svarade han kallt, och vi utbrusto i ett högljudt skratt, som endast vår värd kunde nedtysta medelst anskaffandet af frukost. Vid dess slut tog löjtnanten, åter bestormad med frågor, äntligen till ordet och sade:

”I går var jag klentrogen liksom ni, och betraktade allt, hvad jag hittills hört talas om öfvernaturliga syner, som skrock, som en följd af bristande bildning, eller som bevis på en sjuk inbillningskraft.”

Forts.

Anekdoter.

Waverley. Det är märkvärdigt, men faktiskt, att denna, den första och ostridigt den bästa af alla Walter Scotts romaner, i mer än sex år blef liggande i författarens pulpet, emedan han ej kunde finna förläggare. Aldrig hade han väl kunnat drömma om, att Waverley skulle göra ett sådant uppseende i världen; ty det är notoriskt, att då, 1805 om hösten, flere af hans vänner besökte honom på hans landt-gods, för att anställa ett jagtparti, och beklagade sig öfver brist på papper till förladdning, han var i begrepp att för sådant ändamål tjena dem med manuskriptet till sin Waverley.

Den fromme predikanten Newton sade: Öfver tre ting skola vi förundra oss, då vi en gång komma i himmelen: för det första deröfver, att många, hvilka vi väntat i himmelen, icke träffas der; för det andra, att der få se flere, dem vi aldrig der tänkt råka; men för det tredje och framförallt, att sjelfve befinna oss dersammastädes.

Inwånarne i Connecticut äro bekanta för sin nyfikenhet. Då en främling besöker dem, fråga de honom vanligen utan alla omsvep: »Hvarifrån kommer ni? Hvart ärnar ni er? Har ni hustru och barn, o. s. v.?». Franklin, som stundom reste från Filadelfia till Boston, plägade alltid förekomma dem; ty då han inträdde i ett hus, yttrade han genast: »Min vän, ni vill veta, hvem jag är. Jag heter Benjamin Franklin, och är postmästare i Filadelfia; min hustru är död; jag har en son och en dotter, som ännu lefva, och reser till Boston, för att besöka min gamla mor och min släkt. Se så, fråga mig nu icke mera.»

Post scriptum. Ett fruntimmer skref till sin älskare ett bref, hvari hon begärde penningar. I sitt p. s. tillade hon: »Knappt var pigan med brevet

utom porten, förrän jag riktigt skämdes öfver hvad jag hade skrivit, och skickade flux ett annat bud efter henne, för att få igen brevet; men hon hade fått för stort försprång och var redan på posten.»

Ursäkt. A. Min kära bror, du skrifver icke ortografiskt. — B. Hur fan kan du begära, att man skall skriva ortografiskt med så usla pennor!

Nyligen arresterades en parisertjuf i sin egen bostad: våningen som han bebodde var utstyrd med de dyrbaraste lyxartiklar. »Min Gud, hur har Ni kunnat stjåla så mycket penningar till att uppköpa allt detta?» frågade den förvånade poliscommissarien, hvar på tjufven med ädel stolthet och sjelfmedvetande svarade: »Min herre, jag köper aldrig något!»

En boude, som tillfrågades, hvarför han tillät siha svin dela familjens bostad, svarade helt allvarsamt: Hvarför icke? Har icke platsen alla de bekvämligheter som ett svin kan åstadna?»

Prisuppgifter.

Charad N:r 42.

Mitt första man från marken tar
Och lägger på *mitt andra*.

Mitt första med en färg så klar
Inbjuder dig att vandra,
Uppå dess ytas blomstergrund.

Men blifver svart i samma stund
Män det från marken tager
Och gör deraf ett lager.

Mitt andra öfver allt man ser;
I stad, liksom i by,
Och om det skulle falla ner,
Der blif ett fasligt gny.

Mitt hela ej i Stockholm fins,
Men från hvar småstad man det mins.

Gåta N:r 42.

Himmelens Konung mig aldrig har sett
Och jordens Konungar sällan.
Men enot menniskor ofta jag lett
Men lockar dem ock uti fällan.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Januari 1861.
Prislotningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt. — eller 25 öre i månaden.

Margrefvinnan af Baireuth

Forts. fr. föreg. nummer.

»Jag ville tillbringa natten i slottet, endast för att kunna tillintetgöra de goda Tyskarnes fördomar och skroek. I dag måste jag med dem dela tron på andar, som gå igen, och vill upprättligt berätta er allt, hvad jag sett med mina egna ögon.»

Enhvar höll tillbaka löjet, som sväfvade på läpparne, och G. fortfor: —

»Sedan jag gått igenom det mörka porthvalfvet, kom jag till en fyrkantig, mycket stor gård, alldeles betäckt med tjockt ogräs, som skjuter upp mellan stenarne. Dånnet af mina fjät, skenet af min fackla uppskrämde nattfåglarne, som bebo de höga rummen, och de örena djur, som flytt till ogräset och buskarne. Från alla håll hördes de sällsamaste, de mest olikartade toner, hvilka ljödo i mina öron som en musik från afgrunden. Jag såg i midten af byggnadens högra flygel en port; vid mitt första försök att öppna, den, gaf den efter, och en lång, enslig gång upprepade, hundrafallt förstärkt, det dofva ljud, hvarmed porten rörde sig på sina hakar. Derefter blef det tyst, som i en graf. Framför mig var en stor, skön trappa: jag gick upp i första våningen genom en lång sträcka af rum, som ej tycktes ha varit öppnade på ett halft sekel. Slutligen kom jag in i ett stort förmak, hvars tapeter hängde i trasor; men der var en spis och dörrarne slöto väl till. Detta bestämde jag till min kammare öfver natten. Jag lade ifrån mig mina yppen och undersökte rummet noga. Tre gamla stolar och några andra murkna möbler af ek voro der till finnandes.

Derpå drog jag tillhopa tapeter från golf och väggar, och snart hade jag en brasa i spisen. Med de gamla möblerna förskansade jag dörrarne, men behöll en stol vid elden, der jag gjorde mig min punsch, stoppade pipan och lugnt afbidade midnatten, såsom varande den stunden, på hvilken margrefvinnan skulle visa sig.»

»Natten var lugn, och den hemlighetsfulla tystnaden afbröts endast af ugglornas skrik och dallringen i fönsterrutorna, som rördes af en svag västanvind. Jag hade förtärt mycket af min präktiga punsch, min klocka var redan några minuter öfver tolf, och redan ville jag öfverlemnna mig åt sömnen, då jag förnam ett buller, liksom af en gående. Det blef allt starkare, och stegen närmade sig till en af dörrarne i mitt rum. Jag sprang upp efter pistolerna, spände hanen, och i samma ögonblick instörtade dörren och alla de uppställda möblerna. Derpå syntes en stor, hvit skepnad, som kom emot mig med allvarliga, afmätta fjät. Den stadsnade några steg framför mig, och nu hade jag så pass sansat mig, att jag kunde betrakta den: en lång, hvit slöja betäckte den från hufvudet till fötterna; i ena handen hade den ett slags fosforiskt ljus, som spridde ett rödaktigt sken; stundom lade den handen på sitt högra bröst, der dess klädnad var fläckad med blod. Majestät och skönhet röjdes i dess anlete, så blekt och förtärdt det än var, smärta och godhet i dess stora mörkbruna ögon; det hela af dess anletsdrag var ej olik de porträtter, man har af den store Fredrik.»

»Ni är Fransman och soldat; fruktar ni en qvinna?» — frågade hon i en ton, som ej hade något jordiskt, och

fäste dervid en blick på mina båda pistoler, som jag krampaktigt höll i händerna.»

»Jag tillstår, att jag, vid det sätt, hvarpå ni inträdt, och vid er åsyn, icke kunnat qväfva en känsla af rysning och förskräckelse», — svarade jag, men lade af höflighet bort mina vapen. Skepnaden syntes icke taga denna uppmärksamhet illa.

»Jag är Wilhelmina af Brandenburg, sista marggrefvinna af Baireuth» — började hon. — »Jag vet hvem ni är och hvarföre ni kommit hit, nemligen i ändamål att förjaga den förskräckelse, min närvaro i detta slott åstadkommer; men jag önskar, att ert besök måtte medföra en annan nytta: att föröka eder kejsares ära och försäkra Europa om fred.»

»Jag kan icke berätta, hvad hon sade mig vidare.» — tillade G. — »Hemligheten rör saker af så stor politisk vikt, att jag blott kan yppa dem för en person i världen — kejsar Napoleon. — — Då marggrefvinnan slutat, helsade hon med en lätt rörelse på hufvudet, gick till en liten sidodörr, som jag förut ej kunnat upptäcka, öppnade den och försvann; men ännu hörde jag några sekunder hennes långsamma, högtidliga fjät; derefter föll allt tillbaka i sin förra stillhet och ingenting störde min sömn.»

G. hade berättat oss sitt äfventyr med så mycket allvar, att vi icke vågade skratta. Vi fördubblade endast våra böner, att få veta den dyrbara hemligheten, som anden skulle hafva anförtrott honom — men han kunde ej förmås dertill.

Snart spriddes ryktet, att löjtnant G. hade sett marggrefvinnan, och våra förmän skämtade deröfver. Ryktet kom till befälhafvaren för artilleriet, divisionsgeneral Dulauloy. Han förundrade sig, att en så utmärkt officer som G. kunde tro på spöken, och kallade honom till sig; men G. påstod sig fullt och fast ha sett marggrefvinnan, och försäkrade generalen, att de meddelanden, hon gjort honom, voro af den yttersta vikt. Generalen talte med en af kejsarens kammarherrar. Denne lät bjuda G. till sig, men kunde ej få veta

mera, än vi visste. Vid passande tillfälle blef historien föredragen kejsar Napoleon, som mycket älskade det underbara; han åhörde den med nöje och log, men sade ingenting. Två dagar derefter kallades löjtnant G. till kejsaren.

»Nå, ni har då sett marggrefvinnan?» — frågade honom Napoleon vid inträdet.

— Ja, Sire.

»Vill ni berätta mig ert äfventyr?»

— Sire, endast för er kan jag ömtala hvad hon anförtrott mig.

På ett tecken af kejsaren aflägsnade sig alla, som voro i rummet, och G. ärnade börja sin berättelse, då Napoleon visade detta allvarsamma ansigte, för hvilket kronorna på konungarnes hufvuden darrade.

»Omöjligen lär ni kunna inbilla er, att jag skall sätta tro till er löjliga, absurda saga.»

— Sire! — svarade G., utan att komma ur fattning — jag skall icke säga eders maj:t något annat än sanningen. Jag begriper icke hvad som skett; men allt, hvad jag har att säga, har jag sett och hört.

»Jag vill höra er.»

Löjtnanten berättade nu hvad våra läsare redan veta, men tillade följande, såsom taladt af marggrefvinnan. — »Ni tjenar en stor man; för honom ligger en omätlig framtid af ära. Så vida hans lystnad efter denna ära icke förleder honom till dåraktiga företag, kan han såsom lagstiftare öfverträffa äldre och nyare tiders störste män; redan öfvergår han dem såsom krigare. Snart skall cesarernas dotter dela hans säng och bära den kejsarliga kronan; en son skall betrygga hans thron; men derefter må han låta krigarens svärd hvilat, lemna Tyskland och hela Norden i fred, befästa sin makt och arbeta på sina undersåtars lycka; ty vid Polen ryta väldiga stormar, blixarne draga sig tillsammans, ett mäktigt eldhaf höjer sig mot himmelen; må han frukta ett nytt Pultawa och besinna, att han kan dö en ännu sämre död, än Carl XII.»

Några få dagar efter detta företräde hos kejsaren — först sedan flera år förflutit, erforo vi de närmare omstän-

digheterna dervid — blef G. kapten och ordonnans-officer hos kejsaren, sedan bataljonschef, öfverste m. m., och blef slutligen en af Frankrikes utmärktaste generaler.

Den hastiga lycka, löjtnant G. gjorde, och den han för öfrigt fullkomligt förtjenade, har, som man påstår, sin grund i nu anförda berättelse: äfven förmena alla, som omgäfvö kejsaren på nära håll, att han först genom detta äfventyr blef bragt på den tanken, att begära en erkehertiginna af Österrike till gemaal.

Man kan hvad man vill.

Lustspel i två akter
af

Scribe och J. L. Heiberg.

Forts. fr. föreg. nummer.

Adertonde Scenen.

Hertiginnan ensam.

Hertig. Stackars grefve! Han kan verkligen mista förståndet. Mätte konungen blott kunna skydda sig; grefven lär väl sätta himmel och jord i rörelse för att få reda på honom. — Emedlertid är jag nu orolig öfver att jag återigen är allena här på slottet. Om min förvägne löjtnant skulle visa sig under grefvens frånvaro! Hans sista yttranden kan jag ej glömma: "inom tvenne timmar, sade han, får ni återse mig." — Det begynner redan mörkna... Ah, det har ingen fara! Ute är det ännu temligen ljusst. (Går till fönstret och ser ut.) Nå, min Gud! Det är ju han, der kommer han!... Det är dock allt för mycket; en sådan djerfhet är utan like! Till all lycka kan jag vara lugn; ty jag har gifvit stränga befallningar till mitt folk, att icke på något vilkor släppa honom in. Likvisst klappar mitt hjerta fortare, då jag vet, att han står dernere under altanen! (Ser ut) Nå, Gud förlåt mig, jag tror att han kryper upp på muren! Och grefven, som är borta... Om jag ropade på hjälp, kunde han skrämma sig, halka med foten, falla ned och slå ihjäl sig. Det vill jag ändå ej hafva på mitt samvete... Han kommer beständigt närmare och närmare; hvad skall jag väl göra?... Om jag skulle bedja min

tante komma hit i mitt ställe?... Min tante! Något faller mig in! Ja, det är rättast sättet att säga honom sanningen. Det är så mörkt här i rummet; han skall ej märka min list... Ah, jag ser redan fjädern på hans hatt. Fort bort! (Hon springer in i ett sidorum.)

Nittonde Scenen.

Ruy Gomez kommer från altanen
in på scenen.

Gomez. Nu är jag åter här, och konungen är i säkerhet. Det var ingen lätt sak, men allting har gått bra; jag tror inte att man så lätt skall få reda på honom der jag gömt honom. Allt går förträffligt och hädanefter skall det också göra det, ty man kan hvad man vill. Låt mig nu tänka efter hvad väg jag skall gå för att komma till hertiginnan. (Lägger örat till dörren på det rum hvarest hertiginnan gick in). Jag hör en röst; det är hennes. Visserligen har jag blott hört den en gång förr, men jag misslärer mig icke; jag skulle känna igen den ibland tusende. Jag vill gå dit in (Dörren öppnas och hertiginnan kommer ut, förklädd med Donna Cabreras hatt, kappa och glasögon).

Tjugonde Scenen.

Ruy Gomez. Hertiginnan.

Gomez (afsides) Hvad ser jag! Det är ju detsamma fruntimmer som jag såg då jag hoppade ned från muren, tanten Donna Cabrera.

Hertig. (med förställd röst) Hvem är der? En ung man. Hvad söker ni, med hvem vill ni tala?

Gomez. Sennora! Jag ber om förlåtelse. Jag kom för att...

Hertig. (afsides) Han kommer till korta. (högt) Nå, så förklara eder då, om ni ej vill att jag skall tro det ni kommit i en dålig afsigt.

Gomez. Jag! (afsides) Jag önskade fan toge henne!

Hertig. Ja, just ni. Nu känner jag igen er! Ni är ju den der narren, som alltid springer efter min brorsdotter, men nu kommer ni för sent. Hon vistas icke mera här på slottet.

Gomez. Hvad hör jag!

Hertig. Som jag säger; hon har rest härifrån; således ser ni att ni ej har någonting här att göra.

Gomez. Hon har rest härifrån, och det för min skull, för att undgå mig! Men det går ju förträffligt!

Hertig. (förvånad och med sin naturliga stämma) Huru? Går det förträffligt?

Gomez (förundrad) Hvems var den rösten!

Hertig. (med förställd röst) Det måste väl vara min.

Gomez. (afsides) Det var besynnerligt. Skulle det vara möjligt, att det är hon?

Hertig. Jag skulle gerna vilja veta hvad som under sådana omständigheter kan förorsaka eder glädje?

Gomez. Säg heldre göra mig lycklig, förtjust. Att hon anser nödyändigt att undfly mig, bevisar det icke, att hon tror på mitt ord, på mina försäkringar?

Hertig. Men det bevisar också, att hon bestämt sig för, att icke vilja se er mera. Derföre vill jag gifva er ett godt råd. Det tjänar er till intet att förfölja min brorsdotter; ty hennes karaktär är helt annorlunda än ni föreställt er den. Hon hyser intet intresse för eder kärlek: i sitt hjerta gör hon narr af er och ni tröttnar ut henne med edra suckar och kärleksförklaringar.

Gomez (afsides) Hon uppmuntrar mig just ej!

Hertig. Hon har bedt mig säga er att hon hädanester ej önskar se er.

Gomez. Hon vet mycket väl att hon ej kan räkna på min lydnad i detta afseende.

Hertig. Af hvad skäl tror ni det?

Gomez. Af hennes hastiga afresa härifrån.

Hertig. (med sin naturliga stämma) Verkligen?

Gomez (afsides) Det är hon själf (högt). Hvad annat skulle jag väl tro om denna plötsliga afresa, hvilken har allt utseende af en flykt. Hon fruktar för att icke kunna motstå min närvaro, hon fruktar för att blifva rörd af mina böner. Från detta ögonblick är jag säker på hennes genkärlek!

Hertig. (med sin naturliga stämma) Hvilken oföskämdhet att säga mig det rent ut.

Gomez. Ah, nådiga hertiginna, det är då ni...

Hertig. (aftagande glasögon, kapp och hatt) Ja, det är jag själf, som förklarar att jag icke fruktar er närvaro, att jag icke älskar er och att jag aldrig skall älska er.

Gomez. Förlåt Sennora! Jag har redan i början af vårt samtal igenkännt er och jag var blott oförsämd emedan jag ville tvinga er att demaskera er. Eljest skulle jag visst icke varit djerf nog att tala så... oakadt den öfvertygelse jag bär i mitt hjerta.

Hertig. Men när jag nu säger att jag icke älskar er?

Gomez. Nå, väl, då bör jag tro er: dock blott, hvad det närvarande beträffar; framtiden deremot, hvem kan svara för hvad som kan hända? I dag behagar jag er icke, jag misshagar er till och med, det är mycket möjligt. Men i morgon, det vill säga om ett år, om två år, om fyra år, edert tycke kan förändra sig. Hvem vet? Jag är ung och har tid att vänta.

Hertig. Men jag har icke tid, ty om trenne dagar gifter jag mig med grefven af Santa Cruz.

Gomez. Om tre dagar!

Hertig. Ja. Ni ser således att tiden icke är tillräcklig för att mitt tycke för er skulle kunna förändras.

Gomez. Jo, Sennora, tiden är tillräcklig.

Hertig. Edert hufvud måste vara förvirradt.

Gomez. På tre dagar kan man vinna tre fältslag.

Hertig. Ni talar som ett barn.

Gomez. Ett barn! Jag ett barn?... Lika mycket! När jag betraktar grefven af Santa Cruz, har jag ett exempel på huru man småningom kan rätta detta fel.

Hertig. Men är det möjligt? Vagar ni ännu hoppas...

Gomez. Ja, jag hoppas, ty jag känner att det är omöjligt att ni skulle kunna emotstå en så stark kärlek.

Hertig. Jag tror ej det ringaste på eder kärlek, men väl på eder fäfånga, eder äregirighet.

Gomez. Dessa äro de hårdaste ord jag hört af er. Väl har jag ibland sagt mig själf att en hertiginna ej kan gifta sig med en löjtnant; och då var jag förtviflad öfver min ställning. Men att ni, att ni Sennora, ej bättre förstår den böjelse ni ingifver mig, det är oförklarligt. Jag är således fäfång, jag är äregirig. Nå, väl, jag skall blifva det, emedan ni önskar det. Jag lofvade eder att jag skall blifva det. Jag skall stiga så högt att ni, för att närma eder till mig, icke skall behöfva stiga ned. För

ögonblicket är det mig nog att veta, att edert hjerta är fritt; eder person skall äfven snart vara fri; dertill behöfver jag ej mer än tre dagar. Farvål! (går ut genom fönstret.)

Hertig. Men vill ni inte vara så god och gå den rätta vägen.

Gomez. Mycken tack, Sennora! Jag är redan så van vid denna. (Försvinner)

Hertig. (afsides) Detta går nästan för långt. Tre dagar äro er således nog för att hindra mitt giftermål? Nå väl, jag vill förkorta tiden. Ni skall ej få mer än tre timmar . . . Jag hör någon . . . Det är grefven!

Tjugoförsta Scenen.

Hertig. Grefven inträder från fonden.
Straxt efter Donna Cabrera.

Gref. (i dörren, till sitt följte utanför) Ni måste fortsätta edra efterspaningar åt motsatt sida. Jag kommer straxt efter.

Donna Cabrera. Är det verkligen sanning att hans majestät konungen är borta och att man ej kan återfinna honom?

Gref. Det är tyvärr sannt. Hvad skall drottningen säga? Hvad skall hela Spanien tänka?

Hertig. Man skall nog återfinna honom.

Gref. Att detta just skulle hända då jag tänkte på glädje och lycka, då jag var sysselsatt med tillredelserna till mitt bröllop!

Hertig. Nå väl, vi vilja påskynda bröllopet.

Gref. Huru?

Donna Cab. Rätt tänkt, Mathilda, mycket rätt.

Gref. För denna godhet tackar jag er af hela mitt hjerta. Man talar om krig, kanske måste jag snart draga bort för att taga befäl öfver arméen; huru ljust att då bära namn af er gemål.

Hertig. Låtom oss straxt gifva befallningar åt min Capellan.

Tjuogoandra Scenen.

De förra. En tjenare.

Tjenar. Härute är en bonde som ber att få tala med herr grefven; han säger att han medför underrättelser om hans majestät konungen.

Gref. Om konungen! Låt honom komma in, på ögonblicket. (Tjenaren går efter att hafva öppnat dörren för Ruy Gomez, förklädd som bonde).

Tjugotredje Scenen.

Grefven. Hertiginnan. Donna Cabrera.
Ruy Gomez.

Gomez. Grefven af Santa Cruz?

Gref. Det är jag. Tala, min vän, fort!

Gomez (betraktande honom) Är det ni? (skrattar) det är då inte sannt.

Gref. Hvad vill det säga? Hvad skrattar du åt bondlurk?

Gomez. Jag skrattar; . . . jag skrattar när jag ser på er.

Gref. Oförskämde! (hertiginnan håller honom tillbaka och talar sakta med honom).

Gomez. Aldrig kunde jag tro att han vore Grand af Spanien, general och en konungs hofmästare.

Donna Cab. Hvarför icke?

Gomez. Så ser han inte ut.

Hertig. (afsides, betraktande Gomez) Det är då en besynnerlig menniska.

Gref. (till Gomez) Låt oss nu få höra edert ärende. Ni har ju något att säga ifrån konungen?

Gomez. Ja, han har bedt mig lemna eder detta bref.

Gref. Ett bref från hans majestät! Men så gif mig det då. (Han rycker det ur Ruy Gomez hand och läser högt). Min kära hofmästare! Sedan jag skiljdes ifrån er har jag inte haft ledsamt en enda minut . . . Hvilket lyckligt temperament! . . . För närvarande gör jag en resa, så väl för att samla kunskaper, som för att roa mig. På dessa två dagar har jag lärt mera än ni lärt mig på två år. Jag tycker derföre att ni icke borde hafva tagit så stränga mått och steg för att ånyo bemäktiga er min person. Det är ju just icke edert fel att jag ej brutit halsen af mig . . . Brutit halsen! Store Gud!

Gomez. Jesus!

Gref. Hvarje försök att taga reda på mig der jag gömmt mig är onyttigt. Den man jag sänder er skulle hellre låta hänga sig än han skulle förråda mig . . .

Gomez. Ja, det är sannt.

Gref. Jag kunde hafva lust att försöka det.

Gomez. Det lönar icke mödan.

Gref. Som jag har ett mildt och godt hjerta och som jag slutligen måste återvända till Madrid, så vill jag göra er ett förslag, som jag är säker på att ni är förnuftig nog att antaga. Jag tycker ju

inte om att få förebråelser af min moder och jag antager, att ni ej heller skulle tycka om, om hon blefve ond på er. Ni bör därför vända tillbaka till Madrid, utan att förspilla en minut, så att ni inträffar der på samma gång som jag. Vi skola säga min moder att vi hafva gjort en resa i hvarandras sällskap; i annat fall är ni af med eder hofmästarbefattning, ty jag förklarar, att om ni inte går in på mitt förslag, har jag bestämt mig för att resa ännu i två månader, till dess jag blir myndig, då det lätt kunde falla mig in att sända er på resor. Jag, konungen.

Gomez. Det är då så klart och tydligt, som man kan önska det.

Gref. Han är i stånd till att hålla sitt ord. Här finnes således intet val; fort till Madrid, (till hertiginnan) Ni har hört det Sennora; ni inser att jag måste uppoffra mig för hans majestäts vilja.

Hertig. Men är detta bref verkligen ifrån konungen?

Gref. Det är hans stil. /Se sjelf!

Hertig. Det är sannt. (afsides med en blick på Gomez) Jag vet icke, men den der människan förekommer mig misstänkt.

Gref. Således till Madrid! Jag bör ej förlora ett ögonblick. Farväl, mina damer!

Hertig. Farväl!

Donna Cab. Lycklig resa! (Grefven går ut genom bakgrunden; Donna Cabrera följer efter. Hertiginnan vill också gå, men Gomez i det han går förbi henne säger half-högt.

Gomez (till hertiginnan) Jag behöfde icke tre dagar dertill (går).

Hertig. (studsar) Min Gud! det var han!

Andra Akten.

En sal på kungliga slottet i Madrid. I bakgrunden flygeldörrar, som stå öppna; på sidorna tillstängda dörrar.

Första Scenen.

Drottningen och hertiginnan sitta vid ett bord och samtala.

Drottning. Fortfar, min kära hertiginna, fortfar. Eder berättelse intresserar mig i hög grad. Det bud, som medförde ett bref från min son till grefven af Santa Cruz, det var således eder löjtnant, förslädd till bonde?

Hertig. Han sjelf. Huru det gått till att han blef budbäraren af konungens bref, hvilket befälde grefven att hals öfver hufvud begifva sig till Madrid, vet jag ej; jag har aldrig kunnat erfara något derom. Åtta dagar sednare begynte kriget; min brudgum måste draga i fält, som Generalissimus öfver trupperna. Sålunda har den ena tillfälliga omständigheten efter den andra hindrat firandet af vårt bröllop.

Drottning. Vet ni att jag tycker ganska bra om denna unga, djerfva älskare, åtminstone efter allt hvad ni berättat mig om honom. Och han är blott en simpel löjtnant! Man kan sannerligen råka i frestelse att förskaffa en sådan människa advancement.

Hertig. Så vida han icke stupat i striden.

Drottning. Det tror jag ej! Han har allt för goda utsigter: han har säkerligen ej låtit skjuta ihjäl sig.

Andra Scenen.

De förra. Konungen.

Konung. Hvart i all världen tog han vägen? Ah! Der sitta drottningen och hertiginnan! (Han går ut genom bakgrunden utan att de sett honom)

Tredje Scenen.

Drottningen. Hertiginnan. (De resa sig och komma fram på scenen.)

Drottning. Den arme Santa Cruz. Han är verkligen att beklaga! Det är en lycka för honom och landet att han drog i fält före bröllopet.

Hertig. Hvarföre det, Eders majestät?

Drottning. Emedan det är temligen svårt att gifta sig med en dame, som uppväcker en så våldsam kärlek hos en annan

Hertig. Jag hoppas att don Ruy Gomez tröttnat förfölja mig, eller att hans förnuft återvändt. Det är nu fjorton dagar sedan våra officerare kommit tillbaka till Madrid, och ännu har jag hvarken sett eller hört talas om honom.

Drottning. Sää? Den omständigheten förekommer mig litet betänklig. Men lika mycket! Så säkert som ni är den älskvärdaste dame vid hofvet, så säkert skall han låta höra af sig, och när det sker, mitt barn, skall jag säga er hvad jag tänker derom.

Forts.

Historien om en gammal kärlek.

Af Dickens.

(Ur Tidskrift för hemmet.)

I.

En morgon sken solen herrligt, bortifrån sitt blåa hem i skyn, genom några spridda bleka, gulaktiga moln. Derpå föllo dess strålar, modstulna och afkylda, på ett lager af halfskämd atmosfär, omkring två eller tre hundra yards i utsträckning, hvarunder befann sig en stad, »som höll på att komma sig upp.»

Gatorna voro tränga och husen besynnerligt sammanpackade med ett ständigt nedsmetadt utseende; men hvad som fattades dem i skönhet och dimensioner ersattes genom deras mängd. Sjömän stodo pratande i skiljda grupper. Hvertenda par byxor i hela staden var mer eller mindre indränkta med tjära, och en del af dem, som buro dem, voro vackra hårdiga exemplar af Sachsarnes race, med kulformade hufvuden; doggnackar, välbildade solbrynta anleten och sträft, stript gult hår. Små, fem års gamla pojkar sprungit omkring, utstyrda i fädernas *sydvestar* och knuffade hvarandra då de möttes på gatorna; en annan lofvande ungdom höll på att klättra upp öfver en mur på ett slags flugmanér, instickande tåspetsarne i osynliga remmor och hållande sig fast vid utsprång, som ej kunde skönjas af vanliga ögon. Han föll mer än en gång, och det från ganska respektabel höjd, men steg upp igen, långt ifrån afskräckt, och började på nytt. De buro alla pregel af en viss trotsig själfförtröstan, och voro förmodligen just af rätta racen för att bilda Britiske sjömän. Till och med utseendet af de mindre aktningvärda kvinnor, som giingo skojsande omkring bland männen, skiljde sig på ett sällsamt sätt från deras förvissnade och förtärda London-systrars. Deras skratt var störmående, deras röster högljudda och djupa, deras kroppsbyggnad massiv. De föreföllo och voro ock i högsta grad oqvinliga. Längre till höger syntes en mängd arbetare i full verksamhet att uppföra solida murar till

fördämning mot hafvets intrång på den lilla stadens område. Här syntes muskler och senor, sådana som blott *old England* kunna producera, i ständig och hurtig verksamhet. Ångmaskiner, af olika former och till olika bruk, arbetade äfven på sitt sätt — här för att pumpa ut vatten, der för att pumpa in. Dessutom såg man hundratals stora hästar, släpande otroliga bördor så lugnt, som om de varit fullkomligt vanda vid ångmaskinerna och frågat litet eller intet efter deras buller. — Sjelfva arbetena voro väl värda att taga i betraktande. Här upprestes bröstvärn och murar, hvilka måste hafva förvånat hafvet, allt som detta gradvis utestängdes från sina gamla landmärken. Mer än en gång hade det också passat på, nattetid, rest sig i vredesmod och hämnats, samt sålunda, på några få timmar, bortspolat hela månaders arbete. Men nästa dag såg man samma män, lika lugnt som vanligt, gripa sig an med att reparera skadan; dervid användande fördubblad omsorg och ersättande den instörtade muren med en af mångfaldigt större styrka. Otaliga tunnland mark hade på detta sätt redan blifvit hafvet af tvungna. Här och der kunde man se män af tankfullt utseende, stående på något afstånd, skarpt och med sammandragna ögonbryn öfvervaka arbetets fortgång.

Längre bort sågs en man, med korslagda armar och ett särdeles nedslaget utseende, äfven se sig omkring. Han var bredaxlad, af något undersätt sig, men långt ifrån oproportionerlig och mycket muskelstark kroppsbyggnad. Han hade stora blå ögon, yf-vigt rödaktigt hår, och bred mun försedd med starka hvita tänder. Af naturen hade han en leende, ljus och jovialisk uppsyn; men nu syntes den betydligt mulnad. Slutligen gick han fram till en af uppsyningsmännen med en min, som utvisade beslutet att göra ännu ett sista försök innan han uppgäfvé allt hopp.

»Har ni då icke alls någon utsigt att kunna använda mig, Mr Langford?»

»Nej, på min heder, Sellon. Ser ni, Renny dirigerar alltsammans och

har kassan om hand. Platsen skulle ha passat er synnerligen väl, och ni skulle fyllt den långt bättre än Rennys brorson; men han har makten. Det gör mig ondt, men det kan ingen hjälpa't, Stephen."

"Välan, farväl då, Langford. Jag måste vara i Wendon om söndag." De skakade hand och skiljdes åt.

II.

Det var hvilodag i den gamla staden Wendon, och en sprucken klocka i den stora kyrkan höjde sina uppmaningar till folket att träda in genom helgedomens öppnade portar. Det var en gammal kyrka, det syntes af de besynnerliga, höga, inbyggda bänkarne, hvilka ingen from, ung hjälp-prest ännu låtit nedhugga. Fönstren voro dammiga och öfverspunna med spindelnät, med här och der en ruta, målade i fantastiska färger. Från dessa fönster hade man utsigt åt baksidan af några dystra höga hus och öfver några nötta grafstenar, hvarunder den nuvarande generationens förfäder slumrade. Långt, tofvigt och blekgrönt gräs, här och der uppblandadt med tusenskön och snäckskal, kantade grafstenarne. Några träd med genomrökt grönska uppväxte och förvissnade lika långsamt utmed den gamla kyrkans murar. Tågen, hvarmed klockan sattes i rörelse, hängde rätt ned inuti kyrkan och en eldstad reste sin vanprydande pipa, midt uti skeppet, uppuren af jernstänger, som strålförmigt utgingo i alla riktningar. Kyrkorådet hade redan intagit sina platser — eller rättare throner — under pellerne af de för dem bestämda bänkarne, och sågo ned på den öfriga menigheten med ett förakt, naturligt hos de högre uppsatte. De voro dessutom ganska tätta gubbar, hvardera egare af stadens förnämsta handelsbodas, och hade således all rättighet att se ned på annat simpelt folk. Bänkarne utmed kyrkans långsidor hade fått en extra tillökning i höjd, och hägnade genom den enslighet, de erbjödo, än den fromma andekten, än den största lättsinnighet. Denna gång syntes der blott

några få skolflickor, hviskande i dess dunkla djup. Dynorna i dessa bänkar hade förlorat hvarje nyance af sin ursprungliga gröna färg. Somliga hade fått en klar brun teinte och visade oförsynt hvarje tråd i varpen; andra, med en förunderligt ullig yta, skiftade i skrikande grönt; trävirket var på otaliga ställen måttätet och förmultnadt och i golfvet syntes hål, hvars djup man på måfå kunde gissa. På tvenne pelare syntes ett par trätaflor uppspikade, på hvilka voro inristade vapen och andra heraldiken tillhörande insignier, äfvensom namn, med anspråk på att hafva tillhört sådana församlingens medlemmar, som beklädt den ärofulla platsen af Lord Mayor. Hvert och ett af dessa var beledsagadt af data, några uppgående ända till 1720-talet. Deras ärade kvarlevor multnade nu inom den vördnadsbjudande byggnadens hemiska murar och åtnjoto besynnerligen ringa förmån af den höga värdighet, de innehafte. Predikanten bar hela pregeln af en gentleman, och en skarpsinnig observator skulle hafva tillagt — af en *bon vivant*. Han utförde gudstjensten på ett något brådiskande, men dock tillbörligen orthodoxt sätt. Åhörarne voro ej talrika och församlingens svar yttrades endast genom klockarens näston.

Forts.

Prisuppgifter.

Charad N:o 43.

Ett vackert flor mitt första stundom är
Och stundom endast en osynlig dimma.
Mitt andra än ofantligt vara plär
Och än så smalt, liksom en liten strimma,
Uppå mitt hela, i en ändlös rad,
Man länge stupat i vår hufvudstad.

Rebusgåta N:o 44.

B hinder.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Januari 1861.

Prislotningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Man kan hvad man vill.

Lustspel i två akter.

af

Scribe och J. L. Heiberg.

Forts. fr. föreg. nummer.

Hertig. Eders majestät missförstår mig. Jag behöfver blott säga, för att bevisa er min upprigtighet, att jag berättat hela historien för greffen af Santa Cruz.

Drottning. Har ni berättat den för honom, så har ni sannerligen gjort ett mästerverk. Huru skall den stackars unga mannen nu kunna närma sig eder?

Hertig. Det är just det jag velat förhindra.

Drottning. Det är ingenting annat än koketteri. Ni lägger honom blott nya hinder i vägen, för att han skall öfvervinna dem och gifva er nya bevis på sin kärlek.

Hertig. Jag märker att eders majestät gör narr af mig.

Drottning. Långt derifrån! Deremot är det ni som gör greffen till er narr.

Hertig. Jag tror mig dock bevisa motsatsen genom att gifva mig med honom.

Drottning. Det är sant, men ännu har det ej skett.

Hertig. Men redan i dag vill ju konungen, såväl som eders majestät underteckna vårt äktenskaps kontrakt.

Drottning. Kanhända; men först måste jag dock veta, om den älle, unge riddaren är död eller lefvande.

Hertig. Eders majestät är i dag så spefull emot mig. — Det är snart audiens-tid; med eder tillåtelse vill jag gå för att underrätta hofdamerna om edra befallningar.

Drottning. "Gå då, min kära hertiginna. Men att gå sin väg, det är just ej det samma, som att gifva ett svar." (Hertiginnan niger och går.)

Fjerde Scenen.

Drottningen ensam.

Drottning. Hennes undflykter tjena henne till intet. Hos ett fruntimmer kan hvarken en generalissimus eller en prins uppväga en person, som intresserar genom sin ovanlighet.

Femte Scenen.

Drottningen. Ruy Gomez inträder genom en sidodörr.

Gomez. Jag hörde hennes stämma (blir varse drottningen, som vänder ryggen åt honom.) Skulle det vara hon (närmar sig häftigt till drottningen, som vänder sig om) Gud! det är drottningen.

Drottning. En främmande här! Hvem är ni? Hvad vill ni?

Gomez. Jag vill ... jag är ...

Drottning. Så svara då, hvad heter ni?

Gomez. Ruy Gomez, eders majestät.

Drottning. (brister i skratt) Ruy Gomez! ha ha ha! Löjtnant i regementet Castilien, icke sant?

Gomez. Kapten, eders majestät.

Drottning. Ni måste hafva blifvit det nyligen?

Gomez. För en månad sedan.

Drottning. Och ni kommer hit för att söka hertiginnan af Ascoli?

Gomez (förundrad) Jag tillstår det.

Drottning. Derför vågar ni att intränga i mina rum?

Gomez (knäböjande) Jag bönfaller hos eders majestät om tillgitt.

Drottning. Stig upp min herre.

Gomez. Ej förr än ni skänkt mig eder förlåtelse.

Drottning. När man känner eder historia, kan man ej blifva ond på er.

Gomez. Huru! Eders majestät känner...

Drottning. Er kärlek, eder ståndaktighet. Det är bra, unge man! Det kan blifva någonting af er.

Gomez (med glädje). Eders majestät gillar då mina tänkesätt?

Drottning. Ja, min vän! Hvarje fruntimmer som har... eller som haft ett hjerta, måste känna sig rörd af eder passionerade kärlek till hertiginnan.

Gomez. Men hon själf då?

Drottning. I det fallet måste man först veta om hon har ett hjerta.

Gomez. En gång hoppades jag det.

Drottning. Att ni ännu hoppas derpå, inser jag väl. Det värsta är att hon gifter sig med grefven af Santa Cruz.

Gomez. Det har då ännu ej skett?

Drottning. Ni har tillit till lyckan.

Gomez. Ja, eders majestät, det har jag. Grefven är mäktig, innehar en glänsande ställning, Gud må veta, hvarföre jag har blott min kärlek. Men det är detsamma. Om någon skulle vilja slå vad med mig...

Drottning. Ni skulle lätt förlora. Betänk själf, när man har att välja emellan en simpel kapten och en generalissimus...

Gomez. Då gör man klokast uti att taga kaptenen.

Drottning. Tror ni det?

Gomez. Är det ej långt bättre att taga en man, som är van vid att lyda, än att taga en som är van att befalla. Dessutom kan jag avancera; jag har redan avancerat en grad.

Drottning. Det är sant, jag erinrade det ej. Hvarigenom har ni uppnått edert advancement?

Gomez. Genom att öfverföra ordres från hufvudquarteret till general Molinas, som kommanderade den venstra flygeln.

Drottning. Hvad hör jag! Är ni den officer som vågade passera fiendens front, som vågade sig genom kanonelden.

Gomez. Ja, eders majestät.

Drottning. Men hvarföre stod då icke edert namn på grefvens officiella rapport.

Gomez. Det är ganska lätt att förklara! Han ville ej att mitt namn skulle komma inför en viss person.

Drottning. Vet ni väl, Sennor Gomez att edert uppförande vid detta tillfälle varit beundransvärdt? Huru lätt kunde ni ej förlorat lifvet.

Gomez. Jag tänkte ej derpå.

Drottning. Ett sådant mod...

Gomez. Nej, eders majestät! Det var icke mod, jag har alldeles ingen förtjenst, ty det föll mig ej in att tänka på faran.

Jag gick emellan kulorna, som jag går öfverallt annorstädes.

Drottning. (afsides) Jag hade god lust att omfamna honom.

Gomez. Eders majestät ser deraf, huru lätt man kan blifva ärad. Då jag återkom till regementet skulle man hafva burit mig i triumf, om jag ej förhindrat det. Vår generalissimus ville knappt tro sina ögon af förundran att återse mig.

Drottning. (afsides) Grefven har uppenbart velat taga lifvet af honom; det är upprörande. (högt) Unge man, ni har börjat eder bana på ett hedrande sätt. Hädanefter skall drottningen vara eder beskyddarinna och sörja för eder framtid.

Gomez. Ack, eders majestät, dermed har det ingen brädskä. Det finnes en annan, långt större godhet, som ni kan visa mig.

Drottning. Och det vore?

Gomez. Att förbjuda hertiginnans giftermål med grefven.

Drottning. Min makt sträcker sig ej till hjertat.

Gomez. Det är ej heller min mening att eders majestät skall förbjuda henne att älska honom; förbjud henne blott att gifta sig med honom. Resten åtager jag mig.

Drottning. Ni sätter en märkvärdig förtröstan till eder lycka och är lika modig i kärlek som i krig. — Huru skall jag kunna förbjuda, det, som jag för längesedan tillåtit.

Gomez. Eders majestät afslår minbegäran.

Drottning. Jag inser ej huru jag skall kunna uppfylla den. Men man kan ej så noga veta... Ni behöfver derföre ej förlora modet.

Gomez. Förlora modet? Nej det gör jag ej, ty jag är säker på att allt skall gå efter min önskan.

Drottning. Det var då en märkvärdig säkerhet.

Gomez. Man kan hvad man vill.

Drottning. Jag kan ej neka till, att om alla våra militärer hyste den tanken, skulle det vara en lätt sak för oss att eröfra hela världen.

Sjette Scenen.

De förre. En lakej.

Låkej. Grefven af Santa Cruz anhåller om audiens hos eders majestät.

Gomez. (halfhögt till drottningen). Nädigaste drottning, om han får se mig, är det förbi med mig. Jag har hemligt lemnat en fästning som han anförtrödt mig. Får han veta att jag lemnat den så låter han arrestera mig.

Drottning. Verkligen?

Gomez. Tillåt, eders majestät, jag besvär er tillåt mig...

Drottning. Hvad då, min herre?

Gomez. Att få afståsna mig denna väg. (pekar på den sidodörr genom hvilken han kom in.)

Drottning. Det är mina hofdamers rum.

Gomez. Jag vet det; det var derifrån jag kom.

Drottning. (afsides) Skulle jag väl sätta honom i fara genom att föra honom tillsammans med en rival, som redan en gång velat låta döda honom?

Gomez. Jag afvaktar eders majestäts befallning.

Drottning. Nä väl, då ni känner vägen så...

Gomez. Tack, ert majestät, tusen tack! (går ut genom sidodörren).

Drottning. (till lakejen) Bed grefven komma in (lakejen går) Den arme grefven, som tror att hans rival sitter på fästningen!

Sjunde Scenen.

Drottningen. Grefven.

Grefven. Jag kommer för att höra eders majestäts befallningar.

Drottning. Angående edert giftermål, icke sannt? (skrattar) Ha, ha ha!

Gref. Törs jag fråga om orsaken till eders majestäts muntra lynne?

Drottning. (skrattande) Bäste grefve, sätt för all del ej på er den der allvarsamma minen, ty då dör jag af skratt.

Gref. Det gläder mig att se ert majestät så glad, men —

Drottning. Ja visst »men». Här är just ett »men». Det är just orsaken till mitt skratt, som oroar er, och jag tror just ej den skulle glädja er, om ni visste den.

Gref. Jag tillstår att jag ej det ringaste vet...

Drottning. Nej, ej det ringaste... Det är just det roliga. Ha ha ha!

Gref. (afsides) Hennes majestät är i dag vid ett synnerligt godt lynne.

Åttonde Scenen.

De förra. Hertiginnan.

Drottning. Der hafva vi ju hertiginnan.

Hertig. Jag kommer för att säga att eders majestät väntas vid audiensen.

Drottning. Det är bra. (Sakta till hertiginnan) Jag har underrättelser om eder riddare.

Hertig. Är det möjligt?

Drottning. Nu skall ni få höra hvad eder bekännelse för grefven tjänade till. Den har varit nära att kosta den unge mannen lifvet.

Hertig. Min Gud! På hvad sätt?

Drottning. Hans medtäflare hade gifvit honom ett högst ärofullt uppdrag, men tillika så farligt, att det är ett Guds under, att han sluppit derifrån med lifvet.

Hertig. Huru nedrigt!

Drottning. (högt till grefven) Farväl, grefve! Jag har inga befallningar att gifva er; ni kan således begäga min frånvaro till att försäkra hertiginnan om eder kärlek. Låt se, att ni gör det, ty ni har ingen tid att förlora. (Grefven hjuder drottningen handen och för henne till dörren i bakgrunden. Drottningen går och grefven återvänder.)

Hertig. (afsides, under det att grefven ledsagar drottningen.) Skall jag tro hvad jag hört? Skulle han hafva missbrukat sin myndighet som general, för att göra sig af med sin rival! Jag blir ej lugn förrän jag vet att den unge mannen är i säkerhet!

Nionde Scenen.

Hertiginnan. Grefven.

Gref. Det är till er, Sennora, som hennes majestät visar mig, för att erhålla upplysning om hennes märkvärdiga glömska af allvar och värdighet. Hon påstår att ni, bättre än hon sjelf, kan säga mig orsaken dertill.

Hertig. Dermed kan jag ej tjena er.

Gref. Drottningen skrattar åt mig. Det är hennes lycka att fienden icke gjorde detsamma under kriget.

Hertig. Under kriget!... Herr grefve ni har handlat på ett sätt som... (hon tystnar tvärt).

Gref. Som är ganska naturligt och ej förtjenar några loford. Jag ville göra mig eder värdig, och därför väntar jag också att få segrarens belöning, ty nu ser jag

inga hinder, i trots af allt, som ni haft godheten att berätta för mig, om don Ruy Gomez och hans obetvingeliga vilja.

Hertig. (afsides) Han vågar tala om honom, efter hvad han gjort!

Gref. Jag tviflar mycket på att han nu skall infinna sig för att hedra vårt bröllop med sin närvaro.

Hertig. (afsides) Jag ryser då jag hör honom tala så. Kosta hvad det kosta vill, jag måste halva visshet i denna sak. (högt) Ni menar således att don Ruy Gomez ej längre älskar mig?

Gref. Det vågar jag ej påstå. Men då han upphört med sina förföljelser, kan man ju hoppas att hans sinne blifvit lugnt och att han insett sin dårskap.

Hertig. Deruti misstager ni er, herr grefve, ty för kort tid sedan var han här, låg han för mina fötter.

Gref. Hvad hör jag! han var här, och ni har tillåtit...

Hertig. Det är icke min sak, det beror på er. Hvarföre passar ni ej bättre på honom? Har jag icke er till min sauvegarde?

Gref. (småleende) Nej, nej så låter jag ej narra mig. Hvad ni nyss berättade var blott en saga, ty det är en omöjlighet.

Hertig. En omöjlighet. (afsides) Han kommer mig att darra. (högt) Hvarföre är det en omöjlighet? Har ni låtit kasta honom i fängelse?

Gref. På intet sätt, han är ej beröfvad sin frihet.

Hertig. (afsides) Gud-vare lofvad!

Gref. Så handlar jag ej: jag är ädelmodigare emot mina fiender. Hvad jag gjort har varit till hans egen fördel; jag har gifvit honom tillfälle till att utmärka sig: jag hade uppdragit åt honom ett ärende...

Hertig. Ja, jag vet det. Ett ärende som låtit kunde hafva kostat honom lifvet.

Gref. Huru? Det vet ni?

Hertig. Ja, man har berättat mig det.

Gref. (afsides) Fördömt! Det var onödigt. (högt) Han banade sig derigenom väg till att blifva kapten och kommandant på en fästning, som ligger temligen långt bort.

Hertig. Är ni säker derpå?

Gref. Om jag är säker? Det är jag som förskaffat honom denna utnämning. Han är öfver hundra mil ifrån Madrid.

Hertig. (afsides) Öfver hundra mil.

Gref. Han har fått uttrycklig befallning att ej en enda dag lemna fästningen.

Tionde Scenen.

Ruy Gomez kommer från sidorummet och går några steg fram på scenen.

Hertig. (får se Gomez) Gud! (Gomez går fort tillbaka in i rummet innan grefven sett honom.)

Elfte Scenen.

Hertiginnan. Grefven.

Gref. Hvad fattas eder? Var det någonting som skrämdede eder?

Hertig. Nej, det var ingenting alls, men hvad var det som ni talade om den der fästningen?

Gref. Iugenting annat än att den är en vigtig plats vid gränsen; om derföre den unge hjelten vågade lemna den...

Hertig. Hvad straff skulle han då få?

Gref. Blott en bagatell! Han skulle blifva skjuten.

Hertig. Gud bevare honom.

Gref. Ni kan vara lugn. Visserligen har don Ruy Gomez en dristig, förvägen karakter, men han skall säkert ej drifva sin djerfhet till en sådan ytterlighet. Det skulle således vara barnsligt om jag lät skrämma ni af eder berättelse att hafva sett honom.

Hertig. Nej, jag har icke sett honom. det försäkrar jag er.

Gref. (afsides) Det var besynnerligt, att hon försäkrar mig derom (högt) Nu är det min tur att fråga er: är ni säker på att ej hafva sett honom?

Hertig. Naturligtvis. För att vara uppriktig vill jag tillstå, att det sätt, hvarmed ni skaffade er medtäflare befordran, uppfyllde mig med förskräckelse. Jag ville veta hvad det blifvit af den unge mannen och för att tvinga er till att säga sanningen begagnade jag mig af en osanning.

Gref. (afsides) Med hvilken häftighet hon talar, med hvilken förvirring! (högt) Jag tror också att ni missbrukat sanningen; men var det i edert sista svar eller i ett föregående?

Hertig. Hvad menar ni?

Gref. Om det som ni först sade, vore sanningen hvilket jag likväl är långt ifrån att tro — då skulle det göra mig ondt om don Ruy Gomez, ty jag försäkrar eder att jag ej en minut skulle draga i betän-

kande att låta gripa honom, hvar jag än träffade honom, vore det till och med vid edra fötter.

Hertig. (afsidet) O Gud!

Gref. (afsidet efter att hafva noga betraktat henne) Han är här! Hon har sett honom!

Hertig. Men om jag skulle bedja er skänka honom eder förlåtelse?

Gref. Då skulle jag hafva den sorgen att neka till er bön.

Hertig. Mycket bra! Men nu skall jag afsläga min bekännelse: Då jag denna morgon lofvade er min hand, visste jag ej, på hvilket förbatligt sätt ni gjort bruk af mitt förtroende. Det oaktadt vill jag ej taga mitt ord tillbaka; jag skall ej heller söka att lägga något hinder i vägen för vår förbindelse, men skulle något hinder inträffa uti hvilket jag ej har någon del och hvilket ni ej har förmått förutse eller undvika, så måste ni förlåta mig om jag gifver efter för skaparens vilja.

Gref. (efter ett ögonblicks tystnad betraktande henne) Innan aftonen skall ni vara min. Det är tid på att vi begifva oss till drottningen.

Hertig. (afsidet) Hvilket qual att nödgas gå bort utan att få säga honom...

Gref. Får jag bjuda er min hand? (gifver hertiginnan handen. De gå.)

Tolfte Scenen.

Ruy Gomez kommer från sidorummet.

Gomez. Jag har ej kunnat höra mera än ett ord, men det ordet gick såsom ett dolkstygn genom mitt hjerta. "Innan aftonen skall ni vara min" sade han och med detsamma gick han bort med henne! Och jag skulle ej få tala med henne, ej få säga henne?... Nej det skall aldrig ske! Må de, då gripa mig, må de döda mig, men hon skall se mig, skall höra mina ord! Hända hvad som hända vill, jag springer efter henne.

Trettonde Scenen.

Gomez. (Konungen kommer in och tager Gomez i armen just då denne ämnar springa).

Konung. Stanna!

Gomez. Konungen!

Konung. Ja just konungen, som är ganska ond på dig. Hvad skall det betyda? du är i Madrid och kommer ej till mig;

jag vet ej en gång af att du är här. Plötsligen får jag se dig igenom fönstret. Jag skickar Inigo efter dig; han säger att du skall vara här, och då jag kommer för att taga emot dig, så är du borta och ingen vet hvarthän du tagit vägen.

Gomez. Jag ber om förlåtelse, Sire, men om ni visste hvad som tvingade mig att taga till flykten, hvad som ännu i detta ögonblick tvingar mig. (han vill springa, konungen hindrar honom)

Konung. Nej, nej! Du slipper mig icke! Nu har jag dig och stanna skall du! Hur du bär dig åt och det efter tre månaders frånvaro? Jag har ju ej en gång fått tacka dig för den tjänst, du gjorde mig... Du kommer uog ihog det? Den långa stänggen öfver slottsgraven?

Gomez. Sire! Hvem som helst i mitt ställe skulle gjort detsamma.

Konung. Prat! Du allena har mera förstånd än allt mitt hoffolk tillsammans. Men därför tycker jag om dig, jag tycker mycket om dig. Du kan ej föreställa dig hvad dessa tre månader varit långa, hvad jag längtat att portugiserne skulle få sinörj, bara för att du skulle komma tillbaka. Så fort jag fick veta att vi segrat skickade jag bud efter min krigsminister, som är en bra karl och som jag tycker mer om än om de andra ministrarne; ty han är ej så skenhelig; honom befallde jag, att han straxt skulle låta dig återvända hit.

Gomez. Är det möjligt? Jag har ej fått någon befallning derom.

Konung. Det är ej tänkbart. Jag har själf sagt det åt honom.

Gomez. Det är min egen vilja, som fört mig till Madrid och hit till slottet. Befallningen var att jag skulle stanna på ett annat ställe.

Konung. Hvilken skälm till krigsminister. Ja, han skall åtminstone slippa dö med den synden på hjertat! Hvad går åt dig, Ruy Gomez? Du hör ju blott med ett halft öra på hvad jag säger dig? Hvad felas ditt hufvud?

Gomez. Ack, Sire! det är ej hufvudet utan hjertat.

Konung. Har du ondt i hjertat? Lukta blott på denna svampdosa.

Gomez. Alla verdens svampdosor kunna icke hjälpa mig.

Konung. Märkvärdigt, det brukar hjälpa! Denna svampdosa har gjort underverk

ibland min moders hofdamer, så länge kriget varade. Med den har jag gjort mitt fälttåg, och det var ibland besvärligt nog. Alla skulle de läsa krigsbulletinerna, och när de läst att den officern var skjuten, att den officern var sårad, så föll än den ena, än den andra damen i vanmagt, och jag gick ifrån den ena till den andra och lät dem lukta på min svampdosa, så att jag i sanning kan säga, att jag gått här hemma och förbundet de sår som Ni slagit på valplatsen. Isynnerhet påminner jag mig en gång, då man talade om regementet Castilien, som utmärkte sig genom sin tapperhet, ty man sade . . .

Gomez. Hvar och en af oss gick med glädje i elden.

Konung. Det är saunt, du tjenar ju vid det regementet. Kan du tänka dig, att en dag, just då det talades om dess bedrifter blir hertiginnan af Ascoli helt blek . . .

Gomez. Hvad hör jag? Hon värdigades . . .

Konung. Ja, hon värdigades dåna. Under en hel kvart måste jag hålla min dosa under hennes näsa. Det är ledsamt att vara hos fruntimmer som dåna.

Gomez. Jag måste straxt uppsöka henne för att taeka henne!

Konung. (håller honom qvar) Hvad är det för prat?

Gomez. På regementets vägnar.

Konung. Du är inte riktigt klok.

Gomez. (som ser ut åt, afsides). Min Gud! Jag misstager mig icke! Det är hon! (till konungen) Sire, jag ber om er nåd, jag bönfaller derom för edra fötter. (knäböjer).

Konung. För den skull behöfver du ej knäböja. Stig upp! (Gomez reser sig) Hvad är det för en nåd som du begär af mig?

Gomez. Sire, jag vill blott bedja eders majestät om . . . att aflägsna sig.

Konung. Att aflägsna mig. Det var en besynnerlig nåd.

Gomez. I detta ögonblick är det den största ni kan visa mig.

Konung. Tack skall du hafva! Men lät mig dock först höra, hvarföre du vill, att jag skall gå.

Gomez. Jag måste tala med ett fruntimmer, som kommer der; jag måste nödvändigt tala med henne.

Konung. Det är ju hertiginnan af Ascoli.
Gomez. Det är just hon. Hon är straxt här. I himlens namn, Sire!

Konung. Nåväl, jag måste väl rätta mig efter din vilja; hvad skall man väl säga om en konung, som låter köra sig på dörren af en undersåte?

Gomez (bedjande). Ack, Sire!

(Konungen går in i sidorummet.)

Fjortonde Scenen.

Gomez. Hertiginnan kommer ifrån bakgrunden.

Hertig. (afsides) Han är ännu här! Himlen vare lofvad. (högt) Don Ruy Gomez!

Gomez. Nådiga hertiginna! Ändtligen är jag så lycklig och får se er!

Hertig. Det är af medlidande jag kommer, af människokärlek. Ni måste tänka på eder säkerhet, ni måste på ögonblicket lemna Madrid. Man söker efter er; det gäller eder frihet, edert lif.

Gomez. Det är detsamma! Ni sjelf är ju fri, icke sannt?

Hertig. Om en timma är jag det ej mer.

Gomez. Huru. Ni ämnar gifta er med grefven.

Hertig. Jag måste väl.

Gomez. Hvad hör jag, hvilken lyckal! Om jag således kan finna ett medel till att hiudra denna förbindelse, så skulle ni ej hafva något deremot? Kanske önskar ni det, kanske väntar ni, att jag skall göra det?

Hertig. Det har jag icke sagt.

Gomez. Jag beder er. Beröfva mig icke hoppet, det är mig oundgängligt!

Hertig. Ännu en gång, hör mig! Jag har blott tid till att rädda ert lif. Olyckligtvis kom jag att yppa för grefven att ni var i Madrid. Det är omöjligt att ni undgår hans efterspaningar; upphör då att fortsätta en strid, som ni nödvändigt måste förlora. Fly så fort som möjligt, det är det enda som återstår er; ty om ni faller i grefvens händer, så väntar eder en säker död. Ni ser hvad ni har att frukta om ni ej ögonblickligen tager till flykten.

Gomez. Ack, säg mig hellre hvad jag har att hoppas om jag stannar qvar?

Hertig. Intet, Sennor Gomez! Jag var långt ifrån att vänta det ni ej, efter tre månaders förlopp, hade ändrat edra tankar.

Forts.

Historien om en gammal kärlek.

At Dickens.

(ur "Tidskrift för hemmet")

Forts. fr. föreg. nummer.

Straxt före syndabekännelsens uppläsande smög sig en vacker mörkögad flicka framåt gången, med en något litet samvetssjuk min, öppnade med svårighet en af dörrarne och dolde sig ögonblickligen inom en af de allra högsta bänkarne, hvarest hon knäföll och gjorde en tyst bön. Efter ungefär så pass lång stund, att det blef påtagligt, det han dröjt utanför blott för att det ej skulle se ut som om de kommit samtidigt, inträdde Stephen Sellon och tog plats i en närbelägen bänk. De båda unga uppförde sig icke desto mindre högst anständigt, blott gifvande hvarann en och annan oskyldig blick i smyg, och det långa stunder emellan; men när predikan var slut dröjde flickan något längre än vanligt i knäböjande ställning och Stephen väntade till dess hon stigit upp. Tysta lemnade de sedan tillsammans kyrkan och togo af nedåt en bred väg, skuggad af träd, som kantade strömmen, utmed hvilken staden låg. Allt som de aflägsnade sig från den utströmmande församlingen sågs Stephen som var en företagsam yngling, sätta sig i besittning af en af flickans händer och titta in under hennes hattskygge på ett sätt, som tvang henne att se blott på honom. Han betraktade henne sålunda länge, men utan att, som det tycktes, deraf hemta någon tröst, ty när han åter rätade upp sig, höjde han en djup suck.

"Margaret, min älskade, jag har inga goda nyheter att gifva dig. Jag har varit uppe vid dockarbetena; men den plas, Langford hoppades kunna gifva mig, är upptagen, och det finns icke utsigt till någon annan. Det är ingen brist på unga oförsökta handkrafter, och tankekrafter hafva de öfverflöd af, påstås det. De äro hårdhertade män, Margaret; de kunde åtminstone låtit mig visa dem hvad jag duger till."

"Men, Stephen," sade flickan och hennes röst ljöd osäker, "du vet ändå,

att hvad du önskar ej nu låter sig göra. Jag kan ej lemna min far, som börjar så sorgligt åldras. Jag har länge märkt att hans ögon bli allt mera dunkla, och numera hör han hellre all sin vackra musik spelas för sig, än han utför den sjelf; och min idé, Stephen, min högsta förhoppning är att jag skall kunna öfvertaga hans elever."

"Dermed har det ingen svårighet, Margaret, du som har en sådan underbar förmåga att vinna välde öfver menniskor."

Margaret log, och i hennes leende låg ett eget, halft spefullt uttryck, som krusade hennes läppar, på samma sätt som en liten oskadlig strömhvirvel krusar vattnets yta. Men hon var snart åter allvarsam.

"Du kan ej tro hvad jag öfvar mig flitigt om qvällarne och huru omsorgsfullt jag söker behålla i minnet alla hans lärdomar. Om jag blott kan förmå en eller par familjer att låta mig taga hans plats, är redan mycket vunnet. När han då blir så gammal, att han ej förmår arbeta, kan jag fortfarande underhålla honom så som han varit van att lefva. Han har arbetat för mig — det är då ej för mycket, att jag arbetar för honom."

"Men om jag kunde erhålla någon syssla här i närheten, så behöfde du ej lemna honom; vi kunde gifva oss och lefva lyckliga alla tillsammans."

"Nej, Stephen, vi äro för unga att fästa oss vid så osäkra utsigter. Ensamma må vi sträfva; om vi då gå under, draga vi åtminstone ingen med oss; men vore vi gifta och du ej fått någon för framtiden säker syssla, skulle bekymren komma öfver oss fortare än vi kunna afvärja dem. Tro mig, vi göra bättre i att förblifva ensamma!"

Han var ej sjelfvisk, den unge mannen, och dock kunde han, med en mans natur, ej undertrycka svaret: "Margaret, du tänker mera på din far än på mig. — Mitt unga lif —" och här tvärstynade han.

"Jag skulle ej blifva dig en bra hustru, Stephen, om jag sveke min pligt såsom dotter; sök därför ej mera öfvertala mig, gode Stephen. Gud må veta

att jag redan är tillräckligt pröfvad," och härvid frambröto slutligen de länge återhållna tårarna.

Inom sig gaf Stephen sig sjelf en hel mängd straffbenämningar, hvaribland *omantlig*, *usling* och *odjur* voro de lindrigaste: men högt sade han blott:

"Jag vet det, Margaret — förlåt mig," och bönen var knappast uttalad förr än den blef uppfylld; jag förmodar det åtminstone, ty handen lades åter förtroligt i hans. Han förför: "Det värsta återstår dock: jag har beslutat att söka mig ut till Indien, och kapten har lofvat att skaffa mig arbete som verkmästare eller dylikt, så snart vi komma i land. Det ligger ingen förnedring häruti," sade han med styrka. "Väl hade jag hoppats att kunna börja högre upp; men jag har aldrig skytt arbete, och jag vill visa att en gentleman kan göra ett lika godt dagsarbete som någon annan. Jag har sträfvat förr bland dam och sot och olja, och jag kan göra det än. Jag känner mitt yrke i grunden, dess lägsta som dess högsta grenar: detta är bara att börja från början igen, och jag är ung och stark."

"Ja, du har nog rätt," sade den stackars Margaret, men mera fick hon ej öfver sina läppar."

"Jag skall aldrig glömma dig, Margaret; tjugo år skola måhända gå om, innan visé hvarann igen, men ännu då skall jag vara din, blott din."

Margaret log, men denna gången var det ett tröstlöst kämpande, stackars leende. "Då skall jag vara gammal och vissnad, Stephen."

"Hvad betyder det," svarade han, med en trofast och kärleksfull blick. "Du må hafva blifvit gammal och vissnad, tård och skrynklig, men i du skall för mig förblifva mera än någon annan kvinna."

Nu vände de sina steg åter tillbaka mot kyrkan.

"Hör mig, Stephen; jag vill ej binda dig med något löfte; vi vilja följa våra egna hjertans ingifvelser. Vi hafva världen för oss och Gud med oss," sade hon.

De gingo tiggande en liten stund. — "Vi måste nu skiljas, dyre Stephen."

"Fartyget går till segels i morgon."

De stodo sorgset stirrande mot grafstenarne; en atmosfär af fukt och förmultning omgaf dem på alla sidor; der fanns ingenting varmt och lefvande, mer än kärleken och det ungdomliga hoppet inom deras egna hjertan; men dessa segrade äfven i denna sorgens stund. Han slöt henne i sina armar, tryckte en sista kyss på hennes läppar och lemnade henne åter fri. Nästa ögonblick var han borta. Och så skiljdes de med svidande hjertan, fruktande, såsom många unga älskande före dem, att tidens timglas eller dödens lia skulle åtskilja dem för detta lifvet.

Forts.

Anekdoter.

Landtmannens frieri. "Du Peter! Jag vill gifta mig med en af dina tre flickor."

"Hvilken vill du då ha?"

"Åh! den som får största hemgiften."

"Jag gör ingen skillnad här utan gifver den ena så mycket som den andra."

"Nå så kan det också vara för mig detsamma, ge mig hvilken du vill."

Prisuppgifter.

Charad No 44.

Mitt första du på gatan hoptals finner,
Men äfven ibland perlor och bland gull.
Rätt ofta i ett undanlöst schatull,
Samt äfven i en kakelugn, som brinner.
Mitt andra emot köld och storm och regn
Och onda menniskor förläna hägn.
Bäst är dock när *mitt andra* är *mitt hela*.
Tänk efter och din gissning skall ej fela.

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottages till d. 15 Januari 1861.

Prislottningen eger rum d. 25 Januari 1861.

STOCKHOLM. TRYCKT HOS J. & A. RIIS, 1860.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr Rmt — eller 25 öre i månaden.

Man kan hvad man vill.

Lustspel i två akter

af

Scribe och J. L. Heiberg

Forts. fr. föreg. nummer.

Gomez. (afsidet) Hon har räknat månaderna. (högt) Jag måste ju försöka att göra mig eder värdig, att blifva Grande af Spanien, general eller något dylikt? Måste jag ej försöka att frigöra mig från eder kränkande beskyllning för äregririghet och fåfänga, ifrån det förolämpande namn ni gaf mig, då ni kallade mig ett barn! Jag ett barn! Jag skulle önska att dessa tre månader varit tio år, så att jag kunnat blifva gammal under kriget och återvändt betäckt med ärofulla ärr! Men krigslyckau är tyvärr nyckfull och det lyckas ej hvar och en att blifva sårad om man också gör sitt bästa. Några gånger tycktes lyckan gynna mig, men den bedrog mig. Jag fick ett ypperligt sabelhugg, som om det blott kommit på rätt ställe, nog skulle hafva gjort mig tio år äldre, men olyckligtvis fick jag det i hufvudet, så att man ej kan se det. En annan gång träffade en kanonkula mitt högra ben; man talade om att taga af det men . . .

Hertig. Det är ju afskyvärdt!

Gomez. En duktig skräma midt öfver ansigtet och så ett träben, det kunde hafva varit nog! Då tror jag ej att man längre kallat mig ett barn; men efter ätta dagar var mitt sabelhugg läkt och benet blef också bra; jag har likvisst litet ondt i det, men jag kan omöjligt halta.

Hertig. Det är verkligen skada! Ni måste vara från förståndet.

Gomez. Gif mig blott litet tid, lät ett nytt krig komma och ni skall få se . . .

Hertig. Att ni ämnar låta slå ihjäl eder för att inte se ung ut.

Gomez. Ungdomen är ett så stort fel i edra ögon.

Hertig. Men jag vill ej att ni skall dö; det kan ni inse då jag kommer för att underrätta er om den fara, hvori ni svärfvar.

Gomez. För mig finnes ingen annan fara än edert förestående giftermål. Underrätta mig om att ni slagit det ur hägen och på mina knän skall jag tacka er.

Hertig. Hvad vill ni då att jag skall göra? Har jag ej gifvit mitt löfte, har konungen ej gifvit sitt? Hvad utväg finnes det då?

Gomez. Om jag skulle kunna förmå konungen att återtaga sitt löfte?

Hertig. Huru skulle det vara möjligt?

Gomez. Det är min hennförlighet.

Femtonde Scenen.

De förra. Konungen öppnar siddörren och tittar in.

Konung. Nå, är du snart färdig?

Hertig. Gud, Konungen! (springer ut)

Sextonde Scenen.

Gomez. Konungen.

Konung. (inträdande) Skulle man tro det! Hertiginnan tager till flykten. Är det väl jag, som jagar henne bort?

Gomez. Ja, inte är det jag, som gör det. Ni kommer ju in som en kanonkula.

Konung. Du borde också skyndat dig litet. Hvad kände du väl hafva att tala om med henne.

Gomez. Jag vill förklara det för er; men skall ni väl förstå mig?

Konung. Ilvarför icke, om det är mening i dina ord.

Gomez. Nå väl, jag är dödligt förälskad i hertiginnan.

Konung. Är det möjligt!

Gomez. Om jag ej får henne så skall det blifva min död.

Konung. Prat! Hvem skulle väl dö för så litet?

Gomez. Förrän jag skulle mista henne skulle jag döda grefven, bortföra hertigindan och tända eld på palatset...

Konung. Inte så brådtom! Du glömmert att palatset tillhör mig.

Gomez. Om jag blott hade en vän!

Konung. Ah en vän? Låt mig vara din vän.

Gomez. Ni, Sire? Det är allt för smickrande. Hvad jag behöfver det är en man, en verklig man...

Konung. Nå väl, jag...

Gomez. En kraftig man, med fast vilja.

Konung. Hvad är då jag?

Gomez. Ack, Sire!

Konung. Tala fritt! Hvad är då jag?

Gomez. Ett barn.

Konung. Ett barn!

Gomez. Så säga åtminstone alla vid hofvet.

Konung. De oförskämda! Jag, som för en månad sedan fyllde femton år, och som nu kan anses myndig. Hvad skall jag då göra för att bevisa dem att jag icke är det?

Gomez. Gifva befallningar, i stället för att emottaga sådana; icke tåla att eder hofmästare i edert namn och utan att fråga er...

Konung. Det är sannt, man frågar mig aldrig. Men det är bra! Jag skall snart lära dem...

Gomez. Eders majestät kan göra det straxt, om det behagar er.

Konung. Hvad menar du?

Gomez. Ni är konung öfver Spanien och Indien, oinskränkt herrskare öfver alla edra undersåter, och ni har rättighet att disponera öfver hertiginnans hand.

Konung. Det är sant!

Gomez. Sire, låt mig få henne!

Konung. Du skulle gerna få henne, om jag icke redan lofvat bort henne åt grefven af Santa Cruz.

Gomez. Men kröllopet har ju ännu icke egt rum.

Konung. Det är detsamma! Grefven har mitt löfte.

Gomez. Ni kan ju taga det tillbaka.

Konung. Skulle jag begynna min regering med att bryta ett löfte? Och mot hvem? Mot en man, som skulle beskylla mig för otacksamhet och draga sig tillbaka ifrån min tjänst.

Gomez. Sätter ni då så stort värde på att behålla honom uti eder tjänst?

Konung. Som hofmästare må han resa sin väg, när han vill. Men som general, det är en annan sak. Hvem skulle så som han gå emot mina fiender och vinna seger öfver dem.

Gomez. Det finnes någon annan som skulle göra det likaså bra som han.

Konung. Någon annan? Hvilken då?

Gomez. Jag, Sire!

Konung. Du?

Gomez. Det skulle icke vara första gången, jag gjorde det.

Konung. Hvad vill det säga?

Gomez. Sire, värdigas läsa detta (gifver honom ett papper.)

Konung. (ögnar igenom det) Hvad ser jag! Det är ju planen till det sista fälttåget, som så fort gjorde slut på kriget.

Gomez. Jag lät lemna den åt grefven utan att nämna mitt namn.

Konung. Utaf hvad skäl gjorde du det?

Gomez. Emedan jag fruktade, att hans stolthet skulle förkasta en simpel löjtnants idéer.

Konung. Men då är det ju dig, som jag har att tacka för denna viktiga seger?

Gomez. Ja, Sire! Tro blott icke att det skall stanna dervid. Utnämnmig blott till general, och ni skall få se!

Konung. General, vid alla helgon, du har brådtom.

Gomez. Man måste väl begynna med något.

Konung. Det är sannt, och som du i själfva verket redan vunnit ett slag...

Gomez. Jag skall vinna många flera! Sire, om ni blott ville taga makten ifrån alla dem, som utöfva den i edert namn; om ni ville jaga alla dessa gamla odugliga och skenheliga hofmän på dörren och sätta unga, kraftfulla män i deras ställe, män som hafva hjerta i bröstet, som äro ärliga och konungen tillgifna, då skulle ni få se att det i hela Spaniens rike ej skulle finnas en människa som ej välsignade er.

Konung. Tror du det, Ruy Gomez?

Gomez. Om jag tror det? Ni skulle sjelf snart blifva öfvertygad derom, då ni finge höra de entusiastiska bifallsrop som skulle emottaga er öfverallt hvarest ni visade er.

Konung. Ah, det skulle vara skönt!

Gomez. Ja, det skulle vara skönt. Och när jag betänker, att ni blott behöfver säga ett ord, blott nicka med hufvudet, för att alla utan undantag skulle sluta sig till eder och understödja er. Men ni sjelf måste gifva tecknet, det är ni som måste börja, ty det är eder, Sire, som man älskar, det är af eder som Spanien väntar sin lycka.

Konung. Det är besynnerligt, hvilka nya tankar dina ord uppväcka i min själ! Den eld som lyser i dina ögon och i dina ord liksom berusar mig. Jag är ej mer densamme, af ett barn har du gjort en konung!

Gomez. Sire, nu är det jag, som berusas af edra ord.

Konung. Du skall stanna hos mig; du skall vara min general, min minister, min vän. Vi båda skola vinna fältslag.

Gomez. Det är så säkert, som om vi redan vunnit dem. Men icke sannt, ni skänker mig hertiginnan?

Konung. Tror du då, att hon älskar dig?

Gomez. Jag vågar nästan svärja derpå. Det är ingenting annat än fäfsaga och stoltshet, som binder henne vid grefven.

Konung. Det faller mig någonting in. Hvad är du? Grefve, baron?

Gomez. Ack nej, Sire! Jag är alldeles ingenting, en simpel Hidalgo, fader och moderlös, den sista af min släkt.

Konung. Det är väl deraf, hela olyckan kommer. Hvarför sade du mig ej det för tre månader sedan, då vi, på alla fyra, kröpo öfver den långa stängen? Du kan väl begripa att en hertiginna ej gifter sig med en simpel Hidalgo. Men det är det samma, ännu är det tid, öfverlemnna saken åt mig, och vänta här min återkomst. Jag vill gå in i mitt kabinett; när jag kommer tillbaka skall du få se, att jag icke längre är ett barn. (går in i sidorummet).

Sjuttonde Scenen.

Gomez allena.

Gomez. Hvad ämnar han väl göra? Men min plan skall lyckas, den blir djerfvare och djerfvare. Nu kommer det ej endast an på att afslagsna min rival från den kvinna, jag älskar; nej, nu gäller det att uppväcka manliga böjelser hos en konung, som ännu är ett barn, att jaga hofvets och regeringens rådgifvare på flykten, med ett ord: göra en hel revolution. Skall jag lyckas? . . . Hvarför icke? Det är en

stämman som hviskar till mig: man kan hvad man vill, och jag vet att jag vill.

Adertonde Scenen.

Gomez. En officer och några soldater inträda från bakgrunden.

Officern. Sennor, jag måste utbedja mig er värja.

Gomez. Min värja?

Officern. Är ni ej kapten don Ruy Gomez?

Gomez. Det är mitt namn.

Officern. Jag har ordre från generalen, grefven af Santa Cruz . . .

Gomez (afsides) Han har således upptäckt mig! Det är just bra tillställt! Och konungen som just nyss gick bort! Jag har burit mig illa åt, det kan icke nekas; säkerligen är jag redan dömd. Min medtäflare förspiller icke sin tid. Om min kungliga vän och beskyddare ej hjälper mig ur denna belägenhet . . .

Officern. Min herre, jag väntar på er.

Gomez. Ni har då mycket frådrom?

Officern. Motstånd kan ej tjena er till någonting. Jag arresterar er uti konungens namn.

Nittonde Scenen.

De förra. Konungen inkommer ifrån sidorummet.

Konung. I konungens namn? Det är tillräckligt.

Gomez (afsides) Han kommer just lagom.

Konung. (till officern) När har jag gifvit befallning om att arrestera min goda vän? Visa mig den.

Officern. Här är den, Sire! (gifver honom ett papper).

Konung. (ser i det) Tillförlitligt! (afsides) Jag har verkligen underskrifvit denna ordre, utan att läsa hvad den innehöll! . . . Ruy Gomez hade rätt, då han sade, att jag var ett barn, men jag är det ej mera . . . Hvad skall jag väl göra?

Gomez (afsides) Hvad tänker han på?

Konung. (afsides) Huru skall jag bära mig åt för att rädda min vän, göra honom lycklig och spela min hofmästare ett bra spratt! Ja, nu har jag det! (högt med komiskt allvar). Kapten don Ruy Gomez Ni har lemnat eder post, ni måste dömmas efter lagens stränghet. En konungs första pligt är att hålla lagen i helgd. Det är ej förtidigt att jag fattar regeringstämman.

ne; ni sjelf har sagt det och ni kan nu se att jag begynner. (till officeren) För in förbrytaren i detta rum, (pekår på en sidodörr) lemna honom icke och passa väl på honom.

Forts.

Historien om en gammal kärlek.

Af Dickens.

(Ur »Tidskrift för hemmet.»)

Forts. fr. föreg. nummer.

III.

Stephen Sellon drog hatten ned öfver ögonen och riktade i modfärd och dyster sinnesstämning sina steg mot det lilla värdshuset, hvarest hans världsliga goda befanns inpackadt till afresan. Han var så pass olycklig som en yngling gerna kan känna sig, och ehuru han bet sig i läpparna och pressade tandraderna emot hvarandra, var det ej mer än det ville, att han kunde återhålla tårarne. Fåfängt uppnade han sig sjelf att icke känna på den sargande smärtan i hjertat; förgäfvos upprepade han, först i tankarne och sedan helt högt, i hopp att frambringa större verkan, Drottning Elisabeths kalla och visa ordspråk, »Tiden skall trösta oss; hvarför då ej sjelfva öfvertaga tidens uppdrag?» Naturen var starkare än alla manhaftiga föresatser. Hans middag affärdades med stor hast, derpå tände han sin pipa, lade benen i kors och stirrade dystert in i elden. Han lade armarna hårdt öfver bröstet och tänkte på henne. Derefter lutade han sig ut genom fönstret, i den romantiska föreställningen, att vinden skulle tillföra honom en fläkt af hennes andedrägt, eller att samma måne skulle blicka ned på dem båda. Han hade af naturen ingen fallenhet för sjelfstörtyr, tvärtom; men då man är kär blir man så der dåraktig. Han såg henne i tankarne såsom sin hustru och såg henne återigen, uttård och försträfvad, kämpa för fadren mot missgynnande omsändigheter och svigtande, utan klägan, men utan hjälp, medan hans arm skulle vara fjerran ifrån henne. Då kom en positivgosse och

lade sin sticka med på bålet, uppstämmande en sång, som han ofta hört Margaret sjunga: han ryckte till, som om han blifvit ormstungen. Visan var gammal och sjöng om otrohet och han bemödade sig förgäfvos att ihågkomma Margarets egna sista ord. Intet löfte hade blifvit gifvet, ehuru mycket antydt. Bortjagad från fönstret af positivet, återvände han till sin första vän, brasan, följande med blicken ring efter ring af den uppåt svingande röken till dess han försjönk i ett slags dvala. Men kort derpå rusade, han upp, såg på klockan, samlade sitt bagage och skyndade bort i tid, för att komma med natt-tåget till *Staden*.

Han tog plats i en tom, andra klassens -vagn, lade sin nattsäck under hufvudet, bredde sin plaid på bänken, sträckte ut sig derpå till hela sin längd, och föll i djup sömn, uttröttad som han var till kropp och själ, och vaknade i London.

Några få dagar senare befann sig Stephen redan i Marseille och tog der mot simpel sjömans aflöning, tjänst såsom machinist på den Österländska ångbåten *Ava*. Den lyfte snart ankar och den långa färden begyntes. Var också hans hjerta tungt så förblef dock hans lynne lätt; hans tillit till Margarets trofasthet var betydlig och hans tro på sin egen beständighet utan gränсор.

IV.

Omkring tre år senare sågs en dame, varmt klädd i siden och pelsverk, en klar vinterdag gå framåt den förnämsta gatan i Wendon. Hon bar en liten rulle med musikalier under kappan och stannade vid ett af de stora klosterlika husen, som i tillbörligen dyster stället omgäfvos Cathedralen. Hon drog på klocksträngen och blef skyndsamt införd i förmaket. Hon lade ifrån sig musikalierne, aftog schal och hufva och blottade Margaret Meritons ansigte. Blomstrande, glad och vacker, stod hon der med ett förtrollande drag af humor kring de fulla läpparne och en klar och bestämd blick ur de mörka ögonen. Kort derpå öppnades dörren och en lång, till utseendet nå-

got bortskämd, ung flicka, med ett par lågande blå ögon, kom nästan springande in. Hon var nära att med en omfamning fångsla Margaret på stället, men denna hejdade henne på sitt eget lugnande, betydelsefulla sätt, i det hon lade handen på den unga damens axel, sägande: »Nå väl, Cecile, hur är det, med rösten, och hur går den nya romancen?»

»Ack, Miss Meriton, pappa säger att jag är hes och att jag förkyllt mig; men låt mig försöka.»

För min egen enskilda del, anser jag det vara ett otvifvelaktigt faktum, att skolflickor egna mera uppmärksamhet åt lektioner, som gifvas dem af manliga lärare, än af lärare af deras eget kön: och jag sätter icke i fråga, det ju ej, då människosläktets upplysning och platoniska karakter en gång skall tillåta, att ynglingar uppfstras af qvinliga professorer, samma sats äfven här skall göra sig gällande. Men icke destomindre finnes det ett annat faktum att uppsätta deremot, såsom händelsen varit med alla fakta, som funnits till sedan världens begynnelse; och det är, att en kvinna vid en viss ålder, som har själfbeherrskning och som odlat sin förmåga att behaga, kan, om hon så vill, vinna ett inflytande hos unga flickor, som, å deras sida, går nästan till afguder och mot hvilket knappast en älskares kan segra. På detta sätt hade Margaret Meriton, som älskade att intaga, men som, man vet ej af hvad orsak, undvek all vanlig kurtis, lyckats göra sig synnerligen förtjusande för sina pupiller, hvilka alla tillbådo henne på unga flickors vanliga manier. Vi kunna också, om vi så önska, föreställa oss, att hon ibland tänkte på den stackars Stephen, och att hon, för hans skull, ej ville af bristande öfning ligga af sig i konsten att behaga. Emellertid satte de båda damerna sig till pianot och lektionen fortgick en stund i all vänskaplighet; men slutligen fick Margaret det infallet att Miss Verecker, skulle upprepa en viss passage ett gifvet antal gånger, såsom en slags botgöring för det hon illa öfvat den. Den unga flickans lynne bar till en början

ej detta straff med synnerlig undergifvenhet; först upprest sig hennes stolthet; då framträdde förödmjukelsen till strid med denna och slutligen sänkte sig öfver båda vrisighetens ande och förlamade totalt Miss Vereckers vokala förmåga. En fullkomlig tystnad inträdde. Margaret, inom sig leende, då en sväfvande intonation nådde hennes öra, vände sig emot den unga sångerskan och mötte ett uttryck af så uppladdrande harm i det unga anletet, att hon (det gör oss ondt att nödgas erkänna det) lockades att skratta ännu mer. Derpå började hon sången själf. Refrängen var:

Långt bättre *tro* och bli bedragen.
Och djupt begråta se'n den dagen.
Än tvifla på ett enda ord, som, trodt,
Dig skulle säll och lycklig gjort.

Hon sjöng den förtjusande och tycktes derunder glömma eller glömda verkligen, både sin élève och hennes hem och hela den omgifning hvori hon befann sig. Musikens hemlighetsfulla genius talade till henne om andra ting; och då hennes fingrar gled oöfver tangenterna smög sig öfver hennes drag ett drömmande, nästan sorgset uttryck och hon glömde att retas med Miss Verecker, som rördes af hennes sång, såsom fordom Saul, i så måtto att den upproriska anden lade sig och att hon som bäst begynte fundera på huru hon skulle kunna nedstiga från sin stolthets piedestal och underkasta sig Margarets vilja, utan att förlora något af sin värdighet. Margaret frågade ej efter eröfringar i vanlig mening, men var förunderligt mån om väldet öfver sina éléver: hon egnade därför ett ögonblicks uppmärksamhet åt Miss Verecker, och efter att med ett nästan omärkligt ögonkast hafva genomskådadt den unga damens sinnesförfattning begynte hon anbringa sina starkaste medel. Hon tog romansen och lemnade henne den, sägande med sorgsen ton, »ända till i dag har jag alltid med nöje sjungit denna sång, Cecile; men du har för enat med den ett mindre angenämt minne: jag hoppas du må sjunga den heldre än jag hädanefter kommer att göra; och derpå böjde hon sig öfver

noterna och skref i kanten: *Révolte*. Cecile Verecker gaf luft åt en konvulsivisk snyftning, men innan hon hunnit uttala de ångrande ord, som sväfvade på hennes läppar, inträdde med hastiga steg en yngling om sjutton år, sin systers afbild. »Låt mig följa er hem, Meriton; jag har dröjt här just i denna afsigt,» tillade han med barnsligt bönfällande röst.

Margaret höll just på att svepa schacken kring sina axlar, hvilket hon fullgjorde med mycken omständighet, medan, oakadt hennes sänkta hufvud, ett skälmaktig leende sågs spela kring hennes läppar. Under tiden betraktade henne ynglingen, såsom hade han längtat att hjälpa henne, men återhållits af fruktan att blifva afvisad. Möjligen underblästes denna skenbara återhållsamhet af minnet af någon föregående vägran. Slutligen såg hon upp, räckte honom sin hand och sade: »Nej tack, unge George; en fattig musikärlarinna får lära sig att undvara eskort. God afton. Cecile.»

Ynglingen följde henne till dörren med en förtretad min i det vackra ansigtet. Han vände derpå om till systemen och ställde sig att stirra in i elden. »Hon är alldeles för vacker att gå ensam så här sent. Jag ville önska att jag vore en man, Cis, så skulle jag gifta mig med henne.»

Denna nya åsigt gaf Cis litet att fundera på. Resultatet af funderingarne blef gynnsamt. »Det skulle vara för praktigt, George, jag finge då jemt vara med henne, utan att behöfva sjunga för henne, åtminstone icke andra sånger än dem, jag själf valde,» tillade hon i det hennes blick föll på ordet *Révolte*.

Margaret gaf ännu tvenne lektioner och fortsatte derpå snabbt och — trots unge Georgs farhågor — i trygghet vägen hem.

Hennes far — alltid fattig — hotades nu af ett värre armod. Passionerad musikvän hade han nödgats tillgripa sitt nöje såsom medel för sin existens. Helsan svek honom dock, såsom vi veta, mer än lyckan, ty Margaret hade, såom hon önskat, lyckats öfvertaga hans lektioner, och, i fråga

om sin dotter, var han utan tvifvel en högst afundsvärd man. Då hon återkom satt han i sin stol vid brasan och tänkte på henne — *en lång tanke*, som Skotten säger; för hennes ögon syntes han, hvarje gång hon kom tillbaka, hafva blifvit ännu mera lutande, svag och skugglik, än förut. Hon sysslade omkring honom glädtigt, upplifvande och skämtande såsom hon brukade.

V.

I korta berättelser såsom denna, hvilka ej få upptaga längre tid än skymningen en vinterkväll, finns intet rum, och icke heller någon nödvändighet att beskrifva förloppet af hvarje dag. Margaret Meriton blef med hvarje år rikare. Jag menar ej att hon samlat någon fast jord-egendom, men hennes namn hade länge stått bland taxeringslistorna på dem, som skatta till staten för viss årlig inkomst, och jag är således säker att hon skall vinna hvarje Engelskt hjertas sympati. *Arbete* var lagen och vilkoret för hennes tillvaro; men hon förrättade sitt värf gerna och lätt, det var afpassadt efter hennes anlag och smak och inkomsten deraf satte henne i stånd att med all möjlig komfort omgifva sin gamle far. Hon var dessutom hjertligt afhållen af alla, som kände henne, och hennes aldrig trytande glädthet, hennes goda hufvud och hennes herrliga sång gjorde henne synnerligt välkommen inom alla kretsar. Blott tvenne gånger hade hon lyckats erhålla några underrättelser från Sellon och likväl hoppades hon, och blomstrade, glad och vacker, och lycklig som förr — en fullkomlig motsats till hvarje gängse föreställning om den sörjande kärlekens bild.

Tio år efter den dag då vi sist tecknade hennes porträtt hade hon inträdt i sitt fyrtionde år. Det var en vinterafton; det hade snögloppat hela dagen under skarp, bitande nordanvind; piskade, förblindade och slutligen besegrade af ovädret drogo sig fotgångarna på gatan in i sina boningar; de som ej hade tak öfver huf-

vudet smögo in i gränder och portgångar för att söka skydd. Himlen såg vresig och hotande ut och en kompakt massa af gråaktiga moln i nordvest lofvade påtagligen fortsättning af ovädrer. Jag trotsar någon att finna en vackrare och behagligare anblick än den af Margaret Meriton denna afton, der hon satt i det trefliga hvardagsrummet, klädd i en rik dräkt af mörk färg, såsom det anstod hennes år och börs, och sysselsatt att servera det rykande kaffet. Hennes far lefde ännu och satt i sin gamla vanliga ländstol. Hans hufvud var snöhvitt och djupt sänkt mot bröstet och hans fingrar slog rastlöst takten mot stolkarmen. Hon talade blott då och då och då några ord till honom, ömma och smekande, såsom till ett barn. Slutligen tog hon plats i sin egen mjuka hvilstol, skar upp en ny bok och var snart fördjupad i dess läsande. Småningom fann dock den nya boken sin hviloplats på golvet och Margaret slumrade lugnt, söfd af stormens aflägsna brusande derute och af tystnaden derinne. Plötsligen hördes vagnsbuller nära sig huset och upphörde först vid porten. Men det låg ingen magnetism i luften, som kunnat gifva Margaret förkänslan af att någon annan fanns nära henne, än den bleka skuggan af hennes far, som hon i så många år vårdat. Derpå ljödo steg i förstugan och en hand fattade i låset till dörren. Sjelfva, sjusofvarne vaknade en gång, och då dörren öppnades flög Margaret upp ur stolen fullkomligt beredd att förneka det, hon ej hela tiden varit fullt vaken. Hon hörde en djup stämma säga, »jag känner vägen,» och derpå såg hon framför sig ett anlete, rödbränt af solen, och ett par trofasta blå ögon, som ej voro henne helt och hållet fremmande (åtminstone hade hon sett ett par sådana i drömmen), en massa af hår, skägg, mustacher och polisssonger af en färg, som kunde kallas blek blott i jämförelse med ansigtets. Allt detta krönte en gestalt — stor i alla riktningar, men isynnerhet på bredden. Margaret stod undrande — gestalten lika så. Likt den gamle sjömannen i

visan »han henne med glittrande ögon såg an,» och medan hon undergick denna pröfvoblick afdrog han ytterplagg efter ytterplagg och stod der slutligen såsom den lifslevande Stephen Sellon af minst sexton *stones* vikt. Ögonen dansade af belåtenhet, de hvita tänderna lyste mellan det röda skägget och slutligen bröt ett klingande, hjertligt, ljudeligt skrått isen.

»Margaret, känner du icke igen mig?» och dermed steg han fram och kysste henne först helt lätt på hvardera kinden, men derpå, förande henne ifrån sig på en armslängd, lät han med ännu en varm blick och ett hjertligt skrått, den första kyssen åtföljas af en hel svärm, »som kommo så tätt att Margaret sannerligen ej hann undvika dem. »Jag har försäkrat mig om, att du ännu är Margaret Meriton; eljest skulle du ej sett mig här i qväll. Är detta din far?»

Hon ledde honom sakta fram till den gamle. »Tala ömt till honom, Stephen, han är nu alldeles som ett barn.» Någonting af den undertryckta smärta, som återljöd i Margarets röst, öfverflyttade sig i Stephens hals med en krampaktig känsla; men klarande strupen helsade han vördnadsfullt Mr Meriton och fattade hans hand.

Den stackars gamle mannen såg upp med ett tveksamt flygtigt leende. »Blif god emot Margaret, Sir, blif god emot min Margaret!» och dermed fortsatte han att prata utan sammanhang.

Margaret hade ej lagt af att rodna, och vid dessa fadrens ord rusade blodet upp ända till hennes hårrötter och sminkade hals och kinder med en hög rodnad. Detta förtjuste påtagligen Stephen; han gned sina händer förnöjd, strök sitt yfviga skägg och satte sig slutligen att se på hur Margaret, med samma uppsyn af lugn och glad tillförsigt som för tjugo år sedan, slog i kaffe åt honom.

»Ahl Margaret,» fortfor han skratande. »Jag svor att om du än vore aldrig så tård och förvissnad, åldrad och skrynklig, skulle jag likafullt vara dig trogen; men du har icke alls sörjt öfver mig — du kan ej vara nog för-

mäten att vilja påstå det. Är jag då löst från min ed?"

Margaret uppslog sina ögon med en illparig blick, som kunnat öfversättas sålunda: *Et tu Brute!*

"Jag förstår," inföll han och tog en bekymrande öfversigt af sin korpulenta figur. "Vi lära väl i den vägen båda hafva mycket, att förlåta hvarann." Der begärdes inga förklaringar, ty der voro inga att ge; men båda kände sig utomordentligt lyckliga.

Skola vi lemna dem så? Ack! J unga älskande, skullen J kunna anse det möjligt, att denna lyckliga vackra qvinna, full af lif och helse, är den Margaret Meriton, som, tjugo år förut, var dömd till skilsmessa, ovisshet och arbete för bröd; eller att den godlynte mannen, så frank, så jovialisk och vid så godt hull är den landsflyktige älskaren? — Fatten mod — menskorna dö och maskarna äta dem — *"but not for love."* De hade båda gjort sin pligt, icke med dyster tungsinnhet eller kärft slutenhet, utan med nöje och framgång, och deras kärlek blomstrade skönt om ock sent. Måhända finns det, af alla naturens gåfvor, icke någon som gör ett så godt intryck på oss som den allvarliga, men ljufva skönheten af en frisk höstblomma, hvilken gläder våra ögon ännu sedan sommaren flytt och vinterns kyla är i antågande — då himlen blir blygrå och mulen och vår moder jorden stelnad, kall och liflös.

Anekdoter.

Den oförmodade lyckan. För några år sedan hände sig i Irland, att en skådespelare blef hastigt sjuk, hvarigenom direktören öfver truppen blef tvungen att gifva hans roll åt en annan, som af publiken uthvisslades hvar enda aften, han gavs sig. Pjesen hade tre akter, och han skulle vara med i dem alla; men — att läsa öfver rollen ända till slut, det ansåg han för ett öfverflödsarbete. "Jag kan icke finna," tänkte han — "hvarföre jag skall bråka min hjerna med alla tre akterna, då den otacksamma publiken väl ändå, nu som förr — det är nog

med två, hända hvad det vill!" Sagdt och gjordt. Spektaklet börjas, och den arme syndaren applåderas för första gången i sin lefnad. "Mitt öde vill, att sjelfva min lycka skall förvandlas i olycka" — tänker han. "Huru skall detta slutas?" Ju längre han spelar, ju mer tilltaga bifallsyttringarne — hans olycka är gifven. Nu kommer den beniga tredje akten. Då är skådespelaren ense med sig sjelf. Han framträder och säger till åskådarne: "Mina Herrar! kanske torden J nu förlåta mig, om mitt minne sviker — men så fullt och fast öfvertygad har jag varit, att af edra siffletter och stöfvelklackar blifva utvist från theatern, redan för andra aktens slut, att jag icke gjort mig mödan, att lära den tredje." — Man tänke sig effekten af denna exempel-lösa öppenhet! Skådespelaren njöt en verklig triumf.

Ur en olycklig kvinnas dagbok.
"Den 10:de November kom min man återigen först den 11:te kl. half fem på morgonen hem."

Prisuppgifter.

Charad N:r 45.

Ack, när barnet gör mitt första, hvad det då är engalikt!
Gör en flicka det mot älskarn blir hans hjerta glädjerikt.
Du mitt första ser på marken och uti ett seltzerkrus.
Menskan är ock af mitt första, så vi se vid Skriftens ljus.
Om du råkat bli mitt andra, bort till föremålet snart
Alla dina tankar flyga, flyga med mitt tredjes fart.
I hvar hushåll vi mitt hela finna, mindre eller mer:
Ofta friska blad och blommor men mitt hela pryda, ser.

Pris:

En väcker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Januari 1861.

Prislotningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr 18:mt
eller 25 öre i månaden.

Man kan hvad man vill.

Lustspel i två akter.

af

Scribe och J. L. Heiberg.

(Forts. och slut fr. föreg. nummer.)

Gomez. Hvad hör jag! Är det möjligt att eders majestät...

Konung. Atlyd utan några anmärkningar!... Det är sant! Stanna ett ögonblick. Jag vill först skriva några befallningar (sätter sig vid ett bord och skriver).

Gomez (afsides). Hvilken förändring! Han, som nyss kallade mig sin general, sin minister, sin vän!... Hvad har då skett?... Fallen i onåd, redan! Det kan man kalla en favorit, som ej får tid att väcka afund.

Konung. (reser sig upp och gifver Gomez det papper på hvilket han skrivit). Tag detta med eder och läs det.

Gomez. Men, Sire, vill ni då ej säga mig...

Konung. Ingenting, med undantag att ni är min fänge. Inne i rummet får ni tid att läsa. (Han gifver officern en vink; denne och Gomez gå in i sidorummet.)

Tjugonde Scenen.

Konungen ensam.

Konung. (hoppar af glädje). Hurr! det går bra! Hvad jag är glad öfver detta infall! Nu skola vi se, om jag ännu är ett barn. — Ja så, min goda hertiginna, ni älskar en ung kapten och ni gifter er med en gammal general. — Och ni, min kära hofmästare, ni skulle gerna låta skjuta min bästa vän, för att han ej skall taga eder brud ifrån eder? Vi få väl se!

Mina goda herrar hofmän och ministrar, J skolen få dansa efter min pipa. J tron ännu, att man kan få mig hvar man vill; att jag alltid håller med den som talar sist, att mitt hufvud är en vindflöjel, som vänder sig för hvarje vind. Ni misstagen eder, mina herrar! Väderflöjeln har stannat, den rör sig icke längre.

Tjugondeförsta Scenen.

Konungen, Drottningen, Hertiginnan, Grefven och en Notarie inkomma.

Hertig. (sakta till drottningen). Jag vet ej en gång om det lyckades honom att taga till flykten, om han undgått faran.

Drottning. (sakta). Var ej orolig! Konungen, min son, har ju alltid rättighet att benåda.

Grefven (till konungen). Sire! Detta är det ögonblick då jag, enligt eders majestäts löfte, skall få emottaga den dyrbaraste belöning för mina tjänster. Hertiginnan af Ascoli och jag kommer för att bedja er att ni skall låta det gå i fullbordan.

Konung. Är ni säker på att jag ej ämnar bryta mitt löfte?

Gref. Sire, derpå tänker jag ej. Kontraktet är redan uppsatt: jag vill straxt uuder teckna det. (Går till bordet bredvid notarien och skriver).

Drottning. (sakta till hertiginnan). Men, min bästa, ni säger ju ingenting? Ämnar ni skriva under?

Hertig. (sakta). Hvad skall jag göra när ingen... (ser sig om) kommer mig till hjälp.

Drottning. Ack, min Gud! Ni mär illa; det är ett förträffligt skäl.

Hertig. Jag har lofvat att intet hinder skall komma ifrån min sida.

Drottning. Och ni vill hålla ord. Ni är också en så god katolik.

Gref. (efter att hafva underskrifvit). Eders majestät ville ej tro på min lycka.

Drottning. Hädanefter skall jag tro på den... (afsides) så väl som på fruntimmernas egensinnighet.

Gref. (ger hertiginnan en penna). Nu är det er tur.

Konung. (afsides) Vi få väl se om hon undertecknar.

Hertig. (tager pennan, afsides). Han kommer icke! Och jag har lofvat... (Går till notariens bord). Han var så säker på att hans plan skulle lyckas!

Gref. Nåväl!

Hertig. Straxt. (Afsides). Han kommer ej! Här är intet att göra, allt hopp är förbi. Välan då! (hon skrifer under).

Drottning. (afsides). Hon undertecknar!

Konung. (afsides). Hon skrifer under! — Tänk om min goda vän miss-tager sig och hon ej älskar honom. Det skola vi snart få se.

Gref. (till hertiginnan). Ändtligen får jag kalla eder min; ty nu felar blott deras majestäters underskrifter. (Till konungen). Sire, vågar jag bedja er?

Konung. Gerna, min kära hofnästare! Det är det minsta hvarigenom jag kan bevisa min erkänsla för den tjensteifver som ni för ett ögonblick sedan ådagalagdt.

Drottning. Hvaruti består den?

Konung. Det är mycket enkelt! En ung kapten i vår armé hade lemnat sin post; krigsrätten har dömt honom till döden, och just nyss blef han, genom herr grefvens föranstaltande, gripen här i palatset.

Hertig. (afsides). Min Gud!

Konung. Grefven har dertill betjenat sig af mitt namn, och jag måste tacka honom dertför.

Hertig. (afsides). Jag förgås af ångest!

Gref. Sire, jag ämnade just nu bedja er om hans benådning.

Konung. Hans benådning! Nu är det för sent!

Hertig. (afsides). O, himmel!

Drottning. Hvarföre är det för sent?

Konung. Den unge mannen hade begått ett subordinationsfel och i detta ögonblick finnes Ruy Gomez ej mer.

Gref. Är det möjligt?

Konung. Har ni ej sjelf afgjort hans dom? Har ni ej sjelf bestämt hvem som skulle utföra den?

Gref. (afsides). Jag förstår ej...

Hertig. Det är en upprörande handling! Sire, ni vet icke att den enda förbrytelse denne unge man begått, var att han älskade mig; derföre traktade man efter hans lif.

Gref. Sennora! Jag bedyrar eder att det icke varit min afsigt...

Hertig. Det är afskyvärdt! Redan en gång har ni gjort edert bästa för att de fiendtliga kanonerna skulle träffa honom; ni fruktade att han slutligen skulle göra intryck på mitt hjerta. Välan, nu då han ej mer kan höra mig, nu då ni missbrukat eder makt och mitt förtroende, nu förklarar jag högt och tydligt, inför konungen och drottningen, att jag tager mitt ord tillbaka, att jag aldrig skall tillhöra eder, ty jag älskade honom, men jag förbannar eder.

Drottning. (afsides). Det skulle hon sagt förr.

Konung. (afsides). Förträffligt!

Gref. (till hertiginnan). Ännu en gång försäkrar jag eder...

Hertig. Ni har låtit gripa honom, ni har låtit döma honom, ni har låtit... Jag kan ej uthärda den tanken! Från detta ögonblick äro vi för evigt åtskilda. Se hit! Jag sönderrifver detta kontrakt jag trampar det under mina fötter (rifver sönder kontraktet).

Gref. (afsides). Det är förbi.

Drottning. Min bästa hertiginna!...

Hertig. Tillåt, eders majestät, att jag drager mig tillbaka ifrån hofvet, för att gå in i ett kloster.

Konung. Icke så hastigt! Ni vet att det tillkommer mig att bestämma öfver eder framtid. Jag hade lofvat att gifta bort eder med grefven af Santa Cruz. Ni tycker icke längre om honom; det var en annan som ni älskade, jag rår ej dertför. Då jag nu på grund af eder vägran att äkta grefven, är berättigad att disponera öfver eder

hand, så skänker jag den åt min Major domus.

Hertig. Sire, hvad menar ni?

Drottning. Hvad säger du? Din Major domus dog ju i förrgårs efter en för stark måltid.

Konung. Naturligtvis är det inte med den döde jag ämnar gifta henne, utan med hans efterträdare... Det vill säga, om hon tycker om honom, ty det vare långt ifrån mig att vilja tvinga någons hjerta. — Herr greve, var god och öppna den der dörren! (visar på det rum, hvarest Gomez är).

Gref. Jag, Sire?

Konung. Just ni! Gör som jag säger! (Grefven går och öppnar dörren).

Hertig. (under tiden). Nej, Sire! Aldrig, aldrig!

Konung. Ni kan ju först betrakta honom; det kostar ingenting.

Tjugondeandra Scenen.

De förre. Ruy Gomez kommer ut ifrån sidorummet.

Gref. (studsar). Ruy Gomez.

Hertig. Store Gud!

Drottning. Hvad ser jag!

Konung. (till grefven). Ni misstager er, det är ej Ruy Gomez. Jag har ju sagt er att han ej mera finnes till. Kaptenen kunde jag ej förlåta; hans dödsdom har jag underskrifvit och den har redan gått i fullbordan. Jag presenterar här för eder hertigen af Florens, Grande af Spanien, och Carl den andres Major domus.

Gomez. Sire, eder godhet förstummar mig.

Konung. (sakta). Kom ihåg den långa stången.

Drottning. (afsides). Så fick den våghalsen ändå sin önskan uppfylld.

Gomez. (till hertiginnan). Sennora! All denna lycka är ännu ingenting för mig. Det finnes en lyckalighet, som är målet för allt mitt sträfvande; ni vet hvad det är; vill ni skänka mig den?

Hertig. (räcker honom handen). Huru skulle jag nu kunna säga nej?

Gref. (afsides). Jag har förlorat spelet.

Konung. (afsides). Jag är nöjd med mig sjelf. Jag har ganska bra betalat min kära hofmästare det som jag var honom skyldig.

Gref. Sire, efter ett sådant behandlingssätt återstår mig ingenting annat än att draga mig tillbaka ifrån hofvet. Men när faran kommer skall ni förgäfvets söka den, som mer än en gång förskaffat eder seger.

Konung. (sakta till grefven). Tag er i akt för att jag ej sinner honom! Jag har i mina händer planer till ett visst fälttåg.

Gref. Huru!

Konung. Följ mitt råd och låt oss vara goda vänner; vi kunna ju lemna denna sak åt glömskan. (högt) Ni går miste om eder brud, men äran, den får ni behålla. (till drottningen) Nå väl, min goda moder, är jag ännu ett barn? Som ett barn betraktad, tyckes det mig dock, som om jag ej skulle förtjena någon baklexa.

Drottning. Ditt första utöfvande af den kungliga makten har varit öfver all förväntan. Böj dig likväl för den riddare, hvars devis är:

Man kan hvad man vill.

Slut.

Gustaf den Tredje i Neapel.

(En taffa från 1780-talet.)

Ur »Hesperiden», 2:dra upplagan. 1860.

Af

K. A. Nicander.

» Vårsolen lågade varm och bländande i sin fullaste glans öfver det af naturen så rikt välsignade Neapel, medan konung Gustaf III från Sverige en dag satt till bords emellan konung Ferdinand af begge Sicilierna och hans gemål, drottning Maria Charlotta, född erkehertiginna af Österrike. Den höge gästen hade der tillbragt flera dagar och redan blifvit husvarm. Han kände redan hela hofvet i Neapel lika väl som sitt eget i Stockholm och hade, genom sina lika älskvärda som snillrika egenskaper och sitt medfödda behag, intagit alla — alla utom drottningen.

Det led till slutet af måltiden, och deserten framsattes. Bland andra läckerheter förekom äfven en, som särdeles fästade den svenska konungens uppmärksamhet. Den hörde till det slags läckerheter, som i

södra Italien bära ett gemensamt namn af *frutti di mare* (hafsfrukter) och bestå af de underligaste, lefvande djur, dem en nordbo vanligen icke utan rysning åskådar, och utan att vara nödtvungen omöjlig kan förtära.

Konung Ferdinand, som under hela måltiden varit temligen tystlåten, började blifva språksam, när de sista rätterna serverades.

»Bror Gustaf!» sade han: »Här kommer någonting som är läckert. Du har väl förut, liksom jag, ätit som en best; — men ser du, något sådant har du aldrig smakat. Du är nu i Neapel. Du gästar hos din broder, en konung vid Medelhafvets stränder, och jag är viss på, att du icke förmår hvad huset förmår.»

I samma ögonblick frambars på ett blånkande silfverfat en uppstaplad hög af småsaker, liknande nålhus af elfenben.

Drottningen tog ett af dessa nålhus och lade det på sin tallrik.

Nu kom ordningen till konungen af Sverige. Han tog också ett exemplar, och det såg ut som han ville gömma det i fickan.

Derefter tog konung Ferdinand, med en full hand, sin andel af anrättningen och fyllde dermed sin tallrik.

En rikt broderad page ställde framför konungen ett pepparkar, och en annan stod orörlig bakom hans stol.

Konung Ferdinand fattade tre af de på hans tallrik liggande nålhusen, kramade dem sakta mellan fingrarna, och småningom utkröp ett lika antal hvita maskar, hvilka sago ledsna och sömniga ut, men blickade omkring sig, så godt de kunde, med ett par svarta ögon. Knappt hade de likväl stuckit ut hufvudet, förrän konung Ferdinand doppade dem samt och synnerligen i pepparkaret, och, oaktadt all visad gensträfvighet, i en blink sög maskarna ur skalet och nedsväljde dem.

»C'est abominable!» sade Gustaf den Tredje, och vände sig till drottningen.

Men drottningen teg och såg ned på sin tallrik.

»Bror Gustaf!» yttrade Ferdinand: »Du har ju ingenting ätit af Neapels kostliga alster. Ser du, tolf tjug af dessa förtär jag dagligen, sedan jag ätit mig mätt.»

»I Norden äter man ingen lefvande varsel», svarade Gustaf den Tredje. —

»Utom ostron, Ers Majestät!» inföll baron Armfelt.

»Prat!» sade konungen af båda Sicilierna, under det han pepprade och förtärde flera tretal af samma kostliga neapolitanska maskar. — »Prat! — I Norden, liksom här, sysselsätter man sig, vid lediga stunder, att äta upp hvarann. Om den, som blir öfvert, är vederbörligen slaktad förut, eller icke, betyder icke stort. Du är icke rätt hemmastadd ännu, bror Gustaf! Du är full af nordiska fördomar. Blif här ett halft år, så skall jag lära dig att lefva!»

»Allt har jag icke rest för att uppfstras», svarade Gustaf.

Och ett sardoniskt löje sväfvade öfver drottningens läppar, men som snart bortblandades och alldeles försvann i det stela allvar, som vid offentliga tillfällen herrskade i hennes anletsdrag.

»Corpo di San Gennaro!» utbrast konung Ferdinand, i raseri, emedan hans tallrik var tom: »Talar du i denna ton, så kan också jag sjunga en visa för dig.»

Pagen, som märkt konungens otålighet, hade emellertid försett honom med ett nytt lager, och han fortsatte, under maskarnas dödskamp:

»Hör nu, bror Gustaf! — Bry dig icke om min gemål, drottningen! Hos henne är du ohjelpigen förlorad. Men saken är den, att jag är kung och hon är drottning! Vore hon kung, så fick hon regera. Nu är jag kung, och hon måste tåga och lyda.»

Och i detsamma reste sig konung Ferdinand upp från bordet, kastade stolen i väggen, fattade den svenska konungen i armen, skakade den och sade: »Du vill icke äta lefvande maskar. Vet du, det är min vållust. När jag förtär dem, så tänker jag på så många andra maskar, som jag hellre ville äta upp om jag kunde.»

Konungen af Sverige höd sin arm åt drottningen af Neapel. Konungen af begge Sicilierna tog äfven sin gemål under armen, på andra sidan, och så vandrade det höga klöfverbladet fram genom de praktfulla salarna, åtföljdt af hofmännens lysande skara, till dess tåget stannade i ett kabinet, dit endast få af det granna sällskapetingo följa med. De öfriga roade sig, på egen hand, i de kungliga rummen.

Solen började sjunka ned emellan Capri och Cap Micene.

Sveriges konung lyftade på ett förhå-
nge, såg ut öfver Golfo di Napoli, som låg
förklarad i den glödande aftonrodnans ar-
mar. Han sade:

»Broder Ferdinand! Jag hade stor lust
att göra en promenad på vattnet i qväll!»

»Lycklig resa!» sade Ferdinand, som
satt nedsunken i en ländstol och syntes
alldeles tillintetgjord.

»Om du icke följer med», sade Gustaf,
»så spar jag min lustfärd till en annan gång.
Men en sådan afton har jag ännu icke
upplefvat, och jag ville icke gerna till-
bringa den inom fyra väggar.»

»Corpo di San Gennaro! Du har rätt.
Sådan der har du aldrig sett förr. Jag
följer med dig!» utropade Ferdinand.

Men baron *Gustaf Mauritz Armsfelt*, den
svenske konungens kammarherre och gunst-
ling, stod upp och afvaktade sin herres
befallning.

»Hör nu, bror Gustaf!» sade konung Fer-
dinand. »Vi vilja göra en lustresa. Du
skall först gå till fots några famnar, och
derefter flyta på vattnet i den nedgående
solens sken. Sagdt och gjort! Bror Gu-
staf och jag begifva oss till haf. Säg till,
att mina båtsmän hålla sig färdiga!»

Drottningen, med sin uppvaktning, af-
lägsnade sig snart, och de begge monar-
kerna, åtföljda af baron Armsfelt och en
neapolitansk hofman, hvars namn nu mera
ingen människa minnes (ty konung Ferdi-
nand hade inga favoriter), vandrade utför
slottstrapporna, för att till fots begifva sig
ned åt Chiajan, dit konungen af Neapel be-
fallt sin praktslup, vederbörligen bemannad.

Ferdinand var en hög gestalt, med grof-
va, men ärligt uttrycksfulla anletsdrag. Han
gick fort och tungt, och gjorde vid detta
tillfälle ett starkt afbrott emot den nordis-
ke konungen, som vid alla tillfällen iakt-
tog en på en gång elegant och majestätisk
värdighet, men icke gerna visade sig of-
fentligen såsom fotgängare. Innan det för-
näma tåget huunit öfver Ferdinandstorget,
hade Neapels konung redan flera gånger
stått och väntat på sin höga gäst, och un-
der tiden hackat på stenarna med sitt sto-
ra, rikt beslagna spanska rör. Gustaf lät
sig detta icke bekomma, och syntes föga
bry sig om världens försprång, viss att han
vid slupen skulle återfinna honom. Ferdi-
nand yttrade intet ord eller tecken till
missnöje, utan vägen fortsattes på samma

sätt som förut. Grupper af folk hade sam-
lat sig öfverallt, för att helsa sin monark
och betrakta den svenske konungen, hvil-
ken hittills föga visat sig för allmänheten.
Ferdinand nickade till svar på karlarnas
underdåniga helsning, men böjde hufvudet
framåt och vinkade med handen, när da-
merna nego. Gustaf lyftade hatten och
helsade alla med leende, vänliga anlets-
drag och strålände ögon.

När de båda konungarne nalkades Chia-
jan, tilltog folksamlingen och trängseln.
Massor af lazaroner, med nakna armar och
ben, svängde sina mössor i vädret, och
skrålade: »Viva Ferdinando, evviva Gusta-
vo!» Ferdinand hötte betydelsefullt åt dem
med sitt spanska rör, men ropen blefvo
allt starkare.

»Tyst, satpack!» röt konungen af båda
Sicilierna med en stentorsröst; men efter
ett ögonblicks tystnad utbrast åter det för-
färliga skrälet med fördubblad styrka. Ty
lazaronerne kände sin konung.

Men när nu konungen ville nalkas den
slup, som väntade vid den kungliga bryg-
gan, hade lazaroner, med hustrur och barn,
så skockat sig tillsammans, att föga utsigt
var att komma till stranden. Allt hvad lif
och anda har, ropar, skriker, vrålar: »Viva
Ferdinando! Evviva! Viva il Re di Suezia!»

Ferdinand, som råkade i raseri, uthäus-
nade ännu en gång sitt: »Tyst, satpack!»
och täcktes derefter med egen hög hand
i näder utdela flera grundliga käpprapp i
högen, hvilka åtföljdes af några aflägsna
skratsalfvor, men i öfrigt endast uppmun-
trade vivaropen. Sedan konungen en stund
nyttjat käppen, gafs dock rum: Gustaf den
Tredje steg i slupen, och satte sig ned på
hedersbänken. Just som Ferdinand var i
begrepp att intaga platsen bredvid honom,
framträder en ung lazaron, af en skön,
smidig gestalt och med praktiga anletsdrag,
som alldeles öfverstrålades af de stora,
svarta ögonens glans. Han omfattar ko-
nung Ferdinands knän och ser, med väl-
taliga blickar, upp mot hans ansigte. Fer-
dinand, redan förargad på sitt goda »sat-
pack» och otålig att komma ut på hafvet,
fattar den unga lazaronen om lifvet, lyfter
upp honom och kastar honom handlöst i
slupen, i det han utbrister:

»Har du något att bedja om, din slyngel!
så får du krama fram det, när din konung
blir flott, slyngel! Och ro får du på köpet,

slyngell! ty jag ser, att här är tunnt om armar i dag. — Corpo di San Gennaro! Bror Gustaf! Det satpaket kan ta lifvet af folk, af lutter kärlek.»

Och dermed drog konung Ferdinand till ett gapskratt, som, medan slupen sväfvade utåt golfen, beledsagades af lazaronernas oupphörliga: »Viva il Re di Suezia!»

Ferdinand reste sig upp i slupen, hötte åt sina vänner ännu en gång med det spanska röret, och ropade med hög röst: »Viva Ferdinando! Edra kanaler!»

Och hela stranden genljöd af ett brusande:

»Viva Ferdinando! Evviva il Re de' Lazaroni!»

Nu satte sig konungen förnöjd ned bredvid sin kongliga granne och befallte, att slupen skulle ros rakt ut emot ön Capri.

»Broder Ferdinand!» sade konungen af Sverige. »Du handterar dina fredliga lazaroner nästan hårdhäntare än Gustaf den Förste, glöfvördig i äminnelse, behandlade de upproriska dalkarlarne.»

»Gustaf den Förste — hvad var det för en?» frågade Ferdinand af båda Sicilierna.

»Det var en stor konung i Sverige», svarade Gustaf den Tredje. — »Aha!» inföll Ferdinand, »jag förstår, det var en stor konung i Sverige, och han hette som du, fastän han var större och starkare än du.»

»Det var han visserligen», sade Gustaf. »Svenska historien förvarar dessutom intet namn af en konung, som bildat sin odödlichkeit med käppen och knytnäfvarna.»

Härpå svarade Ferdinand intet ord, utan satt några ögonblick försänkt i en tankfull tystnad. Men snart lyftade han sitt hufvud och kastade ett par skarpa blickar framåt fören, der den unga lazaronen, med korslagda armar satt ridande på slupens förgyllda delphin, som med sin slingrande stjert krusade de violblåa vågorna.

»Kom hit, slyngell!» ropade konungen. »Töm ut den påse, der du inpackat dina böner, att jag må rensa ogräset ifrån hvetet.»

»Eders Maj:t», svarade ynglingen, i det han vördnadsfullt stod upp och bugade sig djupt för konungen. »Eders Maj:t! Jag har nu mera intet att bedja om. Min nådige konung har redan uppfyllt min bön, innan hon hann öfver mina läppar.»

»Hvad menar du pojke?» utbrast Ferdinand med någon häftighet. »Tala ut fort,

annars låter jag vråka dig i hafvet, begriper du. Hvarom ville du bedja oss?»

»Jag ville följa med», svarade lazaronen, »och derom ännade jag bedja, då Eders Maj:t allernådigast kastade mig i slupen.»

Ferdinand skrattade godt och vände sig till den svenske konungen, som med eldiga ögon och lifligt deltagande betraktade den unge lazaronens sköna, uttrycksfulla gestalt.

»Hvorföre ville du så gerna följa med, min gosse?» frågade konungen, med godhet. »Förstår du icke, att vår kongliga slup ej är en plats för ett sådant kreatur som du, och icke heller du ett passande sällskap för oss och vår kunglige broder Gustaf, hvilken vi ännu icke bedt om ursäkt för det vi, hänförde af otålighet att komma utom de der slynglarnas dunstkrets, hesvärat hans ögon med din åsyn.»

Härvid vexlade konungarne några förbindliga ord i tysthet, och Ferdinand fortsatte till den unge lazaronen:

»Hvorföre ville du följa med?»

»För att visa min konung, att jag kan ro så bra som någon i Neapel, och så var det ett annat skäl till —»

»Hvad var det för ett skäl?» röt konung Ferdinand emot den osöfvarade, men blyga ynglingen.

»Jag ville se konungen af Sverige på nära håll. Jag har hört min farfar tala om konung Carl den Tolfte, den han sett i Pohlen, och jag tycker mycket om Carl den Tolfte.»

»Min broder Ferdinand!» sade Gustaf den Tredje, »om du tillåter, så vill jag försöka att tala med den vackra gossen.»

»Gerna för mig, bror Gustaf!» svarade Ferdinand; »men om du behöfver någon tolk, så vänd dig till mig! Jag begriper det der packets språk bättre än någon i Neapel.»

Den svenske konungen vinkade nådigt med handen åt lazaronen, hvilken, efter ett ögonblicks stum häpnad, hoppade öfver roddarbänkarna, och stannade, med blottadt hufvud, men rak, och strålände af ungdomens eld och naturliga fägring, nära det rum, der monarkerna suto.

»Hör, min gosse!» sade Gustaf, på ett så godt lazaronenspråk, han i hast kunde åstadkomma. »Du känner Carl den Tolfte — hur såg han ut?»

»Han såg ut som en hjälte, och hade en blå rock och ett par gula handskar — och så hade han ett stort, stort svärd», svarade lazaronen.

»Hvad gjorde han med det stora svärdet?» frågade den svenske konungen.

»Dermed slog han sina fiender», svarade ynglingen, och såg på konungen med en fast blick.

»Hvad heter du?» frågade Gustaf.

»Eders Maj:t! Mitt namn är *Zarino*, och min mor heter *Zara*.»

»Lefver din mor, och hvar bor hon?»

»Min mor lefver, och hon bor på Ischia — der bortan», sade ynglingen, och pekade åt det höga Epomeo, som just nu blef synligt i den dimma af gyllene strålar, som nedlöt från den sjunkande solen. Berget och hela ön målade sig, med skarpa konturer, alldeles ultramarinblå emot en gyllene grund.

»Du är en präktig gosse», sade konung Gustaf. »Vill du följa med mig till Sverige?»

Lazaronen nedslog sina stora, glänsande ögon, men lyftade dem genast upp, och sade:

»Eders Maj:t! Min mor är sjuk, och hon behöfver mina armar. Jag kan icke öfverge henne, så länge hon lefver; men om hon dör, så vill jag simma öfver till Sverige.»

»Pojken», ropade Ferdinand. »Kan du simma?» — »Jag kan simma, min herre och konung!» svarade Zarino.

»Välkommen till Sverige en gång!» sade Sveriges konung. »Behåll detta minne af dagen för dig själf, och använd denna summa till din moders bästa!»

Då räckte den svenske Gustaf åt lazaronen en dosa, på hvars lock den Tofte Carls bild var målad i sanna, lefvande färger, och tillika en börs med penningar. Man vet icke, huru mycket den innehöll, men det var, i alla händelser, en konglig gåfva.

Zarino kysste först dosan, under ett högt utrop af förtjusning: kysste derefter konung Gustafs hand, stoppade dosan i munnen, och störtade sig i hafvet.

Konungen af Sverige gjorde en rörelse, som uttryckte fasa; men Ferdinand log och sade:

»Broder Gustaf! Du får snart se honom igen. Men blicka nu omkring dig! Nu är rättå stunden.»

I detta ögonblick befann sig slupen midt på golfen, emellan Posilipo och Torre del Greco. Roddarne lyftade sina åror och höllo stilla. Sakta gungade den präktiga slupen på den djupt himmelsblåa oceanens barm. Mellan himlen och vattnet låg, söder ut, ön Capri, till formen liknande en jätte-mausolöf, skiftande som en kristallklippa i regnbågens prismatiska färger. Bortom den sammansmältes himmel och haf af den sjunkande solens purpursläp. Blå och ren och klar blänkte ännu Epomeos yttersta spets. Ischia höljdes redan af en violett, genomskinlig dimma; men Sorrentos höga strand och Castel-a-mares lagerkiönta kulor bröto sig, klart förgyllda, genom rök-pelaren från Vesuvius, som smög sig, från sin afbrutna himmelsfärd, blygsamt längs efter den sydöstliga kusten.

»Gudomligt!» utbrast Gustaf, när han såg solens sista stråle tindra på toppen af Cap Micene och aftonrodnaden, i sin glödande prakt, efterträda dagens drottning.

»Viva Ferdinand! Evviva Gustavo!» ropade den unge simmaren, som lik en yster delphin krusade havets blänkande yta, och, sedan han med upplyftadt hufvud uttalat dessa ord, fortsatte sin sköna, blåa bana emot det doftande Ischia, som var hans moders hem.

»Jag ville skänka bort Ischia, och Procida på köpet», sade Ferdinand. »Om jag hade den pojken i slupen igen. Han drunknar — han förstör sig — han dör — och så hafva vi på vårt samvete, att vi vållat hans död.»

Konungen reste sig upp, och syntes färdig befalla slupen att ro efter ynglingen, som oupphörligt med armar och bröst utsäddes sina liljor öfver havets i blått och purpur skiftande spegel.

Då uppstod en af roddarne på den kongliga slupen, tog af sin mössa, som pryddes af ett gyllene nät, och sade:

»Eders Maj:t! Värdes förlåta, att jag talar. Zarino simmar lika väl, som Eders Maj:ts egen slup; för hans lif, som hundra gånger, på stormande haf, varit i större fara, vill jag ansvara med mitt hufvud.

»Sätt dig ned och tåg. Du! och ro sedan!» utlät sig Ferdinand, redan förargad på sig själf, att han kunnat yttra så tydliga tecken till deltagande för en lazaron.

»Täcktes Eders Maj:t betrakta, hur han simmar», sade baron Armfelt. »Det är en superb figur.»

Konung Gustaf kastade ännu en blick ut-
åt hafvet, i den unge simmarens snart
försvann i åftronrodnans flödande glans, och
vände sig derefter inåt golfen, hvilken nu
framställde en ojemförlig tafla.

Der låg för ögat den stora, praktfulla
staden, krönt af det pupurfärgade Sant' El-
mo, och skiftade i de skäraste brytningar
af dagrar och skuggor. Terrasslikt höjde
sig kyrkor och palatser mellan orangegår-
dar och lagerlundar rundt omkring den
strålände hafsbugten ända till Ponte S.
Magdalena, der villor och kapeller, i ett
violettt fjerran, förenade konungastaden Ne-
apel med Portici, Resina och Torre del
Greco, hvilka, med sina hvita hus och
grönskande bosquéer, bildade liksom en
krans af jasminer kring foten af det tyst,
men mäktigt rörande Vesuvius.

Länge hade den svenske konungen suttit
försänkt i en klar och stilla åskådning af
den bländande amfitheater, som låg utbredd
för hans blickar. Han syntes omättlig i
njutningen af allt det sköna, som qvällens
sydliga Aurora målade varmt med sin an-
dedrägt. Slutligen utbrast han:

„Broder Ferdinand! På en skönare stad
än din hufvudstad skiner icke solen. Him-
mel och haf och jord hafva här räckt hvar-
andra handen och svurit skönhetens oryg-
gliga förbund. Det måtte vara härligt att
vara konung öfver ett sådant paradis!“

Ferdinand, som, under tiden, hvisslat nå-
gra gamla lazaronmelodier, runkade endast
på hufvudet och fortfor att hvissla, under
det slupen allt närmare nalkades Il Molo,
der konungen befällt den lägga till.

„Men apropos! min broder Ferdinand!“
sade Gustaf den Tredje, då intet svar följde
på hans sista ord: „din hufvudstad är skön
öfver all beskrifning; men jag åtager mig
att eröfra den med en enda svensk fregatt.“

„Försök!“ svarade Ferdinand, och hviss-
lade åter.

„Inloppet till hamnen är ju icke försva-
radt. Hela ditt präktiga Neapel kan jag
eröfra med en svensk fregatt och femtio
mans besättning.“

Ferdinand sade då: „Det skulle kunna
hända, att du hann med fregatten så långt
som vi nu hunnit med slupen, och några
alnar längre; men ser du, min broder Gu-
staf! då, men icke förr, hvisslade jag så
här, och hundratusen lazaroner skulle i blik-
ken vara färdiga att hindra din landstigning.“

Konung Ferdinand reste sig upp i slu-
pen, hvisslade starkt tre gånger, och då
den kongliga farkosten i nästa ögonblick
landade vid Molon, hvimlade hela hamnen
och stranden ända från S:t Magdalena's bro
till villa Reale af tusentals åskådare, hvil-
kas blandade rop af „Viva Ferdinando!“
och „Viva Gustavo di Suezia!“ jemte en
konglig salut från tvenne på golfen lig-
gande, präktiga örlogsskepp, som hissade
Sveriges och Neapels flaggor, fängslade
den nordiske monarkens uppmärksamhet till
den grad, att han icke försökte någon ve-
derläggning af sin kongliga värds senaste
uttryck, som i denna stund hade för sig
åtminstone ett stort sken af sanning.

Konung Gustaf underlät icke att göra
sig förvissad om Zarinns lyckliga ankomst
till Ischia. Det berättas, att denne seder-
mera haft ett enskildt företräde hos Gu-
staf, men att det ej varit möjligt att öfver-
tala honom att lemna sin moder. I ett
litet hus, omgifvet af fikonsträd, till venster
om vägen emellan staden Ischia och klo-
stret San Nicola, som ligger på spetsen af
Epomeo, förvarades ännu för icke lång tid
sedan, som en helgedom, den dosa med
Carl den Tolfte's bild, som Sveriges Gustaf
skänkte lazaronen Zarino, hvars son, män-
ga år derefter, vid Pizzo i Calabrien, upp-
offrade sitt lif för att rädda Neapels olyck-
lige konung *Jochim Murat*.

Prisuppgifter.

Charad N:r 46.

Mitt första ett ofantligt villkor är,
Mitt andra en benämning innebär,
Mitt tredje med ett e på slutet, plär
För mången varelse ett skrämskott vara.
Mitt hela rullar fram på fyra hjul:
Mot hagel och mot regn det är ett skjul.
Der ung och gammal, vacker eller ful,
Blir transporterad, utan allsköns fara.

Gåta.

„Då andra tiga, talar jag
„Och då de stundom sofva är jag vaken!“
Så talade en man en dag
Hvem var den mannen? — Tänk på saken!

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till d. 15 Januari 1861.

Prislottningen eger rum d. 25 Januari 1861.

LÖRDAGS-MAGASIN.

Utkommer minst 4 gånger i månaden. Prenumerationspris för hela årgången 3 R:dr R:mt — eller 25 öre i månaden.

Gustaf Wasas sista lefnadsår och död

*till minne af hans 300:åriga dödsdag
d. 29 September 1860.*

af

A. M. Strinholm.

(ur »Sveriges historia i sammandrag» III De-
len. Stockholm 1860.)

Gustaf, i sin kraftfullaste, bästa ålder, skildras af sin systerson, Peder Brahe sålunda: till växt var han en man af medelmåttig längd, något öfver tre alnar; han hade ett trindt hufvud, hvitgult hår, vackert, yfvigt, långt skägg, skarpa ögon, liten, rak näsa, välskapad mun, röda läppar, blommor på kinderna, vackra händer, starka armar, smala ben, nätta, vackra fötter, fyllig kropp, så hel, att der icke fanns en fläck, der man kunde sätta en nålsudd uppå, öfverhufvud hela hans lekamen så skickad och proportionerad, som någon konstrik målare bäst hade kunnat måla honom af. Manliga, starka, konungsliga kläder bar han gerna, och hurulunda och vid hvad sätt de ock voro skurna, stodo de honom alldeles väl. Han var af naturen lustig, lätt och glad till lynnet, så ofta tillfälle dertill kunde gifvas, och när eljest han var obekymrad och oförtörnad; aldrig voro så många inne hos honom på salen, att han ju visste fega sig i snack och tal med hvar och en, med man som qvinna, med adel och oadel, från den förnämsta till den ringaste, efter hvar och ens stånd; antingen de voro världsliga eller andliga, visste han så föra sitt tal, såsom hvar och ens egenskap tillade. Han älskade musik och hade stor lust att sedan höra, så väl med menskliga stämmor

som goda och lustiga instrument, hade ock icke allenast ett godt omdöme derom, utan var ock en artist både uti att sjunga och spela. Bland alla instrument höll han lutan för den ljufvigaste, och var ingen den afton, när han var ensam, att han icke öfvade sig derpå. Ändock han uti bokliga och andra konster icke var synnerligen öfvad, emedan han tidigt i sin ungdom blifvit dragen derifrån till hof-tjensten, hade han dock af naturen sådana gäfvor, att han om allehanda konstigt handverk, om belåten och måleriverk, contrefej. landskapsbyggning, äfven om foglars, djurs, träds och örters egenskaper, visste då skarp-sinnigt dömma, att han deri öfvergick mången. som derpå studerat hade. Fick han rätt stadig syn på en person, då kunde han grannt känna honom igen, om han också icke hade sett honom sedan 10 eller 20 år tillbaka, och han visste äfven att dömma om hans natur, art och sinnelag. Han hade ett öfvernaturligt godt minne; hvad han hade hört en gång eller två, glömdes han aldrig; hvar han en gång eller två hade färdats fram i bygden, der villade honom ingen väg; han visste icke allenast namn på byarne, men äfven på bönderna, som der bodde den tid, han färdades fram i sin ungdom. Han var ock framför andra svåra lyckosam i sina dagar, icke allenast i dobbel och spel med färningar, när man kom honom dertill, det dock icke ofta skedde, utan ock med seger och öfvervinnningar i krigsaker, med åkerbruk, med boskap, med fynd af fördolda skatter i jorden och i murar, med bergverk och allahanda malm. så ock i sjöar och strömmar med allahanda fiske. Hans konungsliga slott och gårdar vo-

ro med all ymnighet uppfyllda. Han var mycket gudfruktig och tjente Gud gerna både morgon och afton. Och ändock han gerna umgicks med täcka och dajeliga qvinspersoner, var han likväl så försynt, att han aldrig blef beryktad att hålla sig någon concubina, medan han var ogift, eller visste man att säga om några hans oäkta barn, utan sitt äktenskap höll han väl. I korta ord sagdt: Gud hade begåfvat honom framför andra med stor skicklighet, högt och mycket förstånd och många furstliga dygder, så att han väl värd var att bära konungslig spira och krona. Ty han var icke allenast förständig framför alla andra, utan derjemte manlig och duglig, i domar skarp-sinnig och rättvis, och i många stycken varkunsam.

Så måste man ock bekänna, heter det i en annan samtida anteckning om honom, att der det minsta ärendet i riket skedde eller ske skulle, då ville han det veta, ja sjelf derom handla och befalla, och ändock klagade han aldrig, hvarföre ock en härvarande Doktor, benämd Carolus Paludanus af Frankrike, svarade en sin landsman, som honom frågade, hvad Konungen i Sverige var för en herre, ty det ginge underliga sagor om honom: spør du, hvad min herre och Konung är för en herre, så vet, en Guds Konung är han, ty han hafver ett förunderligt förstånd, så skarpsinnig i alla saker andeliga och verldsliga, så jag näppeligen någon tid hans make funnit hafver, ty i Guds ord är han både i Gamla Testamentet och Nya så förfaren, att hvilken som spør honom i de andeliga saker, vet han allegera Skriften och svarar dertill rätt, vet ock rätta sina Prester: dernäst, i verldsliga saker, då befaller han de ärenden att bedrifva, som ingen kan besinna eller tro att det någon tid skall få framgång, mycket mindre nyttigt vara: men det får framgång mot allas förstånd och varder lycksaligt, så alla förundra sig derpå: ty måste man för visso tro, att Gud är med honom, derföre kan jag icke annat kalla Hans Nåde än en Guds Konung.

Huru vid Konung Gustafs hof man förde ett muntert och glädtigt lif de

tider, då allt i landet var stilla och Konungen gaf sig någon ro, skildrar Peder Brahe i sin krönika vid år 1532 med dessa ord: Konungen höll ett ärligt och konungsligt hof både af inländska och utländska herremän och ett anseendes fruntimmer. Hvar dag var efter middagen en timme förordnad, när alla herremän måtte komma på danssalen. Der kom då hofmästarinnan in med fruntimren, och Konungens spelmän lekte dansen för dem. Hvar annan eller hvar tredje dag red Konungen ut med sina herremän och fruntimmer antingen på jagt eller eljest till att spatsera och med nöjsam ro tiden fördrifva. Lät Konungen ock hvar vecka hålla en fri fältskola, och höll den unga adeln att lära och öfva sig så väl i denna konst som i ridderlig öfning med harnesk och full rustning, stundom äfven med rännande och stickande, dertill Konungen sjelf äfven hade lust att öfva sig uti. Och hvilken deri öfvergick den andra, blef belönad med en ärlig föräring antingen af guldringar eller perlekransar och en fördans med en jungfru af fruntimret.

Det synes varit Konungens lust och glädje att göra bröllop åt sina trogne män. Så år 1548 gjorde han på en gång fem bröllop på Stockholms slott, då hans svåger Sten Eriksson Lejonhufvud förenades med Ebba Månsdotter Liljehök, hans systerson Peder Brahe med Beata Stenbock, Riksrådet Axel Eriksson Bjelke med Elsa Axelsdotter Posse, Riksrådet Carl Holgersson Gere med Christina Nilsdotter Ferla, och Clas Jöransson Stjernsköld med Maria Nilsdotter Grip. Då skedde äfven trolofning mellan Lars Siggeson Sparre och Brita Trolle, och följande året firade Konungen deras bröllop på Grips-holm. Samtida krönikor veta förmäla, att vid tillfällen då Konungen gjorde gästabad, ingen var af de kallade, som icke med lust infann sig, om än de hade flera mil att färdas, ty hvar en visste, att hos Konungen väntade dem fröjd och glädje. Så lyda äfven Konungens kallelse- eller bjudnings-bref, att de skulle komma med hustru, barn och jungfrur och göra sig glada med honom och hans gode män och

vänner. År 1547, sedan Ständerna på riksdagen i Strengnäs samma år gillat hans för dem upplästa testamentsordning med tillkännagifvande, hvad land och län han tänkte gifva sina söner till furstendömen, gjorde Konungen ett stort gästabud på Gripsholm, till hvilket han kallade rikets samtliga Rådsherrar jemte andra gode män. Drottning Margareta bar sjelf in allahanda konfekt, och Konungen sjelf bar in dryckerna, drack de gode herrarne till, bad dem göra sig glada och lustiga, tackade dem, att de erkänt hans söner för Sveriges riksarvingar, och lofvade på deras vägnar, att de och deras barn efter dem skulle låta rikets män vederfaras all gunst och städse bevisa sig som hulda, trogna, rättrådiga herrar. Detta gästabud räckte hela fjorton dagar bortåt. Det rådde i mycket ännu de forda sederna, prakt vid ser-skilta, högtidliga tillfällen, sparsamhet och hushlighet åter i det hvardagliga lifvet. Det är nämndt, att Drottning Margareta sjelf förde uppsigten öfver ladugården vid Gripsholm, och till sin gemål Katarina skrifver Konungen vid tillredelsen till sin äldsta dotters bröllop: »Hjertans käre Katarina, vi hafve bekommit tidender, som mer liknelse hafva till krig och örlig än till bröllop. Synes oss derföre icke vara behof att du iler eller haster mycket med bakning eller annat, som till högtiden beställas skall.» Till sin son Magnus, som då uppehöll sig på Öland, skrifver Konungen år 1558: »Vår kära hustru Katarina sänder dig fem skjortor, som du må komma ihog att akta.»

Konungens många, stora bekymmer och omsorger under sin hela regerings-tid, det ofta öfveranstängande arbete jemte andra på hans ålderdom tillstötande sorger började emellertid alltmer tåra på hans lifskrafter och nedtynga hans sinne. Djupt verkade på honom äfven hans älskade Margaretas död; hon såsom moder för hans många barn och älskvärd genom sitt ädla, goda väsende var Konungen af hjertat kär. Den ena efter den andra af hans åldriga, förtrogna män och vänner hängångick till den eviga vilan, och vid hvarje sådant inträffande dödsfall var

Konungen en lång tid tung till sinnet och svärmodig. Hans i förra tider för glädjen och skämtet stämda lynne var försvunnet; man såg nu mer sällan något drag deraf. Åren 1557 och 1558 hördes han börja att mycket ängslas om rikets välfärd och regemente, klagande synnerligen öfver sina fogdars ohörsamhet och försumlighet, att de icke så flitligen aktade på alla saker. Han började nu profetera om sin tillstundande död, önskade att snart komma härifrån och sade alltid, att hans tid och dagar, som tillbaka stodo, icke voro annat än sorgedagar. Synnerligen, när något järtecken hördes eller syntes på himmelen eller jorden, voro hans ord alltid dessa: »det gäller mig. Gud unne mig tid att fullkomna mitt testamente och allting förordna och stadfästa om mina barn.» Mer och mer röntes — heter det i hans biftfader Magister Johannis berättelse eller *Undervisning om Stormäktigste Herres och Furstes Gustaf Erikssons, Sveriges, Götes och Vendes Konungs härliga afiidande* — att han nu icke var så stark som tillföre, icke heller mer så stadig till minnet; han begynte nu mycket ändra sina egna befallningar och äfven mäktade fela i minnet, hvilket i förra tider aldrig skett. År 1558 afbrann genom våld Gripsholms ladugård med mycken boskap; Gila ladugård vid Torvesund (Drottningholm) likaså, och följande året instörtade på borggården ett litet, nyss uppmuradt palats, hvarvid nio personer omkommo, tilldragelser, som alla gingo Konungen högligen till hjertat. Han äfven mycket sörjde öfver händelserna i Lifland, der Ryssen framfor med mord och brand. Men ännu mer och djupare än allt annat verkade på honom de bekymmer och sorger, som orsakades honom från hans barns sida.

Erik var den förstfödde af Gustafs söner och den enda med hans första gemål Katarina. Konungens andra gemål Margareta födde honom jemte fem döttrar äfven flera söner, af hvilka Johan, Magnus och Carl kommo till mogen ålder. Efter arfföreningen Vesterås betraktades Erik som utvald Konung, hvaraf han stundom äfven fin-

nes kallad *Arfskonung*. Johan, Gustafs förstfödda son med Margareta och för honom den käraste, erhöll år 1546 län i Finland, och tio år derefter öfverlemnade Konungen till honom hela Finland som förläning. Att tillfredsställa Erik, som icke utan afund och missnöje såg sin broder Johans företräde i fädrens kärlek, förlänade Konungen honom år 1557 med Kalmar och Kronobergs slott med derunder lydande län jemte Öland. Erik tog inom sin förläning ed med skriftlig förpligtelse till tro och huldhet af ridderskapet och adeln. Detta sonens steg väckte Gustafs misstankar; han visste icke, huru han det skulle taga och förstå, och för all säkerhet besoldade in i riket trenne fänikar Tyska ryttare jemte en fänika knektar samt behöll ryttarne hos sig sin öfriga tid. Erik väckte i många fall sin faders missnöje, och med bekymmer såg Gustaf på honom fortplantad hans moders underliga sinne. Men det största bekymret förorsakades honom genom det af Erik fattade och med dennes vanliga häftighet bedrifna förhafvande att vinna Elisabets i England hand och sålunda blifva Konung öfver tvenne riken. Gustaf ansåg detta företagande för en galenskap, förutsade, att det ingen framgång kunde hafva, men äfven om det komme i verket, skulle deraf endast följa förderf. »Gud förbarme sig deröfver», skriver den åldrige Konungen till sin son, »att din stora och omåttliga affekt skall leda dig så vidt, att du blifver förd och kommer från allt menskligt judicium och förstånd och in uppå det som aldrastörsta förderf och galenskap är, dig, sjelf och oss alla samt ditt kära fädernesland till en oöfvervinnerlig och evig skada; hvad der vill efterfölja, kan ärligt och förståndigt folk dömma om. Oss förundrer storliga och befrukter nog, hvad det betyder, att ditt fädernesland är dig så ledt blifvet, att du det så litet vårdar och aktar begifva dig derifrån uti allsom största farlighet.» Sveriges rike, mente Konungen, gifver sin Herre och Konung nog att skaffa utan fremmande nationer. »Vore godt», säger han till sin

son, »du betänkte din slägt och alla Sveriges inbyggares bästa, hvilket hänger som på en silkestråd, och betraktade det kall, dig Sveriges inbyggare anförtrott efter vår dödliga afgang, så att du den ära och heder, som dig af ditt fädernesland bevisad är, ville som en ärlig Furste lägga på sinnet.» Men Gustafs älskligaste son Johan lade sig ut för sin broder hos den ovillige fadren, hvilken, omsider bevekt, »lät af en mild vilja utösa stora penningar för de ståtliga beskickningarne till England, ändock», säger hans sekreterare Sven Eloffsson, »det under tiden sved honom om hjertat, när han för sig enslig betänkte, hvad deraf följa ville, om den handel än fast ville gå för sig.» Bröderna Erik och Johan hade hvar för sig sina planer, hvarutinnan de med hvarandra förenade sig mot sin fader.

Den 1 Oktober 1559 frade Konungen på Stockholms slott sin äldsta dotter, den 20-åriga Katarinas förmålning med Grefven af Ostfrisland Edzard II. Gustaf fördrade vid detta tillfälle icke någon bröllopgärd af riket, ehuru han dertill af lag och sed var berättigad, utan betalte brudskatten med bergsmanssilfver af 1555 års bruk, det silfver nemligen, som Konungen af detta års tillverkning inlöst från bergsmännen vid grufvorna. Deraf utvägdes nu 3,844 tackor, som tillsamman vägde 12,295 marker $1\frac{1}{2}$ lod och gjorde i fint eller sextonlödigt 12,152 m. $12\frac{1}{2}$ l., svarande mot den för hans döttrar bestämda brudskatt 100,000 daler eller specie riksdaler. Den öfriga utstyrseln bestod i juveler, guld, silfver, penningar, pelterier, kläder m. m., som konungadottern antingen sjelf förut egde eller nu vid biläget erhöll dels af sin fader Konungen, dels af ridderskapet och adeln, af biskoparne och ständerna, hvilka efter urminnes plägsed alla till högtidligheten infunno sig med rika brudgåfvor. Dertill kom ännu hennes mödernearf, som utgjorde 7,254 daler. Bland brudgummen Edzars följe befann sig äfven hans broder Johan, hvilken vid första åsynen blef intagen af brudens syster, den unga, ystra, 19-åriga Cecilia, den andra i ordningen af Gu-

stafs döttrar, »den skönaste af qvinnor på sin tid.» Brudparet åtföljdes på sin hemfärd af Johan och Cecilia till Vadstena. Der tilldrog sig, att Johan ertappades en natt i Cecilias rum. Erik i sin häftighet, utan att beräkna följderne, lät gripa honom och sända honom fängslig upp till Stockholm. Man kan lättare föreställa sig än med ord uttrycka den gamle Konungens djupa harm och missnöje, serdeles öfver Eriks obetänksamma förhållande. Hvad som eljest kunnat stadna vid ett löst rykte, blef nu genom Eriks tanklösa handling landskunnigt inom och utom riket. I detta sakens skick tog Konungen densamma strängt, såsom konungahusets värdighet fordrade. Grefve Johan blef insatt i fängelse. Han hotades med döden. I ängslig ovisshet om det öde honom kunde förestå, ville hans broder Edzard icke öfvergifva honom, men stannade kvar jemte sin gemål. En qvalfull ångest infog modrens hjerta, när ryktet förde till henne kunskapen om denna händelse; hon sände hit ilande bud till utverkande af sonens befrielse; sändebud i samma ändamål kommo från flera Tyska Furstar. På deras och moderns förböner blef Johan äntligen frigifven efter nio månaders fängelse, sedan han offentligen med ed bedyrat sin och Cecilias oskuld och heligt lofvat att icke tänka på hämnd.

Eriks obetänksamma förhållande så i det ena som det andra bekymrade mycket den gamle Konungen. På hans förebräelser och faderliga förmaningar svarade Erik med häftighet och lät sin fader förstå, att han icke så borde skrifva till Arfkonungen som till sina fogdär. Detta trotsiga oförstånd grep Konungen djupt i själen. »Käre son Erik», skrifer Konungen till honom från Arboga den 25 Mars 1560, »du skickar oss mångahanda skrivelser. Gud allsmäktig vet, med hvad glädje vi dem läsit hafva, eller med hvad grund vi skulle dem rätt kunna förstå, utan med vår högsta och största hjertans sorg och bedröfvelse. Så vele vi dig för Guds Sons Jesu Christi död och pina skull förmant hafva, och efter den sonliga kärlek och lydnad som

alla fromma barn böra hafva till sina föräldrar, att du ville afstå med sådan martering, som du din gamla fader belastar med och plågar.» Sven Elofs-son berättar, att han sett stora tårar rundeligen tillra neder åt Konungens kinder, då han stod och talte med Drottningen om tilldragelsen i Vadstena och sonen Eriks förhållanden, »icke såsom hos honom funnits rädsla och feghet, utan han ängslades deröfver så svåra och svårligen i hjertat, att talet derom tryckte honom ut tårarne af ögonen.»

Samtidigt härmed kommo till Konungen många varningsskrivelser med underrättelser om de anslag, som mot honom förehadades, och att Christian II:s släkt och vänner bekommit ett stort anhang och aktade med krigsmakt hem-söka Sveriges rike. Konung Christian III i Danmark dog Nyårsdagen 1559, och hans son Fredrik visade mot Sverige en afvoghet, som icke sammanstämde med den naboeliga, mellan rikena upprättade vänliga förening. Gustaf måste påtänka, att hålla sin här och flotta i beredskap, och han skref till sina fogdar och befallningsmän i Södermanland och Nerike, att efter den farliga lägenhet, som nu hördes och på färde vore, de skulle låta brygga och baka det mesta öl och bröd, som hvar och en af den spannmål. synnerligen den som längst legat, hade råd och ämne till. Så många på en gång sammanstötande bekymmer och sorger tärde hårdt på den åldrige Konungens sista krafter. Den 24 April 1560 insjuknade han på Juleta gård i Södermanland, »af en hastig feber eller skälftva.» Då efter några dagar han åter kände sig stark nog att kunna fördraga friska luften, begaf han sig derifrån den 7 Maj till Kungsör, der han hade sina galärer och häpor liggande. drog så in i Mälaren omkring på öarne, såsom han vanligen plägade under den vackra årstiden. Den 25 Maj kom han till Eskilstuna. Då anlände dit hans son Johan, som jemte Sten Eriksson Lejonhufvud och Johan Axelsson Bjelke stått i spetsen för den till England af-färdade kostsamma beskickning i Her-

tig Eriks friareärender. Nu derifrån återkommande, blef Johan med stor glädje af sin fader mottagen. Några dagar derförut (den 18 Maj) hade Konungen genom utfärdad skrifvelse kallat Rikets Ständer att sammanträda i Stockholm den 16 Juni, »medan vi, yttrar Konungen i kallelsebrevet, »befinne oss både svage och ålderstigne, och många svåre och viktiga saker på färde äre.» Jemte Ridderskapet och adeln samt rikets alla biskopar eller ordinarie, såsom de nu nämndes, kallades till riksdagen tvenne beskedlige prestmän och bönder från hvar härads jemte fyra borgare från hvarje köpstad.

Den 16 Juni om aftonen återkom Konungen till Stockholm och fann der förenämnde Rikets Ständer jemte sina söner alla församlade. De kallades att komma upp på slottet i stora salen (Rikssalen) den 25 Juni på eftermiddagen. När de alla voro församlade, inträdde Konungen med sina fyra söner och intog det rum, som var tillredt något höger från golvet. Erik, Johan och Magnus, de trenne äldsta af hans söner, ställde sig till venster om Konungen, hvar efter sin ålder; den yngste, Carl, stod framför sin fader vid hans knän. Konungen helsade Ständerna, tackade dem, att de hörsamliggen kommit tillstädes, och talade så vidare: »de hade väl alla hört, och de som till ålders komne voro, sjelfva förnummit, huruledes detta konungarike, vårt kära fädernesland, uti stort betryck och elände fordom varit under fremmande herrskap och konungar, och enkannerligen på det sista genom den omilde tyrannen Konung Christian, hvilken Gud lät straffa och genom honom fördrifva; hörande alla, så hög som låg, så herre som tjenare och undersåte, ung så väl som gammal, samma hans gudomliga hjälp och förlossning aldrig förgäta. Ty cho eller hvad man var han att förjaga en slik mäktig konung, som icke allenast regerade öfver tre konungariken, men också var befryndad med den väldige Kejsaren Carl med det namnet den Femte, så ock med de förnämsta Furstar uti Tyskland. De sågo honom nu här i ett

kongligt palats, men för dem borde icke förgätet vara, att för fyratto år sedan detta syntes för alla människors ögon omöjligt, när han gick i skog och öde fjäll och ömkeligen måste stöka sig undan för fiendernas svärd. Denna förändring var han för ringa att utträtta; men Gud dref verket och gjorde honom till sin undersman, han, den samme allsmäktige, barmhertige Guden, som gaf den unge David, hvilken var sin faders fåravaktare, seger mot den store och väldige Goliath, och upphöjde honom till kongligt stånd och ära. Så hade ock Gud (och fårar brusto här Konungen ur ögonen) honom ovärdig man till lycksalighet hulptit, och det icke för hans skull, utan för deras, Sveriges rikes inbyggare, detta med allsam största tacksamhet och ödmjukhet mot Gud ihogkommande. Nåd och välsignelse hade i rikligt mått vederfarits både honom och dem genom Guds ords sanna kunskap (måtte de aldrig vika derifrån!) så äfven genom timmelig ymnighet, som allestädes och i all rum öfver hela riket synligt och för ögonen vore, Gudi dess lof! Käre, gode Svenske män, hurusom jag hafver stått eder före, beder jag, att J hållen det till godo; är något godt utträttadt, då hafver Gud det gjort, tackar honom därför; men om någon brist och fel varit i denna framlidna tid uti regementet, att all ting icke äro drifna så rätt och så väl, som dem borde, då ville han bedja, att de som trogna undersåter måtte dermed öfverse och förlåta honom. Gud skulle vara hans vittne, att icke vore det skett af arghet eller motvillighet, utan af mensklig svaghet, att han icke hafver kunnat eller förmått bättre gjort. Hans uppsåt hade alltid varit stäldt till rikens inbyggares förmering och väl. Han visste, att han i mångas tankar varit en hård Konung; men den tid kunde komma, då de honom saknade och gerna skulle rivna honom upp ur mul-len, om de kunde.

Vidare gaf han Rikets Ständer tillkänna, att han af många sitt lifs oför-mögenheter hade tecken, som läto honom förstå, att hans tid ej vore lång,

derföre han ännu i sin välmakt låtit uppsätta en testamentsordning, der hans söner och deras efterkommande skulle sig efterrätta, förhoppades, att densamma hade godt skäl med sig, och begärde fördenskull Ständernas stadfästelse derå. Sedan de, efter uppläsningen deraf, densamma gillat och beqvillit, stod Konungen upp, tackade Ständerna, att de gjort honom till en stamfader för Sveriges konungahus, förmanade dem med allvarliga ord till lydnad och hörsamhet för sina arfherrar, till sänja och endrägt mellan sig, anbefallde dem i Guds skydd och nåd, utsträckte välsignande sina händer, och tog så afsked af sitt folk. Det var sista gången de sågo och hörde denna vältalande Konung, hvilken de så ofta hört tala till dem under hans välmakts dagar, och honom så gerna hört, att då vid riksmöten hans embetsmän skulle föredraga ärendena, ropade allmogen merändels och begärde, att få höra Konungen själf: han gerna äfven efterkom deras begäran, ty hans tal, säger den samtida antecknaren, flöt så lättligen af, att ingen möda spordes. Han lät nu från rikssalen leda sig af sina söner, och med tårfulla ögon följde honom allas blickar. så länge de honom kunde se.

»Vi känna visst döden», yttrade Konungen några månader före sin hädangång till Sten Eriksson Lejonhufvud och sin sekreterare Olof Larsson, »huru vill nu Sveriges rike gå? Våre söner äro fast unge och känna intet verlden. Vi hafve ännu om riksenssaker något obestyrdt: der Gud tåkes unna oss lifsfrist någon tid, skulle det komma Sveriges rike mycket till godo; eljest vill ett nytt regemente falla eder Svenske vanskeligt, om vi så hastigt afslida skulle; förty denna svinda verlds lägenhet kunnen J fast litet förstå. J få väl vetat i framtiden; Gud gifve, att J Svenske hade låtit gå eder våra tregna råd och förmaningar mera till bjertat.» Han hade med bekymmer sport, huru i fremmande land sig alltid upphäfva många sekter, och fruktade, att några sådana tilläfventyrs kunde begifva sig hit in i riket och åstadkomma något obestånd; »ty Sveriges

män», sade han, »äro mer snare att samtycka, än att utröna, hvad sannt och nyttigt är.» Han förmante städse sina barn, att stå fasta i tron och i kärleken inbördes, »ty jag fruktar», tillade han, »intet mer än tu stycken, nemligen om tron till Gud genom hans heliga evangelium och kärleken inbördes mellan eder varder förspild.»

Den 14 Augusti, samma dag Erik tog afsked af sin fader för att i egen person begifva sig öfver till England, nedlades Konung Gustaf på sotsängen. Sjukdomen börjades, likasom under Konungens vistelse på Juleta, med en brännande hetta och skälfva, men öktes sedan med en häftig magvärk eller den sjukdomen »diarhea», säger hans bigtfader. De trenne första veckorna af sin sjukdom talade Konungen ännu ofta, stundom med mycken styrka så i verldsliga som andliga saker: till sinnet åter var han mycket ombytlig, än mild och vek ända till tårar, än åter sträng och hård i sitt tal, serdeles i förmaningarne till sina barn. Då någon sporde honom till, om han ville hafva något, svarade han: »ja, jag vill hafva, det du mig icke gifva kan, himmelriket.» Öfver deras bemödanden, som ville förlänga hans lif, skämtade han med sådana ord, att de närvarande hade svårt att hålla sig från löje. Vid ett tillfälle, då han tog den heliga nattvarden, gaf Sten Eriksson Lejonhufvud en vink till bigtfadern, att han skulle tala för de fattiga fångar, som i fängelset lågo. Han gjorde det med knäfall, och Drottningen med alla de närvarande knäföllö. Då sade Konungen hasteligen: bedjen J för alla, för uppenbarliga mördare och förrädare, och nämnde några af dem vid namn. Nej, svarade de, endast för dem, som till akters äro på räakenskapen. Hvilka, som i hans skuld komma voro, utlät sig då Konungen, dem ville han gerna förlåta, återgaf så de i fängelset insatte fogdar friheten och löste dem från deras gäld, 15.000 m. ört. Den 23 September, då han började hårdt antastas, kallade han sin bigtfader till sig, tog åter Herrans Nattvard, gjorde sin trosbekännelse, sade sig gerna vilja förlåta alla dem på jorden, som något

mot honom brutit, bad Sten Eriksson Lejonhufvud förkunna det, och bad, att alla måtte tillbaka förlåta, hvad han dem emot brutit hade. De sista dagarne af sin lefnad låg Konungen för det mesta tyst som i en dvala. Hans gemål Katarina lemnade icke under hela tiden af hans sjukdom hvarken natt eller dag hans säng, ehuru andra fruor och herrar aflöste hvarandra; alla förundrade sig öfver hennes styrka, huru hon så kunde uthärda, och man började äfven frukta för henne. Det enda tecken till lif hos den nu ytterst svage Konungen rörde sig deri, att man såg honom stundom lyfta händerna såsom till bön. Hans bigtfader ville i sista stunderna med tröste-grunderna lätta för honom öfvergången till det eviga lifvet. »Det är förgäfvets», sade Sten Eriksson Lejonhufvud till honom, »allt hvad J ropen, ty Herren hörer ej mer.» Då lutade sig presten ner till den döendes hufvud med de orden: »Tren J på Jesum Christum och hörer min röst, så gifven oss något tecken dertill.» Till allas förundran svarade Konungen ett högt »Ja.» Det var hans sista andedrag klockan 8 på morgonen S:t Mikael's dag Söndagen den 29 September år 1560.

Den 21 December nedsänktes Konung Gustafs stoft, jemte hans tvenne förut aflidna gemålens, i den af honom sjelf utsedda graf i Upsala Domkyrka, der man ser hans grift-chor genom hans efterkommandes, serdeles genom våra dagars vårdnad och försorg tillredt på ett sätt, såsom det höfves det odödliga minnet af en Konung, hvilken som han verkat och lefvat för sitt lands och sitt folks väl.

Anekdoter.

Loppans och hennes anförwandters upprinnelse. Ewlia berättar i sin resebeskrifning följande sägen, hvilken bibehållet sig inom en sekt bland Kurderda, som då bodde vid foten af berget Sindshar: »Då Noaks ark stött på en klippa, icke långt från Sindshar,

och blifvit läck, och Noak nästan förtviflade om räddning, kom ormen och försäkrade om hjälp i nöden, om han ville tillåta honom, att efter syndaflo-den få nära sig af människans blod. Noak lofvade honom det, och ormen lade sig i läckan och tillstoppade den med sin kropp. Sedan arken sålunda blifvit räddad, och alla dess invånare begifvit sig ut på det torra, påmint ormen om uppfyllandet af det honom gifna och med en pant beseglade löftet; men på Gabriels inrådan kastade Noak panten i elden, och spridde askan i luften, då deraf uppkommo loppor, flugor, vägg-ohyra och alla dylika otäckas insekter, som lefva af menniskoblod.

I Georgien i Nordamerika finner man på en af Athéns bryggor ett plakat anslaget med följande varning: »Den som kör öfver denna brygga öfverdådigt, skall, om han är en hvit man, betala fem Dollars, men är han en neger, så skall han erhålla fem och tjugogo piskslag. Hälften af straffet tillfaller angifvaren.»

Prisuppgifter.

Charad N:o 47.

Svart mantel ju *mitt första* har
Och tunga, svarta vingar,
Men är dock älskad af en hvar,
Ty frid och ro det bringar.
Mitt andra, ett imperativ,
Har stundom godt i perspektiv,
Och stundom ondt, dessvärre.
En egenskap *mitt tredje* är,
Som man hos mången sakna plär,
Hos större, som hos smärre.
Mitt hela i sängkammarn står
Och icke just parera får.
Ty mycket det ju gömmer,
Hvarom man icke drömmar.

Rebus.

U n n n n n n n n n e e e

Pris:

En vacker gravyr.

Lösningar emottagas till den 15 Januari 1861.
Prislotningen eger rum d. 25 Jan. 1861.

